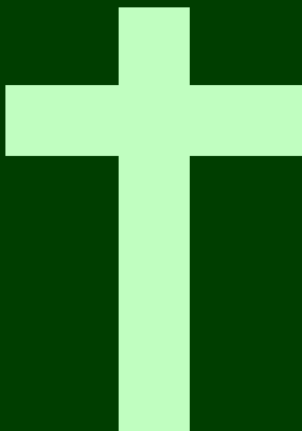

Dilou-nelma
Tobisifelemi

New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

Diilon-nelma Tobisĩfelenni

New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11

Contents

Matie sebe	1
Marke sebe	61
Like sebe	98
Nsaa sebe	159
Yesu papuorbiemba maacemma	202
Ɔromutaamba sebe	257
Korëntitaamba sebedielāno	283
Korëntitaamba sebehāalīno	308
Galasitaamba sebe	324
Efesitaamba sebe	333
Filiputaamba sebe	341
Kolōsitaamba sebe	347
Tesaloniketaamba sebedielāno	353
Tesaloniketaamba sebehāalīno	359
Timote sebedielāno	363
Timote sebehāalīno	370
Tite sebe	375
Filemō sebe	379
Ebire ba sebe	381
Sake sebe	400
Pier sebedielāno	407
Pier sebehāalīno	414
Nsaa sebedielāno	419
Nsaa sebehāalīno	426
Nsaa sebesielīno	428
Yuda sebe	430
Ampigāama	432

Matien nyɛgān Yesu maama man Nelmuoamma

Matie waa Yesu *hāalābilonjo (9.9; 10.3). U nyɛgān u sɛbe-i a vii *Yuifubaa. U taa u taara u pigān-ba wuɔ nuharungu si dii, Diilon un pāa nungu-i aa saan *Kor̄kortienjo man, u yaa Yesu-i. Aa Diilon un waan maman *Tobis̄cɔlɔnnin-sɛbe-i-na, u yaa juɔ ji ce-ma hiere.

Yesun huon duma, Matie duon u sɛbe-i baa ku yaa-i aa suonu-kuɔ baa u *batɛmu-i ka cor baa *Sitānin juɔ tuɔ taara u guɔl u gbeini-i duma *h̄ɛkuraan̄gu-na (sap. 1-4).

Ku huon̄gu-na, u dii u nun̄gu-i Yesun ciɛ u maacemma-i duma *Galile-i-na: U waan Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i, aa sire jaamba-i, aa donya *jinabaa-ba-i nuɔmba yunni-na. U ciɛ gbɛɛ-weima bɔi (sap. 5-18). U siire kusuon̄-nu'i a k̄ *Yerusalemu-i-na ba ka ta ba ko-yo. Ban̄ fiɛ ko-yo, Diilonjo siire-yuɔ u temma-i (sap. 19-28).

Yesu waan nelma bɔi a k̄ *Diilon-nellentes̄inni k̄n̄gu-na.

Matie huonu u sɛbe-i sɔmma ndii: Baman̄ h̄yāa Diilon-maama-i ban̄ saaya ba ta ba wuɔ duma (sap. 5-7). Yesun puɔraa u *hāalābiemba-i ba ka wan̄ *Diilon-bāan̄gu maama-i kusuon̄-nu (sap. 10). Gbānc̄ini man̄ pigān Diilon-nellentes̄inni-i (sap. 13). Diilon-d̄un̄-baaman̄ saaya ba bel ba-naa duma (sap. 18), baa miwaan̄o t̄imman̄-maama-i (sap. 24-25).

Yesu b̄ncuɔmban̄ cuu ba-naa duma (Like 3.23-38)

¹ Yesu-Kirsa b̄ncuɔmban̄ cuu ba-naa duma ku yaa daaku: Yesu-Kirsa h̄ilaa *Davidi h̄āyɛlmba-na. Davidi fuɔ u hel *Abiramu h̄āyɛlmba-na.

² Abiramu sire da *Isaki.

Isaki sire da *Yakɔbu.

Yakɔbu sire da *Yuda a naara bisālmba namba.

³ Yuda sire da Peresi baa Sera. Bisāl̄n̄ daaba nyu-i ba taa ba b̄l-yo Tamar.

Peresi sire da Esir̄mu.

Esir̄mu sire da Aramu.

⁴ Aramu sire da Aminadabu.

Aminadabu sire da Naac̄uon̄jo.

Naac̄uɔ sire da Salmɔ.

⁵ Salmɔ sire da Bosi. Bosi nyu-i ba taa ba b̄l-yo Araabu.

Bosi sire da Obedi. Obedi nyu-i ba taa ba b̄l-yo Uruti.

Obedi sire da Yese.

⁶ Yese sire da Davidi. Davidi fan̄jo yaa juɔ ce nellentien̄jo-i.

Fuɔ sire da *Salomɔ. Salomɔ nyu-i, Uri ciɛn̄o'i waa.

⁷ Salomɔ sire da Orobamu.

Orobamu sire da Abiya.

Abiya sire da Asa.

⁸ Asa sire da Yosafa.

Yosafa sire da Yoramu.

Yoramu sire da Osiyasi.

⁹ Osiyasi sire da Yotamu.

Yotamu sire da Akasi.

Akasi sire da Esekiyasi.

¹⁰ Esekiyasi sire da Manase.

Manase sire da Amɔ.

Amɔ sire da Yosiyasi.

¹¹ Yosiyasi sire da Yekoniya a naara bisɔlmba namba.

Huɔŋgu faŋgu'i nuɔ-i ban bilaa *Isirahel-baamba-i kɔ baa-ba *Babiloni-i-na.

¹² Ban kɔa Babiloni-i-na, Yekoniya wuɔ ka da Salatiel.

Salatiel sire da Sorobabel.

¹³ Sorobabel sire da Abiyudi.

Abiyudi sire da Elakimu.

Elakimu sire da Asɔr.

¹⁴ Asɔr sire da Sadɔki.

Sadɔki sire da Akimu.

Akimu sire da Eludi.

¹⁵ Eludi sire da Elasar.

Elasar sire da Matɔ.

Matɔ sire da Yakɔbu.

¹⁶ Yakɔbu sire da Yosefu. Yosefu sire biɛ ciɛŋo.

U ciɛŋo-i ba taa ba bi-yo Maari.

Maari faŋo yaa huɔŋ Yesu maŋ ban biŋ-yoŋ *Kirsai-i.

¹⁷ Kuu dii ŋaa a doŋ Abiramu-i-na a ji hi Davidi-i, tonaamba cɔncieluo ba naa-i dii. Aa a doŋ Davidi-i-na a ji hi ban bilaa *Isirahel-baamba-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, tonaamba cɔncieluo ba bi naa-i dii. A doŋ huɔŋgu faŋgu-na, ji hi Kirsai homma-i, tonaamba cɔncieluo ba bi naa-i tiraa ba ye dii hɔlma-na.

Yesu-Kirsai homma-i

(Like 2.1-7)

¹⁸ Yesu-Kirsai huɔŋ homma maŋ, ma yaa daama: U nyu-i, Maari-i, Yosefu yaa naa bel-o u dɔŋŋo. Huɔŋgu naŋgu juɔ hi, *Diilon-Yal diɛ ce kusɔŋgu yiɛra Maari-i-na. A ne da Yosefu saa naa hi suɔ-yo ciɛŋo yogo.

¹⁹ Yosefu waa nelfɛɛiŋo. Uŋ daa kusɔŋguŋ yiɛraaya u dɔŋŋo-na dumaanŋo-na, u sa taara u dii senserre yuɔ; wuɔ tuɔ taara u hiel u gboluŋgu-i u maama-na molo baa suɔ.

²⁰ Uŋ diyaa mafamma-i u huɔŋga-na, Itienjo *dɔŋpɔpɔrbilɔŋo nan wuɔ carra-yuɔ dɔnsaŋ-nu a wan baa-yo wuɔ: «Yosefu, *Davidi hɔayɛlŋ nuɔ, *Diilon-Yalle yaa ciɛ kusɔŋ daaku yiɛra Maari-i-na; baa kɔalɔ, biɛ-yo.

²¹ U ka hoŋ naacombilɔŋo. Duɔ hoŋ-yo, ŋ haa u yerre-i Yesu; ku yuŋgu yaa wuɔ koŋkortienjo. U yaa ka kor u nellen-tobimba-i ba ɔmbabalma-na.»

²² Itienj uŋ ciɛ u *pɔpɔrbilɔŋo wan maman, ma'i sa ciɛŋ daama-i wei? Pɔpɔrbilɔŋo waan-ma wuɔ:

²³ «*Bilonyɔnyuro ka ce kusɔŋgu a hoŋ naacombilɔŋo.*

*Ba ka ta ba bi-yo Emaniel.»**

Ku yuŋgu yaa wuɔ Diilonjo dii baa-ye.

²⁴ Yosefuŋ juɔ sire duɔfɔmmu-na, wuɔ ce Itienjo dɔŋpɔpɔrbilɔŋ uŋ waan maman baa-yo aa u dɔŋŋo kɔal jo ji tɛna baa-yo.

²⁵ Maariŋ kɔalɔa jo, u juɔ bɔrɔ duma Yosefu saa suɔ-yo ciɛŋo. Uŋ buɔra, Yosefu wuɔ haa bilɔŋo yerre-i Yesu.

2

Hiriemba namba taara Yesu terienju-i

* 1:23 Isayi (Ésaïe) 7.14

1 Yesu huɔŋ Betelɛmu, dii *Yude mara nuɔ. Huɔŋgu fanɔŋu-na, *Erɔdi yaa waa *Yude yunɔŋu-na. Uŋ huɔŋ, hiriemba namba waa bapagunɔŋu-na; baa sire a jo *Yerusalemu-i-na

2 a ji ta ba yuure u kɔŋgu-i wuɔ: «*Yuifu ba nellentienjo man huɔŋ fɛlemma-i uu dii hie? I daa u mɔɛle-i bapagunɔŋu-na ku'i cie i sire tie jo die ji jaal-o.»

3 Erɔdin nuɔ nel daama-i, u huɔŋ kaa pɔŋ cu ka hel baa Yerusalemutaamba-i hiere.

4 Wuɔ bi *Diiløjigantaamba yuntaamba man waa nelle-na hiere baa *anjɔnamma pigataamba-i a ji yuu-ba wuɔ: «Diiløj uŋ paa nunɔŋu-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo* man, u saaya u hon terienj haku-i nuɔ-i?»

5 Baa cira: «U saaya u hon Betelɛmu dii Yude mara nuɔ. *Diilɔpɔpuɔrbilɔŋ nyɛgaaŋ ma yaa-i wuɔ:

6 *Betelɛmutaamaj namaa,
baa na ta na ne wuɔ si Yude nilɛija-na hiere
namaa nelle yaa huɔŋ-nu de!
Uman ka waa *Isirahɛl-baamba yun-nu,
uman ka ta mi baamba yaan-na tuɔ ne-ba,
u ka hon namaa nelle yaa nuɔ-i.»†*

7 Erɔdin juɔ suɔ *Kirsu munhommun-terienɔŋu-i, wuɔ cuo bi hirien daaba-i a ji yuu-ba suɔ mɔɛl daaden duɔŋ ta di hel huɔŋgu man nuɔ-i.

8 Uŋ juɔ yuu ba piiye tɔnu-yuɔ, wuɔ cira: «Kaaŋ Betelɛmu-i-na na ka yuure u kɔŋgu-i jeje na ne; da na ka da-yo, na jo na ji tɔnu muɔŋo-i mi bi kɔ ka jaal-o.»

9 Erɔdin piiye baa-ba ti, baa sire ta ta ba kɔ Betelɛmu-i-na. Ba'a ba ne, tiraa da mɔɛl daade-i ba yaanɔŋa-na di wuɔ di kɔ. Baa ta ba nyaanu-die. Din kaa hi bilɔŋ uŋ waa terienɔŋu man nuɔ-i, die yiera ku yudɔɔ-i-na.

10 Ba hɔŋ muɔ gbuu pɔŋ fɛ.

11 Baa har suur ka da bilɔŋo-i baa u nyu-i. Baa dɔuna jaal-o aa naa fir ba congorni-i hiel sɛne hɔ-yo baa wusunaŋo a naara *miir-namma.

12 Ban juɔ'a ba bir, Diiløj wuɔ piiye baa-ba dɔnsaaŋ-nu wuɔ ba baa kɔ Erɔdi terienɔŋu-na ka tɔnu-yuɔ. Baa pɔŋ biɛ ba den hɔmelle.

Yosefubaa-ba gbara ka Esipi

13 Hirien ban taa, Itienjo *dɔpɔpuɔrbilɔŋ wuɔ carra Yosefu-i dɔnsaaŋ-nu a wan baa-yo wuɔ: «Yosefu, *Erɔdi ka sire wuɔ u taara naacombilɔŋo-i ko-yo. Sire ŋ gbar baa-yo baa nyunjo-i hiere na ka tɛna Esipi. Da mi saa ji cira na jo, molo baa jo.»

14 Yosefu wuɔ bi sire isuɔŋgu fanɔŋu-na a biɛ naacombilɔŋo-i baa u nyu-i hɔu ŋ hɔ-mi! Esipi.

15 U kɔa ka tɛna kusuɔŋ-nu'i Erɔdi ji tuɔ ku. Itien uŋ cie u *pɔpuɔrbilɔŋ wan nelma man, ma'i sa juɔŋ daama-i wei? Pɔpuɔrbilɔŋo waan-ma wuɔ: «Mi cie mi biɛŋo hel Esipi-i-na.»‡

Erɔdin cie karaanɔŋu man baa Betelɛmutaamba-i

16 *Erɔdin juɔ niya naa, wuɔ suɔ wuɔ hirien daaba taalaa-yo aa cor ba den. U huɔŋ kaa gbuu pɔŋ du. Wuɔ cira ba wuɔra ko naacombiemba man saa cor biena hɔi yogo Betelɛmu-i-na hiere baa nilɛija man u kɔtɔnni-na. Hiriemba naa pigaaŋ-yo huɔŋgu fanɔŋu yaa-i wuɔ mɔɛle duɔŋ ta di hel.

* 2:4 Ban gbɛŋ Yuifu ba nellentienjo man, baa Konkortienjo-i, nelduɔŋo yaa-i bande-i-na. † 2:6 Mise (Miché) 5.1 ‡ 2:15 Ose (Osée) 11.1

17 *Diilonɔŋ unɔ puɔraa *Seremi waŋ mamaŋ, ma'i saa ce daama-i wei? Seremi waan-ma wuɔ:

18 «I nu molo kaal Arama-i-na; kutienɔ kaal kuliŋ-kaalunɔŋu.

Arasɛl yaa kaalaan wuɔ ba kuɔ u bisalmba. U sa nu gbɛnyɛmma.

U bisalmba taa aa yan-yo.»[§]

Yosefubaa-ba siire ka tɛna Nasarɛti

19 *Erɔdin juɔ ku, Itienɔ *dɔrɔpɔurbilonɔ nanɔ wuɔ carra Yosefu-i dɔnsaan-nu dii Esipi-i-na

20 a waŋ baa-yo wuɔ: «Bamaŋ taa ba taara ba ko naacombilonɔ-i ba kuu. Sire ŋ biɛ-yo baa nyuɔŋo-i na bir na kɔ *Isirahɛl-na.»

21 Yosefu wuɔ bi sire a biɛ naacombilonɔ-i baa u nyu-i ba bir kɔ Isirahɛl-na.

22 Erɔdi bienɔ nanɔ waa, ba taa ba bi-yo Arkelɔsi. Yosefun kɔa, wuɔ nu-ma wuɔ tuon unɔ kuu, u yaa ciɛ nellentienɔ-i *Yude-i-na. Kor maa ta ma da Yosefu-i u saa siɛ duɔ kɔ ka tɛna terienɔŋu-na. Diilonɔ wuɔ piye baa-yo dɔnsaan-nu wuɔ u kɔ u ka tɛna *Galile mara nuɔ.

23 Wuɔ kɔ ka tɛna Galile nelle nande-na ba bi-de Nasarɛti. *Diilonɔpɔurbiebamba waan-ma wuɔ: «Ba ka ta ba bi *Korɔkortienɔ-i Nasarɛtɛtɛienɔ», ma bi ciɛ.

3

Nsɔa-Batɛsi andaanɔŋu-i

(Marke 1.1-8; Like 3.1-18; Nsɔa 1.19-28)

1 Ku huonɔŋu-na, *Nsɔa-Batɛsi wuɔ ji sire tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i baa nuɔmba-i dii *Yude *hɛkuraanɔŋu-na. U taa u piye wuɔ:

2 «Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i, *Diilonɔ-baanɔŋu piyaa tɛ!»

3 Diilonɔ puɔraa *Isayi waŋ Nsɔa fuɔ maama yaa wuɔ:

«Molo dii tuɔ hohuola hɛkuraanɔŋu-na wuɔ:

Migaan Itienɔ hɔmɛienɔ-i

Caan-yan na viinu-yɛi.»*

4 Jonɔgoruo maŋ waa Nsɔa nuonɔŋu-na, baa sɔɔ-yo baa nyɔgɔmekuɔsɔnni aa u taa u pɛyɛ u nɛgelle-i baa cɔanun-kpɔŋkpaanɔŋu. U taa u wuo dɔnɔgbɛrmba baa sollu.

5 Yerusalemutaamba-i baa Yudetaamba-i hiere ka hel baa bamaŋ waa *Yurdɛ nuoraanɔŋu kɔtɔnni-na hiere ba taa ba kɔ u wulaa

6 ba kɔ ba waŋ ba cɔlmɔɔ-i baa-yo aa u tuɔ *batɛsɛn-ba Yurdɛ nuoraanɔŋu-na.

7 Nsɔan juɔ da *Fariɛɛbaa-ba-i baa *Sadusɛbaa-ba kɔɔl ba-naa ba jo u wulaa wuɔ u batɛsɛn-ba, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Nelbabalaan namaa temma-i daana-i! Hai juɔ tɔnu-nei wuɔ da na batɛsɛn Diilonɔ siɛ ka gɔn baa-na?»

8 Yaan aa na ta na ce kumaŋ faa, ku yaa ka pigaan wuɔ na naana na cilɔbabalaŋo-i kelkel.

9 Baa na da niɛ sɛl *Abiramun yɛn na bɛncɔinɔ Diilonɔ siɛ ka gɔn baa-na. Mi tɔnu-nei: Nanɔ fiɛ da tɔmpɛnɔ maŋ daaya-i, Diilonɔ gbɔa bir-a ce-ya Abiramu haayɛlmba namaa funɔŋu-na.

10 Maale nunɔŋu saaraa jɛna. Tibiɛnɔŋu maŋ da ku saa maŋ biefɛfɛinɔ, ku jɔn aa sɛnu.

§ 2:18 Seremi (Jérémie) 31.15 * 3:3 Isayi (Ésaïe) 40.3

11 Muɔmi batisen-na baa hũmma yon da mi pigãan wuɔ na naana na cilɔbabaɔŋo-i; nga molo ka jo mi huonɔŋu-na. Kutienɔ fɔŋgũɔ jienya mei wuonɔ-i. Mei saa piera u nataaŋgu-i. Fuɔ ka batisen-na baa *Diilonɔ-Yalle baa dãamu.

12 Kɔkɔruonɔŋu dii u nanɔga-na. U ka pe u ðimma-i. Duɔ ji pe-ma tɪ hiere torre-na, u ka kũɔɔ belle-i dii-de inonɔgɔ-na aa senu fuoru-i baa dãamu. Dãamu fammu sa ðin dede.»

Yesu batisemma-i

(Marke 1.9-11; Like 3.21-22)

13 Nsãa un taa u *batisen nuɔmba-i huonɔŋu-na, Yesu wuɔ sire *Galile-i-na a kã *Yurdẽ-i-na u duɔ ka batisen-yo.

14 Nsãa wuɔ ka muo jãŋ wuɔ fuɔ sie ce-ma. Aa naa tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Nuɔnei saaya ŋ batisen muɔ, nuɔ da ŋ bir yan aa jo wuɔ mei ji batisen-ni, mi batisen-ni ni?»

15 Yesu wuɔ cira: «Diilon un'a ma ce dumaa, yan i ce-ma dumei. Yan aa ŋ ce-ma ŋaa min waan-ma dumaa.» Nsãa wuɔ naa wuɔ hũu-ma.

16 Ban juɔ batisen Yesu-i tɪ aa u hel hũmma-na, dɔɔ wuɔ puur. Wuɔ u ne da *Diilonɔ-Yalle hilaa konhurun temma jo ji diire-yuɔ.

17 Baa nu molo piiye dɔɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ. U yaa fleŋ mi huonɔga-i.»

4

Sitani taara duɔ guɔl Yesu gbeini-i

(Marke 1.12-13; Like 4.1-13)

1 Ku huonɔŋu-na, *Diilonɔ-Yalle kã baa Yesu-i *hɛkuraanɔŋu-na *Sitani duɔ ka guɔl u gbeini-i.

2 Un kãa, wuɔ ce bãan-yinni komuonɔ hãi baa isuoyinni komuonɔ hãi u saa dii kuuwuonɔŋu u nuŋgu-na. Yin daanin juɔ cor, nyulmu sire cuɔɔ-o.

3 Sitani wuɔ jo ji wan baa-yo wuɔ: «Da kuɔ Diilonɔ-Biɛŋo yaa nuonɔ-i kelkel, ce tãmpɔɔŋ daaya bir niwuoni i ne!»

4 Yesu wuɔ cira: «Ma nyegãan Diilonɔ-nelma-na wuɔ: *«Niiwuoni-i yon, ni sie gbaa ce nelien nuɔ ŋ ba. N saaya ŋ bi ta ŋ nu Diilonɔ nuŋ-ãdaanɔŋu-i hiere naara.»**

5 Un piiye dumaanɔ-na, Sitani wuɔ kã baa-yo *Yerusalemu-i-na, ka haa-yo *Diilodubuɔ dɔɔ-i-na

6 aa naa cira: «Da kuɔ Diilonɔ-Biɛŋo yaa nuonɔ-i kelkel, tie ŋ diire i ne! Ma sɪ ma nyegãan Diilonɔ-nelma-na wuɔ: *«Diilonɔ ka ce *dɔɔpuɔɔɔbiemba tũ-ni ba nammu-na ŋ baa ji tistɪ ŋ ferɔ† kɛ?»*

7 Yesu wuɔ cira: «Ma bi nyegãan Diilonɔ-nelma-na wuɔ: *«Baa ðan Itienɔ-i Diilonɔ-i ŋ ne.»*‡»

8 Sitani wuɔ tiraa kã baa-yo tãnuŋgu nanɔŋu dɔɔ-i-na, ku maama saa fa baa jajaatamma-i, ka pigãan-yo nileinɔ-i hiere baa a huɔya-niini-i

9 aa naa cira: «Da ŋ dũuna jaal-mi, nin daa nileinɔ man daaya-i hiere mi ka hã-ni baa-ya.»

* 4:4 Anjɔnamma tiyemman-sɛbe (Deutéronome) 8.3

† 4:6 Gbeliemãan-nalãanɔ (Psaume) 91.11-12

‡ 4:7 Anjɔnamma tiyemman-sɛbe (Deutéronome) 6.16

¹⁰ Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Sitāni, kā ŋ filien ŋ halan! Ma nyegāan Diilon-nelma-na wuɔ: *«Ysaaya ŋ ta ŋ dūna ŋ jaal Itienjo-i Diilonjo yaa-i, aa ta ŋ cāa u yaa u diei yon.»*»

¹¹ Sitāni wuɔ naa u ta aa yan-yo. Uŋ taa, dɔrpɔpuɔrbiemba namba jo ji ta ba kāyā-yuɔ.

Yesu ŋ duŋ u maacemma-i dumaa Galile-i-na

(Marke 1.14-15; Like 4.14-15)

¹² Huɔŋgu nanɔ juɔ hi, baa bel Nsāa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ nu-ma aa bir kā *Galile-i-na.

¹³ Uŋ kāa, u saa ka tlena Nasareti-i-na, wuɔ kā ka tlena Kafarnamu, dii dalanga caanɔ-na. Terienɔ fangu-i, Sabulɔ hɛma, fuɔ baa Nefutali.

¹⁴ Diilon uŋ puɔraa *Isayi wan maman, ma'i sɪ daama-i wei?

¹⁵ Isayi waan-ma wuɔ:

«Sabulɔ hɛma-na, Nefutali nelle-na,

dii dalanga caanɔ-na,

*ka ka hel dii *Yurdɛ nuoraanɔ bomborma-na,*

*a biɛ Galile-i hiere, *nieraamba nelle-i,*

baman waa hiere kukulma-na, cecerma hilaa-bei.

¹⁶ *Baman waa kukulman-nelle-na kuliŋgu nammu-na, baanɔ paa-bei.»**

¹⁷ Yesuŋ kāa dumaanɔ-na, wuɔ don tuɔ wan Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ: «Naanan na cilɔbabaŋo-i, *Diilon-baanɔ piyaa t!»

Yesu biɛ gbosobaa-ba namba

(Marke 1.16-20; Like 5.1-11)

¹⁸ Yiŋgu nanɔ-na, Yesu wuɔ ji tuɔ cor a da gbosobaa-ba namba nan juɔŋo *Galile dalanga-na. Ba waa ba hāi; nelienɔ baa u hāanɔ. Ba bɪ mɔŋo-i Simɔ, u yerre nande yaa Pier, aa bɪ hāanɔ-i Andere.

¹⁹ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilien-gbosobaa namaa.»

²⁰ Baa bi pāŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu Yesu huon-nu.

²¹ Ba'a ba kā yaanɔ-na, a tiraa da naacolŋo nanɔ baa u hāanɔ a naara ba to. Ba bɪ tuonɔ-i Sebede aa bɪ bɛpɔmɔŋo-i Sake aa hāanɔ-i Nsāa. Ba waa beŋ-na ta ba migāan ba jɔnaamba. Yesu wuɔ bɪ bɛpuɔmba-i.

²² Bafan baa tiraa nanna ba beŋo-i baa ba to-i aa cu u huon-nu.

Yesu waan Diilon-nelma-i aa sire jaamba

²³ Yesu taa u wuɔra *Galile-i-na hiere u wan Diilon-nelma-i *Diilonelhaalādūnni-na, aa tuɔ wan *Diilon-baanɔ *Neldɔdɔlma-i, aa bi tuɔ sire jaamba-i ba sinni-na hiere u kā.

²⁴ Siiritaamba-i hiere baa nu u maama-i ka saa. Baa ta ba jo baa jaamba-i ba sinni-na hiere ba jo ba hā u tuɔ sire-bei. *Jinabaa-ban waa baman nuɔ-i ba waa, kurmɔrɔntaamba waa, ka hel baa murgubaa-ba-i hiere. Yesu wuɔ sire-bei kpɛmmu!

²⁵ Nuɔŋ baa sire kūɔl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ; Galiletaamba waa, a naara banamba naa hel Dekapol jo, banamba *Yerusalɛmu, banamba *Yude, banamba hel *Yurdɛ bāpagunɔ-na jo.

5

Baman yunni-i dɔlaa

(Like 6.20-23)

1 Yesuŋ daa nuɔmbaŋ kũɔlɔ́a ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ dumaanjo-na, wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu nãngu-na tɛna. U *hãalãbiɛŋ baa jo ji ciilã-yuɔ.

2 Wuɔ doŋ tuɔ piye baa-ba wuɔ:

3 «Bamaŋ kaalaan baa Diilonjo-i, ba yunni dɔlaa;

*Diilonj-nelle-i bafamba diele-i.

4 Bamaŋ dii kaaluŋgu-na, ba yunni dɔlaa;

Diilonjo ka hur ba nyinyɔlma-i.

5 Hɔhɔnantaamba yunni dɔlaa;

hɛma ka ce ba maama.

6 Bamaŋ kuuyen kuuviingu cemba-i, ba yunni dɔlaa;

ma ka dɔl-ba.

7 Hujarreen yɛŋ bamaŋ nuɔ-i, ba yunni dɔlaa;

Diilonjo ka bi ce hujarre bei.

8 Bamaŋ hɔmmu-i kuɔŋ, ba yunni dɔlaa;

ba ka da Diilonjo-i.

9 Bamaŋ fiɛŋ ba muntɛnammu-i, ba yunni dɔlaa;

Diilonjo ka tuɔ bɪ ba yaa u bisãlmba-i.

10 Baŋ ceŋ bamaŋ kpãncɔlgũɔ ba viisɛnni maama-na, ba yunni dɔlaa;

Diilonj-nelle-i bafamba diele-i.

11 «Da ba ta ba tuora-nei, aa ta ba ce-na sũlma, aa haa balaanjo sɛnni-i hiere nei mei maama-na, na yunni dɔlaa.

12 Taa na gbu na nye aa na fɛ na hɔmmu-i; Diilonjo ka pã-na bɔi dɔrɔ-i-na. Na saa da, *Diilonjɔpuɔrbiemba maŋ siire namaa yaanjo-na, ba ciɛ-ba sũlma dumɛi.»

Naɛi dãmna, naɛi cecerma

(Marke 9.50; Marke 4.21; Like 14.34-35)

13 «Namei dii dãmna-i hɛma-na. Nga dãn da ma ji saara, ma gbãa tiraa ce nie ce kpɛnnɛ? Ma sie gbãa fa wɛima; ba biɛ ka kũnna fuorenj.

14 «Namei fitɛmbaa namaa hɛma-na. Na saa da, nelle maŋ da di waa tãnuŋ dɔrɔ, di sa fuo.

15 Na suyaa wuɔ ba sa celienj fitɛnuɔ-i aa biɛ bliŋkũŋgu cure-yuɔ. Ba haa-yo dɔrɔ terienjo ce hiere da gbaa.

16 Fitɛnuɔŋ ceŋ gbagbaama-i dumaa, namaa na saaya na ta na ce gbagbaama-i dumɛi nuumba halma-na; ku yaa ba ka da na maacenfamma-i aa ta ba kaal na To-i dɔrɔ-i-na.»

Yesu saa jo baa u denj hũmelle

17 Ku huongu-na, Yesu wuɔ cira: «Baa na da nie sɪ *Moisi-i baa *Diilonjɔpuɔrbiembaŋ nyegãan mamaŋ hã-na wuɔ na ta na ce, mi juɔ da mi ji gbuonu ma yaa-i, ma'i sɪ. Mi juɔ da mi ji pigãan-na nelma famma belle yaa-i.

18 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Dɔrɔ-i baa hɛma-i da ni gbãŋ waa tɪ, nelma diei sie gbãa gbuo nel daama-na. Halle cɛkũɔ, ma sie gbãa gbuo, fuo miwaanjo tɪmma.

19 Terienjo fanjo-na, halle nelma maŋ yuraanu yaŋ nel daama-na, uman duɔ saa wuɔ ma hũmelle-i, aa tiraa ce banamba ce fuɔ temma-i, u yaa ka waa huongu-na *Diilonj-nelle-na. Nga uman duɔ wuɔ ma hũmelle-i, aa ce banamba ce fuɔ temma-i, kutienjo ka ce nelbuɔ Diilonj-nelle-na.

20 Mi tũnu-nei: Da na saa vii yaŋ *ãnjɛnamma pigãataamba-i baa *Fariɛbaa-ba-i, na cɛraa na suur Diilonj-nelle-na.»

*Yesuŋ waarj mamaj a ka hɔdulle-na**(Marke 11.25; Like 12.57-59)*

²¹ «Naj siire, na nuɔ wuɔ ma waarj baa i bɪncuɔmba-i wuɔ molo saa saaya u ko u nanolɔ. * Da ŋ ko ŋ nanolɔ-i ba saaya ba bɪ-ni fāamaarj ba teriej-^{*}nu.

²² Nɔga ma miŋ ka waarj mamaj baa-na ma yaa daama: Nuɔni marj da ŋ nyɔ ŋ nuonɔŋ baa ŋ nanolɔ-i, ba saaya ba bɪ-ni fāamaarj ba teriej-^{*}nu. Umanj duɔ tuora u nanolɔ-i wuɔ mimilānɔ, ba ka bɪ kutiejɔ-i fāamaarj ba teriej-^{*}nu. Umanj duɔ bi gbɛ u nanolɔ-i wuɔ nelsɔsɔinjɔ, ba ka caa kutiejɔ-i.

²³ A ce dumaarjɔ-na, da ŋ fiɛ kã baa bɪŋkũŋgu da ŋ ka pã-ku hã Diilonɔ-i, aa ka ne da weima dii nuɔ baa molonj hɔlma-na,

²⁴ yarj ku bɪŋkũŋgu-i dii mumbuolmurj-teriejɔ caarjɔ-na aa ŋ jo na ji nunu na-naa baa kutiejɔ-i igɛna aa ŋ suɔ ŋ kã ŋ ka pã-ku ŋ hã Diilonɔ-i.

²⁵ «Molonj cɛmel da di waa-niɛ aa wuɔ u ka bɪ-ni, gbãŋ baa-yo; baa yarj āndaarjɔ hi fāamaambaa-ba-i. Da ku hi-ba, ba ka hã fɔŋgɔtaamba-i baa-ni, fɔŋgɔtaamba bel-ni ka dii-ni kaso.

²⁶ Mi waarj ninsoŋɔ-i baa-ni: Da ba dii-ni kaso-i-na, da ŋ saa ji pã ŋ cɛmelle tɪ hiere, ŋ cɛraa ŋ da munjhelmu.»

*Yesuŋ waarj mamaj a ka cakũŋgu-na**(Matie 18.8-9; Marke 9.43,47-48)*

²⁷ «Naj siire, na nuɔ ba ciɛra wuɔ ŋ saa saaya ŋ ce *fuocesɪnni.†

²⁸ Nɔga ma miŋ ka waarj mamaj baa-na ma yaa daama: Nuɔni marj da ŋ ne molonj ciɛŋɔ-i baa yufelle nande, kuu dii ŋaa ŋ gaala baa-yo tɪ ŋ huɔŋga-na.

²⁹ Teriejɔ faŋgu-na, da ŋ da ŋ nadiejufelle dii-ni kuubabalaarjɔ cemma-na, hiel-de ŋ fara ŋ nanna dii daalei. Da ŋ suur yufeduɔla nuɔ Diilonj-nelle-na, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa ŋ yufiejɔ-i a hã-i-na.

³⁰ Da ŋ da ŋ nadienarjɔ dii-ni kuubabalaarjɔ cemma-na, kar-ka ŋ fara ŋ nanna dii daalei. Da ŋ suur nagãduɔla nuɔ Diilonj-nelle-na, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa ŋ nammu-i mu hã-i-na.»

*Yesuŋ waarj mamaj a ka ānsorre bɔrɔmma-na**(Matie 19.7-9; Marke 10.11-12; Like 16.18)*

³¹ «Naj siire, na nuɔ ba ciɛra wuɔ: «Umanj duɔ nanna u ciɛŋɔ-i, u saaya u nyegɛŋ sebe hã-yo. Sebe marj pigãarj wuɔ ba ānsorre buɔra.»‡

³² Nɔga ma miŋ ka waarj mamaj baa-na ma yaa daama: Ciɛŋɔ marj duɔ u sa wuɔra u ce bɛmba, aa u bɔɔ nanna-yuɔ, kuu dii ŋaa u diyaa-yo *fuocesɪnni-na. Aa da ba bi nanna ciɛŋɔ marj aa ŋ biɛ-yo, ŋ saa wuɔ Diilonj-hũmelle; ŋ cie fuocesɪnni-i dumaarjɔ-na.»

Yesuŋ waarj mamaj a ka Diilonj-yerre bɪmma-na

³³ «Naj siire, na nuɔ wuɔ ma waarj baa na bɪncuɔmba-i wuɔ: «Da ŋ pã nuŋgu aa bɪ Diilonj yerre-i wuɔ ŋ ka ce mamaj, ce-ma; baa yarj-ma.»§

³⁴ Nɔga ma miŋ ka waarj mamaj baa-na ma yaa daama: Molo baa tiraa u ce weima aa u bɪ Diilonj yerre-i u nuŋgu-na gbula. Molo baa hiel u niele dɔrɔ-i-na; Diilonj-muntɛnammu.

³⁵ Molo baa bi hiel u niele hɛma-na; Diilonj gbeiniŋ-munjinammu. Molo baa bi cira fuɔ baa *Yerusalemu; Itiejɔ nelle yaa difande-i.

* 5:21 Helmarj-sebe (Exode) 20.13; Anjinamma tiyemmarj-sebe (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Helmarj-sebe (Exode) 20.14; Anjinamma tiyemmarj-sebe (Deutéronome) 5.18. ‡ 5:31 Anjinamma tiyemmarj-sebe (Deutéronome) 24.1 § 5:33 Niej Buolmarj-sebe-i-na (Lévitique) 19.12; Kammarj-sebe-i-na (Nombres) 30.3; Anjinamma tiyemmarj-sebe-i-na (Deutéronome) 23.22-24.

³⁶ Molo sie gbãa ce halle kuɔŋgu diei pusɔŋ u yunɔŋu-na, u sie bi gbãa ce ku biil; terienɔŋu fanɔŋu-na, molo baa bi cira fuɔ baa u yunɔŋu.

³⁷ Da ba yuu-na maman, da kuɔ ma yaa-i, na cira: «Uu, ma yaa-i.» Da kuɔ ma'i sl, na cira: «E'e, ma'i sl.» Baa na cira: «Muɔ baa Diilonɔŋo mi saa ce daama-i!» *Sitani-nelma-i mafamma-i.»

Yesuŋ waan maman a ka sɔlaanɔŋu maama-na

(Like 6.29-30)

³⁸ «Naŋ siire, na nuɔ ba ciɛra uman duɔ muonu u nanolɔŋ yufelle, ba bi muonu kutienɔ diele-i ku sɔlaanɔŋu. Uman duɔ ka u nanolɔŋ nyilaaŋu, ba bi ka u kɔŋgu-i ku sɔlaanɔŋu.*

³⁹ Nga ma min ka wan maman baa-na, ma yaa daama: Unan nuɔ ŋ baa ji ce ŋ nanolɔŋo-i kuubabalaanɔŋu wuɔ ŋ suu sɔlaanɔŋu. Uman duɔ caa ŋ nadietɔŋu-i, bir daaku-i ŋ hã-yo.

⁴⁰ Uman duɔ u ka bi-ni fɔŋgɔtaan-terien-nu a hũu ŋ jonɔgoryelle-i, hã-yo baa-yo baa ŋ jonɔgorbuɔ-i hiere.

⁴¹ Fɔŋgɔtienɔ man duɔ haa conɔgoruonɔŋu hã-ni wuɔ ŋ tũu saan-yo cɛlle, saan-yo ŋ maa baa-yo.

⁴² Uman duɔ cãrã ŋ wulaa, hã-yo. Uman duɔ jo wuɔ ŋ hor-o, baa balan-yo.»

Taa na dɔl baa na bigaaraamba-i

(Like 6.27-28,32-36)

⁴³ «Naŋ siire, na nuɔ ba ciɛra wuɔ: «*Ny saaya ŋ ta ŋ dɔl baa ŋ nanuamba-i*† aa bigaan ŋ bigaaraamba-i.»

⁴⁴ Nga ma min ka wan maman baa-na, ma yaa daama: Taa na dɔl baa na bigaaraamba-i, taa na cãrã Diilonɔŋo-i na hã baman ciɛŋ-nan kpãncɔlgũɔ-i,

⁴⁵ ku yaa na ka waa na To-i dɔrɔ-i-na u beŋ namaa kelkel. U yaa hielaan baaŋu-i u hã nelbabalaamba-i baa nelfafaamba-i hiere aa bi tuɔ dãa u hã nelfafaamba-i baa nelbabalaamba-i hiere.

⁴⁶ Da na ta na dɔl na dɔdɔltaamba yon, yun haku-i dii-kuɔ? Halle nelbabalaamba-‡ gbã ba dɔl ba dɔdɔltaamba-i.

⁴⁷ Da na ta na fiɛlnu na jaal na sɔsɔtaamba yon, hai moloŋo-i sie gbãa ce kufanɔŋu-i? Baman sa suyaan Diilonɔŋo-i ba sa ce-ku dii-wɛi, aa ji da baa namaa?

⁴⁸ Yaan aa na ta na ce kuman faa, ŋaa na To man dɔrɔ-i-na un ceŋ dumaa.»

6

Ba hã moloŋo-i bɔŋkɔŋgu-i nie?

¹ Ku huonɔŋu-na Yesu wuɔ cira: «Baa na ta na wuɔ na Diilon-hũmelle-i wuɔ nuamba da-na; da na ce mafamma-i, na To-i dɔrɔ-i-na u sie ka pã-na.

² Da ŋ da bɔŋkɔŋgu da ŋ hã sũntienɔ-i, baa ce ŋaa yetaarataaman ceŋ dumaa *Diilonelhaalãdũnni-na baa nellen-huonɔŋa-na; ba taara nuamba da-ba aa cira bafamba faa. Mi wan ninsonɔŋo-i baa-na: Baman ciɛŋ kufanɔŋu-i, ba daa ba maacemma sulu-i tɪ.

³ Nga da ŋ'a ŋ hã moloŋo-i bɔŋkɔŋgu-i, hã-yo aa ŋ baa yan halle ŋ jɛkpekelɔŋo suo,

* **5:38** Nieŋ Helman-sebe-i-na (Exode) 21.23-25; Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 24.19-20; Anjnamma tiyemman-sebe-i-na (Deutéronome) 19.21. † **5:43** Buolman-sebe (Lévitique) 19.18 ‡ **5:46** *Nelbabalaamba*: Ma nyegãan girekimma-na wuɔ: «Halle *nampohũtaamba gbã ba dɔl baa ba dɔdɔltaamba-i.» Bafamba taa ba kãŋ nampohũtaamba-i nelbabalaamba. Nieŋ anfirnumma-na.

4 ku yaa ma siɛ hel bomborma-na. Niŋ ciɛ kumaŋ, ŋ To-i Diilo fuɔ daa-ku, u ka pã-ni ku sɔlaŋgu.»

Diilonŋ uŋ saaya u cãrã dumaa

5 «Da na'a na cãrã Diilonŋ-i baa na ta na ce ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ dumaa. Yetaarataaŋ da ba'a ba cãrã Diilonŋ-i *Diilonelhaalãdũnni-na, halle baa nellen-huɔŋga-na, ba sire yiɛra ba gbeiniŋ nuɔmba da ba da-ba. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ ciɛŋ kufanŋu-i, ba daa ba maacemma sullu-i tɪ.

6 Da ŋ'a ŋ cãrã Diilonŋ-i, suur dũŋ-nu aa ŋ biŋ-ku ŋ fɛrɛŋ nuɔ, ŋ To dii terienŋu fanŋu-na, cãrã-yuɔ. Niŋ fuyaa ta ŋ ce kumaŋ u daa-ni, u ka pã-ni.

7 «Da na ta na cãrã Diilonŋ-i, baa na ta na piye pirri ŋaa bamaŋ sa suyaan Diilonŋ-i baŋ ceŋ dumaa. Bafamba daa niɛ sɪ da ba piye agaga ku yaa Diilonŋ ka nu ba nuŋgu-i.

8 Baa na suur ba nallu-na. Na saa da, namaaŋo-i, aa na suɔ da na puur na nunni-i da na cãrã, na To suyaa kumaŋ maama-i dii-nei tɪ.»

(Like 11.2-4)

9 «Taa na cãrã Diilonŋ-i dumande:

ɿ To nuɔni maŋ dii dɔrɔ-i-na,
yaŋ nuɔmba-i hiere ba suɔ wuɔ nuɔnei Diilonŋ nuɔŋo-i.

10 Pa ŋ bãaŋgu-i yiɛ.

Ŋ huɔŋgaŋ ceŋ dumaa dɔrɔ-i-na, yaŋ ka ta ka ce dumei hɛma-na.

11 Hã-ye nyuŋgo ku niwuoni-i i wuo.

12 Ce jande yiɛ ŋaa miɛ iŋ ceŋ jande-i dumaa bamaŋ cãlãaŋ-yeŋ.

13 Baa yaŋ weima gbãã tãal-e dii-ye kuubabalaanŋu cemma-na. Hũu-ye
*Bigãarãŋo nyisɛnni-na.

[Fɔŋgũɔ dii baa nuɔnei hɔnni-na hiere baa himma-i aa ŋ tiraa waa bɔi.]

14 «Na saa da, molon duɔ cãl-ni aa ŋ yaŋ ma tɪ, nuɔ da ŋ bi cãl ŋ To-i dɔrɔ-i-na, u ka bi yaŋ ma tɪ.

15 Ŋga namaa da na'a na siɛ yaŋ banamba maama tɪ, na To ce niɛ aa yaŋ namaa maama tɪ u huɔŋga-na?»

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kã sũŋgu yaŋga-na

16 «Da na dii sũŋgu-i, baa na vãa na yammu-i ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ dumaa. Yetaarataaŋ da ba dii sũŋgu-i, ba vãa ba yammu-i nuɔmba da ba suɔ wuɔ bafamba diyaa sũŋgu. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ ciɛŋ kufanŋu-i, ba daa ba maacemma sullu-i tɪ.

17 Ŋga da ŋ dii sũŋgu-i, saar ŋ yaanŋa-i da welewele aa ŋ migãaŋ ŋ yukuɔsɪnni-i fafamma,

18 ku yaa molo siɛ suɔ wuɔ ŋ diyaa sũŋgu. Ŋga ŋ To maŋ fuyaa, u yaa ka suɔ u diei yoŋ. U da mamaŋ fuyaa hiere. U ka pã-ni.»

Yesuŋ waanŋ mamaŋ a kã weisɪnni yaŋga-na

(Like 12.33-34)

19 «Baa na ta na gbagbarra miwaanŋ daayo weisɪnni huonŋ-nu. Na saa da, nyɛiŋo dii, gbɛllũɔ bi dii a naara cuobaa-ba bi dii ta ba kanu dũnni-i.

20 Yaanŋ aa na ta na taara dɔr-niini yaa-i. Nyɛiŋo si dii terienŋu-na duɔ ji wuo-ni, gbɛllũɔ si dii, cuobaa-ba bi si dii.

21 Na saa da, nelienŋ nuɔ da ŋ tiera kusuonŋ-nu, ŋ huɔŋga dii kusuonŋ-nu'i.»

Yufelle-i baa fitnuɔ-i kuuduonŋgu yaa-i

(Like 11.34-36)

22 «Neliɛŋ nuɔ ŋ yufienŋa yaa ŋ fɛrɛŋ kerre fitnuɔ-i. Ŋ yufienŋ da a fa, ŋ waa cecerma-na.

²³ Nɔa η yufien da a saa fa, η waa kukulma-na. Kumaη cien cecerma-i ku hā nuɔ, da ku diη aa yaη-ni, η ce nie η sie waa kukulberre-na?»

Diilonjo-i baa gbeija-i naη par bige-i?

(Like 16.13)

²⁴ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ cira: «Neliε sie gbāa tuɔ cāa nuɔmba hāi. N ka da u bigaan u diei aa dɔl u diei; u ka waa baa u diei aa cina u diei. Ku yaa ηaa namaa kungu-i, na sie gbāa ta na kuye Diilonjo-i aa bi ta na kuye gbeija-i terduonɔgu fanɔgu-na.

(Like 12.22-31)

²⁵ «Baa na ta na tie holle baa na niwuonin-kungu-i baa na niidiinin-kungu-i. Neliε nuɔ η yunɔgu saa buɔ niwuoni-na wei? Aa η kuma saa buɔ niidiini-na wei?

²⁶ Niεη huriimba-i dɔrɔ-i-na, ba sa guona, aa inonɔgbāa-ba sɪ baa-ba, ηga na To-i dɔrɔ-i-na u hā ba ta ba wuo. Namaa saa buɔ huriimba-na titirre wei?

²⁷ Namaanjo-na, hai molonjo-i baa u hɔculle-i u gbāa naara kuanɔgu u yinni-na?

²⁸ Mafamanɔ yaraa-na, bige-i cie na hommu ta mu cu baa na niidiinin-kungu-i? Na sa ne hienɔguη punɔ fafamma duma wei? Ku sa bi ce maacemma, ku sa bi sū jonɔgorbaa.

²⁹ Mi tūnu-nei: *Salomɔ-i baa u weisinni-i hiere u saa ji dii kompanɔga maη faa yii baa pūlma-i dede.

³⁰ Hiεnɔgu maη hienɔgu, Diilonɔ duɔ diiya-kuɔ fafamma nyunɔgo-i-na diiyaη daama temma-i, aa bisinuɔ dāamu waa da mu caa-ku, namaa namaη nelbilien namaa, u ka diiya-nei ka hi hie? Na saa haa na nanɔga-i Diilonjo-na ku haama.

³¹ Baa na ta na cira: «I ka wuo bige-i? I ka nyon bige-i? I ka dii bige-i?»

³² Bamanɔ sa suyaan Diilonjo-i, ba yaa gbagbaraayan nifanni huon-nu. Nɔa namaa To-i dɔrɔ-i-na, u suyaa wuɔ ni maama dii-nei.

³³ Yaan *Diilon-nelle maama yaa yu na hommu-i igēna aa na ta na ce u huonɔga-i, na ka da u hāa-na baa daani-i hiere naara.

³⁴ Yaan bisin ku maama-i na hā bisin ku yiinɔgu baa-ma. Yiinɔgu yiinɔgu, baa ku yun-maama.»

7

Yesuη waaη mamaη a ka calma yanɔga-na

(Like 6.37-38,41-42)

¹ «Baa na ta na cāl banamba-i ku yaa Diilonjo sie ka cāl-na.

² Naη cāl nuɔmba-i duma, Diilonjo bi ka cāl-na dumei. Aa naη fin baa kekerienɔgu maη na hā nuɔmba-i ba ka bi fi baa ku yaa-i hā namaanjo-i.

³ Naη cie nie da hūyānjo-i unan yufelle-na, aa daabolma maη naη yufelle-na η saa da-ma?

⁴ Daabolma-i naη yufelle-na jūnnu dumandε-i, η bir gbε η nabentienjo-i wuo: «Yaη mi hiel hūyānjo-i η yufelle-na hā-ni!»

⁵ Anɔgbānɔgbāama! Hiel daabolma-i η yufelle-na igēna ku yaa η ka ta η da dei a gbāa hiel hūyānjo-i η nabentienjo yufelle-na.

⁶ «Baa na ta na hā juoraamba-i Diilon-bimbinni-i. Da na hā-ba baa-ni, ba gbāa sire pu baa-na. Baa na ta na nanna na niibilenni-i permba hɔlma-na, ba ka fiεna-nie muonu-nie hā-na.»

*Yesuŋ waŋŋ mamaŋ a ka Diilocáralle-na**(Like 11.9-13)*⁷ «Cáarāŋ! Ba ka há-na. Taaraayan! Na ka da. Biɛŋ! Ba ka siɛ-na.⁸ Umanɔ duɔ tuɔ cārā, ba há u yaa-i, umanɔ duɔ tuɔ taara, u yaa daan, aa umanɔ duɔ tuɔ bí, ba siɛ kufanɔŋu tienɔ yaa-i.⁹ Namaanɔ-na, hai molonɔ biɛŋo-i duɔ cārā *buruo u wulaa, u yan-yo aa biɛ támpɛlle há-yo?¹⁰ Ni ma'i sí, duɔ cārā teterienɔ, u yan-yo aa bel jienɔ há-yo?¹¹ Namaa namaŋ balaan, da na ta na suɔ-ma na há na bisálmba-i bímbífafanni, ku ce niɛ aa na To-i dɔrɔ-i-na, bamanɔ cāranɔ bímbífafanni-i u wulaa, u siɛ há-ba baa-ni?¹² «Da na ta na taara ba ta ba ce kumanɔ ba há-na, taa na ce ku temma na há banamba-i. *Moisi-i baa *Diilopɔpɔrbiemba-i ba'a i tiɛ ce ku yaa-i.»*Húmeyelle baa hũmbuɔ**(Like 13.24)*¹³ «Suuriinɔ baa dumelle manɔ wullu-diele yaa-i, baa na suur baa dimanɔ gbaa-diele-i, difande ká dáamu-na. Húmelle manɔ bi káanɔ dáamu-na dii bi dii gbaa dumɛi. Nuɔmba bɔi cor baa di yaa-i.¹⁴ Nga húmelle manɔ káanɔ Diilon-nelle-na, di wuɔsaanɔŋu jan, aa di dumelle tiraa waa wullu. Nuɔmba bɔi sa biɛ difande-i.»*Ba suɔ nelfɛŋo-i u ciluɔ yaa nuɔ-i**(Like 6.43-44)*¹⁵ «Coikartaamba manɔ wuɔ bafamba *Diilopɔpɔrbiemba, bilaan na fɛrɛ bɛi. Da ŋ da-ba, ŋ cira nelfafaamba, nga ba hɔmmu sa suɔ aa donɔ ŋaa maamunaamba.¹⁶ Da na da ba ciluɔ-i, na ka pāŋ suɔ-ba. Namaa daa ba yagal musɛŋa kaapugammu-na wei? Aa ba sa bi biɛra háɛiŋa caaterrenɔ-yun-nu.¹⁷ Tibifafaanɔ manɔ bieɛɛiŋa, aa tibibabalaanɔ manɔ biebabaleiŋa.¹⁸ Tibifafaanɔ siɛ gbāa manɔ biebabaleiŋa, aa tibibabalaanɔ siɛ bi gbāa manɔ bieɛɛiŋa.¹⁹ Tibiinɔŋu manɔ da ku saa manɔ bieɛɛiŋa ba ka jūŋ-ku aa senu-kuɔ.²⁰ Terienɔŋu fanɔŋu-na, coikartaamba manɔ wuɔ bafamba Diilopɔpɔrbiemba, na ka bi suɔ-ba ba ciluɔ yaa nuɔ-i.»*A bí mi yerre-i aa ce mi huɔŋga-i kuuduŋgu sí**(Like 13.25-27)*²¹ «Baa na da niɛ sí bamanɔ hilaanɔ ba bí-mi yinni manɔ jonɔ «Itie, Itie», ba'i ka suur *Diilon-nelle-na de! Ba'i sí. Bamanɔ ciɛŋ mi To manɔ dɔrɔ-i-na u huɔŋga-i, ba'i ka suur.²² Gɛŋɛryiinɔ da ku ji hi, nuɔmba bɔi ka cira: «Itie, i saa tiɛ ce Diilopɔpɔrɔŋgu-i nan yerre yaa nuɔ-i wei? I taa i gbuuse nuɔnɛi aa tiɛ donya *jɛnabaa-ba-i. I ciɛ gbɛɛ-weima-i baa nan yerre yaa-i.»²³ Da ba wanɔ mafamma-i, mi ka gbɛ-ba miɛ: «Káanɔ na halaŋ mi caan-nu; mi sa suɔ-na! Na hieronɔ-i ámbabalmanciraanɔ namaa.»»*Jaagɔciraamba hái maama**(Like 6.47-49)*²⁴ Yesuŋ waŋŋ mafamma-i, wuɔ cira: «Umanɔ duɔ nu mi nelma-i aa ce-ma, kutienɔ-i mi gbāa saa-yo baa cɛcɛmuntienɔ manɔ maa u dūŋgu-i támpɛllen.²⁵ Diilon un juɔ tá, kanni gbar, fafalumu sire mu siremma-i dūŋ daaku saa sagalla.

²⁶ Nga umarj duo nu mi nelma-i aa u saa ce-ma, kutierjo saa baa mimilano marj maa u dingu-i hlemugaan-nu.

²⁷ Diilonj un juo ta, kanni gbar, fafalmu sire, ku panj cii hierie binjingu saa tie!»

²⁸ Yesuj juo piye ti, u nel maa cu nuamba hammu-i.

²⁹ U taa u piye baa bibesinni u yanj *anjnamma pigataamba-i.

8

Yesu siire wontorjo nanjo

(Marke 1.40-45; Like 5.12-16)

¹ Yesuj juo piye ti, wuo hiire tanungu-na tuo ka. Nuonj baa sire cu u huonj-nu.

² *Wontorjo nanj wuo jo ji duuna u yaanga-na aa naa cira: «Itie, da nj ta nj taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.»

³ Yesu wuo haa u nanja-i yuo aa naa cira: «Mi taara ma ta!» Naacoljo jarma panj ta-yuo terduonjgu fanju-na.

⁴ Yesu wuo cira: «Baa tunu nelienjo baa-ma de! Mamanj dii, ka *Diilojigantienjo wulaa u ka ne-ni aa nj pa niikonni manj dii pamma nj ha-yo nja *Moisinj nyegaan-ma dumaa* ku yaa nuamba ka suo wuo nj jarma taa-nie.»

Yesu siire sorosi ba yuntienjo nanjo maacembilonjo-i

(Like 7.1-10)

⁵ Ku huonjgu-na, Yesu wuo ta tuo ka Kafarnamu. Unj kaa tuo suur nelle-na, *Orome ba sorosi ba yuntienjo nanj wuo ka u wulaa

⁶ ka cira: «Itie, mi maacembilonjo nanjo gaala dii cingju-na u sa gbaa sire, kuu dii-yuo kpelle! Jande, kay-mie!»

⁷ Yesu wuo cira: «Mi ka ka ka sire-yuo.»

⁸ Sorosi ba yuntienjo cira: «Itie, nu nj saa saaya nj suur mei temmanj-temma dumelle-na. Nga yanj aa nj wanj nelma diei yonj, mi maacembilonjo ka sire.

⁹ Nj saa da, ma minj yenj terienju manj nuo-i, nuamba dii mi yun-nu; aa mei bi dii bananj yun-nu. Da mi gbẽ umarj mie: «Ka!» nj da u kaa. Da mi bi cira: «Jo!» nj da u juo. Da mi bi gbẽ mi maacembilonjo-i mie: «Ce daama!» nj da u cie-ma.»

¹⁰ Yesu wuo kar da hammu! Naacolj unj juo piye ti, Yesu wuo wanj baa nuamba-i wuo: «Yaanj mi wanj ninsojo-i baa-na: *Isirahel-baamba-na, mi saa da umarj haa u nanja-i mie *nieryienj daayo temma-i!

¹¹ Mi tunu-nei: Nieraamba boi ka hel bapagungu-na baa basuurungu-na a ka tlena baa *Abiramubaa-ba-i† dii *Diilonj-nelle-na ta ba gbu ba ce ba banju-i.

¹² Aa bamanj naa saaya ba suur, ba nyaa bafamba-i hiel-ba fuorenj dii kukulma-na. Kaalunju sie waa dei terienju-na!»

¹³ Unj piye dumaajo-na, wuo bir wanj baa sorosi ba yuntienjo-i wuo: «Bir nj kunj, ninj haa nj nanja-i mie ma ka dol-ni.» Unj taa u wanj mafamma-i huonjgu manj nuo-i, maacembilonj wuo sire dii cingju-na.

Yesu siire jaamba boi

(Marke 1.29-34; Like 4.38-41)

¹⁴ Ku huonjgu-na, Yesu wuo ta ka Pier dumelle-na ka ka da Pier cura‡ si dii hinni. U kuma gbuu huol da pampampanj, u galla.

* **8:4** Buolmanj-sbe (Lévitique) 14.2-32 † **8:11** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegaanj girekimma-na wuo:... a ka tlena baa *Abiramu baa *Isaki baa *Yakubu dii *Diilonj-nelle-na. ‡ **8:14** Curano waa cienjo a saanu baa mananj nyegaanj girekimma-na.

¹⁵ Yesu wuɔ bel u nanɔa-i, fafal wuɔ pɔŋ da-yuɔ terduɔŋgu fanɔu-na. Wuɔ sire a tuɔ ce u nersinni-i.

¹⁶ Bɔaŋɔŋ juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, baa fɔnuŋ jo baa *jɔna ba nuɔmba-i ji hɔ Yesu-i. Wuɔ donya jɔnabaa daaba-i baa u nuŋ-ɔndaanɔu aa naa bi sire jaamba maŋ waa hiere.

¹⁷ Diilonɔ uŋ puɔraa *Isayi waŋ mamaŋ, ma'i sɔ daama-i wɛi? Isayi waan-ma wuɔ:

«U hɔyaa i mulɛma-i ce-ma u maama.

U siire-yiɛ i jarma-na.»^S

Nuɔmba namba taara da ba ta ba nyaanu Yesu-i

(Like 9.57-62)

¹⁸ Yesuŋ daa nuɔmbaŋ yuu-yuɔ dumaanɔ-na, wuɔ waŋ baa u *hɔalɔbiemba-i wuɔ ba jaal kɔ dalanɔa bomborma namma-na.

¹⁹ *Anjɔnamma pigaatienɔ naŋ wuɔ piɛ a waŋ baa-yo wuɔ: «Hɔalɔtie, mi ka ta mi nyaanu-niɛ niŋ kɔŋ terni maŋ nuɔ-i hiere.»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Mi jɛ, ne! Muncɔmmu dii baa buɔrɔamba-i aa kamma dii baa huriimba-i. Nɔa terienɔu sɔ baa *Molon-Bienɔ-i u duɔ tuɔ cɔnnu u yuŋgu-i.»

²¹ U hɔalɔbilonɔ naŋ wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Itie, yaŋ mi to duɔ ku mi fuure-yuɔ tɔ, mi ka suɔ jo i ji tiɛ wuɔra.»

²² Yesu wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Jo i ta aa ŋ yaŋ, kuomba ka fuure ba nakuomba-i.»

Yesu yiɛraaya fafalbuɔ naŋo

(Marke 4.35-41; Like 8.22-25)

²³ Yesuŋ piye dumaanɔ-na, wuɔ kɔ ka suur beŋo-na baa u *hɔalɔbiemba-i ta ba karnu dalanɔa-i.

²⁴ Ba'a ba hi yaanɔa-i Yesu wuɔ duɔfɔŋ. Fafalmu naŋ temma sire suuye-bei dii dalanɔa-na, ta mu pe hɔmma-i mu dii beŋo-na.

²⁵ Hɔalɔbien baa cira «Itie, sire ŋ kor-e! I yii die ku!»

²⁶ Yesu wuɔ sire aa naa cira: «Korŋ hama-i temma-i dumaanɔ-na? Na saa haa na nanɔa-i Diilonɔ-na ku haama.» Aa naa nuola fafalmu-i baa hɔmma-i niɛ kɔ ka ciire.

²⁷ Kuɔ cu hɔalɔbiemba hɔmmu-i. Baa ta ba piye wuɔ: «Neliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa hɔmma-i ni kɔ ka ciire ni temma-i?»

Yesu siire pepetaamba hɔi

(Marke 5.1-20; Like 8.26-39)

²⁸ Yesubaa-baŋ karaanu kɔ bomborre maŋ nuɔ-i, ba bi nelle fande-i Gadara. Pepetaamba namba waa Gadara-i-na, ba waa ba hɔi. Ba taa ba cɔ cɔncuɔŋ-na. Baa naa silaa balan cor, a ce molo saa tuɔ siɛ u cor baa hɔmelle fande-i. *Jɔnabaa-ba'i naa ciɛ-ba dumaanɔ-na. Baŋ juɔ da Yesu-i, baa sire ta ba jɔrɔ-yuɔ

²⁹ aa ta ba kaasɔŋ wuɔ: «Diilon-Biɛ, i ciɛ-ni niɛ? N juɔ da ŋ ji haa kakɔlle-i yiɛ a ne da ku yiŋgu saa hi yogo.»

³⁰ Pɛrsɔlle nande waa ba yaanɔa-na ta di wuora.

³¹ Jɔnabaa baa ta ba cɔrɔ Yesu-i wuɔ: «Da ŋ'a ŋ ka nyaa-ye, jande yaŋ i hel ka suur pɛrŋ daaba-na.»

³² Yesu wuɔ cira: «Hilaan na kɔ!» Baa hel ka suur pɛrmba-na. Pɛrŋ baa pɔŋ ta ba gbar ba hiire ba kɔ ba tie ba suur dalanɔa-na ba kunu.

³³ Nuamba waa ta ba ceŋ peŋŋ daaba-i. Baŋ gbaraa ka kunu hiere dumaŋo-na, kutaŋ baa gbar ka waŋ-ma cŋŋu-na. Pepetaŋ daaba maama yaa waa ba nunni-na.

³⁴ Nuŋ baa hel hiere da ba ji ne Yesu-i. Baŋ juo ji da-yo, baa cārā-yuo wuo u ce jande aa u ta u halan ba terieŋgu-na.

9

Yesu siire murgu naŋo

(Marke 2.1-12; Like 5.17-26)

¹ Baŋ birii Yesu-i dumaŋo-na, wuo biε beŋo-i a karnu kā ba nelle-na.*

² Baa jo baa murgu naŋo-i kuugallaŋ-nu ji hā-yo wuo u sire-yuo. Wuo ne da ba haa ba naŋga-i yuo cor, wuo gbē ba jeiŋo-i wuo: «Mi jīε, baa tie holle. N̄ āmbabalma hurii hiere.»

³ Uŋ piiye dumaŋo-na, *āŋŋŋamma pigāataamba namba ta ba piiye ba huŋ-na wuo: «Naacolŋ daa u tuora Diiloŋo-i dē!»

⁴ Yesu wuo suɔ baa-ba. Wuo cira: «Bige-i ciε na ta na jɔguŋ nelbalaŋ daama temma-i na hɔmmu-na?»

⁵ Namaa wulaa, a hur u āmbabalma-i, baa a ce u sire tuɔ wuo-i, ma hāi-i-na hama-i ce fēu yaŋ?

⁶ Mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuo Diiloŋo hāa *Moloŋ-Bieŋo-i ku fŋŋūo-i u tuɔ hur nelbiliemba āmbabalma-i.» Aa naa gbē murgu-i wuo: «Sire ŋ biε ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kūŋ.»

⁷ Naacolŋ wuo bi sire ba yufelle-na a biε u kuugallaŋgu-i tuɔ wuo u kūŋ.

⁸ Korma bir yaŋ aa bel nuamba-i, baa ta ba piiye wuo: «Diiloŋo-i bibieŋo! Hiŋ daama temma-i u hāa nelbiliemba baa-ma.»

Matie ciε Yesu hāalabiloŋo

(Marke 2.13-17; Like 5.27-32)

⁹ Yesuŋ hilaa terieŋgu-na, wuo u cor da *nampohūtietŋo naŋo tīenaana u maacemman-dūŋgu-na. Ba taa ba bī-yo Matie. Yesu wuo cira: «Matie, sire i ta.» Matie wuo bi sire cu u huon-nu.

¹⁰ Yiinŋu nangu-na, Yesu wuo ji waa baa u *hāalābiemba-i Matie dumelle-na ba ta ba wuo niwuoni. Nampohūutaamba boi waa a naara āmbabalmanciraamba namba.

¹¹ *Fariŋŋbaa-ba daa mafamma-i ce niε? Baa ta ba piiye baa Yesu hāalābiemba-i wuo: «Bige-i ciε na hāalātieŋo tuɔ wuo niwuoni-i baa nelbalaŋ daaba temma-i?»

¹² Yesu wuo nu baŋ piyen; wuo waŋ baa-ba wuo: «Da ŋ waa hīnni, ŋ ka ce bige-i peŋŋŋŋ terieŋ-nu?»

¹³ Diiloŋo ciera: *«Taa na ce hujarre na-naa nu, ku yaa dɔlaa-minŋ ku yaŋ na niikonni-i.»*† Kāaŋ na ka taara nelma famma yuŋgu-i. Na saa da, muɔmi saa jo nelfafaŋ maa-na, mi juɔ nelbalaŋ maa-na.»

Kuucɔlaŋgu saa saaya ku guɔl baa kuufeliŋgu-i

(Marke 2.18-22; Like 5.33-39)

¹⁴ Ku huonŋgu-na, *Nsāa-Batŋsi *hāalābieŋ baa jo Yesu wulaa ji cira: «Hāalātie, miεŋo-i baa *Fariŋŋbaa-ba-i i hinu i dii sūŋgu, bige-i ciε naŋ hāalābiemba sa dii?»

* **9:1** Ba waa tīena Kafarnamu. Niεŋ 4.13. † **9:13** Ose (Osée) 6.6

15 Yesu wuɔ cira: «ŋ jɛŋ duɔ tuɔ jã ciɛŋo, ŋ gbãa kã ka vãa ŋ yaanŋa-i tɛna wɛi? Ku yaa ŋaa bafamba kũngu-i: Da mi saa ji waa ba hɔlma-na yĩngu man nuɔ-i, ba ka suɔ dii sũngu-i.»

16 Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafelɛŋga a nar jonŋorcolɔŋo. Da ŋ ce-ma, jonŋorcolɔŋo migãan tuɔ taalnu u kã.

17 Aa ba sa bi dii duvɛnfelɛŋo cirkpɔcolɔŋ-na. Uman duɔ ce-ma, cirkpuɔ ka muonu aa duvɛŋo tiraa kũnna. Nga da ŋ'a ŋ dii duvɛnfelɛŋo-i, ŋ saaya ŋ dii-yo cirkpɔfelɛŋ-na, ni yaa gbɛ baa ni-naa.»

Yesu yieraaya ciɛŋo nanj tamma aa sire bikuloŋo nanjo
(Marke 5.21-43; Like 8.40-56)

18 Nelma saa ji tɛ Yesu nunŋu-na, ba'a ba ne da *Yuifu ba yuntienjo nanjo juo ji dũuna u yaanŋa-na aa naa cira: «Mi bilonjo jarma yaraa-yo, ŋga jo i ta ŋ ka haa ŋ nanŋa-i yuɔ u ka sire.»

19 Yesu wuɔ sire baa u *hãalãbiemba-i ba ta ta ba kã baa naacolŋo-i.

20 A ne da ciɛŋo nanjo waa ba hɔlma-na, u tãmma taa ma kũnna ku bienj cĩncieluo baa a hãi waa belle fande-na. Wuɔ piɛ Yesu huon-yanŋa a yiɛya u jonŋoruo tũngu-i.

21 U taa u piye u huon-na wuɔ: «Da mi gbãŋ hi yiɛya u jonŋoruo-i yon, mi kuraa.»

22 Uŋ yiɛyaaya-yuɔ dumaŋo-na, Yesu wuɔ miel da-yo, wuɔ cira: «Mi bilo, baa tie holle, niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ, ŋ kuraa.» Terduwɔŋgu fanŋu-na, ciɛŋo tãŋ maa pãŋ yiera.

23 Baŋ kaa hi Yuifu ba yuntienjo cĩngu-i, baa da niimarnintaamba, aa da nuɔmba haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal terni-na hiere.

24 Yesu wuɔ wanŋ baa-ba wuɔ: «Biriin na kũŋ, bilonjo saa ku, u duɔfũŋ.» Baa bir yan aa ta ba cɔmuon-yo.

25 Baa hiel nuɔmba-i kulon uŋ waa dũngu man nuɔ-i aa Yesu wuɔ suur. Uŋ suuri, wuɔ bel bilonjo nan-na, wuɔ bi sire.

26 Nelma fan maa pãŋ gbuo terienŋu fanŋu-i hiere.

Yesu puurii yiriemba hãi yufienja

27 Yesuŋ juɔ hel tuɔ kũŋ, yiriemba namba cu u huon-nu. Ba waa ba hãi; ta ba fara ba piye baa-yo wuɔ: «*Davidi hãayɛlŋ nuɔ, jande ce hujarre-yiɛ aa ŋ puur i yufienja-i.»

28 Uŋ kaa hi cĩngu-i, baa jo ji yiera u caanŋu-na. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na hũyãa-ma wuɔ mi gbãa puur na yufienja-i wɛi?»

Baa cira: «Itie, i hũyãa-ma.»

29 Yesu wuɔ yiɛya ba yufienja-i aa naa cira: «Ma ce ŋaa nan hũyãa-ma dumaa!»

30 Ba yufien aa bi pãŋ puur. Yesu wuɔ wanŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yan ma hel.

31 Baŋ taa, ba saa gbãa fiinan-mɛi, baa wuɔra gbuo nelle-i hiere baa-ma.

Yesu ciɛ bobo nanjo gbãa tuɔ piye

32 Yirienj daaban birii ta ba hel, baa jo baa bobo nanjo Yesu wulaa. *Jɛna'i naa ciɛ-yo dumaŋo-na.

33 Yesu wuɔ donya jɛna daayo-i naacolŋo-na. Naacolŋ wuɔ pãŋ don tuɔ piye. Kuɔ ce nuɔmba-i gbɛre. Baa ta ba piye wuɔ: «In siire, i saa da daama temma-i dede *Isirahɛl-na!»

³⁴ *Fariſiebaa-baŋ'a ba ka waŋ maman, baa bir waŋ aa ta ba piye wuɔ: «Jina ba yuntieno[‡] yaa haa-yo himma famma-i u tuɔ donya jinabaa-ba-i nuumba-na.»

Nuumba hujarre bilaa Yesu-i

³⁵ Yesu taa u wuɔra niliŋa-na hiere u waŋ Diilon-nelma-i *Diilonelhaaladunni-na aa tuɔ waŋ *Diilon-baangu *Neldodolma-i aa bi tuɔ sire jaamba-i ba sinni-na hiere u ka.

³⁶ Nuumba naa mulleŋ aa ba kuɔma naa tiraa kara ŋaa tulumba maŋ tieno si-bei. Yesuŋ daa-ba dumaŋo-na, ba hujarre gbuu bel-o.

³⁷ Wuɔ waŋ baa u *haalabiembra-i wuɔ: «Dimma dii boi a ne da ma kartaamba saa ciinu.

³⁸ Caaraŋ suontieno-i u puɔr nuumba namba naara.»

10

Yesu haa u haalabiembra-i himma

(Marke 3.13-19; Like 6.12-16)

¹ Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ bi u *haalabien cincielluo ba hai baamba-i a ha-ba himma ba da ba gbaa ta ba donya *jinabaa-ba-i aa ta ba sire jaamba-i ba sinni-na hiere.

² U haalabiembra famba yaa u *pɔpuɔrbiembra-i. Ba yireŋa yaa daaya: Diele-wuonjo yaa Simo, baa u haanjo-i Andere. Simo yerre nande yaa Pier. A naara Sebede bamba-i ba hai-i-na: Sake baa Nsaa-i.

³ A naara Filipu baa Batelemi. Toma baa Matie. Matie waa *nam-pohutieno. A naara Sake maŋ Alfe bienjo-i, baa Tade.

⁴ A naara Simo maŋ taa u kuye u nelle maama-i, baa *Yuda-Isikaro. U yaa juɔ hel Yesu huonju-na.

Yesu puɔraa u pɔpuɔrbiembra-i

(Marke 6.7-13; Like 9.1-6)

⁵ Yesuŋ haa u *pɔpuɔrbiembra-i himma-i, wuɔ puɔr-ba aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Mi saa cira na ka *nieraŋ wulaa, mi saa bi cira na ka *Samari.

⁶ Kaan *Isirahel-baamba yaa wulaa-i. Ba baala ŋaa tulumba.

⁷ Da na hi terienju terienju, na waŋ baa nuumba-i wuɔ *Diilon-baangu piyaa ti.

⁸ Taa na sire jaamba-i baa bikuomba-i baa *wontuɔrmba-i. Taa na donya *jinabaa-ba-i nuumba-na. Na daa ku fonjuɔ-i gbangban, taa na bi ce na ha nuumba-i gbangban.

⁹ Da na'a na ta, molo baa bie gbeŋa,

¹⁰ molo baa bie buura, molo baa bie jonjoruo naŋo a naara uŋ diyaa uman, molo baa bie naatenni, molo baa bi bie buɔle. Maacembilonjo saaya baa u yerren kalaanju.

¹¹ «Da na suur nelle maŋ nuɔ-i, na taara hartiefefienjo baa na ferɛ igɛna. Da na da hartienjo, na tɛna baa u yaa-i a ji hi na tamma-i nelle fande-na.

¹² Da na suur dumelle maŋ nuɔ-i, na cira: <Tiyaaŋ dei!»

¹³ Da ba sie na har dumelle fande-na, Diilo waŋ na jaalunju kayɔ di taamba-i; ŋga da ba saa sie na har-bei, Diilo waŋ ba tɛ ba temma-i.

¹⁴ Da na ka terienju maŋ nuɔ-i aa ba'a ba sa taara ba da na yufelle, na pir na nallu-i na ta aa naa waŋ-ba.

[‡] 9:34 Ba bi *Sitani yaa *Jina ba yuntieno-i. Nien 12.22-28.

15 Mi wanj ninsoŋo-i baa-na: Bamanj da ba ce mafamma-i, Diilonj duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i yiingu manj nuɔ-i, uŋ ka haa kumanj kutaamba-na, ku ka balanjanj Sodɔmutaamba kũngu-i baa Gomɔrtaamba kũngu-i.»*

Mullema manj dii Diilonj-maacemma-na

(Marke 13.9-13; Like 21.12-19)

16 «Na saa da, miŋ puɔraa-na dumandɛ-i, kuu dii ŋaa mi ciɛŋ tũlmba ka diiba maamunaamba-na. Terienjgu fanjgu-na, taa na suɔ na fɛrɛŋ belma, aa na baa yanj ba da cãlmuɔ haa-nei.

17 Yaanj mi gboya-nei jina: Ba ka bi-na fãamaambaa-ba wulaa ka gɛr-na. Ba ka muo-na *Diilonelhaalãdũnni-na.

18 Ba ka kã baa-na fɔŋgɔtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa meimaama-na. Na ka hi-ba kusuɔŋ-nu'i baa *niɛraamba-i hiere a piye nanj suɔnanj kumanj mei kũngu-na.

19 Da ba ji bel-na da ba ka yuu-na, baa na tie holle wuɔ na sie ka suɔ nanj ka wanj mamanj; yaanj mafamma-i na hã Diilonj, u kaa pigãan-na baa-ma terduɔŋgu fanjgu-na.

20 Ku saa ce ŋaa nelma famma-i namaa kusũnniŋ-maama'i kaa waa de! Na To yaa kaa ce u *Yalle dii-ma na hɔmmu-na na wanj-ma.

21 «Banamba ka bel ba fɛrɛŋ hãmba hã-ba wuɔ ba ko-ba, banamba ba fɛrɛŋ mɔlbaa, banamba ba bisãlmba, banamba bi sire pu baa ba biŋcuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba.

22 Nuɔmba-i hiere ba ka bigãan-na mei maama-na. Njga umanj duɔ nyaar ka hi ku bãlma-i, kutienj ko kor.

23 Da ba donya-nei nel daade-na, na gbar na kã daade-na. Mi wanj ninsoŋo-i baa-na: *Molonj-Bieŋo ka bir jo ji da na saa hi *Isirahel nilɛiŋa-i hiere.

24 «Na saa da, *haalãbilonj sa maar u haalãtienj-o-i, aa maacembilonj sa bi maar u yuntienj-o-i.

25 Haalãbilonj jɔguɔŋ u ce u haalãtienj o temma aa maacembilonj jɔguɔŋ u ce u yuntienj o temma. Da ba gbɛ dumellentienj-o-i wuɔ *Belsebul† ba ka tuora u dumellenj-baamba-i ka hi hie?»

Umanj saaya kaalãmma

(Like 12.2-9)

26 Yesuj waanj mafamma-i wuɔ cira: «Terienjgu fanjgu-na, baa na ta na kãalã nuɔmba-i. Mamanj fuyaa hiere, ma ka hel.

27 Da mi fuo wanj mamanj baa-na, hilaanj na muonu-mei na gbuo terni-i hiere.

28 Baa na ta na kãalã bamanj gbãa ko-na aa ba sie gbãa ce biŋkũngu na yalɛiŋa-na. Umanj dii kaalãmma, u yaa ŋaa Diilonj-o-i; u yaa gbãa caa-na baa na yalɛiŋa-i hiere.

29 Tigãlãamba hãi sullu saa cor warbelle diei; a ne da na To duɔ saa hũma, u diei sie gbãa par diire.

30 Halle na yukuɔsɪnni manj daani-i, Diilonj kãan-ni hiere.

31 Terienjgu fanjgu-na, baa na ta na tie holle; na bɔyaa tigãlãamba-na titirre.

32 «Umanj duɔ yiɛra-mei nuɔmba yaanjan-na wuɔ mei wuonj, muɔmi ka bi yiɛra-mei mi To manj dorɔ-i-na u yaanjan-na wuɔ kutienj-o-i mei bi wuonj.

33 Njga umanj duɔ ciina-mie nuɔmba yaanjan-na, muɔmi ka bi ciina kutienj-o-i mi To manj dorɔ-i-na u yaanjan-na.»

* 10:15 Sodɔmutaamba kũngu-i baa Gomɔrtaamba kũngu-i: Nienj Miwaanjo jɪnammanj-sebe-i-na (Genɛse) 18-19. † 10:25 *Sitani yerre nande yaa *Belsebul. Nienj 12.24-28.

Yesu saa jo baa yaafɛlle

(Like 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Baa na ta na ne wuɔ sɪ mi juɔ baa yaafɛlle hɛma-na; mi saa jo baa yaafɛlle, mi juɔ baa berru.

³⁵ Mi juɔ da mi ji gbo bɛpuɔmba-i baa ba tobaa-ba-i, aa gbo biemba-i baa ba nyubaa-ba-i, aa bi gbo caamba-i baa ba huɔbaa-ba-i.

³⁶ Nan fɛrɛŋ dɔŋ-baamba ka bigaŋ-ni.‡

³⁷ «Uman duɔ dɔl u bɪncuɔmba-i yan muɔŋo-i, kutienjo sɛ gbɔa cu mi huɔŋ-nu. Uman duɔ bi dɔl u bisalɔmba-i yan muɔŋo-i, kutienjo sɛ gbɔa cu mi huɔŋ-nu.

³⁸ Aa uman duɔ u sa sɛ mulɛma-i baa kuliŋgu-i, u sɛ gbɔa cu mi huɔŋ-nu.

³⁹ Uman duɔ tuɔ kaal baa u yunɔu yon, kutienjo ka kɔsuɔŋ u fɛrɛ. Nɔga uman duɔ tuɔ kɔsuɔŋ u fɛrɛ mɛi maama-na, u ka da cicɛlma man sa tɛŋ dede-i.»

Anfafamma pɔ ma tienjo-i

(Marke 9.41)

⁴⁰ «Uman duɔ suɔ na belma, kutienjo suyaa mɛi belma yaa-i. A ne da uman duɔ suɔ muɔmi belma, u suyaa mi pɔpuɔrbilonjo belma yaa-i.

⁴¹ Uman duɔ ne *Diilopɔpuɔrbilonjo maacemma-i aa bel-o fafamma, Diilon uŋ ka pɔ u pɔpuɔrbilonjo-i dumaa, u ka bi pɔ kutienjo-i dumɛi. Uman duɔ bel nelviinjo-i fafamma wuɔ nelviinjo, Diilonjo ka pɔ kutienjo-i a saa baa nelviinjo-i.

⁴² Uman duɔ ne mi *hɔalɔbilonjo-i baa u yornumma-i aa hɔ-yo huŋkoljo-i yon u nyɔŋ, mi wan ninsoŋo-i baa-na, u sɛ naa u daluɔ-i Diilonjo wulaa.»

11

Nsɔa-Batise puɔraa ba jo Yesu wulaa

(Like 7.18-23)

¹ Yesuŋ juɔ piye tɪ baa u *hɔalɔbɛŋ cɪncieluo ba hɔi baamba-i, wuɔ sire suur nilɛŋa-na tuɔ wuɔra u wan Diilon-nelma-i.

² Nsɔa wuɔ tɛ dii kaso-i-na aa naa nu *Kirsan cɛŋ maman hierɛ. Wuɔ puɔr u hɔalɔbiemba-i wuɔ ba ka yuu-yo

³ kɛrɛ *Konkortienjo man saaya u jo, u yaa ufanjo-i wɛi sisɔ uu dii huɔŋ-nu? Baa kɔ ka hi Yesu-i baa-ma.

⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Kɔan na ka tɔnu Nsɔa-i baa nan nun maman baa nan dan maman;

⁵ Yiriemba yufienja puurii, murgubaa-ba wuɔ, *wontuɔrmba jarma taa-bɛi, tugbentaamba tɔnni puurii, bikuomba siire aa sɔntaamba nuɔ

Neldɔɔlma.

⁶ Uman gbeini-i da ni saa ji guɔl mi huɔŋgu-na, kutienjo yunɔu dɔlaa.»

Nsɔa-Batise sɪnni-i

(Like 7.24-35)

⁷ Nsɔa pɔpuɔrbiemban taa, Yesu wuɔ tuɔ taara u pigɔan nuɔmba-i Nsɔa sɪnni-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na kɔa ka ne bigɛ-i hɛŋgu-na? Fafalmun sagallan hɛŋgu-i dumaa, na kɔa ka ne ku yaa wɛi?

⁸ Namaa kɔa ka ne bigɛ-i? Na kɔa ka ne uman diyaa bɪmbɪfafanni wɛi? Ma sɪ baman diyaaŋ bɪmbɪfafanni-i baa dii tɛna fɔŋgɔtaamba dɔnniŋ kɛ?

⁹ Nɔga namaa kɔa ka ne bigɛ-i? Ma sɪ na kɔa ka ne *Diilopɔpuɔrbilonjo-i kɛ? Aa naacolonjo fanjo-i, mi tɔnu-nɛi: U maaraa Diilopɔpuɔrbilonjo-i.

¹⁰ Ma nyɛgɔan Diilon-nelma-na wuɔ:

*«Mi ka puor mi pəpuorbiləŋo wuoya ta η yaar-na
ka caa η hūmelle-i†,
ba gbē Nsāa yaa-i.*

11 Mi wanj ninsoŋo-i baa-na: *Nsāa-Batise temma saa hi hoŋ yogo caaŋ-biamba-na. A ne da umaŋ si dii baa yuŋgu *Diiloŋ-nelle-na, u maaraa Nsāa-i.

12 A doŋ dii Nsāa-Batise bāaŋ-nu, ji hi baa nyuŋgo, nelbabalaamba ciinaana *Diiloŋ-nellentesinni-i aa ta ba taara ba hūu u nelle-i ce-de ba diele.‡

13 Diiloŋpəpuorbiamba-i hiere ka hel baa *Moisi-i ba siire piye Diiloŋ-nellentesinni maama a ji hi Nsāa-Batise bāaŋgu-i.

14 Na saaya na suə wuə baŋ waŋ *Eli maŋ maama-i wuə u ka jo, u yaa juə Nsāa-i.

15 Umaŋ duə u ka nu, u nu!»

16 Aa naa cira: «Mi gbāa saa fiefie ku nuamba-i baa haba-i? Mi gbāa saa-ba baa bisālmba maŋ tlenaana ponsanatigerreŋ. Banamba ta ba wanj baa banamba-i wuə:

17 «I hulii tulammu hā-na, na saa nyey.

I hāl kuliin-neini hā-na, na saa kaal.»

18 Nsāa juə, u sa dii dɪbelle u nuŋgu-na, u sa nyəŋ kolma, na cira wuə *jina dii u yuŋgu-na.

19 *Moloŋ-Bieŋ uŋ wuə aa tuə nyəŋ, na sire ta na piye wuə: «Naacolŋ daa fuə bi yii baa niuwuoni yaa-i yoŋ baa konyolle! Aa tiraa sire bel jleru baa *nampohūtaamba baa nelbabalaamba.» Nga Diiloŋ-nelma fafaaŋgu da u maacemma'i nuə-i.»

Sulma haraa nileiŋa naŋa-na

(Like 10.13-15)

20 Yesuŋ cie gberε-weima boi nileiŋa maŋ nuə-i, a taan baa sa hūu-ma nanna ba ciləbabaŋo-i. Yesu wuə doŋ tuə wanj baa-ba wuə:

21 «Korasitaan namaaŋo-i, sūlma haraa-nei! Betisadataan namaaŋo-i, sūlma haraa-nei! Gberε maŋ cie namaa hōlma-na, kuə uu naa ce Tiir nelle yaa nuə-i baa Sidə nelle-na, dii yiinaa baa naa kūnna cuoŋgu ba ferεŋ nuə aa dii buəŋ ba joŋgorbaa a pigāaŋ wuə ba naana ba ciləbabaŋo-i!

22 Terieŋgu faŋgu-na, mi tūnu-nei: Diiloŋ duə ji tuə yuu nuamba-i, uŋ ka haa kumaŋ nei, ku ka balan yan Tiirtaamba kūŋgu-i baa Sidətaamba kūŋgu-i hiere.§

23 Kafarnamutaan namaaŋo-i, na daa nie sɪ na kaa da Diiloŋo-i wei? Na tāal na ferε, na ta na kā dāamu-na. Gberε maŋ cie namaa nelle-na*, kuə uu naa ce Sodomu yaa nuə-i, nyuŋgo daayo-na, nelle fande naa waa yogo.†

24 Terieŋgu faŋgu-na, mi tūnu-nei, kumaŋ ka haa-nei gēŋgeryiŋgu-na, Sodomu kūŋgu ka waa hāaŋo.»

(Like 10.21-22)

25 Ku huoŋgu-na, Yesu wuə cira: «Baba, nuənei Yuntien nuə dərə-i-na baa hīema-na hiere. Niŋ fuyaa η huəŋga-i cēcēmuntaamba-na baa sebesuotaamba-na aa cεŋ pigāaŋ bisāmbiamba-i baa-ka, η jaaluŋgu boi.

26 Ninsoŋo, η cie η huəŋga yaa dumaŋo-na, Baba.»

† 11:10 Malaki (Malachie) 3.1 ‡ 11:12 Girekimma-na terien daaku gbāa bi nu nuŋ daama-i: Dii Nsāa-Batise bāaŋ-nu ji hi baa nyuŋgo *Diiloŋ-nelle kpakpaa di hūmelle-i di hiel-de. Aa nuamba gbāaŋ kpelle da ba suur-die. § 11:22 Kumaŋ haa Tiirtaamba-na baa Sidətaamba-na: Nieŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 23.1-18; Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 26; Yowel sebe-i-na (Joël) 4.4-8; Amosi sebe-i-na (Amos) 1.9-10.

* 11:23 Nieŋ 8.5-17; 9.1-8; na ka da gberε-weima namma. † 11:23 Sodomu: Nieŋ u kūŋgu-i Miwaanjo jɪnammaŋ-sebe-i-na (Genèse) 19.24-28.

²⁷ Aa naa waŋ baa nuɔmba-i wuɔ: «Mi To birii weiima-i hiere hā-mi. Da ma hel Tuonjo-na, molo sa suɔ Bepoljo-i, aa da ma bi hel Bepoljo-na baa uŋ taaranj u pigaaŋ bamanj baa-yo, molo sa suɔ Tuonjo-i.»

Fiisaanġu dii Yesu huonġu-na

²⁸ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Namaa namanj tūyāa onġorni ta ni ko-na, juonj mi ji har-na na fiisa.

²⁹ Mi huonġa sa donj, aa mi sa tetetj mi fεεε. Juonj mi ji haa mi onġorouonġu-i hā-na na cu mi huonġ-nu ku yaa na ka da fiisaanġu.

³⁰ Mi onġorouonġu si dii yonduo, mi tusalle dii fiεfiεε.»

12

Yitlenanġu maama-i

(Marke 2.23-28; Like 6.1-5)

¹ Yibienja faŋa-na, *yitlenanġu nanġu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. A ne da nyulmu waa u *hāalābiemba-na. Baa donj ta ba kar bile-i ba wuo.

² *Farislebbaa-ba daa mafamma-i ce nie? Baa sire ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «Ne η hāalābiemba-i, kumanj saa saaya ku ce yitlenanġu-na ba ce ku yaa-i!»

³ Yesu wuɔ cira: «Nyulmu nanj bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumanj, ma sī na kalaan-ku ke?»

⁴ Davidi suurii Diilon-dūnġu-na a bie Diilon-buruo-i ba wuo baa u nuɔmba-i.* A ne da a saa baa mie Diilon-hūmelle-i, da kuɔ *Diiloljigantienj nuɔ sī, η sie gbāa wuo buruo faŋo-i.

⁵ Ma sī na bi kalaan *anjinamma-i ke? Wuɔ nelie saa saaya u ce maacemma yitlenanġu-na, ηga Diiloljigantaamba ce maacemma-i *Diilodubuɔ-i-na aa molo sa kāŋ-ku wuɔ cālmuo.

⁶ A ne da bande-i-na, kunanġu dii kumanj maaraa Diilodubuɔ-i.

⁷ Diilonjo cira wuɔ: «*Taa na ce hujarre na-naa nuɔ ku yaa dolaan-miŋ ku yan na niikonni-i.*»† Kuɔ na taa na suɔ nel daama yunġu-i, naa naa saa ta na cāl nuɔmba-i na yun-nu.

⁸ A tiraa naara kufanġu-i: *Molon-Bienjo yaa yitlenanġu tienjo-i.»

Yesu siire nagaduwa nanjo

(Marke 3.1-6; Like 6.6-11)

⁹ Yesuŋ juɔ piiye baa *Farislebbaa-ba-i tī, wuɔ ta kā *Diilonelhāalādūnġu-na.

¹⁰ Naacoljo nanjo waa ba hōlma-na, u nanġa diei naa minan. Farislebbaa baa ta ba taara āntāalamma da ba haa Yesu-i-na, a ce dumaanjo-na baa yuu-yo wuɔ: «A saa baa mie Diilon-hūmelle-i, η gbāa sire jeiŋo *yitlenanġu-na wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Namaanjo-na, umanj duɔ waa baa tūmaanjo diei yonj u kūndūnġu-na aa tūmaanj daayo par suur fuon-nu yitlenanġu-na, kutienjo ka yan-yo dii fuonġu-na wuɔ yitlenanġu wei?»

¹² Nelbilonjo-i baa tūmaanjo-i, hai boyyaa? Terienġu faŋu-na, ānfafamma gbāa ce yitlenanġu-na, weiima si dii.»

¹³ Aa naa waŋ baa naacolj daayo-i wuɔ: «Fara η nanġa-i.» Naacolj wuɔ bi fara u nanġa-i, kaa firnu kananġa temma-i.

¹⁴ Farislebbaa baa pāŋ hel ka ta ba da ba-naa Yesu komman-kūnġu-na.

Yesu yaa Itienjo caaranjo-i

* 12:4 Nienj Samiel sebedlelāno-na (1 Samuel) 21.2-7. † 12:7 Ose (Osée) 6.6

15 Yesuŋ juɔ suɔ wuɔ ba taara ba ko-yo, wuɔ ta halan terienɔ-*na*. Nuɔŋ baa kuɔl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ. Jaamba waa ba hɔlma-*na*. Wuɔ sire-bei hiere

16 aa naa wan-*ma* kuola-meɪ baa-ba wuɔ ba baa yan molo suɔ wuɔ u yaa siire-bei.

17 Diilon un puɔraa *Isayi wan maman, ma'i sɪ daama-i wɛi? Isayi waan-*ma* wuɔ:

«Diilonɔ ciera wuɔ:

18 *Mi hielaa mi caaraŋo yaa daayo.*

U maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ.

U yaa fleŋ mi huŋga-i.

*Mi ka ha-yo mi *Yalle-i.*

U yaa ka pigaan nuɔmba-i nileiŋa-na hiere baa hɔmeviile-i.

19 *U siɛ gan baa moloŋo.*

U sa jo duɔ ji hohuola baa moloŋo.

Molo siɛ nu u piye hɔŋgbɛsenniŋ.

20 *U siɛ perien terre man kaanu tɪ,*

aa u siɛ dɪŋ daamu man kusiriye tɪ.

U ka waa ma yaa nuɔ-i fuɔ nuɔmba-i nileiŋa-na hiere ba ji huɔ viistnni maama-i.

21 *Nuɔmba-i hiere ba ka haa ba nanŋa-i yuɔ.»*‡

Yesu hilaa baa u himma-i hie?

(Marke 3.22-30; Like 11.14-23)

22 Ku huŋgu-*na*, baa ji jo baa bobo-yironɔ nanɔ-i Yesu wulaa. *Jinabaa-ba'i naa cie-yo dumaanɔ-*na*. Yesu wuɔ puur u yufienɔ-*a* aa naa ce u tuɔ gbɔ u piye.

23 Kuɔ cu nuɔmba hɔmmu-i; baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Ku biyaa ŋaa *Davidi haayɛlɔ yaa-i?»

24 *Fariŋɛbaa-ban juɔ nu-*ma*, baa gbɛ-ku dumaa wuɔ: «Jina ba yuntienɔ-i *Belsebulŋ yaa haa naacolɔ daayo-i himma-i u tuɔ donya jinabaa-ba-i.»

25 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Da ŋ da neduɔleŋ-baan naamaanɔ-i na sa gbo, yiŋgu dii baa yiŋgu na nelle ka muonu. Da na bi waa ciŋgu-*na* sisɔ dumelle-*na* aa na sa taara na da na-naa, na dumelle ka muonu.

26 *Sitani duɔ tuɔ donya fuɔ ferɛŋ baamba-i, ma sɪ kuu dii ŋaa u gan baa u ferɛ ke? Dumaanɔ-*na*, u fɔŋgɔ ce nie aa cɔ u wulaa?

27 Na gbɛ-ku dumaa wuɔ Belsebul yaa haa muɔ himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i, namaa nuɔmba fuɔ, hai moloŋo-i haa bafamba-i himma-i ba ta ba donya-bei? Na saa da, namaa ferɛŋ baamba yaa ka karnu ciiruo-i.

28 Muɔ fuɔ, *Diilon-Yalle yaa haa-mi himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i. Ku yaa pigaan wuɔ *Diilon-baanŋu paa-nei tɪ.

29 «Hai moloŋo-i gbɔa suur u nabienɔ dɔŋgu-*na* a biera u bimbinni-i hel baani aa u nabienɔ yan-yo dumaa? Nga kutien duɔ bel u nabienɔ-i vaa-yo igɛna, u gbɔa suur biera u bimbinni-i hiere ta baa-ni.

30 «Uman duɔ uu si dii baa-mi, kuu dii ŋaa kutieno bigaan-mi; aa uman duɔ u sa tigiin baa-mi, kuu dii ŋaa u pisalla.

31 «Mi tɔnu-nei: Nubiliemban cal Diilonɔ-i aa ta ba haa tuosinni man yuo hiere, u gbɔa ce jande bei aa yan ma tɪ. Nga uman duɔ tuora u *Yalle-i, jande cɛraa u ce-yuɔ hɛma-*na*, jande cɛraa u ce-yuɔ dɔrɔ-i-*na*.

32 Uman duɔ wan andababalaanŋu ha *Molon-Bienɔ-i, ma gbɔa tɪ. Nga uman duɔ piye andaparaanŋu ha Diilon-Yalle-i, ma siɛ tɪ nyunŋo, ma siɛ tɪ bisɪnuɔ.

³³ «Tibifafaanngu yaa maan biefefeiŋa-i. Tibibabalaanngu manj biebabaleiŋa. Ba suɔ tibiinngu-i ku biena yaa nuɔ-i.

³⁴ Nelbabalaan namaa temma-i daana-i! Nanj balaan, nelfafamma ce nie aa hel na nunni-na? Neliŋ nuɔ ŋ huɔŋgan yuu baa manj, ma yaa hilaan ŋ nuŋgu-na.

³⁵ Nelfefeiŋ u anfafamma hel u hɔfafanŋa'i nuɔ-i. Aa nelbabalaan u maacem-babalamma hel u hɔbabalaanŋa'i nuɔ-i.

³⁶ Mi tũnu-nei: Gɛŋgeryiŋgu-na, bamanj waan andasɔsɔnni-i hiere, Diilonjo ka gɔŋ baa-ba.

³⁷ Diilonjo ka ne nanj ferɛŋ nuŋ-ãndaanngu yaa-i aa cira ŋ cãlãa sisɔ ŋ saa cãl.»

Nuɔmba ciera Yesu ce himma ba ne

(Marke 8.11-12; Like 11.29-32)

³⁸ Yesuŋ juɔ piye tɪ, *ãnjnamma pigãataamba namba-i baa *Fariŋbaa-ba namba cira: «Hãalãtie, i taara ŋ ce himma i ne.»

³⁹ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fiefie ku nuɔmba saa fa, ba jɛnaamba sa ku! Ba gbɛ-ku dumaa wuɔ mi ce himma ba ne. Bɪŋkũngu sa ce dii hã-na. *Yonasin ciɛ manj, ma ka saanu baa-na.

⁴⁰ Yonasin ciɛ yinni siei-i dumaa teterienjo kusũŋgu-na*, *Molon-Bieŋjo ka bi ce yinni siei-i dumɛi hlɛma-na.

⁴¹ Ninivetaamba nuɔ Yonasi nuŋgu-i aa nanna ba cilɔbabalaanjo-i†, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, molonjo dii umanj maaraa Yonasi-i aa na yagar wuɔ na sie nu u nuŋgu-i! Diilon duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i, Ninivetaamba ka cira na cãlãa cemma.

⁴² Gɛŋgeryiŋgu-na, Seba nellentienjo‡ ka da nuŋgu fiefie ku nuɔŋ namaanjo-na. Fuɔ siire termaan daaku-na a karnu nilɛiŋa-i hiere ji nu *Salomɔ nelma-i, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, molonjo dii umanj maaraa Salomɔ-i aa na yagar na sa nu u nuŋgu-i!»

Jɪna duɔ bir jo u sa fa

(Like 11.24-26)

⁴³ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ cira: «*Jɪna duɔ waa molonjo-na aa ji hel, u kã ka tuɔ wuɔra u bɪŋ hlɛŋ-nu duɔ taara muntɛenammu.

⁴⁴ Duɔ saa ka da, u cira: «Mi ka bir kã mi muntercɔlɔmmu-na.» Aa bi bir. Duɔ kã ka da bɪŋkũngu si dii kutienjo huɔŋga-na, aa u gbuu migãan-ka da welewele aa tigiŋ-ka,

⁴⁵ u bir ka bl u najɪnabaa niehãi, bamanj balaan yanj ufaŋo-i ba jo ji suur tɛna-kei. Da ba suur tɛna dumaanjo-na, ku migãan balan kutienjo-na a yanj dɛlã-kũngu-i. Mafamma temma yaa ka da fiefie ku nuɔmba-i; ba saa fa.»

Yesu baamba juɔ da ba ji ne-yo

(Marke 3.31-35; Like 8.19-21)

⁴⁶ Yesuŋ waa tuɔ piye baa nuɔmba-i, u nyu wuɔ jo baa u hãmba-i da ba ji ne-yo. Ban juɔ ji da u piye, baa yiera gɔŋgũɔŋ-nu.

⁴⁷ Naacoljo nanj wuɔ da-ba aa naa piɛ wanj baa Yesu-i wuɔ: «Ŋ nyu-i baa ŋ hãmba juɔ da ba ji ne-ni, baa dii yiera gɔŋgũɔŋgu-na ta ba cie-ni.»

⁴⁸ Yesu wuɔ gbɛ naacoljo-i wuɔ: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hãmba-i wei?»

⁴⁹ Aa naa wuɔra pigãan u *hãalãbiemba-i baa u nanjga aa cira: «Mi nyu-i baa mi hãmba yaa daaba.

* 12:40 Nieŋ Yonasi sebe-i-na (Jonas) 2.1. † 12:41 Yonasi (Jonas) 3.5-10 ‡ 12:42 Nellentien daayo waa cicienjo a saanu baa manj nyegãan girekimma-na.

50 Bamaŋ ciei mi To maŋ dɔɔ-i-na u huɔŋga-i, ba yaa mi hamba-i, ba yaa mi tũɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

13

Fũmanarãŋo naŋ maama

(Marke 4.1-9; Like 8.4-8)

1 Yinduɔŋgu faŋgu-na, Yesu wuɔ sire hel kã ka tiena dalanŋa nuŋgu-na.

2 Nuɔmba jo ji yu-yuɔ. Wuɔ bel nyugũŋ benjo nanjo-na tiena aa nuɔmba waa bomborma-na.

3 Uŋ tienaana, wuɔ bie gbãɛini tuɔ naŋ baa-ba wuɔ: «Naacolŋo nanjo kãa ka naŋ fũma u suɔŋgu-na.

4 Fũma nanjo kã ka diire hũmellen-huɔŋ-na, huriimba jo ji wuo ufaŋo-i.

5 Unanjo kã ka diire tãmpellen-terien-nu. Hiena saa waa bɔi terienŋu-na; a ce u pa yan unanjo-i.

6 Uŋ paa, u kaasĩnni saa gbãa suur kã yaan-na. Bãanŋuŋ juɔ don ta ku jo, wuɔ kuol hiere kpẽmmu!

7 Unanjo kã ka diire hien-nu. Hienŋu tu suuye-yuɔ.

8 Uman diiriye suɔŋ-huɔŋga-na munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla: unanjo bienja komuɔŋa da-a-ndii, unanjo bienja komuɔŋa sa-a-siei, unanjo komuɔŋa baa cĩncielbaa.»

9 Yesuŋ waan mafamma-i wuɔ cira: «Uman duɔ u ka nu, u nu!»

Kumaŋ cie Yesu tuɔ naŋ gbãɛini-i

(Marke 4.10-12; Like 8.9-10)

10 Yesuŋ juɔ naŋ tĩ, u *hãalãbiemba piɛ u caan-nu ka cira: «Itie, bige-i cie ŋ ta ŋ naŋ gbãɛini baa nuɔmba-i?»

11 Yesu wuɔ cira: «Diilonjo cie baa namaanjo-i. U *nellentesĩnni maama maŋ fuyaa, u pigãan namaanjo-i baa-ma, a ne da banamba sa suɔ kuanŋu mei.

12 Uman duɔ tuɔ suɔ yiɛŋgu, kuanŋu ka ta ku naara u sɔsuɔmunŋu-i; ŋga uman duɔ u sa suɔ bĩŋkũŋgu, cellɛ-kũŋgu maŋ uŋ suɔ-kun, ku ka kor-yuɔ.

13 Na saa da, kumaŋ cie mi ta mi naŋ gbãɛini-i baa-ba, yufienja dii baa-ba, ŋga ba sa da baa-ya. Tũnni dii baa-ba, ŋga ba sa nu baa-ni. Ba sa suɔ nelman kãŋ yanŋa maŋ nuɔ-i.

14 Diilon uŋ puɔraa *Isayi wanŋ mamaŋ, ma'i sɪ daama-i wei? Isayi waan-ma wuɔ: «Diilonjo ciɛra wuɔ:

«Na ka ta na nu nelma-i,

ŋga na sie ta na suɔ ma yaanŋa-i.

Na ka ta na ne colcol, ŋga na sie ta na da bĩŋkũŋgu.

15 Hama-i nuɔ-i?

Bande ku nuɔmba nyaaya ba fɛɛ cor;

ba suunu ba tũnni-i

aa suuye ba yufienja-i.

Ba sa taara ba da bĩŋkũŋgu.

Ba sa taara ba nu wei-ma.

Ba sa bi taara ba suɔnu kuanŋu aa jo mi wulaa mi ji kor-ba.»*

16 Yesu wuɔ cira: «Namaa fuɔ, na yunni dɔlaa; na da baa na yufienja-i aa ta na nu baa na tũnni-i.

* 13:15 Isayi (Ēsaie) 6.9-10

17 Mi warj ninsoŋo-i baa-na: *Diilopɔpuɔrbiemba bɔi baa nelviimba bɔi taa ba taara ba da nanj danj kumanj, aa nu nanj nunj mamanj, ŋga ba saa da ma diei, ba saa bi nu ma diei.»

Yesu firiinu fūmanarāŋo gbānalāŋgu-i
(Marke 4.13-20; Like 8.11-15)

18 Yesuŋ waanj mafamma-i, wuɔ cira: «Karaan na tūnni-i na nu fūmanarāŋo gbānalāŋgu yunju-i:

19 Nuɔmba nanj hɔmmu dii ŋaa hūmellenj-huɔŋga; da ba nu *Diilonj-bāanju maama-i ba sa bel-ma nammu hāi, ba yarj *Bigāarāŋo jo ji hiel-ma aa yarj-ba.

20 Bananj hɔmmu dii ŋaa tāmpellenj-terienju; da ba nu Diilonj-nelma-i ma pāŋ dɔlnu-bɛi ba hūu-ma.

21 Ŋga ma siɛ gbāa nanj kaasinni. A ce dumaanjo-na weinj da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jina.

22 Bananj hɔmmu dii ŋaa hɛŋ-terienju; da ba nu Diilonj-nelma-i ba yarj ānjɔgɔma-i baa gbɛinj-maama jo ji suuye-mɛi; a ce ma sa da belle ba wulaa.

23 A ne da bananj hɔmmu dii ŋaa hɛfafamma; da ba nu Diilonj-nelma-i ba suɔ ma yunju-i aa wuɔ ma hūmelle-i dinj saaya di wuɔ dumaa. Kufanju taamba yaa dii ŋaa fūma manj gbuu sire kpatalla; unajo bienja komuɔŋa da-a-ndii, unajo bienja komuɔŋa sa-a-siɛi, unajo komuɔŋa baa cɪncielbaa.»

Suontienjo nano baa u bigaarāŋo

24 Yesu wuɔ tiraa nanj gbānalāŋgu nanju baa-ba wuɔ: «*Diilonj-nellentesinni dii ŋaa moloŋo manj siire ka duu dɪmma u suonju-na aa jo ji tɛna.

25 Isuonju nanju-na, u bigāarāŋo nano yarj nuɔmba duɔfūŋ aa sire ka nanj hɛbienja dɪmma hɔlma-na.

26 Dɪmmanj juɔ ta ma hoŋ huɔŋgu-na, suontienjo maacembiemba da hɛŋ daaku-i.

27 Ba jo ji ta ba yuu suontienjo-i wuɔ: «Yuntie, ma si ŋ duu dɪmma'i ma kula suonju-na ke, hɛŋgu maama niɛ?»

28 «Suontienjo gbɛ-ba wuɔ: «Unajo sɪ, mi bigāarāŋo nano'i ciɛ mafamma-i.»

«Maacembiemba cira: «I kā ka for-ku nanna wei?»

29 «Suontienjo gbɛ-ba wuɔ: «Yaanj-kuŋ, baa na for-ku; da na'a na for-ku, na ka for baa dɪmma namma.

30 Yaan ni vāa hiere. Dɪŋ da ma ji hi karma, mi ka ce ba for ku yaa igɛna a tigiinj-ku caa-ku aa suɔ kar mi dɪmma-i dii-ma inɔŋgɔ-na hā-mi.»»

Diilonj-nellentesinni dii ŋaa mutardi-belle
(Marke 4.30-32; Like 13.18-19)

31 Ku huonju-na, Yesu wuɔ tiraa nanj gbānalāŋgu nanju baa-ba wuɔ: «*Diilonj-nellentesinni dii ŋaa mutardi-belle manj banj duu-de.

32 Mutardi-belle yaa yuraanu yarj hiere, ŋga da di pa, di sire maar niifielu-i hiere a ce tibiinjgu huriimba ta ba jo ba sɛ kamma ku.»

Diilonj-nellentesinni dii ŋaa konsiini

33 Aa naa tiraa cira: «*Diilonj-nellentesinni dii ŋaa konsiini. Da ba par-ni ba nakoluon-nu a du burjūmmu-i kolloyufienja siɛi baa-ni, ni sire-muɔ hiere.»

Kumanj ciɛ Yesu tuɔ nanj gbānɛini-i?
(Marke 4.33-34)

34 Yesu waanj nel daama-i hiere baa nuɔmba-i gbānɛininj; duɔ puur duɔ piye gbānalāŋgu, a puur duɔ piye gbānalāŋgu.

35 *Diilopɔpuɔrbilon uŋ waan mamaŋ ma'i sɪ daama-i wɛi? Diilopɔpuɔrbilonɔ waan-ma wuɔ: «Diilonɔ ciɛra wuɔ:

Mi ji ta mi piye baa-ba gbɛnɛiniŋ.

Maman naa fuo dii miwaanɔ domma-na, mi ka wan-ma baa-ba.»†

Yesu firnu suontienɔ-i baa u bigaarɛnɔ-i ba gbɛnalaaŋgu-i

36 Yesuŋ juɔ piye tɪ, wuɔ yan nuɔmba-i aa naa ta kũŋ. U *hɛalɛbiemba kɛ u wulaa ka cira: «Niŋ naan gbɛnalaaŋgu man wuɔ suontienɔ nanɔ duu ðimma aa u bigaarɛnɔ kɛ ka nan hɛbienɔ ðimma hɛlma-na, ŋ sa firnu-kuɔ baa-ye i suɔ ku yunɔu-i wɛi?»

37 Yesu wuɔ cira: «*Molon-Bienɔ yaa suontienɔ-i; u yaa duu ðimma-i.

38 U suonɔu yaa miwaanɔ-i. ðimma yaa bamanɔ cuu Diilonɔ huon-nu aa hɛbienɔ yaa bamanɔ cuu *Bigaarɛnɔ huon-nu.

39 Suontienɔ bigaarɛnɔ yaa *Sitani-i. U yaa kɛa ka nan hɛbienɔ-i ðimma hɛlma-na. Ðikara-huonɔu yaa miwaanɔ tɪmman-huonɔu-i aa ðikartaamba yaa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i.

40 Ban kaal hienɔu-i ba caa-ku dumaa, miwaanɔ tɪmma-na, ku ka waa dumɛi.

41 Yiinɔu fanɔu-na, Molon-Bienɔ ka ce u dɔrpɔpuɔrbiemba jo ji bel bamanɔ guɔlaan nuɔmba gbɛini-i baa bamanɔ ciɛŋ ɛmbabalma-i hiere a hiel-ba u nelle-na

42 ka caa-ba dɛŋgbɔguonɔu-na. Kaalunɔu siɛ ji waa ðɛi.

43 Nɔa bamanɔ wuɔyaan Diilon-hũmelle-i, ba ka waa huonɔu fanɔu-na ba To nelle-na ta ba gbu ba caa nɔa bɛansɛniɛnɔu. Umanɔ duɔ u ka nu, u nu!»

Diilon-nellentesinni dii nɔa sɛnɛ

44 «*Diilon-nellentesinni dii nɔa sɛnɛ man fuyaa suonɔu nanɔu-na, naacolɔo nanɔo kɛ ka paya-yuɔ. U huonɔa gbuu fɛ, u migɛan fuo-yo aa kɛ ka suor u nagɛn-niini-i hiere a jo ji sɛa suonɔu fanɔu-i.»

Diilon-nellentesinni dii nɔa niibiliɛnɔu

45 «*Diilon-nellentesinni tiraa ni ye nɔa torgoceronɔ man taaraayan niibile-fafanni duɔ sɛa.

46 U juɔ da sukpekpellun-kũnɔu nanɔu-i, u kɛ ka suor u nagɛn-niini-i hiere a sɛa-ku.»

Diilon-nellentesinni dii nɔa juonɔ

47 «*Diilon-nellentesinni tiraa ni ye nɔa tetebeljuonɔ. Da ba nan juonɔ-i, duɔ hi teterienɔ teterienɔ, u bel.

48 Da ba fa-ba hel baa-ba hũmma-na, ba kɛ ka tɛna fiɛl baafafaamba-i aa nanna baababalaamba-i.

49 Miwaanɔ tɪmma ka waa dumɛi: *Dɔrpɔpuɔrbiemba ka jo ji fiɛl nelbabalaamba-i hiel-ba nelfafaamba-na

50 ka dii-ba dɛŋgbɔguonɔu-na. Kaalunɔu siɛ ji waa ðɛi.»

51 Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ yuu u *hɛalɛbiemba-i wuɔ: «Minɔ waan manan, na nuɔ-ma hiere wɛi?»

Baa cira: «Õu, i nuɔ-ma.»

52 Yesu wuɔ cira: «*Anɔnɔamma pigaatienɔ man duɔ hũu-ma hɛalɛ Diilon-nellentesinni kũnɔu-i, uu dii nɔa dumellentienɔ man hielaan bimbifɛlenni-i baa niicolɔnni-i u muntierammu-na u hɛ nuɔmba-i.»

Nasarētitaamba ctinaana Yesu-i
(Marke 6.1-6; Like 4.16-30)

⁵³ Yesuŋ juo nan gbānēini-i tī, wuɔ ta terienḡu faŋgu-na

⁵⁴ a kā ba nelle-na‡. Uŋ kāa, wuɔ kā ba *Diilonelhaalādūḡu-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba. Kuɔ cu ba hōmmu-i. Baa ta ba piye wuɔ: «Fuɔ kaa hel baa nelnul daade-i hie? U cie nie tuɔ gbā u ce hiŋ daama temma-i?»

⁵⁵ Ma sī fānaŋo bieŋo yaa ke? Maari bieŋo'i sī wei? Fuɔ hāaŋo naŋo yaa ban bīŋ-yoŋ Sake-i, unāŋo-i Yosefu, unāŋo-i Simo aa unāŋo-i *Yuda.

⁵⁶ U tūɔbaa-ba dii baa-ye tēnamma-na. Fuɔ kaa hel baa hiŋ daama-i hie?»

⁵⁷ Kuŋ cie dumaanō-na, ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i. Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Ba kāŋ *Diilopōpuorbilōŋo-i terni-na hiere; ŋga u nellen-baamba-i baa u dūŋ-baamba sa kāŋ-yo.»

⁵⁸ Ban'a ba saa hūu u nelma-i dumaanō-na, u saa ce gbēε-weima bai terienḡu-na.

14

Nsāa-Batisiŋ kuu kuliŋgu maŋ
(Marke 6.14-29; Like 9.7-9)

¹ Yibienḡa faŋa-na, fāamaanō maŋ waa *Galile yunḡu-na, wuɔ nu ba piye Yesu maama-i. Ba taa ba bī-yo *Erōdi-Antipasi.

² Wuɔ gbē u maacembiemba-i wuɔ: «Naacolŋ daayo-i mi suyaa miε *Nsāa-Batisi yaa birii jo. U hilaa kuon-nelle-na jo, ku'i cie u hi hiŋ daama temma-i.»

³ A ne da Erōdi fuɔ fεε yaa naa cie ba bel Nsāa-i vaa-yo aa dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi faŋo waa u mōlō cieŋo aa u hūu-yo mōlŋo wulaa. Ba taa ba bī mōlŋo-i Filipu.

⁴ Uŋ hūyāa-yo dumaanō-na, Nsāa wuɔ wan-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo sī.

⁵ Erōdi wuɔ tuɔ taara u ko-yo. Ŋga nuomba-i hiere baa naa suɔ wuɔ Nsāa waa *Diilopōpuorbilōŋo. Erōdi duɔ ne terienḡu faŋgu-i, korma da-yo baa nuomba-i.

⁶ Yiŋgu nanḡu-na, Erōdi wuɔ ji tuɔ ce u homman-yiŋgu ponsaanḡu-i aa naa bī u jēnaamba-i. Erodiyadi bilon wuɔ nyεŋ Erōdi jēnaamba yaanḡa-na ponsaan daaku-na; kuɔ fūnuŋ dōlnu Erōdi.

⁷ Wuɔ pā nunḡu baa bilōŋo-i wuɔ fuɔ baa Diilonḡo, keε uŋ taaran kuman, u wan-ma, u ka hā-yo baa-ku.

⁸ Bilōŋo nyu wuɔ gbo-yo wuɔ u cira u taara Nsāa-Batisi yunḡu. Bilon wuɔ bi cira: «Mi taara ŋ kar Nsāa-Batisi yunḡu-i a dii-ku tasaan-na jo baa-ku ji hā-mi bande.»

⁹ Fāamaanō yaan kaa pāŋ bir ka deŋ birma; ŋga u ka ce-ma nie? U yaa pāa nunḡu-i baa-yo nuomba-na. Wuɔ naa wuɔ cira: «Weima sī.»

¹⁰ Aa naa puor ba kā ka kar Nsāa-Batisi yunḡu-i dii kaso-i-na

¹¹ a dii-ku tasaanō-na ji hā bilōŋo-i baa-ku. Bilon wuɔ hūu-ku hā nyunḡo-i baa-ku.

¹² Nsāa *haalābieŋ baa kā ka biε u bomborre-i ka fuure-die aa naa kā ka tūnu Yesu-i baa-ma.

Yesu haa nelpunḡu nanḡu wuo ye

(Marke 6.30-44; Like 9.10-17; Nsāa 6.1-14)

¹³ Yesuŋ nuɔ nel daama-i, wuɔ biε beŋo ta tuɔ kā u deŋ. Nuon baa yagar nu-ma aa naa hel nilēiŋa-na a bella nuoraanḡu nunḡu-i ta ba nyaanu-yuɔ.

‡ 13:54 Ba nelle yaa Nasarcti. Nieŋ Like 4.16.

14 Uŋ kaa hi, wuɔ huɔl, wuɔ u ne da nelpɔŋgu nanj temma u yaanŋa-na. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ donj tuɔ sire jaamba manj waa baa-ba.

15 Baaŋgunj juɔ hir huɔŋgu-na, u *hāalābiemba pie kã u wulaa ka cira: «Bāanŋu tɛ tɛ, aa ii dii hɛɛŋ-nu, ŋ sa ce nuɔmba bɔrɔ kã nileiŋa manj kɔtonni-na ka taara niwuoni sãa wuo wei?»

16 Yesu wuɔ cira: «Yuŋgu si dii ba da ba kã; namei saaya na hã-ba niwuoni-i ba wuo.»

17 U hāalābienj baa cira: «*Buruo u ndii dii baa-ye bande-i-na yonj baa titiraamba hãi.»

18 Yesu wuɔ cira: «Juɔŋ baa-ni na ji hã-mi.»

19 Baa jo baa-ni, wuɔ ce nuɔmba tɛna hɛɛŋgu-na, aa naa biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hãi baaŋ daaba-i a ciir u yuŋgu-i dɔrɔ-i-na a jaal Diilonjo-i aa naa bɔlnu buruo-i a hã u hāalābiemba calnu-yuɔ hã nuɔmba-i.

20 Nuɔŋ baa wuo niɛ yar-ba. Baa gbura ni boini-i a dii segeyufienj cɛncieluo a hãi.

21 Bamanj naa waa, ba gbãa yu nuɔmba neifienja hãi nuɔsiba ndii temma. Caamba nuŋgu sɪ baa bisalmba-i.

*Yesu wuɔyaa hũmma dɔrɔ
(Marke 6.45-52; Nsaa 6.16-21)*

22 Baŋ bi wuyaa niwuoni-i, Yesu wuɔ guor u *hāalābiemba biɛ beŋo-i ta u yaan-na ta ba karnu ba kã bomborre nande-na aa fuɔ wuɔ tɛna duɔ ce nuɔmba bɔrɔ kũŋ ba cɛnniŋ.

23 Nuɔmbanj juɔ bɔrɔ hiere, wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu-na tuɔ cãrã Diilonjo-i. Baaŋgunj fie ji tɛ, wuɔ tɛna dii u da-u-diei tuɔ cãrã Diilonjo-i.

24 A ne da huɔŋgu fanŋgu-na, u hāalābiemba naa maa baa beŋo-i. Fafalmu nanj temma sire ta mu jãrã-bei. Hũŋ maa ta ma sagalla beŋo-i baa-ba.

25 Cicãnjãale-na, Yesu wuɔ sire a tuɔ wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u kã ba wulaa.

26 Baŋ juɔ'a ba ne da u wuɔ u jo hũmma dɔrɔ-i-na, ba huleiŋa gbuu pãŋ caar wuɔ sɪ isuɔtɛŋo. Baa donj ta ba kaasɪŋ.

27 Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmei!»

28 Pier wuɔ cira: «Itie, da kuɔ nuɔnei kelkel, ce mi wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na kã ŋ wulaa.»

29 Yesu wuɔ cira: «Jo!» Pier wuɔ hel beŋo-na tuɔ wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u jãrã-yuɔ.

30 Uŋ juɔ jɔguɔŋ fafalmu maama-i, u holle pãŋ caar, wuɔ donj tuɔ nyierã hũmma-na. Uŋ nyierãŋ dumaanjo-na, wuɔ tuɔ kaasɪŋ wuɔ: «Itie, kor-mi o! Kor-mi!»

31 Yesu wuɔ fara u nanŋa-i a bel-o aa naa cira: «Ŋ saa haa ŋ nanŋa-i miɛ ku haama ku'i cie. Bige-i cie ŋ ce ŋ hɔmmu-i mu hãi?»

32 Uŋ bilaa u nanŋa-i dumaanjo-na, baa kã ka suur beŋo-na, fafal muɔ bi pãŋ yiera.

33 Bamanj waa beŋo-na, baa jo ji dũuna Yesu yaanŋa-na aa naa cira: «Coima saa fa, nuɔnei Diilonj-Bieŋ nuɔŋo-i kelkel!»

*Yesu siire jaamba Genesarɛti-i-na
(Marke 6.53-56)*

34 Fafalmunj yieraaya, Yesubaa baa perienj karnu kã Genesarɛti.

35 Genesarɛtitaambanj daa Yesu-i, baa suɔ-yo aa naa wuɔra tũnu ba-naa ka hel baa kɔtonniŋ-nileiŋa-i hiere. Nuɔŋ baa hel jo baa ba jaamba-i hiere

36 ji ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u ce jande aa u yanj ba yieya u jonjgoruo tũŋgu yaa yonj. Ku waa umanj duɔ yieya u jonjgoruo tũŋgu-i, kutienjo pãŋ sire da yeryer.

15

Bĩncuɔŋ-hũmelle maama
(Marke 7.1-13)

1 Ku huɔŋgu-na, *Farisɛbaa-ba namba-i baa *anjĩnamma pigãataamba namba sire *Yerusalemu-i-na a kã Yesu wulaa

2 ka yuu-yo wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ *hãalãbiemba sa wuɔ bĩncuɔŋ-hũmelle-i? Da ba'a ba wuo niwuoni-i ba sa saara ba nammu-i?»

3 Yesu wuɔ cira: «Bige-i bi ciɛ namaa na yaŋ Diilonɔ uŋ waan mamaj aa ta na ce na bĩncuɔŋ-maama?

4 Diilonɔ ciɛra: «*Ta ŋ dii ŋ bĩncuɔmba nuŋgu-i.*» * Aa tiraa cira: «*Umanj duɔ wan andaparaanɔ hã u to-i sisɔ u nyu-i, kutiejɔ saaya komma.*»†

5 Nɔga namaa birii cira wuɔ umanj duɔ wan baa u bĩncuɔŋ-i wuɔ: «Minj ŋa naa da kumanj da mi kãya-niɛ, mi pãa-ku hã Diilonɔ.» Kɛɛ umanj duɔ ce mafamma-i aa u saa ji feŋ da bĩŋkũŋgu hã u bĩncuɔŋ-i weima sɩ.

6 Terienɔ faŋgu-na, na huraa Diilonj-nelma-i baa na bĩncuɔŋ-maama.

7 Huhurmantaan namaa temma-i daana-i; *Isayinj fii-na baa kumanj, na yuu-ku. Isayi waan-ma wuɔ: «Diilonɔ ciɛra wuɔ:

8 «*Nel daade taamba kaŋ-mi ba nuŋ-nu yon.*

Mi maama si dii ba hõmmu-na.

9 *Banj pigãan nuɔmba-i hũmelle manj, bafamba diele.*

A ce dumaanɔ-na, yunɔgu si dii ba Diilojaale-na.»‡»

Kumanj gbãa guɔla neliɛŋ nuɔŋo-i
(Marke 7.14-23)

10 Yesunj piiye mafamma-i, wuɔ bɩ nuɔmba-i a ji cira: «Karaan na tũnni-i fafamma na nu mi nelma-i:

11 Kumanj suuriinj neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na, ku siɛ gbãa guɔla-niɛ Diilonj-hũmelle-na. Kumanj hilaan, ku yaa gbãa guɔla-niɛ.»

12 U *hãalãbiemba piɛ u caan-nu ka cira: «Ŋ saa suɔ wuɔ ŋ nelma jaan *Farisɛbaa-ba-i wei?»

13 Yesu wuɔ cira: «Mi To manj dɔɔ-i-na, uŋ'a u saa sũ tibinni manj hiere, ni ka fuur halan.

14 Yaan-ban, baa dii ŋaa yiriemba manj bilaa ba nayirienj nammu. Na suyaa kerre yironj duɔ bel u nayironj nanɔga, ba ka par suur fuonj-nu ba hã-i-na hiere.»

15 Pier wuɔ cira: «Ninj wanj nelma manj daama-i i saa suɔ ma yaanɔga-i; firnu-mei baa-ye.»

16 Yesu wuɔ cira: «Bisãlmba'i namaanɔ-i yogo wei?»

17 Namaa saa suɔ wuɔ kumanj suuriinj neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na ku kã ŋ kusũŋ-nu aa cor ka ce biniɛŋa wei?

18 A ne da neliɛŋ nuɔ ninj wanj mamaj ŋ nuŋgu-na, ma hel ŋ huɔŋga'i nuɔ-i; ma yaa gbãa guɔla-niɛ Diilonj-hũmelle-na.

19 Anjɔgɔbabalamma hel neliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga'i nuɔ-i: N huɔŋga'i diyaanjinj nelkolle-na, *fuocesinni-na, bĩŋwosinni-na, cuosinni-na, coikarre-na, baa yebienande-na.

20 Daama temma yaa guɔlaayanj neliɛŋ nuɔŋo-i. Nɔga a wuo niwuoni-i ŋ saa saara nammu-i, kufanɔgu siɛ gbãa guɔla-niɛ.»

* 15:4 Helmanj-sebe (Exode) 20.12; Anjinmanj-sebe 5.16

† 15:4 Helmanj-sebe (Exode) 21.17

‡ 15:9 Isayi (Ésaïe) 29.13

Nerciɛŋo naŋo haa u naŋga Yesu-i-na
(Marke 7.24-30)

21 Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ta terienɔŋu faŋgu-na a kã Fenisi mara nuɔ. §

22 A ne da nerciɛŋo* naŋo waa terienɔŋu faŋgu-na. Yesuŋ kãa, ciɛŋ daa wuɔ cu u huonɔŋ-nu tuɔ fara u piiye baa-yo wuɔ: «Itie, *Davidi hãayɛlɛŋ nuɔ, jande ce hujarre-mie! *Jina naŋo dii mi bilonɔ yunɔŋu-na, kuu si dii-yuɔ dei.»

23 Yesu saa seŋ sũnuŋgu yuɔ. U *hãalãbiemba piɛ u caaŋ-nu ka cira: «Itie, ɲ sa bir ciɛŋ daayo-i i huonɔŋu-na wei? ɲ saa da uŋ ceŋ ijieni-i u nyaanu-yie wei?»

24 Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ puɔraa-mi *Isirahel-baamba yaa wulaa-i yonɔ, baa dii ɲaa tũmba maŋ baala.»

25 Ciɛŋ daa wuɔ jo ji dũuna u yaanɔŋa-na aa naa cira: «Itie, jande suuye-mie!»

26 Yesu wuɔ cira: «Da ɲ biɛ bisãlmba niwuoni-i hã juoraamba baa-ni ku saa fa.»

27 Ciɛŋ wuɔ cira: «Itie, ɲ waan ninsonɔ, ɲga ma sɪ juoronɔ tienɔ duɔ wuɔ niwuoni-i aa nimaŋ diire, juoronɔ wuɔ-ni ke?»

28 Uŋ waan mafamma-i Yesu wuɔ cira: «Ciɛŋ nuɔ, ɲ haa ɲ naŋga-i mie kelkel! Niŋ taaran kuman, Diilo ka hã-ni baa-ku.»

Terduonɔŋu faŋgu-na, bilonɔ wuɔ bi paŋ da u fɛɛɛ.

Yesu siire jaamba boi

29 Yesu wuɔ ta terienɔŋu faŋgu-na a kã *Galile dalanɔŋa-na ka nyugũŋ tãnuŋgu nanɔŋu-na tɛna.

30 Nuonɔŋ baa kũɔl ba-naa ta ba kã u wulaa baa ba jaamba-i: Cisɛduɔlbaa-ba waa, yiriemba waa, murgubaa-ba waa, bobobaa-ba waa a naara jaamba namba. Ba saa waa dei. Umanɔ duɔ jo baa u wuonɔ, u jo ji jina-yuɔ Yesu caanɔŋu-na. Yesu wuɔ sire-bei hiere kpɛmmu!

31 Bobobaa-ba piiye, murgubaa-ba siire ta ba wuɔ, cisɛduɔlbaa-ba wuɔ fafamma, yiriemba yufienɔ puurii. Kuɔ ce nuamba-i gberɛ. Baa ta ba gbɛliɛŋ *Isirahel-baamba Diilonɔ-i.

Nuamba neifienɔ hãi wuyaa buruo niehã yar-ba
(Marke 8.1-10)

32 Yesuŋ waa dalanɔŋa-na, yiŋgu nanɔŋu-na, wuɔ bɪ u *hãalãbiemba-i a tuo piiye baa-ba wuɔ: «Nuonɔŋ daaba hujarre ko-mi; ba yinni sici yaa de-i baa-mi ba saa da binɔkũŋgu wuɔ. Da mi ce ba ta baa nyulmu-i, ku kaa nuɔl-ba hũmelle-na.»

33 U hãalãbiemba yuu-yo wuɔ: «I ka da niwuoni-i hie hɛɛŋ daaku-na die hã nelpɔŋ daaku da ku wuɔ ye?»

34 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u niɛ dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehã baa tetebiemba namba.»

35 Yesu wuɔ gbɛ nuamba-i wuɔ ba tɛna hɛma-na

36 aa naa biɛ buruo niehã daayo-i baa tetebiɛŋ daaba-i a jaal Diilonɔ-i aa naa bũlnu-niɛ hã u hãalãbiemba calnu-niɛ hã nuamba-i.

37 Nuamba-i hiere baa wuɔ niɛ yar-ba. Baa gbura ni boini-i a dii segeyufienɔ niehã.

38 Bamanɔ naa waa, ba gbãa yu nuamba neifienɔ hãi temma. Caamba nuŋgu sɪ baa bisãlmba-i.

§ 15:21 Ku birii a saanu baa cerma; ni ma'ɪ sɪ ma nyegãan girekimma-na wuɔ «Tiir baa Sidõ mara». Nileiŋa faŋa dii Fenisi huonɔŋu-na. * 15:22 Ciɛŋ daayo binɔcũmba taa ba hel Kanaa; ku kaalaaya girekimma-na. Ku pigãan wuɔ ba saa waa *Yuifubaa.

³⁹ Ban juo wuo ti, Yesu wuo ce ba boro kun ba cinnin aa fuo wuo ka ka bie bejo tuo ka Magada.

16

Yesu suwaaaya

(Marke 8.11-13; Like 12.54-56)

¹ Ku huongu-na, *Farislebaa-ba namba-i baa *Saduslebaa-ba namba siire ka Yesu wulaa wuo ba ka piiye cure-yuo. Ban kaa, baa cira: «Haalatie, ce himma namma i ne, mamaŋ pigaaŋ wuo ŋ juo Diilonj-jomma.»

² Yesu wuo cira: «Baaŋ da ku ta ku suur huongu maŋ nuo-i, da na ne diilonjo yaanga-i da-ka daa, na cira: «Diilonjo sie daa, terienju ka fa.»

³ Aa da na sire cucuuyungu-na a da diilonjo yaanga saa fa, na cira: «Diilonjo ka daa nyungo-i-na.» Na cie nie ta na suo diilonjo yammu-i na boro-muo aa na sa suo mamaŋ ciej fiefie-i-na ma yungu-i?

⁴ Fiefie ku nuamba saa fa, ba jenaamba sa ku. Ba gbɛ-ku dumaa wuo mi ce himma ba ne. Bɛŋkungu sa ce dii ha-na. *Yonasi maama ka saanu baa-na.»

Uŋ waan mafamma-i, wuo ta aa naa yan-ba.

Yesu gbuoya u haalabiembra-i

(Marke 8.14-21)

⁵ Yesubaa-ban taa terienju-na, baa ka ka bie bejo ta ba karnu ba ka dalanga yienju nanju-na. A ne da ban'a ba ta, ma saa tɛnu u *haalabiembra bie *buruo.

⁶ Yesu wuo gbɛ-ba wuo: «Jande, bilaan na fere *Farisle ba siini-na baa *Sadusle ba bi niini-na.»

⁷ U haalabien baa donj ta ba piiye ba-naa nuo wuo: «In'a i saa bie buruo ku'i cie u tuo piiye de-i-na.»

⁸ Yesu wuo suo ban wan mamaŋ. Wuo cira: «Na saa haa na nanga-i mie ku haama. Na bilaa-ma nie aa cira nan'a na saa bie buruo ku'i cie mi ta mi piiye de-i-na?»

⁹ Na saa suo ku yaanga-i yogo wei? Nan calaanu buruo u ndii maŋ ha nuamba neifenja hai nusiba ndii ba wuo u yar-ba,* u maama karaanu-nei wei? Aa nan biyaa segeyufenja maŋ ta ku yiingju-na, a maama karaanu-nei wei?

¹⁰ A naara buruo niehai maŋ nan calaanu-yuo ha nuamba neifenja hai ba wuo u yar-ba,† mafamma karaanu-nei wei? A tiraa naara segeyufenja maŋ nan biyaa-ya ta kufanju yiingju-na a maama karaanu-nei wei?

¹¹ Naa naa gbɛ na suo wuo miŋ cira na bel na fere Farisle ba siini-na baa Sadusle ba niini-na, mi sa wan bur-maama!»

¹² Terienju fangu-na, u haalabiembra suo suo wuo u saa cira ba bel ba fere siininj-kerrej, nga wuo ba bel ba fere Farisle ba nelma'i nuo-i baa Sadusle ba maama-na.

Yesu stni yaa hani-i?

(Marke 8.27-30; Like 9.18-21)

¹³ Yesubaa baa kaa kunanju-i Sesare maŋ Filipu wuonjo-na. Yesu wuo ka yuu u *haalabiembra-i wuo: «Nuon ba'a hai molonjo-i *Molon-Bienjo-i?»

¹⁴ U haalabien baa cira: «Banamba ciera nuonei *Nsaa-Batishi-i; banan ba'a nuonei *Eli-i; banan ba'a *Seremi; banan ba'a *Diiloporuobilonjo nan nuo.»

¹⁵ Yesu wuo cira: «Aa namaa fuo, na'a hai molonju muomei?»

* 16:9 Nienj 14.15-21. † 16:10 Nienj 15.32-38.

16 Simɔ-Pier wuɔ cira: «Diilonɔ ɔn paa nuŋgu-i aa saan *Konkortienɔ man, u yaa nuɔŋo-i. Cicɛlmantienɔ Biɛŋo yaa nuɔŋo-i.»

17 Yesu wuɔ cira: «Pier, Nsaa biɛŋ nuɔ, nanɔ yunɔu dɔlaa, ninɔ waanɔ mamanan daama-i nanɔ kusunɔ-maama si, mi To manɔ dɔrɔ-i-na, u yaa diyaa-ma nɔ nuŋgu-na.»

18 Aa naa cira: «Pier, nɔ yerre yunɔu yaa wuɔ tãmpɛlle. Mi tũnu-nie: Mi ka fu mi dũŋgu-i tãmpɛlle fande yaa nuɔ-i. *Sitãni yufelle kuɔ, u sie gbãa ce-ku binɔkũŋgu.

19 Mi ka hã-ni *Diilonɔ-nelle dienɔ-i: Da nɔ cina kumanɔ hɛma-na bande-i-na, ba ka cina ku binɔkũŋgu-i dɔrɔ-i-na; da nɔ bi sie kumanɔ hɛma-na bande-i-na, ba ka bi sie ku binɔkũŋgu-i dɔrɔ-i-na.»

20 Aa naa wanɔ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yanɔ ma hel wuɔ Diilonɔ ɔn saan *Konkortienɔ man u yaa ufanɔ-i.

Yesu kaal u mullɛma-i baa u haalabiemba-i
(Marke 8.31-9.1; Like 9.22-27)

21 A dɔn huɔŋgu fanɔgu-na, Yesu wuɔ dɔn tuɔ piiye u pigãan u *hãalabiemba-i wuɔ: «Da ku fie ce nie nie, fuɔ mi kã *Yerusalemu-i-na. Da mi kã, nelle binɔcũmba-i baa *Diilɔjigãntaamba yuntaamba-i a naara *anjɛnamma pigãataamba ka ce-mi sũlma aa ko-mi. Nɔga da ba ko-mi, mi ka ce yinni hãi yonɔ hɛma-na, sieɛɛɛnɔ-yiinɔgu-i, mi ka sire hel jo.»

22 Ʋnɔ waanɔ mafamma-i, Pier wuɔ bi-yo ba kã ba denɔ ka tuɔ wanɔ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta nɔ piiye dumaa, ku saa fa. Diilo baa jo baa-ma, Diilo sie hũu-ma ma ce.»

23 Yesu wuɔ ne-yo da fie aa naa cira: «*Sitãni, kã nɔ halanɔ mi caanɔ-nu! Nɔ taara nɔ guɔ mi gbeini-i wuɔ nie? Nɔ kusunɔ-maama-i Diilonɔ-maama si, nelbilienɔ-maama.»

24 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ gbɛ u hãalabiemba-i wuɔ: «Umanɔ duɔ tuɔ taara u cu mi huɔŋ-nu, kutienɔ saaya u cina u fɛrɛ, aa u bi saaya u sie mullɛma-i baa kuliinɔgu-i.

25 Umanɔ duɔ tuɔ kaal baa u yunɔu yonɔ, kutienɔ ka kɔsuɔnɔ u fɛrɛ; nɔga umanɔ duɔ tuɔ kɔsuɔnɔ u fɛrɛ mɛi maama-na, kutienɔ ka da cicɛlma manɔ sa tɛnɔ dede-i.

26 Nɛɛɛɛnɔ nuɔ da nɔ da nɔ yufien-niini-i hiere miwaanɔ-na aa ka caa, yunɔ haku-i dii-kuɔ? Nɛɛɛɛnɔ nuɔ nɔ gbãa sãa nɔ yunɔu-i baa bige-i Diilonɔ wulaa?

27 *Molonɔ-Biɛŋo ka jo baa u To fɔŋgũɔ-i baa u *dɔrɔpɔuɔrbiemba-i. Duɔ jo, u ka pã nuɔmba-i ba maacemma sully-i.

28 Yaanɔ mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba sie hi ku, ba ka da Molonɔ-Biɛŋo juɔ u fɔŋgɔtesɛnnɔnɔ-jomma-i.»

17

Yesu birii u denɔ birma
(Marke 9.2-13; Like 9.28-36)

1 Yesu nɔ waanɔ mafamma-i, yinni niedieɛi ku huɔŋgu-na, wuɔ ce fuɔ baa Pier baa Sake a naara Sake hãanɔ-i Nsãa, ba kã ba denɔ ka nyugunɔ tãnujaataama nanɔ-na.

2 Ba'a ba ne da Yesu birii u denɔ birma: U yaanɔga caa dumaa ka fɛrɛnɔ nuɔ nɔaa bãanɔgu, u jonɔgorbaa-ba bir baapiɛlmba ta ba caa da muimui.

3 Ba'a ba tiraa ne da *Moisi-i baa *Eli-i ba caraaya-bei ta ba piiye baa Yesu-i.

4 Pier wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Itie, i jomma faa bande-i-na dɛ! Da nɔ sie, nɔ yanɔ mi ce gbuganni siei: ku diei nanɔ kũŋgu, ku diei Moisi kũŋgu, aa ku diei kũŋgu nanɔgu-i Eli kũŋgu.»

⁵ Nelma saa ji tɪ u nunŋu-na, nyaasɪnni nanni jo ji cɪnnu-bei. Ba'a ba ne da, molo piiye ni huɔŋga-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i, u maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ. U yaa fɛɛŋ mi huɔŋga-i. Taa na nu u nunŋu-i!»

⁶ Moloŋ daa uŋ piiye, *hɛalɛbiemba kɔɔma pɔŋ ta ma nyɛŋ; baa dɔuna hiere nisɪŋ ba yunni-i hɛma-na.

⁷ Yesu wuɔ piɛ a wuɔra haa u nanŋa-i bei aa naa cira: «Baa na kɛalɛ; siireŋ!»

⁸ Ba ciiri ba yunni-i ku yaa nuɔ-i, a da Yesu yaa u diei yonŋ.

⁹ Baŋ juɔ ta ba hiire tɔnunŋu-na, Yesu wuɔ warŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ *Moloŋ-Biɛŋ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa warŋ nel daama-i baa moloŋo.

¹⁰ U hɛalɛbiɛŋ baa cira: «Ma sɪ *ɔŋɪnamma pigɛaataamba ciɛra wuɔ Eli yaa saaya u bir jo igɛna aa Diiloŋ uŋ pɛa nunŋu-i wuɔ u ka saanŋ *Korŋkortieŋo manŋ, u suɔ jo kɛ?»*

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima, Eli naa saaya u jo ji migɛaŋ wɛima-i hiere,

¹² ŋga mi tɔnu-nei: Eli juɔ tɪ. Uŋ juɔ, ba saa suɔ wuɔ u yaa-i, ba ce ba bɛaŋgu-i yuɔ. Ba ka bi ce ba bɛaŋgu-i Moloŋ-Biɛŋo-na dumɛi.»

¹³ Terieŋgu faŋgu-na, u hɛalɛbiemba suɔ suɔ wuɔ u gbɛ *Nsɛa-Batisei yaa dumaŋo-na.

Yesu duɔnya jɪna naacombiloŋo nanŋo-na

(Marke 9.14-29; Like 9.37-43)

¹⁴ Baŋ hiiriye tɔnunŋu-na ka hi nuɔmba terieŋgu-i, naacolŋo nanŋ wuɔ piɛ ka dɔuna Yesu yaanŋa-na aa naa cira:

¹⁵ «Itie, jande ce hujarre mi biɛŋo-na aa ŋ sire-yuɔ; kurmɔrɔŋo dii-yuɔ, ku si dii-yuɔ dɛi. Da ku sire-yuɔ dɛ-i-na, kuniɛ u ci suu daamu-na, kuniɛ u ci suu hɔmma-na.

¹⁶ Mi juɔ baa-yo ŋ *hɛalɛbiemba wulaa, ŋga u maama yaraa-ba.»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Fieɛɛ ku nuɔŋ namaŋo-i na sa hɔu neliɛŋ maama, na saa fa! Na daa niɛ sɪ mi ka tɛna baa-na gbula wei? Namaa ji hɔu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juɔŋ baa naacombiloŋo-i bande.»

¹⁸ Baa jo baa naacombiloŋo-i. *Jɪna'i naa ciɛ-yo dumaŋo-na. Yesu wuɔ nuola jɪna-i wuɔ u cor u hel naacombiloŋo-na. Jɪna wuɔ bi hel. Naacombiloŋ wuɔ da u fɛɛɛ.

¹⁹ Jɪnan hilaa, hɛalɛbiemba piɛ ba kula a yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i ciɛ miɛ i saa gbɛa donya-yuɔ?»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Na saa haa na nanŋa-i miɛ ku haama ku'i ciɛ. Yaan mi warŋ ninsoŋo-i baa-na: Halle da na fiɛ haa na niele-i miɛ yonŋ, wɛima sie gbɛa yar-na cemɛma: Na gbɛa gbɛ tɔnunŋ daaku-i wuɔ ku sire kɛ dii daalei, aa ma bi ce.» [

²¹ Aa naa cira: «Jɪna daayo temɛma-i, da na saa dii sɔŋgu aa cɛrɛ Diiloŋo-i na sie gbɛa donya-yuɔ.»]

Yesu tirii u kuliŋgu maama-i

(Marke 9.30-32; Like 9.43-45)

²² Yiinŋu nanŋu-na, Yesu-i baa u *hɛalɛbiemba waa ta ba wuɔra *Galile huɔŋga-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yiinŋu dii baa yiinŋu, ba ka bel *Moloŋ-Biɛŋo-i hɛ nuɔmba-i baa-yo

* 17:10 Malaki (Malachie) 3.23

²³ ba ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yoŋ hīema-na, sieliŋ-yiinggu-i u ka sire hel jo.» U hāalābiemba nuō mafamma-i ce niε? Baa gbuu pāŋ vāa ba yammu-i.

Nampo kūngu

²⁴ Baŋ kaa hi Kafarnamu-i, bamaŋ hūyāaŋ *Diilodubuō nampo-i, baa pie yuu Pier wuō: «Na hāalātienjo pā Diilodubuō nampo-i wei?»

²⁵ Pier wuō cira: «U sa pā-yo wuō bige-i ciε?»

Pierŋ juō jo ji tuō suur, Yesu wuō siεŋ-yo cira: «Pier, naŋ wulaa haba-i pāaŋ nampo-i ba hā fōŋgōtaamba-i hīema-na bande-i-na? Ba bisālmba'i pāaŋ-yoŋ waa niεraamba'i pāaŋ-yoŋ?»

²⁶ Pier wuō cira: «Nieraamba'i pāaŋ-yoŋ.»

Yesu wuō cira: «Kuu dii ŋaa ba bisālmba nuŋgu si dii nampo pāmna-na; dumεi si wei?»

²⁷ Nga, mi sa taara i guōla Diilodubuō yaataamba hōmmu-i. Kā nuoraanngu-na ŋ ka dii halle. Da ŋ ka bel teterienjo maŋ diēlā-wuoŋo-i, ŋ gbaa u nuŋgu-i, ŋ ka da warbelle nande, ŋ hiel-de ŋ ka pā mei nampo-i baa naŋ bi wuoŋo-i hiere; di ka gbē.»

18

Hai moloŋo-i nelbuō-i Diilon-nelle-na?

(Marke 9.33-37,42-48; Like 9.46-48; 17.1-2)

¹ Huōŋgu faŋgu-na, Yesu *hāalābien baa pie u caaŋ-nu ka cira: «Itie, hai nelbuō-i *Diilon-nelle-na?»

² Yesu wuō bi bisāmbilonjo naŋo a ji yiεra-yuō ba hōlma-na

³ aa naa cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da ŋ da na saa bir ce bisāmbienj temma, na cεraa na suur Diilon-nelle-na.

⁴ Umaŋ duō hiire u fεε a ce u fεε cεkūō bisāmbilonj daayo temma-i, kufanġu tienjo yaa nelbuō-i Diilon-nelle-na.

⁵ Na saa da, umaŋ duō ne muōŋo-i aa bel bisāmbilonj daayo temma-i fafamma, kuu dii ŋaa u bilaa mei fεε yaa-i.

⁶ «Bisāmbiemba maŋ haa ba naŋga miε daaba-i hiere, umaŋ duō guōl unaj gbeini bei Diilon-hūmelle-na, sūlma haraa kutienjo-na! Kuō baa na to namelle u nuōŋgu-na aa se-yo dii-yo nuoraan-nu u ciire, kuu naa buō-yuō.

⁷ «Sūlma haraa nelbiliemba-na; ba siε gbāa naa kuubabalaanġu muncemmu-i, ŋga umaŋ duō dii u nanolŋo-i ku cemma-na, sūlma haraa kutienjo-na.

⁸ «Da ŋ da ŋ naŋga dii-ni kuubabalaanġu cemma-na, siō ŋ gboluōŋgu, kar-ku ŋ nanna dii daalei. Da ŋ suur Diilon-nelle-na ba naŋga diei, siō baa gboluōŋgu diei, ku bōyaa ba ka caa-ni baa ŋ nammu-i mu hāi-i-na, siō baa ŋ gbeini-i ni hāi-i-na.

⁹ «Da ŋ da ŋ yufelle dii-ni kuubabalaanġu cemma-na, hiel-de ŋ fara ŋ nanna dii daalei! Da ŋ suur Diilon-nelle-na baa yufelle diei, ku bōyaa ba ka caa-ni baa ŋ yufienja-i a hāi-i-na.»

Diilonjo sa siεya u bisālmba-i

(Like 15.3-7)

¹⁰ Ku huōŋgu-na, Yesu wuō cira: «Niεŋ, taa na kāŋ bisālnj daaba-i hiere, baa na yaŋ u diei. Mi tūnu-εi: *Dōpōpuarbiemba maŋ niεyaŋ-bei, baa dii baa mi To-i dōrō-i-na bāanġu-i baa isuōŋgu-i. [

¹¹ *Moloŋ-Bienjo juō duō ji taara bamaŋ baala a kor-ba.]»

12 Aa naa cira: «Naaa wulaa, tũlmba komuõña ndii da ba waa baa umañ, aa u diei balla-bei, kutieño sie yan komuõña naa baa cñcieluo nennaa mañ tỹãa ba ta ba wuora* aa kã ka taara u diei-wuonj daayo-i wei?»

13 Mi wañ ninsoño-i baa-na: Duõ ka da-yo, u huõnga ka gbuu fẽ. A ne da komuõña naa baa cñcieluo nennaa mañ tỹãa ba saa balla, bafamba kũngu saa gbãa fẽ u huõnga-i fẽñ daama temma-i.

14 Ku yaa ñaa na To mañ dõrõ-i-na u kũngu-i; u sa taara u diei balla bisãmbierj daaba-na.»

Nelmañ saaya ma ta ma fienu duma

15 Ku huõngu-na, Yesu wuõ cira: «ñ natobinj duõ cãl, kã u wulaa ñ ka pigãañ-yo unj cãlãa kusuõñ-nu; na hã-na-hãi. Duõ hũu-ma wuõ u cãlãa, na cor baa na horre-i.

16 Duõ saa hũu-ma, ñ yan-yo aa ñ taara nelduõño ñ naara ñ fere, sisõ nuõmba hãi na kã u wulaa na ka fienu-mei ñaa Diilonj-nelmañ waañ-ma duma wuõ: «*Siertaamba hãi sisõ ba siei da ba da nelma mañ nuõ-i, ma ka fienu.*»†

17 Duõ saa ka hũu bafamba maama-i, kã ñ ka hi Diilonj-dũñ-baamba-i baa-ma. Duõ saa nu Diilonj-dũñ-baamba nuõngu-i, baa tiraa ñ ta ñ kãñ-yo na horre-na; ta ñ kãñ-yo baa *nieraamba sisõ ñ ta ñ kãñ-yo baa nelbabalaamba.‡

18 «Mi wañ ninsoño-i baa-na: Da na ciina bĩnkũngu bĩnkũngu hĩema-na bande-i-na, ba ka ciina-kuõ dõrõ-i-na. Da na bi sie bĩnkũngu bĩnkũngu hĩema-na bande-i-na, ba ka sie-ku dõrõ-i-na.

19 Aa mi tũnu-nei: Na hõlma-na, bamañ da ba nunu ba-naa hĩema-na bande-i-na aa cãrã bĩnkũngu mi To-i dõrõ-i-na u wulaa, u ka hã-ba baa ku bĩnkũngu-i.

20 Na saa da, nuõmba hãi sisõ nuõmba siei da ba tigiinj ba-naa mei yerre-na, mi dii ba hõlma-na.»

Diilonjo taara i tie ce jande i-naa nu

21 Yesuñ waañ mafamma-i, Pier wuõ pie yuu-yo wuõ: «Itie, molonj duõ tuo cãl-mi aa mi ta mi yan ma ta ma tĩ, da ku ji hi niel hade-i mi saaya mi pẽ? Da ku ji hi niehãi wei?»

22 Yesu wuõ cira: «Mi sie cira niehãi yonj de! Nõga mi ka cira da ku hi komuõña siei baa cñcieluo a tir sõmma niehãi.»

23 Aa naa cira: «Na saa da, *Diilonj-nellentesĩnni dii ñaa nellentienjo mañ taaraayanj duõ yuu u cẽmieña-i u maacembiemba wulaa.

24 U ce ba ta ba bĩ-ba ba hã-yo u tuõ yuu-ba. Ku juõ hi unañõ-i u cẽmelle waa gbegẽ-diele.§

25 U saa naa waa duõ gbãa pã-de. Nellentienjo cira: «Da ma waa dumaañõ-na, suoraañ-yonj baa u cienjo-i baa u bisãlmba-i a naara u nagãñ-niini-i hiere na suu u cẽmelle-i.»

26 «Naacolõjo kã ka dũuna nellentienjo yaanga-na aa cira: «Jande, ne Diilonjo-i aa ñ fẽ ñ huõnga-i, mi ka gbãñ kpelle suu-de.»

27 Unj piye dumaañõ-na, u hujarre ko nellentienjo-i, u cira u yan u baa tiraa u pã bĩnkũngu aa u sire u kã.

* **18:12** Ma nyegãañ girekimma-na wuõ: «Kutienjo sie yan komuõña naa baa cñcieluo nennaa mañ tỹãa dii tanũngu-na.» Bafamba hĩema-i hiere tãnni. † **18:16** Anjĩnamma tiyemmanj-sebe (Deutéronome) 19:15 ‡ **18:17** Ma nyegãañ girekimma-na wuõ: «... ta ñ kãñ-yo baa *nieraamba sisõ *nampohũtaamba.» Bafamba taa ba kãñ nieraamba-i baa nampohũtaamba-i nelbabalaamba. Nieñ Anfirnumma-na. § **18:24** Cemelle mañ waa-yuõ di gbãa pã gonguonaamba neifieña ndii a ka hi bienj cñcieluo a ndii a saa baa gbeinj nuõngu mañ bĩe girekimma-na.

²⁸ «Maacembilonj daa u bi hilaa ku yaa nuɔ-i a suu baa u nabentienjo nanjo. Ba ce maacemma-i baa ba-naa. U cɛmɛlle waa u nabentienjo fanjo-na. Di saa bi waa bɔi. * U pɔnj nyɔnj u nuhɔɛnj-na aa cira: «Jo baa mi gbeinja-i!»

²⁹ U nabentienjo dūuna u yaanga-na aa cira: «Jande, ne Diilonjo-i aa η fɛ η huɔŋga-i mi ka gbɔnj kpelle suu-de.»

³⁰ Naacolj wuɔ ma sa tɪ. Aa ce ba bel-o dii-yo kaso wuɔ duɔ saa suu cɛmɛl daade-i u sa da hel.

³¹ Ku saa dɔlnu u nabaamba-i. Baa kɔ ka tūnu nellentienjo-i baa-ma.

³² Nellentienj wuɔ ce ba bɪ u jo. Uη juɔ, nellentienj wuɔ cira: «Nelbabalanj nuɔ nanj temma-i daani-i, ma sɪ nanj cɔarɔ-muɔ mɛi ce nanj yanj mɛi gbeinja-i kɛ?»

³³ Ma miη ciɛ hujarre-i nuɔ-na dumaa, nanj saa waa η ce hujarre-i η nabentienjo-na dumei wei?»

³⁴ U huɔŋganj guɔlaaya baa-yo cor dumaanjo-na, wuɔ pɔnj saanjo-yo u ka tuɔ ce pɔrtɔmma duɔ suu u cɛmɛlle-i.»

³⁵ Yesuj waan mafamma-i, wuɔ cira: «Namaa da na saa bi ta na ce hujarre na-naa nuɔ, mi To manj dɔrɔ-i-na u bi ka ce-na dumei.»

19

Bige-i gbaa biɛna ansorre-i?

(Marke 10.1-12)

¹ Yesuj juɔ wanj nel daama-i tɪ baa nuɔmba-i *Galile-i-na, wuɔ ta kɔ *Yude ka waa dii *Yurɔ bomborma namma-na.

² Nuɔnj baa sire kɔɔl ba-naa kɔ u wulaa baa ba jaamba-i. Wuɔ sire-bei hɔba.

³ *Farisɛbaa-ba nanj baa ta ba ne wuɔ sɪ ba ka gbɔa piiye cure-yuɔ. Baa pie u caan-nu a yuu-yo wuɔ: «A saa baa miɛ Diilonj-hūmelle-i, da ku dɔl-nin η gbɔa nanna η ciɛno-i wei?»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Namaa saa kalanj mamanan nyegɔan Diilonj-nelma-na wei? Ma sɪ ma waan Diilonj-nelma-na wuɔ Diilonj un'a u jina miwaanjo-i «u maa biɛno baa ciɛno.»*

⁵ aa cira: «A ce dumaanjo-na bibiɛno ka yanj u bincɔmba-i aa waa baa u ciɛno ba gbonu ce kuuduɔŋgu.»†

⁶ Da ba waa dumaanjo-na, ba sa tiraa kɔnj-ba nuɔmba hɔi, ba kɔnj-ba ηaa nelduɔno. Terienju fanju-na, Diilonj duɔ gbonu kumanj, nelbilo saa saaya u bɔrɔ-kuɔ.»

⁷ Farisɛbaa baa yuu-yo wuɔ: «Manj yenj dumaanjo-na, bige-i ciɛ *Moisi wuɔ umanj duɔ nanna u ciɛno-i u nyegɛnj sebe hɔyo a pigɔan wuɔ ba ansorre buɔra?»‡

⁸ Yesu wuɔ cira: «Diilonj unj taa u ma miwaanjo-i u saa naa dii mafamma-i u huɔŋga-na, ηga Moisi daa na tūnni sa nu, ku'i ciɛ u hɔ-na hūmelle-i wuɔ na ta na nanna na caamba-i.

⁹ Nja mi tūnu-nɛi: Umanj ciɛno-i duɔ u sa ce bɛmba fuɔ aa u nanna-yuɔ aa jɔ unajo, kutienjo saa wuɔ Diilonj-hūmelle; u ciɛ *fuocesinni'i dumaanjo-na.»

¹⁰ Unj waan mafamma-i, u *hɔalɔbiembra cira: «Da kuɔ maa dii dumei, ba'a η bie ciɛno-i tɪŋgu wei? Nj sa yanj aa tɛ sɛrj nuɔ bɔlbɔl wei?»

* 18:28 Girekimma-na ba cira u cɛmɛlle waa «*deniebaa komuɔŋa ndii». A ne da ba taa ba pɔ gɔŋguɔnanjo-i denie diei bɔduɔŋgu-na. A ce dumaanjo-na caamba siei baa yinni cɪnciel maacemmanj-sullu'i waa-yuɔ. † 19:4 Miwaanjo jɪnammanj-sebe (Genɛse) 1.27 ‡ 19:5 Miwaanjo jɪnammanj-sebe (Genɛse) 2.24 † 19:7 Anjɪnamma tiyemmanj-sebe 24.1

11 Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ duɔ hã bamanɔ ku fɔŋgũ-i ba'i gbãa hũu nel daama-i, da ma'i sɪ nuɔmba-i hiere ba maahũuma sɪ.

12 Na saa da, banamba huɔŋ baa ba sersɪnni-i, banamba nelbiliemba'i diyaa-ba niɛ, banamba Diilonɔ-maama'i diyaa-ba niɛ. Umanɔ duɔ u ka gbãa hũu-ma.»

Yesu caara Diilonɔ-i ha bisambiemba namba

(Marke 10.13-16; Like 18.15-17)

13 Ku huonɔgu-na, baa jo baa bisambiemba namba-i Yesu wulaa wuɔ ji haa u nammu-i bei aa cãrã Diilonɔ-i hã-ba. *Hãalãbiɛŋ baa sire ta ba nuola bamanɔ juɔ baa-ba.

14 Yesu wuɔ cira: «Yaanɔ bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na ta na cie-ba. Na saa da, bamanɔ dii bafamba temma-i, *Diilonɔ-nelle dii bafamba diele.»

15 Aa naa haa u nammu-i bei aa cãrã Diilonɔ-i hã-ba. Uŋ cie mafamma-i, wuɔ ta halanɔ terienɔgu-na.

Weinɔ nan maama

(Marke 10.17-31; Like 18.18-30)

16 Banɔ taa dumaanɔ-na, naacolɔŋ nanɔ wuɔ piɛ tuɔ yuu Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, mi saaya mi ce ãnfafanɔ hama-i da mi gbãa da cicɛlma manɔ sa tɛŋ dede-i?»

17 Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ ta ŋ yuu-mi baa ãnfafamanɔ-maama? Nelduɔŋo diei dii umanɔ faa; u yaa Diilonɔ-i. Da ŋ ta ŋ taara ŋ da cicɛlma manɔ sa tɛŋ dede-i, ŋ saaya ŋ ta ŋ wuɔ un'a i tɛ wuɔ hũmienɔ manɔ.»

18 Naacolɔŋ wuɔ cira: «A yaa haya-i?»

Yesu wuɔ cira: «*Baa ko neliɛŋo, baa ce *fuocesɪnni, baa cuo, baa kar coima ŋ haa molo-na,*

19 ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunɔgu-i, ta ŋ dɔl ŋ nanolɔŋo-i ŋaa ninɔ dɔl ŋ fɛrɛ dumaa.»^S

20 Naacolɔŋ wuɔ cira: «Mafamma-i daama-i hiere mi cie-ma. Mi saaya mi tiraa ce hama-i naara?»

21 Yesu wuɔ cira: «Da ŋ ta ŋ taara ŋ gbuo-ma ma tuole-na hiere, kã ŋ ka suor ŋ nagãŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbeinɔ fanɔ-i ŋ hã sũntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weinɔ nuɔ dɔrɔ-i-na; aa ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-miɛ.»

22 Naacolɔŋ daayo naa silaa waa weinɔ cor. Yesuŋ juɔ wanɔ mafamma-i, wuɔ pãŋ vãa u yaanɔga-i aa naa ta.

23 Yesu wuɔ tuɔ piye baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaanɔ mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: Kumanɔ ka ce weinɔ duɔ gbãa suur *Diilonɔ-nelle-na kuu dii kpelle.

24 Na suyaa wuɔ kumanɔ ka ce nyɔgɔmɛ duɔ gbãa cor misɛnɛ-fuonɔgu-na kuu dii kpelle dɛ! Nga mi tũnu-nei: Kumanɔ ka ce weinɔ duɔ gbãa suur Diilonɔ-nelle-na, kufanɔgu dii kpelle yanɔ.»

25 Uŋ waanɔ mafamma-i, u hãalãbiemba hɔŋ muɔ gbuu cu da kullu! Baa ta ba piye wuɔ: «Dumaanɔ-na, hai moloŋo-i ka gbãa suur Diilonɔ-nelle-na?»

26 Yesu wuɔ ne-ba aa naa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbãa ce, nga weima sa yar Diilonɔ-i.»

27 Terienɔgu fanɔgu-na, Piɛr wuɔ cira: «Itie, ne, miɛ manɔ yaanɔ i weima-i hiere aa tɛ nyaanu-niɛ i ka da bige-i kuɔ?»

28 Yesu wuɔ cira: «Yaanɔ mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: Bɪmbɪŋ da ni ji bir hiere niifelenni, *Molonɔ-Biɛŋo ka tɛna u fɔŋgɔtesɪnni-na aa namaa namanɔ nyaanunɔ-miɛ cɪncieluo baa na hã, na ka bi tɛna fɔŋgɔtesɪnni-na ta na fiɛlnu *Isirahel dũnni cɪncieluo ni hã niini yunɔ-maama-i.

^S 19:19 Helmanɔ-sebe (Exode) 20.12-16; Anɔŋnamma tiyemmanɔ-sebe (Deutéronome) 5.16-20; Buolanɔ-sebe (Lévitique) 19.18

²⁹ Aa umanj duɔ ta aa yan u dumelle-i, u hamba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tɔɔbaa-ba-i, u to-i, u nyu-i, u bisalmba-i, u sonni-i mei maama-na, un taa aa yan niman, u ka da ni temma sɔmma komuɔŋa ndii. Aa u ka tiraa da cicɛlma man sa tɛŋ dede-i.

³⁰ Na saa da, baman taa yaanŋa fiefie-i-na, ba bɔi ka bir waa huon-nu, aa baman dii huonŋu-na fiefie-i-na, ba bɔi ka ta yaanŋa.»

20

Suontienɔ nanɔ baa u maacenciraamba

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ cira: «*Diilon-baanŋu dii ŋaa suontienɔ man siire naar taara maacenciraamba ba da ba ka guona u suonŋu-na.

² Un daa maacenciraamba-i ba wan ma saa wuɔ u pã-ba *deniebaa-ba* da-ba-diei bɔduɔŋgu-na aa ce ba kã suonŋu-na.

³ «Bãanŋun juɔ bon, u kã nellen-huonŋa-na ka tiraa da banamba wuɔra ba bɛŋ ba sa ce bɛŋkũŋu.

⁴ U gbɛ-ba wuɔ: «Kãan mi suonŋu-na, mi ka pã-na, mi siɛ du-na.»

⁵ Bafan baa bi ta kã.

«Bãanŋun juɔ huol, u tiraa hel da banamba-i, u tiraa ce bafamba kã. Batarunŋu-na, maaduɔma.

⁶ U juɔ tiraa hel baan-yufellen kãŋ suurma huonŋu-na, a tiraa da banamba-i, u yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie na tɛna nan baanŋu-i na saa ce bɛŋkũŋu?»

⁷ «Baa cira: «I saa da maacemma ku'i cie.»

«Suontien wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Da ma waa dumaanɔ-na, kãan mei suonŋu-na.»

⁸ «Bãanŋun juɔ tɛ huonŋu-na, suontien wuɔ wan baa u suon-tayaana-i wuɔ: «Bɛ maacenciraamba-i ŋ pã-ba. N don baa baman juɔ huonŋu'i nuɔ-i ŋ ka bãl baa dɛlã-baamba-i.»

⁹ Baman juɔ baanŋun kãŋ suurma-i huonŋu-na, ba bɛ bafamba jo, ji hã-ba deniebaa-ba da-ba-diei ba yunnin.

¹⁰ Kun juɔ hi dɛlã-baamba-i, bafamba da nie sɛ ba ka da maar baman juɔ huonŋu-na; ba hã-ba kuuduɔŋgu yaa baa-ba; deniebaa-ba da-ba-diei.

¹¹ Baa sire ta ba waana baa suontienɔ-i

¹² wuɔ: «Baman juɔ huonŋu-na ba saa da ce bɛŋkũŋu aa baanŋu tɛ aa ŋ bel diilonɔ-i pã-ba kuuduɔŋgu baa miɛ man juɔ dii cucuuyun-nu, baanŋu ye-ye nan baanŋu!»

¹³ «Suontien wuɔ gbɛ unanɔ-i wuɔ: «Mi jɛ, mi saa du-ni. Ma sɛ i naa saa-ma wuɔ dãnambãanŋu-na mi pã-ni denie u diei ke?»

¹⁴ N gbein'a'i si a nunŋu-na wei? Biɛ-ya ŋ kã. Muɔmei ciera mi ka hã umanj juɔ huonŋu-na kuuduɔŋgu baa umanj juɔ yaanŋa-i, nan nunŋu dii-kuɔ wei?

¹⁵ Mei gbein'a-i, mi baa ce kuman dɔlaanu-miɛ baa-ya wei? Sisɔ min cie anfafamma-i ma'i jaa-ni?»»

¹⁶ Yesun waan mafamma-i wuɔ cira: «Na saa da, baman dii huonŋu-na, ba ka ta yaanŋa, aa baman dii yaanŋa-na, ba bir tɛ huon-nu.»

Yesu tiraa tir u kuliŋgu maama-i

(Marke 10.32-34; Like 18.31-34)

¹⁷ Yesun juɔ biɛ hũmelle-i tuɔ kã *Yerusalemu-i-na, wuɔ bɛ u *haalãbien cɛncieluo ba hã baamba-i ba denŋ a wan baa-ba wuɔ:

* **20:2** Ba taa ba pã gonŋuonanɔ-i denie diei bɔduɔŋgu-na.

¹⁸ «Na daa in̄ k̄ān Yerusalemu-i-na ke. Die k̄ā, ba ka bel *Molon-Bieŋo-i a h̄ā *Diillogigāntamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataamba-i baa-yo. Da ba h̄ā-ba baa-yo, bafamba ka cira u saaya komma

¹⁹ aa bel-o h̄ā *niēraamba-i baa-yo ba nyē-yo sūlma aa muo-yo aa gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo. N̄ga da ba ko-yo, u ka ce yinni h̄āi yon̄ h̄ēma-na aa sielīŋ-yiŋgu-i u ka sire hel jo.»

Nelbuo saaya u ce u fere maacembilonjo

(Marke 10.35-45; Like 22.25-27)

²⁰ Ku huon̄gu-na, Sebede cieŋ wuō pie Yesu caaŋ-nu baa u bepuōmba-i ba h̄āi-i-na† ka dūuna duō cārā.

²¹ Yesu wuō yuu-yo wuō: «ŋ taara bige-i?»

Wuō cira: «Mi taara da ŋ ji da ŋ nellentesīnni-i, ŋ yan̄ mi bepuōŋ daaba-i ba h̄āi-i-na unan̄o t̄ēna ŋ nadien̄ga-na unan̄o-i ŋ nanyuōŋgu-na.»

²² Yesu wuō cira: «Na saa suō nan̄ cārāŋ kuman̄ d̄e! Yaahuolo man̄ ka haa-miē, namaa ka siē u temma haa-nei wei?»

Bisālŋ daa baa cira: «Ūu, i ka siē u haa-yiē.»

²³ Yesu wuō cira: «Yaahuolo man̄ ka haa-miē, u ka haa-nei ninsoŋo, ŋga mei siē gb̄āa p̄a nun̄gu wuō mel̄ŋo'i ka t̄ēna mi nadien̄ga-na aa mel̄ŋo'i ka t̄ēna mi nanyuōŋgu-na. Mi To un̄ tigiŋ munt̄ēnammu fammu-i tuō cie baman̄, ba yaa ka da-mu.»

²⁴ U *h̄aalābieŋ c̄nciel-baamba nambaŋ juō nu nel daama-i, ba h̄oŋ muō p̄āŋ guōla baa ba h̄āi-baan̄ daaba-i.

²⁵ Yesu wuō b̄i-ba hiere a ji tuō piiye baa-ba wuō: «Na suyaa wuō f̄āamaambaa-ba ce h̄ālmaan̄gu baa ba f̄āamaansīnni-i aa nelbōmbōmbaa-ba ta ba haa f̄ōŋgūō-i nuōmba-na.

²⁶ N̄ga ku saa saaya ku waa dumaan̄o-na namaa na wulaa. Uman̄ duō tuō taara u ce nelbuō-i na h̄olma-na, kutien̄o saaya u ce u fere na maacembilonjo,

²⁷ aa aman̄ duō tuō taara yaan̄ga-i, u saaya u ce u fere na k̄oriēŋo.

²⁸ Na saa da, *Molon-Bieŋo juō jomma famma yaa-i h̄ēma-na duō ji c̄āa nuōmba-i, aa p̄ā u fere duō s̄āa nuōmba b̄oi yunni, u saa jo ba da ba ji c̄āa-yo.»

Yesu puurii yiriemba nan̄ yufien̄a

(Marke 10.46-52; Like 18.35-43)

²⁹ Ban̄ siire Yeriko-i-na, nelpūŋgu nan̄ temma cu Yesu huon̄-nu.

³⁰ Yiriemba namba waa t̄ēna h̄umelle tūŋgu-na, baa tūnu-b̄ei wuō Yesu yaa curaan̄. Ba waa ba h̄āi. Baa p̄āŋ doŋ ta ba piiye da gbagaga wuō: «Itie, *Davidi h̄āyēl̄ŋ nuō, jande ce hujarre yiē!»

³¹ Nuon̄ baa ta ba nuola-b̄ei wuō ba budii. Baa migāan̄ ta ba kaasīŋ ba naara wuō: «Itie, Davidi h̄āyēl̄ŋ nuō, jande ce hujarre yiē!»

³² Yesu wuō yiera aa naa yuu-ba wuō: «Na taara mi ce bige-i h̄ā-na?»

³³ Baa cira: «Itie, i taara ŋ puur i yufien̄a-i.»

³⁴ Ban̄ piiye dumaan̄o-na, ba hujarre ko Yesu-i, wuō wuōra yiēya ba yufien̄a-i. Terduōŋgu fan̄gu-na, aa p̄āŋ puur. An̄ puurii dumaan̄o-na, baa cu u huon̄-nu.

21

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na

(Marke 11.1-11; Like 19.29-40; Nsaa 12.12-19)

† 20:20 Sebede bepuōŋ daaba-i ba gb̄ē Sake baa Ns̄āa. Nic̄ŋ 4.2.

1 Yesubaa-baŋ kaa piɛ *Yerusalemu-i, a saanu baa Betifage-i, dii *Olivitibinni-tānuŋgu hɔlma-na, Yesu wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba hāi wuɔ:

2 «Kāaŋ nelle maŋ i yaan̄ga-na daade-i, na ka da ba vaa kakūnciɛŋo naŋo baa u bilon̄o. Na fir-ba na jo baa-ba.

3 Uman̄ duɔ yuu-na, na cira: «Itien̄o'i puɔraa-ye.» Da na waŋ mafamma-i, ba ka yaŋ na ta baa-ba.»

4 *Diilopɔpuɔrbilon̄ uŋ waan̄ maman̄ ma'i sa ciɛŋ daama-i wei? Diilopɔpuɔrbilon̄o waan̄-ma wuɔ:

5 «Waaŋ baa *Sinyɔtaamba-i wuɔ:

*Niɛŋ, na nellentien̄o'i juɔŋ daayo na wulaa,
uu dii hɔhinantien̄o.*

*U nyugaan̄ tɛna kakūnyuŋ-na, baa kakūmbilon̄-na.»**

6 Hāalābieŋ baa kā ku yaa nuɔ-i, ka bi da-ma ŋaa Yesuŋ waan̄-ma dumaa.

7 Baa jo baa kakūmuɔ-i baa u bilon̄o-i. Baŋ juɔ baa-ba, baa hiel ba jon̄gorbaa-ba-i haa ba honni-na aa Yesu wuɔ nyugūŋ tɛna.

8 Nuumba maŋ waa hiere, baa bi hiel ba baamba-i ta ba fara-bei hūmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔɔ. Banan̄ baa kar fiɛlu ta ba j̄na.

9 Baman̄ naa waa u yaan̄ga-na baa u huon̄gu-na hiere, baa ta ba piye da gbagaga wuɔ:

«*Davidi hāayɛl̄ŋo temma si dii!

Itien̄ uŋ saan̄ uman̄ u jo, Diilo baa-yo!

Dɔrwuon̄o temma si dii!»†

10 Yesuŋ kāa ka suur Yerusalemu-i-na, nelle-i hiere diɛ sire yiɛra di gbeiniŋ. Da ba cor kusuon̄-nu, nuumba ta ba yuu wuɔ: «Hai molon̄o-i?»

11 Baa ta ba siɛ-ba wuɔ: «Yesu maŋ Diilopɔpuɔrbilon̄o yaa-i. U hilaa Nasareti, dii *Galile.»

Yesu duɔnya torgociraamba-i Diilodubuɔ-i-na

(Marke 11.15-19; Like 19.45-48; Nsaa 2.13-22)

12 Yesuŋ kāa *Yerusalemu-i-na, wuɔ kā ka suur *Diilodubuɔ-i-na a donya niisuornintaamba-i baa niisāanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa naa kā ka tiɛŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sɛ baman̄ suoraan̄ nɔnsɔr ba huriimba-i ba titien̄a-i nanna.

13 Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ cira: «Ma nyegāan̄ Diilon̄-nelma-na wuɔ: *Ba ka ta ba bi mi dūŋgu-i Diilojaaldūŋgu*‡, ma sinni niɛ namaa ce-ku cuo ba terien̄gu?»

14 Yesuŋ suurii Diilodubuɔ-i-na, yiriemba namba-i baa ciseduɔlbaa-ba namba kā u wulaa u ka sire-bei.

15 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjnamma pigāataaman̄ daa uŋ ceŋ gberɛ-weima-i, aa bisālmba maŋ waa baa-yo ba ta ba piye gbagaga Diilodubuɔ-i-na, ku saa dɔlnu-bei. Bisālŋ daaba taa ba piye wuɔ: «*Davidi hāayɛl̄ŋo temma si dii.»

16 Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa ānjnamma pigāataan̄ baa ta ba piye baa Yesu-i wuɔ: «ŋ nuɔ bisālmban̄ waŋ maman̄ wei?»

Yesu wuɔ cira: «Mi nuɔ.» Aa naa cira: «Diilon̄-nelmaŋ piye terien̄gu maŋ nuɔ-i wuɔ: *Ŋ yiɛ halle bisālmba-i baa tontobaa-ba tuɔlnu nuɔnɛi*§ namaa saa kalan̄ terien̄gu faŋgu-i dede wei?»

17 Uŋ waan̄ mafamma-i, wuɔ ta kā Betani aa naa yaŋ-ba. U kaa cɔ kusuon̄-nu'i.

* 21:5 Sakari (Zacharie) 9.9. Nellentien̄o maŋ duɔ nyugūŋ kakūmuɔ-i-na ku pigāan̄ wuɔ u hiiriye u fere. † 21:9 Gbelieman̄-nalāan̄gu (Psaume) 118.25-26 ‡ 21:13 Isayi (Ésaïe) 56.7 § 21:16 Gbelieman̄-nalāan̄gu (Psaume) 8.3

*Yesu ciɛ yensãanɔu nanɔu kuol**(Marke 11.12-14,20-24)*

18 Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ sire cucuuyunɔu-na tuɔ jo nellen-ɔuonɔga-na, a ne da nyulmu waa-yuɔ.

19 U juɔ hi hɔlma namma-i a da *yensãanɔu nanɔu-i hümelle tũngu-na. Wuɔ piɛ kã ka da fiɛgbãngbãnlãndu. Wuɔ gbɛ yensãanɔu-i wuɔ: «Ma bálãa nyunɔo, nanɔ cɛraa ŋ ji manɔ bienɔ!» Terduonɔu fanɔu-na, yensãanɔu pãŋ kuol.

20 Kuɔ cu u *hãalãbiemba hõmmu-i. Baa ta ba yuu-yo wuɔ: «Itie, ku ciɛ ceŋ hama-i aa yensãanɔu daaku kuol hõdõmma dumandɛ-i-na?»

21 Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wanɔ ninsoŋo-i baa-na: Da na saa ce na hõmmu-i mu hãi, aa haa na nanɔga-i miɛ, miŋ ciɛ kumanɔ daaku-i na gbãa ce ku temma. Halle na gbãa gbɛ tãnuŋ daaku-i wuɔ: «Juur ŋ halanɔ bande-i-na ŋ ka suur nuoraanɔu-na», ŋ da ma bi ciɛ.

22 Da na cãrã bĩŋkũngu bĩŋkũngu Diilonɔ wulaa, aa haa na nanɔga-i yuɔ, na ka da ku bĩŋkũngu-i.»

*Hai hãa Yesu-i hümelle-i u tuɔ ce u maacemba-i?**(Marke 11.27-33; Like 20.1-8)*

23 Yesuŋ juɔ ji hi, wuɔ suur *Diilodubuɔ-i-na donɔ tuɔ wanɔ Diilonɔ-nelma-i baa nuɔmba-i. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa nelle bĩncuonɔ baa piɛ yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ kumanɔ daaku-i, hai moloŋo-i hãa-ni hümelle-i ŋ ta ŋ ce-ku?»

24 Yesu wuɔ cira: «Muɔmi ka bi yuu-na baa nelma diei. Da na siɛ-mi, mi ka pigãanɔ-na umanɔ hãa-mi hümelle-i.

25 Hai moloŋo-i puɔraa Nsãa jo ji tuɔ *batiseŋ nuɔmba-i? Diilonɔ'i puɔraa-yo waa nelbiliemba'i puɔraa-yo?» Baa donɔ ta ba piye ba-naa nuɔ wuɔ: «Die cira Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ka cira: «Nanɔ suyaa-mã dumaanɔ-na bige-i ciɛ na saa hũu u nelma-i?»

26 Die bi hõr-ma cira: «Nelbiliemba'i puɔraa-yo», bamanɔ dii bande-i-na hiere ba suyaa wuɔ Nsãa waa *Diilopɔpuɔrbilonɔ, ba siɛ yanɔ-ye.»

27 Baa naa baa cira: «I saa suɔ umanɔ puɔraa-yo.»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmi siɛ bi pigãanɔ-na umanɔ hãa-mi hümelle-i mi ta mi ce kumanɔ daaku-i.»

Bɛpuɔmba hai maama

28 Ku huonɔu-na Yesu wuɔ cira: «Niɛŋ, naacolɔŋo nanɔ waa baa bɛpuɔmba hãi. Yiingu nanɔu-na, wuɔ ji gbɛ moloŋo-i wuɔ: «Sire ŋ kã suonɔu-na.»

29 «Naacombilonɔ wuɔ: «Mi siɛ kã.» Aa ji jõguonɔ aa ta kã.

30 «Tuonɔ wuɔ kã ka ce maaduɔma baa hãanɔ-i. Hãanɔ wuɔ: «Baba, wɛima sɪ, mi ka kã.» Aa u saa ji kã.»

31 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba hãi-i-na, hai moloŋo-i nuɔ tuonɔ nuŋu-i?»

Baa cira: «Dieɔ-wuonɔ yaa-i.»

Yesu wuɔ cira: «Mi wanɔ ninsoŋo-i baa-na: *Nampohũutaamba-i baa saasorbãa-ba ka suur yaanɔga nei *Diilonɔ-nelle-na.

32 Na saa da, Nsãa juɔ ji pigãanɔ-na hũmeviile-i na yagar na saa hũu u nelma-i, ŋga nampohũutaamba-i baa saasorbãa-ba hũyãa-ma. Mafamanɔ fiɛ ce na da-ma, ku saa janɔ-na na nanna na cilɔbãalaŋo-i aa hũu Nsãa nelma-i.»

*Suontienɔ nanɔ baa u maacembiemba**(Marke 12.1-12; Like 20.9-19)*

33 Ku huonɔu-na, Yesu wuɔ cira: «Yaan mi tiraa nanɔ gbãnalãanɔu nanɔu baa-na: Naacolɔŋo nanɔ diyaa *ɛɛsɛ-suonɔu aa kalla-kuɔ. Uŋ kalaaya-kuɔ, u

hɪŋ fuoŋgu ba da ba ta ba kāmāl ɛɛsɛ-i aa ce felge ba ta ba nyugūŋ ba niya suoŋgu-i. Uŋ ciɛ mafamma-i, u biɛ maacenciraamba jɪna-kuɔ aa ta kā nelle.

34 «Ɛɛsɛŋ juɔ hi karma, u puɔr u maacembiemba siɛi maacenciraamba wulaa wuɔ ba ji hūu fuɔ yufelle-i ka hā-yo.

35 Maacembiemban jɔɔ, maacenciraamba bel diilonjo-i a muo unajo-i aa ko ba hāi-baamba-i. Ba naan unajo-i baa tāmpɛlɛiŋa'i ko-yo.

36 Suontienjo tiraa puɔr maacembiemba namba. Bafamba maaraa dɛlā-baamba-i. Ban jɔɔ, maacenciraamba tiraa ce-ba ŋaa ban ciɛ dɛlā-baamba-i dumaa.

37 Suontienjo naa u puɔr u biɛŋjo yaa wuɔ u jo u fɛɛ ba wulaa. U taa u ne wuɔ sɪ bɛpolŋ duɔ jo, ba ka kən-yo.

38 «Ban jɔɔ'a ba ne da bɛpolŋo-i, ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotienjo yaa juɔŋ daayo! Yaan i ko-yo aa ciilunŋu ce miɛ kūŋgu!»

39 Ba siire ku yaa nuɔ-i a bel naacombilonjo-i hel baa-yo suoŋgu-na ka ko-yo.»

40 Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienj duɔ jo, u ka ce maacenciraan daaba-i niɛ?»

41 Baa cira: «Kartaan daaba-i! Duɔ jo, u ka ko-ba hiere aa hā banamba baa suoŋgu-i. Bafamba ka ta ba hā-yo u yufelle-i ku huɔŋ-nu.»

42 Yesu wuɔ cira: «Na saa kalarŋ nel daama-i Diilonj-nelma-na wei? Ma nyɛgāan wuɔ:

Ɗumaraamban cɪnaana kpāŋkpara man,

u yaa juɔ bella dūŋgu-i.

Itienjo yaa wuɔ ma ce dumaanjo-na.

*Miɛ fuɔ ku ciɛ nerma i wulaa.**

43 «Ku'i ciɛ mi ta mi tūnu-nei miɛ: Ba ka hūu *Diilonj-nelle-i na wulaa a hā *niɛraamba man nuɔŋ Diilonjo nuŋgu-i baa-de. [

44 Ŋga miŋ waan kpāŋkpara man maama-i, uman duɔ par diire nan u fɛɛɛ yuɔ, u ka kara u fɛɛɛ; duɔ bi par nan uman, u ka puɔtɛnu kutienjo-i.]»

45 Yesuŋ naan gbānɛini man daani-i, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Fariɛbaa baa pāŋ suɔ wuɔ u gbɛ ba yaa-i.

46 Baa ta ba taara ba bel-o. Ŋga nuɔmba naa suɔ wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonjo, a ce dumaanjo-na Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa Fariɛbaa-ba taa ba kālā-bɛi.

22

Nellentienjo nanjo baa u jɛnaamba

(Like 14.15-24)

1 Yesu wuɔ cor baa u gbānɛini-i wuɔ:

2 «*Diilonj-nellentesinni dii ŋaa nellentienjo man jāan ciɛŋjo duɔ hā u biɛŋjo aa bi nuɔmba bɔi.

3 Niiwuoniŋ-huɔŋgun jɔɔ hi, u puɔr u maacembiemba-i wuɔ ba ka wan baa nuɔmba jo. Maacembiemba kā, nuɔmba ka yagar wuɔ ba siɛ jo.

4 Nellentienjo tiraa puɔr u maacembiemba namba ba wulaa wuɔ: «Kāan na ka wan baa-ba wuɔ mɛi ciɛra mi hlyāa bɔi aa ko mi balyunni-i baa fombayaamba-i, kɛɛɛ ba jo, niiwuoni biɛ tɪ.»

5 Pɔpuɔrbiemban kāa, nuɔmba saa gbuu suɔ dii wuɔ ba wan weiɛma, ba bɔɔ hiere ka ba munjāmmu: Banamba kā sonnŋ, banamba kā torguon-nu.

* 21:42 Gbelicman-malāangɔ (Psaume) 118.22-23

⁶ Banamba bir yan aa bel nellentienjo maacembiemba-i muo-ba da dei aa ko-ba.

⁷ Nellentienjo huonj kaa panj guola. Wuɔ ce u sorosibaa-ba ka ka ko kutaamba-i aa caa ba nelle-i.

⁸ «Uɗj cie mafamma-i, wuɔ wanj baa u maacembiemba-i wuɔ: «Niiwuoni bie ti, nga minj na naa bi bamanj, ni saa naa waa bafamba niini.

⁹ Kaaɗ hũngbesenni-na, da na ka da nelienjo nelienjo, na ce u jo.»

¹⁰ Maacembiemba taa ku yaa nuɔ-i ka hũngbesenni-na ka bi nelbabal-aamba-i baa nelfafaamba-i hiere ji dii nellentienjo dũngu yu.

¹¹ Nellentienjo suur wuɔ u ka ne-ba, ka ka da naacoljo nanjo diyaa jonjorgobãngbãlãno tiena, a ne da ba hãa-ba jonjorbaa ma yerrej.

¹² Wuɔ yuu-yo wuɔ: «Mi jle, nanj cie nie suur bande-i baa jonjorgobãngbãlãno-i?» Naacoljo saa da weima wanj.

¹³ Nellentienj wuɔ wanj baa u maacembiemba-i wuɔ: «Bilaan naacolj daayo-i na vaa u nammu-i baa u gbeini-i aa na tetenjo-yo na nanna-yuɔ fuoren dii kukulma-na. Duɔ tie dii terienju-na, kaalunju sie gbuu waa dei.»

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Na saa da, ba bie nuɔmba bi, nga banj fiela bamanj ba saa ciinu.»

Nampo saaya u pa ha jamatigi-i wei?

(Marke 12.13-17; Like 20.20-26)

¹⁵ Yesuj piye dumaanjo-na, *Farisɛbaa baa ka ka da ba-naa banj ka ce dumaa cure-yuɔ bel-o fuɔ ferenj nunj-ãndaanju-na.

¹⁶ Ban juɔ nunu ba-naa ti, baa puɔr ba *hãalãbiemba-i u wulaa baa *Erɔdi baamba namba. Baa ka ka gbẽ-yo wuɔ: «Hãalãtie, i suyaa wuɔ nj wanj ninsoɗo yaa-i; nj gbu nj pigãan nuɔmba-i baa Diilonj-hũmelle yaa kelkel, nj sa kãalã nelienjo baa nj ninsoɗo-i, nj sa bi ce cieluɔ.»

¹⁷ Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saa baa mie hũmelle-i, ku saaya i tie pa nampo-i i ha *Oromɛ ba *jamatigi-i wei?»

¹⁸ Yesu wuɔ suɔ ba kusun-amaama-i; wuɔ cira: «Huhurmantaan namaa temma-i daana-i, na taara na cure muɔmei wei?»

¹⁹ Nanj panj nampo-i baa warbienja manj, hãa-minj di diei mi ne.» Baa hã-yo warbelle nande.

²⁰⁻²¹ Wuɔ hũu-de ne aa naa yuu-ba wuɔ: «Ba cie hai yunju-i warbel daadena?»

Baa cira: «Ba cie Oromɛ ba jamatigi yunju.»

Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba nyegãan hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyegãan Oromɛ ba jamatigi yerre.»

Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Kumanj da ku waa jamatigi kũngu-i, paan-kunj na hã jamatigi-i baa-ku, aa kumanj da ku bi waa Diilonj-kũngu-i na bi pa-ku na hã Diilonjo-i baa-ku.»

²² Nel daama cu ba hõmmu-i, baa naa baa ta aa naa yanj-yo.

Kuomba siremmanj-kũngu-i

(Marke 12.18-27; Like 20.27-40)

²³ *Sadusɛbaa-ba wulaa kuomba sie sire. Yinduonju fanju-na, banamba pie Yesu-i a yuu-yo wuɔ:

²⁴ «Hãalãtie, *Moisi ciɛra wuɔ umanj duɔ saa da bilonjo baa u ciɛno-i aa ku, u hãanjo saaya u bie ciɛno-i a honj bilonjo hã kulonjo-i.*

²⁵ A ne da i halma-na, naacombiemba namba waa niehã ba nyu wulaa. Mõljo sire jã ciɛno, u saa da bilonjo baa-yo aa ku. Umanj cuu-yo u bie ciɛno-i

* 22:24 Anjlnamma tiyemmanj-sebe (Deutéronome) 25.5-6

26 u saa da bilonjo baa-yo. Sielin-wuonjo-i maaduoma. Ba cie dumei ka ku gbuo hiere niehai-i-na molo saa ji da bilonjo baa ciej daayo-i.

27 Ku huonju-na, cie fuo fere u suw tuw nyaanu-bei.

28 Ba hieronjo-na, ban diyaa-yo ba ciej cor, kuonj da ba ji sire yinjgu man nuw-i, u ka ce hai wuonjo-i?»

29 Yesu wuw cira: «Na piera! Na saa suw Diilonj-nelma-i, aa na saa bi suw u himma-i.

30 Na saa da, kuonj da ba ji sire, cadiile sie ji waa, ba ka waa njaa *dorpɔpuarbiemba.»

31 Aa naa cira: «Kumanj njaa kuomba siremanj-kungu-i, na saa kalanj Diilonj-nelma-i wei?»

32 U ciera wuw: †**Abiramu Diilonjo yaa muwo-i, *Isaki Diilonjo yaa muwo-i, *Yakabu Diilonjo yaa muwo-i.*† Ku pigaanj wuw Diilonjo-i cicelmantaanj-wuonjo; bikuonj-wuonjo sl.»

33 Bamanj waa terienju-na nu nel daama-i maa gbuu suurnu-bei.

Nelma manj dii yungu Diilonj-nelma-na
(Marke 12.28-34; Like 10.25-28)

34 *Fariſɛbaa-banj juw nu-ma wuw Yesu piye yar *Sadusɛbaa-ba-i, baa ne ba-naa ka u wulaa

35 da ba ka piye cure-yuw. *Anjɛnamma pigaatienjo nanjo waa ba hɔlma-na, wuw bie andaangu-i wuw:

36 «Haalatie, Diilonj unj'a i tie wuw humienja manj, hade-i yungu?»

37 Yesu wuw cira: «*Nj saaya η dɔl Itienjo-i Diilonjo-i baa η huwoŋga-i hiere, baa η kusungu-i hiere, baa η anjoguma-i hiere.*‡

38 Humelle fande yaa yungu aa tiraa maar ananja-i hiere.

39 Haalɛ-diele manj nyaanu di-naa baa difande-i di yaa daade: †*Nj saaya η dɔl η nanoljo-i njaa niŋ dɔl η fere duma.*§

40 *Moisi humienja-i hiere a yungu dii humienj daaya'i nuw-i a hai-i-na baa *Diilonjpuarbiemba nelma-i hiere.»

Konkortienjo bige-i baa Davidi-i?
(Marke 12.35-37; Like 20.41-44)

41 *Fariſɛbaa-banj tigiinj ba-naa dumaano-na, Yesu wuw yuu-ba wuw:

42 «Namaa na'a Diilonj unj paa nunju-i wuw u ka saanj *Konkortienjo manj, u ka honj dunj haku-i nuw-i?»

Baa cira: «*Davidi dunj-nu, u ka waa *Davidi haayɛlɛjo.»

43 Yesu wuw cira: «A ma ce nie *Diilonj-Yalle ce Davidi bi-yo u Tienjo? Ma si Davidi fuo fere ciera wuw:

44 *Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuw:*

«Jo η ji tɛna mi caanj-nu

aa η yanj mi mal η bigaaraamba-i ha η ce η baanju-i bei.»*

45 Diilonj unj paa nunju-i aa saanj Konkortienjo manj, Davidi fuo fere duw tuw bi-yo u Tienjo, u ce nie aa ce u haayɛlɛjo yonj?»

46 Unj piye dumaano-na, molo saa da nelma duw sie-yo. A bal dii yinjgu fangu-na, ba saa ji tiraa da holle yuu-yo baa nelma.

† 22:32 Helmanj-scbe (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Anjɛnamma tiyemmanj-scbe (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Buolmanj-scbe (Lévitique) 19.18 * 22:44 Gbeliemanj-nalaangu 110.1

23

*Baa na suur anjɪnamma pigāataamba kuucenɔŋu-na**(Marke 12.38-39; Like 11.43,46; 20.45-46)*

1 Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ wan̄ baa nuɔmba-i baa u *hāalābiemba-i wuɔ:

2 «*Moisin̄'a i tie wuɔ hūmien̄a man̄, *anjɪnamma pigāataamba-i baa *Farislebba-ba yaa saaya ba ta ba pigāan̄ nuɔmba-i a wuɔsaanɔŋu-i.

3 A ce dumaan̄o-na, da ba wan̄ maman̄ baa-na, na ce-ma; nga baa na suur bafamba kuucenɔŋu-na. Ban̄ wan̄ maman̄ ba sa ce-ma.

4 Da ba ce ba haa conɔgorni-i hā nuɔmba ta ba kpekpele aa yagar wuɔ ba sie kāyā-bei ba migāan̄ tūu.

5 Ba ce ba weima-i hiere ba taara yerre baa-ma. Na saa da, bafamba kuɔlbaa-ba* maar banamba baamba-i. Aa ban̄ nan̄ kompammu man̄, bafamba muumu comien̄a dii pōmpōr banamba waan̄a-na.

6 Da ba kā kalle man̄ nuɔ-i, siso *Diilonelhāalādūnɔŋu man̄ nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaan̄-na.

7 Aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba pie ba jaal-ba aa ta ba bī-ba hāalātaamba.

8 Jande, namaan̄o-i, baa na yan̄ ba ta ba bī-na hāalātaan̄ namaa. Namei baaduɔn̄ namaa aa na hāalātien̄o dii u diei yon̄.

9 Mi baa da na bīe moloŋo hīema-na wuɔ na to. Na To dii u diei yon̄, u yaa dɔɔ-i-na.

10 Na baa bi ce ba ta ba bī-na yuntaan̄ namaa. Na yuntien̄o dii u diei yon̄, u yaa *Kirs-a-i.

11 Uman̄ na yunɔŋu-na, u saaya u ce u fere na maacembiloŋo.

12 Na saa da, uman̄ duɔ tuɔ teteŋ u fere, ba ka hiire-yuɔ, nga uman̄ duɔ tuɔ hiire u fere, ba ka teteŋ-yo.»

*Sūlma haraa huhurmantaamba-na**(Marke 12.40; Like 11.39-52; 20.45-47)*

13 Yesun̄ waan̄ mafamma-i wuɔ cira: «*Anjɪnamma pigāataan̄ namaan̄o-i baa *Farislebba namaan̄o-i, huhurmantaan̄ namaa; sūlma haraa-nei! Na suu *Diilon̄-nelle hūmelle-i, namaa fere-i na sie suur, baman̄ taaraayan̄ da ba suur na suu-de bei.

14 «Anjɪnamma pigāataan̄ namaan̄o-i baa Farislebba namaan̄o-i, huhurmantaan̄ namaa; sūlma haraa-nei! Da na ce na bel diilon̄o-i a hūu bikulcaamba nagān̄-niini-i a wuo-ni, aa da na'a na cārā Diilon̄o-i, na cārā-yuɔ da agaga wuɔ ba cira namaa faa. Kuman̄ ka haa-nei, ku ka balan̄ cor.]

15 «Anjɪnamma pigāataan̄ namaan̄o-i baa Farislebba namaan̄o-i, huhurmantaan̄ namaa; sūlma haraa-nei! Da na ce na wuɔra gbuo terni-i hiere a taara nuɔmba-i dii-ba na hūmelle-na. Nga uman̄ duɔ gbān̄ suur tī, na bir-o na birma a ce u bir balan̄ yan̄ namaa fere-i titirre.

16 «Namaa yirii aa bi cira na pigāan̄ banamba hūmelle. Sūlma haraa-nei! Na gbīe-ku dumaa wuɔ moloŋ duɔ pā nunɔŋu aa bī *Diilodubuɔ yerre-i, duɔ fie'a u saa ji gbāa ce-ma, weima sī. Nga uman̄ duɔ cira: «Muɔ baa sēne man̄ Diilodubuɔ-i-na mi ka ce daama-i.» Da ku fie balan̄ niē niē, u saaya u ce-ma.

* 23:5 *Yufubaa-ba taa ba ce Diilon̄-nelma-i ba pūu kuɔlbaa baa-ma. Da ba'a ba jaal Diilon̄o-i ba bīe kuɔlbaa-ba famba-i a vaa-ba: unan̄o ba napuɔn̄-na, unan̄o ba yaadamma-na. Ba ce mafamma-i wuɔ Diilon̄ uŋ hāa-ba *anjɪnamma man̄, ma maama baa karaanu-bei.

17 Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Diilodubuɔ-i baa sɛnɛ-i haku-i bɔyaa haku-i nuɔ-i? Sɛnɛ uŋ yeŋ Diilodubuɔ-i-na ku'i saa ce-yo Diilonɔ-woɔŋo wɛi?

18 «Da na bi ce na ta na piye wuɔ molonɔ duɔ pã nuŋgu aa bɪ mumbuolmuŋ-terienɔ yerre-i, duɔ fie'a u saa ji gbãa ce-ma, weima sɪ, ŋga umaŋ duɔ cira: «Muɔ baa tãmmaŋ-kũŋgu maŋ mumbuolmuŋ-terienɔ duɔ-i-na mi ka ce daama-i», da ku fie gbãŋ niɛ niɛ, u saaya u ce-ma.

19 Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Mumbuolmuŋ-terienɔ-i baa tãmmaŋ-kũŋgu-i haku-i bɔyaa haku-i nuɔ-i? Tãmmaŋ-kũŋguŋ yeŋ mumbuolmuŋ-terienɔ duɔ-i-na, ku'i saa ce-ku Diilonɔ-kũŋgu wɛi?

20 «Umaŋ duɔ pã nuŋgu aa bɪ mumbuolmuŋ-terienɔ yerre-i, kuu dii ŋaa u bɪe baa nimaŋ dii ku duɔ-i-na hiere.

21 Umaŋ duɔ pã nuŋgu aa bɪ Diilodubuɔ yerre-i, kuu dii ŋaa u bɪe baa ku tieŋo-i hiere.

22 Umaŋ duɔ pã nuŋgu aa hiel u niele duɔ-i-na, kuu dii ŋaa kutienɔ bɪe Diilonɔ yerre-i baa u muntɛnammu-i hiere.

23 «Änjɪnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisɛbaa namaaŋo-i, huhurmantaŋ namaa; sũlma haraa-nɛi! Da na ce na dii Diilonɔ *yufelle-i ka cor baa niifɛlu-i du sɪnni-na hiere, a ne da kumaŋ yuŋgu *änjɪnamma-na na sa ce-ku: Na sa ce kumaŋ vii, na siɛ bi tiraa ce kumaŋ faa, na sa wuɔ Diilonɔ-hũmelle-i. Naa naa saaya na yu nyɔlma baa ma yaa igɛna aa suɔ haa manamma-i ma duɔ.

24 Namaa yirii aa bi cira na pigãaŋ banamba hũmelle. Da na ce na seŋ hũmma-i wuɔ na sa taara na nyɔŋ baa kilekilebaa, a ne da naŋ nyɔŋ baa nimaŋ ni saa baa nyɔgɔmɛbaa-ba-i.

25 «Änjɪnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisɛbaa namaaŋo-i, huhurmantaŋ namaa; sũlma haraa-nɛi! Naa dii ŋaa nelienɔ maŋ saaraa kalni honni-i aa yaŋ ni hɔmmu yu baa duganni. Da na ce na migãaŋ na kũɔma yaa da welewele aa yaŋ na hɔmmu yu baa cuosɪnni baa nenemuŋgu.

26 Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Saaraan kalni hɔmmu yaa igɛna, na ka da ni honni bi kuɔŋ.

27 «Änjɪnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisɛbaa namaaŋo-i, huhurmantaŋ namaa; sũlma haraa-nɛi! Naa dii ŋaa cɪncuɔŋa maŋ baŋ puu-ya baa pilammu a ta a ne da fafamma, a ne da a hɔmmu yuu baa kokonni baa hũlãbabaŋgu.

28 Ku yaa ŋaa namaa kũŋgu-i. Nuɔŋ da ba da-na, ba cira: «Bamaŋ wuɔyaŋ Diilonɔ-hũmelle-i fafamma ba yaa daaba-i.» A ne da na hɔmmu yuu baa huhurma baa balaŋgu.

29 «Änjɪnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisɛbaa namaaŋo-i, huhurmantaŋ namaa; sũlma haraa-nɛi! Na siire ta na ma *Diilopɔpuɔrbiemba cɪncuɔŋa-i aa ta na tuɔlɔnu bamaŋ siire wuɔ Diilonɔ-hũmelle-i fafamma aa ku ba waŋa-i

30 aa ta na piye wuɔ: «Kuɔ ii naa waa i bɪncuɔmba bãaŋgu-na, ii naa saa cu ba huɔŋ-nu Diilopɔpuɔrbiemba komma-na.»

31 Terienɔ faŋgu-na, na pigãaŋ wuɔ bamaŋ kuɔ Diilopɔpuɔrbiemba-i namaa bɪncuɔmba.

32 Ku faa! Gbãaŋ na cor baa na bɪncuɔmba maacemma-i na ka bãl-ma.

33 Nelbabalaŋ namaa temma-i daana-i! Diilonɔ ce niɛ aa u siɛ ka caa namaa?

34 Nieŋ, mi ka saŋ Diilopɔpuɔrbiemba hã-na, baa nelnurãamba a naara änjɪnamma pigãataamba namba. Da ba kã, na ka ko banamba beɪ, aa gbu

banamba dennin̄ aa muo banamba na *Diilonelhaalādün̄ni-na. Na ka nyaa ba huon̄-nu nilein̄a-na hiere ce-ba kpāncōlgū.

³⁵ Terien̄gu fan̄gu-na, ban̄ fiet̄ baman̄ ko-ba hiere a dor̄ Abel-na a ji hi Barasi bier̄o-i Sakari-i, nan̄ kuō uman̄ mumbuolmun̄-terien̄gu hōlma-na baa Diilodubuō-i, Diilon̄o ka haa-ma hā namei baa-ma hiere.

³⁶ Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Diilon̄o ka haa nuōŋ daaba kuliŋgu maama-i hiere hā fiet̄e ku nuōŋ namei baa-ma.»

Yesu kūōma sien̄ baa Yerusalemutaamba-i

(Like 13.34-35)

³⁷ Ku huon̄gu-na, Yesu wuō cira: «E Yerusalemutaan̄ namaa! Namei kuōŋ *Diilopōpuōrbiemba-i. Diilon̄o duō saan̄ uman̄ hā-na, na bel diilon̄o-i nan̄ kutien̄o-i baa tāmpēl̄in̄a ko-yo. Mei cie ji gbē; mi na'a mi tigiŋn̄-na ŋaa kūōnan̄ uŋ tigiŋ u biemba-i dumaa aa pūl-bei. Nga na saa hūu-na.

³⁸ Kur̄ hii terien̄gu man̄ fiet̄e-i-na, Diilon̄o ka yan̄ na nelle-i hā-na.

³⁹ Aa mi tūnu-nei, da na saa ji ta na cira: *«Itien̄ uŋ saan̄ uman̄ u jo, Diilo baa-yo»*† na sie tiraa da mi yufelle.»

24

Maman̄ ka da nelbiliemba-i aa miwaan̄o suō duō t̄i

(Marke 13.1-13; Like 21.5-19)

¹ Yesun̄ juō hel *Diilodubuō-i-na tuō ta, u *hāalābiemba kā u wulaa ka ta ba piŋye baa-yo wuō u ne Diilodubuō-i ker̄e u mamma faa.

² Yesu wuō cira: «Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Nan̄ daa dūŋgu man̄ daaku-i, yiŋgu dii baa yiŋgu ku ka fara hiere hēma-na!»

³ Uŋ kaa hi *Olivi-tibinni tānuŋgu-i, wuō t̄ena. U hāalābiemba pie kā u wulaa ba kula, a ka yuu-yo wuō: «Itie, nin̄ waan̄ nelma man̄ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce nie suō ŋ jomman̄-huon̄gu-i baa miwaan̄o t̄imman̄-huon̄gu-i?»

⁴ Yesu wuō cira: «Baa na yan̄ moloŋo ji pira-nei.

⁵ Nuōmba bōi ka jo ji biē mi yerre-i ce-de ba diele. Uman̄ duō jo, u ka cira Diilon̄ uŋ saan̄ *Kon̄kortien̄o man̄, u yaa ufan̄o-i. Ba ka pira nuōmba bōi.

⁶ Na ka da berru ce terni-na hiere. Nga da na ji na da-ma, baa na tie holle, mafamma saaya ma ce, ŋga miwaan̄o t̄imma'i sie pāŋ waa huon̄gu fan̄gu-na.

⁷ Nuōmba kaa ta ba gāŋ siyaabaa siyaabaa, baa nilein̄a nilein̄a. Nyulmu kaa ta mu suur aa hēma kaa ta ma sagalla terni nanni-na.

⁸ Nifanni-i daani-i hiere hāan̄o. Ku domma'i dumaan̄o-na.

⁹ «Ba kaa bel-na ce-na sūlma aa ko-na. Ba ka bigāan̄-na nilein̄a-na hiere mei maama-na.

¹⁰ Huon̄gu fan̄gu-na, nuōmba bōi kaa nanna Diilon̄-hūmelle-i. Ba kaa hel baa-naa honn̄in̄ aa bigāan̄ ba-naa.

¹¹ Nuōmba bōi ka jo ji ta ba tāal nuōmba-i wuō bafamba *Diilopōpuōrbiemba. Ba ka pira nuōmba bōi.

¹² Ambabalma kaa ta yaan̄ga nuōmba-na a ce ba bōi sie tiraa ta ba ce nelnyulmu-i.

¹³ Nga uman̄ duō nyaar ka hi ku bālma-i, kutien̄o ka kor.

¹⁴ *Diilon̄-bāan̄gu *Neldōdolma ka wuōra wan̄ terni-na hiere nuōmba-i nilein̄a-na hiere ba suō-ma aa fiet̄e-i-na miwaan̄o t̄imma suō da ma hi.»

(Marke 13.14-23; Like 21.20-24)

† 23:39 Gbelieman̄-nalāan̄gu (Psaume) 118.26

15 «Nuoni man da η kalan terienj daaku-i, η gbāη kpelle η suɔ ku yungu-i. Diilonj un puɔraa Daniel wan Terbiɛnatieŋo man maama-i,* da na ji da u juɔ ji tɛna *Diilodubuɔ-i-na,

16 baman da ba waa *Yude-i-na, ba ta ba gbar ba kã tãnnij.

17 Uman duɔ ji waa u dũngju dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar, u baa cira u suur bie biŋkũngu.

18 Uman duɔ ji waa suonj-nu, u baa cira u jo cɛij-nu ji bie waan-jonjgoruo.

19 «Kusũntaamba-i baa biantaamba-i sũlma haraa-bei yinni fanni-na.

20 Taa na cãrã Diilonj-o-i ku baa ji ce waan-huɔŋgu aa ku baa ji waa *yitɛnanjgu.

21 Diilonj un jɛna miwaanjo-i ji hi baa nyungo, yaahuolo man temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa yaahuolo daayo temma sa ji tiraa da-ba dede.

22 Kuɔ Diilonj saa naa hiel kunanjgu yij daani-na, molo naa saa kor. Nga u yufellenj hilaa bamanj nuɔ-i, u ka ne ba yaa-i aa parra yij daani-i.

23-24 «Coikartaamba ka ta ba jo. Umanj duɔ jo, u ka cira Diilonj un saanj *Konjortienj manj, u yaa ufanjo-i. Bananj ba'a bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa himma bɔi da ba gbāη pira halle Diilonj yufellenj hilaa bamanj nuɔ-i. A ce dumaanjo-na, umanj duɔ ji gbɛ-na wuɔ Diilonj un saanj Konjortienj manj, uu dii bande, sisɔ uu dii daalei, baa na hũu-ma; u taal-na.

25 Muɔ fuɔ, mei gbuɔya-nei jina.

26 «Terienjgu fanjgu-na, molonj duɔ ji gbɛ-na wuɔ: «*Kirsu juɔ; uu dii hɛŋgu-na», baa na kã; u taal-na. Da ba bi gbɛ-na wuɔ: «Nienj, uu dii fuo bande», ba tãal-na; baa na hũu-ma.

27 Diilonj un nyiesɛŋj dumaa nuɔmba da-yo a donj bapagũngu-na ka jũŋ basuurunjgu-na, *Molonj-Bienj duɔ jo, ba ka da-yo dumei.

28 Biŋkũkuliinj da ku waa kusuɔŋ-nu, kpaalbaa-ba tigiinj kusuɔŋ-nu'i.»

(*Marke 13.24-31; Like 21.25-33*)

29 «Yaahuolo daa duɔ tuɔ bāl, *bānjgu ka bir cure, cɛiŋjo ka ce da binttu. Mɔɛŋja ka par diire, aa bimbɛnni manj dii dɔrɔ-i-na hiere ni ka hel ni fonni-na.*†

30 Huɔŋgu fanjgu'i nuɔ-i *Molonj-Bienjo dānyuɔ ka carra dɔrɔ-i-na. Duɔ carra, nuɔmba-i hiere hɛma-na ba ka haa ba nammui ba yunnij ta ba gbu ba kaal. Da ba'a ba ne, ba ka da u hiire u jo baa duherru. Ba ka da u yuntɛsinni-i baa u bɔbɔima-i.

31 Huɔŋgu fanjgu-na, na ka da ba buu yerre manj bāmbāale diele-i. Da ba bu-de terienjgu manj nuɔ-i, u ka ce u *dɔrɔpuɔrbiemba wuɔra terni-na hiere a tigiinj u yufellenj hilaa bamanj nuɔ-i ba waa terduɔŋ-nu.

32 «Na saa da *yensānjgu-i wei? Da na ji da ku caa fiɛlu-i huɔŋgu manj nuɔ-i, na bi suɔ kerre ifelle hii ti.

33 Kuuduɔŋgu yaa-i, da na bi ji da mamanj daama duɔŋ ta ma ce huɔŋgu manj nuɔ-i, na saaya na suɔ wuɔ Molonj-Bienjo jomma piyaa.

34 Yaanj mi wanj ninsonjo-i baa-na: Nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku.

35 Dɔrɔ-i baa hɛma-i ni ka gbuo, nga mei nelma sa ji gbuo dede.»

(*Marke 13.32-37; Like 17.26-30,34-36*)

36 «Ŋga kumanj ŋaa yiinjgu fanjgu fɛrɛ-i, baa huɔŋgu-i, molo sa suɔ-ku. Halle *dɔrɔpuɔrbiemba famba fɛrɛ-i dɔrɔ-i-na baa Bɛpolŋ fuɔ fɛrɛ-i ba sa suɔ-ku. U To yaa suyaan-kunj u diei yonj.

* 24:15 Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11 † 24:29 Nienj Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10 baa 34.4.

³⁷ Kumanj cie *Nowe bāanġu-na, *Molon-Bieŋ duo u bir jo, ku temma ka ce.

³⁸ Nowe bāanġu-na, aa diilobuo suo duo dāa, nuamba naa gonya niuwuoni baa kolma baa cejalle a ji hi yiingju manj Noweŋ suurii begubuo-i-na.

³⁹ Ba saa suo wuo weima jo dii. Ba juo'a ba ne da diilopepetieŋo nanjo-i duoŋ tuo dāa. Hūmma wuo-ba hiere kpēmmu!‡ Molon-Bieŋ duo ji'a u jo, ku ka tugol nuamba-i dumel.

⁴⁰ Nuamba hāi gbāa waa ta ba guona, ba bie u diei ta, aa yanj unajo-i.

⁴¹ Caamba hāi gbāa waa ta ba sōrōŋ, ba bie u diei ta, aa yanj unajo-i.

⁴² Terieŋgu fanġu-na, baa na gonya duofūmmu, na saa suo na Tieŋo jommanj-yiingju-i.

⁴³ Na saa da, da ŋ suo cuoyuo uŋ ka suur-nie huōŋgu manj nuo-i isuōŋgu-na, ŋ ka tlena cie-yo, ŋ sie yanj u ji kanu ŋ dūŋgu-i.

⁴⁴ Terieŋgu fanġu-na, na saaya na tigiin na fere. Nan'a na saa tlena baa-ma wuo Molon-Bieŋo ka jo huōŋgu manj nuo-i, u bi jo huōŋgu fanġu'i nuo-i.»

Maacembiemba hāi maama

(Like 12.41-48)

⁴⁵ «Da ŋ nu wuo maacembiloŋo manj vii aa tuo cē, u yaa umanj u yuntieŋo kāa nelle aa haa-yo u namaacembiemba namba yuŋ-nu u tuo hā-ba niuwuoni-i fafamma.

⁴⁶ U yuntieŋ duo ka bir jo ji da u cie u maacemba-i fafamma, fuo yuŋgu doġaa.

⁴⁷ Mi wanj ninsoŋo-i baa-na: Yuntieŋo ka haa-yo u nagāŋ-niini yuŋ-nu hiere.

⁴⁸ Ŋga da ku waa maacembilobabalaŋo, u ka tuo jōguōŋ wuo u yuntieŋo sie jo fiefie,

⁴⁹ aa doŋ tuo muo u nabaamba-i, aa tle tuo wuo aa tuo wuora u nyōŋ kolma baa konyōrāamba.

⁵⁰ Uŋ'a u saa tlena baa yiingju manj maama-i, baa huōŋgu manj maama-i, u yuntieŋo jo huōŋgu fanġu'i nuo-i.

⁵¹ Duo jo ji da-yo dumaanjo-na, banj ka haa kumanj huhurmantaamba-na, u ka haa ku yaa yuo. Kaaluŋgu sie gbuu waa dei.»

25

Nyōnyuriimba nanj maama

¹ Ku huōŋgu-na, Yesu wuo nanj gbānalāan daaku-i baa-ba wuo: «*Diilonj-nelle suurmanj-kūŋgu ka waa ŋaa biemba cinciueluo nanj kūŋgu: Ba siire isuōŋgu nanġu-na a bie ba fitmbaa-ba-i wuo ba ka jārā dōrbieŋo.

² Ba hōlma-na, ba ndii cē aa ba ndii baamba namba sa cē.

³ Bamanj sa cāan ba biyaa ba fitmbaa-ba-i aa ba saa bie namma bel ba nanj-na.

⁴ Bamanj cāan, bafamba bie ba baamba-i aa bie namma bel ba nanj-na wuo ba sa suo weimanj maa-na.

⁵ Banj kāa, dōrbieŋo jomma ka ce pānna, ba kor duofūŋ hiere.

⁶ «Isuōholleŋ juo hi, ba nu molo piiye da gbagaga wuo: «Dōrbieŋo'i juōŋ daayo! Hilaan na jārā-yuo!»

⁷ Ba sire ku yaa nuo-i ba hieroŋo-i, ta ba migāan ba fitmbaa-ba-i.

⁸ Bamanj saa bie namma-i, ba ta ba piiye baa bamanj biyaa wuo: «I namma tle, i fitmbaa-ba ce da ba diŋ, na sa hā-ye manamma weī?»

‡ 24:39 Miwaanjo jInammanj-scbe (Genèse) 6-7

⁹ Bamaŋ biyaa namma-i ba cira: «Miε inj biyaa mamaŋ, ma sie gbē i calnu-meī. Kumaŋ boyaa, kāaŋ na ka sāa manamma na jo.»

¹⁰ Ba sire ku yaa nuo-i da ba ka sāa. Baŋ taa, dərbiεŋo jo. Ba ndii baamba suur baa-yo kalleŋ-dūŋgu-na aa ba gbonu-kuo.

¹¹ Daabaŋ kaa jo, ba jo ji ta ba muo dūŋgu-i wuo ba hīl-ku ba suur.

¹² Dərbiεŋo gbē-ba wuo: «Mi sa suo namaaŋo-i, mi sie fuo-ma nei!»

¹³ Yesu wuo miel gbē u *hāalābiemba-i wuo: «Terieŋgu faŋgu-na, baa na gonya duofūmmu. Na sa suo *Moloŋ-Bieŋo jommaŋ-yiŋgu ka feŋ bī u jommaŋ-huoŋgu.»

Ba sa biεra japūŋgu hieŋ-nu gbāŋgbāŋ
(Like 19.11-27)

¹⁴ «*Diiloŋ-nelle kūŋgu ka waa ŋaa naacolŋo maŋ wuo u kā nelle aa bī u maacembiemba-i a ji hā-ba u gbeija-i.

¹⁵ U hāa unao-i tāmabaa-ba* ndii, aa hā unao-i ba hāi, aa hā sieliŋ-wuoŋo-i u diei. U niε ba fōŋgōbaa-baŋ hii ba ce mamaŋ aa hā-ba saanu baa ku yaa-i, aa ta.

¹⁶ Umaŋ daa tāmabaa-ba ndii-i, u paŋ kā ka doŋ tuo bibirre u naŋga baa u waanja-i ji da u gbeinyuŋo temma.

¹⁷ Umaŋ daa tāmabaa-ba hāi maaduoma; fuo-i a bi ji da u gbeinyuŋo temma.

¹⁸ Umaŋ daa u diei u bir yaŋ aa kā ka hīŋ fuoŋgu fuo u wuoŋo-i.

¹⁹ «Ba yuntieŋ uŋ taa dumaanjo-na, u kaa vaaya. Uŋ juo jo, u bī-ba ji tuo yuu-ba.

²⁰ Uŋ ŋa naa hā umaŋ tāmabaa-ba ndii-i, u piε pigaaŋ-yo tāmabaa-ba ndii daayo-i aa cira: «Yuntie, niŋ ŋa naa hā-mi tāmabaa-ba ndii maŋ, mi tiraa da ba temma naara-bei; ba yaa daaba.»

²¹ «U yuntieŋo gbē-yo wuo: «Ku faa, maacembiloviiyoŋ nuo. Niŋ suyaa cekūo kūŋgu belma, mi ka hā-ni bāmbāale kūŋgu. Jo ŋ ji ta ŋ ce ŋ bāaŋgu-i baa-mi.»

²² «Uŋ ŋa naa hā umaŋ tāmabaa-ba hāi, u piε aa cira: «Yuntie, niŋ ŋa naa hā-mi tāmabaa-ba hāi maŋ, mi daa ba hāi naŋo naara-bei, ba yaa daaba.»

²³ «U yuntieŋo gbē-yo wuo: «Ku faa, maacembiloviiyoŋ nuo. Niŋ suyaa cekūo kūŋgu belma, mi ka hā-ni bāmbāale kūŋgu. Jo ŋ ji ta ŋ ce ŋ bāaŋgu-i baa-mi.»

²⁴ «Uŋ ŋa naa hā umaŋ u diei, u piε aa cira: «Yuntie, mi suyaa miε naŋ kūŋgu dii kpelle, nuo da ŋ saa kū suoŋgu maŋ, ŋ kar kufaŋgu diŋma yaa-i; da ŋ saa duu diŋma maŋ, ŋ kar ma yaa-i.

²⁵ Mei kāalāayā aa kā ka hīŋ fuoŋgu fuo ŋ gbeija-i, a yaa daaya.»

²⁶ «U yuntieŋo gbē-yo wuo: «Maacembilobabaŋ nuo naŋ temma-i daani-i, yentieŋ nuoni maŋ daani-i, nii naa suo wuo da mi saa kū suoŋgu maŋ, mi kar kufaŋgu diŋma yaa-i; aa da mi saa duu diŋma maŋ, mi kar ma yaa-i,

²⁷ bige-i cie ŋ saa kā ka jina mi gbeija-i gbeindūŋ-nu? Miŋ juo de-i-na mii naa saa jo ji da a huonaana mi hūu-ya wei?»

²⁸ Aa naa cira: «Hūyāaŋ tāma maŋ u wulaa na hā umaŋ daa tāmabaa cīncieluo-i baa-yo!

²⁹ Umaŋ duo da, kunaŋgu ka naara u kūŋgu-i a ce ku yure baa-yo, ŋga umaŋ duo saa da, ce lle kūŋgu maŋ dii baa-yo, ku hūu.

* 25:15 Bafamba tāma diei gbāa pā goŋguonaŋo-i bieŋ cīncieluo baa a ndii.

³⁰ Aa maacembilonjo fanjo-i daayo-i, u siɛ bi gbãa cii muonu canja, hielaanjon fuorenj dii kukulma-na. Duɔ tɛ dii terienju-na, kaalunju siɛ gbuu waa dɛi.»

Da η duu kuman, η ji kar ku yaa-i

³¹ Yesun waaŋ mafamma-i, wuɔ cira: «*Molon-Bien duɔ ji jo u fɔŋgɔtesinninjomma-i baa *dɔŋpɔurbiemba-i u ka tɛna u fɔŋgɔtesinni-na.

³² Nuomba-i nileinja-na hiere ba ka tigiin u yaanja-na u fiɛl nelfafaamba-i hiel-ba nelbabalaamba-na ŋaa anɔlinan un fiɛl tɔlmba-i dumaa hiel-ba yɛrmba-na

³³ a jina tɔlmba-i u nadien-na aa yɛrmba-i u nanyuon-nu.

³⁴ «Baman da ba ji waa u nadienja-na ba yaa nelfafaamba-i; u ka gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ, mi To cie baa namaanjo-i. *Diilon-nelle migaaŋ dii miwaanjo jɔnamman-huonju ta di cie-na, juɔŋ na ji ta na ce na baaŋu-i dɛi.

³⁵ Na saa da, nyulmu taa mu ko muɔ, na hã-mi niwuoni mi wuo. Hɔŋkuɔsɔnni waa-miɛ, na hã-mi hũmma mi nyon. Mi kãa na wulaa, na hũma mi har-nɛi.

³⁶ Mi waa bebelle, na hã-mi nyarkpatãnni mi cɔnnu mi kũma-i. Mi taa mi jan, na kã ka ne-mi. Mi waa kaso-i-na, na kã ka jaal-mi.»

³⁷ «Duɔ wan mafamma-i, nelfafaamba ka bir yuu-yo wuɔ: «Itie, i daa-ni nyulmu-na yaku-i aa i hã η wuo? Yiin haku-i nuɔ-i hɔŋkuɔsɔnni waa-niɛ aa i hã-ni hũmma-i η nyon?

³⁸ Yiin haku-i η juɔ i wulaa i hũma η har-yiɛ? Aa yiin haku-i i daa-ni bebelle i hã-ni nyarkpatãnni-i η cɔnnu η kũma-i?

³⁹ N taa η jan yaku-i aa η waa kaso-i-na yaku-i i kã ka ne-ni?»

⁴⁰ «U ka gbɛ-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Nan taa na ce-ma na hã mi baamba-i baa ba hãasɔmma-i, kuu dii ŋaa na taa na ce-ma na hã muɔmɛi.»

⁴¹ «Ku huonju-na, u ka bir wan baa baman dii u nanyuonju-na wuɔ: «Halaan mi caan-nu, Diilonjo gaaŋ baa namaa fuɔ! Dãŋgbɔguonju man diyaa ta ku cie *Sitãni-i baa u pɔpuɔbiemba-i, taa na kã ku yaa nuɔ-i!

⁴² Na saa da, nyulmu taa mu ko-muɔ, na saa hã-mi niwuoni mi wuo. Hɔŋkuɔsɔnni waa-miɛ, na saa hã-mi hũmma mi nyon.

⁴³ Mi kãa na wulaa, na saa hũma mi har-nɛi. Mi waa bebelle, na saa hã-mi nyarkpatãnni mi cɔnnu mi kũma-i. Mi taa mi jan, na saa kã ka ne-mi. Mi waa kaso-i-na, na saa kã ka jaal-mi.»

⁴⁴ «Duɔ wan mafamma-i, ba ka cira: «Itie, i daa nyulmu taa mu ko-ni yaku-i aa i yagar wuɔ i siɛ hã η wuo? Yiin haku-i nuɔ-i hɔŋkuɔsɔnni-i waa-niɛ aa i balan-ni hũmma-i? Yiin haku-i nuɔ-i η juɔ i wulaa aa i saa hũma η har-yiɛ? Aa yiin haku-i nuɔ-i i daa-ni bebelle i saa hã-ni nyarkpatãnni-i η cɔnnu η kũma-i? N taa η jan yaku-i aa η waa kaso-i-na yaku-i aa i saa kã ka ne-ni?»

⁴⁵ «U ka gbɛ-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Nan ŋa naa ta na yagar ma cemma da na hã mi baamba-i baa ba hãasɔmma-i, kuu dii ŋaa na taa na yagar da na ce-ma hã muɔmɛi.»

⁴⁶ Terienju fanju-na, bafamba ka ta ba kã dãamuŋ-nellen aa nelfafaamba ta ba kã Diilon-nellen.»

26

Ba saa Yesu belman-maama-i

(Marke 14.1-2; Like 22.1-2; Nsãa 11.47-53)

¹ Yesun juɔ wan nel daama-i hiere tɛ, wuɔ wan baa u *hãalãbiemba-i wuɔ:

² «Ma sɪ na suyaa wuɔ yinni hāi tɪyāa aa *kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu da ku hi ke? Da ku hi, ba ka bel *Molon-Bieŋo-i a hā ba gbu-yo *daan-nu ko-yo.»

³ Yibienɟa faŋa-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔŋ baa tigiŋ ba-naa *Diilojigāntaamba yuntienɟo dumelle-na, ba taa ba bi-yo Kayifu,
⁴ a saa-ma ban ka ce dumaa bel Yesu-i ko-yo.

⁵ Ba taa ba piye wuɔ: «I saa saaya i bel-o ponsaanɟu yinni-na ni ma'i sɪ ku ka du.»

Cieŋo nanɟo kūna natikolo-hūmma Yesu yungu-na
(Marke 14.3-9; Nsaa 12.1-8)

⁶ Huɔŋgu faŋgu-na, Yesu waa Betani, *jardāaman waa Simɔ man nuɔ-i u dumelle-na.

⁷ Cieŋo nanɟ wuɔ kā u wulaa baa sukpekpelluŋ-natikolo nanɟo *alabati-kamoelen. Yesubaa-ba waa ta ba wuo niiwuoni. Wuɔ kā ka kūnna-yuɔ Yesu yungu-na.

⁸ *Hāalābiemban daa kufanɟu-i, ba hɔmmu gbuu pāŋ guɔla. Baa ta ba piye wuɔ: «Bige-i cie u bɪena natikolofeŋ daayo-i?»

⁹ Uu naa gbāa suor-o a da gbeibuɔ a calnu hā sūntaamba-i do!»

¹⁰ Yesu wuɔ suɔ baa-ba; wuɔ cira: «Bige-i cie na ta na piye na guɔla cieŋo huɔŋga-i? Uŋ cie kuman mie daaku-i, ku faa.

¹¹ Na saa da, sūntaamba dii baa-na bāanɟu-i baa isuɔŋgu-i, ŋga muɔmi sie tɪena baa-na gbula.

¹² U kūna natikolo daayo-i mie tuɔ cie mi kuliŋ-yiŋgu yaa-i.

¹³ Mi wan ninsoŋo-i baa-na: *Neldɔdɔl daama da ma wan terienɟu terienɟu hɪema-na bande-i-na, cieŋ daa uŋ cie maman daama-i, ma ka bi wan nuɔmba suɔ-ma.»

Yuda suora Yesu-i
(Marke 14.10-11; Like 22.3-6)

¹⁴ Ku huɔŋgu-na, Yesu *hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-na, ban bɪŋ uman *Yuda-Isikaro-i, fuɔ wuɔ sire kā *Diilojigāntaamba yuntaamba wulaa

¹⁵ ka yuu-ba wuɔ: «Da mi kāyā-nɛi na bel Yesu-i, na ka hā-mi bige-i?» Baa kāŋ bafamba warbien komorre baa cɪncieluo a hā-yo.

¹⁶ A doŋ huɔŋgu faŋgu-na, Yuda wuɔ doŋ tuɔ ne uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu tigiima-i
(Marke 14.12-16; Like 22.7-13)

¹⁷ *Ban!a ba sa dii siini-i *buruo man nuɔ-i u ponsaanɟu yidielāŋgu-na, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuɔ: «Itie, ŋ taara i ce *kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu niiwuoni-i hie a hā-ni?»

¹⁸ Yesu wuɔ cira: «Kāŋ nellen-huɔŋga-na mɛŋ daayo wulaa, na ka wan baa-yo wuɔ: «Hāalātien wuɔ ku hii u wulaa tɪ, u ka ce kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu-i nan terien-nu'i baa u hāalābiemba-i.»

¹⁹ Hāalābiemba ta kā nellen-huɔŋga-na ŋaa Yesuŋ bi waan-ma dumaa ka ce kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu niiwuoni-i.

Kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu niiwuoni wuoma-i
(Marke 14.17-21; Like 22.14; Nsaa 13.21-30)

²⁰ Bāanɟuŋ juɔ suur huɔŋgu man nuɔ-i, Yesu-i baa u *hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba kā ka tɪena ta ba wuɔ niiwuoni-i.

²¹ Yesu wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Na hɔlma-na unaa ka hel mi huon-nu.»

22 Ba yammu p̄aŋ v̄aa hiere; baa doŋ ta ba yuu-yo, wulawula wuɔ: «Itie, muɔmei wei?»

23 Yesu wuɔ cira: «Uman̄ wuyaaŋ baa-mi kaladuŋgu-na u yaa ka hel mi huŋ-nu.

24 *Molon̄-Bieŋo ka ku ŋaa man̄ nyeḡaaŋ Diilon̄-nelma-na dumaa; ŋga uman̄ ka h̄a-ba baa-yo ba ko-yo, s̄ulma haraa-yuɔ! Bolbol uu naa baa hoŋ.»

25 *Yuda wuɔ suuye u yufieŋa-i aa naa cira: «H̄aalatie, muɔmei wei?»

Yesu wuɔ cira: «ŋ suɔ-ma ŋ yaŋ muɔ.»

(Marke 14.22-25; Like 22.15-20; Kor. d̄e. 11.23-25)

26 Ban̄ waa ta ba wuo niwuoni-i, wuɔ bie *buruo aa jaal Diilon̄o-i aa b̄ulnu-yuɔ h̄a u h̄aalabiemba-i aa cira: «H̄uȳaaŋ mi k̄uɔma yaa-i daama na wuo.»

27 Ku huŋgu-na, wuɔ bie duv̄eŋo ciŋ-na, aa jaal Diilon̄o-i aa h̄a-ba baa-yo aa cira: «Nyuaŋ hiere,

28 mi t̄amma yaa-i, *tobisinn̄iŋ-t̄amma yaa-i. Ma ka k̄unna pir nuɔmba bai ambabalma.

29 Mi t̄unu-nei: Da ma hel fiefie-i-na, ni mi To nellen̄ s̄i, mi sie tiraa nyɔŋ duv̄eŋo baa-na.»

30 Ku huŋgu-na, baa h̄al neini gb̄elieŋ Diilon̄o-i aa sire ta ba k̄a *Olivitibinni-t̄anuŋgu-na.

Yesu gboya Pier wuɔ u ka ciina-yuɔ

(Marke 14.27-31; Like 22.31-34; Nsaa 13.36-38)

31 Ban̄ k̄aŋ h̄umelle-na, Yesu wuɔ gb̄e u *h̄aalabiemba-i wuɔ: «Maman̄ nyeḡaaŋ Diilon̄-nelma-na wuɔ:

«Mi ka ko anctinaŋo-i

*aa yaŋ t̄ulmba pisalla hiere»**

ma yaa ka da-mi isuŋ daaku-na. Na ka nanna-mie na hieroŋo-i hiere.

32 Ŋga da mi sire, mi ka k̄a ka cie-na *Galile-i-na.»

33 Pier wuɔ cira: «Ban̄ da ba fie nanna-nie hiere, muɔ fuɔ, mi c̄eraa mi nanna-nie gbula.»

34 Yesu wuɔ cira: «Pier, mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Isuŋ daaku-na, k̄oh̄ald̄iel̄aŋo sie hi bu, ŋ ka ciina-mie da i siei wuɔ naŋ sa suɔ-mi.»

35 Pier wuɔ dii u naŋga-i d̄aamu-na wuɔ da ba fie'a ba ka ko-ba ba h̄ai-i-na, fuɔ c̄eraa u cira u sa suɔ-yo. H̄aalabiemba namba-i hiere baa bi waŋ maaduama.

Yesubaa-ba hii Getisemane

(Marke 14.32-42; Like 22.39-46; Nsaa 18.1)

36 Yesubaa-ba kaa hi terieŋgu naŋgu-i ba b̄i-ku Getisemane. Yesu wuɔ gb̄e u *h̄aalabiemba-i wuɔ: «T̄ienaanaŋ bande aa mi k̄a dii daalei ka c̄ar̄a Diilon̄o-i aa bir jo.»

37 Aa naa k̄a baa Pier baa Sebede bepuɔmba-i ba h̄ai-i-na.† Uŋ k̄aa terieŋgu-na, u huŋga doŋ ta ka guola aa korma tiraa ta ma da-yo.

38 Wuɔ gb̄e-ba wuɔ: «Mi huŋga si dii huŋga, t̄ienaanaŋ bande-i-na na cie-mi; baa na duɔf̄uŋ.»

39 Aa k̄a yaan̄-na ceŋle ka d̄uuna nis̄iŋ u yuŋgu-i h̄iema-na aa cira: «Baba, da ŋ'a ŋ ka gb̄aa, h̄iel-muo yaahuolo daayo-na. Ŋga baa cira ŋ fer-muɔ, ce-ma niŋ taaraŋ ma ce dumaa.»

* 26:31 Sakari (Zacharie) 13.7 † 26:37 Sebede bepuɔŋ daaba-i ba gb̄e Sake baa Ns̄aa. Nieŋ 4.2.

40 Ku huonɔŋu-na, wuɔ bir jo u hāalābiemba siei baan daaba wulaa, a jo ji da ba kuraa duɔfɔŋ. Wuɔ pɪŋ-ba aa naa tuɔ piiye baa Pɪɛr wuɔ: «Halle na saa gbāa tɛna da huonɔŋu cellɛ baa-mi!

41 Baa na duɔfɔŋ, taa na cārā Diilonɔ-i wɛima baa gbāa tāal-na dii-na ku-ubabalaanɔŋu cemman-na. Anfaamma cemman-maama dii nelbilonɔ huonɔŋa-na, ŋga ku fɔŋgũ yaa si dii-yuɔ.»

42 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bir ta ka cārā Diilonɔ-i. Uŋ waan mamanɔŋ gboluonɔŋu fanɔŋu-na, u ciɛra: «Baba, da kuɔ yaahuolo daayo saaya u da-mi, wɛima sɪ, ma ce niŋ taaranɔ ma ce dumaa.»

43 Aa naa bir jo u hāalābiemba wulaa jo ji da duɔfɔmmu kuure-bei.

44 Wuɔ bir ta ka tiraa cārā Diilonɔ-i baa āndaduɔŋ daaku yaa-i. Ku ce i siei.

45 Uŋ juɔ kufanɔŋu-i, wuɔ jo ji gbɛ u hāalābiemba-i wuɔ: «Na saa ye dumaa duɔfɔmmu-na wɛi? Ku piyaa. Ba ka hā āmbabalmanciraaamba-i baa *Molon-Bienɔ-i.

46 Siirenɔ i ta! Umanɔ ka hā-ba baa-mi u'i juonɔ daayo, u saa maa!»

Yesu belma hii

(Marke 14.43-50; Like 22.47-53; Nsaa 18.2-12)

47 Nelma saa tɪ Yesu nuŋgu-na; ba'a ba ne da banɔ bɪŋ umanɔ *Yuda-i u *hāalābienɔ cɪncieluo ba hāi baamba-na, u juɔ ji tuɔ yiera baa nelpɔŋgu nanɔŋu u huonɔŋu-na. Banamba waa baa jigāmmu, banamba bɔɛŋa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuamba yaa puuraa-ba.

48 A ne da ban'a ba jo, Yuda naa gboya-bei wuɔ: «Da mi ka pūrā umanɔ da mi jaal-o, u yaa-i; na bel-o.»

49 Banɔ kaa ka hi, Yuda wuɔ pāŋ piɛ Yesu caan-nu aa cira: «Hāalātɛ, jaaluŋgu yaa-i!» Aa kā ka pūrā-yuɔ.

50 Yesu wuɔ cira: «Mi jɛ, niŋ juɔ mamanɔ nuɔ-i ce-ma.»

Bamanɔ juɔ baa Yuda-i baa pāŋ piɛ bel Yesu-i.

51 Bamanɔ waa baa Yesu-i, unanɔ wuɔ fa u jigāŋga-i hiel-ka a jafɔŋ *Diilojigāntaamba yuntienɔ maacembilonɔ tɔŋgu-i a kar-ku.

52 Yesu wuɔ cira: «Dii ŋ jigāŋga-i ka foguonɔŋu-na. Ŋ saa da, umanɔ duɔ tuɔ ce berru-i baa jigāŋga, jigāŋga'i ji wuyaan-yon.

53 Ŋ daa niɛ sɪ mi sie gbāa muo mi natiɛŋa mi To-i-na wɛi? Aa da ŋ bi da mi muyaa mi natiɛŋa yuɔ, hoi huonɔŋu-i baa huonɔŋu-i, uŋ ka saanɔ *dɔrɔpuɔrbiemba manɔ ba ji kāyā-miɛ, ba ka cor pūnni cɪncieluo baa ni hāi.

54 Ŋga da ba jo, mamanɔ nyɛgāŋ Diilonɔ-nelma-na ma ka ce niɛ aa gbāa ce? Diilonɔ wuɔ ma ce dɛ'i nuɔ-i.»

55 Aa naa wanɔ baa nuamba-i wuɔ: «Na hilaa baa jigāmmu baa bɔɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ. Yinni manɔ jonɔ mi wanɔ Diilonɔ-nelma-i baa nuamba-i *Diilodubuɔ-i-na, bige-i ciɛ na saa bel-mi terienɔŋu-na?»

56 Ŋga *Diilopuɔrbiembanɔ waanɔ mamanɔ Diilonɔ-nelma-na, ma saaya ma ce, ku'i ciɛ.» Hāalābiemba gbar hiere aa nanna-yuɔ.

Ba kaa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa

(Marke 14.53-65; Like 22.54-55,63-71; Nsaa 18.12-14,19-23)

57 Banɔ bilaa Yesu-i, baa kā baa-yo Kayifu terienɔ-nu. U yaa waa *Diilojigāntaamba yuntienɔ-i. *Anjɪnamma pigāntaamba-i baa nelle bɪncuamba waa tigiŋ kusuonɔ-nu'i.

58 Banɔ kāŋ baa Yesu-i, Pɪɛr wuɔ yanɔ ba maa aa suɔ cu ba huonɔ-nu. Banɔ kaa hi Diilojigāntaamba yuntienɔ cɪŋgu-i, wuɔ suur tɛna baa maacembiemba-i duɔ ne kunɔ ka cor dumaa.

⁵⁹ Diiløjigāntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara antāalamma da ba haa Yesu-i-na da ba gbāa ko-yo,

⁶⁰ ŋga ma saa dāl-ba. Nuamba bəi juə ji kar coima haa-yuə. Ku huonŋu-na, banamba sire ba hāi

⁶¹ ta ba piye wuə: «U ciəra wuə fuə gbāa muonu *Diilodubuə-i aa ma-yo yinni siei.»

⁶² Diiløjigāntaamba yuntien wuə sire yiəra aa naa cira: «Naacolŋ nuə, ban cāl-niŋ nan'a niə?»

⁶³ Yesu saa seŋ sūnuŋgu yuə. Diiløjigāntaamba yuntien wuə cira: «Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuə u ka saan *Konkortienŋ man, u yaa nuəŋo-i wei? Nuənei Diilonŋ-Bienŋ nuəŋo-i wei? Da kuə nuənei, hiel ŋ niele-i Cicēlmantienŋo-na aa ŋ sie-ma i ne.»

⁶⁴ Yesu wuə cira: «Muəmei. Aa mi gbar-ma baa-na: A doŋ fiəfiə daayo-na, na ka da *Molonŋ-Bienŋo tēnaana Itienŋo caanŋu-na, na ka da u hilaa dərə-i-na tuə jo baa duherru.»[‡]

⁶⁵ Terienŋu fanŋu-na, Diiløjigāntaamba yuntienŋo huəŋ kaa pāŋ guəla. Wuə pāŋ fa fuə fəreŋ jonŋorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «U tuoraaya Diilonŋo-i! Ii si dii diə ka tiraa yuu molonŋo; ma ciə miə fəre-i i yufellen!»

⁶⁶ Aa naa yuu nuamba-i wuə: «Uŋ tuoraaya Diilonŋo-i, namaa na'a niə?» Nuəŋ baa cira: «U cālāa, u saaya komma.»

⁶⁷ Aa naa ta ba tu taalni u yaanŋa-na aa ta ba dudul-o. Banamba ta ba caa u tūnni-i.

⁶⁸ Da ba muo-yo, ba cira: «Da kuə Diilonŋ uŋ saan *Konkortienŋ man u yaa nuəŋo-i, suə uman muyaa-ni i ne!»

Pier cīnaana Yesu-i

(Marke 14.66-72; Like 22.56-62; Nsāa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Banŋ taa ba muo Yesu-i huəŋgu-na, Pier waa tēna dumellen-huəŋga-na. Maacembilonŋo[§] nanŋo piə kā u wulaa ka cira: «Ma sī nuə ŋ bi waa baa Galiletaanŋ Yesu daayo-i kə?»

⁷⁰ Pier wuə hel-kuə nuamba yaanŋa-na hiere. U birii yuu ciəŋo-i wuə: «ŋ taara ŋ waŋ wuə niə?»

⁷¹ Aa naa sire ta tuə kā fondumelle-na. Ciəŋo nanŋo tiraa da-yo aa tuə piye baa bamanŋ terienŋu-na wuə: «Naacolŋ daa u waa baa Nasaretitaanŋ Yesu-i.»

⁷² Pier wuə cira: «Muə baa Diilonŋo, mi sa suə naacolŋ daayo-i.»

⁷³ Kuə ku ce celle, bamanŋ waa, baa piə Pier caanŋ-nu ka cira: «Coima saa fa, unanŋo'i nuəŋo-i. Da ŋ ta ŋ piye, ba pāŋ suə niŋ hilaa kusuəŋ-nu.»

⁷⁴ Pier wuə pāŋ cira: «Muə baa Diilonŋo, mi sa suə naacolŋ daayo-i! Aa da kuə mi kar coima, Diilo baa yan-mi!» Uŋ taa u waŋ mafamma-i huəŋgu man nuə-i, kəhəldieləŋo doŋ tuə bu.

⁷⁵ Yesuŋ ŋa naa waŋ manŋ baa-yo wuə: «Kəhəldieləŋo sie hi bu, ŋ ka cīna-miə da i siei wuə nanŋ sa suə-mi», maa pāŋ tēnu-yuə. Wuə hel gbuu pāŋ tuə kaal.

27

Ba kaa baa Yesu-i Pilati wulaa

(Marke 15.1; Like 23.1; Nsāa 18.28)

¹ Ku cuo kaala-i-na kəŋkəŋkəŋ, *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i hiere baa nelle bīncuamba waŋ-ma aa yiəra-mei wuə ba ko Yesu-i.

[‡] 26:64 Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 110.1; Daniel (Daniel) 7.13 [§] 26:69 Maacembilonŋ daayo waa cicienŋo a saanu baa manŋ nyəgānŋ girekimma-na.

² Aa bel-o vaa-yo kã baa-yo ka hã *Pilati-i baa-yo, u yaa waa *Yude yunḡu-na.

Yuda kuɔ u fɛɛ
(Pəpuɔ: 1.16-20)

³ *Yudan juɔ da ba'a ba ko Yesu-i, a ne da u yaa suuraa-yo baa-ba, kuɔ ce-yo bɪŋkũḡu. Baŋ hãa-yo komorre baa cɪncieluo* maŋ, wuɔ biɛ-ya bir kã baa-ya ba wulaa

⁴ ka cira: «Mi saa ce maacenfafamma; mi bilaa diilonḡo-i hã-na nelienḡo maŋ saa ce bɪŋkũḡu na da na ko-yo.»

Baa bir gbɛ-yo wuɔ: «Maasũmple! Ma sũlma dii ŋaa nuɔnɛi.»

⁵ Yuda wuɔ nanna gbeɪŋa-i *Diilodubuo-i-na aa ta ka nuŋ u fɛɛ.

⁶ *Diilojigãntaamba yuntaamba biɛra gbeɪŋa-i aa naa cira: «Gbeɪŋ daaya-i tãmmaŋ-gbeɪŋa, a saa baa miɛ hũmelle-i, i siɛ gbãa dii-ya Diilonḡ-waana-na.»

⁷ Baa saa-ma, aa kã ka sãa bitomarãḡo suonḡu-i baa-ya, wuɔ ba ce terienḡu-i ta ba fuure niraamba kuɔ.

⁸ Ku'i ciɛ na da a ji hi baa nyunḡo, ba bɪ suonḡu fanḡu-i «tãmmaŋ-suonḡu.»

⁹ *Diilonḡ uŋ puɔraa *Seremi waŋ mamaŋ, ma'i saa ce daama-i wei? Seremi waan-ma wuɔ:

«Ba biyaa komorre baa cɪncieluo daayo-i.

*Isirahɛl-baamba naa kar u sullu-i dumɛi.

¹⁰ Ba biyaa-ya a dii-ya bitomarãḡo suonḡu-na ŋaa Itienḡ uŋ ŋa na'a mi ce-ma dumaa.»†

Pilati tɛnaana Yesu andaanḡu-na

(Marke 15.2-15; Like 23.3-5,13-25; Nsaa 18.29-40; 19.4-16)

¹¹ Baŋ kãa baa Yesu-i *Pilati wulaa, wuɔ yuu-yo wuɔ: «*Yuifu ba nellentienḡo yaa nuɔḡo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmɛi.»

¹² *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔmba donḡ ta ba cãl-o. Wuɔ fiinanḡ u sa waŋ weiɛma.

¹³ Pilati wuɔ cira: «Baŋ cãl-ninḡ ŋ sa nu wei?»

¹⁴ Yesu saa ji seŋ sũnunḡu yuɔ. Kuɔ bir yan aa cu u huonḡa-i.

¹⁵ Belle belle, Yuifu ba *kɔrsɪnni tɪmmaŋ-ponsaanḡ da kuɔ hi, Pilati ce ba pigãan kasobilonḡo diei u nanna-yuɔ.

¹⁶ A ne da naacolḡo nanḡo waa huonḡu fanḡu-na kaso-i-na, u yerre naa silaa du cor. Ba taa ba bi-yo Yesu-Barabasi.

¹⁷ Pilati wuɔ yuu nuɔmba-i wuɔ: «Yesu-Barabasi-i, baa Yesu maŋ baŋ bɪŋ-yo *Kirsã-i, na taara mi nanna hai?»

¹⁸ Pilati wuɔ suyaa wuɔ nenemunḡu'i ciɛ ba bel Yesu-i ka hã-yo baa-yo.

¹⁹ Uŋ waa tuɔ ger andaanḡ daaku-i, u ciɛḡo puɔr ba ka tũnu-yuɔ wuɔ u baa dii u nuŋḡu Yesu andaanḡu-na, u saa ce bɪŋkũḡu, kɛɛ isuonḡu maŋ curaa u mulãan fuɔ dãnsãanḡu-na.

²⁰ Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔḡ baa gbo nuɔmba ta ba piie wuɔ ba taara ba nanna Barabasi yaa-i aa ko Yesu-i.

²¹ Pilati wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna hai ba hã-i-na?»

Baa cira: «I taara ŋ nanna Barabasi yaa-i!»

²² Pilati wuɔ cira: «Aa Yesu maŋ baŋ bɪŋ-yonḡ *Kirsã-i mi ce ufanḡo-i niɛ?»

Baa cira: «U saaya u gbu *daan-nu!»

²³ Pilati wuɔ cira: «U guɔlaaya bige-i aa na'a mi gbu-yo?»

* 27:3 Nieŋ 26.15. † 27:10 Sakari (Zacharie) 11.12-13; Seremi (Jérémie) 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

Baa migāan dii kunanġu naara wuɔ: «U saaya u gbu daan-nu! U saaya u gbu daan-nu!»

²⁴ Pilatiŋ juɔ da ijieni maara ni kã, wuɔ ne da fuɔ jãŋ vakulon-juuru. Wuɔ bie hümma a saar u nammu-i nuɔmba yaanġa-na aa naa cira: «Da na ko naacolŋ daayo-i, na da-na-diei, mi nunġu sɩ.»

²⁵ Baa siɛ hiere wuɔ: «I hüyãa-ma! Die ko-yo, miɛ yun-maama-i baa i bisãlmba!»

²⁶ Pilati wuɔ nanna Barabasi-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanġu-na.

Sorosibaa-baŋ haa kumanġ Yesu-i-na

(Marke 15.16-32; Like 23.11,26-43; Nsaa 19.2-3,17-22)

²⁷ *Pilatiŋ hãa-ba Yesu-i, u sorosibaa-ba hüu-yo suur baa-yo cɩiŋ-huonġa-na aa bɩ ba nabaamba-i hiere ba jo.

²⁸ Baŋ ciɛ mafamma-i, baa hiel u jonġorbaa-ba-i aa dii jonġorbuɔ nanġo hã-yo. Jonġorbuɔ fanġo waa dãa-wuonġo.

²⁹ Aa ce huoni sũ nyantuoluo a dii u yunġu-na aa hã-yo gboruonġu u nadienġa-na u bella. Baŋ ciɛ mafamma-i, baa ta ba dũuna u yaanġa-na ba jaal-o. Ba taa ba nye-yo'i dumaanġo-na. Umanġ duɔ dũuna wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!»

³⁰ Ba taa ba tu taalni yuɔ aa hüu gboruonġu-i u nanġa-na ta ba muo-yo baa-ku u yun-nu.

³¹ Baŋ gbuu ji nye-yo ye huonġu-na, baa hiel jonġorbuɔ-i aa bir dii fuɔ ferɛŋ bɩmbɩnni yaa hã-yo aa kã baa-yo da ba ka gbu-yo *daanġu-na.

³² Baŋ ŋ'a ba hel nellenġ-huonġa-na, baa suu baa Sireniyiɛŋo nanġo, ba bɩ-yo Sima. Baa guor u tũu daanġu-i.

³³ Ba kaa hi terienġu manġ baŋ bɩŋ-kunġ «Golgota-i» ku yunġu yaa wuɔ yukoluon-terienġu.

³⁴ Baa guɔl gbegege kũŋġu nanġu baa duvɛŋo a hã Yesu-i wuɔ u nyonġ. Yesu wuɔ dãa ne aa naa cira u siɛ nyonġ.

³⁵ Baŋ juɔ gbu Yesu-i daanġu-na tɩ, baa ful tienġa a cal u jonġorbaa-ba-i

³⁶ aa naa tɩena ta ba niya-yuɔ.

³⁷ Baŋ gbuu-yo yunġu manġ nuɔ-i, baa nyɛgɛŋ-ku jɩna u yudɔɔ-i-na wuɔ: «Umanġ daayo-i Yesu, Yuifu ba nellentienġo yaa-i.»

³⁸ Baa bi gbuu cuobaa-ba hãi baa-yo; unanġo-i u nadienġa-na unanġo-i u nanyuonġu-na.

³⁹ Hüncortaamba ta ba misirrã ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ.

⁴⁰ Ba taa ba piye wuɔ: «Nuoni manġ ciɛra nanġ gbãa muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei hɔlma-na, kor ŋ ferɛ i ne! Da kuɔ Diilonġ-Bienġo yaa nuonġo-i, hiere daanġu-na i ne!»

⁴¹ Halle *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *anġɩnamma pigãataamba-i a naara nelle bɩncuamba taa ba bi nye-yo aa ta ba piye wuɔ:

⁴² «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u siɛ gbãa kor u ferɛ! Da kuɔ u yaa-i *Isirahel-baamba nellentienġo-i u hiere fiefie daanġu-na i ne ku yaa i ka hüuma.

⁴³ Ma sɩ u haa u nanġa-i Diilonġo'i nuɔ-i aa cira fuɔ Diilonġ-Bienġo ke? Da kuɔ Diilonġo dɔl-o, u kor-o i ne!»

⁴⁴ Baŋ ŋa nanġ gbuu cuobaa-ba manġ baa-yo, baa bi kã ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

*Yesu kuliŋgu-i**(Marke 15.33-41; Like 23.44-49; Nsaa 19.25-30)*

⁴⁵ Bāanḡun juo hi yuhuonḡa-i huonḡu maŋ nuo-i, ba'a ba ne da terienḡu cuure hierē. Ku tīyāa dumei fuo bāanḡu ji tēreŋ.

⁴⁶ Bāanḡun juo tēreŋ, Yesu wuo kaasŋ da gbagaga wuo: «Eli, Eli, lama sabatani?» Ku yunḡu yaa wuo: Diilo, Diilo, bige-i cie ŋ nanna-mie?†

⁴⁷ Bamaŋ waa, banamba ta ba piiye wuo: «U bi *Eli!»

⁴⁸ Unaŋo pāŋ gbar ka biē kānsaarma namma a nyiē-ma niisaarniŋ aa fulma gboruoŋ-nu a kā baa-ma Yesu nunḡu-na wuo u moḡūnya.

⁴⁹ Banamba bir yan aa gbē-yo wuo: «Yan i ne si Eli ka jo ji kor-o!»

⁵⁰ Yesu wuo tira a kaasŋ da gbagaga aa bi pāŋ hūu u fere.

⁵¹ Hoḡuoŋgu faŋgu-na, kompaŋga maŋ naa karnu *Diilodubuo-i kaa pāŋ taalnu sōmma hāi; a doŋ doro-i-na ji hel cicaara-i-na. Hieŋ maa sagalla; tāŋ niē wuora muo hierē,

⁵² cincuon aa puur. Bamaŋ waa Diilon-baamba-i aa ku, ba fōŋḡūo baa sire.

⁵³ Yesu juo sire, baa hel ba cincuon-a-na a suur *Yerusalemu-i-na. Baŋ suuri, nuamba bōi daa-ba.

⁵⁴ Sorosibaa-ba maŋ taa ba niya Yesu-i baa ba yuntieno-i, baŋ juo da hēma sagalaaya a naara mamaŋ taa ma ce hierē, korma gbuu bel-ba. Baa ta ba piiye wuo: «Naacolŋ daayo waa Diilon-Bieŋo kelkel!»

⁵⁵ Caamba bōi waa yiera da yarga ta ba fara ba ne. Ba yaa naa nyaanu Yesu-i a hel *Galile-i-na ji ta ba kāyā-yuo.

⁵⁶ Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba, baa u duono-i Sake ba nyu-i§ a naara Sebede cieŋo-i.

*Yesu fuuremma-i**(Marke 15.42-47; Like 23.50-56; Nsaa 19.38-42)*

⁵⁷ Bāanḡun juo hir huonḡu maŋ nuo-i, weiŋo nano jo. Ba taa ba bi-yo Yosefu; u taa u hel Arimate. Fuo bi waa Yesu huonḡu-na.

⁵⁸ Uŋ juo, wuo kā *Pilati wulaa ka cārā kulono-i. Pilati wuo hā-yo baa-yo.

⁵⁹ Yosefu wuo kā ka har-o a fiŋya-yuo baa kompafeleŋga

⁶⁰ aa kā ka fuure-yuo fuo fereŋ cincorreŋ. Wuo cie ba hīŋ-de fēlemma; di waa tāmpēlleŋ. Uŋ fuuriye-yuo, wuo būmal tāmpēkāŋkarre nande-i a suuye di nunḡu-i aa ta.

⁶¹ Maari maŋ ta u hel Magidala-i-na wuo tēna cincorre yaanḡa-na baa u duono-i hierē.

⁶² Yesuŋ kuu yīŋgu maŋ nuo-i*, *Yuifubaa-ba taa ba tigiŋ ba *yitēnanḡu-i yīŋgu faŋgu'i nuo-i. Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba kūo ba-naa kā Pilati wulaa baa *Fariŋebaa-ba-i.

⁶³ Baŋ kaa ka hi, baa cira: «Yuntie, coikartien daayo naa cira wuo da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yoŋ hēma-na aa sieliŋ-yīŋgu-i u sire hel jo.

⁶⁴ Ku'i cie i tie jo ŋ wulaa yiē ŋ hā-ye nuamba ba ka ta ba niya u cincorre-i yīŋ daani-i ni siē-i-na, ni ma'i si u *hāalābiemba gbāa kā ka hiel-o ka fuo-yo aa tāal nuamba-i wuo u siire. Da ba ce mafamma-i ma ka balaŋ yan kulon uŋ cie mamaŋ.»

⁶⁵ Pilati wuo cira: «Sorosibaa-ba yaa-i. Naŋ taaraŋ ba ka niya-die dumaa, kāŋ baa-ba ba ka niya-die.»

† 27:46 Gbeliemān-nalānḡu (Psaume) 22.2 § 27:56 **Sake ba nyu-i**: Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāŋ girekimma-na wuo: Sake baa Yosefu ba nyu. * 27:62 Yesuŋ kuu yīŋgu maŋ nuo-i ku waa jumayīŋgu.

66 Baa ta ku yaa nuɔ-i baa sorosibaa-ba-i kã cɪncorre terienɟu-na. Baŋ kãa ka hi, baŋ ŋa naa bũmal tãmpɛlle maŋ suuye cɪncorre nuŋgu-i, baa tiela-die aa ce sorosibaa-ba tɛna ta ba niya-die.

28

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na

(Marke 16.1-8; Like 24.1-12; Nsaa 20.1-2)

1 *Yitɛnanɟuŋ juɔ cor, ku cuo kaala waa jumaansi. Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, baa u duoŋo-i, baa naar sire ta ba kã da ba ka ne cɪncorre-i.

2 Ba'a ba ne da hɛma sagalaaya hɔduoŋgu baa fɔŋgũɔ! Itienɟo *dɔrɔpɔuɔrbilonɟo naŋo hiire jo ji bũmal tãmpɛlle-i halan-de aa bel nyugũŋ tɛna di dɔrɔ.

3 U taa u caa ŋaa diilonɟ duɔ nyiesɪŋ uŋ caa dumaa, aa u joŋgorbaa-ba pusũŋ ŋaa cɛkoinɟo.

4 Korma gbuu da sorosibaa-ba maŋ taa ba niya cɪncorre-i fuɔ ba kũɔma ta ma nyenɟ; baa galla ŋaa bikuomba.

5 Dɔrɔpɔuɔrbilonɟ wuɔ tuɔ piye baa caaŋ daaba-i wuɔ: «Baa na yaŋ korma da-na. Mi suyaa miɛ baŋ gbuu Yesu maŋ *daaŋgu-na ko-yo, na taara u yaa-i.

6 Uu si dii bande-i-na, u siire hel ŋaa uŋ ŋa naa waŋ-ma baa-na dumaa. Juɔŋ na ji da, ba ŋa naa galla-yuɔ terienɟu maŋ nuɔ-i ku yaa daaku.

7 Biriin na kũŋ donduo na ka tũnu u *hãalãbiemba-i wuɔ u siire hel kuomba hɔlma-na. U taa duɔ ka cie-na dii *Galile, na ka da-yo kusuɔŋ-nu'i. Ma yaa waa mi da mi waŋ-ma baa-na.»

8 Caaŋ daaba saa tiraa yiera, baa pãŋ gũunu ta ba gbar ba kũŋ da ba ka waŋ baŋ kaa da mamaŋ baa hãalãbiemba-i. Korma'i daama, hɔfɛlle-i daade.

9 Ba'a ba ne da hai moloŋo-i juɔŋ daayo-i ba yaaŋga-na? Yesu fuɔ fere yaa-i. Wuɔ cira: «Mi jaalaa-na!» Baa piɛ kã ka dũuna u yaaŋga-na aa pũrã u gbeini-i.

10 Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Baa na yaŋ korma da-na. Kãaŋ na ka waŋ baa mi baamba-i wuɔ ba ka da-mi Galile-i-na.»

11 Caaŋ daabaŋ curaa ta ba kũŋ, sorosibaa-ba maŋ taa ba niya cɪncorre-i, banamba sire kã nellenɟ-huɔŋga-na ka tũnu *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa mamaŋ curaa hiere.

12 Diilojigãntaamba yuntaamba tigiin ba-naa baa nelle bɪncuomba-i a waŋ ma saa, aa naa hã sorosibaa-ba-i gbeibuɔ

13 aa gbɛ-ba wuɔ: «Wuɔraayan na waŋ baa nuɔmba-i, wuɔ namaa gaala ta na duɔfũŋ isuɔŋgu-na, u hãalãbiemba jo ji hiel-o ta baa-yo na saa suɔ ku huɔŋgu.»

14 Aa naa cira: «*Pilati duɔ fie nu-ma, i ka suɔ inɟ ka waŋ mamaŋ baa-yo u baa gãŋ baa-na.»

15 Sorosibaa-ba hũu gbeinã-i dii ba jufannin aa bi wuɔra ce baŋ'a ba ce kumaŋ. A ji hi baa nyuŋgo, da ŋ cor terienɟu terienɟu, nelma famma yaa dii *Yuifubaa-ba nunni-na ba ta ba waŋ-ma.

Yesu caraaya u hãalãbiemba-i

(Marke 16.14-18; Like 24.36-49; Nsaa 20.19-23; Pɔpuɔr. 1.6-8)

16 Yibienã faŋa-na, *hãalãbienɟ cɪncieluo u diei maŋ tɪyãa, baa sire kã Yesuŋ ŋa na'a ba ta ba jã ba-naa tãnuŋgu maŋ nuɔ-i dii *Galile-i-na.

17 Baŋ ka'a ba ne da-yo, baa dũuna hiere. Banaŋ hɔmmu saa hũu-ma.

18 Yesu wuɔ piɛ ba caaŋ-nu aa naa cira: «Diilonɟo hãa-mi dɔrfɔŋgũɔ-i baa hɛmaŋ-wuoŋo-i hiere.

¹⁹ Terienɔ fangɔ-na, kãanɔ nilɛinɔ-na hierɛ na ka gbãɔ baa nuɔmba cu mi huonɔ-nu. Umanɔ duɔ hũu-ma, na *batischen-yo Tuonɔ-i baa u Biɛnɔ-i a naara u *Yalle yerre-na.

²⁰ Minɔ ciera na ta na ce mamanɔ hierɛ, na bi hãalã-bɛi ma cemma-i ba ta ba ce-ma. Niɛn, mi ka waa baa-na yinni manɔ jonɔ a ji hi miwaanɔ tɔmma.»

Marken nyegāan Yesu maama man Nelmuoyamma

Marke nyegāan u sebe-i a vii *nieraamba baa-yo, u saa nyegēn-yo hā *Yuifubaa. Sebe domma-na, u waan-ma wuɔ Yesu-i Diilon-Bienjo. Nga wuɔ Yesu saa tuɔ taara nuamba gbāana suɔ u sinni-i a ce u taa u hinu u bī u fere «*Molon-Bienjo». U juɔ ku yaa aa sire, ku suɔ kaala dei wuɔ Diilon-Bienjo.

*Nsāa-Batisin tigiin nuamba-i dumaa hā Yesu-i, Marke duɔn u sebe-i baa ma yaa-i, aa suonu-mei baa Yesu batisemman-kūngu-i, ka cor baa *Sitāniŋ taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hlekuraangu-na. Uŋ hilaa mafamma-na, u wan-ma kaala-mei wuɔ bīnkūngu sa yii baa Yesu-i: Duɔ bī uman wuɔ u nyaanu-yuɔ kutienjo sie gbāa yagar; duɔ cira jeiŋo man sire, u bi sire; duɔ donya *jlna man u bi ta; duɔ pir āmbabalma man, ma bi halar (sap. 1.1-8.30). Yesuŋ gbuɔya u *hāalābiemba-i baa u kuliin-maama-i kusuɔn-nu, u nunju hii-ma (sap. 8.31-10.52).

U piraan u sebe-i baa Yesu kuliin-maama yaa-i. U suurma-i *Yerusalemu-i-na, nuɔn ban jaarā-yuɔ fafamma dumaa, Yuifu ba yuntaaman bigāan-yo dumaa, ban gbuu-yo *daangu-na dumaa ko-yo, aa Diilon uŋ siire-yuɔ dumaa, u nunju hii-ma hier (sap. 11-16).

Nsāa uŋ tigiin Yesu jomma-i dumaa

(Matie 3.1-12; Like 3.1-18; Nsaa 1.19-28)

1 Yesu *Kirsā *Neldɔdɔlma duɔn bande yaa nuɔ-i. U yaa Diilon-Bienjo-i.

2 Ma duɔn ŋaa man bi nyegāan dumaa *Isayi* sebe-i-na wuɔ: «Diilonjo ciera: *Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonjo ta ŋ yaan-na ka cāa ŋ hūmelle-i.*†

3 U ka kā ka tuɔ hohuola baa nuamba-i *hlekuraangu-na wuɔ:

«Migāan Itienjo hūmienja-i.

Cāan-yan na viinu-yei.»‡»

4 Pɔpuɔrbilonjo faŋo yaa juɔ jo Nsāa-i, a ji kā ka waa hlekuraangu-na tuɔ piye baa nuamba-i wuɔ: «Naanan na cilɔbalaŋo-i aa na jo na ji *batsen, ku yaa Diilonjo ka hur na āmbabalma-i.»

5 Yudetaamba-i hier ka hel baa Yerusalemutaamba-i ba taa ba kā u wulaa ba kā ba wan ba cālmuo-i baa-yo aa u tuɔ batsen-ba *Yurdē nuoraangu-na.

6 Nsāan taa u dii jongoruo man, baa sūo-yo baa nyɔgɔmekuɔsinni, aa tuɔ pēyē u negelle-i baa cāanun-kpāŋkpaangu. U taa u wuɔ dūngbermba, baa sɔllu.

7 U taa u piye baa nuamba-i wuɔ: «Molo ka jo mi huongu-na. Kutienjo fɔŋgūɔ jlenya mei wuonjo-i, mei saa piera u natāangu-i.

8 Muɔmi batsen-na baa hūmma yon, ŋga fuɔ duɔ jo, u ka batsen-na baa *Diilon-Yalle.»

Yesu batisemma-i

(Matie 3.13-4.11; Like 3.21-22; 4.1-13)

9 Nsāa uŋ waa *Yurdē-i-na tuɔ *batsen nuamba-i, Yesu wuɔ hel Nasareti-i-na, dii *Galile mara-i-na a kā u wulaa u ka batsen-yo.

* **1:2 Isayi:** Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopuɔrbilonjo. † **1:2 Malaki (Malachie) 3.1** ‡ **1:3 Isayi (Ésaïe) 40.3**

10 Uŋ baatiseŋ aa u tuɔ hel hūmma-na, wuɔ u ne da dɔrɔ puurii aa *Diilon-
Yalle hel koŋhuruj temma jo ji diire-yuɔ.

11 Baa nu molo piye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Bieŋo yaa nuɔŋo-i, ŋ maama sa suɔ
aa dɔlnu-mie; nuɔnei fieŋ mi huɔŋga-i.»

12 Diilon-Yalle pāŋ ce Yesu ta kā *hiekuraan-nu.

13 Uŋ kāa, *Sitāni wuɔ ka tuɔ tāal-o duɔ guɔl u gbeini-i. U cie yinni komuɔŋa
hāi bimbaamba hɔlma-na. *Dɔrɔpuɔrbiemba taa ba kāyā-yuɔ.

Yesu bīe nuɔmba naa cu u huon-nu
(*Matie 4.12-22; Like 4.14-15; 5.1-11*)

14 Huɔŋgu nanŋu juɔ hi, baa bel Nsāa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ sire kā
*Galile-i-na ka tuɔ wanŋ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i.

15 U taa u piye wuɔ: «Ku hii, *Diilon-bāanŋu piyaa. Naananŋ na
cilɔbabalanɔ-i aa na sie Neldɔdɔlma-i.»

16 Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ ji bella Galile dalanŋa nunŋu-i tuɔ wuɔ u kā, a ka da
gbosobaa-ba namba nanŋ juɔŋo; nelieŋo baa u hāanŋo. Ba bī mɔlŋo-i Simɔ aa bī
hāanŋo-i Andere.

17 Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilieŋ-gbosobaa namaa.»

18 Baa bi pāŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu u huon-nu.

19 Ba'a ba kā yaanŋa-na, a da naacolŋo nanŋo-i ba bī-yo Sebede, u tleenaana
baa u bepuamba hāi beŋo nanŋo-na ta ba migāanŋ ba jɔnaamba. Ba bī bepolŋo-i
Sake, aa bī hāanŋo-i Nsāa.

20 Yesu wuɔ bī-ba. Baa yanŋ tuonŋo-i beŋo-na baa maacembiemba waa, aa
sire cu u huon-nu.

Yesu duɔnya jina nanŋo
(*Like 4.31-37*)

21 Ku huonŋu-na, Yesubaa-ba ji kā Kafarnamu. *Yitlenanŋu juɔ hi, Yesu
wuɔ kā *Diilonelhāalādunŋu-na ka tuɔ wanŋ Diilon-nelma-i u pigāanŋ nuɔmba-i.

22 U taa u piiye baa bibesinni u yanŋ *ānjīnamma pigāataamba-i; a ce
dumaanŋo-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor.

23 Naacolŋo nanŋo waa ba hɔlma-na, *jina waa u yunŋu-na. Wuɔ kaasīŋ wuɔ:

24 «Nasaretitaanŋ Yesu, i cie-ni nie? N juɔ da ŋ ji kɔsuɔŋ-ye wuɔ bige-i cie? Mi
suɔ-ni; Diilon-nolŋo yaa nuɔŋo-i.»

25 Yesu wuɔ nuola-yuɔ wuɔ: «Suuye ŋ nunŋu-i aa ŋ cor hel naacolŋo-na.»

26 Jina wuɔ gbuu sagalla naacolŋo-i aa naa kaasīŋ da gbagaga aa suɔ hel-
yuɔ.

27 Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbere, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i du-
mande-i? Naacolŋu daayo hii de! Anfelenŋo-i daayo-i. Halle baa jīnabaa-ba-i
hiere ba nu u nunŋu-i.»

28 Kunŋ cie dumaanŋo-na, Yesu yer die pāŋ gbuo *Galile-i hiere.

Yesu siire jaamba bɔi
(*Matie 8.14-17; Like 4.38-41*)

29 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ hel *Diilonelhāalādunŋu-na, fuɔ baa Sake baa
Nsāa, a kā Simɔ ba^s dumellenŋ.

30 Simɔ cura saa waa hīnni; u kūoma naa gbuu huol da pāmpāmpāŋ, u
galla. Ba himma-i, baa tūnu Yesu-i wuɔ cieŋ daayo si dii hīnni.

31 Yesu wuɔ kā ka bel u nanŋ-na u sire; terduɔŋgu fanŋu-na, fafal muɔ pāŋ
da-yuɔ. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersinni-i.

§ 1:29 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāanŋ girekimma-na wuɔ: Ba kāa Simɔ baa Andere ba
dumellenŋ.

³² Bãanġuġ juo suur huonġu maŋ nuo-i, nuomba kã baa jaamba-i baa jina ba nuomba-i hiere Yesu wulaa.

³³ Nuomba-i hiere nelle-na baa hel kã ka yu dumelle yaanġa-i.

³⁴ Yesu wuo sire jaamba boi ba jarma-na, aa bi donya *jinabaa boi hiel-ba nuomba-na. Jinabaa-ba taa ba suo Yesu-i, a ce dumaanġo-na u saa tuo yanġ ba ta ba da ba piye.

Yesu wuora Galile-i-na u waŋ Diilon-nelma-i

(Like 4.42-44)

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuo naar sire cicãnjãale-na kã hien-nu ka tuo cãra Diilonġo-i.

³⁶ Simo-i baa u nabentaambanġ juo sire naa-yo, baa hel ta ba taara-yuo.

³⁷ Baŋ kaa da-yo, baa cira: «Itie, nuomba-i hiere ba taara-nie.»

³⁸ Yesu gbẽ-ba wuo: «Yaanġ i ta i halanġ bande-i-na mi bi ka waŋ Diilon-nelma-i niliġa maŋ dii kãtonni-na; mi jommanġ-yuŋgu yaa kufanġu-i.»

³⁹ Ba taa ku'i nuo-i a wuora gbuo *Galile *Diilonelhaalãdũnni-i hiere u tuo waŋ Diilon-nelma-i aa tuo donya *jinabaa-ba-i nuomba-na.

Yesu siire wontorġo nanġo

(Matie 8.1-4; Like 5.12-16)

⁴⁰ Yiinġu nanġu-na, *wontorġo nanġo kãa ka dũuna Yesu caanġu-na aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-mie, ku sie yar-ni.»

⁴¹ U hujarre gbuu bel Yesu-i. Wuo haa u nanġa-i yuo aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma ta-nie.»

⁴² Naacolġo jarma pãŋ ta-yuo terduonġu fanġu-na.

⁴³ Yesu wuo hã-yo hũmelle-i aa naa waŋ-ma kuola-mei baa-yo wuo:

⁴⁴ «Baa tũnu nelienġo baa-ma de! Yanġ aa ŋ kã *Diiloljigãntienġo wulaa u ka ne-ni, aa ŋ pã nilikonni maŋ dii pãmma ŋ hã-yo u migãan ŋ yuŋ-maama-i ŋaa *Moisiŋ nyegãan-ma dumaa*, ku yaa nuomba ka suo wuo ŋ jarma taa-nie.»

⁴⁵ Naacolġo taa ku yaa nuo-i, u saa ka gbãa fiinanġ, wuo wuora waŋ-ma baa nuomba-i hiere. A ce dumaanġo-na, Yesu wuo kã ka fiena u deŋ dii hien-nu u sa sie suur niliġa-na. Uŋ fie ce mafamma-i, nuomba ta ba hel terni-na hiere ba kã u wulaa.

2

Yesu siire murgu nanġo

(Matie 9.1-8; Like 5.17-26)

¹ Yesuŋ siire *wontorġo daayo-i, ku saa da yinni wuo bir kã Kafarnamu-i-na. Nuombanġ juo nu-ma wuo u juo,

² baa kã ka suur yu uŋ waa dũnġu maŋ nuo-i ka hel baa gõŋgũonġu-i hiere, halle gboluonġ-munġinammu saa waa. Yesu wuo donġ tuo waŋ Diilon-nelma-i baa-ba.

³ Ba juo'a ba ne da nuomba naa tũyãa murgu nanġo-i ta ba jo baa-yo Yesu wulaa.

⁴ Baŋ juo ji da nuomba yuu dũnġu-i dumaanġo-na, ba saa da munsuurmu. Baa nyugũŋ dũnġu dõro-i-na, a ne Yesuŋ waa hõlma maŋ nuo-i aa kaasŋ dũnġu-i a dii jeiŋo-i baa u kuugallaŋgu-i hiere.

⁵ Yesu wuo ne da ba haa ba nanġa-i yuo cor. Wuo gbẽ ba jeiŋo-i wuo: «Mi jle, ŋ ãmbabalma hurii hiere.»

* 1:44 Nienġ Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

6 *Anjlnamma pigāataamba namba waa tlena terienḡu-na. Ba nu mafamma-i ce nie? Baa doḡ ta ba jḡguḡ wuḡ:

7 «Bige-i cie naacolḡ daayo tuḡ tuora Diilonḡ-i tuoraḡ daama temma-i? Da ma hel Diilonḡ-na, hai gbāa hur u nanolḡ āmbabalma?»

8 Yesu wuḡ pāḡ suḡ ba huḡya-maama-i, wuḡ cira: «Bige-i cie na ta na jḡguḡ nel daama temma-i na ḡmmu-na?»

9 A hur u āmbabalma-i, baa a ce u sire biε u kuugallaḡgu-i tuḡ wuḡ-i, ma hāi-i-na, namaa daa hama-i ce fεu yaḡ?

10 Nga mi ka sire naacolḡ daayo-i ku yaa na ka suḡ wuḡ Diilonḡ hāa *Molon-Bieḡo-i ku fḡḡḡḡ-i u tuḡ hur nelbiliemba āmbabalma-i.» Aa naa gbε murgu daayo-i wuḡ:

11 «Sire ḡ biε ḡ kuugallaḡgu-i ḡ kḡḡ, muḡmei waan-ma dumaa.»

12 Naacolḡ wuḡ bi pāḡ sire nuamba yufelle-na a biε u kuugallaḡgu-i ta tuḡ kḡḡ. Kuḡ ce nuamba-i hiere gbεε, baa ta ba gbeliḡ Diilonḡ-i aa ta ba piiye wuḡ: «ḡ huḡḡ, i saa da nel daama temma dede.»

Yesu blε Levi

(Matie 9.9-13; Like 5.27-32)

13 Ku huḡḡu-na, Yesu wuḡ ji bir kā *Galile dalaḡga-na. Nuamba kḡḡ ba-naa kā u wulaa. Wuḡ tuḡ waḡ Diilon-nelma-i u pigāan-ba.

14 Wuḡ u cor a da Alfe bieḡo maḡ *nampohūutienḡo-i, u tlenaana u maacemman-dḡḡu-na. Ba taa ba bi-yo Levi. Yesu wuḡ cira: «Levi, sire i ta!» Levi wuḡ bi sire cu u huḡḡ-nu.

15 Nuamba bḡi taa ba nyaanu Yesu-i. Yiḡḡu naḡgu-na, wuḡ ji kā Levi wulaa ba ka ta ba wuḡ niwuoni baa u *hāalābiemba-i. Nampohūutaamba waa bḡi a naara āmbabalmanciraamba namba.

16 *Anjlnamma pigāataamba maḡ waa *Fariḡebaa-ba-i, ba daa mafamma-i ce nie? Baa ta ba piiye baa u *hāalābiemba-i wuḡ: «Bige-i cie na hāalātienḡo tuḡ wuḡ niwuoni-i baa nelbabalaan daaba temma-i?»

17 Yesu wuḡ nu baḡ piiyen; wuḡ waḡ baa-ba wuḡ: «Da ḡ waa ḡinni, ḡ ka ce bige-i perruntien terien-nu? Mi saa jo nelfafaan maa-na, ḡga mi ju nelbabalaan maa-na.»

Kuucolaḡgu saa saaya ku guḡ baa kuufeliḡgu-i

(Matie 9.14-17; Like 5.33-39)

18 Yiḡḡu naḡgu-na, *Nsāa-Batise *hāalābiemba-i baa *Fariḡebaa-ba naa dii sḡḡu. Baa jo ji yuu Yesu-i wuḡ: «Bige-i cie Nsāa hāalābiemba-i baa Fariḡebaa-ba ta ba dii sḡḡu aa naḡ hāalābiemba sa dii?»

19 Yesu wuḡ cira: «Namaa daa dḡrbieḡo jēnaamba gbāa dii sḡḡu a ne da dḡrbieḡo dii ba ḡolma-na wei? Na suyaa wuḡ ma sie gbāa ce!

20 Nga yiḡḡu dii baa yiḡḡu, ba ka bel dḡrbieḡo-i ta baa-yo. Kufanḡu yiḡḡu'i nuḡ-i baḡ ka dii sḡḡu-i.»

21 Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafelḡga a nar jonḡorcolḡo. Da ḡ ce-ma, kompafelḡga ka taalnu jonḡorcolḡo-i naara.

22 Aa ba sa bi dii duvḡfelḡḡo-i cirḡpḡcolḡḡ-na. Umanḡ duḡ ce-ma, cirḡpuḡ ka muonu aa duvḡḡo tiraa kḡnna. Duvḡfelḡḡo gbḡe baa cirḡpḡelaamba.»

Yitlenanḡu maama-i

(Matie 12.1-8; Like 6.1-5)

23 *Yitlenanḡu naḡgu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. U *hāalābiemba ta ba kar bile-i ba wuḡ ba kā.

24 *Farisēbaa-ba ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «Bige-i cie ŋ hāalābiemba ta ba ce kumaŋ saa saaya cemma yitlenanɔ-na?»

25 Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Nyulmu nan bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumaŋ, ma sɪ na kalaan-ku Diilon-nelma-na ke?»

26 U suurii Diilon-dünɔ-na Abiyataarŋ waa *Diiløjigāntaamba yuntienɔ-i huonɔ man nuɔ-i, a biε Diilon-buruo-i wuo-yo. A ne da a saa baa miε Diilon-hümelle-i, bamaŋ si dii *Diiløjigāntaamba, ba saa saaya ba wuo buruo faŋo-i. Nga Davidi suurii biε-yo wuo, aa bi hā u nuɔmba wuo.»

27 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Ku saa ce ŋaa Diilonɔ hielaa nelbilonɔ-i a hā yitlenanɔ de! Nga u hielaa yitlenanɔ yaa hā nelbilonɔ.

28 A ce dumaanɔ-na, *Molon-Bienɔ yaa yitlenanɔ tienɔ-i.»

3

Yesu siire nagaduɔla nanɔ

(Matie 12.9-14; Like 6.6-11)

1 Ku huonɔ-na, Yesu wuɔ ji bir kā *Diilonelhaalādünɔ-na. Naacolɔ nanɔ waa ba hɔlma-na u nanɔ naa minanɔ.

2 *Farisēbaa-ba tiεna ta ba ne Yesu-i wuɔ duɔ sire naacolɔ daayo-i *yitlenanɔ-na ba ka da āntaalamma haa-yuo.

3 Yesu wuɔ gbē naacolɔ-i wuɔ: «Sire ŋ ji yiεra nuɔmba yaanɔ-na.» Naacolɔ wuɔ sire kā ka yiεra.

4 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «A saa baa miε Diilon-hümelle-i, bige-i faa cemma yitlenanɔ-na? Anfafamma'i faa cemma waa āmbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor kutienɔ-i waa ku saaya ŋ nanɔ u ku?» Ba saa sen sūnɔnɔ yuo.

5 Ba hɔdor die du Yesu huonɔ-ga-i, wuɔ wuɔra ne ba yammui-aa naa gbē naacolɔ-i wuɔ: «Fara ŋ nanɔ-ga-i.» Naacolɔ wuɔ bi fara u nanɔ-ga-i, kaa bir ka temma-i.

6 Farisēbaa-ba pāŋ hel ka ta ba da ba-naa baa *Erɔdi baamba-i Yesu kommanɔ-künɔ-na.

Nuɔmba kūlāa ba-naa jo Yesu wulaa

7 Ku huonɔ-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i a kā Galile dalanɔ-na. Nuɔmba kūl ba-naa cu ba huon-nu. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude,

8 banamba *Yerusalemu, banamba Idume, banamba karnu *Yurdē-i jo, banamba hel nilienɔ man Tiir baa Sidō-i a kɔtɔnni-na. Baa nuɔ Yesu maama-i ku'i cie ba kūl ba-naa ta ba jo u wulaa dumaanɔ-na.

9 Ban juɔ ji yu-yuɔ dumaanɔ-na, wuɔ wan baa u hāalābiemba-i wuɔ ba ne beŋo nanɔ hā-yo, jaamba baa ji tisɪŋ-yo nanna.

10 U taa u sire-bei bōmbōŋ a ce ba ta ba nii-yuɔ hiere da ba yiεya-yuɔ.

11 *Jinabaa-ban waa bamaŋ nuɔ-i, da ba da Yesu-i ba kā ka dūuna u yaanɔ-na aa piiye da gbagaga wuɔ: «Diilon-Bienɔ yaa nuonɔ-i kelkel!»

12 Da ba wan mafamma-i, Yesu sɪel u yufienɔ-ga-i a wan baa-ba wuɔ ba baa wan u sinni-i baa molo.

Yesu fiεlaa pɔpuɔrbiemba

(Matie 10.1-4; Like 6.12-16)

13 Ku huonɔ-na, Yesu wuɔ kā ka nyugūŋ tənunɔ nanɔ-na aa naa bi u yufellen-nuɔmba kā u wulaa.

* 2:25 Nier Samiel sebedlelānɔ-na (1 Samuel) 21.2-7.

14 Baŋ k̄aa, wuɔ hiel nuɔmba c̄ncieluo ba h̄ai bei a ce-ba u *pɔpɔarbiemba. U hielaa-ba ba da ba waa u caaŋ-nu u tuɔ puɔr-ba baa *Neldɔdɔlma-i

15 aa duɔ h̄a-ba himma ba ta ba donya *j̄nabaa-ba-i nuɔmba-na.

16 Uŋ hielaa nuɔmba c̄ncieluo ba h̄ai maŋ, ba yireiŋa yaa daaya: Simɔ, Yesu taa u b̄i Simɔ faŋo-i Pier,

17 baa Sebede bema-i ba h̄ai-i-na Sake-i a naara Ns̄aa-i, Yesu taa u b̄i-ba wuɔ «Buwanerj̄esi», ku yuŋgu yaa diilon-jaarman-bemba,

18 baa Andere, baa Filipu, baa Batelemi, baa Matie, baa Toma, baa Alfe bier̄o-i Sake, baa Tade, baa Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i

19 a naara *Yuda-Isikaro maŋ juɔ hel Yesu huonɔgu-na.

Yesu hilaa baa u himma-i hie?

(Matie 12.22-32; Like 11.14-23; 12.10)

20 Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ta k̄uŋ baa u *h̄aal̄abiemba-i. Baŋ kaa hi, nuɔmba tiraa k̄a ka yu-bei a ce halle ba sa da ba fere wuo niuwuoni-i.

21 U nyu-i baa u h̄ambaŋ nuɔ mafamma-i, baa ta ba piiye wuɔ u yuŋgu si dii; aa sire wuɔ ba ka bel-o k̄uŋ baa-yo.

22 A ne da *aŋj̄namma piḡaataamba namba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Bafaŋ baa ta ba piiye wuɔ: «*j̄ina ba yuntien̄o-i *Belsebul* yaa dii u yuŋgu-na. U yaa h̄aa-yo himma-i u tuɔ gb̄a u donya j̄nabaa-ba-i nuɔmba-na.»

23 Baŋ piiyen̄ dumaan̄o-na, Yesu wuɔ b̄i ba jo ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ†: «Namaa daa *Sit̄ani sie tuɔ donya fuɔ fereŋ-baamba-i wei?

24 Nelle maŋ di nuɔmba biḡaaŋ ba-naa, yiinɔgu dii baa yiinɔgu, nelle fande ka muonu.

25 Aa da na bi da dumelle maŋ di nuɔmba sa dɔl ba-naa, yiinɔgu dii baa yiinɔgu dumelle fande ka muonu.

26 Sit̄ani duɔ bir tuɔ ḡaŋ baa fuɔ fereŋ-baamba-i, da ba ḡaŋ b̄ɔrɔ hiere, u f̄ɔŋḡuɔ ce nie aa c̄o u wulaa?

27 Hai moloŋo-i gb̄aa suur u nabiŋ d̄uŋgu-na a biera u b̄imb̄inni-i hel baa-ni aa u nabiŋo yan̄-yo dumaa? Nga kutien̄ duɔ bel u nabiŋo-i vaa-yo iḡena, u gb̄aa suur biera u b̄imb̄inni-i hiere ta baa-ni.»

28 Yesuŋ waan̄ mafamma-i, wuɔ gb̄e-ba wuɔ: «Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Nelbiliban̄ cie ambabalma maŋ cor hiere, halle baa baŋ wan̄ andaparni maŋ ba h̄a Diilon̄o-i, Diilon̄o gb̄aa ce jande bei aa yan̄ ma t̄l.

29 Nga uman̄ duɔ tuora *Diilon̄-Yalle-i, kutien̄o c̄al̄aa boi cor; jande sie gb̄aa ce-yuɔ.»

30 Baŋ taa ba piiye wuɔ j̄ina dii Yesu yuŋgu-na, ku'i cie u tuɔ wan̄ mafamma-i baa-ba.

Yesu nyu-i baa u h̄amba k̄aa u wulaa

(Matie 12.46-50; Like 8.19-21)

31 Ku huonɔgu-na, Yesu nyu-i baa u h̄amba jo u wulaa dii uŋ waa kusuon̄-nu a ji yiera fuoren̄ aa puɔr wuɔ ba b̄i-yo h̄a-ba.

32 Nuɔmba waa boi t̄lena ciil̄a Yesu-i. Ba jo ji gb̄e-yo wuɔ: «Itie, ŋ nyu-i baa ŋ h̄amba-i [a naara ŋ t̄uɔbaa-ba] dii yiera fuore-na ta ba cie-ni.»

33 Yesu wuɔ cira: «Na suɔ mi nyu-i baa mi h̄amba-i wei?»

34 Aa wuɔra ne nuɔmba yammu-i aa cira: «Mi nyu-i baa mi h̄amba yaa mi yaan̄ga-na daaba-i.

* 3:22 *Sit̄ani yerre nande yaa *Belsebul. † 3:23 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyeḡaan girekimma-na wuɔ:... ba jo ji tuɔ nan̄ gb̄anein̄ daani-i baa-ba wuɔ...

³⁵ Na saa da, bamaŋ ciera Diilonjo huonga-i, ba yaa mi hamba-i, ba yaa mi tuɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

4

Nuɔmbaŋ bel Diilonj-nelma-i dumaa (Matie 13.1-23; Like 8.4-15)

¹ Ku huongu-na, Yesu wuɔ ji bir ká Galile dalanga-na ka tuɔ waŋ Diilonj-nelma-i. Nuɔmba kúɔl ba-naa ká u wulaa. Wuɔ bel nyugúŋ tlena benjo nano-na dii húmma-na aa nuɔmba waa yiera nuŋgu-na.

² U piiye nelma boi baa-ba gbáneiniŋ. Uŋ'a u donj, u gbíe nuɔmba-i wuɔ: «Karaaŋ na túnni-i dei na nu:

³ Naacoljo nano káa ka nanj fúma u suonju-na.

⁴ Fúma nano ká ka diire húmellen-huonj-na. Huriimba jo ji wuo-yo.

⁵ Unajo ká ka diire támpellen-terienj-nu. Híema si dii boi terienju-na, a ce u pa yan unajo-i.

⁶ Uŋ paa dumaano-na, u kaasinni saa gbáa suur ká yaan-na. Báanŋuŋ juɔ ta ku jo huongu-na, u kuol hiere kpémmu!

⁷ Unajo ká ka diire híenj-nu. Híenju tu suuye-yuɔ a ce u saa gbáa dii belle.

⁸ Umanj diiriye suonj-huonga-na, munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla: unajo bien komuɔŋa baa cíncielbaa, unajo bien komuɔŋa sa-a-siei, unajo bien komuɔŋa da-a-ndii.»

⁹ Uŋ waan mafamma-i, u cira: «Umanj duɔ u ka nu, u nu!»

¹⁰ Bamaŋ taa ba nyaanu-yuɔ koko baa u *háalábiŋ cíncieluo ba hái baamba-i, banj juɔ waa ba kula-i baa-yo, baa ta ba piiye wuɔ ba saa suɔ u gbáneini yaanga-i baa ni huongu-i.

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonjo cie baa namaano-i. U *nellentesinni maama manj fuyaa, u pigáan namaano-i baa-ma, ŋga ma piiye baa banamba-i gbáneiniŋ,

¹² a ce da ba ne-ma, ba sie da ma terienju-i,
da ba nu-ma, ba sie suɔ ma yunju-i.

Kuɔ maa naa kaala ba wulaa, baa naa cu Diilonjo huonj-nu

*aa banj calaa-yo baa mamanj hiere, uu naa hiel-ma u huonga-na.»**

¹³ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Nan' a na saa suɔ gbáanaláan daaku yunju-i, na ka ce nie gbáa suɔ ninanni yunni-i?

¹⁴ Fúma yaa Diilonj-nelma-i.

¹⁵ Banaŋ hɔmmu dii ŋaa húmellen-huonga, da ba nu Diilonj-nelma-i ma sa cɔ; ba yanj *Sitáni jo ji hiel-ma aa yanj-ba.

¹⁶ Banaŋ hɔmmu dii ŋaa támpellen-terienju, da ba nu Diilonj-nelma-i, ma pán dɔlnu-bei ba húu-ma.

¹⁷ ŋga ma sie gbáa nanj kaasinni. Wein da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ji ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jina.

¹⁸ Banaŋ hɔmmu dii ŋaa híenj-terienju;

¹⁹ da ba nu Diilonj-nelma-i, ba yanj anjoguuma-i baa gbey-maama-i a naara ba kusunj-maama jo ji suuye-mei a ce dumaano-na ma sie gbáa dii belle.

²⁰ A ne da banaŋ hɔmmu dii ŋaa munterfafammu; da ba nu Diilonj-nelma-i, ba járá-mei húu-ma nammu hái a wuɔ ma húmelle-i dinj saaya di wuɔ dumaa. Kufanju taamba yaa dii ŋaa fúma manj diyaa bien komuɔŋa baa cíncielbaa-ba-i, komuɔŋa sa-a-siei-i a naara komuɔŋa da-a-ndii-i.»

* 4:12 Isayi (Ésaie) 6.9-10

Fitŋ-gbānalāngu
(Like 8.16-18)

21 Yesu wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Namaanjo-na, hai moloŋo-i duɔ celien fitnuɔ-i u ce biŋkingu cure-yuɔ? Sisɔ u dii-yo munɔgallammun-tuolen? Ma si da na celien-yo, na haa-yo dɔrɔ ke?»

22 Na saa da, ku weima si dii mamanj sie ji hel, aa ku nelma si dii mamanj sie ji nu.

23 Umanj duɔ u ka nu, u nu!»

24 Yesunj waan mafamma-i, wuɔ cira: «Nan nun nelma manj, taa na ne-ma torro. Ninj fiŋ baa kekerienju manj ŋ hā banamba-i, ba ka fi baa ku yaa a bi hā nuɔŋo-i aa naara kunanju kuɔ.

25 Kunj yerŋ baa umanj, ba ka hā-yo naara, aa umanj kuu si baa-yo, cɛlle kŋngu manj dii baa-yo, ba ka hūu-ku aa yanj-yo.»

Diilonj-nellentesinni dii nie?
(Matie 13.31-32; Like 13.18-19)

26 Yesu wuɔ tiraa cira: «*Diilonj-nellentesinni dii ŋaa nelienjo baa u diŋma. U duu-ma,

27 aa kā ka tuɔ ce u deŋ-maama. Diŋmanj panj dumaa baa manj vāa dumaa, u sa suɔ kunanju kuɔ.

28 Hiema yaa cienj diŋma pa ma fɛrɛ, aa ce ma vāa a ji dii bienja.

29 Da ma ji vāa hi karma-i, u jo ji kar-ma.»

30 Aa tiraa cira: «I ka nanj gbānalānj haku-i a pigāanj Diilonj-nellentesinnin yerŋ dumaa? I gbāa saa-ni baa bige-i?»

31 I gbāa saa-ni baa mutardi-belle, di yaa yuraanu yanj.

32 Ŋga da ŋ duu-de, di sire pa a hiel negemmu a maar niifielu-i hiere, huriimba gbāa jo ji sɛ kamma muɔ.»

33 Yesu naan gbāneŋ daani temma bɔi a pigāanj nuɔmba-i Diilonj-nelma-i a saa baa ba nelnulle-i.

34 Yesu saa tuɔ wanj Diilonj-nelma-i aa u saa dii gbānalānngu hɔlma-na. Duo puur duɔ piye, gbānalānngu, a puur duɔ piye, gbānalānngu. Ŋga da ba ji waa ba kula-i baa u *hāalābiemba-i u suɔ firnu-nie hiere baa-ba.

Yesu yieraaya fafalmu
(Matie 8.23-27; Like 8.22-25)

35 Bāanɔun juɔ hir huɔŋgu manj nuɔ-i, Yesu wuɔ tɛ dii beŋo-na aa gbɛ u *hāalābiemba-i wuɔ: «Yaan i karnu i kā bombor damaalei!»

36 U hāalābienj baa yanj nuɔmba-i terienju fangu-na aa naa suur baa Yesu-i unj waa beŋo manj nuɔ-i a ta ba karnu ba kā. Benni nanni bi waa terienju-na, nuɔmba nanj baa bie nifanni-i a cu ba huonj-nu.

37 Ba'a ba ne da fafalmu nanj temma siire ta mu pe hūmma-i mu dii beŋo-na. Hoi huɔŋgu-i baa huɔŋgu-i beŋ wuɔ tuɔ yii duɔ yu.

38 Yesu waa galla beŋo huonj-yanja-na a kuo u yunju-i yukuodaan-nu tuɔ duɔfŋ. U hāalābiemba piŋ-yo aa cira: «Hāalātie, i tie yii die ku, aa nanj waa galla ta ŋ duɔfŋ ŋaa weima si dii.»

39 Yesu wuɔ yiye sire nuola fafalmu-i aa wanj baa hūmma-i wuɔ ma ciire. Terduɔŋgu fanju-na, nie kā ka ciire.

40 Wuɔ gbɛ u hāalābiemba-i wuɔ: «Bige-i korda-kŋngu fuɔ? Ku ce ŋaa na saa haa na nanja-i Diilonj-na wei?»

41 Ba kūo maa pān ta ma nyen, baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Neliēn hayo-i temma-i dumandē-i? Fuo dii niē aa duo nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

5

Yesu duonya jīnabaa naacolho nano-na

(Matie 8.28-34; Like 8.26-39)

1 Yesubaa-ban taa ba karnu dalanga-i ba kā bomborre man nuo-i, ba bī nelle fande-i Geresā.

2 Ban kaa hi huol, Yesu wuo u ne da naacolho nano hilaa cīncuoŋa-na tuo jārā-yuo. Naacolho faŋo-i *jīna waa u yunġu-na.

3 U taa u cō cīncuoŋa yaa nuo-i. Ku bibiē saa waa uman gbāa bella-yuo u tēna terduoŋu-na. Da ba fiē vaa-yo baa jōlgōbaa u kar-ba.

4 Nuomba ciē u maama yar-ba. U waa da ba ce ba bel-o dii kōllu u gbeini-na aa vaa u nammu-i baa jōlgōbaa wuo u baa kā teriēngu. Da ba vaa-yo, u kar jōlgōbaa-ba-i aa kara kōllu-i hiel-du u gbeini-na aa sire ta.

5 U waa da ŋ saa da-yo cīncuoŋa-na, ŋ ka da-yo tānni-na. Bāanġu-i baa isuonġu-i uu dii tuo wuora u bīn yaa-i u kaasīn aa tuo ce tāmpīēŋa-i u posol u fere.

6 Uŋ juo fara da Yesu-i, wuo gbar jo ji dūuna u yaanġa-na

7 aa naa piye da gbagaga wuo: «Yesu, Dorwuoŋo Biēn nuo, mi ciē-ni niē? Jande, baa ce hōdorre baa-mi; ne Diilonġo-i aa ŋ yan-mi.»

8 Yesu wuo nuolaaya jīna-i wuo u cor hel-yuo ku'i ciē wuo tuo piye dumaanġo-na.

9 Yesu wuo yuu-yo wuo: «Ba bī-ni niē?»

Wuo cira: «I ciinu, ba bī-mi Sālle.»

10 Aa gbuu tuo cārā Yesu-i wuo u ce jande aa u baa donya-bei hiel-ba nelle-na.

11 A ne da pēsālle nande waa ta di wuora tānunġu-na.

12 Jīnabaa baa gbē Yesu-i wuo: «Jande, ŋ sa yan i hel ka suur pēŋ daaba-na wei?»

13 Yesu wuo hā-ba hūmelle-i. Baa hel naacolho-na ka suur permba-na. Pēŋ daaba naa yu permba neifelle-i. Baa pān ta ba gbar ba hiire ba kā ba suur dalanga-na ba kunu.

14 Nuomba waa ta ba ceŋ-ba. Ban juo da ba gbaraa ka kunu hiere dumaanġo-na, baa pisāllā baa gbarunġu; banamba kā nellen-huoŋa-na, banamba kā sonni-na ka tūnu nuomba-i. Nuomba hel da ba ji ne.

15 Ban juo ji hi da naacolh daayo diyaa bīmbīnni tēna da welewele Yesu caanġu-na, korma pān ta ma da-ba.

16 Baman waa da man ciē dumaa hiere, baa suur ma yaanġa-na wan-ma.

17 Nuon baa cārā Yesu-i wuo u ce jande aa u ta u halan ba teriēngu-na.

18 Yesu wuo kā ka tuo nyugūn beŋo-na duo bir. Uŋ duonya jīnabaa-ba-i naacolho man nuo-i, wuo cārā-yuo wuo u yan u kā baa-yo.

19 Yesu wuo wan baa-yo wuo: «Yan aa ŋ kūn ŋ ka tūnu ŋ baamba-i Itien un ciē hujarre niē aa ce baa-ni dumaa.»

20 Naacolh wuo ta ka tuo wuora Dekapol-na u wan Yesuŋ ciē kuman yuo hiere. Uman duo nu nel daama-i, ma ce-yo gberē.

Yesu yieraaya ciēho nan tamma aa sire bikulonġo nano

(Matie 9.18-26; Like 8.40-56)

21 Yesubaa-baŋ birii karnu dalanŋa-i kã bomborre nande-na, nuamba küäl ba-naa kã u wulaa dii hümma nuŋgu-na.

22 *Diilonelhåalådunŋu yuntienŋo naŋo-i ba taa ba bi-yo Yarusi; wuõ kã ka dũuna Yesu caanŋu-na

23 aa naa cira: «Itie, mi bilonŋo ka ku mi wulaa, jande kã ŋ ka haa ŋ nammu-i yuõ ŋ kor-o ŋ hã-mi.»

24 Yesu wuõ kã ba ta. Nuõŋ baa sire hiere ta ba kã baa-ba. Ba nogol Yesu-i terni-na hiere dumaa.

25 Cieŋo naŋo waa ba hõlma-na, u tãmma taa ma kũnna ku bien cĩncieluo baa a hãi waa belle fandena.

26 U cie perrumbaa-ba-i ji gbẽ. U gbeinŋa ji tĩ hiere aa ku migãan ta ku hor-yuõ ku kã. Perru boi mulãan-yo.

27 Uŋ juõ nu Yesu maama-i, wuõ suur nuamba hõlma-na a cor u huon-yanŋa ka yiya u jonŋoruo-i.

28 U taa u piiye u huõŋ-na wuõ: «Da mi gbãŋ hi u jonŋoruo-i yiya-yuõ yon, mi kuraa.»

29 U tãŋ maa pãŋ yiera. Terduõŋgu fanŋu-na, wuõ pãŋ suõ wuõ fafalmu daa-yuõ.

30 Hõduõŋgu fanŋu-na, Yesu wuõ suõ wuõ fõŋgũõ naŋo hilaa fuõ-i-na. Wuõ miel yuu nuamba-i wuõ: «Hai moloŋo-i yiyaaya-mie?»

31 U *håalåbienŋ baa cira: «Itie, nuamba yuu ta ba nogol-ni terni-na hiere ŋ bir ta ŋ yuu wuõ: «Hai moloŋo-i yiyaaya-mie?»»

32 Yesu wuõ yan-ba aa tuõ wuõra u nira nuamba-na uman yiyaaya-yuõ.

33 Cieŋ daa uŋ suyaa wuõ fafalmu daa-yuõ, kuõ ce-yo kũonyelle. Wuõ pic dũuna Yesu caanŋu-na aa naa wan ma yaanŋa-i hiere baa-yo; u saa fuo ma diei.

34 Yesu wuõ cira: «Mi bilo, niŋ haa ŋ nanŋa-i mie, ŋ kuraa. Kã ŋ kã fiei; ŋ ceraa ŋ ji nunu jarŋ daama-i.»

35 Yesuŋ taa u wan mafamma-i huõŋgu maŋ nuõ-i, nuõŋ baa hel Diilonelhåalådunŋu yuntienŋo cĩŋgu-na ji ta ba piiye baa-yo wuõ: «Baa yan hãalåtienŋo mulienŋ u ferε, ŋ bilonŋo jarma yaraa-yo.»

36 Yesu wuõ nu-ma. Wuõ wanŋ baa Yarusi-i wuõ: «Baa tie holle. Haa ŋ nanŋa-i mie yon.»

37 Aa naa bir nuamba-i hiere aa yan Pier, baa Sake a naara Sake hãanŋo-i Nsãa ba yaa cu u huõŋ-nu yonŋ.

38 Baŋ kaa hi cĩŋgu-i, baa da nuamba haa ba nammu-i ba yunninŋ ta ba kaal hiere.

39 Yesu wuõ suur aa naa gbẽ-ba wuõ: «Bige-i maacemma-i na wulaa dumaanŋo-i? Bilonŋo saa ku, u duõfũŋ.»

40 Baa bir yan aa ta ba cõmuõŋ-yo. Wuõ ce ba hel hiere aa naa ce fuõ baa bilonŋo bĩncuamba-i a naara u hãalåbiemba'i suur bilonŋonŋ waa dũŋgu maŋ nuõ-i.

41 Baŋ suurii, wuõ bel bilonŋo nan-na aa naa cira: «Talita kumi.» Ku yunŋu yaa wuõ: Bilo, sire, muõmei waan-ma dumaa!

42 Terduõŋgu fanŋu-na, bilon wuõ pãŋ sire tuõ wuõ. Kuõ ce-ba gbere. Bilonŋ daa u waa baa bienŋ cĩncieluo a hãi.

43 Yesu wuõ wan-ma kuola-mei baa-ba wuõ ba baa wan nel daama-i baa moloŋo. Aa naa cira ba hã bilonŋo-i bĩŋkũŋgu u wuõ.

6

*Nasarētitaamba cīnaana Yesu-i
(Matie 13.53-58; Like 4.16-30)*

¹ Ku huongu-na, Yesu wuɔ sire terienj daaku-na baa u *hāalābiemba-i a kā ba nelle-na*.

² *Yitēnanḡuḡ juɔ hi, wuɔ kā *Diilonelhāalādūḡu-na ka tuɔ wanj Diilon-nelma-i. U nelma taa ma ce nuɔmba-i gbere, a ne da ba saa waa dei baa yuliḡu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Fuɔ hīlaa baa nel daama-i hie? Fuɔ kaa da nelnul daade-i hie baa hiḡ daama-i?»

³ Ma sī Maari biēḡo maḡ fānaḡo-i, u yaa ke? Fuɔ hāaḡo naḡo yaa Sake-i, baa Yose-i, baa *Yuda-i a naara Simɔ-i. Halle u tūbaa-ba dii baa-ye tēnamma-na.» Kuḡ cie dumaḡo-na ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i.

⁴ Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Ba kāḡ *Diilopɔpuɔrbilonḡo-i terni-na hierē; ḡga u nellenj-baamba-i baa u dūḡ-baamba sa kāḡ-yo.»

⁵ Kuḡ cie dumaḡo-na, Yesu saa gbāa ce gbere-weima terienḡu-na. Uḡ cie kumaḡ, ku yaa ḡaa a haa u nammu-i jaamba namba-na a sire-bei ba jarma-na.

⁶ U nellenj-baambaḡ'a ba saa hūu u nelma-i kuɔ ce-yo gbere.

*Yesu puɔraa u hāalābiemba-i
(Matie 10.5-15; Like 9.1-6)*

Ku huongu-na, Yesu wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuɔra nilēiḡa maḡ Nasareti kōtōnni-na u wanj Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i.

⁷ Yiiḡu nangu-na, wuɔ ji bī u hāalābiēḡ cīncieluo ba hāi baamba-i a puɔr-ba ba hā-ba-hāi aa hā-ba himma ba ta ba gbā ba donya *jīnabaa-ba-i,

⁸ aa naa gboya-bei wuɔ ba tamma-na, molo baa biē bīḡkūḡu: Molo baa biē niwuoni, molo baa biē buɔra, molo baa biē gbēiḡa; kere ba biē gborni yonḡ.

⁹ Wuɔ ba dii naatēni aa molo baa biē jonḡorbaa-ba hāi.

¹⁰ U taa u bi piiye wuɔ: «Da na har dumelle maḡ nuɔ-i, na tēna dumelle fande-na fuɔ na tamma.

¹¹ Da ba ka cira ba sa taara ba da na yufelle terienḡu maḡ nuɔ-i, na pir na nallu-i na ta, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba maacemma saa fa.»

¹² Hāalābiemba taa ku yaa nuɔ-i ka ta ba wanj Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ ba nanna ba cilōbabaḡo-i.

¹³ Ba bi hii donya jīnabaa bōi nuɔmba-na aa hure namma jaamba bōi-na sire-bei ba jarma-na.

*Nsāa-Batisiḡ kuu kuliḡu maḡ
(Matie 14.1-12; Like 9.7-9)*

¹⁴⁻¹⁵ Huongu fanḡu-na, Yesu yer die wuɔra gbuo terni-i hierē. Banaḡ ba'a *Nsāa-Batīsi'i siire hel kuomba hōlma-na jo, ku'i cie u hi hiḡ daama temma-i. Banaḡ ba'a *Eli yaa siire jo. Banaḡ ba'a yīnataaḡ *Diilopɔpuɔrbilonḡo naḡo-i juɔ. *Erōdi wuɔ nu-ma. U yaa waa *Galile yunḡu-na.

¹⁶ Wuɔ cira: «Nsāa yaa-i! ḡ sie suɔ wuɔ mi cie ba kar u yunḡu-i, ḡga u'i siire jo daayo.»

¹⁷ Ninsie ninsie, fuɔ fere yaa naa cie ba bel Nsāa-i dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi fanḡo-i u mōlō cīeḡo'i waa aa wuɔ hūu-yo mōḡo wulaa dii-yo. Ba taa ba bī mōḡo-i Filipu.

¹⁸ Uḡ hūyāa u mōlō cīeḡo-i, Nsāa wuɔ wanj-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiḡo sī.

* 6:1 Ba nelle yaa Nasareti. Niēḡ Like 4.16.

19 Cierj wuɔ pāŋ cō Nsāa-i aa naa tuɔ taara-yuɔ baa komma. Nga ma saa naa waa ma gbāa ce.

20 A haa hama-i nuɔ-i? Erɔdi taa u kāalā Nsāa-i. Uu naa suɔ wuɔ nelviinjɔ aa tiraa suɔ wuɔ Diilonj-noljɔ, a ce dumaanjo-na u saa tuɔ sieya-yuɔ. Nsāa nelma taa ma surnu-yuɔ ma cor. Nga u waa duɔ tuɔ piye, Erɔdi holle pāŋ caar.

21 Erodidi maaman'a ma ka fa dumaanjo-na, Erɔdi ji tuɔ ce u hommanj-yiingu ponsaangu aa bī u kuoyataamba-i, baa sorosi ba yuntaamba-i, baa Galile yuntaamba-i hiere.

22 Erodidi bilonj wuɔ nyerj nyemungu nanj temma, kuɔ gbuu dɔlnu Erɔdi-i baa bamanj waa hiere. Erɔdi wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ taara bige-i mi hā-ni baa-ku?»

23 Aa naa cira: «Muɔ baa Diilonjo, ninj taaranj kumanj mi ka hā-ni baa-ku. Halle da ŋ fiε cira mi cal mi nelle-i sɔmma hāi, a hā-ni sɔmma diei, mi ka ce-ma.»

24 Bilonj wuɔ hel nuɔmba-na ka yuu nyunjo-i. Nyunj wuɔ cira: «Kā ŋ ka cira ŋ taara Nsāa-Batiji yunju.»

25 Bilonjo gūnu baa gharungu kā nellentienjo wulaa ka cira: «Mi taara ŋ kar Nsāa-Batiji yunju-i dii-ku tasaan-na hā-mi fiεfiε!»

26 Nellentienjo yaan kaa pāŋ bir ka denj birma. Nga u ka ce-ma niε, u yaa pāa nunju-i baa-yo nuɔmba-na.

27 Wuɔ naa wuɔ bi pāŋ puɔr sorosiyienjo nanjo-i wuɔ u kā ka kar Nsāa-Batiji yunju-i ji hā-yo baa-ku. Sorosiyienj wuɔ bi ta kā kasodūngju-na ka kar Nsāa yunju-i

28 a dii-ku tasaan-na jo baa-ku ji hā bilonjo-i baa-ku. Bilonj wuɔ hūu-ku ka hā nyunjo-i baa-ku.

29 Nsāa *hāalābiembanj juɔ nu-ma wuɔ ba karaa ba yuntienjo yunju-i, baa kā ka biε u bomborre-i ka fuure-diε.

Yesu haa nelpūngju nanju wuo ye

(Matie 14.13-21; Like 9.10-17; Nsaa 6.1-14)

30 Yesu *pɔpuɔrbiembanj kaa bir jo, baa jo ji tūnu Yesu-i baa banj kaa ce mananj hiere.

31 A ne da nuɔmba bɔi taa ba jo u wulaa, a ce halle fuɔ baa u *hāalābiemba-i ba sa da ba ferε ba wuo niwuoni-i yerε. Yesu wuɔ gbε u hāalābiemba-i wuɔ: «Yaanj i kā hienj-nu na ka fiisa cεllε.»

32 Baa sire ku yaa nuɔ-i a biε benjo-i ta ta ba kā.

33 Banj taa dumaanjo-na, nuɔmba bɔi daa-ba aa suɔ banj kāŋ kusuɔŋ-nu. Baa hel terni-na hiere a gbar ta yaanga bei.

34 Yesunj huɔlāa hūmma-na, wuɔ u ne da nelpūngju nanj temma u yaanga-na; ba ne ŋaa tūlmba manj tienjo sī bei. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ pāŋ donj tuɔ wanj Diilonj-nelma-i baa-ba. U piye baa-ba vaaya.

35 Bāangunj juɔ ta ku hir huɔŋgu manj nuɔ-i, u hāalābiemba piε u caan-nu a wanj baa-yo wuɔ: «Itie, ŋ suyaa wuɔ ii dii hienj-nu de? Bāangunj hir ku kā

36 ŋ sa yarj nuɔmba kā nileinja manj kɔtɔnni-na ka taara niwuoni sāa wuo wei?»

37 Yesu wuɔ cira: «Namei saaya na hā-ba niwuoni-i ba wuo.»

Baa cira: «Itie, diε fiε sāa niwuoni-i *deniebaa nuɔsūɔ, ni sie gbε!»

38 Yesu wuɔ cira: «Kāan na ka ne, *buruo u niε dii baa-na?»

Baa kā ka ne aa jo ji cira: «Buruo u ndii a naara titiraamba hāi.»

39 Yesu wuɔ cira ba ce nuɔmba calnu tlena hiebiinaangu-na.

⁴⁰ Nuɔŋ baa tɛna. Banamba komuɔŋa da-a-ndii, banamba komuɔŋa hã-a-hã baa cɪncielbaa.

⁴¹ Yesu wuɔ biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hã baan daaba-i a ciir u yunɟu-i dɔɔ-i-na aa jaal Diilonɟo-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba calnu-yuɔ a hã nuamba-i. Aa bi calnu titiraamba-i hã-ba hiere.

⁴² Nuɔŋ baa wuo ye hiere.

⁴³ Baa gbura ni boini-i a dii-ni segeyufien cɪncieluo baa a hã.

⁴⁴ Nuɔmba man waa, bibɛmba-i yon, ba kã nuɔmba neifienja hã nuɔsiba ndii temma nuɔ.

Yesu wuɔyaa hũmma dɔɔ

(Matie 14.22-33; Nsaa 6.16-21)

⁴⁵ Ban bi wuyaa niiwuoni-i, Yesu wuɔ guor u *hãalãbiemba biɛ beŋo-i ta u yaan-na ta ba kã Betisada yanga aa fuɔ wuɔ tɛna duɔ ce nuɔmba bɔɔ kũŋ ba cɪnniŋ.

⁴⁶ Nuɔmban juɔ bɔɔ hiere, wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu-na tuɔ cãrã Diilonɟo-i.

⁴⁷⁻⁴⁸ Bãanɟun juɔ suur, Yesu yaa waa yon bomborma-na. A ne da fafalmu taa mu jãrã u hãalãbiemba-i. Wuɔ fara da ba ce sũlma-i dii hũmma holle-na baa beŋo-i. Cuo kaalman-caanɟu-na, wuɔ sire tuɔ wuɔ hũmma dɔɔ-i-na u kã ba wulaa. Uŋ kaa hi, wuɔ ce ŋaa u ciɛl-ba duɔ cor.

⁴⁹ Hãalãbieŋ ba'a ba ne da hai moloŋo-i wuɔyaan hũmma dɔɔ-i-na daayo-i! Baa don ta ba kaasɪŋ wuɔ sɪ isuɔtieŋo.

⁵⁰ Ban daa-yo, ba hulɛiŋa caaraa. Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!»

⁵¹ Aa kã ka bel beŋo-i suur. Fafal muɔ bi pãŋ yiera. Hãalãbieŋ baa kar da hãmmu!

⁵² Niiwuoniŋ-kũŋgu man fiɛ ce cor, ba saa suɔ ku yaanɟa-i. Nelma famma yaraa-ba suɔma.

Yesu siire jaamba Genesareti-i-na

(Matie 14.34-36)

⁵³ Fafalmun yieraaya, Yesubaa-ba perien karnu kã Genesareti.

⁵⁴ Ban hii bi huɔl, nuɔmba pãŋ suɔ Yesu-i

⁵⁵ aa gbagbarra tũnu ba-naa terni-na hiere. Da ba nu wuɔ u dii kusuɔŋ-nu, ba biɛ ba jaamba-i ba niigallanni-na gbar kã u wulaa.

⁵⁶ Yesu waa duɔ cor terienɟu terienɟu, nuɔmba biɛ ba jaamba-i ka jɪna ponsanatigerre-na aa cãrã-yuɔ wuɔ u yan ba yiɛya-yuɔ; da ku fiɛ'a u jonɟoruo tũŋgu, ku ka saanu. Ninsie ninsie, ku waa jɛiŋo man duɔ yiɛya-yuɔ fafalmu pãŋ da-yuɔ.

7

Bɪncuɔŋ-hũmelle saa saaya di gbuonu Diilonɟ-hũmelle-i

(Matie 15.1-9)

¹ Yiiŋgu nanɟu-na, *Farisɛbaa-ba-i baa *anɲinamma pigãataamba man naa hilaa *Yerusalemu-i-na jo, baa kũɔlãa ba-naa kã Yesu wulaa.

² Ba'a ba ne da Yesu *hãalãbiemba namba wuo niiwuoni-i a ne da ba saa saara ba nammu-i a saanu baa *Yuifu ba bɪncuɔŋ-hũmelle-i.

³ A ne da Farisɛbaa-ba-i baa Yuifubaa-ba-i hiere ba sa puona baa ba bɪncuɔŋ-maama-i: Ba sa siɛ wuo niiwuoni-i ni ba saa saara ba nammu-i.

⁴ Aa da ba hel sanɟa-na kũŋ, ba ɛ hũmma'i igɛna aa suɔ wuo niiwuoni-i. Ba bɪncuɔŋ-maama'i saa waa mafamma-i yon: Hũŋkaacimmun-saarma waa ma den, bũnammun-saarma waa, bitonniŋ-saarma bi waa.

⁵ Baŋ daa ba wuo niwuoni-i dumaanjo-na, baa yuu Yesu-i wuo: «Bige-i cie ŋ hāalābiemba sa wuo bīncuəŋ-hūmelle-i? Ku cie nie ba saa saara ba nammu-i aa ta ba wuo niwuoni-i?»

⁶ Yesu wuo cira: «Huhurmantaanŋ namaa temma-i daana-i, *Isayinŋ fii-na baa kumaŋ, na yuu-ku. Isayi waanŋ-ma wuo: «Diilonjo ciera wuo:

«Nel daade taamba kəŋ-mi ba nuŋ-nu yonŋ.

Mi maama si dii ba həmmu-na.

⁷ Baŋ pigāanŋ nuamba-i hūmelle manŋ, bafamba diele.

*A ce dumaanjo-na yunŋu si dii ba Diilojaale-na.»**

⁸ Yesu wuo cira: «Na birii yanŋ Diilonŋ unŋ waanŋ mamanŋ aa vaa na fere baa na bīncuəŋ-maama ta na ce.

⁹ Maa namaa cā! Na yagaraa Diilonjo nuŋgu-i aa bir bel na bīncuəŋ-maama yaa nammu hāi.

¹⁰ Ma sī *Moisi waanŋ-ma wuo na ta na dii na bīncuəmba nunni-i ke? Aa tiraa cira umanŋ duə wanŋ āndaparaanŋu hā u to, sisə u nyu, kutienjo saaya baa komma.

¹¹ Ŋga namaa birii cira wuo umanŋ duə wanŋ baa u bīncuəŋo-i wuo: «Minŋ ŋa naa da kumaŋ da mi kāyā-nie ku cie «kərbā»; ku yunŋu yaa wuo mi pāa-ku hā Diilonjo.» Wuo kefe umanŋ duə ce mafamma-i aa u saa ji fie da biŋkūŋgu hā u bīncuəŋo-i wei ma sī.

¹² Terienŋu faŋgu-na, na ce nuamba ta ba yanŋ ba bīncuəmba-i ba sa kāyā-bei.

¹³ Na birii bie na bīncuəŋ-maama yaa-i a dii-ma Diilonŋ-nelma fuonŋu-na ta na hāalā na-naa baa-ma. Na cie ma temma bəi cor tī a ne da ma saa fa.»

Kumaŋ gbāa guəla nelienŋ nuəŋo-i

(Matie 15.10-20)

¹⁴ Ku huonŋu-na, Yesu wuo tiraa bī nuamba-i ji tuə piiye baa-ba wuo: «Karaanŋ na tūnni-i fafamma na nu mi nelma-i.

¹⁵ Kumaŋ suuriinŋ nelienŋ nuə ŋ nuŋgu-na, ku sie gbāa guəla-nie Diilonŋ-hūmelle-na; kumaŋ hilaanŋ, ku yaa gbāa guəla-nie. [

¹⁶ Umanŋ duə u ka nu, u nu!]

¹⁷ Unŋ juə hel nuamba hōlma-na kūŋ cīnŋu-na, u *hāalābiemba cira u firnu nel daama-i pigāanŋ-ba.

¹⁸ Wuo cira: «Bisālmba'i namaanjo-i wei? Namaa saa suə wuo kumaŋ suuriinŋ nelienŋ nuə ŋ nuŋgu-na ku sie gbāa guəla-nie wei?

¹⁹ Kumaŋ suuriinŋ ŋ nuŋgu-na ku sa kā ŋ huəŋ-na, ku kā ŋ kusūŋ-nu ka ce biniəŋa a hel.» Terienŋu faŋgu-na, Yesu taara duə pigāanŋ wuo niwuoni-i hiere ni gbāa wuo.

²⁰ Aa naa tiraa cira: «Mamanŋ dii nelienŋ nuə ŋ huəŋga-na, ma yaa gbāa guəla-nie Diilonŋ-hūmelle-na.

²¹ Anjogəbabalamma hel nelienŋ nuə ŋ huəŋga'i nuə-i: Ŋ huəŋga'i diyaanŋ-ninŋ biŋwosinni-na, cuosinni-na, nelkolle-na,

²² *fuocesinni-na, cāncaya-i-na, hōdorre-na, nuəŋ-tāalma-na, kakarkuonjo-na, nenemunŋu-na, yebienande-na, bombolma-na, ānyagarma-na.

²³ Nelbalaanŋ daama-i hiere ma hel nelienŋ nuə ŋ huəŋga'i nuə-i. Ma yaa guəlaayanŋ-nie Diilonŋ-hūmelle-na.»

* 7:7 Isayi (Ésaie) 29.13

*Nieryienjo nanjo haa u nanɣa Yesu-i-na
(Matie 15.21-28)*

²⁴ Ku huonɣu-na, Yesu wuɔ ji ta halanɣ terienɣu-na a kã Tiir. Uɣ kãa, wuɔ suur dũngu nanɣu-na duɔ fuo nuɔmba baa da-yo. Nga u saa gbãa.

²⁵ Cienjo nanj wuɔ nuɔ u maama nelle fande-na, a ne da *jina waa u bilonjo-na. Yesu bi himma-i, cienj daa wuɔ jo ji dũuna u yaanɣa-na

²⁶ a cãrã-yuɔ wuɔ u donya jina daayo-i u bilonjo-na. Cienj daa u waa *nieryienjo. U taa u hel Fenisĩ manj dii Siiri mara-i-na.

²⁷ Yesu wuɔ cira: «Da ɣ biɛ bisãlmba niwuoni-i hã juoraamba baa-ni ku saa fa. Yanj da ba wuo ye, ɣ suɔ ɣ biɛ boini-i ɣ hã juoraamba-i.»

²⁸ Cienj wuɔ cira: «Itie, ma sĩ bisãlmbanɣ wuo aa jubienja manj ta a diire hĩema-na, juoraamba biɛra-yɛi ba wuo kɛ?»

²⁹ Uɣ waanɣ mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Ninɣ suyaa mafamma-i wanɣ-ma, bir ɣ kũɣ, jina taa halanɣ ɣ bilonjo-na.»

³⁰ Cienjo birii ku yaa nuɔ-i kũɣ, kã ka da bilonjo gaala u munɣgallammu-na: Jina taa.

Yesu ciɛ bobo nanjo tuɔ piye

³¹ Ku huonɣu-na, Yesu wuɔ sire Tiir-na a hel Sidõ aa bir hiire kã ka karnu Dekapol nilɛinɣa-i kã ka hel Galile dalanɣa-na.

³² Baa jo baa bobo nanjo-i a ji cãrã-yuɔ wuɔ u haa u nanɣa-i yuɔ a firnu u jumelle-i aa puur u tũnni-i.

³³ Yesu wuɔ bel-o hel baa-yo nuɔmba-na. Ban hilaa, wuɔ dii u nienja-i naacolɣo tũnni-na aa ce u taalunɣu-i hure u jumelle-na.

³⁴ Uɣ ciɛ mafamma-i, wuɔ ciir u yunɣu-i aa fiisa da fũɔ aa cira: «Efata!» Ku yunɣu yaa wuɔ: Puur!

³⁵ Terduonɣu fanɣu-na, naacolɣo tũɣ niɛ pãɣ puur aa u jumel diɛ bi pãɣ firnu u tuɔ piye da welewele ɣaa u'i sĩ.

³⁶⁻³⁷ Kuɔ fũnuɣ cu nuɔmba hõmmu-i. Baa ta ba piye wuɔ: «Naacolɣ daa u maacemma faa cor! U puur tugbentaamba tũnni-i aa tuɔ ce bobobaa-ba ta ba gbã ba piye.» Yesu wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ ba baa yanɣ ma hel. Duɔ wanɣ mafamma-i, ku ce ɣaa u kaa namma dii dãamu-na.

8

*Nuɔmba neifienja hãi wuyaa buruo niehãi yar-ba
(Matie 15.32-39)*

¹ Yibienja fanɣa-na, nuɔmba tiraa kũɔl ba-naa ka tigiinɣ Yesu caanɣu-na. A ne da niwuoni saa waa baa-ba. Yesu wuɔ bĩ u *hãalãbiemba-i ji tuɔ piye baa-ba wuɔ:

² «Nuonɣ daaba hujarre gbu di ko-mi; ba yinni siei yaa de-i baa-mi ba saa da bĩɣkũɣgu wuɔ.

³ Banamba hilaa termaanɣ-nu jo, da mi yanɣ ba bir baa nyulmu-i ku kaa nuɔl-ba hũmelle-na.»

⁴ U hãalãbiemba cira: «Itie, i ka da niwuoni-i hie hĩɛɣ daaku-na diɛ ji hã nelpũɣ daaku temma da ku wuo ye?»

⁵ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u niɛ dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehãi.»

⁶ Yesu wuɔ ce nuɔmba fiɛna hĩema-na aa naa biɛ buruo niehãi daayo-i a jaal Diilonjo-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba-i wuɔ ba calnu-yuɔ hã-ba. U hãalãbiemba hũu-yo bi calnu-yuɔ.

7 Tetebiemba namba bi waa, wuɔ tiraa biɛ bafamba-i a jaal Diilonjo-i aa hã u hãalãbiemba-i baa-ba wuɔ ba calnu-bei hã nuamba-i.

8 Nuamba manj waa hiere, baa wuo ye. Baa gbura ni boini-i dii-ni segeyufienj niehã.

9 A ne da nuamba manj waa, ba gbãa yu nuamba neifienja hãi temma.

Banj juɔ wuo tɪ, Yesu wuɔ hã-ba hũmelle-i wuɔ ba kũŋ ba cɪnninj

10 aa fuɔ baa u hãalãbiemba-i baa biɛ beŋo-i ta ba kã Dalmanuta.

*Nuamba ciera Yesu ce himma ba ne
(Matie 16.1-12)*

11 Yesubaa-banj kãa Dalmanuta-i-na, *Farisɛbaa-ba namba jo ji ta ba fanu ba-naa baa-yo. Baa ji cira wuɔ da kuɔ Diilonjo'i puɔraa-yo, u ce himma ba ne. Ba taa ba wanj mafamma-i wuɔ sɪ ba ka gbãa cure-yuɔ.

12 Yesu wuɔ fiisa da fũɔ aa naa cira: «Bige-i ciɛ fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-i na'a mi ce himma pigãaŋ-na ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonjo'i puɔraa-mi? Mi wanj ninsoŋo-i baa-na, bɪŋkũŋgu sa ce dii pigãaŋ-na!»

13 Aa naa pãŋ ta baa u *hãalãbiemba-i ka suur beŋo-na ta ba karnu ba kã dalaŋga yiɛŋgu nanjgu-na.

14 A ne da ma saa naa tɛnu u hãalãbiemba biɛ *buruo. Buruo diei waa baa-ba yonj beŋo huɔŋga-na.

15 Yesu wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Jande, bilaaŋ na fere Farisɛ ba siini-na baa *Erɔdi bi niini-na.»

16 Hãalãbiemba donj ta ba piye ba-naa nuɔ wuɔ: «Na saa da, in' a i saa biɛ niwuoni ku'i ciɛ u tuɔ piye de-i-na.»

17 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na ta na piye wuɔ mi daa na saa biɛ niwuoni ku'i ciɛ mi ta mi piye de-i-na? Ku ce ŋaa a ji hi baa nyunjo, miŋ wanj nelma manj na saa hi ta na da ma terienjgu-i wei?»

18 Na sa da baa na yufienja-i wei? Aa na sa nu baa na tũnni-i wei? Ma karaanu-nei wei?»

19 Miŋ bulãanu buruo u ndii-i a hã nuamba neifienja hãi nuosiba ndii-i, na bieraaya boini-i segeyufienja nie ta?» Baa cira: «Segeyufienj cɪncieluo a hã.»

20 Wuɔ cira: «Aa miŋ bulãanu buruo niehãi a hã nuamba neifienja hãi ba wuo, segeyufienja nie juɔ tɛ?»

Baa cira: «Segeyufienj niehãi juɔ tɛ.»

21 Yesu wuɔ cira: «Ji hi baa nyunjo na saa hi suɔ ku yaannga-i yogo wei?»

Yesu puurii yironjo nanjo yufienja-i

22 Yesubaa-banj kaa hi Betisada-i, baa jo baa yironjo nanjo ji hã-yo wuɔ u ce jande aa u haa u nanjga-i yuɔ a puur u yufienja-i.

23 Yesu wuɔ bel yironj daa u nanj-na ba hel nellenj-huɔŋga-na a kã ba denj. Banj kaa hi, wuɔ ce taalunju a hure naacolŋo yufienja-na aa ce u nammu-i cuye-yei ku ce cɛlle aa suɔ halaŋ-mu. Uŋ halaŋ-mu, wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ da wei?»

24 Naacolŋ wuɔ ne aa naa cira: «Mi da nuamba-i ŋga mi sa da-ba dei; mi da-ba ŋaa tibinni aa ta ni wuɔ.»

25 Yesu wuɔ tiraa bir cu u nammu-i naacolŋo yufienja-na. Uŋ juɔ halaŋ-mu kufanju-i, naacolŋ wuɔ pãŋ tuɔ da fafamma.

26 U yufienj anj puurii, Yesu wuɔ wanj baa-yo wuɔ: «Ta ŋ kũŋ cɪin-nu, baa tiraa ŋ suur nellenj-huɔŋga-na.»

*Yesu stnni yaa hani-i?
(Matie 16.13-20; Like 9.18-21)*

27 Ku huonɔŋu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba ji ta ba kā nileiŋa maŋ dii Sesare maŋ Filipu wuonɔ-i u kotonni-na. Baŋ kɔŋ hūmelle-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba ciera hai moloŋo-i muonɔ-i?»

28 U hāalābiemba cira: «Banamba ciera wuɔ nuɔnei *Nsāa-Batise-i, banan ba'a nuɔnei *Eli-i, banan ba'a *Diilopɔpuɔrbilono nanɔ-i nuonɔ-i.»

29 Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋo-i muonɔ-i?»

Pier wuɔ cira: «Diilonɔ uŋ pāa nuŋgu-i aa saan *Konkortieŋo maŋ, u yaa nuonɔ-i.»

30 Yesu wuɔ wanɔ-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa yanɔ ma hel molo nu-ma.

Yesu kaal u mulɛma-i
(Matie 16.21-28; Like 9.22-27)

31 A donɔ huonɔŋu fanɔŋu-na, Yesu wuɔ donɔ tuɔ piiye u pigāanɔ u *hāalābiemba-i wuɔ *Molon-Bieŋo ka mulɛŋ da de! Nelle binɔuɔmba-i, baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, a naara *anɔnamma pigāantaamba ka cina-yuɔ aa ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hɛma-na, sielinɔ-yiinɔ-i u ka sire hel jo.

32 Yesu wuɔ waanɔ nel daama-i kaala-mei baa-ba. Pier wuɔ bɪ-yo ba kā ba den ka tuɔ wanɔ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta ŋ piiye dumaa, ku saa fa.»

33 Yesu wuɔ miel ne u hāalābiemba-i aa naa gbɛ Pier wuɔ: «*Sitāni, kā ŋ halanɔ mi caanɔ-nu! N kusunɔ-maama-i Diilonɔ-maama si, nelbilieŋ-maama.»

34 Ku huonɔŋu-na, wuɔ bɪ nuɔmba-i baa u hāalābiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Nuɔni maŋ da ŋ ta ŋ taara ŋ nyaanu-mie, ŋ saaya ŋ cina ŋ fere, aa ŋ saaya ŋ sie mulɛma-i baa kuliinɔ-i.

35 Umanɔ duɔ tuɔ kaal baa u yunɔŋu yonɔ, u ka kɔsuonɔ u fere, nga umanɔ duɔ tuɔ kɔsuonɔ ŋ fere mei maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na, kutieŋo ka da cicɛlma maŋ sie ji ti dede.

36 Nelieŋ nuɔ, da ŋ da ŋ yufieŋ-niini-i hiere miwaanɔ-na aa ka caa, yunɔ haku-i dii-kuɔ?

37 Nelieŋ nuɔ, ŋ gbāa sāa ŋ yunɔŋu-i baa bige-i Diilonɔ wulaa?

38 Na saa da, fiefie ku nuɔmba saa fa, ba jēnaamba sa ku. Umanɔ duɔ tuɔ ce senserre bei u sa taara ba suɔ wuɔ mei wuonɔ, u sa bi taara u wanɔ mi maama-i baa-ba, Molon-Bieŋo duɔ ji jo baa u To fɔŋgūɔ-i baa *dɔrɔpɔpuɔrbiemba-i, u ka bi ce senserre baa kutieŋo maama-i.»

9

1 Aa naa cira: «Yaanɔ mi wanɔ ninonɔ-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diilonɔ-bāanɔŋu-i aa suɔ da ba ku. Diilonɔ ka ce u bāanɔŋu-i baa fɔŋgūɔ.»

Yesu birii u denɔ birma
(Matie 17.1-13; Like 9.28-36)

2 Yesuŋ waanɔ mafamma-i, yinni niedieŋ temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Pier, baa Sake a naara Nsāa ba kā ba denɔ ka nyugunɔ tɔnujaataama nanɔ-na. Ba'a ba ne da Yesu birii u denɔ birma.

3 U jonɔgorbaa-ba birii baapiɛlmba ta ba caa da kpoikpoi; halle molo sie gbāa ce binɔkūŋu pusunɔ dumaanɔ-na.

4 *Hāalābieŋ ba'a ba tiraa ne, a da *Eli baa *Moisi ba caraaya-bei ta ba piiye baa Yesu-i.

5 Pier wuɔ gbɛ Yesu-i wuɔ: «Hāalatie, i jomma faa bande-i-na de! N sa yanɔ i ce gbuganni sie wei? Ku diei nanɔ kūŋgu, ku diei Moisi kūŋgu, aa ku diei kūŋgu nanɔŋu-i Eli kūŋgu.»

6 Korma'i naa bilaa Pierbaa-ba-i a ce u tuɔ piye duma u yuŋ-nu u sa suɔ uŋ waŋ maman.

7 Duherru nandu jo ji cɪnnu-bɛi. Baa nu molo piye du huŋga-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ, taa na nu u nuŋgu-i.»

8 Hāalābiemba wuɔra ne terni-na hiere ba saa da moloŋo baa Yesu-i.

9 Ban juɔ ta ba hiere tɔnuŋgu-na, Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ *Molon-Biɛŋ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa waŋ nel daama-i baa moloŋo!

10 Hāalābiemba siɛ aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «A sire hel kuomba hɔlma-na, ku yuŋgu yaa wuɔ niɛ?»

11 Ban kaa hi yaanŋa-i, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Ma sɪ *aŋjɪnamma pigāataamba ciɛra wuɔ Eli saaya u bir jo igɛna aa Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saanŋ *Konŋkortienŋo manŋ u suɔ jo kɛ?»*

12 Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima; Eli saaya u jo igɛna ji migāan wei-ma-i hiere. Nŋa bige-i ciɛ Diilonŋ-nelma cira wuɔ: «Molon-Biɛŋo ka mulɛŋ da dɛi aa ba siɛ ta ba kɔŋ-yo?»

13 Mi tūnu-nɛi: Eli juɔ tɪ. Uŋ juɔ, nuɔmba ciɛ ba bāanŋu-i yuɔ. Diilonŋ-nelmanŋ waanŋ-ma duma, ba bi ciɛ-ma dumɛi.»

Yesu duɔnya jɪna naacombilonŋo nanŋo-na

(Matie 17.14-21; Like 9.37-43)

14 Yesubaa-banŋ hiiriye ka hi u *hāalābiemba namba terienŋu-i, baa da nuɔmba juɔ ji yu ba caanŋu-na, aa da *aŋjɪnamma pigāataamba namba juɔ ba ji ta ba fanu ba-naa baa-ba.

15 Nuɔmba juɔ'a ba ne da Yesu jo, kuɔ ce-ba gbɛɛ, baa gbar jārā-yuɔ ka ta ba jaal-o.

16 Yesuŋ juɔ ji hi, wuɔ yuu u hāalābiemba-i wuɔ: «Na fanu na-naa baa-ba nel hama-i nuɔ-i?»

17 Naacolŋo nanŋo tɛ dii nuɔmba-na aa cira: «Hāalātie, *jɪna nanŋo dii mi biɛŋo yuŋgu-na a ce-yo bobo. Mi juɔ baa u yaa-i ŋ wulaa.

18 Duɔ sire-yuɔ terienŋu terienŋu, u mal-o. Duɔ mal-o, sɔmpugaaru ta du hel u nuŋgu-na, aa ŋ da u wuɔ u nyieni-i aa kuola da girri. Mi waanŋ baa ŋ hāalābiemba-i miɛ ba donya-yuɔ, ba saa gbāa.»

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fieɛie ku nuɔŋ namaanŋo-i, na sa hūu nelienŋ maama. Na daa niɛ sɪ mi ka tɛna baa-na gbula wei? Namaa ji hūu mɛi maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juɔŋ baa naacombilonŋo-i.»

20 Baa ta ta ba kɔ baa-yo da ba ka hā-yo. Jɪnanŋ kaa cira u ne da Yesu-i, wuɔ pɔŋ bel naacombilonŋo-i gbuu sagalla-yuɔ. Naacombilonŋ wuɔ hel cii tuɔ bɔmallā aa sɔmpugaaru ta du hel u nuŋgu-na.

21 Yesu wuɔ yuu tuonŋo-i wuɔ: «jɪna daayo dii-yuɔ ku bāanŋu cuɔ wei?» Tuonŋ wuɔ cira: «Uu dii-yuɔ dii u bisānsɪnninŋ.

22 Duɔ ce u ce u suur dāamu-na siɔ hūmma-na duɔ ko-yo hā-mi. Da ŋ'a ŋ ka gbāa, jande ne Diilonŋo-i aa ŋ kāyā-yiɛ.»

23 Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciɛ ŋ'a da miɛ mi ka gbāa? Umanŋ duɔ haa u nanŋa-i Diilonŋo-na, wei-ma-i hiere ma gbāa ce hā kutienŋo-i.»

24 Yesuŋ waanŋ mafamma-i, naacombilonŋo to wuɔ pɔŋ cira: «Mi haa mi nanŋa-i Diilonŋo-na ŋga kāyā-miɛ ni mɛi sɪ kuu dii kpelle.»

25 Ban tɪyāa kufanŋu-na, nuɔŋ baa ta ba jo ba naara. Yesuŋ daa ba kɔlāa ba-naa ta ba jo dumaanŋo-na, wuɔ cira: «jɪna nuɔ, ma'a ŋ'a ŋ gbāŋ ce nuɔmba-i

* 9:11 Malaki (Malachie) 3.23

bobobaa baa tugbentaamba? Cor η hel naacombilonjo-na, mi sa taara mi tiraa da-ni yuo gbula.»

²⁶ Jina wuo kaasɪŋ da gbagaga aa naa gbuu sagalla naacombilonjo-i aa suo hel-yuo. Naacombilonjo wuo galla ŋaa u kuu. Nuumba manj waa hiere baa da nie si u kuu.

²⁷ Yesu wuo bel u nan-na sire-yuo u yiɛra u gbeiniŋ.

²⁸ Yesuŋ juo kɔŋ baa u hāalābiemba-i ba ka waa ba kula-i, baa yuu-yo wuo: «Hāalātie, bige-i cie mie i saa gbāa donya jina daayo-i?»

²⁹ Yesu wuo cira: «Jina daayo temma-i Diilocārālle'i gbāa donya-yuo yonj.»

Yesu tirii u kuliŋgu maama-i

(Matie 17.22-23; Like 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Ku huonju-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire terienju-na a suur *Galile huonja-na ta ba karnu ba kā. Yesu taa u piye Diilonj-nelma-i u pigāan u hāalābiemba-i a ce dumaanjo-na u saa tuo taara molo suo ba saanju. U taa u piye baa-ba wuo: «Ba ka bel *Molonj-Bienjo-i hā nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yonj hēma-na, sielinj-yiingu-i u ka sire hel jo.»

³² Hāalābiemba saa suo u nelma yaanja-i; ŋga ba sie bi sie yuu-yo.

Hai moloŋo-i nelbuo-i haalābiemba-na?

(Matie 18.1-5; Like 9.46-48)

³³ Yesubaa-ban kaa hi Kafarnamu-i a suur ba dūŋgu-na, Yesu wuo yuu u *hāalābiemba-i wuo: «Inj jonj hūmelle-na, na taa na fanu na-naa nel hama-i nuo-i?»

³⁴ A ne da hūmelle-na, ba taa ba fanu ba-naa da ba suo umanj nelbuo-i ba hōlma-na. Yesuŋ yuu-ba dumaanjo-na, ba flinanj ba saa wanj weima.

³⁵ Yesu wuo bir tlena aa bɪ-ba cɪncieluo ba hāi-i-na hiere a tuo piye baa-ba wuo: «Na hōlma-na umanj duo tuo taara u waa na yaanja-na, kutienjo saaya u jina u fere na hieronjo huonj-nu aa tiraa ce u fere na maacembilonjo.»

³⁶ Uŋ waan mafamma-i, wuo bel bisāmbilonjo nanjo-i jo baa-yo ba hōlma-na. Uŋ juo baa-yo, wuo tdu-yo aa cira:

³⁷ «Umanj duo bel bisāmbilonj daayo temma-i fafamma mei maama-na, kuu dii ŋaa u bilaa mei fere yaa-i, aa umanj duo bel muonjo-i fafamma, kuu dii ŋaa kutienjo bilaa umanj puoraa-mi.»

Umanj duo saa bigaan-ye, uu dii baa-ye

(Like 9.49-50)

³⁸ Ku huonju-na, Nsāa wuo cira: «Hāalātie, i daa naacoljo nanjo gbuuse-nie aa tuo donya *jinabaa-ba-i, mie ne da u sa nyaanu-nie baa mienjo-i i ce u yanj.»

³⁹ Yesu wuo cira: «Baa na cie-yo. Na saa da, molo sie gbāa gbuuse-mie a ce gberɛ-weima aa tiraa bir bɪ mi yebabalande-i terduonju fanju-na.

⁴⁰ Umanj duo saa bigaan-ye, uu dii baa-ye.

⁴¹ Aa umanj duo ne muonjo-i aa hā-na hūmma-i na nyonj wuo *Kirsa baan namaa, da ku fie waa ciyufelle yonj, coima saa fa, kutienjo sie naa u daluo-i Diilonjo wulaa.»

Kunanju bɔyaa kunan-na

(Matie 18.6-9; Like 17.1-2)

⁴² «Bisāmba manj hūyāa mei maama-i, umanj duo guol unanj gbeini bei Diilonj-hūmelle-na, sūlma haraa kutienjo-na. Kumanj ka haa-yuo, kuo baa naa to namelle u nuonju-na aa se-yo dii-yo nuoraan-nu, kuu naa ce bɔlbɔl yuo.

⁴³ Da η da η nan̄ga dii-ni kuubabalaan̄gu cemma-na, kar-ka η nanna. Da η suur Diilon̄-nelle-na baa nan̄ga diei, ku b̄oyaa ba da ba ka caa-ni baa η nammu-i mu h̄ai-i-na. [

⁴⁴ J̄lamba man̄ wuyaaη nūomba-i terien̄gu-na ba sa ku, aa ku d̄aamu sa d̄in̄.]

⁴⁵ Da η da η gboluon̄gu dii-ni kuubabalaan̄gu cemma-na, kar-ku η nanna. Da η suur Diilon̄-nelle-na baa gboluon̄gu diei, ku b̄oyaa ba da ba ka caa-ni baa η gbeini-i ni h̄ai-i-na. [

⁴⁶ J̄lamba man̄ wuyaaη nūomba-i terien̄gu-na ba sa ku, aa ku d̄aamu sa d̄in̄.]

⁴⁷ Da η da η yufelle dii-ni kuubabalaan̄gu cemma-na, hiel-de η nanna. Da η suur *Diilon̄-nelle-na baa yufelle diei, ku b̄oyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufien̄a-i a h̄ai-i-na.

⁴⁸ J̄lamba man̄ wuyaaη nūomba-i terien̄gu-na ba sa ku, aa ku d̄aamu sa d̄in̄.

⁴⁹ «Na saa da, d̄aamu ka dii d̄amma yie h̄iere.

⁵⁰ «D̄amma-i b̄in̄k̄ufafaan̄gu; ηga da ma ji saara, namaa gb̄aa ce-ma nie ma tiraa ce kp̄enne? Diyaan̄ d̄amma na f̄er̄en̄ nūo aa na bel na-naa fafamma.»

10

Ansorre b̄ar̄emman̄-k̄un̄gu-i

(Matie 19.1-12; Like 16.18)

¹ Ku huon̄gu-na, Yesubaa-ba sire terien̄gu-na a k̄ā *Yude, k̄ā ka waa dii *Yurd̄ē bomborma namma-na. Nūomba tiraa k̄ūl̄ ba-naa k̄ā u wulaa. Wūo don̄ tūo piiye Diilon̄-nelma-i u piḡaan̄-ba ηaa un̄ cemmaη dumaa koko.

² *Fariis̄ebaa-ba namba ta ba taara ba cure-yūo baa nelma-i, baa pie a yuu-yo wūo: «A saa baa mie Diilon̄-h̄umelle-i, nel̄ien̄ nūo η gb̄aa nanna η cien̄o-i wei?»

³ Yesu wūo bir yuu-ba wūo: «*Moisi h̄aa-na hama-i wūo na ta na ce?»

⁴ Baa cira: «Moisi h̄aa-ye h̄umelle-i wūo i gb̄aa tie nanna i caamba-i; ηga da η'a η nanna-yūo η nyeḡēη sebe η h̄ā-yo iḡēna uman̄ piḡaan̄ wūo na ānsorre būra.»

⁵ Yesu wūo cira: «Moisi daa na t̄un̄ni sa nu ku'i cie u nyeḡēη mafamma-i h̄ā-na.

⁶ Da ma'i s̄i Diilon̄ un̄'a u j̄l̄na miwaan̄o-i u *maa bīen̄o baa cien̄o.*

⁷ *A ce dumaan̄o-na, bibien̄o ka yan̄ u b̄inc̄ūomba-i aa waa baa u cien̄o*

⁸ *ba gbonu ce kuuduon̄gu.** Da ba waa dumaan̄o-na, ba sa tiraa k̄an̄-ba nūomba h̄ai, ba k̄an̄-ba ηaa neldūoηo.

⁹ Terien̄gu fan̄gu-na, Diilon̄ dūo gbonu kuman̄, nelbilo saa saaya u b̄oro-kūo.»

¹⁰ Ban̄ jūo k̄un̄ c̄in̄gu-na, u *h̄aal̄abiemba tiraa sire nel daama-i ta ba yuu-yo.

¹¹ Yesu wūo cira: «Uman̄ dūo nanna u cien̄o-i aa j̄ā un̄aηo, kutien̄o cie *fuoces̄inni, u c̄al̄āa ced̄el̄an̄o-i.

¹² Cien̄o man̄ dūo bi hel u b̄olo wulaa aa k̄ā ka son̄ yan̄ga nan̄ga, cien̄o fan̄o cie fuoces̄inni'i dumaan̄o-na.»

Yesu c̄āra Diilon̄o-i ha bis̄ambiemba namba

(Matie 19.13-15; Like 18.15-17)

¹³ Ku huon̄gu-na, baa jo baa bis̄ambiemba namba-i Yesu wulaa wūo u ji haa u nammu-i bei a c̄āra Diilon̄o-i h̄ā-ba. U *h̄aal̄abiemba sire ta ba nuola baman̄ jūo baa-ba.

* 10:8 Miwaan̄o j̄lnamman̄-scbe (Genèse) 2.24

14 Ku saa dɔlnu Yesu-i, wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaar bisɔlmba ta ba jo mi wulaa, baa na cie-ba. Bamanɗ dii bafamba temma-i, *Diilon-nelle dii bafamba diele-i.

15 Yaar mi wanɗ ninsoŋo-i baa-na: Umanɗ duɔ u saa sie *Diilon-nellentesinni-i ŋaa bisɔlɔaŋo, kutienɗo sie gbɔa suur *Diilon-nelle-na.»

16 Ku huonɗu-na, wuɔ tɔu bisɔlɗ daaba-i aa haa u nammu-i bei aa cɔrɔ Diilonɗo-i hɔ-ba.

Weinɗo nanɗ maama

(Matie 19.16-30; Like 18.18-30)

17 Ku huonɗu-na, Yesu-i baa u *hɔalɔbiemba sire biɛ hɔmelle-i ta ba kɔ. Naacolɗo nanɗo gbar jo ji dɔuna Yesu yaanɗa-na aa cira: «Hɔalɔtiefefɛi, mi saaya mi ce bige-i da mi gbɔa da cicɛlma manɗ sa tɛɛɗ dede-i?»

18 Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ɗ ta ɗ bi-mi nelfefɛiɗ muɔ? Da ma hel Diilonɗo-na, nelfefɛiɗo dii wei?»

19 Diilonɗo ɗ' a i tie wuɔ hɔmienɗa manɗ, ma sɩ ɗ suɔ-ya ke? *«Baa ko neliɛɗo, baa ce *fuocestinni-i, baa cuo, baa kar coima ɗ haa molon-na, baa du moloɗo, ta ɗ dii ɗ to-i baa ɗ nyu-i ba nuɗgu-l.»*†

20 Naacolɗo wuɔ cira: «Hɔalɔtie, mi duɗ dii mi bisɔnsinniɗ ta mi ce mafamma-i hiere.»

21 Uɗ piiye dumaanɗo-na, u maama gbuu pɔɗ dɔlnu Yesu-i; wuɔ ne-yo aa naa cira: «Ma tɩyɔa ma diei: Kɔ ɗ ka suor ɗ nagɔɗ-niini-i hiere aa ɗ cal gbeɗɗa faɗa-i ɗ hɔ sɩntaamba baa-ya, ku yaa ɗ ka ce weinɗo nuɔ dɔrɔ-i-na. Da ɗ ce mafamma-i, ɗ jo ɗ ji ta ɗ nyaanu-mi.»

22 Naacolɗo daayo naa silaa waa weinɗo cor. Yesuɗ juɔ wanɗ mafamma-i, wuɔ pɔɗ vɔa u yaanɗa-i aa ta.

23 Uɗ taa, Yesu wuɔ wuɔra ne u hɔalɔbiemba-i aa cira: «Kumanɗ ka ce weinɗo duɔ gbɔa suur *Diilon-nelle-na kuu dii kpelle.»

24 Nel daama cu u hɔalɔbiemba hɔmmu-i. Yesu wuɔ tiraa tir-ma wuɔ: «Mi jɛnaanɗ namaa, Diilon-nelle suurma dii kpelle de!»

25 Na suya wuɔ nyɔgɔme duɔ gbɔa cor misɛne-fuonɗu-na kuu dii kpelle de! Nɗa weinɗo duɔ gbɔa suur Diilon-nelle-na kufanɗo dii kpelle yanɗ.»

26 Nel daama migaaɗ cu u hɔalɔbiemba hɔmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Dumaanɗo-na, hai moloɗo-i ka gbɔa kor?»

27 Yesu wuɔ ne-ba aa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbɔa ce, ɗga weima sa yar Diilonɗo-i.»

28 Pier wuɔ cira: «Hɔalɔtie, aa miɛ manɗ naana i weima-i hiere aa tie nyaanuniɛ fuɔ?»

29 Yesu wuɔ cira: «Mi wanɗ ninsoŋo-i baa-na: Umanɗ duɔ ta aa yanɗ u dumelle-i, u hɔmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tɔɔbaa-ba-i, u nyu-i, u to-i, u bisɔlmba-i, sisɔ u sonni-i mei maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na,

30 kutienɗo ɗ ka da nimanɗ hɛma-na bande-i-na, ni ka maar uɗ taa aa yanɗ nimanɗ sɔmma komuɗɗa ndii. U ka da dumiɛɗa-i, hɔmba-i, mɔlɔamba-i, nyunaamba-i, bisɔlmba-i, sonni-i, aa bi da mulɛma-i naara. Aa bisɩnuɔ-i-na, u ka da cicɛlma manɗ sa tɛɛɗ dede-i.

31 Na saa da, bamanɗ taa yaanɗa fiefie-i-na, ba bɔi ka bir waa huonɗo-nu, aa bamanɗ dii huonɗu-na fiefie-i-na, ba bɔi ka ta yaanɗa.»

Mamanɗ dii ta ma cie Yesu-i Yerusalemu-i-na

(Matie 20.17-19; Like 18.31-34)

† 10:19 Helman-sebc (Exode) 20.12-17

32 Ku huonḡu-na, Yesubaa-ba ji sire ta ba kā *Yerusalemu. Yesu wuɔ ta nuɔmba yaan-na hiere. Ban kãḡ dumaanjo-na, korma donj ta ma da u *haalãbiemba-i baa baman naa cuu ba huon-nu hiere. Yesu wuɔ bɪ u haalãbienj cɪncieluo ba hã baamba-i ba denj ka tuɔ piye baa-ba wuɔ:

33 «Na daa inj kãḡ Yerusalemu-na kɛ? Die kã, ba ka bel *Molon-Bienjo-i hã *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *anjɪnamma pigãataamba-i baa-yo. Da ba hã-ba baa-yo, ba ka cira wuɔ u saaya komma aa bir-o hã *niɛraamba-i baa-yo

34 ba nyɛ-yo sũlma aa tu taalni yuɔ aa muo-yo aa suɔ ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hã hɛma-na, sielinj-yiinḡu-i u ka sire hel jo.»

Sebede bɛmban muyaa ba natiɛŋa Yesu-i-na
(Matie 20.20-28)

35 Ku huonḡu-na, Sebede bɛmba manj waa baa Yesu-i, ba taa ba bɪ unanjo-i Sake aa bɪ unanjo-i Nsãa, baa piɛ Yesu caan-nu ka cira: «Haalãtie, i juɔ die ji cãrã bɪnkũḡu nanḡu ŋ wulaa, jande baa yagar.»

36 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na'a mi ce bige-i hã-na?»

37 Baa cira: «I taara da ŋ ji waa ŋ fõḡũɔ-i-na, ŋ yanj miɛŋo-i, u diei tɛna ŋ nadieyanḡa-na aa u diei bi tɛna ŋ nanyuɔyanḡa-na.»

38 Yesu wuɔ cira: «Na saa suɔ nanj cãrãḡ kumanj de! Yaahuolo manj ka haa-miɛ na ka siɛ u temma haa-nei wei? Na ka siɛ mulɛŋ meɪ temma-i wei?»

39 Baa cira: «Ūu, i ka siɛ.»

Yesu wuɔ cira: «Yaahuolo manj ka haa-miɛ, baa mulɛma manj ka bi haa-miɛ, ni ka bi haa-nei ninsorjo.

40 Nḡa meɪ siɛ gbãa pã nunḡu wuɔ meljo'i ka tɛna mi nadienḡa-na aa meljo'i ka tɛna mi nanyuɔḡu-na. Muntɛnammu fammunj tigiin ta mu cie bamanj, ba yaa ka da-mu.»

41 Ba nahãalãbienj cɪncieluo baambanj juɔ nu nel daama-i, ba hommu pãḡ du baa-ba.

42 Yesu wuɔ bɪ-ba hiere a ji tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Na suyaa wuɔ fãamaambaa-ba ce hãlmaanḡu baa ba fãamaansinni-i aa nelbõmbõmbaa-ba ta ba haa fõḡũɔ-i nuɔmba-na.

43 Nḡa ku saa saaya ku waa dumaa namaa na wulaa. Umanj duɔ tuɔ taara u waa nelbuɔ-i na hõlma-na, kutienjo saaya u ce u fɛɛ na maacembilonjo;

44 aa umanj duɔ tuɔ taara yaanḡa-i, kutienjo saaya u ce u fɛɛ na korienjo.

45 Na saa da, *Molon-Bienjo juɔ kufanḡu jomma yaa-i hɛma-na duɔ ji cãa nuɔmba-i aa pã u fɛɛ duɔ sãa ba bɔi yunni; u saa jo ba da ba ji cãa-yo.»

Yesu puurii Bartime yufienj-a-i
(Matie 20.29-34; Like 18.35-43)

46 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ kã ka hi Yeriko. A ne da nelpũḡu nanj temma taa ku nyaanu-yuɔ a naara u *haalãbiemba-i. Ban juɔ ta ba hel Yeriko-i-na da ba ta, yironjo nanjo waa tɛna hũmelle tũḡu-na tuɔ cãrã. Ba taa ba bɪ-yo Bartime aa bɪ u to-i Time.

47 Yironj daa unj nuɔ nuɔmba piye ba cor, wuɔ yuu. Baa cira wuɔ Nasaretitaan Yesu yaa curaan. Wuɔ pãḡ sire tuɔ fara u bɪ da gbagaga wuɔ: «Yesu, *Davidi hãayɛŋ nuɔ, jande ce hujarre miɛ!»

48 Unj faranj u bɪ dumaanjo-na, nuɔmba bɔi baa yanj aa ta ba nuola-yuɔ wuɔ u budii. Wuɔ migãan dii kunanḡu naara wuɔ: «Davidi hãayɛŋ nuɔ, jande ce hujarre miɛ!»

49 Yesu wuɔ yiɛra aa naa cira: «Bienj u jo.»

Baa cira: «U bɪ-ni, fɛ ŋ huonḡa-i aa ŋ sire ŋ kã.»

⁵⁰ Yiron wuɔ pɔŋ nanna u jonɔgoruo-i aa tie sire ta tuɔ kɛ.

⁵¹ Uŋ kaa hi, Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «ŋ taara mi ce bige-i hɛ-ni?»

Wuɔ cira: «Hɛalɛtie, mi taara ŋ puur mi yufienja-i.»

⁵² Yesu wuɔ cira: «Kɛ! Niŋ haa ŋ nanɔga-i mie, ŋ kuraa.» Terduɔŋgu fanɔgu-na, naacolɔŋo yufienja pɔŋ puur. Wuɔ cu Yesu huonɔŋ-nu ba ta ba kɛ.

11

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na

(Matie 21.1-11; Like 19.28-40; Nsaa 12.12-19)

¹ Yesubaa-ban kaa ta ba pie *Yerusalemu-i, a saanu baa nileiŋa nanɔ hɔlma-i, dii *Olivi-tibinni-tɔnuŋgu-na, ba bi dinande-i Betifage aa bi dinande-i Betani. Yesu wuɔ wan baa u *hɛalɛbiemba hɛi wuɔ:

² «Kɛan nelle man i yaanɔga-na daade-i, na suurma-i, na ka da ba vaa kakumbilonɔ nanɔ, molo saa nyugũŋ-yuɔ dede. Na fir-o na jo baa-yo.

³ Uman duɔ yuu-na, na cira: «Tienɔ yaa wuɔ i ji fir-o ka hɛ-yo; wuɔ u ka bir jo baa-yo fiefie.»

⁴ Baa kɛ ka bi da ba vaa kakumbilonɔ nanɔ-i dumelle nande yaanɔga-na; hũmelle tũŋgu-na. Baa ture ta ba fir-o.

⁵ Nuɔmba waa, banamba ta ba piiye baa-ba wuɔ: «Haba-i daaba-i! Na ce bige-i dumaanɔ-na?»

⁶ Yesuŋ waŋŋ maman baa-ba, baa bi wan ma yaa-i baa-ba. Ban piiye dumaanɔ-na, baa yan ba ta baa-yo.

⁷ Ban kɛa baa-yo, baa hiel ba jonɔgorbaa-ba-i haa u huonɔgu-na aa Yesu wuɔ nyugũŋ tɛna-yuɔ.

⁸ Nuɔmba fɔŋgũɔ baa hiel ba jonɔgorbaa-ba-i fara-bei hũmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔrɔ u kɛ. Banamba kar fielu ta ba jɛna.

⁹ Baman waa u yaanɔga-na baa u huonɔgu-na hiere baa ta ba piiye da gbagaga wuɔ:

«Diilonɔ temma si dii.

*Itien uŋ saan uman jo, Diilo baa-yo!**

¹⁰ I bɛncɔiŋo-i *Davidi fɔŋgũɔ temma yaa juɔŋ!

Diilo migɛan-yo hɛ-ye.

Dɔrwuonɔ temma si dii!»

¹¹ Yesuŋ kaa suur Yerusalemu-i-na, wuɔ kɛ *Diilodubuɔ-i-na ka wuɔra ne kuman cɛŋ hiere. Bɛanɔgu naa ti ti, wuɔ ta baa u hɛalɛbien cɛncieluo ba hɛi baamba-i a kɛ Betani.

Yesu cie yensɛanɔgu nanɔgu kuol

(Matie 21.18-19)

¹² Ku cuo kaala-i-na, Yesubaa-ba sire Betani-i-na ta ba kɛ *Yerusalemu-i-na, a ne da nyulmu waa Yesu-i-na.

¹³ Ba kaa hi hɔlma namma-i, wuɔ da *yensɛanɔgu nanɔgu fielu gbu caa da fafamma ŋaa ku maan, a ne da ku mamman-huonɔgu'i saa waa huonɔgu fanɔgu-na. Yesu wuɔ haar duɔ ka ne si u ka da bienja kuɔ. Uŋ kaa pie, wuɔ da fiegbɛŋgbɛŋlɛndu yon du kula.

¹⁴ Wuɔ gbɛ yensɛanɔgu-i u *hɛalɛbiemba yufelle-na wuɔ: «Ma bɛlɛa nyunɔgo; nan cɛraa ŋ ji man bienja hɛ molo wuɔ.»

* 11:9 Gbelicman-nalɛanɔgu (Psaume) 118.25-26

Yesu duɔnya torgociraamba-i hiel-ba Diilodubuɔ-i-na

(Matie 21.12-17; Like 19.45-48; Nsaa 2.13-22)

¹⁵ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, wuɔ kã *Diilodubuɔ-i-na ka donya niisuornintaamba-i baa niisãanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa kã ka tiŋŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sɛ bamaŋ suoraan nɔnsɔr ba huriimba-i ba titiɛŋa-i nanna,

¹⁶ aa cie-ba wuɔ molo baa suur baa kuusuorŋgu Diilodubuɔ dumelle-na.

¹⁷ Uŋ cie mafamma-i, wuɔ bie Diilon-nelma-i tuɔ piye u pigãan-ba wuɔ: «Ma nyegãan Diilon-nelma-na wuɔ: *«Ba ka ta ba bɪ mi dũŋgu-i nileiŋa-i hiere a Diilojaaldũŋgu.»*† Ma sɪnni nie namaa ce-ku cuo ba terienɔ?»

¹⁸ Nel daama kã ka hi *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjɪnamma pigãataamba-i. Baa pãŋ ta ba taara-yuɔ baa komma. A ne da u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor, a ce dumaanɔ-na ba taa ba kãalã-yuɔ.

¹⁹ Bãanɔŋ juɔ suur huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu-i baa u *hãalãbiɛŋ baa hel nellen-huɔŋga-na.

A haa ŋ nanɔga-i Diilonɔ-na ku fa wɛima

(Matie 21.20-22)

²⁰ Ku cuo kaala-i-na, Yesu-i baa u *hãalãbiɛmba naar sire bie hũmelle-i. Baŋ kaa hi *yensãanɔ terienɔ-i, ba'a ba ne da ku kuolaa baa ku yunɔgu-i hiere.

²¹ Mamaŋ cie cor hiere ba kãmma-na *Yerusalemu-i-na, maa tɛnu Pɛr. Wuɔ tuɔ piye baa Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, ne, niŋ waasaan yensãanɔ maŋ, ku kuolaa hiere.»

²² Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Haaŋ na nanɔga-i Diilonɔ-na.

²³ Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na haa na nanɔga-i Diilonɔ-na, na gbãa gbɛ tãnuŋ daaku-i wuɔ: «Juur ŋ halan bande-i-na ŋ ka suur nuoraanɔ-na», aa ma bi ce. Nɔga nan waan mamaŋ, da na saa hũu-ma wuɔ ma gbãa ce, ma sie bi ce.

²⁴ Ku'i cie mi ta mi piye baa-na mie: Da na ta na cãrã kumaŋ Diilonɔ wulaa, na saaya na hũu-ma wuɔ na daa ku bɪŋkũŋgu-i tɪ. Da na hũu-ma, ku yaa Diilonɔ ka hã-na baa-ku.

²⁵ Aa da ŋ'a ŋ cãrã Diilonɔ-i, a ji ne da molo cãlãa-ni, ce kutienɔ-i jande aa ŋ hiel-ma ŋ huɔŋga-na, ku yaa nuɔ niŋ cie mamaŋ, na To maŋ dɔrɔ-i-na u ka bi ce-ni jande aa hiel-ma u huɔŋga-na. [

²⁶ Nɔga da na'a na sa hiel nuɔŋ-maama-i na hɔmmu-na, na To maŋ dɔrɔ-i-na, u sie bi hiel namaa maama-i u huɔŋga-na.]»

Hai haa Yesu-i hũmelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?

(Matie 21.23-27; Like 20.1-8)

²⁷ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, baa kã *Diilodubuɔ-i-na. Yesu wuɔ tuɔ wuɔra u bɪŋ dumellen-huɔŋga-na. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɪnamma pigãataamba-i a naara nelle bɪncuɔmba sire jo u wulaa

²⁸ ji yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ mamaŋ daama-i, hai moloŋo-i hãa-ni hũmelle-i ŋ ta ŋ ce-ma?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi ka bi yuu-na baa nelma diei, da na sie-mi, mi ka pigãan-na umaŋ hãa-mi hũmelle-i.»

³⁰ Aa naa yuu-ba wuɔ: «Hai moloŋo-i naa puɔr Nsãa jo ji tuɔ *batisen nuɔmba-i? Diilonɔ'i naa puɔr-o waa nelbiliɛmba'i naa puɔr-o?»

³¹ Baa don ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «Die cira Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ka cira: «Nan suyaa-ma dumaanɔ-na bige-i cie na saa hũu u nelma-i?»

† 11:17 Isayi (Ésaïe) 56.7

³² I siɛ bi siɛ cira nelbilibemba'i puɔraa-yo.» Nuɔmba-i hiere baa suyaa wuɔ Nsāa waa *Diilopɔpuɔrbilonɔ, da ŋ da ba ciɛra nelbilibemba'i puɔraa-yo, maacemma haraa-bɛi.

³³ Baa naa ba cira: «I saa suɔ moloŋo maŋ naa puɔr-o.»

Yesu wuɔ bi cira: «Muɔ mi siɛ bi pigaaŋ-na umaŋ hāa-mi hūmelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ mamaŋ daama-i.»

12

Suontienɔ nanɔ baa u maacenciraamba

(Matie 21.33-46; Like 20.9-19)

¹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ biɛ gbānɛini tuɔ nanɔ baa-ba wuɔ: «Naacolɔŋo nanɔ diyaa *ɛɛsɛ-suonɔgu aa kalla-kuɔ. Uŋ kalaaya-kuɔ, u hɪŋ fuonɔgu ba da ba ta ba kāmāl ɛɛsɛ-i, aa ce felge ba ta ba nyugūŋ ba niya suonɔgu-i. Uŋ ciɛ mafamma-i, u biɛ maacenciraamba jɪna-kuɔ aa ta kā nelle.

² «Tibibierɔ karmanɔ juɔ hi, wuɔ puɔr u maacembilonɔ nanɔ-i maacenciraamba wulaa, wuɔ u ji hūu fuɔ yufelle-i ka hā-yo.

³ Maacembilonɔ uŋ juɔ, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o ba saa hā-yo bɪŋkūŋgu.

⁴ U tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa. Baa muo ufaŋo-i kaasɪnya-yuɔ aa naa tuora-yuɔ.

⁵ U tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa. Baa ko ufaŋo-i. Ba muyaa ba fɔŋgūɔ aa ko ba fɔŋgūɔ.

⁶ Baacembiemba ji tɪ suontienɔ wulaa aa ku tɛ u bɛduɔla yaa-i. U cira: «Fieɛɛ fuɔ, mi ka puɔr mi bɛduɔla yaa ba wulaa. Fuɔ duɔ kā, ba ka kāŋ-yo.» Aa ce bɛpolɔŋo sire ta.

⁷ Maacenciraambanɔ juɔ'a ba ne da bɛpolɔŋo jo, baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotienɔ yaa juɔŋ daayo, yaanɔ duɔ jo i ko-yo aa ciilungu ce miɛ kūŋgu.»

⁸ Ba siire ku yaa nuɔ-i, naacombilonɔ uŋ hii, a bel-o ko-yo, aa hel baa-yo suonɔgu-na ka nanna.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienɔ daa u ka ce bige-i fieɛɛ-i-na? U ka jo ji ko maacenciraanɔ daaba-i aa hā banamba baa suonɔgu-i.

¹⁰ Na saa kalaŋ nel daama-i Diilonɔ-nelma-na wei wuɔ:

«Dumaraambanɔ cɪnaana kpāŋkpara maŋ,

u yaa juɔ bella dūŋgu-i.

¹¹ *Ku ciɛ nerma miɛ i wulaa.*

*Itienɔ yaa wuɔ ma ce dumaanɔ-na.» **

¹² *Yuiɛɛ ba yuntaamba pāŋ suɔ wuɔ Yesu naan gbānalāan daaku-i hā ba yaa-i. Baa ta ba taara ba bel-o. A ne da ba taa ba kāalā nuɔmba-i, baa naa ba yanɔ-yo aa ta.

Nampo saaya u pā hā jāmātiɔ-i wei?

(Matie 22.15-22; Like 20.20-26)

¹³ Ku huonɔgu-na, baa ji puɔr *Fariɛɛbaa-ba namba-i baa *Erɔdi baamba namba-i Yesu wulaa, wuɔ ba ka gbāŋ baa-yo bel-o fuɔ fɛɛɛŋ nuŋ-āndaanɔgu-na.

¹⁴ Baŋ kāa, baa cira: «Hāalātie, i suyaa wuɔ ŋ wanɔ ninsonɔ yaa-i, ŋ sa kāalā nelienɔ baa ŋ ninsonɔ-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ. Ŋ gbu ŋ pigaaŋ nuɔmba-i Diilonɔ-hūmelle yaa kelkel.» Aa naa yuu-yo wuɔ: «A saanu baa miɛ hūmelle-i, ku saaya i tɛ pā nampo-i i hā *Oromɛ ba *jāmātiɔ-i wei?»

* 12:11 Gbelieman-nalāanɔgu (Psaume) 118.22-23

15 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ̄-ba wuɔ: «Na taara na cure muɔmei wei? Haa-minj warbelle mi ne.»

16 Baa hā-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba cie hai yunḡu-i die?»

Baa cira: «Ba cie Oromɛ ba jāmatigi yunḡu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyegāan hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyegāan Oromɛ ba jāmatigi yerre'i die.»

17 Yesu wuɔ cira: «Kumaḡ da ku waa jāmatigi kūḡu-i, pāan-kun na hā jāmatigi-i baa-ku, aa kumaḡ da ku bi waa Diilonḡ-kūḡu-i, na bi pā-ku na hā Diilonḡ-i baa-ku.» U kūḡ kuɔ cu ba hōmmu-i.

Kuomba siremmaḡ-kūḡu-i

(*Matie 22.23-33; Like 20.27-40*)

18 *Sadusɛbaa-ba wulaa kuomba sie sire. Banaḡ baa kā ka gbɛ̄ Yesu-i wuɔ:

19 «Hāalátie, *Moisi nyegāan nelma namma hā-ye wuɔ: *Uman duɔ saa da bilonḡ baa u cieḡo-i aa ku aa yan-yo, u hāanḡ saaya u bie-yo a hon bilonḡ hā kulonḡ-i.*†

20 A ne da naacombiamba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Mōḡo sire jā cieḡo, u saa da bilonḡ baa-yo aa ku.

21 Umanḡ cuu-yo, u bie cieḡo-i u saa da bisāimba baa-yo, fuɔ u ku aa yan-yo. Sieliḡ-wuonḡo-i maaduɔma.

22 Ba kuu dumei ka gbuo hiere unaa saa ji da bilonḡ baa cieḡ daayo-i. Ku huonḡu-na, cie fuɔ fere suɔ tuɔ nyaanu-bei.

23 Ba hieronḡo-na baḡ diyaa-yo ba cieḡo cor, kuonḡ da ba ji sire, u ka ce hai wuonḡo-i?»

24 Yesu wuɔ cira: «Na piɛra. Aa na suyaa kumaḡ cie na pira wei? Na saa suɔ Diilonḡ-nelma-i, aa na saa bi suɔ u himma-i ku'i cie.

25 Na saa da, kuonḡ da ba ji sire, cadiile sie waa. Ba ka waa ḡaa *dōḡpōuorbiemba.

26 Kumaḡ ḡaa kuomba siremmaḡ-kūḡu-i, Moisiḡ piie dāamu naḡ bilaa pɛrfielu‡ maḡ du maama-i Diilonḡ-nelma-na terienḡu maḡ nuɔ-i, na saa kalaḡ ku terienḡu-i wei? Ma nyegāan terienḡu-na wuɔ: Diilonḡo gbɛ̄ Moisi-i wuɔ: *«Abiramu Diilonḡo yaa muonḡo-i, *Isaki Diilonḡo yaa muonḡo-i, *Yakɔbu Diilonḡo yaa muonḡo-i.»*§

27 Ku pigāan wuɔ Diilonḡo-i cicɛlmantaanḡ-wuonḡo, bikuonḡ-wuonḡo sɪ. Na piɛra bɔi.»

Nelma maḡ dii yunḡu Diilonḡ-nelma-na

(*Matie 22.34-40; Like 10.25-28*)

28 *Anḡinamma pigāatienḡo naḡ unḡ daa Yesu suyaa *Sadusɛbaa-ba siema, wuɔ piɛ u caan-nu a yuu-yo wuɔ: «Diilonḡ unḡ ciɛra i tie wuɔ hūmienḡa maḡ hiere, hade-i yunḡu?»

29 Yesu wuɔ cira: «Hūmelle maḡ yunḡu, di yaa daade: *«*Isirahel-baan namaa, karaan na tunni-i! Diilonḡo yaa Itienḡo-i u diei yonḡ.*

30 *Ḳ saaya ḡ dɔl Itienḡo-i Diilonḡo-i baa ḡ huonḡa-i hiere, baa ḡ kusunḡu-i hiere, baa ḡ anḡḡuɔma-i hiere, baa ḡ fōḡgūɔ-i hiere.»**

31 Mamanḡ cuu mafamma-i ma yaa daama: *«Ḳ saaya ḡ dɔl ḡ nanonḡo-i ḡaa niḡ dɔl ḡ fere duma.»†* Diilonḡ unḡ'a i tie wuɔ hūmienḡa maḡ hiere, a hāi-waanḡ daaya yaa yunḡu.»

† 12:19 Anḡinamma tiyemmanḡ-scbe (Deutéronome) 25.5-6 ‡ 12:26 Helmanḡ-scbe (Exode) 3.2-6

§ 12:26 Helmanḡ-scbe (Exode) 3.2,6 * 12:30 Anḡinamma tiyemmanḡ-scbe (Deutéronome) 6.4-5

† 12:31 Buolmanḡ-scbe (Lévitique) 19.18

³² Anjɪnamma pigāatien wuɔ cira: «Hāalātie, ŋ waan ninsoŋo, Diilonjo dii u diei yon, unajo si dii yanja nanja.

³³ Terienju fangu-na, ku saaya neliŋo neliŋo, u dɔl-o baa u huɔŋga-i hiere, baa u ānjɔguma-i hiere, baa u fɔŋgūo-i hiere; aa u saaya u dɔl u nanolŋo-i ŋja uŋ dɔl u fɛɛɛ duma. Kufanju bɔyaa tāmman-niini pāmman-na.»

³⁴ Yesu wuɔ ne da u siyaa-yo baa cɛcɛmunju. Wuɔ cira: «ŋ saa maa baa *Diilon-nelle-i.» A hel mafamma-na, molo saa tiraa sie yuu-yo baa weiima.

Koŋkortienjo bige-i baa Davidi-i?

(Matie 22.41-46; Like 20.41-44)

³⁵ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ biɛ Diilon-nelma-i tuɔ piye u pigāan nuɔmba-i *Diilodubuo-i-na aa ji yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie Diilon uŋ pāa nuŋgu-i aa saan *Koŋkortienjo man, *anjɪnamma pigāataamba ta ba piye wuɔ u ka waa *Davidi hāayɛlŋo? Ba taara ba wan wuɔ nie dumaŋo-na?»

³⁶ Ma si Davidi fuɔ fɛɛɛ-i, *Diilon-Yalle cie u nyɛgɛŋ-ma wuɔ:

Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuɔ:

«Jo ŋ ji tɛna mi caan-nu

aa ŋ yan mi mal ŋ bigāaraamba-i ha ŋ ce ŋ baanju-i bɛi.»‡

³⁷ «Diilon uŋ pāa nuŋgu-i aa saan Koŋkortienjo man, Davidi fuɔ fɛɛɛ bi-yo u Tienjo, u ce nie aa ce u hāayɛlŋo yon?»

Yesu friiye anjɪnamma pigāataamba-i

(Matie 23.1-36; Like 20.45-47)

Nuɔmba boi waa ta ba nu Yesu tuɔ piye. U nelma taa ma dɔlnu-bɛi ma cor.

³⁸ Wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Bilaan na fɛɛɛ, baa na ta na ce *anjɪnamma pigāataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jonjorbɔmbɔmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba pie ba jaal-ba.

³⁹ Da ba suur *Diilonelhāalādunju-na, sisɔ da ba kā kalle man nuɔ-i, ba taara ba tɛna yaan-na.

⁴⁰ Da ba ce ba bel diilonjo-i a hūu bikulcaamba nagān-niini-i wuo-ni, a ne da da ba'a ba cārā Diilonjo-i ba cārā-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kumanj ka haa-bɛi, ku ka balan cor.»

Bikulciɛŋo nanjo maama

(Like 21.1-4)

⁴¹ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ kā ka tɛna kekerienju caanju-na *Diilodubuo-i-na tuɔ ne nuɔmba ta ba dii ba gbein-a-i ba hā Diilonjo-i. Waamba boi taa ba kā ba dii gbeibɔmbɔmbaa.

⁴² Bikulcɛsuntienjo nanjo jo ji dii tāmabienja hāi.

⁴³ Yesu wuɔ bi u *hāalābiemba-i a tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Ciɛŋ daa uŋ diyaa kumanj, ku maaraa banamanj diyaa kumanj hiere.

⁴⁴ Bafamba paraa dii aa yan boluonju; ŋga ciɛŋ daa uŋ diyaa kumanj, ku yaa waa u yunju-na yon; kuanju si dii yanja nanja.»

13

Mamanj ka da nelbiliemba-i aa miwaanjo suɔ duɔ tl

(Matie 24.1-2; Like 21.5-6)

‡ 12:36 Gbelieman-nalāanju (Psaume) 110.1

1 Yesuŋ juɔ tuɔ hel *Diilodubuɔ-i-na, u *hāalābilonɔ nanɔ tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Hāalātie, ne dubuɔ daayo temma-i! Ne banj maa-yo baa tāmpleŋa manj! A faa cor!»

2 Yesu wuɔ cira: «ŋ daa dūŋgu manj daaku-i ke? Yiinɔ dii baa yiinɔ ku ka fara hiere hīema-na!»

(*Matie 24.3-14; Like 21.7-19*)

3 Banj kaa hi *Olivi-tibinni-tānɔŋgu-i, Yesu wuɔ tēna bir u yaanɔga-i *Diilodubuɔ-i-na. A ne da huonɔŋu fanɔŋu-na, Pīer baa Sake baa Nsāa, a naara Andere, ba yaa waa baa-yo yon. Baa yuu-yo wuɔ:

4 «Hāalātie, ninj waan nelma manj daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce nie suɔ ma cemmanj-huonɔŋu-i?»

5 Yesu wuɔ cira: «Gbāan molo baa ji pira-nei.

6 Nuɔmba bɔi ka jo ji biɛ mi yerre-i ce-de bafamba diele. Umanj duɔ jo, u ka cira wuɔ Diilonj unj pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saanɔ *Konjortienɔ manj, u yaa ufanɔ-i. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

7 Da na ji da berru ce terni-na hiere, baa na tie holle. Mafamma saaya ma ce, ŋga miwaanɔ tīmma'i siɛ pān waa huonɔŋu fanɔŋu-na.

8 Nuɔmba kaa ta ba gān siyaabaa siyaabaa, baa niliɛŋa niliɛŋa. Hīema kaa ta ma wuɔra ma sagalla. Nyulmu kaa bi waa. Nifanni-i daani-i hiere hāanɔ. Ku domma'i dumaanɔ-na.

9 «Namaanɔ-i, mi ka gbuya-nei jina. Ba ka bī-na fāamaambaa-ba wulaa. Ba ka muo-na *Diilonelhāalādūnni-na. Ba ka kā baa-na fōŋgōtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa mei maama-na. Huonɔŋu fanɔŋu'i nuɔ-i na ka da na fere piiye mi maama-i baa-ba.

10 Aa miwaanɔ suɔ duɔ tī, nuɔmba-i niliɛŋa-na hiere ba saaya ba nu *Neldɔdɔlma-i ka saa.

11 Da ba ji bel-na ta ba kā baa-na fāamaambaa-ba wulaa, baa na tie holle wuɔ na siɛ ka suɔ nanj ka wanj mamannj. Da na ka hi, mamannj da ma ka par hāna, na wanj ma yaa-i. Ma siɛ ji hel namaa hōmmu-na, ma kaa hel *Diilonj-yalle huonɔŋu-na.

12 «Banamba kaa bel ba fereŋ hāmba-i a hā ba ko-ba, banamba ba fereŋ mɔlbaa, banamba ba bisāmba, banamba bi sire pu baa ba bīncuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba.

13 Nuɔmba-i hiere ba kaa bigāan-na mēi maama-na. Ŋga umannj duɔ nyaar ji hi ku bālma-i, kutienɔ ka kor.»

(*Matie 24.15-28; Like 21.7-19*)

14 «Nuonɔ manj da ŋ kalanj terienj daaku-i, ŋ gbān kpelle ŋ suɔ ku yunɔŋu-i. Da na ji da Terbīenatienɔ juɔ ji tēna terienɔŋu manj u saa saaya u tēna-kuɔ*, namaa namanj da na ji waa *Yude-i-na, na ta na gbar na kā tānnin.

15 Umanj duɔ ji waa u dūŋgu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɔ gbar; u baa cira u suur biɛ bīnkūŋgu dūŋgu-na.

16 Umanj duɔ ji waa suonj-nu, u baa cira u jo cīin-nu ji biɛ waan-jonjgoruo.

17 Kusūntaamba-i baa biantaamba-i, sūlma haraa-bei yinni fanni-na.

18 Taa na carā Diilonɔ-i ku baa ji ce waan-huonɔŋu.

19 Diilonj unj jīena miwaanɔ-i ji hi baa nyunɔŋo, yaahuolo manj temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa da ma hel ufanɔ-na, u temma sa ji da-ba.

20 Kuɔ Itienɔ saa naa hiel kunanɔŋu yin daani-na, molo naa saa kor. Ŋga u yufellenj hilaa bamanj nuɔ-i, u nie ba yaa-i aa hiel kunanɔŋu nie.

* 13:14 Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

12-22 «Na saa da, coikartaamba ka ta ba jo; umarj duo jo, wuo Diilonj unj paa nunju-i wuo u ka saanj *Konjortienjo manj, u yaa ufanjo-i, banamba ka cira bafamba *Diilopapuorbiemba. Ba ka ce nelma bai baa gberε-weima bai da ba pira halle Diilonjo yufellenj hilaa bamanj nuo-i. A ce dumaanjo-na, umarj duo ji gbε-na wuo Diilonj unj paa nunju-i wuo u ka saanj Konjortienjo manj uu dii bande, siso uu dii daalei, baa na huu-ma, u taal-na.

23 Terienju fanju-na, bilaanj na ferε, mi gbuoya-nei jina.»

(*Matie 24.29-31; Like 21.25-28*)

24 «Yaahuolo daa duo tuo bal, *bāanju ka bir cure, ceinjo ka ce da bintuu.*

25 *Mōēna ka par diire, bimbinni manj doro-i-na hiere ni ka halanj ni fonni-na.* †

26 «Huonju fanju'i nuo-i ba ka da *Molon-Bienjo jo duherru-na. Ba ka da u yuntesinni-i baa u boboima-i.

27 Duo jo, u yufellenj hilaa bamanj nuo-i, u ka ce *dorpapuorbiemba wuora terni-na hiere baa hεma-na hiere a tigiinj-ba terduonj-nu.»

(*Matie 24.32-35; Like 21.29-33*)

28 «Na saa da *yensaanju-i, da na ji da ku caa fielu-i, na bi suo kerre ifelle hii.

29 Kuuduonju yaa-i, da na bi ji da mamanj daama ce, na saaya na suo wuo *Molon-Bienjo jomma piyaa.

30 Mi wanj ninsonjo-i baa-na, nel daama ka ce hi fiεfiε ku nuomba namba aa ba suo ku.

31 Doro-i baa hεma-i ni ka gbuo, nja mei nelma sa ji gbuo dede.»

(*Matie 24.36-44*)

32 «Nja kumanj nja yiinju fanju ferε-i, siso huonju fanju ferε-i, molo sa suo-ku. Halle *dorpapuorbiemba famba ferε-i doro-i-na baa Bepolj fuo ferε-i, ba sa suo-ku. Tuonjo yaa suyaanj-kuj u diei yonj.

33 Nan'ja na sa suo yiinju-i, baa na duofunj.

34 Mi gbāa saa-ku baa naacoljo nanj maama. U taa u kā nelle. Unj'a u ta, u dii u dumelle weima-i hiere u maacembiemba nanj-na; nelienjo nelienjo baa u maacemma. Unj cie mafamma-i, u wanj baa umarj taa u niya fondumelle-i wuo: «Baa duofunj!»

35 Terienju fanju-na, baa na bi duofunj, na sa suo dumellentienj unj ka jo huonju manj nuo-i: U ka jo dānambāanj-nu wa, isuohollen wa, kōhōlaamba-na wa, cucuuyunj-nu wa, na sa suo.

36 Duo fiε jo huonju huonju, na baa yanj u jo ji da na duofunj.

37 Minj waanj mamanj daama-i baa-na, mi bi wanj maaduoma famma yaa-i baa nuomba-i hiere wuo ba baa duofunj.»

14

Ba saa Yesu belmanj-maama-i

(*Matie 26.1-5; Like 22.1-2; Nsāa 11.45-53*)

1 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *anjinnamma pigāataamba taa ba taara nelma da ba cure Yesu-i gbāa bel-o ko-yo. *Korsinni timmanj-ponsaanju-i, baa *ban'ja ba sa dii siini-i *buruo manj nuo-i u kunjunj juo tεe yinni hāi aa da ni hi,

2 baa ta ba piye wuo: «I saa saaya i bel-o ponsaanju hōlma-na ni ma'i sī ku ka du.»

Cienjo nanjo kūona natikolo Yesu yunju-na

(*Matie 26.6-13; Nsāa 12.1-8*)

† 13:25 Nienj Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10; 34.4.

³ Yibienja faŋa-na Yesu waa Betani baa u *hāalābiemba-i tuō wuo niiwuoni *jardāamanj waa Simō manj nuō-i u dumelle-na. Cienjo nanjo jo baa natikolo nanjo *alabati-kamoelenj. Natikolo faŋo cie baa *naar-yomma ma kula. U sullu waa kpelle. Uŋ juō, wuō kaya kamoele nunju-i aa kūnna natikolo-i Yesu yunju-na.

⁴ Nuomba manj waa, banamba hōmmu pāŋ du baa cienj daayo-i. Baa ta ba piie wuō: «Bige-i cie u biēna natikolofeiŋj daayo-i temma-i?»

⁵ Uu naa gbāa suor-o *deniebaa nuōsūō komuōŋa ndii a kāyā sūntaamba-i.» Aa ta ba waana.

⁶ Yesu wuō gbē-ba wuō: «Yaaj cienjo fiisa! Bige-i cie na ta na guōla u huōŋa-i? Uŋ cie kumanj miē daaku-i, ku faa.

⁷ Sūntaamba-i dii baa-na bāanju-i baa isuōŋgu-i; na gbāa kāyā-bei huōŋgu manj dōlaanu-nei. Nja muōmi si dii baa-na gbula.

⁸ Cienj daayo cie u kuusaanunju yaa-i: U kūōna natikolo-i miē tuō cie mi kuliŋ-yiŋgu yaa-i.

⁹ Yaaj mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Neldōdōlma da ma waŋ terienju terienju hēma-na bande-i-na, cienj daa uŋ cie mamanj daama-i, ba ka bi ta ba waŋ-ma nuōmba ta ba suō-ma.»

Yuda suora Yesu-i

(Matie 26.14-16; Like 22.3-6)

¹⁰ Yesu *hāalābienj cīncieluo ba hāi baamba-na, ba nanj bīŋ umanj *Yuda-Isikaro-i, wuō ta ka waŋ baa *Diilōjigāntaamba yuntaamba-i wuō fuō gbāa kāyā-bei ba bel Yesu-i.

¹¹ Kuō gbuu silaa dōlnu-bei. Baa pā nunju baa-yo wuō duō gbāa ce-ma, ba ka hā-yo gbeinja. Yuda wuō doŋ tuō taara uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Yesu ce kōrsīnni tīmmanj-ponsaanju-i baa u hāalābiemba

(Matie 26.17-25; Like 22.7-14,21-23; Nsaa 13.21-30)

¹² *Baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo manj nuō-i u ponsaanju yidēlanju-na, baŋ konj *kōrsīnni tīmmanj-ponsaanju niikonni-i yiŋgu manj nuō-i, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuō: «Hāalātīe, ŋ taara i ka ce kōrsīnni tīmmanj-ponsaanju niiwuoni-i terienj haku-i nuō-i a hā-ni?»

¹³ Yesu wuō waŋ baa ba hāi wuō: «Kāanj nellenj-huōŋga-na na ka da naacolŋo nanjo tūyāa hūmmanj-būnanja, na cu u huōŋ-nu.

¹⁴ Duō ka suur dumelle manj nuō-i, na suur baa-yo. Da na suur; na waŋ baa dumellentienjo-i wuō hāalātienj wuō u pigāan-na dūŋgu manj uŋ ka hā-yo baa-ku u wuo kōrsīnni tīmmanj-ponsaanju niiwuoni-i baa u hāalābiemba-i.

¹⁵ U ka pigāan-na dubuō nanjo dōrō-i-na. U tigiŋ tī; bīm̄bīnni-i dii-yuō. Na ce niiwuoni-i kusuoŋ-nu'i i ka wuō.»

¹⁶ Hāalābiemba ta. Baŋ kāa ka hi, ba bi da-ma ŋaa Yesuŋ waan-ma dumaa. Baa ce niiwuoni-i.

¹⁷ Bāanjuŋ juō suur, Yesu wuō jo baa u hāalābienj cīncieluo ba hāi baamba-i.

¹⁸ Baŋ juō tlena ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuō cira: «Yaaj mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Na hōlma-na, unaa ka hel mi huōŋ-nu; kutienjo-i dii tuō wuō baa-mi bande-i-na.»

¹⁹ Ba yammu pāŋ vāa. Baa ta ba yuu-yo ba da-ba-diei. Umanj duō puur wuō: «Hāalātīe, muōmēi wēi?»

²⁰ Yesu wuō cira: «Kutienjo dii hāalābienj cīncieluo ba hāi baan namaa hōlma yaa nuō-i; kutienjo wuō baa-mi kaladuōŋ-nu.

21 *Molon-Bieŋo ka ku ŋaa Diilon- nelmanj waan- ma dumaa, nuharungu si dii- meɪ. Ŋga umanj ka hã-ba baa-yo ba ko-yo, sũlma haraa kutieno-na; bɔlbɔl uu naa baa honj.»

(Matie 26.26-30; Like 22.15-20; Kor. d̄t̄e. 11.23-25)

22 Banj waa ta ba wuo niwuoni-i, Yesu wuo ji bie *buruo, aa jaal Diilonjo-i aa bũlnu-yuɔ hã-ba aa cira: «Hũyãan, mi kũɔma yaa daama.»

23 Ku huonngu-na, u bie duvẽŋo ciinj-na aa jaal Diilonjo-i aa hã-ba baa-yo ba nyonj hiere.

24 Banj juɔ nyonj t̄l, wuo cira: «Mi tãmma yaa-i; tobisif̄elenninj-tãmma yaa-i. Ma ka kũnna nuamba bɔi maa-na.»

25 Aa cira: «Yaanj mi warj ninsonjo-i baa-na: Ni *Diilon-nellenj sl, mi sie tiraa nyonj duvẽŋo.»

26 Ku huonngu-na, baa hãl n̄ini gb̄elienj Diilonjo-i aa sire ta kã *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-na.

Yesu gboya Pier wuo u ka c̄lina-yuɔ

(Matie 26.31-35; Like 22.31-34; Nsaa 13.36-38)

27 Yesubaa-banj kãa *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-na, Yesu wuo tuɔ piiye baa u *hãalãbiemba-i wuo: «Ma nyegãanj Diilon-nelma-na wuo: *(Mi ka ko anctinarjo-i aa yanj tũlmba pisalla.)**» Yesu wuo cira: «Terienju fanju-na, namaa na ka nanna-mie hiere.

28 Ŋga da mi ji sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

29 Pier wuo cira: «Banamba da ba fie nanna-nie, muɔ fuɔ mi c̄eraa mi nanna-nie.»

30 Yesu wuo cira: «Pier, mi warj ninsonjo-i baa-ni, nyunjo daayo-na, isuɔduɔnj daaku-na, kɔhɔld̄elãŋo sie hi tir bu, ŋ ka c̄lina-mie da i siei wuo nanj sa suɔ-m̄l.»

31 Pier wuo dii u nanja-i d̄ãamu-na wuo da ba fie'a ba ka ko-ba ba hãi-i-na, fuɔ c̄eraa u cira u sa suɔ-yo. Banamba bi warj maaduɔma.

Yesubaa-ba kãa Getisemane

(Matie 26.36-46; Like 22.39-46)

32 Ku huonngu-na, Yesubaa-ba sire kã terienju nanju-na ba b̄i-ku Getisemane. Banj kãa, Yesu wuo warj baa u *hãalãbiemba-i wuo: «T̄ienaananj bande mi ka c̄arã Diilonjo-i aa jo.»

33 Uŋ'a u ta, wuo ta baa Pier, baa Sake a naara Nsãa. Banj kãnj hũmelle-na, u holle donj ta di tie, korma ta ma da-yo.

34 Wuo warj baa-ba wuo: «M̄i huɔŋga si dii huɔŋga; t̄ienaananj bande na cie-mi. Baa na duɔfũŋ!»

35 Aa kã yaanj-na c̄elle ka d̄ũuna tuɔ c̄arã Diilonjo-i wuo duɔ sie u baa yanj yaahuolo daayo haa-yuɔ.

36 Uŋ waanj mamanej ma yaa daama, u c̄iera: «Baba, w̄eima si dii mamanej gbãa yar-ni cem̄ma, jande maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa fer-muɔ, cem̄ma ninj taaranj ma ce dumaa.»

37 Ku huonngu-na, wuo sire duɔ ji ne Pierbaa-ba-i; a jo ji da ba kuraa duɔfũŋ. Wuo cira: «Simɔ, ŋ duɔfũŋ w̄ei? Halle ŋ saa gbãa t̄iena da huɔŋgu c̄elle, ŋ yanj duɔfũmmu nuɔl-ni.

38 Baa na duɔfũŋ, taa na c̄arã Diilonjo-i w̄eima baa gbãa t̄aal-na dii-na ku ubabalaan̄gu cem̄ma-na. Anfafamma cemmanj-maama dii nelbilonjo huɔŋga-na, ŋga ku f̄on̄gũ yaa si dii-yuɔ.»

* 14:27 Sakari (Zacharie) 13.7

39 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ tiraa bir ta ka cārā Diilonɔ-i baa nelduɔŋ daama yaa-i.

40 Uŋ kaa cārā tī aa bir jo hāalābiemba wulaa, wuɔ jo ji da duɔfūmmu yirii-ba. Ba saa suɔ ban̄ ka wan̄ mamanan̄ baa-yo.

41 Wuɔ tiraa bir ta. Uŋ kaa bir tuɔ jo sielin̄-jomma-i, wuɔ jo ji gbē-ba wuɔ: «Na saa duɔfūŋ ye dumaa wei? Ku hii. Ba ka hā āmbabalmanciraamba baa *Molon-Bienɔ-l.

42 Siiren̄ i ta, uman̄ ka hā-ba baa-mi u'i juɔŋ daayo.»

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Like 22.47-53; Nsaa 18.3-12)

43 Nelma saa ji tī Yesu nun̄gu-na, ba'a ba ne da *Yuda juɔ ji tuɔ yiēra baa nelpūngu nan̄gu u huon̄gu-na. Yuda nun̄gu waa baa u *hāalābiēŋ cīncieluo ba hāi baamba-i. Baman̄ waa baa-yo, banamba waa baa jigāmmu, banamba bōēŋa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba-i, a naara nelle bīncuamba yaa naa puōraa-ba.

44 A ne da ban̄'a ba jo, Yuda gbuōya-bei wuɔ: «Da mi ka pūrā uman̄ jaal-o, u yaa-i, na bel-o fafamma na kā baa-yo.»

45 Ban̄ juɔ ji hi, wuɔ piē Yesu caan̄-nu aa naa cira: «Hāalātīe» aa pūrā-yuɔ jaal-o.

46 Baman̄ waa u huon̄gu-na baa bi pāŋ piē bel Yesu-i.

47 Hāalābilon̄o nan̄ wuɔ pāŋ fa u jigāŋga-i hiel-ka a jafūŋ *Diilojigāntaamba yuntien̄o maacembilon̄o tūŋgu-i a yer-ku.

48 Yesu wuɔ cira: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōēŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ.

49 Ma sī i da i-naa yinni man̄ jon̄ *Diilodubuɔ-i-na ke? Mi kā mi wan̄ Diilon̄-nelma-i mi pigāan̄ nuamba-i kusuɔŋ-nu'i. Bige-i ciē na saa siē bel-mi? Ŋga mamanan̄ nyēgāan̄ Diilon̄-nelma-na, ma saaya ma ce ku'i ciē.»

50 Hāalābiemba gbar hiere aa yan̄-yo.

51 Ban̄ bilaa Yesu-i ta ba kā baa-yo, naacombilon̄o nan̄o cu ba huon̄-nu. Naacombilon̄o fan̄ wuɔ naan̄ kompan̄ga yon̄ u kūōma-na. Baman̄ bilaa Yesu-i, baa kā nii-yuɔ da ba bel-o.

52 Wuɔ nanna kompan̄ga-i hā-ba aa gbar tāmporuon̄gu.

Ba kāa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa

(Matie 26.57-68; Like 22.54-55,63-71; Nsaa 18.13-14,19-24)

53 Ban̄ bilaa Yesu-i, baa kā baa-yo *Diilojigāntaamba yuntien̄o cīngu-na. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa nelle bīncuamba-i, a naara *ānjīnamma pigāataamba-i, baa jānu ba-naa terien̄gu-na.

54 A ne da ban̄ taa ba kā baa Yesu-i, Pier wuɔ yan̄ ba maa aa suɔ cu ba huon̄-nu kā ka suur baa-ba Diilojigāntaamba yuntien̄o cīngu-na. Uŋ suuri, wuɔ kā ka tuɔ yiraan̄ dāamu baa baman̄ nieyan̄ dumelle-i.

55 Diilojigāntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara āntāalāmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbāa ko-yo, ŋga ma saa dōl-ba.

56 Nuamba bōi taa ba kar coima-i ba haa-yuɔ, ŋga ba nelma taa ma hel ma-naa honniŋ.

57 Banan̄ baa sire baa coin̄ daama-i ta ba piye wuɔ:

58 «I nuɔ u ciēra wuɔ: «Nelbiliemban̄ maa *Diilodubuɔ man̄ daayo-i, mi ka muonu-yuɔ aa ma uufelēŋo yinni siēi hōlma-na; ufan̄o siē waa nelbilien̄ uuman̄o.»

59 Halle ban̄ fiē wan̄ mafamma-i, ma saa ce kuuduon̄gu.

⁶⁰ Diilojigāntaamba yuntien wuō sire yiera nuōmba-na aa naa cira: «Naa-colŋ nuō, baŋ cāl-niŋ naŋ'a niē?»

⁶¹ Yesu saa seŋ sūnuŋgu yuō. Wuō cira: «Diilon ŋ pāa nuŋgu-i wuō u ka saan *Konkortieno maŋ, u yaa nuōŋo-i wei? In tuōlnuŋ Diilonŋ maŋ, fuō biēŋo'i nuōŋo-i wei?»

⁶² Yesu wuō cira: «Muōmei.» Aa naa cira: «Yiŋgu dii baa yiŋgu na ka da *Molon-Biēŋo tīēnaana Itienŋ caaŋgu-na. Na ka da u hilaa dōrō-i-na duherru suuye-yuō u tuō jo.»

⁶³ Uŋ waan mafamma-i, Diilojigāntaamba yuntienŋo huōŋ kaa pāŋ du; wuō fa fuō fēreŋ jonŋorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «Ii si dii diē ka tiraa yuu molonŋ!»

⁶⁴ Uŋ tuoraaya Diilonŋo-i namaa na'a niē?» Baa sire hiere wuō u cālāa, keŋe u saa baa kuliŋgu.

⁶⁵ Banamba pāŋ ta ba tu taalni yuō, aa naa vaa u yufienŋa-i aa ta ba dudul-o. Da ba dudul-o, ba yuu-yo wuō: «ŋ suyaa umaŋ muyaa-ni wei? Bi kutienŋo yerre-i i ne!» Bamaŋ naa niēyaŋ dumelle-i, baa bel-o ta ba caa u tūnni-i.

Pier ctinaana Yesu-i

(Matie 26.69-75; Like 22.56-62; Nsaa 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Baŋ taa ba ce Yesu-i kpāncōlgūō faŋo-i, Pier waa yogo hīēma-na[†] dumellen-huōŋga-na. *Diilojigāntaamba yuntienŋo maacembilonŋ[‡] nano jo

⁶⁷ ji da u yiraan dāamu-i. Wuō ne-yo da kelkelkel aa cira: «Ma sī nuō ŋ waa baa Nasaretitaan Yesu-i ke?»

⁶⁸ Pier wuō cira: «Cieŋ nuō, mei saa suō ŋ nelma yaanŋa-i; ŋ taara ŋ waŋ wuō niē?» Uŋ waan mafamma-i, wuō pāŋ hel ka yiera fondumelle-na. [Kōhōldielāŋ wuō don tuō bu.]

⁶⁹ Uŋ kaa ka yiera fondumelle-na, maacembilonŋ daayo daa-yo. Wuō tuō piye baa bamaŋ waa dumelle-na wuō: «Unaŋo yaa yieraaya daayo-i.»

⁷⁰ Pier wuō tiraa ju-ma wuō coima. Cēlle, bamaŋ waa, baa gbē-yo wuō: «Ma sī Galileyien nuō ke? N ju-ma gbāŋgbāŋ, unanŋo'i nuōŋo-i.»

⁷¹ Pier wuō cira: «Muō baa Diilonŋo mi sa suō naacolŋ daayo-i! Aa da kuō mi karaa coima, Diilonŋo baa yaŋ-mi!»

⁷² Uŋ taa u waŋ mafamma-i huōŋgu maŋ nuō-i, kōhōldielāŋ wuō don tuō bu hāalŋ-bumma-i. Yesuŋ ŋa naa waŋ mamaŋ baa-yo wuō: «Kōhōldielāŋo sie hi tir bu, ŋ ka ctina-mie da i siei wuō naŋ sa suō-mi» nelma famma pāŋ tīēnu-yuō. Wuō pāŋ naŋ yunŋu tuō kaal.

15

Ba kaa baa Yesu-i Pilati wulaa

(Matie 27.1-2,11-14; Like 23.1-5; Nsaa 18.28-38)

¹ Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba naar tigiŋ ba-naa, baa nelle bīncuōmba-i, a naara *āŋjīnamma pigāataamba-i. Kuu dii ŋaa *Yuifu ba *nellentaamba yaa naa naaraa tigiŋ ba-naa, a da ba-naa, aa bel Yesu-i vaa-yo kā baa-yo ka hā *Pilati-i baa-yo.

² Pilati wuō yuu-yo wuō: «Yuifu ba nellentienŋo yaa nuōŋo-i wei?»

Yesu wuō cira: «Muōmei.»

³ Diilojigāntaamba yuntaamba don ta ba cāl-o baa nelma bōi.

⁴ Pilati wuō yuu-yo wuō: «Baŋ cāl-niŋ balbalbal naŋ'a niē?»

⁵ Yesu saa ji seŋ sūnuŋgu yuō. Kuō bir yaŋ aa cu Pilati huōŋga-i.

[†] 14:66 Ba waa baa Yesu-i sāŋkāso-dōrō. [‡] 14:66 Maacembilonŋ daayo waa cicienŋo a saanu baa mamaŋ nyegāŋ girekimma-na.

Pilati haa-ba Yesu-i wuɔ ba ka ko-yo

(Matie 27.15-26; Like 23.13-25; Nsaa 18.39-19.16)

⁶ Belle belle, *kɔrsɪnni tɪmmanɔ-ponsaanɔ da kuɔ hi, *Pilati nanna kasobilonɔ diei. Nuamba yaa pigaaɔ ba yufellenɔ-nolonɔ u nanna-yuɔ.

⁷ Naacolɔ naɔo waa kaso-i-na, ba taa ba bi-yo Barabasi. U waa baa bubɔlaamba namba. Ijieni naɔ niɛ ciɛ nelle-na bafamba hi ko nelieɔ, baa bel-ba ka suuye-bei.

⁸ Nuamba sire kã Pilati wulaa dii u cɪngu-na ka ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u hã-ba kasobilonɔ-i ɔaa unɔ jo u hã-ba dumaa koko.

⁹ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna *Yuifu ba nellentienɔ yaa wei?»

¹⁰ Fuɔ fɛrɛ wuɔ suyaa wuɔ nenemuɔgu'i ciɛ *Diilojigãntaamba yuntaamba bel Yesu-i ka hã-yo.

¹¹ Pilatinɔ yuu dumaanɔ-na, Diilojigãntaamba yuntaamba gbo nuamba-i wuɔ ba cira u nanna Barabasi.

¹² Pilati wuɔ tiraa yuu nuamba-i wuɔ: «Na'a mi ce naɔ biɔnɔ umanɔ Yuifu ba nellentienɔ-i niɛ?»

¹³ Baa kaasɪɔ hiere wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu!»

¹⁴ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «U guɔlaaya bige-i?»

Baa migaaɔ ta ba kaasɪɔ bɔmbɔnɔ wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu! Gbu-yo daan-nu!»

¹⁵ Pilati wuɔ hiel Barabasi-i kaso-i-na duɔ fɛ ba hɔmmu-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa suɔ hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanɔ-na.

Sorosibaa-banɔ ciɛ karaanɔgu manɔ baa Yesu-i

(Matie 27.27-31; Nsaa 19.2-3)

¹⁶ *Pilatinɔ hã-ba Yesu-i, sorosibaa baa huɔ-yo suur baa-yo cɪɔn-huɔɔna-na aa naa bi ba nabaamba jo hiere.

¹⁷ Banɔ juɔ, baa bie jonɔgorbuɔ naɔo dii hã-yo. Jonɔgoruɔ fanɔo waa dãa-wuonɔ, aa naa ce huɔni sũ nyantuoluo dii u yunɔgu-na.

¹⁸ Banɔ ciɛ mafamma-i, baa ta ba nyɛ-yo aa cira ba jaal-o. Umanɔ duɔ puur wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!»

¹⁹ Aa ta ba muo u yunɔgu-i baa gboruonɔgu aa ta ba tu taalni yuɔ, aa naa ta ba cor ba dũuna u yaanɔga-na.

²⁰ Banɔ juɔ nyɛ-yo ye huɔnɔgu manɔ-i, baa hiel ba jonɔgorbuɔ-i u nuonɔgu-na aa bir dii fuɔ fɛrɛɔ biɔmbɪnni-i hã-yo aa hel baa-yo da ba ka gbu-yo *daanɔ-na.

Yesu gbummanɔ-huɔnɔgu hii

(Matie 27.32-44; Like 23.26-43; Nsaa 19.17-27)

²¹ Sorosibaa-banɔ hilaa baa Yesu-i ta ba kã da ba ka gbu-yo, baa suu baa Sireniyenɔ naɔo hilaa suonɔ-nu tuɔ jo. Ba taa ba bi-yo Simɔ. U bɛmba waa ba hã; ba taa ba bi unanɔ-i Alesãndire aa bi unanɔ-i Urufusi. Banɔ taa ba kã baa *daanɔgu manɔ da ba ka gbu Yesu-i, baa bel u yaa-i a haa-ku hã-yo.

²² Banɔ kãa baa Yesu-i terienɔgu manɔ nuɔ-i, ba bi-ku Gɔlgota, ku yunɔgu yaa wuɔ yukoluonɔ-terienɔgu.

²³ Banɔ hii, baa guɔl *miir baa duvɛnɔ a hã-yo wuɔ u nyonɔ. Wuɔ yagar wuɔ u siɛ nyonɔ.

²⁴ Baa gbu-yo daanɔgu-na aa naa ful tienɔ a cal u jonɔgorbaa-ba-i.

²⁵ Banɔ gbuu Yesu-i huɔnɔgu manɔ nuɔ-i, bãanɔgu naa bonɔ tɪ.

²⁶ Banɔ gbuu-yo yunɔgu manɔ nuɔ-i, baa nyɛgɛɔn-ku jɪna u yudɔrɔ-i-na wuɔ: «*Yuifu ba nellentienɔ.»

27 Baa bi gbuu cuobaa-ba hāi baa-yo. Unanjo-i u nadienja-na, unanjo-i u nanyuonju-na. [

28 Maman nyegān Diilonj-nelma-na wuɔ: «Ba diyaa-yo baa nelbabal-aamba*», ma'i saa ce daama-i wei?]

29 Hūncortaamba ta ba misirrá ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ. Ba taa ba piye wuɔ: «Hai daayo-i! Nanj saa cira wuɔ nanj ka muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei wei?»

30 Kor η fere i ne! Hiire daangu-na i ne!»

31 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjlnamma pigāataamba taa ba bi nyē-yo aa ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u sie gbāa kor u fere.

32 Da kuɔ u yaa-i *Konjortienjo-i Diilonj unj saanj-yo, da kuɔ u yaa-i *Isirahel-baamba nellentienjo-i, u hiire fiēfiē daangu-na i ne, ku yaa i ka hūu u maama-i.» Banj ŋa nanj gbuu bamanj baa-yo, baa kā ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliinju-i

(Matie 27.45-56; Like 23.44-49; Nsaa 19.28-30)

33 Bāangunj juɔ hi yuhuonja-i, ba'a ba ne da terienju cuure hiere. Ku tīyāa dumei fuɔ bāangju ji tereŋ.

34 Kunj juɔ tereŋ, Yesu wuɔ kaasŋ da gbagaga wuɔ: «Eloyi, Eloyi, lama sabatani?» Ku yunju yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i cie η nanna-mie?

35 Bamanj waa, bananj baa ta ba piye wuɔ: «Niēŋ, u bī *Eli.»

36 Unanj wuɔ gbar kā ka nyie kānsaarma namma-i niisaarninj aa to-ma gboruon-nu a hā-yo wuɔ u mōsūnya hŋ, aa naa cira: «Yaaj mi hā u mōsūnya, aa i ne si Eli ka jo ji har-o *daangu-na.»

37 Yesu wuɔ tiraa kaasŋ da gbagaga, aa bi pānj hūu u fere.

38 Kompanja manj naa karaanu *Diilodubuɔ-i, kaa pānj taalnu sōmma hāi; a donj dōɔ-i-na ji hel cicaara-i-na.

39 Sorosi ba yuntienjo nanjo waa yiera Yesu caangu-na. Unj juɔ da u kuu kuliinj daaku-i, wuɔ cira: «Naacolj daayo waa Diilonj-Bienjo kelkel.»

40 Caamba namba bi waa yiera yargaa ta ba fara ba ne. Maari manj taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba baa u duonjo-i Sake bisālāanjo-i ba nyu-i†. A naara Salome bi waa.

41 Ba yaa naa cuu Yesu huon-nu ta ba kāyā-yuɔ unj waa *Galile-i-na. Caamba namba naa bi nyaa u huon-nu jo *Yerusalemu-i-na. Caamba fanj baa ciinu.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Like 23.50-56; Nsaa 19.38-42)

42 Yesunj hūyāa u fere huonju manj nuɔ-i, bāangju naa ta ku kā suurma-na. Aa ba *yitlenangu waa ŋaa bisŋ ku temma, a ce dumaanjo-na ba waa gbagbarramma-na.

43 Naacoljo nanj wuɔ donj holle kā *Pilati wulaa ka cārā kulonjo-i. Ba taa ba bī-yo Yosefu, u taa u hel Arimate. U waa nelbuɔ *Yuifu ba *nellentaamba halma-na. U taa u niya *Diilonj-bāangju domma-i.

44 Pilatinj nuɔ wuɔ Yesu kuu, kuɔ ce-yo gberε. Fuɔ wulaa u kuu donduo. Wuɔ ce ba bī sorosi ba yuntienjo-i a ji yuu-yo da kuɔ u kuu yiinaa.

45 Sorosi ba yuntienj wuɔ suur ma yaanja-na a wanj-ma baa-yo. Wuɔ suɔ hā Yosefu-i hūmelle-i wuɔ u ka har-o.

* 15:28 Isayi (Ésaie) 53.12 † 15:40 Ku birii a saanu baa cerna. Ma nyegān girēkimma-na wuɔ: Sake bisālāanjo-i baa Yose ba nyu-i.

⁴⁶ Yosefu wuɔ ká ka sáa kompanja-i aa ká ka har-o *daangju-na a finya-yuɔ aa ká baa-yo ka fuure-yuɔ cɪncorre nande-na baa naa hɪŋ-de támpɛllen.

Baŋ kaa nanna tɪ, wuɔ búmal támpɛlle nande-i a suuye cɪncorre nuŋgu-i.

⁴⁷ Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na baa u duonjo-i Yose ba nyu-i, baa yiɛra ne baŋ gaala Yesu-i kusuonj-nu.

16

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na

(Matie 28.1-8; Like 24.1-12; Nsaa 20.1-10)

¹ *Yitɛnanɔŋ juɔ cor, Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, baa u duonjo-i Sake ba nyu-i, a naara Salome-i, baa sáa natikolo wuɔ ba ka kúnna Yesu-i-na.

² Ku cuo kaala-i-na *, baa naar biɛ húmelle-i ta ba ká cɪncorre-na.

³ Baŋ káŋ, baa ta ba piye wuɔ: «I kaa da hai u búmal támpɛlle-i halaŋ-de cɪncorre nuŋgu-na há-ye?»

⁴ Baŋ kaa piɛ, baa fara da támpɛlle búmaláa halaŋ. A ne da di maama saa naa fa baa bɔbɔima-i.

⁵ Baa ká ka suur cɪncorre-na. Ba'a ba ne da naacolonjo nanjo tɛnaana ba nadieyanja-na baa jonjorpilaŋjo. Korma pánj ta ma da-ba.

⁶ Naacolonj daa wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Baa na waŋ korma da-na, mi suyaa miɛ baŋ gbuu Nasaretitaan Yesu maŋ *daangju-na ko-yo, na taara u yaa-i. Uu si dii bande-i-na, u siire hel kuomba hɔlma-na. Niɛŋ, baa naa galla-yuɔ bande yaa nuɔ-i.

⁷ Káaŋ na ka túnu u *háalábiemba-i baa Piɛr, wuɔ u taa duɔ ka cie-na *Galile; na ka da-yo kusuonj-nu'i ɪjaa uŋ ɪja naa waŋ-ma baa-na dumaa.»

⁸ Caan daaba kúɔma gbuu ta ma nyɛŋ; baa hel baa gbarunju ta. Baŋ taa dumaanjo-na, ba saa ka gbáa waŋ weima baa molonjo korma nammu-na.

Yesu caraaya Maari-i

(Matie 28.9-10; Nsaa 20.11-18)

[
⁹ Yesuŋ naaraa sire jumaansi cucuuyunju-na, u caraaya Magidalataan Maari yaa igɛna. Wuɔ duɔnya *jinabaa nieháí fuɔ-i-na.

¹⁰ U yaa káa ka túnu Yesu wuɔrataamba-i. U káa ka da-ba kuliinj-kaalunju-na yogo.

¹¹ Wuɔ cira: «Yesu siire, mi daa-yo nuɔ baa mi yufelle!» U wuɔrataamba saa húu-ma wuɔ ninsonjo.

Yesu caraaya u háalábiemba-i

(Matie 28.16-20; Like 24.13-49; Nsaa 20.19-23)

¹² Ku huonju-na, Yesu *háalábiemba hái baamba namba ji ta ba ká neyelle nande-na; Yesu wuɔ bir u deŋ birma carra-bei.

¹³ Háalábieŋ daaba bir ka waŋ-ma baa ba nabaamba-i. Ba saa tiraa húu bafamba maama-i.

¹⁴ Kufanɔŋ curaa, Yesu fuɔ fɛrɛ wuɔ waŋ u háalábiemba maŋ tɪyáa cɪncieluo baa u diei wuonjo-i ba tɛna ta ba wuo niwuoni aa u carra-bei tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Bige-i cie miŋ siire ba da-mi aa jo ji waŋ-ma baa-na na saa húu-ma?»

¹⁵ Aa naa cira: «Káaŋ nilɛŋa-na hiere na ka waŋ *Neldɔɔlma-i baa nuɔmba-i hiere.

* **16:2** Ku cuo kaala waa jumaansi.

¹⁶ Umanɔ duɔ hũu-ma aa *batisenɔ, u kuraa. Nga umanɔ duɔ saa hũu-ma, kutienɔ ka caa.

¹⁷ Bamanɔ da ba hũu-ma, banɔ ka ta ba suɔ-ba duma ku yaa daaku: Ba ka ta ba gbuuse-miɛ aa ta ba donya *jɪnabaa-ba-i, ba ka ta ba piiye nelfeɛmma-na;

¹⁸ da ba fiɛ bel jɪenɔ-i, u siɛ gbãa ce-ba bɪŋkũŋgu, aa da ba fiɛ nyɔŋ puɔsɔnɔ-i, u siɛ gbãa ce-ba weiɛma. Ba ka ta ba haa ba nammu-i jaamba-na aa ta ba cãrã Diilonɔ-i ba sire-bɛi.»

Yesu tamma-i duɔ ka dɔrɔ-i-na
(Like 24.50-53; Pɔpuɔr. 1.9-11)

¹⁹ Itienɔ-i Yesunɔ juɔ piiye baa-ba tɪ, wuɔ nyugũŋ ka tɪɛna Diilonɔ caanɔ-nu.

²⁰ Unɔ taa dumaanɔ-na, u *hãalãbiɛmba ta ka ta ba wuɔra terni-na hiere ba wanɔ *Neldɔdɔlma-i. Itienɔ wuɔ tuɔ kãyã-bɛi ba maacemma-na aa bi tuɔ kãyã-bɛi ba ta ba ce gbɛɛ-weiɛma ba pigãanɔ nuɔmba-i ba da ba suɔ wuɔ banɔ wanɔ mamanɔ ninsonɔ.]

Liken nyegāan Yesu maama man Nelmuoyamma

Like nunḡu saa waa Yesu *pɔpuɔrbiemba-na, nḡa fuɔ wuɔraaya baa Pol ba ta ba wan Diilon-nelma-i (File. 24). U yaa bi nyegāan Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sebɛ-i. Yesuḡ siire ce maman hiere, u wuɔraaya yuure ma yaanḡa-i aa suɔ nyegēn-ma. U sebɛ-i-na, u pigāan wuɔ Yesu yaa *Konḡortienḡo-i. U juɔ duɔ ji kor *Yuifubaa-ba-i baa *nieraamba-i hiere āmbabalma nammu-na. U waan Yesu nelnyulmun-kūnḡu-i bɔi u sebɛ-i-na. Wuɔ nuɔmba maama dɔlnu Yesu-i, nawalaamba hujarre ko-yo, baa jaamba-i baa sūntaamba-i hiere.

U duɔn u sebɛ-i baa *Nsāa-Batisei homman-kūnḡu ka cor baa Yesu homman-kūnḡu (sap. 1-2). Ku huonḡu-na, u piiye Nsāa-Batiseiḡ *baatisei Yesu-i dumaa baa *Sitāniḡ taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiɛkuraanḡu-na (sap. 3.1-4.13). Kufanḡu huonḡu-na, u suɔ dii u nunḡu-i Yesu nun-āndaanḡu-na baa u āncemma-na *Galile-i-na (sap. 4.14-9.50). Yesuḡ taa dumaa Galile-i-na kā *Yerusalemu-i-na, u nunḡu hii-ku. U waan nelma bɔi u sebɛ-i-na, a ne da banamba nunni saa hi-ma (sap. 9.51-19.27).

U piraan u sebɛ-i baa mamin daa Yesu-i Yerusalemu-i-na. Wuɔ ba gbuu-yo *daan-nu ko-yo, Diilonḡo yan-ba aa sire-yuɔ. Kufanḡu huonḡu yaa nuɔ-i un nyugāan kā Tuonḡo wulaa (sap. 19-24).

Like piiye un nyegāan u sebɛ-i unḡu man nuɔ-i

¹ Tofil, mi ninsontienḡ nuɔ, Yesuḡ siire ce nelma man i hɔlma-na, nuɔmba bɔi duɔn ta ba nyegēn-ma.

² Baman waa da-ma baa ba yufelle dii ma domma-na, aa ce ma wataamba, ban waan-ma baa-ye dumaa, nuɔmba bi nyegāan-ma dumei.

³ Ku'i cie, mei fere-i, mi bi sire wuɔra yuure-mei fafamma a ne man cie dumaa. Min juɔ suɔ ma yaanḡa-i, mi da ku saaya mi gbura-mei nyegēn-ma hā-ni

⁴ n da n suɔ wuɔ ban waan mamin baa-ni u maama-na coima sl.

Dɔrpɔpuɔrbilonḡo caraaya Sakari-i

⁵ *Erɔdin waa nellentesinni-na huonḡu man nuɔ-i *Yude-i-na, *Diilojigāntienḡo nanḡo waa Abiya baamba-na, ba taa ba bi-yo Sakari. U cienḡo waa *Aarɔ hāayēlnḡo; ba taa ba bi-yo Elisabeti.

⁶ Sakari-i baa u cienḡo-i baa naa vii baa Diilonḡo-i. Ba taa ba nu u nunḡu-i aa ta ba wuɔ u hūmelle-i fafamma.

⁷ Nḡa Elisabeti waa cenyēnḡo, a ce ba ji vāa ba hāi-i-na hiere ba saa da bilonḡo baa ba-naa.

⁸ Yiinḡu nanḡu-na, Sakari wuɔ suur *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ce u maacemma-i, bafamba yiinḡu'i waa.

⁹ Ku waa da ku bibirre hi baman, ba hiel nelduɔ suur ka ce mamin dii cemma. Yiin daaku-na, ba hiel Sakari yaa suur ka dii wusunanḡo-i.

¹⁰ Nuɔn baa yiera gōnḡuonḡu-na ta ba cārā Diilonḡo-i.

¹¹ Sakari juɔ'a u ne da Itienḡo *dɔrpɔpuɔrbilonḡo nanḡo-i u caan-nu. Dɔrpɔpuɔrbilonḡo waa yiera wusunan-igānḡa nadien-na.

¹² Sakari holle gbuu pān caan, u kūma ta ma nyenḡ.

13 Dərpəpuərbiləŋə cira: «Sakari, baa yaŋ korma da-ni. Niŋ cārāŋ kumaŋ Diilonə wulaa, u ka hā-ni baa-ku. N cieni ka ce kusūŋgu, a hoŋ naacombilonə. Duə hoŋ-yo, ŋ haa u yerre-i Nsāa.

14 U homma ka dəlnu-niē aa fē ŋ huəŋga-i ŋaa bige-i! Ku ka bi dəlnu nuəmba bəi.

15 U ka waa nelbuə Diilonə wulaa. U siē ji tuə nyəŋ kolma maŋ gbāa bel nelieni. *Diilon-Ŷalle ka yu u huəŋga-i aa u suə duə hoŋ.

16 U ka ce *Isirahel-baamba bəi bir jo ba Tienə-i Diilonə wulaa.

17 U ka ce Diilonə maacemma-i baa *Eli huəŋga temma, baa u himma bi temma a dii bisālm̄ba-i baa ba b̄ncuəmba-i ba-naa nuə. Bamaŋ sa nuəŋ Diilonə nuŋgu-i, u ka ce ba ta ba nu-ku. U ka tigiŋ nuəmba həmmu-i a ce ba ta ba niya Itienə jomma-i.»*

18 Sakari wuə cira: «Muə baa mi cieni-i i vāa t̄i, de-i-na mi ce niē suə wuə ŋ waŋ ninsoŋ?»

19 Dərpəpuərbiləŋ wuə cira: «Ba b̄i-mi Gabiryel. Mii dii baa Diilonə-i u tuə puə-mi. U yaa puəraa-mi wuə mi ji t̄nu-niē baa neldədəl daama-i.

20 N̄ga niŋ'a ŋ saa hūu mi nelma-i, ŋ ka ce bobo nuə, ŋ siē gbāa ta ŋ piye a ji hi maŋ ka ce yiŋgu maŋ nuə-i. Miŋ waan-ma baa-ni dumaa, ma yiŋ da kuə hi, ma ka bi ce.»

21 Kuŋ ciē dumaanə-na, Sakari wuə vaaya dii huəŋga-na. A ne da nuəmba taa ba ciē u helma-i gōŋgūəŋgu-na. Uŋ vaaya dumaanə-na, kuə cu ba həmmu-i.

22 Uŋ juə hel, u saa gbāa duə puur u nuŋgu-i piye baa-ba; wuə naa u tuə piye baa u nammu. Baa p̄aŋ suə wuə b̄ŋkūŋgu ciē-yo dii d̄ŋ-huəŋga-na.

23 Uŋ juə bāl u maacemma-i, wuə k̄ŋ.

24 Yinni saa da, kusūŋgu yiēra u cieni-na. Wuə ce caamba ndii u sa hel, aa naa tuə piye u huəŋ-na wuə:

25 «Diilonə niē mi yaan-na; senserre maŋ taa di da-mi baa nuəmba-i, u hurii-de.»

Dərpəpuərbiləŋə caraaya Maari-i

26 Caamba niediei ku huongu-na, Diilon wuə puə *dərpəpuərbiləŋə-i† *Galile nelle nande-na ba b̄i-de Nasareti,

27 bilonyənyuroŋə naŋə wulaa ba b̄i-yo Maari. Baa naa bel-o dərriŋ t̄i. U dərŋə-i ba taa ba b̄i-yo Yosefu. U waa j̄amatigi *Davidi h̄ayēl̄ŋə.

28 Dərpəpuərbiləŋə k̄a ka suur Maari wulaa aa naa cira: «Maari, gbuŋ fē ŋ huəŋga-i; Itienə ciē baa-ni. U kuənu u huəŋga-i baa-ni cor.»

29 Nel daama cu Maari huəŋga-i, u tuə piye u huəŋ-na wuə: «Nel hama-i temma-i dumandē-i?»

30 Dərpəpuərbiləŋə gbē-yo wuə: «Diilonə ciē baa-ni, baa yaŋ korma da-ni.

31 N̄ ka ce kusūŋgu a hoŋ naacombilonə. Da ŋ hoŋ-yo, ŋ haa u yerre-i Yesu.

32 U ka waa nelbuə, ba ka ta ba b̄i-yo Dərwuəŋə Biēŋə. Diilonə ka ce-yo f̄ŋgōtienə u haayienə-i Davidi temma.

33 U ka t̄ena *Isirahel-baamba yuŋ-nu gbula, aa u f̄ŋgūə sa ji t̄i dede.»

34 Maari wuə cira: «Muəmi sa bi suə bibienə yogo, ma ka ce niē gbāa ce?»

35 Dərpəpuərbiləŋə gbē-yo wuə: «*Diilon-Ŷalle ka jo ŋ wulaa, Dərwuəŋə ka h̄a-ni ku f̄ŋgūə-i. Ku'i ciē miē niŋ ka hoŋ naacombilonə maŋ, ba ka ta ba b̄i-yo Diilon-Biēŋə.

* 1:17 Malaki (Malachie) 3.23-24 † 1:26 Dərpəpuərbiləŋə daayo-i ba b̄i-yo Gabiryel, niēŋ 1.19.

36 Ɲ daa na horoŋo-i Elisabeti-i ke! Naacombilon-kusũngu yieraaya-yuɔ; ƚ sie suɔ wuɔ u yaanɔa cãa. Baŋ taa ba gbẽ uman wuɔ cɛnyeiŋo, u caamba niediei yaa dɛi kunj yaraa-yo.

37 Weima sa yar Diilonɔ-i.»

38 Maari wuɔ cira: «Mii dii Itienɔ nan-na, u yan ma ce ƚaa niŋ waan-ma dumaa.» Uŋ waan mafamma-i, dɔrɔpuɔrbilonɔ bir ta.

Maari kãa Elisabeti terien-nu

39 Yibienɔ faŋa-na, Maari wuɔ sire gbãana kã *Yude nelle nande-na duɔ ka ne Elisabeti-i. Nelle fande waa tãnniŋ.

40 Uŋ kaa hi dii u gboluonɔgu-i Sakari dumelle-na a jaal Elisabeti-i,

41 bilonɔ pãŋ sagalla Elisabeti kusũngu-na. *Diilonɔ-Yalle pãŋ yu Elisabeti huɔŋga-i.

42 U tuɔ piye baa Maari-i da gbagaga wuɔ: «Diilonɔ cie baa-ni a yan caamba-i hiere, aa bi ce baa bilonɔ man ƚ kusũngu-na.»

43 Aa cira: «Mi Tienɔ nyu waa hie ji har mɛi temma-i mi wulaa?

44 Miŋ nuɔ ƚ jaaluŋgu-i, ku gbuu dɔlnu bilonɔ-i mi kusũngu-na; u sagalla.

45 Itien ƚ puɔraa ba ji wan maman baa-ni, niŋ hũyãa-ma wuɔ ma ka ce, nan yunɔgu dɔlaa.»

46 Maari wuɔ bi pãŋ don tuɔ hãl wuɔ:

«Mɛi gbu mi jaal Itienɔ yaa mi huɔŋga-na.

47 Diilonɔ man kuraan-miŋ,
mi huɔŋga gbuu fɛ baa-yo da hɪninni!

48 U niɛ u maacembilonɔ yaan-na.

Coima saa fa, a don fiefie-i-na, nuɔmban siren ba jo dumaa, ba ka cira mi yunɔgu dɔlaa.

49 Itienɔ cie baa-mi cor.

U fafaanɔgu temma si dii.

50 Baman kãalãayãŋ-yuɔ, u ka tuɔ ce baa-ba ban siren ba cu ba-naa dumaa.

51 U cie bɛmma;

u duɔnya bombolmantaamba-i.

52 U hũyãa fõŋgũo-i fõŋgõtaamba wulaa

aa ce nawalaamba da yunɔgu.

53 Nyulmun waa baman nuɔ-i, u hãa ba wuo ye,

aa bir waamba-i u saa hã-ba bɪŋkũngu.

54 U juɔ ji kãyã *Isirahel-baamba-i.

U juɔ ji kor u cãarãamba-i.

U saa yan u ãnfafamma cemma-i

55 *Abiramu-i-na baa u huon-baamba-na.

Uu naa pã nunɔgu fanɔgu yaa baa i bɪncuɔmba-i.»

56 Maarin kãa Elisabeti terienɔgu-na, u cie caamba siei temma aa suɔ bir kũŋ.

Nsaa homma-i

57 Elisabeti kusũngun juɔ vãa, wuɔ bɔrɔ naacombilonɔ.

58 U caantaamba-i baa u huraamba nu-ma wuɔ u buɔra. Kuɔ gbuu dɔlnu-bei wuɔ Diilonɔ friinu u huɔŋga-i baa-yo.

59 Yinni niehã cor, niisiei-yiingun-na, ba *jã bilonɔ-i‡ aa haa tuonɔ yerre yaa yuɔ wuɔ Sakari.

60 Nyunɔ yagar aa cira: «I ka tie bɪ-yo Nsãa.»

‡ 1:59 Buolman-scbe (Lévitique) 12.3

61 Baa cira: «Ba bí nan̄ dūn̄-wuon̄ hayo-i dumaan̄o-na?»

62 Aa yuu tuon̄o-i bobomma-na un̄ taaran̄ u haa yerre man̄ u bien̄o-na.

63 Tuon̄ wuɔ ce ba há-yo yilaangu. Un̄ hūyāa yilaangu-i wuɔ nyegēn̄ wuɔ: «U yerre yaa Nsāa.» Kuɔ cu ba hōmmu-i hiere.

64 Terduon̄gu fan̄gu-na, u jumelle pān̄ firnu, wuɔ don̄ tuɔ piie aa tuɔ gbelien̄ Diilon̄o-i.

65 Korma pān̄ bel ba nellen̄-baamba-i baa-yo. Yibien̄a fan̄a-na, nelma famma yaa waa *Yude nilēin̄a fan̄a-na hiere.

66 Diilon̄o naa silaa ce baa naacombilon̄ daayo-i cor, a ce uman̄ duɔ nu nel daama-i, kutien̄o tuɔ yuu u fere wuɔ: «Aa naacombilon̄ daayo duɔ ji waa niē?»

Diilon̄o diyaa nalāangu Sakari nun̄gu-na

67 Terduon̄gu fan̄gu-na, *Diilon̄-Yalle pān̄ yu Sakari huon̄ga-i. Diilon̄ wuɔ dii nel daama-i u nun̄gu-na u tuɔ hāl-ma nalāangu wuɔ:

68 «Itien̄o gbē baa jaalungu.

*Isirahel-baamba Diilon̄o temma si dii.

U juɔ ji kor u baamba-i.

69 U hāa-ye ninson̄-kon̄kortien̄o.

U hielaa-yo *Davidi hāayēlmba-na.

U hielaa-yo u cāarān̄o dūn̄-nu há-ye.

70 Wuɔ ciē u *pɔpuɔrbiemba wan̄ ma yaa dii ku huon̄gu-na

71 wuɔ u ka hūu-ye i bigāarāamba nammu-na.

72 Diilon̄o firinu u huon̄ga-i baa i bīncuɔmba-i.

Un̄ pāa nun̄gu man̄ u *tobisinni-na, ku maama saa karaanu-yuɔ.

73 U pāa nun̄gu fan̄gu yaa baa i bīncuɔn̄o-i *Abiramu-i

74 wuɔ u ka hūu-ye i bigāarāamba nyisēnni-na

aa ce i tiē cāa u yaa-i aa korma baa ta ma da-ye.

75 I ka waa nelfafaan̄ miē baa nelviin̄ miē yinni man̄ jon̄ a ji hi i kuliingu.»

76 Aa gbē bepoln̄o-i wuɔ:

«Mi biē, nuɔ fuɔ, n̄ ka ta yaan̄ga Itien̄o-na

ka cāa u hūmelle-i, §

a ce dumaan̄o-na ba ka ta ba bí-ni Dɔrwuon̄o pɔpuɔrbilon̄ nuɔ.

77 N̄ ka ce u baamba suɔ wuɔ

Diilon̄o ka hur ba āmbabalma-i a kor-ba.

78 Miē Diilon̄o faa aa u tiraa waa hujantien̄o.

U ka pa bāfeliengu yie.

Ku ka waa n̄aa bāansēniengu.

79 U ka pa-ku há baman̄ dii kukulma-na.

U ka pa-ku há baman̄ dii kuliin̄-hūmelle-na.

Bāfeliengu fan̄gu ka dii-ye yaafellen̄-hūmelle-na.»*

80 Naacombilon̄ wuɔ tuɔ vāa u jo, kunan̄ kuɔ bi ta ku naara u nelnullē-i. U waa tiēna hīen̄-nu. Huon̄gu nan̄gu juɔ hi, u don̄ tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i baa Isirahel-baamba-i.

2

Yesu homma-i (Matie 1.18-25)

¹ Maari kusūnguj juo vāa, kuɔ saanu baa *Oromɛ ba *jāmatigi wuɔ ba kāŋ nuɔmba-i hiere nelle-na. Ba taa ba bɪ-yo Ogisi.

² Nuɔkāl daade temma saa ce dede. Huɔŋgu fangu-na, Kirinisi yaa waa Siiri yungu-na.

³ Neliɛŋo neliɛŋo, u saaya u kā u nehollen ka nyegɛŋ u yerre-i.

⁴⁻⁵ Yosefu waa *Davidi hāayɛŋo. U waa tɛna Nasareti, dii *Galile huɔŋ-na. Fuɔ wuɔ sire terienɟu-na tuɔ kā u tonelle-na duɔ ka nyegɛŋ u yerre-i baa u dɔrŋo-i Maari-i. Ba bɪ ba nelle-i Betelɛmu; Davidi ba nelle yaa-i difande-i. Dii dii *Yude huɔŋ-na.

⁶ Baŋ kāa, Maari kusūnguj ka bel-o dii terienɟu-na

⁷ u hoŋ u bilodɛlāŋo-i naacombilonɔ. Ba saa naa da muncɔmmu niraan-dūngu-na. Wuɔ ce nyarkpātānni fɪnya bilonɔ-i aa galla-yuɔ kūnaŋ-na.

⁸ Nelle kotuɔŋgu-na, āncɪnaamba namba waa ta ba cɔ ba tɪlmba caaŋ-nu ba niya-bei.

⁹ Ba juɔ'a ba ne da Itienɔ *dɔrɔpuɔrbilonɔ naŋo-i ba yaanɟa-na; u caraaya-bei baa cecerma naŋ temma; ba huleiŋa pāŋ caar.

¹⁰ Dɔrɔpuɔrbilonɔ gbɛ-ba wuɔ: «Baa na yaŋ korma da-na, mi juɔ baa neldɔdɔlma da mi ji tūnu-nei. Ma ka fɛ nuɔmba hɔmmu-i hiere:

¹¹ Isuɔŋ daaku-na, na koŋkortienɔ huɔŋ Davidi ba nelle-na. Diilonɟ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saan *Koŋkortienɔ maŋ u yaa-i, aa u yaa Itienɔ-i.

¹² Naŋ ka suɔ-yo dumaa ku yaa daaku: Da na ka hi, na ka da ba fɛnya bilosɛlāŋo naŋo baa nyarkpātānni aa galla-yuɔ kūnaŋ-na; u yaa-i.»

¹³ Ba'a ba ne, a da dɔrɔpuɔrbiemba namba juɔ ji naara daayo-i, ba ta ba hāl ba tuɔlnu Diilonɟo-i. Ba maama saa waa dei baa yuliŋgu-i. Ba taa ba hāl wuɔ:

¹⁴ «Diilonɟo gbɛ baa tuɔlnumma dii dɔrɔ-i-na, aa uŋ dɔlaa nelbiliemba-i, yaafɛlle waa hɛma-na.»

¹⁵ Dɔrɔpuɔrbiembaŋ juɔ hāl tɪ, ba ta nyugūŋ dɔrɔ. Baŋ taa, āncɪnaamba cira: «Yaanɟ i kā nellen-huɔŋga-na i ka ne Diilonɟ uŋ puɔraa ba ji waŋ mamanɟ baa-ye maŋ ciɛ dumaa.»

¹⁶ Baa sire gbāana kā ka da Maari-i baa Yosefu-i baa bilosɛlāŋo-i kūnaŋo-na.

¹⁷ Baŋ daa bilonɟo-i, baa doŋ ta ba piiye dɔrɔpuɔrbilonɟ uŋ waanɟ mamanɟ u kūŋgu-na.

¹⁸ Umanɟ duɔ nu-ma, ku ce-yo gbɛɛ.

¹⁹ Maari wuɔ bella nel daama-i hiere u huɔŋ-na tuɔ jɔguɔŋ-ma; u saa yaŋ ma diei karaanu-yuɔ.

²⁰ Ku huɔŋgu-na, āncɪnaamba bir gūunu. Dɔrɔpuɔrbilonɟ uŋ waanɟ-ma baa-ba dumaa, ba bi kaa da-ma dumɛi. Baa ta ba hāl nɛini ba gbɛliɛŋ Diilonɟo-i ba kūŋ.

Yesu yerre haama-i

²¹ Bilonɟ uŋ juɔ da yinni niisɛi-i, baa *jā-yo* aa haa u yerre-i Yesu†. *Dɔrɔpuɔrbilonɟo naa pigāŋ Maari-i yerre fande yaa-i aa u kusūnguj suɔ da ku yiera-yuɔ.

Yesu pamma-i da ba ha Diilonɟo-i

* 2:21 Buolmaŋ-scbe (Lévitique) 12.3 † 2:21 Nienj Like 1.31.

22 Naacombilon u b̄ncuɔmba yuŋ-maama migãaman-yiingun juɔ hi ŋaa man waan dumaa *Moisi *añjnamma-na‡, baa bi kã baa naacombilon-o-i *Diilodubuo-i-na dii *Yerusalemu-i-na da ba ka pã-yo hã Diilonjo-i

23 ŋaa man bi nyegãan dumaa Diilonj-nelma-na wuɔ: «Naacombilodielano saaya u pa ha Diilonjo.»§

24 Baa naa bi saaya ba pã niikonni a saa baa añjnaduɔŋ daama-i: konhuriimba hãi sisɔ nɔnsɔr ba huriimba hãi.

25 A ne da b̄ncɔŋo nanjo waa Yerusalemu-i-na, ba taa ba b̄i-yo Siminyɔ. U taa u nu Diilonjo nunju-i aa tiraa vii baa-yo. Uman naa saaya u jo ji kor *Isirahel-baamba-i u taa u niya u jomma-i. *Diilonj-Yalle waa-yuɔ.

26 Dii naa t̄nu-yuɔ wuɔ Itierj unj ka saan *Konkortienjo man, u ka da-yo baa u yufelle aa suɔ ku.

27 Diilonj-Yallen waa-yuɔ dumaanjo-na, wuɔ kã Diilodubuo-i-na. Ban kãa baa Yesu-i da ba ka pã-yo hã Diilonjo-i ŋaa man nyegãan dumaa añjnamma-na,

28 Siminyɔ wuɔ h̄u-yo t̄u-yo aa naa cira:

29 «Itie, fiefie fuɔ, niŋ waan maman ma cie.

Ŋ cãaranjo huɔŋga fie; ŋ gbãa h̄u-yo dumaa.

30 Mi daa Konkortienjo-i baa mi yufelle.

31 Niŋ saan uman hã nelbiliamba-i hiere, mi daa-yo.

32 U yaa *niɛraamba fitnuɔ-i.

U yaa ce ba suɔ ŋ saanju.

Aa ce ŋ baamba-i Isirahel-baamba da yerre.»

33 Kuɔ cu naacombilonjo b̄ncuɔmba h̄mmu-i.

34 Siminyɔ wuɔ cãrã Diilonjo-i hã-ba aa naa gbẽ nyuŋo-i wuɔ: «Ŋ bienjo jomma ka kɔsuɔŋ nuɔmba b̄i *Isirahel-na aa bi kor nuɔmba b̄i. U ka pigãan Diilonjo sinni-i, ŋga nuɔmba ka bigãan-yo.

35 A ce dumaanjo-na, u ka puure nuɔmba b̄i kus̄ŋ-maama. Aa nuɔ fuɔ, cieŋ nuɔ, añjɔguɔma ka gbuu ko-ni.»

36 *Diilopɔpɔrbilonjo nanjo bi waa ba taa ba b̄i-yo Ani. Aser d̄ŋ-wuɔŋo'i waa. Ba taa ba b̄i u to-i Faniel. Uu naa gbuu vãa ce cicɔŋjo. Unj siire u bilos̄nni-na aa naacoljo man jã-yo, naacoljo cie bienj niehãi baa-yo aa ku aa yan-yo.

37 U saa tuɔ naa Diilodubuo-i-na. U taa u dii s̄ŋgu-i aa tuɔ cãrã Diilonjo-i b̄aŋgu-i baa isuɔŋgu-i. A ne da u bienj komuɔŋa naa baa a naa'i waa belle fandena.

38 Fuɔ wuɔ bi jo huɔŋgu fanju-na ji da naacombilonjo-i. Wuɔ jaal Diilonjo-i aa naa tuɔ piije u maama baa bamanj taa ba niya Yerusalemu kormanj-yiingui-i.

39 Mamanj nyegãan añjnamma-na, Yesu b̄ncuɔmbanj kaa ce-ma t̄i, baa bir kã Nasareti-i-na; ba nelle yaa-i difande-i dii *Galile-i-na.

40 Naacombilonj wuɔ tuɔ vãa u jo; u taa u nu nelma-i ŋaa bige-i! Diilonjo naa firnu u huɔŋga-i baa-yo.

Ba kãa baa Yesu-i ponsaanj-nu

41 Belle belle, Yesu b̄ncuɔmba taa ba kã ba ce *kɔrs̄nni t̄immanj-ponsaanjgu-i *Yerusalemu-i-na.

42 Yesunj juɔ da bienj c̄ncieluo a hãi, baa kã baa-yo.

43 Ponsaanjgunj kaa b̄al, baa ḡunu. Yesu wuɔ yan-ba aa t̄ena dii Yerusalemu-i-na ba saa suɔ.

‡ 2:22 Niŋ Bulmanj-sebe-i-na (Lévitique) 12.3-8. § 2:23 Helmanj-sebe (Exode) 13.2,12

44 Nuɔmba naa maara cor hūmelle-na. Baŋ naa-yo, ba da niε sɪ uu dii nuɔmba hɔlma-na. Ba wuɔ yififiŋgu, moloŋ yufelle saa haa-yuɔ. Ba doŋ ta ba taara-yuɔ nuɔmba-na

45 ba sa da-yo. Ba naa ba bir ta ba taara ba kǎ Yerusalemu-i-na.

46 Yinni hǎi cor, sielin-yiŋgu-i, ba kǎ ka da-yo *Diilodubuɔ-i-na; u tɛnaana *aŋɪnamma pigǎataamba hɔlma-na tuɔ yuu-ba ba ta ba piye u tuɔ nu.

47 Bamaŋ waa hiere, u maama cu ba hɔmmu-i.

48 U bɪncuɔmbarŋ kaa da-yo dumaanɔ-na, kuɔ ce-ba gbεε. Nyuŋ wuɔ cira: «Naacombilo, ŋ ciε bige-i yiε dumandε-i-na? Nɪ ciε i huleiŋa fūnuŋ caar i sire tie taara-niε.»

49 Yesu wuɔ cira: «Bige-i ciε na ta na taara-miε? Na saa suɔ wuɔ mi saaya mi waa mi To dūŋgu-na wei?»

50 Ba saa suɔ u nelma yuŋgu-i.

51 Wuɔ naa wuɔ sire ba ta Nasarεti-i-na. U taa u nu u bɪncuɔmba nuŋgu-i. Mamaŋ ciε cor hiere, nyuŋɔ saa yaŋ ma diei karaanu-yuɔ.

52 Yesu wuɔ tuɔ vǎa u jo aa kunaŋgu bi ta ku naara u nelnullε-i. U maama taa ma dɔlnu Diilonɔ-i aa bi ta ma dɔlnu nuɔmba-i.

3

Nsǎaŋ ciε u maacemma-i dumaa

(Matie 3.1-12; Marke 1.1-8; Nsǎa 1.19-28)

1 *Oromε ba *jǎmatigi maŋ ba naŋ bliŋ-yoŋ Tiber, uŋ daa bienɛ cɪncieluo baa a ndii-i belle maŋ nuɔ-i fɔŋgǔɔ-i-na, belle fandε-na *Pɔse-Pilati yaa waa *Yude yuŋgu-na aa *Erɔdi waa *Galile yuŋ-nu, u mɔlɔ-i Filipu fuɔ waa Iture yuŋ-nu baa Tirakoniti bi yuŋ-nu, Lisaniyasi fuɔ waa Abileni yuŋ-nu.

2 Ani-i baa Kayifu-i ba yaa waa *Diilojigǎntaamba yuntaamba-i. Belle fandε-i nuɔ-i Diilonɔ uŋ caraaya Sakari bieŋo-i Nsǎa-i *hɛkuraanɔgu-na a piye baa-yo.

3 Uŋ piye baa-yo dumaanɔ-na, wuɔ tuɔ wuɔra nileiŋa maŋ *Yurdε kɔtɔnni-na u waŋ baa nuɔmba-i wuɔ ba nanna ba cilɔbalaŋo-i aa ba *batisεŋ ku yaa Diilonɔ ka hur ba ǎmbabalma-i.

4 Diilonɔ uŋ puɔraa *Isayi waŋ mamaŋ, ma'i sɪ daama-i wei? Isayi waan-ma wuɔ:

«Molo dii tuɔ hohuola hɛkuraanɔgu-na wuɔ:

Migaanɔ Itieŋo hūmienɔa-i.

Cǎaŋ-yaŋ na viinu-yεi.

5 *Diyaanuy fonni-!*

Tanniŋ yerɛ terni maŋ nuɔ-i baa tǎntǔnni-i,

na herra-niε na saanu-niε.

Hūmienɔŋ miεlǎa terni maŋ nuɔ-i, na viinu-yεi,

aa amaŋ cuolaanu, na diinu-yεi.

6 *Nuɔmba-i hiere ba ka da Diilonɔ uŋ ka kor-ba dumaa.»**

7 Nuɔmba bɔi taa ba jo Nsǎa tuɔ batisεŋ-ba. Wuɔ tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Nelbabalaanɔ namaa temma-i daana-i, hai juɔ tūnu-nei wuɔ da na batisεŋ Diilonɔ siε ka gǎŋ baa-na?»

8 Taa na ce kumaŋ faa, ku yaa ka pigǎan wuɔ na naana na cilɔbalaŋo-i kelkel. Baa na ta na ne wuɔ sɪ *Abiramuy yerɛ na bɪncɔiŋo Diilonɔ siε ka gǎŋ

* 3:6 Isayi (Ésaïe) 40.3-5

baa-na! Mi tūnu-nei, nan̄ fiε da tām̄pl̄eŋa maŋ daaya-i, Diilon̄o gbāa bir-a ce-ya Abiramu hāayēlmba namaa fuon̄gu-na†.

9 Maale nun̄gu saaraa j̄ina. Tibiin̄gu maŋ da ku saa maŋ biefefein̄a, ku j̄un̄ aa senu.»

10 Nuon̄ ba ta ba yuu-yo wuo: «Kufan̄gu terien̄gu-na, i saaya i ce bige-i?»

11 Wuō gbē-ba wuo: «Jon̄gorbaa-ba hāi da ba waa baa nuoni maŋ, uman̄ saa da b̄n̄kūn̄gu ŋ hā-yo u diei, aa niuwuon̄ da ni bi waa baa nuoni maŋ, uman̄ saa da duō wuo ŋ hā-yo.»

12 *Nampohūutaamba namba naa bi jo u duō ji batisen̄-ba, bafan̄ baa yuu-yo wuo: «Hāalatie, miε i saaya i ce bige-i?»

13 Wuō gbē bafamba-i wuo: «Nuōmban̄ saaya ba ta ba pā kuman̄ ba hā-na, baa na ta na hūu na cor kufan̄gu-i.»

14 Sorosibaa-ba namba yuu-yo wuo: «Aa miε fuō, i saaya i ce bige-i?»

Wuō gbē bafamba-i wuo: «Baa na ta na du nuōmba-i na hūu ba gbein̄a-i. Taa na yii baa na cufalun̄gu yaa yon̄.»

15 Diilon̄ un̄ pāa nun̄gu-i wuo u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o maŋ, nuōmba taa ba niya u jomma-i. Baŋ juō da Nsāa-i ba da niε s̄i u yaa-i.

16 Nsāa wuo gbē-ba wuo: «Muōmi batisen̄-na baa hūmma yon̄, ŋga unaa jo dii, u f̄on̄gūō j̄len̄ya mei wuon̄o-i, mei saa piera u natāan̄gu-i. Fuō ka batisen̄-na baa *Diilon̄-Yalle baa dāamu.

17 Kōkoruon̄gu dii u nan̄ga-na. U ka pe u d̄imma-i. Duō ji pe-ma t̄i hiere torre-na, u ka kūl belle-i dii-de in̄on̄gō-na aa senu fuoru-i baa dāamu. Dāamu fammu sa d̄in̄ dede.»

18 Nsāa taa u dii nelma b̄oi nuōmba tūnni-na, a ce dumaan̄o-na u taa u wan̄ *Neldōdōlma-i baa-ba.

19 Erōdi wuo hūyāa u mōlō cien̄o a dii-yo. Ba taa ba b̄i cien̄o-i Erodiyadi. Aa naa tiraa ce weima b̄oi ma saa fa. U yaa waa nellentien̄o-i Galile-i-na. Nsāa wuo fulnu-yuō wuo u maacemma saa fa.

20 Wuō ce baa bel Nsāa-i dii-yo kaso, a migāan̄ tuō naara kunan̄gu u cālmuo-i-na.

*Yesu batisemma-i
(Matie 3.13-17; Marke 1.9-11)*

21 Nuōmba-i hiere ba kāa ka *batisen̄. Baŋ taa ba batisen̄ huon̄gu-na, Yesu wuo bi k̄a ba ka batisen̄-yo. Baŋ baatisen̄-yo t̄i, wuo tuō cārā Diilon̄o-i. Doro wuo puur.

22 *Diilon̄-Yalle hel kon̄hurun̄ temma jo ji diire-yuō. Baa nu molo piiye d̄oro-i-na wuo: «Mi Bien̄o yaa nuon̄o-i, ŋ maama sa suō aa d̄ōlnu-miε; nuōnei f̄ien̄ mi huon̄ga-i.»‡

*Yesu b̄incuōmban̄ cuu ba-naa dumaa ku yaa daaku
(Matie 1.1-17)*

23 Yesun̄ duon̄ u maacemma-i huon̄gu maŋ nuō-i, u waa baa bien̄ komorre baa c̄inciel temma. Nuōmba taa ba j̄oguon̄ wuo Yosefu bien̄o.

Yosefu to-i ba taa ba b̄i-yo Eli.

24 Eli to-i ba taa ba b̄i-yo Mata.

Mata to-i ba taa ba b̄i-yo Levi.

Levi to-i ba taa ba b̄i-yo Mēlki.

Mēlki to-i ba taa ba b̄i-yo Yanai.

Yanai to-i ba taa ba bi b̄i-yo Yosefu.

25 Yosefu faɲo to-i ba taa ba bi-yo Matatiyasi.

Matatiyasi to-i ba taa ba bi-yo Aməsi.

Aməsi to-i ba taa ba bi-yo Nahamu.

Nahamu to-i ba taa ba bi-yo Esili.

Esili to-i ba taa ba bi-yo Nagai.

26 Nagai to-i ba taa ba bi-yo Maatɲo.

Maatɲ to-i ba taa ba bi-yo Matatiyasi.

Matatiyasi faɲo to-i ba taa ba bi-yo Semie.

Semie to-i ba taa ba bi-yo Yoseki.

Yoseki to-i ba taa ba bi-yo Yoda.

27 Yoda to-i ba taa ba bi-yo Yohana.

Yohana to-i ba taa ba bi-yo Eresa.

Eresa to-i ba taa ba bi-yo Sorobabel.

Sorobabel to-i ba taa ba bi-yo Salatiel.

Salatiel to-i ba taa ba bi-yo Neri.

28 Neri to-i ba taa ba bi-yo Melki.

Melki faɲo to-i ba taa ba bi-yo Adi.

Adi to-i ba taa ba bi-yo Kosamu.

Kosamu to-i ba taa ba bi-yo Elmadamu.

Elmadamu to-i ba taa ba bi-yo Er.

29 Er to-i ba taa ba bi-yo Yesu.

Yesu faɲo to-i ba taa ba bi-yo Elieser.

Elieser to-i ba taa ba bi-yo Yorimu.

Yorimu to-i ba taa ba bi-yo Mata.

Mata faɲo to-i ba taa ba bi-yo Levi.

30 Levi faɲo to-i ba taa ba bi-yo Siminyo.

Siminyo to-i ba taa ba bi-yo Yuda.

Yuda to-i ba taa ba bi-yo Yosefu.

Yosefu faɲo to-i ba taa ba bi-yo Yonamu.

Yonamu to-i ba taa ba bi-yo Eliyakimu.

31 Eliyakimu to-i ba taa ba bi-yo Meleya.

Meleya to-i ba taa ba bi-yo Mena.

Mena to-i ba taa ba bi-yo Matata.

Matata to-i ba taa ba bi-yo Natamu.

Natamu to yaa *Davidi.

32 Davidi to yaa Yese.

Yese to yaa Yobedi.

Yobedi to yaa Bosi.

Bosi to yaa Sala.

Sala to yaa Nasō.

33 Nasō to yaa Aminadabu.

Aminadabu to yaa Adime.

Adime to yaa Arni.

Arni to yaa Esiramu.

Esiramu to yaa Peresi.

Peresi to yaa *Yuda.

34 Yuda faɲo to yaa *Yakabu.

Yakabu to yaa *Isaki.

Isaki to yaa *Abiramu.

Abiramu to yaa Tera.

Tera to yaa Nahor.

35 Nahor to yaa Seruge.

Seruge to yaa Erehu.

Erehu to yaa Pelegi.

Pelegi to yaa Eber.

Eber to yaa Sala.

³⁶ Sala faɲo to yaa Kanamu.

Kanamu to yaa Arpasadi.

Arpasadi to yaa Semu.

Semu to yaa *Nowe.

Nowe to yaa Lemeki.

³⁷ Lemeki to yaa Matusalemu.

Matusalemu to yaa Enoki.

Enoki to yaa Yeredi.

Yeredi to yaa Maleleyel.

Maleleyel to yaa Kenamu.

³⁸ Kenamu to yaa Enosi.

Enosi to yaa Seti.

Seti to yaa Adama.

Diilon uɲ hielaa miwaanjo-i u maa Adama faɲo yaa jina.

4

Sitani taara duɔ guɔl Yesu gbeini-i

(Matie 4.1-11; Marke 1.12-13)

¹ *Diilon-Yalle naa yu Yesu huɔɲga-i. Uɲ hilaa *Yurdɛ-i-na, die kã baa-yo *hiɛkuraɲgu-na.

² Uɲ kãa terienɲu-na, *Sitani wuɔ nyaanu-yuɔ duɔ ka guɔl u gbeini-i. U cie yinni komuɔɲa hãi baa-yo taalma-na. Yinni fanni-na, Yesu saa dii kuuwuɔngu u nuɲgu-na. Ku huɔɲgu-na, nyulmu sire cuɔl-o.

³ Sitani wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Da kuɔ Diilon-Bienjo yaa nuɔɲo-i kelkel, ce tãmpɛl daade bir kuuwuɔɲgu i ne!»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Ma nyegãaɲ Diilon-nelma-na wuɔ: *«Niiwuoni-i yon, ni sie gbãa ce nelieɲ nuɔ ɲ ba.»*»

⁵ Uɲ waɲ mafama-i, Sitani nyugũɲ baa-yo dɔrɔ a ka pigãaɲ-yo nileiɲa-i hiere hɛma-na da hɔlhɔlhɔl

⁶ aa cira: «Niɲ daa nileiɲa maɲ daaya-i hiere baa a huɔya-niini-i, mɛi waɲa; da miɛ mi ka ce kumaɲ baa-ya mi ce.

⁷ Da ɲ dũuna jaal-mi, mi ka hã-ni baa-ya.»

⁸ Yesu wuɔ cira: «Ma nyegãaɲ Diilon-nelma-na wuɔ: *«Nj saaya ɲ ta ɲ dũuna ɲ jaal Itienjo-i Diilonjo yaa-i; aa ɲ ta ɲ cãa u yaa u diei yon.»*†»

⁹ Sitani wuɔ hiire baa-yo a kã baa-yo *Yerusalem-i-na, ka haa-yo *Diilodubuɔ dɔrɔ-i-na aa cira: «Da kuɔ Diilon-Bienjo yaa nuɔɲo-i kelkel, tie ɲ diire hɛma-na i ne. Ma sɪ ma nyegãaɲ Diilon-nelma-na wuɔ:

¹⁰ *«Diilonjo ka ce u *dɔrɔpuɔrbiemba ta ba niya-nie.»*

¹¹ Aa tiraa cira:

«Ba ka tũu-ni ba nammu-na ɲ baa ka tistɲ ɲ fɛɛ terienɲu.»‡»

¹² Yesu wuɔ cira: «Ma bi nyegãaɲ Diilon-nelma-na wuɔ: *«Baa dan Itienjo-i Diilonjo-i ɲ ne.»*§»

¹³ Sitani wuɔ ce ji gbɛ; u saa ji gbãa guɔl Yesu gbeini-i. Wuɔ naa u ta aa yaɲ-yo tuɔ cie huɔɲgu naɲgu.

* **4:4** Anjlnamma tiyemman-sɛbe (Deutéronome) 8.3 † **4:8** Anjlnamma tiyemman-sɛbe

(Deutéronome) 6.13 ‡ **4:11** Gbeliemɲ-nalãaɲgu (Psaume) 91.11-12 § **4:12** Anjlnamma

tiyemman-sɛbe (Deutéronome) 6.16

*Yesuŋ duwŋ u maacemma-i dumaa Galile-i-na**(Matie 4.12-17; Marke 1.14-15)*

¹⁴ *Sitaniŋ juo ta aa yanŋ Yesu-i, wuɔ bir kã *Galile-i-na baa *Diilonŋ-Yalle fŋngũ-i. Uŋ kãa, baa fũnuŋ ta ba gbɛliɛŋ-yo terni-na hiere.

¹⁵ U taa u wanŋ Diilonŋ-nelma-i *Diilonelhãalãdũngu-na. Nuɔmba-i hiere ba taa ba kaal-o.

(Matie 13.53-58; Marke 6.1-6)

¹⁶ Yiiŋgu nanŋgu-na, wuɔ ji kã Nasarɛti-i-na. U vãa kusuwŋ-nu'i. *Yitɛnanŋguŋ juo hi, wuɔ kã *Diilonelhãalãdũngu-na. U taa u kã koko. Diilonŋ-nelmaŋ juo hi kalamma, wuɔ sire duɔ kalaŋ.

¹⁷ Baa hã-yo *Diilopɔpuɔrbilonŋ-o-i *Isayi sebe yaa wuɔ u kalaŋ. Wuɔ puur terienŋu maŋ uŋ nyegãaŋ wuɔ:

¹⁸ «Itieŋo *Yalle dii mi yungu-na.

Na saa da, u hielaa-mi

*mi da mi wanŋ *Neldɔdɔlma-i baa sũntaamba-i.*

U puwraa-mi

mi da mi wanŋ baa kɔraamba-i wuɔ kɔrstni tɛ,

aa wanŋ baa yiriemba-i wuɔ ba yufienŋa ka puur,

aa bamaŋ dii pɔrtɔmma-na wuɔ pɔrtɔmma tɛ,

¹⁹ *aa wanŋ baa-ba wuɔ Diilonŋo ka firnu u huwŋga-i baa nuɔmba-i fiefie-i-na.»**

²⁰ Uŋ kalaanŋ tɛ, wuɔ suuye sebe-i aa hã Diilonelhãalãdũngu maacenceronŋo-i baa-yo aa tɛna. Nuɔmba-i hiere baa dŋ-yuɔ ta ba ne-yo.

²¹ Wuɔ cira: «Miŋ kalaanŋ nelma maŋ daama-i, ma ciɛ nyuŋgo daayo'i nuɔ-i.»

²² Nuɔmba kar da hãmmu! Wuɔ cor tuɔ piiye. U nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor. Ba hõmmu cu; ba ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Yosefu biɛŋo'i sɩ wei?»

²³ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yiiŋgu dii baa yiiŋgu, na ka nanŋ gbãnalãaŋ daaku-i baa-mi wuɔ: «Perruntie, sire ŋ fɛrɛ i ne!» Aa na ka cira: «I nuɔ niŋ ciɛ mamaŋ hiere Kafarnamu-i-na, ce ma temma nanŋ fɛrɛŋ nelle-na i ne.»»

²⁴ Aa tiraa gbɛ-ba wuɔ: «Yaanŋ mi wanŋ ninsonŋo-i baa-na: Diilopɔpuɔrbilonŋo-i, u nellenŋ-baamba sa kãŋ-yo.

²⁵ Yaanŋ mi tũnu-nei, *Eli bãanŋgu-na, bikulcaamba bɔi waa *Isirahel-na, Diilonŋ wuɔ ce bierŋa siei baa caamba niediei u saa dãa. Nyul wuɔ suur nelle-na†.

²⁶ Nga Diilonŋ wuɔ yanŋ bafamba-i aa puur Eli-i bikulciɛŋo nanŋ wulaa Sareputa, dii Sidã‡.

²⁷ Aa Diilopɔpuɔrbilonŋo-i Elise bãanŋgu-na, *wontuɔrmba bɔi waa Isirahel-na, nga Elise saa ji sire u diei *Isirahel-baamba-na; u yaanŋ bafamba-i aa sire umanŋ naa hilaa Siiri mara-i-na jo, ba taa ba bi-yo Naama§.»

²⁸ Banŋ juo nu mafamma-i, ba hõmmu pãŋ guɔla hiere.

²⁹ Ba nelle waa tãnuŋ-nu. Baa sire tisŋ-yo hiel-o Diilonelhãalãdũngu-na, a hel baa-yo nellenŋ-huwŋga-na, a nyugũŋ baa-yo tãnuŋgu dɔrɔ-i-na wuɔ ba ka se-yo nanna.

³⁰ Yesu wuɔ yanŋ-ba aa yegɛl hel ba hɔlma-na ta.

*Yesuŋ siire jaamba-i dumaa Kafarnamu-i-na**(Marke 1.21-28)*

* 4:19 Isayi (Êsaie) 61.1-2 † 4:25 Jãmatigi ba sebedɛlãŋo (1 Rois) 17.1 ‡ 4:26 Jãmatigi ba sebedɛlãŋo (1 Rois) 17.8-16 § 4:27 Jãmatigi ba sebhãallŋo (2 Rois) 5.1-14

³¹ Yesuŋ hilaa Nasareti-i-na, wuɔ ta kã Kafarnamu. *Galile nelle nande-i difande-i. Uŋ kãa, wuɔ kã *Diilonelhaalãdũngu-na *yitĩenangu-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i.

³² U taa u piye baa bibesinni u yan *anjĩnamma pigãataamba-i; a ce dumaanjo-na, u nelma taa ma suurnu nuamba-i ma cor.

³³ Naacolŋo nanjo waa ba hõlma-na, *jĩna waa u yungu-na. Wuɔ kaasŋ da gbagaga wuɔ:

³⁴ «Nasaretitaan Yesu! I cie-ni nie? N juɔ da ŋ ji kɔsuɔŋ-ye wuɔ bige-i cie? Mi suɔ-ni, Diilon-nolŋo yaa nuɔŋo-i.»

³⁵ Yesu wuɔ cira: «Suuye ŋ nunŋu-i aa ŋ cor ŋ hel naacolŋo-na.» Jĩna wuɔ mal naacolŋo-i nuamba-na aa naa hel u saa ce kuubabalaangu yuɔ.

³⁶ Kuɔ ce nuamba-i gberɛ, baa ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «Naacolŋ daayo hii dɛ! Baa jĩnabaa-ba-i hiere u donya-bei baa u nuŋ-ãndaangu.»

³⁷ Kuŋ cie dumaanjo-na, u yerre gbuo terni-i hiere.

(Matie 8.14-17; Marke 1.29-34)

³⁸ Uŋ hilaa *Diilonelhaalãdũngu-na, wuɔ kã Simɔ ciiŋ-nu. Simɔ cura sa waa hĩnni; u kũɔma naa gbuu huol da pãmpãmpãŋ, u galla. Ba cãrã Yesu-i wuɔ u sire-yuɔ.

³⁹ U kã ka ture cieŋo yudɔɔ-i-na, a nuola jarma-i. Cieŋo pãŋ da u ferɛ terduŋgu fanŋu-na. Wuɔ sire tuɔ ce ba nersinni-i.

⁴⁰ Bãanguŋ juɔ ta ku suur huɔŋgu man nuɔ-i, jaamban waa baa baman hiere nelle-na, baa jo baa-ba. Yesu wuɔ tuɔ haa u nammu-i bei u sire-bei.

⁴¹ Jaan daaba hõlma-na, *jĩnabaa-ba waa nuamba boi-na. Duɔ donya uman baamba-i, ba ta ba kaasŋ wuɔ: «Diilon-Bieŋo yaa nuɔŋo-i kelkel!» Jĩnabaa-ba naa suɔ wuɔ Diilon uŋ pãa nunŋu-i aa saan *Kõŋkortieŋo man, u yaa Yesu-i; a ce dumaanjo-na Yesu tuɔ nuola-bei, u sa yan ba da piye.

(Marke 1.35-39)

⁴² Cuon juɔ kaal, u sire kã hieŋ-nu. Nuamba taara-yuɔ ka da-yo aa ta ba taara ba bella-yuɔ u baa da ta aa yan-ba.

⁴³ Wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Mi saaya mi wuɔra wan *Diilon-bãangu *Neldɔdõlma-i nilieŋa nanja-na hiere; Diilonjo puɔraa-mi baa ma yaa.»

⁴⁴ Aa naa ta tuɔ wuɔra *Yude *Diilonelhaalãdũnni-na u wan Diilon-nelma-i.

5

Gberɛ-tetebelle

¹ Yiingu nanŋu-na, Yesu kãa Genesareti dalanŋa-na. Nuamba kũɔl ba-naa kã u wulaa da ba ka nu Diilon-nelma-i.

² Wuɔ da benni nanni-i ni hãi hũmma nunŋu-na, ni taamba naa hel ta ba saara ba jonaamba-i.

³ Wuɔ kã ka suur kunangu-na, Simɔ kũngu'i waa aa ce u forra-kuɔ celle kõŋkondaangu-na. Uŋ furaaya-kuɔ, Yesu wuɔ tĩena a don tuɔ wan Diilon-nelma-i u pigãan nuamba-i.

⁴ Uŋ juɔ piye tĩ, wuɔ gbɛ Simɔ-i wuɔ: «Kã pututu terieŋu-na, na ka nan na jonaamba-i.»

⁵ Simɔ wuɔ cira: «Hãalãtie, i naan juɔŋo-i cɔ i saa da bĩnkũngu bel, ŋga nin waan-ma dɛi, mi sie yagar ŋ nunŋu-i.» Aa naa ta.

⁶ Ban kãa ka nan ba jonaamba-i, baa bel titiraamba-i jonaamba yu ta ba yii da ba kar.

⁷ Ba nabentaamba namba waa, baa fara bi ba jo baa ba beŋo-i a ji kāyā-bei ba jul titiraamba-i. Baŋ julii-ba, benni-i ni hāi-i-na niε yu ta ni yii da ni nyierā hūma-na.

⁸ Simō-Pierr̄ daa mafamma-i, wuō kā ka dūuna Yesu caaŋgu-na aa naa cira: «Itie, muōŋo-i āmbabalmancerōŋ muō, baa piε-mi.»

⁹ Titiraan̄ daaba ciinumma diyaa korma yuō baa baman̄ waa baa-yo hiere beŋo-na.

¹⁰ Halle u nagbosobaa-ba-i Sebede bepuōmba-i korma bi bilaa-ba. Ba taa ba bi unāŋo-i Sake aa bi unāŋo-i Nsāa. Yesu wuō waŋ baa Simō-i wuō: «Baa yaŋ korma da-ni, a doŋ nyuŋgo, ŋ ka yaŋ tetebelle-i aa ta ŋ dii nuōmba-i Diilon̄-hūnuŋ-nu.»

¹¹ Yesuŋ waŋ mafamma-i, baa hel baa ba benni-i bomborma-na ka yaŋ-ni aa cu u huon̄-nu.

Yesu siire wontorŋo naŋo

(Matie 8.1-4; Marke 1.40-45)

¹² Yiin̄gu naŋgu-na, Yesu kāa nelle nande-na. *Wontorŋo naŋo da-yo aa piε ka dūuna u caaŋ-nu aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-miε, mi suyaa miε ku siε yar-ni.»

¹³ Yesu wuō haa u naŋga-i yuō aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma ta.» Naacolŋo jarma pāŋ ta yuō terduōŋgu faŋgu-na.

¹⁴ Yesu wuō waŋ-ma kuola-mei baa-yo wuō u baa yaŋ ma hel; aa u kā *Diilojigāntieŋo wulaa u ka ne-yo, aa u pā niikonni maŋ dii pām̄ma u hā-yo u migāaŋ u yuŋ-maama-i ŋaa *Moisiŋ nyεgāaŋ-ma dumaa*. Ku yaa nuōmba ka suō wuō u jarma taa-yuō kelkel.

¹⁵ Kufan̄guŋ ciε, Yesu yerre migāaŋ ta di du di kā. Nuōmba boi taa ba jānu ba-naa ba nu u nelma-i. Jaamba taa ba cārā-yuō u tuō sire-bei ba jarma-na.

¹⁶ Ŋga huōŋgu naŋ-nu duō ce, u yaŋ-ba aa ta kā u deŋ ka cārā Diilon̄o-i aa bir jo.

Yesu siire murgu naŋo

(Matie 9.1-8; Marke 2.1-12)

¹⁷ Yiin̄gu naŋgu-na, Yesu taa u waŋ Diilon̄-nelma-i u pigāaŋ nuōmba-i. A ne da *Fariŋŋebaa-ba namba waa tēna ba hōlma-na, baa *an̄j̄namma pigāataamba namba. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude, halle banamba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Itieŋo f̄ŋgūō waa baa-yo u tuō sire jaamba-i.

¹⁸ Balamba namba tūu murgu naŋo-i kuugallaŋ-nu jo baa-yo, wuō ba ji suur j̄na-yuō Yesu caaŋgu-na.

¹⁹ A ne da nuōmba naa yu dūŋgu-i, ba saa suō baŋ ka suur baa-yo dumaa. Ba naa ba nyugūŋ dūŋgu dōrō-i-na, aa kaasŋ-ku dii-yo baa u kuugallaŋgu-i nuōmba hōlma-na j̄na-yuō Yesu caaŋgu-na.

²⁰ Yesu wuō ne da ba haa ba naŋga-i yuō cor, wuō gbē ba jeiŋo-i wuō: «Mi j̄ε, ŋ āmbabalma hurii hiere.»

²¹ An̄j̄namma pigāataamba-i baa Fariŋŋebaa-ba doŋ ta ba piiye wuō: «Hai moloŋo-i daayo-i aa u tuō tuora Diilon̄o-i? Da ma hel Diilon̄o-na, hai moloŋo-i gbāa hur u nanolŋo āmbabalma-i?»

²² Yesu wuō suō baa-ba, wuō gbē-ba wuō: «Bige-i ciε na ta na jōguōŋ nel daama temma-i na hōmmu-na?»

* **5:14** Nieŋ Buolman̄-scbe-i-na (Lévitique) 14.2-32.

²³ A hur u ámbabalma-i, baa a ce u sire a tuɔ wuɔ-i, ma hái-i-na, namaa daa hama-i ce fɛu yanɔ?

²⁴ Nga mi ka sire naacolɔɔ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonɔ hãa *Molon-Bienɔ-i ku fɔngũ-i híema-na u tuɔ hur nelbiliemba ámbabalma-i.» Uɔ waan mafamma-i, wuɔ gbɛ murgu-i wuɔ: «Sire ɔ biɛ ɔ kuugallaŋgu-i ɔ kũɔ, muɔmɛi waaɔ-ma dumaa.»

²⁵ Naacolɔɔ bi sire ba yufelle-na a biɛ u kuugallaŋgu-i tuɔ gbɛliɛɔ Diilonɔ-i u kũɔ.

²⁶ Maa ce-ba hiere gbɛɛ; baa ta ba piye wuɔ: «Diilonɔ-i bibienɔ!» Korma taa ma da-ba a ce ba ta ba piye wuɔ: «I daa gbɛɛ-weima nyunɔgo-i-na.»

Yesu bɛ Levi-i

(Matie 9.9-13; Marke 2.13-17)

²⁷ Yesuɔ hilaa terienɔɔ-na, wuɔ da *nampohũutienɔ nanɔ tɛnaana u maacemmaɔ-dũɔɔ-na, ba taa ba bí-yo Levi. Wuɔ wanɔ baa-yo wuɔ: «Levi, sire i ta.»

²⁸ Levi bi pãɔ nanna u maacemma-i aa sire cu u huonɔ-nu.

²⁹ Ku huonɔɔ-na, Levi wuɔ ce kãlle u dumelle-na Yesu yerrenɔ aa bí u jo ba ji ta ba wuɔ niwuoni-i. Nuɔmba bɔi waa baa-ba. Nampohũutaamba waa ba holma-na.

³⁰ *Fariɛbaa-ba daa mafamma-i ce bige-i baa *ãnjɛnanna pigãataamba-i? Kuɔ ghuu jan-ba; baa ta ba waana aa naa ta ba piye baa Yesu *hãalãbiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ na ta na wuɔ aa ta na nyɔɔ baa nelbabalaanɔ daaba temma-i?»

³¹ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Da ɔ waa hínni, ɔ ka ce bige-i perruntienɔ terienɔ-nu?»

³² Mi saa jo nelfafaanɔ maa-na, nga mi juɔ nelbabalaanɔ maa-na ba da ba nanna ba cilɔbabalaanɔ-i.»

Yesu piye sũɔɔ maama

(Matie 9.14-17; Marke 2.18-22)

³³ Baɔ waa mafamma-na, *Fariɛbaa-ba namba yuu-yo wuɔ: «*Nsãa-Batisi *hãalãbiemba dii sũɔɔ-i aa ta ba cãrã Diilonɔ-i, miɛ baamba bi dii aa ta ba cãrã, bige-i ciɛ nanɔ baamba sa dii?»

³⁴ Yesu wuɔ siɛ-ba baa gbãnalãanɔ wuɔ: «Neliɛ gbãa tuɔ já ciɛɔ aa na ce u jẽnaamba dii sũɔɔ ku yiɔɔ-na dɔrbiɛɔ yufelle-na wei?»

³⁵ Nga yiɔɔ dii baa yiɔɔ, ba ka bel dɔrbiɛɔ-i ta baa-yo. Kufanɔ yinni'i nuɔ-i banɔ ka dii sũɔɔ-i.»

³⁶ Aa naa tiraanɔ nanɔ gbãnalãanɔ nanɔ baa-ba wuɔ: «Ba sa taal jonɔrfelɛɔ-i a nar uucɔɔɔ. Da ɔ ce-ma, jonɔrfelɛɔ kompanɔa siɛ biɛ baa uucɔɔɔ kaanɔa-i, u yaa daayo u taalaa tɛ.

³⁷ Ba sa bi dii duvɛnfelɛɔ-i cirkpɔcɔɔɔɔ-na. Umanɔ duɔ ce-ma, cirkpuɔ ka muonu aa duvɛɔ ka kũna.

³⁸ Nga da ɔ'a ɔ dii duvɛnfelɛɔ-i, ɔ saaya ɔ dii-yo cirkpafelɛɔ-na.

³⁹ Na saa da, umanɔ duɔ tuɔ nyɔɔ duvɛncɔɔɔɔ-i uufelɛɔ sa dɔlnu-yuɔ a ce dumaanɔ-na u sa taara-yuɔ.»

6

Yitɛnanɔɔ maama

(Matie 12.1-8; Marke 2.23-28)

1 *Yitŋenŋu nanŋu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni ba cor. U *hāalābiemba ta ba kar bile-i ba hu-yo ba natiŋa-na ba wuo.

2 *Fariŋɛbaa-ba namba ta ba waŋ baa-ba wuo: «Bige-i cie na ta na ce kumaŋ saa saaya cemma yitŋenŋu-na?»

3 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuo: «Nyulmu naŋ bilaa *Davidi-i wuɔ ce kumaŋ baa u nuɔmba-i*, ma sɪ na kalaŋ-ku kɛ?

4 U naŋ suurii Diilon-ɔŋgu-na dumaa a biɛ Diilon-buruo-i ba wuo. A ne da a saa baa miɛ Diilon-hūmelle-i, bamaŋ si dii *Diilojigāntamba, ba saa saaya ba wuo buruo faŋo-i.»

5 Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ cira: «*Molon-Bieŋo yaa yitŋenŋu tieno-i.»

Yesu siire nagāduɔla naŋo

(Matie 12.9-14; Marke 3.1-6)

6 *Yitŋenŋu bi nanŋu-na, Yesu wuɔ suurii *Diilonelhāaladūŋgu-na tuɔ waŋ Diilon-nelma-i. A ne da naacolŋo naŋo waa ba hɔlma-na, u nadienŋa naa minan.

7 *Anjnamma pigāataamba-i baa *Fariŋɛbaa-ba kā ka tŋena ta ba ne Yesu-i wuɔ duɔ sire jeiŋo yitŋenŋu-na ba da āntāalāmma haa-yuɔ.

8 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ naacolŋo-i wuɔ: «Sire ŋo ŋ ji yiera nuɔmba yaanŋa-na.» Naacolŋ wuɔ sire ŋo ji yiera.

9 Yesu wuɔ cira: «Yaŋ mi yuu-na nelma diei: A saa baa miɛ Diilon-hūmelle-i, bige-i faa cemma yitŋenŋu-na? Anfafamma'i faa cemma waa āmbabalma? Da ŋ da molo yii duɔ ku, ku saaya ŋ kor-o waa ku saaya ŋ yaŋ u ku?»

10 Aa naa wuɔra ne ba yammu-i hiere aa waŋ baa naacolŋo-i wuɔ: «Fara ŋ nanŋa-i.» Naacolŋ wuɔ bi fara u nanŋa-i, kaa bir ka temma-i.

11 Ba hōmmu gbuu pāŋ du hiere; baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «I ka ce Yesu daayo-i nie?»

Yesu fiɛlaa u pɔpuɔrbiemba-i

(Matie 10.1-4; Marke 3.13-19)

12 Yibienŋa fanŋa-na, Yesu wuɔ kā tānūŋgu nanŋu-na ka cārā Diilonŋo-i cɔ u yufien-na.

13 Cuonŋ juɔ kaal, wuɔ bi u *hāalābiemba-i a fiɛl cīncieluo ba hāi bei, a tuɔ bi-ba *pɔpuɔrbiemba.

14 Uŋ fiɛlaa bamaŋ ba yireiŋa yaa daaya: Simɔ, (Yesu wuɔ bi Simɔ faŋo yaa Pier-i,) baa u hāaŋo-i Andere, baa Sake, baa Nsāa, baa Filipu, baa Batelemi,

15 a naara Matie, baa Toma, baa Alfe bieŋo-i Sake, baa Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i,

16 a naara Sake bieŋo-i *Yuda, baa *Yuda-Isikaro maŋ juɔ hel Yesu huonŋu-na.

Jaamba bɔi juɔ Yesu ji sire-bei

(Matie 4.23-25)

17 Yesuŋ juɔ fiɛl u *pɔpuɔrbiemba-i ti, wuɔ hiire baa-ba tānūŋgu-na ka yiera baa-ba kpaŋkpaatāŋgu nanŋu-na. U *hāalābiemba namba waa terienŋu fanŋu-na, baa sa waa dei baa yuliŋgu-i a naara nelpūŋgu nanŋu. Banamba taa ba hel *Yude, banamba *Yerusalemu, banamba Tiir, banamba Sidō dii dāmmanuoraanŋu caan-nu.

18 Baa juɔ da ba ji nu Yesu nelma yaa-i aa u duɔ sire jaamba-i ba jarma-na. Wuɔ bi donya *jinabaa-ba-i u hiel-ba nuɔmba yunni-na.

* 6:3 Nieŋ Samiel scbedelēŋo-na (1 Samuel) 21.2-7.

19 Fõṅgũo nanjo taa u hel Yesu-i-na u sire-bei ba jarma-na, a ce dumaanjo-na, baa ta ba taara ba yiɛya-yuɔ hiere.

Yesu gboya u haalabiemba-i
(Matie 5.1-12)

20 Nuɔmban̄ nii Yesu-i-na da ba yiɛya-yuɔ, wuɔ wuɔra ne u *haalabiemba-i aa naa cira:

«Sũntaan̄ namaanjo-i, na yunni dɔlaa;

*Diilon̄-nelle-i namaa diele-i.

21 Nyulmun̄ yer̄ namaa naman̄ nuɔ-i fiefie-i-na, na yunni dɔlaa; niwuoni kaa haaya baa-na.

Namaa naman̄ kaalaan̄ fiefie-i-na, na yunni dɔlaa; na kaa waa nyembɩnnīn̄.

22 Nuɔṅ da ba bigaan̄-na,

da ba nanna-nei,

da ba ta ba tuora-nei,

sisɔ da ba ta ba biɛna na yireiṅa-i *Molon̄-Bieṅo maama-na, na yunni dɔlaa.

23 Taa na gbu na nye yiṅgu fanṅu-na, aa na ta na muora na gbugbanni-i; Diilon̄o kaa pã-na bɔi dɔrɔ-i-na. Na saa da, ba bīncuɔmba cie karaan̄ṅu fanṅu temma yaa-i baa *Diilopɔpɔrbiemba-i.

24 Nga waan̄ namaanjo-i, sũlma haraa-nei;

na cie na baaṅgu-i ti.

25 Niiwuoniṅ haaya baa namaa naman̄ fiefie-i-na, sũlma haraa-nei; na kaa waa nyulmu-na.

Namaa naman̄ dii nyembɩnni-na fiefie-i-na, sũlma haraa-nei;

na kaa waa kuliṅ-kaaluṅ-nu.

26 Nuɔmba-i hiere da ba ta ba bi na yefafalle,

ṅaa ba bīncuɔmba nan̄ biṅ coikartaamba man̄ naa cie ba fere
Diilopɔpɔrbiemba

ba yefafalle-i dumaa, sũlma haraa-nei.»

Taa na dɔl na bigaarãamba-i
(Matie 5.38-48; 7.12)

27 «Namaa naman̄ karaa na tũnni-i ta na nu mi nelma-i, yaan̄ mi tũnu-nei: Taa na dɔl na bigaarãamba-i, taa na ce añfafamma baman̄ diyaan̄ lunṅu nei.

28 Uman̄ duɔ haa u nubabalaan̄ṅu nuɔni man̄ nuɔ-i, baa waasa kutieṅo-na, yan̄ aa ṅ ta ṅ joṅuṅ kuufafaan̄ṅu baa-yo. Taa na cãrã Diilon̄o-i na hã baman̄ cieṅ-nan̄ kuujan̄ṅu-i.

29 Uman̄ duɔ caa ṅ tũṅ daaku-i, bir daaku-i ṅ hã-yo. Uman̄ duɔ bie ṅ joṅgorbuɔ-i, baa cie-yo ṅ joṅgoryelle-na.

30 Uman̄ duɔ cãrã ṅ wulaa, hã-yo. Aa uman̄ duɔ bie bīṅkũṅṅu ṅ wulaa, baa yuu-yo ku maama.

31 Nan̄ taaran̄ nuɔmba ta ba ce kuman̄ ba hã-na, taa na ce ku temma na bi hã-ba.

32 Da na ta na dɔl na dɔdɔltaamba yon̄, na jaaluṅṅu sɩ Diilon̄o wulaa. Na saa da, halle baman̄ sa wuɔyaan̄ Diilon̄-hũmelle-i ba dɔl ba dɔdɔltaamba-i.

33 Da na ta na bi ce añfafamma-i baman̄ cieṅ añfafamma-i nei yon̄, na jaaluṅṅu sɩ Diilon̄o wulaa. Halle baman̄ sa wuɔyaan̄ Diilon̄-hũmelle-i ba ce kufan̄ṅu-i.

34 Aa da na ta na dii cẽmieṅa-i nan̄ suyaa wuɔ baman̄ ka gbãa suu-ya, na jaaluṅṅu sɩ Diilon̄o wulaa. Halle baman̄ sa wuɔyaan̄ Diilon̄-hũmelle-i, da ba suɔ wuɔ uman̄ ka gbãa suu cẽmelle-i ba dii-de u'i nuɔ-i.

³⁵ Nga, taa na dól na bigáarâamba-i, taa na ce ánfafamma bei, taa na há aa na baa ta na cie ku sólaangu huonngu-na. Ku yaa Diilonjo ka pá-na bói. Aa na ka waa Dərwuonjo beŋ namaa. U yaa faa. U faa baa nuamba-i hiere ka hel baa bamarj sa suyaan ánfafamma-i baa nelbabalaamba-i hiere.

³⁶ Na saaya na waa hujantaan namaa, ŋaa na Tonj yerj hujantienjo dumaa.»

Yesuŋ waanj maman a ká calmuo yanja-na

(Matie 7.1-5)

³⁷ «Baa na ta na cāl na-naa, ku yaa Diilonjo sie ka cāl-na. Baa na ta na haa cālmuo-cāŋkuole na-naa nuo, ku yaa Diilonjo sie ka haa cālmuo-cāŋkuole nei. Umanj duo cāl nuoni manj, ce jande aa ŋ yanj-yo, ku yaa nuo da ŋ bi cāl Diilonjo-i u ka ce jande aa yan-ŋi.

³⁸ Niŋ fiŋ baa kekerienju manj ŋ há nuamba-i, ba ka fi baa ku yaa há-ni, terienju fanju-na, yanj ŋ nanja ta ka fara, ku yaa ba ka fi nanj künju-i aa fēl-ku ku yu künna há-ni.»

³⁹ Yesu wuo nanj gbānalāangu baa-ba wuo: «Namaa daa yiro gbāa bel u nayironj nagā-ŋa ba ká terienju aa ba sie ka par suur fuonj-nu wei?

⁴⁰ *Hāalābilonjo sa suo u yanj u hāalātienjo-i, ŋga hāalābilonjo manj duo hāalā ka hi u fuonju-i, u ka tuo suo ŋaa u hāalātienj unj suo dumaa.

⁴¹ «Nanj cie nie da hüyāŋo-i unanj yufellenj aa daabolma-i nanj yufelle-na ŋ saa da-ma?

⁴² Daabolma-i nanj ferēŋ yufelle-na jünnu dumandē-i ŋ bir ŋ gbē ŋ nabentienjo-i wuo: «Yanj mi hiel hüyāŋo-i ŋ yufelle-na há-ni.» Anjgbāngbāama! Hiel daabolma-i ŋ yufelle-na igēna, ku yaa ŋ ka ta ŋ da dei a gbāa hiel hüyāŋo manj ŋ nabentienjo yufelle-na.»

(Matie 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «Tibifafaangu sa manj biebabaleiŋa, tibibabalaangu sa bi manj biefefeiŋa.

⁴⁴ Ba suo tibinni-i ni bienja'i nuo-i. Ba sa yagal muŋeŋa kaapugammu-na, aa ba sa bi biera hāleiŋa caaterrenj-yun-nu.

⁴⁵ Neliēŋ nuo ŋ huonganj yuu baa mamanj, ma yaa hilaanj ŋ nuŋgu-na. Nelfefeiŋo-i u ánfafamma hel u hofafanga'i nuo-i aa nelbabalanjo-i u maacembabalamma hel u hobabalanja'i nuo-i.»

Jaagociraamba hai maama

(Matie 7.24-27)

⁴⁶ «Bige-i cie na ta na bí-mi «Itie, Itie», aa da mi wanj mamanj baa-na, na sie ce-ma?

⁴⁷ Umanj duo jo ji nu mi nelma-i aa ce-ma, mi ka pigāan-na kutienj unj saa baa umanj;

⁴⁸ U saa baa neliēŋo manj wuo u ma dūŋgu, aa hiŋ ka hi támpēlle-i jina ku tuole-i. Ku tuoleŋ jīena fafamma aa u ma-ku, diilonjonj juo tá, kanni gbar, hūmma būŋ ka nanj-ku, ma saa gbāa naara-kuo.

⁴⁹ Nga umanj juonj u nu mi nelma-i aa u sa ce-ma, u saa baa umanj wuo u ma dūŋgu aa u saa hiŋ jīna ku tuole-i aa ma-ku. Diilonjonj juo tá, hūmma būŋ ka nanj-ku, ku pāŋ cii hiere, biŋkūŋgu saa tē.»

7

Yesu siire sorosi ba yuntienjo nanjo maacembilonjo-i

(Matie 8.5-13)

¹ Yesuŋ juo piye u nelma-i tí baa nuamba-i, wuo ta ká Kafarnamu.

2 *Oromɛ ba sorosi ba yuntienjo nanjo waa nelle fande-na, u maacembilonjo nanjo maama waa kpelle yuɔ. Maacembilonj daayo tuɔ janj. U jarma waa kpelle.

3 Yesuɲ juɔ, sorosi ba yuntienj daayo nu-ma. Wuɔ puɔr *Yuifu ba bɪncuamba namba-i u wulaa, wuɔ ba ka cārā-yuɔ u ji sire u maacembilonjo-i hā-yo.

4 Bɪncuɔɲ daaba kā ka ta ba cārā Yesu-i aa ta ba piiye wuɔ: «Naacolj daayo saaya kāyamma.

5 Yuifubaa miɛ i maama dɔlnu-yuɔ; ɲ saa da, u'i maa i *Diilonelhāalādūng-u-i hā-ye.»

6 Yesu wuɔ ta tuɔ kā baa-ba sorosi ba yuntienjo cɪng-u-na. Baɲ kaa piɛ cɪng-u-i, ba suu baa sorosi ba yuntienjo tiraa puɔr u jēnaamba namba Yesu wulaa. Baa wanj baa Yesu-i wuɔ: «Itie, i jɪɛɲ wuɔ i ji wanj baa-ni, wuɔ ɲ baa mulɪɛɲ ɲ fɛrɛ; kɛrɛ nuɔ ɲ saa saaya ɲ suur fuɔ temma dumelle-na

7 ku'i ciɛ ɲ da u saa siɛ jo u fɛrɛ ɲ wulaa. Nɲa da ɲ siɛ, ɲ wanj nelma diei, u maacembilonjo ka sire.

8 Wuɔ fuɔ fɛrɛ-i nuɔmba dii u yuɲ-nu, aa fuɔ bi waa banan yuɲ-nu. Duɔ gbɛ uman wuɔ: «Kā ɲ ka ce daaku!» Nj da kutienjo kāa. Duɔ bi gbɛ uman wuɔ: «Jo bande!» Nj da kutienjo bi juɔ. Duɔ bi tiraa gbɛ u maacembilonjo-i wuɔ: «Ce daama!» Nj da u ciɛ-ma.»

9 Yesu wuɔ kar da hāmmu! Naacolj uɲ juɔ piiye tɪ, Yesu wuɔ bir u yaanɲa-i nuamba-na aa naa cira: «Yaan mi tūnu-nei; *Isirahel-na hiere, mi saa da uman haa u nanɲa-i miɛ naacolj daayo temma-i.»

10 Sorosi ba yuntienjo pɔpuɔrbienj baa bir ta ba kūɲ. Baɲ kaa hi cɪng-u-i, baa da maacembilonj daayo siire da yeryer u temma-i.

Bikulciɛɲo nanjo biɛɲo kuu Yesu sire-yuɔ

11 Ku huonɲu-na, Yesu wuɔ ta tuɔ kā nelle nande-na, ba bi-de Nayine. U *hāalābiemba waa baa-yo a naara nelpūng-u nanɲu.

12 Baɲ kaa ta ba suur nelle-na, baa suu baa ba tūyāa bikulonjo nanjo ta ba kā da ba ka fuure. U waa naacombilonjo, aa u yaa waa u diei u nyu wulaa, a ne da u to naa ku aa yanj-ba. Nuɔmba boi taa ba kā u fuuremma-na.

13 Yesuɲ daa nyuɲo-i, u hujarre gbuu ko-yo, wuɔ wanj baa-yo wuɔ: «Ciɛɲ nuɔ, budii; baa kaal.»

14 Aa naa piɛ ka haa u nanɲa-i kulonjo-na. Bamanj naa tūyāa-yo baa yiɛra. Wuɔ wanj baa-yo wuɔ: «Naacombilo, sire!»

15 Wuɔ bi yiye sire tɪna, aa donj tuɔ piiye. Yesu wuɔ gbɛ nyuɲo-i wuɔ: «Biɛ ɲ biɛɲo yaa-i.»

16 Korma pāɲ bel-ba hiere terienɲu fanɲu-na. Baa ta ba gbɛliɛɲ Diilonjo-i aa ta ba piiye wuɔ: «*Diilopɔpuɔrbilobuɔ hilaa-yiɛ. Diilonjo juɔ ji kāyā u nuamba-i.»

17 Nelma famma gbuo *Yude-i hiere baa nilɛɲa manj u kɔtanni-na.

Nsāa-Batisi puɔraa u hāalābiemba-i Yesu wulaa (Matie 11.2-6)

18 Yesuɲ ciɛ mamanj hiere, Nsāa *hāalābiemba kā ka tūnu-yuɔ baa-ma.

19 Wuɔ bir puɔr ba hāi Yesu wulaa wuɔ ba ka yuu-yo kɛrɛ *Konkortienjo manj saaya u jo, u yaa ufanjo-i wɛi sisɔ uu dii huonj-nu?

20 Baa kā ka da Yesu-i, baa cira: «*Nsāa-Batisi puɔraa-ye ɲ wulaa, wuɔ i ji yuu-ni kɛrɛ Konkortienjo manj saaya u jo, u yaa nuɔɲo-i wɛi sisɔ uu dii huonj-nu?»

21 A ne da huɔŋgu faŋgu-na, Yesu waa tuɔ sire jaamba boi ba jarma-na aa tuɔ donya *jɪnabaa-ba-i nuɔmba yunni-na aa bi tuɔ puur yiriemba yufienɔ-a-i.

22 Wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Kāan̄ na ka tūnu Nsāa-i baa nan̄ daa kuman̄, baa nan̄ nuɔ maman̄: *Yiriemba yufienɔ puurii, murgubaa-ba siire ta ba wuɔ*, *wontuɔrmba jarma taa bei, *tugbentaamba tūnni puurii, bikuomba siire aa sūntaamba nuɔ* *Neldɔɔlma-i.*»

23 Uman̄ gbeini-i da ni saa ji guɔl mi huɔŋgu-na kutien̄o yun̄gu dɔlaa.»

Nsāa-Batɪsi sɪnni-i

(Matie 11.7-19)

24 Nsāa pɔpuɔrbien̄ ban̄ taa, Yesu wuɔ tuɔ taara u pigāan̄ nuɔmba-i baa Nsāa sɪnni-i, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na kāa ka ne bige-i *h̄ɛkuraan̄gu-na? Fafal-mun̄ sagallan̄ h̄ien̄gu-i dumaa na kāa ka ne ku yaa wei?»

25 Namaa kāa ka ne bige-i? Na kāa ka ne uman̄ diyaa b̄imb̄ifafanni wei? Ma sɪ baman̄ diyaa b̄imb̄ifafanni-i aa ta ba ce ba bāan̄gu-i baa dii jāmatigi ba dūnnin̄ ke?»

26 Nga namaa kāa ka ne bige-i? Ma sɪ na kāa ka ne *Diilopɔpuɔrbilon̄o'i ke? Aa naacol̄o faŋo-i, mi tūnu-nei, u maaraa Diilopɔpuɔrbiemba-i.

27 Maman̄ nyegāan̄ Diilon̄-nelma-na wuɔ: «*Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilon̄o wuɔya ta ŋyaan̄-na ka cɔa ŋ h̄umelle-i*†, ba gb̄ɛ Nsāa yaa-i.

28 Yaan̄ mi tūnu-nei, Nsāa temma saa hi hon̄ caan̄-biemba-na yogo, a ne da uman̄ si dii baa yun̄gu *Diilon̄-nelle-na u maaraa Nsāa-i.

29 Nuɔmba-i hiere ka hel baa *nampoh̄utaamba-ba ba nuɔ Nsāa nelma-i aa suɔ wuɔ Diilon̄o maacemma vii, ba cɛ Nsāa *batɪsen̄-ba.

30 Nga *Faris̄ɛbaa-ba-i baa *an̄jɪnamma pigāataamba yagaraa wuɔ Nsāa baa batɪsen̄-ba. A ce dumaan̄o-na, Diilon̄ un̄ taa u taara u ce kuman̄ h̄a-ba, ba clinaana-kuɔ.»

31 Yesu wuɔ tiraa cira: «Mi gb̄aa saa fiɛfiɛ ku nuɔmba-i baa haba-i?»

32 Mi gb̄aa saa-ba baa bis̄almba man̄ t̄enaana ponsanatigerren̄. Banamba ta ba wan̄ baa banamba-i wuɔ:

«I hulii tulammu h̄a-na, na saa nyen̄,
i h̄al kuliin̄-neini h̄a-na, na saa kaal.»

33 *Nsāa-Batɪsin̄ juɔ aa u sa dii dibelle u nun̄gu-na, u sa nyɔŋ kolma, na cira wuɔ *jɪna dii u yun̄gu-na.

34 *Molon̄-Bien̄ un̄ wuɔ aa tuɔ nyɔŋ, na tiraa sire ta na piiye wuɔ: «Naacol̄ daa fuɔ bi yii baa niwuoni yaa yon̄ baa konyolle, aa tiraa sire bel j̄ɛru baa nampoh̄utaamba baa nelbabalaamba.»

35 Nga baman̄ siyaa Diilon̄o nelma-i ba suyaa wuɔ ma faa.»

Yesu kāa Simɔ c̄ɪŋ-nu

36 *Faris̄ɛyien̄o nan̄o waa, ba taa ba b̄i-yo Simɔ. Yiingu nan̄gu-na, wuɔ ji b̄i Yesu-i wuɔ ba ka wuɔ niwuoni u terien̄gu-na. Yesu wuɔ kā ba ka ta ba wuɔ.

37 A ne da saasorcien̄o nan̄o waa nelle fande-na. Wuɔ nu-ma wuɔ Yesu dii Simɔ terien̄gu-na ba ta ba wuɔ niwuoni. Wuɔ kā baa natikolo-h̄umma *alabati-kamoelen̄

38 ka yiera saanu baa Yesu gbeini-i tuɔ kaal. Un̄ kaal dumaan̄o-na, nyinyɔlma ta ma k̄unna Yesu gbeini-na. Wuɔ ce u yukuas̄ɪnni-i a hurre-nie aa p̄rā-nie nammu h̄ai aa ce natikolo-h̄un̄ daama-i a k̄unna-nie.

* 7:22 Nien̄ Isayi sebɛ-i-na (Ésaïe) 35.5-6; 61.1. † 7:27 Malaki (Malachie) 3.1

39 Simɔ daa mafamma-i ce bige-i, u pãŋ tuɔ piiye u huɔŋ-na wuɔ: «Kuɔ naacolŋ daayo waa *Diilorɔpuɔrbilonɔ ninsonɔ, ciɛŋo maŋ yiɛyaayan-yuɔ daayo-i uu naa suɔ wuɔ cɛfɛfiɛŋo sɪ.»

40 Yesu wuɔ cira: «Simɔ, nelma dii mi da mi wanŋ-ma baa-ni.»

Simɔ wuɔ: «Hãalãtie, wanŋ-ma.»

41 Yesu wuɔ cira: «Naacolŋo nanɔ cɛmelle waa nuɔmba hãi nuɔ; ðielã-wuonɔ-i neifiɛŋ-komuonɔ hãi baa cɪncieluo, hãalfŋ-wuonɔ-i neifiɛŋa ndii.

42 Ba saa gbãa da ba pã-ya, u ce hujarre bei aa ce ba yanŋ-ya. Ba hãi-i-na, cɛmellentienɔ maama ka ðolnu hai yanŋ?»

43 Simɔ wuɔ cira: «Mei huɔŋ-na, umanŋ gbeinɔ-i waa bɔi u maama ka ðolnu u yaa yanŋ.»

Yesu wuɔ cira: «ŋ waanŋ ninsonɔ.»

44 Aa naa bir u yaanŋa-i ciɛŋo-na, aa gbɛ Simɔ-i wuɔ: «ŋ daa ciɛŋ daayo-i ke? Miŋ diyaa mi gboluonŋu-i ŋ dumelle-na, ŋ saa hã-mi hũmma mi saara mi gbeini-i. Nŋa fuɔ kaalaa kũna u nyinyɔlma-i mi gbeini-na a saara-niɛ hã-mi, aa hurre-niɛ baa u yukuɔsɪnni-i.

45 Nŋ saa jãrã-miɛ pũrã-miɛ, nŋa fuɔ-i, dii unŋ suuri ŋ dumelle-na ji hi baa fiɛfiɛ, u saa yanŋ mi gbeini pũrãmma-i.

46 Nŋ saa hure namma mi yunŋu-na, nŋa ciɛŋ daayo kũna natikolo-hũmma mi gbeini-na.

47 Ku'i ciɛ mi ta mi tũ-nir miɛ: Mi maamanŋ ðolaanu-yuɔ ðolnumma maŋ daama-i, ku pigãanŋ wuɔ u ãmbabalma-i baa ma ciinumma-i hiere, ma hurii. Nŋa umanŋ ãmbabalma-i da ma saa hur bɔi, mi maama sa ðolnu kutienɔ-i bɔi.»

48 Aa naa wanŋ baa ciɛŋo-i wuɔ: «ŋ ãmbabalma hurii.»

49 Bamanŋ waa juwuoterienŋu-na baa ðonŋ ta ba jɔguonŋ wuɔ: «Naacolŋ daa fuɔ hilaa hie aa tuɔ gbã u hur ãmbabalma-i?»

50 Yesu wuɔ wanŋ baa ciɛŋo-i wuɔ: «Niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ ŋ kuraa, kã fiɛi.»

8

Caamba namba taa ba kayã Yesu-i baa u haalãbiemba-i

1 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji sire tuɔ wuura nilɛinŋa-na hiere u wanŋ *Diilonŋ-bãanŋu *Neldɔɔlma-i u kã. U *hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba waa baa-yo

2 a naara caamba namba. Wuɔ ðuɔnya *jɪnabaa halanŋ-ba caamba famba yunni-na, aa naa bi sire banamba jarma namma-na. Ba taa ba bɪ unanɔ-i Maari. Fuɔ taa u hel Magidala. Jɪnabaa niehãi naa hilaa fuɔ-i-na.

3 Aa bɪ unanɔ-i Sani. Fuɔ bolɔ waa *Erɔdi dumelle maacembiemba yuntienɔ nanɔ, ba taa ba bɪ-yo Kusa. Aa ta ba bɪ unanɔ-i Susani a naara capũŋgu nanŋu. Ba taa ba ce ba nagãŋ-niini-i ba kayã Yesu-i baa u hãalãbiemba-i.

Nuɔmbanŋ bel Diilonŋ-nelma-i dumaa

(Matie 13.1-23; Marke 4.1-20)

4 Nuɔmba taa ba hel nilɛinŋa-na hiere ba jo ba nu Yesu nelma-i. Yiinŋu nanŋu-na, wuɔ nanŋ gbãnalãanŋ daaku-i baa-ba wuɔ:

5 «Naacolŋo nanɔ kãa ka nanŋ fũma u suonŋu-na. Unanɔ kã ka diire hũmellen-huonŋ-na. Nuɔmba ta ba cor ba fiɛna-yuɔ; huriimba jo ji wuo-yo hiere.

6 Unanɔ kã ka diire tãmpellen-terienŋ-nu a pa, kpekpelma ce u ku.

7 Unanɔ kã ka diire hɪɛŋ-nu; hɪɛŋgu tu suuye-yuɔ.

8 Umanj diiriye suonj-huonja-na, munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla.» Yesunj waan mafamma-i, u piye da gbagaga wuo: «Umanj duo u ka nu, u nu!»

9 U *haalabiemba yuu-yo wuo: «Gbānalāan daaku yunju yaa wuo nie?»

10 U cira: «Diilonjo cie baa namaano-i. U *nellentesinni maama man fuyaa, u pigaan namaano-i baa-ma. Nga ma piye baa banamba-i gbāneininj; a ce dumaano-na,

da ba ne-ma, ba sie da ma terienju-i,

aa da ba nu-ma, ba sie suo ma yunju-i. »*

11 Aa naa cira: «Mi gbānalāanju yunju yaa daaku: Diilonj-nelma yaa fūma-i, aa nuamba hōmmu yaa u mundiiremmu-i.

12 Nuamba nanj hōmmu dii nja hūmellenj-huonja, da ba nu Diilonj-nelma-i, ba yanj *Sitāni jo ji hiel-ma ba hōmmu-na, a ce dumaano-na ba sie da hūu-ma aa kor.

13 Bananj hōmmu dii nja tāmpellenj-terienju, da ba nu Diilonj-nelma-i, ma gbuu dālnu-bei; ba hūu-ma. Nga ma sie gbāa nanj kaasinni. Da ku ji huol, ba har jina.

14 Bananj hōmmu dii nja hienj-terienju, da ba nu Diilonj-nelma-i, ba yanj anjoguoma-i baa gbeinj-maama-i a naara ba kusunj-maama jo ji suuye-meī. A ce dumaano-na ma sie gbāa dii belle ba wulaa.

15 Bananj hōmmu dii nja hiefafamma, da ba nu Diilonj-nelma-i, ba hūu-ma aa bel-ma baa hofafanja aa nyaar ta ba wuo ma hūmelle-i dinj saaya di wuo dumaa.»

Fitnj-gbānalaanju
(Marke 4.21-25)

16 Yesu wuo tiraa nanj gbānalāan daaku-i baa-ba wuo: «Ba sa celienj fitnuo-i aa ce binjūngū cure-yuo. Da ba celienj-yo, ba haa-yo dāro ku yaa nj da dūnj-huonja cie gbaa hiere.

17 Ku weima si dii mamanj sie ji hel bomborma-na, aa ku nelma si dii mamanj sie ji nu.

18 Kunj yenj baa umanj, ba ka hā-yo naara, aa umanj kuu si baa-yo, cēlle kūngū manj unj haa u nanja-i ku, ba ka hūu-ku aa yanj-yo. Terienju fanju-na, na saaya na ta na suo nelma numma.»

Yesu nyu-i baa u hamba juo u wulaa
(Matie 12.46-50; Marke 3.31-35)

19 Yesunj waa tuo wanj Diilonj-nelma-i, u nyu-i baa u hamba jo da ba ji ne-yo; jo ji da nuamba yuu, ba saa gbāa da ba pie u caanj-nu.

20 Baa wanj ba Yesu-i wuo: «ŋ nyu-i baa nj hamba juo da ba ji ne-ni, baa dii gōngūōngū-na.»

21 Yesu wuo cira: «Bamanj nuonj Diilonj-nelma-i aa ce-ma, ba yaa meī nyubaa-ba-i, ba yaa meī hamba-i.»

Yesu yieraaya fafalmu
(Matie 8.23-27; Marke 4.35-41)

22 Yiinju nanju-na, Yesu wuo ji bel nyugūnj berjo nanjo-na baa u *haalabiemba-i aa naa cira: «Yaanj i karnu dalanja-i i kā bombor damaalei-i.» Baa bi ta ta ba karnu ba kā.

* 8:10 Isayi (Ésaie) 6.9

23 Ba'a ba kā yaan̄ga-na, Yesu wuɔ duɔfũŋ. Ba kaa hi hɔlma namma-i, fafalmu nan̄ temma sire suuye-bei. Hũmma don̄ ta ma suur beŋo-na. Baa ta ba yii da ba kunu.

24 Hāalābiemba ta ba kaas̄ŋ wuɔ: «Hāalātie, sire, i yii diɛ ku!» Yesu wuɔ sire nuola fafalmu-i baa hũmma-i niɛ kā ka ciire.

25 Kuɔ cu ba hɔmmu-i, ba kũŋ maa ta ma nyɛŋ. Wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Naa na'a na haa na nan̄ga-i miɛ hie?» Baa ta ba piye ba-naa nuɔ wuɔ: «Nɛliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii niɛ aa duɔ nuola fafalmu-i baa hũmma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

*Yesu duɔnya j̄nabaa naacol̄ŋo nan̄o-na
(Matie 8.28-34; Marke 5.1-20)*

26 Yesubaa-ban̄ karaanu ka hi Geres-a dii Galile dalan̄ga bomborma namma-na, baa huɔl.

27 *J̄ina ba nol̄ŋo nan̄o waa nelle fande-na, u bāan̄gu cuɔ. U waa tuɔ wuɔra u b̄n̄ t̄amporuon̄gu aa tuɔ kā u cɔ c̄ncuɔŋ-na. Yesubaa-ban̄ huɔlaa u da-ba, u ta tuɔ j̄arā-bei.

28 Uŋ juɔ hi, u kaas̄ŋ aa dũuna Yesu caan̄gu-na aa piye da gbagaga wuɔ: «D̄orwuon̄ŋo Biɛŋ nuɔ, mi ciɛ-ni niɛ? Jande, baa ce hɔdorre baa-mi.»

29 Yesu wuɔ nuolaaya j̄nabaa-ba-i wuɔ ba hel-yuɔ ku'i ciɛ wuɔ tuɔ piye dumaan̄o-na. Ku waa da ku sire-yuɔ yiiŋgu man̄ nuɔ-i, ba bel-o vaa-yo baa j̄lgɔbaa j̄ina. Nga da ba fiɛ vaa-yo, u kar j̄lgɔbaa-ba-i aa suur h̄iɛŋ-nu.

30 J̄inabaa daaba naa ciinu cor u yun̄gu-na. Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba b̄i-ni niɛ?»

Wuɔ cira: «Ba b̄i-mi S̄alle.»

31 J̄inabaa-ba bir yan̄ aa ta ba c̄arā Yesu-i wuɔ u baa donya-bei ba kā yaahuol-terien̄gu-na.

32 A ne da p̄ersalle nande waa ta di wuora t̄anun̄gu-na. J̄inabaa-ba c̄arā Yesu-i wuɔ u yan̄ ba ka suur p̄ermba famba yaa nuɔ-i. Yesu wuɔ h̄a-ba h̄umelle-i.

33 Baa hel naacol̄ŋo-na a kā ka suur p̄ermba-na. P̄ermba p̄an̄ ta ba gbar ba hiire, ba kā ba kunu dalan̄ga-na.

34 Nuomba waa ta ba ceŋ-ba. Ban̄ juɔ da ba gbaraa ka kunu hierɛ dumaan̄o-na, baa pis̄all̄ā baa gbarun̄gu; banamba kā nellen̄-huon̄ga-na, banamba kā sonni-na ka wan̄-ma.

35 Nuomba hel da ba ji ne. Ban̄ juɔ ji hi, baa da naacol̄ŋ daayo diyaa b̄imb̄inni t̄ɛna da welewele Yesu caan̄gu-na. Korma p̄an̄ ta ma da-ba.

36 Baman̄ waa da ban̄ duɔnya j̄nabaa daaba-i dumaa naacol̄ŋo-na, baa ta ba piye ba t̄unu banamba-i.

37 Kor maa gbuu ta ma da Geresataamba-i. Baa c̄arā Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halan̄ ba terien̄gu-na. Wuɔ kā ka nyuḡŋ beŋo-na duɔ bir.

38 Uŋ duɔnya j̄nabaa-ba-i naacol̄ŋo man̄ nuɔ-i, wuɔ c̄arā-yuɔ wuɔ u yan̄ u kā baa-yo. Yesu wuɔ cira:

39 «Yan̄ aa ŋ kũŋ ŋ ka t̄unu nuomba-i Diilon̄ uŋ ciɛ kuman̄ niɛ.» Naacol̄ŋ wuɔ ta ka tuɔ wuɔra u wan̄ Yesuŋ ciɛ kuman̄ yuɔ hierɛ.

*Yesu yieraaya ciɛŋo nan̄ t̄amma aa sire bikulon̄ŋo nan̄o
(Matie 9.18-26; Marke 5.21-43)*

40 Yesuŋ hilaa Geres-a-i-na jo, nuomba kũɔl ba-naa kā ka yu-yuɔ. Ba taa ba niya u jomma-i hierɛ.

⁴¹ Naacolŋo nanŋo waa, ba taa ba bi-yo Yarusi. U waa *Diilonelhāalādūngu yuntienŋo. Wuɔ jo ji dūuna Yesu caanŋu-na a tuɔ cārā-yuɔ wuɔ u kā u dumelle-na

⁴² kerε u biloduɔla yii baa u yunŋu. Bilonŋo bienŋ cīncieluo baa a hāi waa belle fande-na. Yesu wuɔ ta ba ta ba kā. Nuɔmba fūnuŋ yu-yuɔ ta ba nogol-o terni-na hiere.

⁴³ Ciεŋo nanŋo bi waa ba hɔlma-na, u tāmma taa ma kūnna. Ku bienŋ cīncieluo baa a hāi waa belle fande-na. U ciε perru-i ji gbε. U gbeinŋa tiraa ti aa tāmma saa yiεra.

⁴⁴ Ciεŋ daayo piε Yesu huonŋ-yanŋa a yiεya u jonŋoruo tūngu-i. Uŋ yiεyaaya jonŋoruo-i terienŋu maŋ nuɔ-i, tāmma pāŋ yiεra.

⁴⁵ Yesu wuɔ suɔ wuɔ molo yiεyaaya-yuɔ. Wuɔ yuu wuɔ: «Hai molonŋo-i yiεyaaya-miε?»

Wulawula wuɔ fuɔ sɪ, wulawula wuɔ fuɔ sɪ. Pier wuɔ cira: «Hāalātīe, molo saa yiεya-niε, nuɔmba yaa yuu ta ba tiŋŋ-ni.»

⁴⁶ Yesu wuɔ cira: «Molo yiεyaaya-miε. Mi daa kunanŋu paraaya-miε ku'i ciε mi suɔ.»

⁴⁷ Ciεŋ daa uŋ daa Yesu suyaa dumaanŋo-na, u kūɔma donŋ ta ma nyεŋ. Wuɔ piε dūuna u yaanŋa-na, aa naa piye nuɔmba-i hiere ba yufelle-na kumaŋ ciε u yiεya-yuɔ. Aa fafalmuŋ daa-yuɔ terduonŋu fanŋu-na dumaa, wuɔ tiraa waŋ mafamma-i.

⁴⁸ Yesu wuɔ gbε-yo wuɔ: «Mi bilo, ninŋ haa ŋ nanŋa-i miε, ŋ kuraa. Kā ŋ kā fiεi.»

⁴⁹ Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huonŋu maŋ nuɔ-i, molonŋ wuɔ hel Diilonelhāalādūngu yuntienŋo cīngu-na ji waŋ baa-yo wuɔ: «Baa yanŋ hāalātienŋo muliεŋ u fεrε, ŋ bilonŋo jarma yaraa-yo.»

⁵⁰ Yesu wuɔ nu-ma. Wuɔ waŋ baa Yarusi-i wuɔ: «Baa tie holle. Da ŋ haa ŋ nanŋa-i miε, ŋ bilonŋo ka sire.» Uŋ waanŋ mafamma-i, baa cor ta ba kā.

⁵¹ Banŋ kaa hi cīngu-i, u saa siε molo suur baa-yo dūngu-na. U ciε fuɔ baa Pier baa Nsāa baa Sake a naara bilonŋo to-i baa u nyu-i ba'i suur baa-yo yonŋ.

⁵² Nuɔmba-i hiere ba waa kaaluŋ-nu. Yesu wuɔ gbε-ba wuɔ: «Baa na kaal, u saa ku, u duɔfūŋ.»

⁵³ Baa bir yanŋ aa ta ba cōmuonŋ-yo. Bafamba wulaa ma tiε.

⁵⁴ Yesu wuɔ bel bilonŋo nanŋa-i, aa naa piye da gbagaga wuɔ: «Bilo, sire!»

⁵⁵ Bilonŋ wuɔ puur u yufienŋa-i aa pāŋ yiye sire. Yesu wuɔ cira ba hā-yo biŋkūngu u wuɔ.

⁵⁶ Kuɔ ce u bīncuamba-i gberε. Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ ba baa yanŋ ma hel.

9

Yesu puɔraa u haalabiemba-i (Matie 10.5-15; Marke 6.7-13)

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ tigiinŋ u *hāalābienŋ cīncieluo ba hāi baamba-i a hā-ba himma baa fōŋgūɔ ba da ba gbāa ta ba donya *jīnabaa-ba-i hiere aa ta ba sire jaamba-i.

² Uŋ ciε mafamma-i, wuɔ puɔr-ba wuɔ ba wuɔra waŋ *Diilonŋ-bāanŋu maama-i aa sire jaamba-i.

³ Aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Da na'a na ta, molo baa biε būɔle, molo baa biε buɔra, molo baa biε niwuoni, molo baa biε gbeinŋa, molo baa biε jonŋorbaa-ba hāi.

4 Da na kā terienḡu terienḡu, aa ba ka hā-na dūḡu wuḡ na ta na cḡ, na tīe dūḡu fanḡu-na fuḡ na tamma.

5 Nga da na kā da na ka har bamaḡ nuḡ-i aa ba yagar, na pir na nallu-i na ta. Ku yaa ba ka suḡ wuḡ ba maacemma saa fa.»

6 U hāalābiemba ta ta ba wuḡra nilēiḡa-na hiere ba waḡ *Neldḡdḡlma-i aa ta ba sire jaamba-i ba kā.

Erḡdi huḡḡa cuu

(Matie 14.1-12; Marke 6.14-29)

7 Mamaḡ ciēḡ hiere, *Erḡdi maḡ waa *Galile yuḡu-na wuḡ nu-ma. Uḡ nu-ma, u huḡḡ kaa cu. Banamba taa ba piiye wuḡ *Nsāa-Batisei yaa siire kuḡḡ-nelle-na a jo.

8 Banaḡ ba'a *Eli yaa caraaya-bei. Banaḡ ba'a yiinataaḡ *Diilopḡpuḡrbilḡḡo naḡo'i siire kuḡḡ-nelle-na jo.

9 Erḡdi wuḡ cira: «Mi ciē ba kar Nsāa yuḡu-i, hai moloḡo-i daayo fuḡ?» Aa naa tuḡ taara u da Yesu yufelle.

Yesu hāa nelpūḡu naḡu wuḡ ye

(Matie 14.13-21; Marke 6.30-44; Nsaa 6.1-14)

10 Yesu *pḡpuḡrbiembaḡ kaa bir jo, baa jo ji tūnu-yuḡ baa baḡ kaa ce mamaḡ hiere. Yesu wuḡ ce ba hel nellenḡ-huḡḡa-na kā ba deḡ, dii nelle nande caaḡu-na ba bī-de Betisada.

11 Baḡ fiē ta, nuḡmba yagar nu-ma, aa sire nyaa u huḡḡ-nu. Baḡ kaa hi, Yesu wuḡ hā-ba muntīenammu aa biē *Diilḡḡ-nellentesiḡni maama-i waḡ baa-ba aa bi sire jaamba maḡ waa ba hḡlma-na.

12 Bāaḡuḡ juḡ doḡ ta ku hir huḡḡu maḡ nuḡ-i, u *hāalābiēḡ cīncieluo ba hāi baamba kā u wulaa ka cira: «Itie, iḡ yēḡ hīēḡu-na dumandē-i aa bāaḡu ta ku suuḡ, ḡ sa ce nuḡmba bḡrḡ kā nilēiḡa maḡ kḡtḡḡni-na ka taara niuwuoni wuḡ, baa muncḡmmu wēi?»

13 Yesu wuḡ cira: «Namei saaya na hā-ba niuwuoni-i ba wuḡ.»

Baa cira: «*Buruo u ndii dii baa-ye yḡḡ baa titiraamba hāi. Da ḡ bi'a miēmēi ka sāa ji hā nelpūḡ daaku-i hiere ḡ waḡ-ma.»

14 A ne da bēmba maḡ waa, ba yuu nuḡmba neifiēḡa hāi nuḡsiba ndii temma.

Yesu wuḡ cira: «Ciēḡ ba tīena nuḡmba komuḡḡa hā-a-hāi baa cīncielbaa.»

15 U hāalābiemba ce nuḡmba tīena.

16 Yesu wuḡ biē buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hāi baḡ daaba-i a ciir u yuḡḡ-i dḡrḡ-i-na aa jaal Diilḡḡo-i. Uḡ jaalaa Diilḡḡo-i, wuḡ bḡlnu-niē hā u hāalābiemba calnu-niē hā nuḡmba-i.

17 Nuḡmba wuḡ hiere niē yar-ba. Hāalābiemba gbura ni boini-i a dii-ni seḡeyufiēḡ cīncieluo baa a hāi a ta baa-ni.

Yesu siḡni yaa hani-i?

(Matie 16.13-28; Marke 8.27-9.1)

18 Yiḡḡu naḡu-na, Yesu kāa u deḡ ka tuḡ cārā Diilḡḡo-i. U *hāalābiemba waa baa-yo. Wuḡ yuu-ba wuḡ: «Nuḡmba waḡ wuḡ niē mēi kḡḡḡu-na?»

19 Baa cira: «Banamba ciēra wuḡ nuḡḡei *Nsāa-Batisei-i, banaḡ ba'a nuḡḡei *Eli-i, banaḡ ba'a yiinataaḡ *Diilopḡpuḡrbilḡḡo naḡo'i birii jo nuḡḡo-i.»

20 Yesu wuḡ yuu-ba wuḡ: «Namaa fuḡ, na'a hai moloḡ muḡmēi?»

Pier wuḡ cira: «Diilḡḡ uḡ pāa nuḡḡu-i wuḡ u ka saanḡ *Kḡḡkḡrtiēḡo maḡ, u yaa nuḡḡo-i.»

21 Yesu wuḡ waḡ-ma kuola-mēi baa-ba wuḡ ba baa yaḡ molo nu-ma.

²² Aa naa cira: «*Molon-Bieŋo saaya u gbuu mulleŋ. Nelle bincuoamba-i baa *Diilojigantaamba yuntaamba-i a naara *anjlnamma pigataamba ka clina-yuo aa bel-o ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hai yon hlema-na, sieliŋ-yiŋgu-na u ka sire hel jo.»

²³ Aa naa warj baa-ba wuo: «Nuoni manj da ŋ ta ŋ taara ŋ nyaanu-mie, ŋ saaya ŋ clina ŋ fere aa ŋ jo i ta. Aa ŋ saaya ŋ ta ŋ sie mullema-i baa kuliŋgu-i yinni manj jonj.

²⁴ Umanj duo tuo kaal baa u yungu yonj, kutieŋo ka kosuonj u fere; nga umanj duo tuo kosuonj u fere mei maama-na, kutieŋo ka da cicelma manj sie ŋ ti dede.

²⁵ Da ŋ da ŋ yufieŋ-niini-i hiere hlema-na aa ka caa, yunj haku-i dii-kuo?

²⁶ Umanj duo tuo ce senserre u sa taara ba suo wuo u cuu mi huonj-nu, aa bi tuo ce senserre baa mi nelma wamma-i, Molon-Bieŋ duo ka bir jo baa u fonguo-i, baa u To wuonjo-i a naara u To u dorpupuorbiemba wuonjo-i, u ka bi ce senserre baa kutieŋo maama-i.

²⁷ Yaanj mi warj ninsoŋo-i baa-na: Banamba dii na holma-na bande-i-na, ba ka da *Diilon-baanju-i baa ba yufelle aa suo ku.»

Yesu birii u denj birma

(Matie 17.1-8; Marke 9.2-8)

²⁸ Yesunj waanj mafamma-i, yinni niisie temma cor, wuo ce fuo baa Pier, baa Nsa a naara Sake ba ka tanunju nanju-na da ba ka cara Diilonjo-i.

²⁹ Unj kaa tuo cara Diilonjo-i u yaanja fununj bir ka denj birma aa u jonjorbaa-ba bir baapielmba ta ba gbu ba caa da muimui.

³⁰ Wu u ne da nuomba hai juo ji ta ba piye baa-yo: *Moisi baa *Eli.

³¹ Dorcerema namma-i naa dii-ba huonja ba ta ba piye baa Yesu-i unj ka ku kuliŋgu manj *Yerusalemu-i-na a perieŋ u maacemma-i bal-ma.

³² Nj sie suo wuo Pierbaa-ba naa kor duofunj bir ba nammu-i ba honninj, nga ba yagar sire da cecer daama diyaa Yesu-i huonja baa muonj daaba-i ba hai-i-na u caanj-nu.

³³ Nuonj daabanj juo ta ba ta, Pier wuo warj baa Yesu-i wuo: «Haalatie, i jomma faa bande-i-na de! Nj sa yanj i ce gbuganni siei wei? Ku diei nanj kunju, ku diei Moisi kunju, aa ku diei kunju nanju-i Eli kunju.» U taa u piye dumaa u yunj-nu, u sa suo unj warj mamanj.

³⁴ Unj taa u warj mafamma-i huonju manj nuo-i, duherru nandu jo ji cinnu-bei. Korma ta ma da-ba.

³⁵ Ba'a ba ne, da molo piye duherru-na wuo: «Mi Bieŋo yaa daayo-i, mi hielaa u yaa-i. Taa na nu u nunju-i*»

³⁶ Molonj daa unj juo piye ti, *haalabiemba da Yesu yaa u diei yonj; ba saa da moloŋo baa-yo. Kunj cie dumaanjo-na, ba finanj nel daama-na, ba saa warj-ma baa moloŋo huonju fanju-na.

Yesu duonya jina naacombilonjo nanjo-na

(Matie 17.14-18; Marke 9.14-27)

³⁷ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuo hiire tanunju-na baa u *haalabiemba-i. Nelpunju nanju jo u wulaa.

³⁸ Naacolho nanjo waa ba holma-na. Wu piye da gbagaga wuo: «Haalatie, jande, ne mi bieŋo-i, u yaa u diei yonj mi wulaa.

³⁹ *Jna dii u yungu-na. Duo sire-yuo dumande-i, u tugol kaasŋ. Duo kaasŋ, jna mal-o u tuo tara aa sampugaaru ta du hel u nunju-na. Duo sire-yuo, u mulleŋ-yo da suu aa suo ji ciire-yuo.

* 9:35 Isayi (Esaie) 42.1; Like 3.22

40 Mi caaraŋ ŋ haalabiemba-i miε ba donya-yuɔ, ba saa gbāa.»

41 Yesu wuɔ cira: «Fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-i na sa hūu nelieŋ maama; na saa fa. Na daa niε si mi ka tiena baa-na gbula a tiera na nonni-i wei?» Aa naa gbē naacolŋo-i wuɔ: «Jo baa ŋ bieŋo-i bande.»

42 Naacombilon uŋ kaa tuɔ pie Yesu-i, jina wuɔ sire-yuɔ. Wuɔ cii pāŋ tuɔ tara. Yesu wuɔ nuola jina-i wuɔ u cor hel naacombilonŋo-na. U bi siremma yaa dumaanŋo-na u jarma-na. Wuɔ hā u to-i baa-yo.

43 Nuɔmba maŋ waa hiere kuɔ ce-ba gbere. Wulawula wuɔ Diilonŋo hii, wulawula wuɔ Diilonŋo hii.

Yesu tirii u kuliŋgu maama-i

(Matie 17.22-23; Marke 9.30-32)

Yesu āncemmanŋ taa ma ce nuɔmba-i hiere gbere dumaanŋo-na, wuɔ wanŋ baa u *haalabiemba-i wuɔ:

44 «Karaaŋ na tūnni-i na nu nel daama-i fafamma: Ba ka bel *Molon-Bieŋo-i hā nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo.»

45 U haalabiemba saa suɔ u nelma yaanga-i; ma yuŋgu naa fuo-bei, ba saa gbāa da ba suɔ-ma. Ba sie bi sie da ba yuu-yo.

Hayo-i nelbuɔ-i haalabiemba-na?

(Matie 18.1-5; Marke 9.33-37)

46 Ku huonŋu-na, Yesu *haalabiemba ji ta ba fanu ba-naa da ba suɔ umanŋ nelbuɔ-i ba hɔlma-na.

47 Yesu wuɔ suɔ baa-ba, wuɔ bie bisāmbilonŋo naŋo jina u caaŋgu-na aa naa wanŋ baa-ba wuɔ:

48 «Umanŋ duɔ ne muɔŋo-i aa bel bisāmbilonŋ daayo-i fafamma, kuu dii ŋaa kutieno bilaa mei fere yaa-i; aa umanŋ duɔ bel muɔŋo-i fafamma, kuu dii ŋaa u bilaa umanŋ puɔraa-mi. Na saa da, umanŋ duɔ ce u fere cekūɔ na hɔlma-na hiere, u yaa-i nelbuɔ-i.»

49 Nsāa wuɔ wanŋ baa-yo wuɔ: «Hāalatie, i daa naacolŋo naŋo taa u bi ŋ yerre-i aa tuɔ donya *jinabaa-ba-i. Miε ne da u sa nyaanu-niε baa miεŋo-i, i ce u yanŋ.»

50 Yesu wuɔ cira: «Baa na cie-yo, umanŋ duɔ saa bigāaŋ-na, kutieno dii baa-na.»

Yesu kamma-i Yerusalemu-i-na

51 Diilonŋ uŋ ŋa naa saaya u hūu Yesu-i yinni maŋ nuɔ-i, niŋ juɔ ta ni pie, wuɔ sire wuɔ fuɔ fuɔ kā *Yerusalemu-i-na.

52 Aa naa puɔr nuɔmba ta u yaan-na. Kutaambaŋ kaa hi *Samari nelle nande-i, baa yiera wuɔ ba tigiŋ cie-yo.

53 Nŋa baŋ waa da ba cor kā Yerusalemu-i-na, nelle fande taamba saa hūu-ma u duɔ har ba nelle-na.

54 Baŋ juɔ hi da-ma dumaanŋo-na, Sake-i baa Nsāa-i baa cira: «Itie, ŋ sa yanŋ i ce Diilonŋo naar ko-ba wei?»

55 Yesu wuɔ bir nuola-bei.†

56 Aa ba cor ta ba kā nelle nande.

Ba nyaanu Yesu-i niε?

(Matie 8.19-22)

57 Baŋ kāŋ hūmelle-na, naacolŋo naŋo gbē Yesu-i wuɔ: «Itie, mi ka ta mi nyaanu-niε niŋ kāŋ terni maŋ nuɔ-i hiere.»

† 9:55 Banamba naaraaya wuɔ: «Na saa suɔ wuɔ na balaanŋ cor wei? *Molon-Bieŋo saa jo duɔ ji ko nuɔmba, ŋa u juɔ duɔ ji kor-ba.» Saa-ku baa Like 19.10.

⁵⁸ Yesu gbē-yo wuɔ: «Muncɔmmu dii baa būrāamba-i, aa kamma dii baa huriimba-i; nga terienɔ si dii baa *Molon-Bieŋo-i u duɔ tuɔ cɪnnu u yungu-i.»

⁵⁹ Aa naa miel waŋ baa unanɔ-i wuɔ: «jo i ta».

Naacolɔŋo gbē-yo wuɔ: «Yaŋ mi to duɔ ku mi fuure-yuɔ tɪ, mi ka suɔ jo i ji tie wuɔra.»

⁶⁰ Yesu wuɔ gbē-yo wuɔ: «Yaŋ kuomba fuure ba nakuomba-i, aa nuɔŋo-i ŋ ká ŋ ka ta ŋ wuɔra ŋ waŋ *Diilon-bāanɔ maama-i baa nuɔmba-i.»

⁶¹ Unanɔ wuɔ tuɔ piye baa Yesu-i wuɔ: «Itie, mɛi ka ta mi nyaanu-nie, nga yaŋ mi ka cārā hūmelle-i cɪŋgu-na igēna.»

⁶² Yesu wuɔ cira: «Ŋ saa da, umanɔ duɔ tuɔ kū baa niimba-i aa tuɔ miel u ne u huonɔŋu-na, kutienɔ sie gbāa guona Diilon-suonɔŋu-na.»

10

Yesu puɔraa nuɔmba komuɔŋa siei baa cɪncieluo ba hāi

¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ tiraa hiel nuɔmba komuɔŋa siei baa cɪncieluo ba hāi a puɔr-ba ba hā-ba-hāi nileiŋa-na hiere baa terni maŋ unɔ ŋa naa saaya u ká-nie, ba da ba ta u yaan-ŋa.

² Aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Dɪmma dii boi nga ma kartaamba saa ciinu. Cāarāŋ suontienɔ-i u puɔr nuɔmba namba naara.»

³ Aa naa cira: «Miŋ puɔraa-na dumandɛ-i, kuu dii ŋaa mi cieŋ tūlmba ka dii-ba maamunaamba-na.

⁴ Da na'a na ta, molo baa bie gbeiŋa, molo baa bie buɔra, molo baa bi bie naatenni. Aa da na ta na ká, molo baa ka yiɛra hūmelle-na wuɔ u jaal moloŋo.

⁵ Da na ka suur cɪŋgu maŋ nuɔ-i, mamanɔ dii cemma igēna ma yaa daama, na cira: «Tiyāan dei.»

⁶ Da kuɔ yaafellentienɔ dii cɪŋgu faŋgu-na, na jaalunɔ ka hi-yo, da ma'i si ku ka bir jo na wulaa.

⁷ Da ba jārā-nei fafamma terienɔ maŋ nuɔ-i, na har na tɛna kusuoŋ-nu'i. Da ba hā-na kumanɔ, na hūu na wuo. Da ba bi hā-na kuunyɔŋgu maŋ, na hūu na nyɔŋ. Maacembiloŋo saaya baa u maacemma sullu. Baa na ta na horuonu na muŋharmunterni-i.

⁸ Da na suur nelle maŋ nuɔ-i, da ba bel-na fafamma aa hā-na kumanɔ, na hūu na wuo fiei.

⁹ Aa jaamba maŋ dii nelle fande-na, na sire-bei aa na waŋ baa nuɔmba-i wuɔ *Diilon-bāanɔ piyaa-ba tɪ.

¹⁰ Nga da na suur nelle maŋ nuɔ-i, aa ba yagar ba saa hā-na muntɛnammu, na ká nellenɔ-huonɔŋa-na na ka cira:

¹¹ «I pirii i nallu-i na nelle-na, nga mamanɔ dii, na saaya na suɔ wuɔ Diilon-bāanɔ piyaa tɪ.»

¹² Mi tūnu-nei, bamanɔ da ba saa ka hā-na muntɛnammu, Diilon duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i yiinɔ maŋ nuɔ-i, unɔ ka haa kumanɔ kutaamba-na, ku ka balanɔ yaŋ Sodɔmutaamba kɪŋgu-i*.»

(Matie 11.20-24)

¹³ Aa naa cira: «Korasitaan namaanɔ-i, sūlma haraa-nei! Betisadataan namaanɔ-i, sūlma haraa-nei! Gberɛ-weima maŋ cie namaa hɔlma-na, kuɔ maa naa ce Tiir nelle yaa nuɔ-i baa Sidɔ nelle-na, dii yiinaa nileiŋa fanɔ taamba naa kūnna cuonɔ ba fɛɛŋ nuɔ aa dii buɔrbaa jonɔgor ba temma a pigāan wuɔ ba naana ba cilɔbalaŋo-i.

* **10:12 Sodɔmutaamba kɪŋgu-i:** Nieŋ Miwaanɔ ŋlnamanɔ-scbe-i-na (Genèse) 19.24-28.

14 Terienġu fanġu-na, Diilonġ duo ji tuo yuu nuomba-i yiingū maŋ nuo-i, uŋ ka haa kumaŋ nei, ku ka balan yaŋ Tiirtaamba kūŋgu-i baa Sidōtaamba kūŋgu-i hiere.

15 Kafarnamutaan namaanġo-i, na daa nie s1 namei ka maar nuomba-i hiere wei? Na taal na fere; namei ka waa ba hieroŋo-i hiere ba huon-nu.»

16 Aa naa waŋ baa uŋ hielaa bamaŋ duo puor-ba wuo: «Da na kā, umaŋ duo ka nu na nunni-i, kutienġo nuo me1 nunġu yaa-i; umaŋ duo ka c1ina-nei, u c1inaana muomei. A ne da umaŋ duo c1ina muoŋo-i, u c1inaana umaŋ puoraa-mi.»

17 *Pouarbiemban kāa aa jo, ba jo ji ta ba nye da musēmusē aa ta ba piye baa Yesu-i wuo: «Itie, halle baa *j1nabaa-ba-i hiere, die piye baa-ba aa b1 ŋ yerre-i ba nu i nunni-i.»

18 Yesu wuo cira: «Mi daa *Sitani hilaa doro-i-na jo ji diire ŋaa diilon-nyes1mma.

19 Nieŋ, mi haa-na himma-i ninsoŋo na ta na gbā na f1ena jēnaamba-i baa namelmba-i, aa ta na gbā na yar bigāarāŋo-i; a ce dumaanġo-na b1ŋkūŋgu sie gbāa ce kuubabalaanġu nei.

20 Na saa da! Kumaŋ saaya ku fē na hommu-i ku'1 s1 wuo *j1nabaa-ba nuo na nunni-i, ŋga ku yaa daaku: Na saaya na suo wuo na yireiŋa nyegāan dii doro-i-na.»

Yesu huonġa f1e

(Matie 11.25-27; 13.16-17)

21 Terduonġu fanġu-na, *Diilon-Yalle pāŋ ce Yesu huonġa fē. Wuo cira: «Baba, nuonei Yuntienġ nuo doro-i-na baa h1ema-na hiere. Niŋ fuyaa ŋ huonġa-i cēcēmuntaamba-na baa sebesuotaamba-na, aa ceŋ pigāan bisāmbiamba-i baa-ka, ŋ jaalunġu boi. Ninsoŋo, ŋ cie ŋ huonġa yaa dumaanġo-na Baba.»

22 Aa naa cira: «Mi To birii weima-i hiere hā-mi. Da ma hel Tuonġo-na, molo sa suo Beŋolġo-i, aa da ma bi hel Beŋolġo-na baa uŋ taaran u pigāan bamaŋ baa-yo, molo sa suo Tuonġo-i.»

23 Aa naa bir fulnu u *hāalābiemba-i ba kula wuo: «Naŋ dan kumaŋ daaku-i, bamaŋ daan-kuŋ ba yunni dōlaa.

24 Yaan mi tūnu-nei, *Diilopouarbiemba boi baa fōŋgōtaamba boi taa ba taara ba da naŋ dan kumaŋ, aa nu naŋ nunġu mamaŋ, ŋga ba saa ji gbāa†.»

Samariyenġo nano maama

25 *Anj1namma pigāatienġo nano sire yiera aa yuu Yesu-i baa nel daama-i duo cure-yuo wuo: «Hāalātie, da mi ta mi taara mi ka da cicēlma maŋ sa t1eŋ dede-i, mi saaya mi ta mi ce bige-i?»

26 Yesu wuo yuu-yo wuo: «Ba nyegāan wuo nie *anj1namma-na?»

27 Naacolġ wuo cira: «Ba ciera wuo: «*N1 saaya ŋ dōl Itienġo-i Diilonġo-i baa ŋ huonġa-i hiere, baa ŋ kusunġu-i hiere, baa ŋ fōŋgūo-i hiere, baa ŋ anjōguoma-i hiere, aa ŋ bi dōl ŋ nanolġo-i ŋaa niŋ dōl ŋ fere duma.*»†»

28 Yesu wuo cira: «Ma yaanġa yaa-i. Da ŋ ta ŋ ce mafamma-i, ŋ ka da cicēlma maŋ sa t1eŋ dede-i.»§

29 Ŋga anj1namma pigāatienġo tuo taara u pigāan Yesu-i wuo u nelma saa kā h1eŋ-nu. U bir yuu-yo wuo: «Mi nanolġo yaa hai?»

30 Yesu wuo sie-yo baa nel daama-i wuo: «Naacolġo nano hilaa *Yerusalemu-i-na a tuo hiire u kā Yeriko. Uŋ kaŋ hūmelle-na, cuobaa-ba

† 10:24 Nieŋ Pier d1e. 1.10-12. ‡ 10:27 Anj1namma tiyemman-sebe (Deutéronome) 6.5; Buolman-sebe (Lévitique) 19.18 § 10:28 Nieŋ Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 18.5.

ka cie-yo hūu u bimbinni-i, aa gbuu muo-yo ta ba yii da ba ko-yo. Baŋ muyaa-yo dumaŋo-na, ba nanna-yuɔ aa ta.

³¹ *Diilojigāntienjo naŋo tuɔ jo ji da-yo, u ciel cor aa yaŋ-yo.

³² *Levitiyiēŋo naŋo jo ji ce maaduɔma.

³³ *Samariyiēŋo naŋo jo ji hi da-yo, u hujarre gbuu ko-yo.

³⁴ U yiēra. Duvē waa baa-yo, u ce duvēŋ daayo-i a saar u pānni-i aa hure namma niē aa vaaya-niē. Uŋ ciē mafamma-i, kakūmuɔ waa baa-yo; u tētēŋ-yo haa-yo u kakūmuɔ-i-na a kā baa-yo niraan-muŋharmu nammu-na ka migāan bel-o fafamma.

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, u hiel warbienja* hā terientienjo-i, wuɔ u hūu u tuɔ bel jeinjo-i, keŋe fuɔ cor yaan-na. Da a ji yor a da u saa jo, u ce fuɔ waanja u tuɔ bel-o, duɔ ji jo, u ka pā-ya hā-yo.»

³⁶ Yesu wuɔ yuu ānjnamma pigāatienjo-i wuɔ: «Naŋ huŋga-na, balan daaba-i ba sisi-i-na, hayo-i niē jein daayo-i wuɔ u nanolŋo?»

³⁷ Anjnamma pigāatien wuɔ cira: «Umaŋ ciē hujarre-i yuɔ, u yaa-i.»

Yesu wuɔ cira: «Kā ŋ ka ta ŋ ce dumēi!»

Neliēŋŋ saaya u par mamar

³⁸ Yesuŋ taa u kā *Yerusalemu-i-na baa u *hāalābiemba-i, ba kā ka hi nelle nande-i. Ciēŋo naŋo waa nelle fande-na, ba taa ba bī-yo Marti. Marti wuɔ ce ba har u wulaa.

³⁹ U hāaŋŋ waa, ba taa ba bī-yo Maari. Maari wuɔ kā ka tēna Yesu caaŋgu-na tuɔ nu u tuɔ piiey.

⁴⁰ A ne da huŋgu faŋgu-na, Marti yaanŋa naa gbuu huol baa gonyamma-i. Wuɔ jo ji tuɔ piiey baa Yesu-i wuɔ: «Itie, mi hāaŋŋŋ yaan mi ta mi gonya mi da-mi-diei naŋ daa ku biyaa wēi? Ŋ sa waŋ baa-yo u jo ji kāyā-miē wēi?»

⁴¹ Yesu wuɔ cira: «Marti, ne hāa, ŋ huŋga yuu baa nelma bōi, ku'i ciē ŋ yaanŋa huol huolŋ daama temma-i.

⁴² Neliēŋ nuɔ ŋ saaya ŋ ne weima diei par. Daŋ'a ŋ par, ŋ ne mamar faa. Maariŋ paraa mamar, ma yaa faa; molo si dii duɔ ji hūu-ma u wulaa.»

11

Yesu pigaan u haalabiemba-i baŋ caraŋ Diilonjo-i dumaa (Matie 6.9-13; 7.7-11)

¹ Yiinŋu nanŋu-na, Yesu waa terienŋu nanŋu-na tuɔ cārā Diilonjo-i. Uŋ juo cārā tī, u *hāalābilonjo naŋo waŋ baa-yo wuɔ: «Itie, hāalā-yiē i tie cārā Diilonjo-i ŋaa Nsāa uŋ hāalāayā u hāalābiemba-i dumaa.»

² Yesu wuɔ cira: «Da na'a na cārā Diilonjo-i, cieraŋ:

! To nuɔ,

yaŋ nuɔmba-i hiere ba suɔ wuɔ nuɔnei Diilon nuɔŋo-i.

Pa ŋ bāaŋgu-i yiē.

³ Ta ŋ hā-ye niuwuoni-i yinni maŋ jon.

⁴ Umaŋ duɔ cāl miēŋo-i i ce-yo jande.

Diē bi cāl-ni ŋ ce-ye jande;

ŋ baa gāŋ baa-ye.

Baa yaŋ wēima gbāa tāal-e dii-ye kuubabalaanŋu cemma-na.»

⁵ Uŋ waan mafamma-i, u tiraa cira: «Namaaŋo-na, umaŋ duɔ sire kā u jleŋŋ naŋ wulaa isuɔhollen ka tuɔ muo dūŋgu-i yuɔ, wuɔ u sire hā-yo niuwuoni,

⁶ keŋe u jleŋŋ naŋo haraa-yuɔ, u saa da kuuwuŋgu duɔ hā-yo.

* **10:35** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāan girekimma-na wuɔ: «Wuɔ hiel *deniebaa-ba hāi hā terientienjo-i.»

7 U jleŋo tle dii dũngu-na aa cira: «Baa mulleŋ-muo; mi gaala tl baa mi bisalmba-i aa dũngu tiraa gbonu, mi sie gbãa sire da mi bie niwuoni hã-ni.»

8 Yaan mi tũnu-nei, naacolŋ duo cor tuo muo dũngu-i, u jleŋ duo fie'a u saa ne ba jlesinni-i aa sire, uŋ muo u huol u yaan-na u ka sire hã-yo uŋ taaran niman hiere.

9 «Yaan mi tũnu-nei: Cãarãŋ! Ba ka hã-na. Taaraayan! Na ka da. Bleŋ! Ba ka sie-na.

10 Uman cãarãŋ ba hã u yaa-i, uman taaraayan u yaa daan, aa uman bleŋ ba sie u yaa-i.

11 «Namaaŋo-na, hai moloŋ bieŋo-i duo cãrã teterieŋo u wulaa, u yaŋ-yo aa bel jleŋo hã-yo?

12 Sisã duo cãrã cumelle, u yaŋ-yo aa bel namieŋo hã-yo?

13 Namaa naman balaan, da na ta na suo-ma na hã na bisalmba-i bimbifafanni, ku ce nie aa na To-i dorõ-i-na, baman cãarãŋ u *Yalle-i u sie hã-ba baa-de?»

Yesu hilaa baa u himma-i hie?

(Matie 12.22-30; Marke 3.22-27)

14 Yiŋgu nanŋu-na, Yesu waa tuo donya *jina nanõ-i naacolŋo nanõ-na. Jina wuo cie naacolŋo-i bobo. Uŋ juo hel, naacolŋo don tuo piiye, kuõ cu nuamba hammu-i.

15 Banamba ta ba piiye wuo: «jina ba yuntieŋo-i *Belsebul* yaa hãa-yo himma-i u tuo donya jinabaa-ba-i.»

16 Banamba ta ba taara ba cure-yuo, baa cira wuo da kuõ Diilonõ puõraa u yaa-i, u ce binãkũngu pigãan-ba ba ne.

17 Yesu wuo suo ba huõya-maama-i, wuo gbẽ-ba wuo: «Da ŋ da neduõleŋ-baan namaaŋo-i na sa gbo, yiŋgu dii baa yiŋgu, na nelle ka muonu.

18 Namaa nan ciera wuo Belsebul hãa-mi himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i hãa, *Sitãni duo tuo gãŋ baa fuo fereŋ baamba-i, u fõŋgũõ ce nie aa cõ u wulaa?

19 Sitãni duo hã-muo himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i, namaa baamba fuo, hai moloŋo-i hãa bafamba-i ba ta ba donya-bei? Na saa da, namaa fereŋ baamba yaa ka karnu ciiruo-i.

20 Muo fuo, Weimantieŋo yaa hãa-mi himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i. Ku yaa pigãan wuo *Diilonõ-bãanŋu paa-nei tl.

21 «Fõŋgõtieŋo man jleŋa kuumuõŋu u caan-nu tuo niya u dumelle-i, cuoyuo sa sie suur-yuo.

22 Nãa uman fõŋgũõ-i jleŋya fuo wuoŋo-i duõ jo, uŋ haa u nanãa u kuumuõŋu man nuõ-i, u hũu-ku aa biera u bimbinni-i hiere calnu-nie hã nuamba.

23 «Uman duõ uu si dii baa-mi, kutieŋo bigãan-mi, aa uman duõ u sa tigiin baa-mi, u pisãllã.»

(Matie 12.43-45)

24 «*jina duõ hel moloŋo-na, u kã ka tuo wuõra u bin hieŋ-nu duõ taara muntleŋammu. Duõ saa ka da, u cira: «Mi ka bir kã mi muntercolõmmu-na.»

25 Aa bi bir. Duõ kã ka da kutieŋo gbuu migãan u huõŋga-i da welewele aa tigiin-ka,

26 u bir ka bl u najinabaa niehãi, baman balaan yaŋ ufaŋo-i, ba jo ji suur tleŋa-kei. Da ba jo ji waa dumaanõ-na, ku migãan balan kutieŋo-na a yaŋ ðelel-kũngu-i.»

* 11:15 *Sitãni yerre nande yaa *Belsebul.

²⁷ Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i, ciɛŋo naŋo piiye da gbagaga nuɔmba-na wuɔ: «Ciɛŋo maŋ huɔŋ-ni aa fiɛ-ni u yuŋgu dɔlaa!»

²⁸ Yesu wuɔ yaŋ aa gbɛ-yo wuɔ: «Cira, bamaŋ nuɔŋ Diilon-nelma-i aa wuɔ ma hūmelle-i ba yunni dɔlaa.»

Nuɔmba ciera Yesu ce bɪŋkūngu ba ne

(Matie 12.38-42)

²⁹ Nuɔmbaŋ gbuu ji ta ba ciinu huɔŋgu maŋ nuɔ-i Yesu caŋgu-na, wuɔ cira: «Fiɛfiɛ ku nuɔŋ namaaŋo-i na saa fa; na ciera mi ce bɪŋkūngu hā na ne. Nga bɪŋkūngu sa ce dii hā-na, mamaŋ daa *Yonasi-i ma ka saanu baa-na.

³⁰ Yonasin waa kumaŋ Ninivetaamba wulaa[†], *Molon-Biɛŋo ka waa ku-faŋgu temma yaa-i namaa na wulaa.

³¹ Gɛŋgeryiŋgu-na, Seba nellentienjo ka da nuŋgu fiɛfiɛ ku nuɔŋ namaaŋo-na. Fuɔ siire termaaŋ daaku-na a karnu nileiŋa-i hiere duɔ ji nu *Salomɔ nelma-i[‡], a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Salomɔ-i aa na yagar na sa nu u nuŋgu-i.

³² Ninivetaamba nuɔ Yonasi nuŋgu-i aa nanna ba cilɔbabalaŋo-i[§], a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Yonasi-i, aa na yagar wuɔ na siɛ nu u nuŋgu-i. Terienju faŋgu-na, Diilon duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i, Ninivetaamba ka cira na cālāa cemma.»

Fitɪŋ-gbānalāaŋgu

(Matie 5.15; 6.22-23)

³³ «Molo sa celien fitɪnuɔ-i aa fuo-yo, sisɔ aa ce bɪŋkūngu cure-yuɔ. Da ŋ celien-yo, ŋ haa-yo dɔrɔ dūŋ-huɔŋga ce cerre hiere.

³⁴ Neliɛŋ nuɔ ŋ yufienja yaa naŋ fɛrɛŋ kerre fitɪnuɔ-i. N yufien da a fa, ŋ waa cecerma-na; nga ŋ yufien da a saa fa, ŋ waa kukulma-na.

³⁵ Terienju faŋgu-na, gbāŋ fitɪnuɔ maŋ dii baa-ni u baa ji dūŋ aa yaŋ-ni.

³⁶ Da ŋ waa hiere cecerma-na, ŋ bɪŋkūngu diei si dii kukulma-na, ŋ ka waa ŋaa ŋ suurii fitɪŋ-dūŋ-nu.»

Yesu haa cālmwɔ Farisɛbaa-ba-na

(Matie 23.1-36; Marke 12.38-40)

³⁷ Yesuŋ juɔ piiye ti, *Farisɛyiɛŋo naŋo bl-yo wuɔ ba ka wuɔ niwuoni u ciŋgu-na. Yesu wuɔ kā ba ka ta ba wuɔ.

³⁸ Uŋ ŋa u saa saara u nammu-i aa suɔ duɔ wuɔ niwuoni-i, kuɔ ce Farisɛyiɛŋ daayo-i gbere.

³⁹ Yesu wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Farisɛbaa namaaŋo-i, naa dii ŋaa neliɛŋo maŋ saaraa kalni honni-i aa yaŋ ni hɔmmu yu baa duganni. Da na ce na migāaŋ na kɔɔma yaa da welewele aa na hɔmmu yu baa cuosɪnni baa balaŋgu.

⁴⁰ Mimiɛl namaa temma-i daana-i, umaŋ ciɛ huɔŋgu-i u'i saa ce huɔŋga-i wei?

⁴¹ Firiinuŋ na hɔmmu-i baa sūntaamba-i ŋ ka da na birii nuɔfafaan namaa.

⁴² «Farisɛbaa namaaŋo-i, sūlma haraa-nei; da na ce na dii Diilonjo *yufelle-i ka cor baa niifiɛlu-i du sɪnni-na hiere aa na siɛ bi ce kumaŋ vii, na siɛ bi tiraɔ dɔl Diilonjo-i. A ne da, naa naa saaya na ta na ce ma yaa-i igɛna aa suɔ haa manamma-i ma dɔrɔ.

⁴³ «Farisɛbaa namaaŋo-i, sūlma haraa-nei; da na suur *Diilonelhaalādūŋgu-na, na taara na tɛna yaan-na. Na taara da na waa nuɔmba-na, ba ta ba piɛ ba jaal-na.

[†] 11:30 Yonasi (Jonas) 3.3-5 [‡] 11:31 Jamatigi ba sebedelɛlɛŋo (1 Rois) 10.1-10 [§] 11:32 Yonasi (Jonas) 3.5-10

⁴⁴ Sülma haraa-nei; naa dii ḡaa c̄ncuᅇᅇa maᅇ gbuyaanu, nuᅇmba saa suᅇ wuᅇ munterbabalammu, ba ta ba wuᅇ ba cor a d̄oᅇ.»

⁴⁵ *Äñjnamma pigäatienᅇo naᅇo gb̄e-yo wuᅇ: «Häalätie, da ᅇ ta ᅇ ᅇ piie de-i-na, ma s̄i ᅇ bi tuora mie fer̄e-i ke?»

⁴⁶ Yesu wuᅇ cira: «Äñjnamma pigäataaᅇ namaaᅇo-i, sülma bi haraa-nei; da na ce na bie coᅇgorni maᅇ nelie sie gb̄aa tüu-ni a hä nuᅇmba-i wuᅇ ba tüu, aa na sie bi bel ba tüu.

⁴⁷ Sülma haraa-nei; na b̄ncuᅇmbaᅇ kuᅇ *Diilop̄opuᅇrbiemba maᅇ, na siire ta na ma ba c̄ncuᅇᅇa-i.

⁴⁸ Naᅇ ciᅇ mafamma-i, kuu dii ḡaa na pigaaᅇ wuᅇ na b̄ncuᅇmbaᅇ ciᅇ kumaᅇ ku faa. Bafamba kuᅇ Diilop̄opuᅇrbiemba-i aa namaa ta na ma ba c̄ncuᅇᅇa-i.

⁴⁹ Ku'i ciᅇ Diilonᅇ uᅇ suᅇ weima-i hiere, u waᅇ-ma gbar-ma wuᅇ: «Mi ka saaᅇ mi p̄opuᅇrbiemba namba hä-ba. Ba ka ko banamba bei, aa ce banamba kp̄anc̄öᅇ.»

⁵⁰ Diilop̄opuᅇrbiemba maᅇ baᅇ kuᅇ-ba a doᅇ dii miwaanᅇo domma-na, Diilonᅇo kaa yuu fiefie ku nuᅇᅇ namaaᅇo-i kumaᅇ ciᅇ na ko-ba.

⁵¹ Yaᅇᅇ mi tünu-nei, baᅇ kuᅇ Abel* aa ko bamaᅇ cu-yo hiere a ji hi Sakari† maᅇ baᅇ kuᅇ-yo mumbuolmuᅇ-terienᅇu hoᅇma-na baa *Diilodubuo-i, ba kaa yuu-na kumaᅇ ciᅇ na ko-ba.

⁵² «Äñjnamma pigäataaᅇ namaaᅇo-i, sülma haraa-nei! Naᅇ fuyaa mamaᅇ gb̄aa ce nuᅇmba suᅇ Diilonᅇo-i; naa dii ḡaa nelienᅇo maᅇ gbuᅇnu düᅇgu aa fuo diele-i. Fuᅇ sie suur aa bamaᅇ taaraayaᅇ ba suur u sie bi yaᅇ ba da suur.»

⁵³ Yesuᅇ juᅇ hel juwuoterienᅇu-na, äñjnamma pigäataamba-i baa Faris̄eᅇbaa-ba jo ji yu-yuᅇ ta ba waana baa-yo aa ta ba yuu-yo baa nelma b̄oi

⁵⁴ wuᅇ s̄i u ka piie cäl ba da äntäalämma haa-yuᅇ.

12

Umanᅇ saaya kälamma

(Matie 10.26-33)

¹ Yesuᅇ taa u piie baa *Faris̄eᅇbaa-ba-i, nuᅇᅇ baa küᅇl ba-naa jo ji yu-yuᅇ. Wuᅇ waᅇ baa u *hääläbiemba-i wuᅇ: «Bilaᅇᅇ na fer̄e Faris̄e ba daw̄ruᅇ-i-na; uu dii ḡaa konsiini. Baa na yaᅇ ba ji celien-na baa-yo.

² Nelma maᅇ fuyaa hiere, ma ka hel.

³ Da na fie fuo waᅇ mamaᅇ, ma ka nu.

⁴ «Mi j̄enaᅇ namaa, yaᅇᅇ mi tünu-nei, baa na ta na kälä umanᅇ gb̄aa ko-na yonᅇ aa u sie gb̄aa ce kunaᅇgu nei.

⁵ Mi ka pigaaᅇ-na naᅇ saaya na ta na kälä umanᅇ. Na saaya na ta na kälä Diilonᅇo yaa-i. Da ᅇ ku, u yaa gb̄aa dii-ni d̄aamu-na. Coima saa fa, na saaya na ta na kälä u yaa-i.

⁶ Na saa da, ba sa suor tigäläamba ndii warbienᅇa häi yonᅇ wei? A ne da u diei maama sa karaanu Diilonᅇo-i.

⁷ Halle na yukuᅇs̄inni maᅇ daani-i, Diilonᅇo kaaᅇ-ni hiere. Terienᅇu fanᅇgu-na, baa na ta na tie holle; na b̄oyaa tigäläamba-na titirre.

⁸ «Mi tünu-nei: Umanᅇ duᅇ yiera-mei nuᅇmba yaanᅇa-na wuᅇ mei wuonᅇo, *Molon-Bienᅇo kaa yiera-mei *d̄oᅇp̄opuᅇrbiemba yaanᅇa-na wuᅇ kutienᅇo-i fuo bi wuonᅇo.

* **11:51** Miwaanᅇo j̄nammaᅇ-sebe (Gen̄ese) 4.8

† **11:51** Anc̄oᅇmmaᅇ-sebehäälᅇo (2 Chroniques)

9 Nga umarj duɔ cɫina-mie nuɔmba yaan̄ga-na, Moloŋ-Bieŋo kaa bi cɫina kutieŋo-i dɔrpɔpuarbiemba yaan̄ga-na.

10 Umarj duɔ warj noparaan-āndaan̄gu baa Moloŋ-Bieŋo-i, jande gbāa ce kutieŋo-na, nga umarj duɔ warj noparaan-āndaan̄gu baa *Diilonj-Yalle-i, jande cɛraa u ce kutieŋo-na.

11 Da ba bi-na yiiŋgu yiiŋgu *Diilonelhaalādūnni-na, siso yaataamba wu-laa, siso fāamaan̄ ba terieŋ-nu; baa na yarj na hɔmmu cu wuɔ na sie ka suo narj ka warj mamarj a kor.

12 Da na ka hi, Diilonj-Yalle ka pigāan̄-na narj saaya na warj mamarj.»

Weinjo marj milaan̄ u gbānalaan̄gu

13 Yesuŋ taa u piye, naacolŋo nanjo tɛe dii nuɔmba-na aa gbē-yo wuɔ: «Hāalātie, warj baa mi mɔlɔ-i u yarj i calnu i to ciilun̄gu-i.»

14 Yesu wuɔ cira: «Mi jɛ, hai juɔ haa-mi geŋgeŋtie muɔ na yun̄gu-na, siso caltie muɔ, mi da mi cal namaa ciilun̄gu?»

15 Aa naa warj baa nuɔmba-i hiere wuɔ: «Bilaan̄ na fɛɛ, baa na yarj gbein̄-maama yu na hɔmmu-i ji cɔr. Na suyaa wuɔ nelieŋ nuɔ da ŋ fie waa wein̄ nuɔ nie nie, ŋ weisinni sie gbāa haa kunaan̄gu ŋ yinni-na.»

16 Aa naa narj gbānalāan̄ daaku-i baa-ba wuɔ: «Belle nande-na, wein̄o nanjo dīmma naa gbuu ce.

17 U tuɔ piye u huon̄-na wuɔ: «Mundiimu sɪ baa-mi, mi ka ce dīŋ daama-i nie?»

18 Aa ji cira: «Mi suyaa miŋ ka ce kuman̄. Mi ka muonu mi in̄oŋɔbāa-ba-i aa ma bōmbōŋ-baamba a dii-ma baa mi nagāŋ-niini-i hiere.

19 Da mi gbāa ce mafamma-i, mi dīmman̄ ciinu, mi ka tɛna ta mi wuo yon̄ aa ta mi nyon̄, aa bi ta mi ce mi bāan̄gu-i. Mi ka ce bieŋa bɔi, mi sie guona.»

20 Diilonjo gbē-yo wuɔ: «Ŋ milāan̄ ŋ sa cē, isuon̄ daaku-na ŋ ka ku. Da ŋ ku, niŋ daa dīmma narj daama-i ma ka ce hai maama-i?»

21 Yesu wuɔ cira: «Kuuduon̄gu yaa baa bamarj gbaraan̄ ba nyaanu miwaan̄ daayo weisinni-i aa yarj Diilonj-niini-i.»

Hɔcugbāŋgbālānde

(Matie 6.25-34)

22 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ gbē u *hāalābiemba-i wuɔ: «Da mi ta mi piye baa-na wuɔ na baa tie holle baa na niwuonin̄-kūŋgu-i, baa na niidiin̄in̄-kūŋgu-i;

23 kuu dii ŋaa nelieŋ nuɔ ŋ yun̄gu bɔyaa niwuoni-na aa ŋ kūɔma bɔyaa niidiini-na.

24 Nieŋ huriimba-i! Ba sa guona, aa in̄oŋɔbāa-ba bi sɪ baa-ba, ŋga Diilonjo hā ba ta ba wuo. Na saa buɔ huriimba-na titirre wɛi?

25 Namaan̄o-na, hai moloŋo-i baa u hɔculle-i hiere u gbāa naara kunaan̄gu u yinni-na?

26 Ku fŋŋgū ŋ'a uu si dii-nei na da na ce maayillemma famma-i, bige-i cie na hɔmmu ta mu cu baa na niwuonin̄-kūŋgu-i baa na niidiin̄in̄-kūŋgu-i?

27 Nieŋ pūlman̄ puŋ ma fa dumaa, a ne da ma sa ce maacemma, ma sa bi sū jongorbaa. Mi tūnu-nei, halle *Salomɔ-i baa u weisinni-i hiere, u saa ji dii kompan̄ga marj faa yarj pūlma-i dede.

28 Hiŋgu marj hiŋgu, Diilonj duɔ diyaa-kuɔ fafamma nyun̄go-i-na diyaan̄ daama temma-i, aa bisnuɔ dāamu waa da mu caa-ku; namaa namarj nelbilieŋ namaa, u ka diiya-nei ka hi hie? Na saa haa na nan̄ga-i Diilonjo-na ku haama.

29 Baa na yan na hɔmmu ta mu cu baa na niiwuoniŋ-kūŋgu-i. Baa na ta na hel na jɔguɔŋ-ma.

30 Bamaŋ sa suyaan Diilonɔ-i, ba yaa gbagbaraayan nifanni huon-nu. Namaa To suyaa wuɔ ni maama dii-nei.

31 Yaan u maama yaa yu na hɔmmu-i igɛna, na ka da u haa-na baa daani-i naara.

32 «Celle-baan namaa naman nuɔ mi babɔmuɔ-i, baa na yan korma da-na. Ku dɔlaanu na To-i u hã-na u nelle-i.

33 Suoraan na nagãŋ-niini-i aa na hã sũntaamba baa gbeinã faŋa-i. Da na ce mafamma-i, kuu dii ŋaa na tieraaaya gbeibuɔ ŋina *Diilon-nelle-na. Gbeinã faŋa sa ji tɛ dede, a sa bi ji kã terienɔ. Molo si dii duɔ ji biɛ-ya na wulaa terienɔ-na, nyɛi bi si dii duɔ ji wuo-ya.

34 Neliɛŋ nuɔ niŋ tieraaaya kusuon-nu ŋ huonɔga dii kusuon-nu'i.»

Baa na gonya duɔfũmmu

35 «Tigiin na fɛɛ, baa na yan na fitɔmbaa-ba dɛŋ.

36 Na saaya na waa ŋaa maacembiemba maŋ ba yuntienɔ kãa bilohiyalle aa ba tɛna ta ba cie u jomma-i wuɔ duɔ jo ba hɛl dumelle-i hã-yo.

37 Ba yuntienɔ duɔ jo ji da ba saa kor duɔfũŋ, ba yunni dɔlaa. Mi tũnu-nei, ŋ da ba yuntienɔ biyaa maacemmaŋ-joŋgoruo dii, aa ce ba tɛna u hã-ba niiwuoni ba wuo.

38 Duɔ fie jo isuɔhollen, sisɔ cuo kaalman-caan-nu, a jo ji da ba saa duɔfũŋ, ba yunni ka dɔl.

39 Na saa da, da ŋ suɔ cuoyuo un ka suur-nie huonɔga maŋ nuɔ-i, ŋ sie yan u ji kanu ŋ dũŋgu-i.

40 Namaa fɛɛ-i nan'a na saa tɛna baa-ma wuɔ *Molon-Bienɔ ka jo huonɔga maŋ nuɔ-i, u jo huonɔga faŋgu'i nuɔ-i. Terienɔga faŋgu-na, na saaya na tigiin na fɛɛ.»

41 Pier yuu-yo wuɔ: «Itie, gbãnalãan daaku vii *hãalãbien mie yon wei, sisɔ ku vii nuamba-i hiere?»

42 Yesu wuɔ cira: «Da ŋ nu wuɔ maacembilonɔ maŋ vii, aa tuɔ cɛ, u yaa uman u yuntienɔ kãa nelle aa ce u tuɔ ne u dumelle-i aa tuɔ hã u namaacembiemba namba-i niiwuoni-i fafamma.

43 U yuntienɔ duɔ ka bir jo ji da u cie u maacemma-i maŋ saaya ma ce dumaa, fuɔ yunɔga dɔlaa.

44 Mi tũnu-nei, u yuntienɔ ka haa-yo u nagãŋ-niini yun-nu hiere.

45 Ŋga duɔ da nie sɛl u yuntienɔ sie bir jo fiefie, aa don tuɔ muo u namaacembiemba-i, ku bamba-i baa ku caamba-i hiere, tuɔ wuo aa tuɔ nyon u ye;

46 un ŋ'a u saa tɛna baa yiŋgu maŋ maama-i, baa huonɔga maŋ maama-i, u yuntienɔ jo huonɔga faŋgu'i nuɔ-i. Duɔ jo ji da-yo dumaanɔ-na, un ka haa kuman yuɔ, u'i ka suɔ-ku. U ka ce-yo ŋaa bamaŋ sa nuon Diilon-nunɔgu-i ban cen-ban dumaa.

47 «Maacembilonɔ maŋ suyaa u yuntienon taaran kuman, aa u saa taara u ce-ku, fuɔ temma-i ba sa muo-yo ce hujarre-yuɔ.

48 Ŋga maacembilonɔ maŋ sa suyaan u yuntienon taaran kuman, duɔ ce mamaŋ saaya ba muo-yo, ba sa muo fuɔ temma-i bɔi. Da ba hã nuoni maŋ bɔi, ba ka yuu-ni bɔi, da ba hã nuoni maŋ bɔi ŋ tiera, ba ka yuu-ni cor nunɔgu faŋgu-i.»

Yesu saa jo baa yaafɛlle (Matie 10.34-36)

49 «Muomi juɔ baa dãamu'i hɛma-na. Mi taara dãan daamu ta mu caa.

50 Weima dii da ma da-mi, da ma saa da-mi cor, mi huõnga sie gbãa tlena terduõᅇ-nu.

51 «Na daa nie sɪ mi juo baa yaafelle'i hɛma-na wei? Coima, mi juo baa bõõmma.

52 Nuõmba ka dorᅇ ta ba gãᅇ dũnni dũnni. Bamaᅇ da ba waa ba ndii ba dũᅇgu-na, ba siei ka ta ba gãᅇ baa ba hãi aa ba hãi bi ta ba gãᅇ baa ba siei.

53 Tonaamba ka ta ba gãᅇ baa bepuõmba-i; bepuõmba bi ta ba gãᅇ baa tonaamba-i. Nyunaamba ka ta ba gãᅇ baa ba biemba-i; biemba bi ta ba gãᅇ baa nyunaamba-i. Hũõyãamba ka ta ba gãᅇ baa ba caamba-i; caamba bi ta ba gãᅇ baa hũõyãamba-i*.»

(Matie 16.2-3)

54 Yesu wuõ tiraa waᅇ baa nuõmba-i wuõ: «Da na da diilonᅇo biilli, na cira: «U ka dãa, aa ma bi ce.

55 Aa da na da fafalmu kã bãpagũᅇgu-na, na cira: «Babãaᅇgu ka waa», aa ma bi ce.

56 Huhurmantaᅇ namaa temma-i daana-i, na cie nie ta na suõ diilonᅇo yammu-i na bõõ-muõ aa na sa suõ mamaᅇ cieᅇ fiefie-i ma yuᅇgu-i?

57 Bige-i cie na sa suõ-ma ce kumaᅇ faa cemma?

58 Moloᅇ cẽmel da di waa-nie, aa kutieᅇo bi-ni, da na ta na kã hũmelle-na, gbãᅇ baa-yo ᅇ cãrã-yuõ. Ni ma'i sɪ, duõ kã baa-ni fãamaambaa-ba wulaa, ba ka hã kpãᅇkpannintaamba baa-ni ba dii-ni kaso.

59 Mi tũnu-nie, da ba dii-ni kaso-i-na, da ᅇ saa ji pã ᅇ cẽmelle tɪ hiere, ᅇ cẽraa ᅇ da muᅇhelmu.»

13

Yesu wuõ nuõmba nanna ba cilõbabaᅇo-i

1 *Pilati wuõ puõraa ba ka ko Galiletaamba namba *Diilodubuõ-i-na. Ba waa ta ba buol. Yesuᅇ waa tuõ waᅇ nel daama-i, nuõmba namba jo ji ta ba piye mafamma-i baa-yo.

2 Yesu wuõ cira: «Na daa nie sɪ Galiletaᅇ daabaᅇ kuu kuliᅇgu maᅇ, ku pigãᅇ wuõ ba yaa balaᅇ waᅇ Galiletaamba-i hiere wei?

3 Na karaa coima! Da na saa nanna na cilõbabaᅇo-i, na ka ku kulduõᅇgu baa-ba.»

4 Aa naa cira: «Nuõmba cɪncieluo niisieᅇ maᅇ Siloe dujaataama naᅇ cii haa-bei ko-ba, na daa nie sɪ ba yaa balaᅇ waᅇ Yerusalemutaamba-i hiere wei?

5 Na karaa coima! Da na saa nanna na cilõbabaᅇo-i, na ka ku kulduõᅇgu baa-ba.»

6 Yesu wuõ naᅇ gbãnalãᅇ daaku-i baa-ba wuõ: «Naacolᅇo naᅇo diyaa *eᅇsẽ-suõᅇgu, aa sũ *yensãᅇgu kuõ. Yiᅇgu naᅇgu-na, u jo ji taara u saa da belle kuõ.

7 U waᅇ baa u maacembilonᅇo-i wuõ: «Bieᅇa siei yaa de-i tibiᅇᅇ daaku sa maᅇ. Jã-ku ᅇ nanna! Ku tɪyãa ta ku bõnõᅇ hɛma-i gbãᅇgbãᅇ.»

8 Maacembilonᅇo gbẽ-yo wuõ: «Yaᅇ ku cõnu bende-i-na; mi ka hɪᅇ ku yuᅇgu-i aa dii hũõᅇgu ne

9 sɪ ku ka maᅇ belle maᅇ juõᅇ. Da ku saa maᅇ, i ka suõ jã-ku nanna.»»

Yesu siire cieᅇo naᅇo yitlenanᅇgu-na

10 *Yitlenanᅇgu naᅇgu-na, Yesu kãa *Diilonelhaalãdũᅇgu naᅇgu-na ka tuõ waᅇ Diilonᅇ-nelma-i u pigãᅇᅇ nuõmba-i.

* 12:53 Mise (Michée) 7.6

11 A ne da ciɛŋo naŋo waa baa-ba dũngu-na, *jĩna waa u yungu-na a ce-yo jɛiŋo. Uŋ gaala jarma-na, ku bien cĩncieluo baa niisɛi waa belle fande-na. U saa gbãa tuɔ ciir u wuo.

12 Yesuŋ daa-yo, wuo bi u jo. Uŋ juɔ, wuo cira: «Ciɛŋ wuo, ŋ jarma taa-niɛ.»

13 Aa naa bi haa u nammu-i yuo. Ciɛŋ wuo bi pãŋ ciir yiɛra derre! Uŋ ciirii yiɛra dumaŋo-na, wuo tuɔ gbeliɛŋ Diilonŋo-i.

14 Yesuŋ siire jɛiŋo-i yiɛfenaŋgu-na, ku saa dɔlnu Diilonelhaalãdũngu yun-tiɛŋo-i, wuo tuɔ waŋ baa nuɔmba-i wuo: «Maacemmaŋ-yinni dii yinni niedieɛ saaholma-na*»; na saaya na ta na jo yinni fanni'i nuɔ-i ba ta ba sire-nei na jarma-na; bige-i ciɛ na sire jo yiɛfenaŋgu-na?»

15 Yesu wuo cira: «Huhurmantaŋ namaa temma-i daana-i! Namaŋo-na, niintaamba-i baa kakũntaamba-i, da ku waa yiɛfenaŋgu-i ba sa kã baa-ba ba ka nyɔŋ hũmma wei?»

16 Aa ciɛŋo maŋ daayo-i, ma sɪ *Abiramu haãyɛlŋo naŋo-i kɛ? *Sitãniŋ ciɛ-yo jɛiŋo ku bien cĩncieluo baa niisɛi yaa dɛ-i. Miŋ daa-yo, mi naa yaŋ-yo baa u jarma-i wuo yiɛfenaŋgu wei?»

17 Yesu bigãaraamba waa nuɔmba hɔlma-na. Uŋ piye dumaŋo-na, senserre gbuu da-ba. A ne da uŋ taa u ce himma maŋ, ma taa ma dɔlnu nuɔmba-i hiere.

Diilon-bãaŋgu doŋ tɛntɛŋ

(Matie 13.31-33; Marke 4.30-32)

18 Ku huonŋu-na, Yesu wuo cira: «Mi gbãa saa *Diilon-nellentesĩni-i baa bige-i?»

19 Mi gbãa saa-ni baa mutardi-belle†. Da ŋ duu-de, di sire pa ce tibiinŋu, huriimba ta ba jo ba sɛ kamma ku negemmu-na.»

20 Aa tiraa cira: «Mi gbãa saa Diilon-nellentesĩni-i baa bige-i?»

21 Mi gbãa saa-ni baa konsiini. Da ba par-ni ba nakoluon-nu a du farniŋ-jũmmu-i kolloyufiɛŋa sɛi baa-ni; ni sire ce jũmmu nyurã.»

Hũmelle maŋ kãaŋ Diilon-nelle-na

(Matie 7.13-14, 21-23)

22 Yesu wuo cor tuɔ suur nileiŋa-na hiere u waŋ Diilon-nelma-i u kã *Yerusalemu-i-na.

23 Naacolŋo naŋ wuo yuu-yo wuo: «Itie, ku ce ŋaa nuɔmba maŋ ka suur Diilon-nelle-na ba sɛ ciinu wei?»

Yesu wuo cira:

24 «Gbãaŋ kpelle na suur baa dumelle maŋ wullu diele yaa-i. Mi tũnu-nei, nuɔmba bɔi ka cira ba suur baa-de, ŋga ba sɛ gbãa.

25 Dumellentiɛŋ duɔ ji sire a gbonu dũngu-i aa yaŋ namaa naman gɔŋgũonŋu-na, na ka doŋ ta na muo dũngu-i aa ta na piye baa-yo wuo: «Itie, jande hĩl dũngu-i i suur!» U ka cira u sa suɔ-na.

26 «Kufaŋgu huonŋu-na, na ka doŋ ta na piye baa-yo wuo: «I saa tiɛ wuo aa tiɛ nyɔŋ baa nuɔnei wei? Nuɔnei saa ta ŋ wuɔra ŋ waŋ Diilon-nelma-i ŋ pigãaŋ-ye nileiŋa-na wei?»

27 «U ka bir waŋ baa-na wuo: «Kãaŋ na halaŋ mi caaŋ-nu, mi sa suɔ-na, na hieronŋo-i hiere ambabalmanciraŋ namaa.»

28 Da na ka da *Abiramu-i baa *Isaki-i baa *Yakɔbu-i a naara *Diilonpuɔrbiemba-i hiere *Diilon-nelle-na, aa ba ciɛ namaŋo-i wuo na sɛ da suur, na hɔmmu ka gbuu guɔla na ta na kaal.

* 13:14 Helmaŋ-sebɛ (Exode) 20.9-10; Anjĩnamma tiyemman-sebɛ 5.13-14 † 13:19 Mutardi-belle dii cekũo ŋaa sorhɛbelle.

29 Nuamba ka hel terni-na hiere a jo u källe-na ji ta ba wuo aa ta ba nyõŋ.

30 Huõŋgu faŋgu-na, bamaŋ dii huõŋgu-na fiefiε-i-na, banamba ka ta yaan-na, aa bamaŋ dii yaanga-na, banamba ka bir tfe huõŋ-nu.»

(Matie 23.37-39)

31 Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huõŋgu maŋ nuõ-i, *Farisεbaa-ba namba pie u caaŋ-nu a waŋ baa-yo wuo: «*Erodi taara duõ ko-ni, ta bande-i-na ŋ kã yaŋga nanŋa!»

32 Yesu wuo cira: «Kãaŋ na ka waŋ baa jumεfiεŋo faŋo-i wuo nyuŋgo-i baa bisnuõ-i mi donya *jɪnabaa aa sire jaamba; daakũŋgu-i, mi bäl mi maacemma-i.

33 Nga nyuŋgo-i baa bisnuõ-i baa daakũŋgu-i, mi saaya mi cor baa mi hümelle-i ta mi kã *Yerusalemu-i-na. *Diilopõpuõrbiloŋo saa saaya u ku yaŋga nanŋa.»

34 Aa naa cira: «E Yerusalemutaŋ namaa! Namei kuõŋ Diilopõpuõrbiemba-i. Diiloŋ duõ saaŋ umaŋ hã-na, na naŋ kutieŋo-i baa tämpεfiεŋa ko-yo. Mei cie ji gbē. Mi na'a mi tigiŋi-na ŋaa küõnaŋoŋ tigiŋi u biemba-i dumaa aa pül-bei, ŋga na saa hüu-ma.

35 Diiloŋo ka yaŋ na nelle-i hã-na. Aa mi tũnu-nei, da na saa ji ta na cira: «Itieŋ uŋ saaŋ umaŋ u jo, Diilo baa-yo» na sie tiraa da mi yufelle.»

14

Farisε ba yuntieŋo naŋo cie källe aa bi Yesu-i

1 *Yitfenaŋgu naŋgu-na, Yesu kãa *Farisε ba yuntieŋo naŋo dumelle-na ba da ba ka wuo niiwuoni. Nuamba bir ka yaŋ aa ta ba ne Yesu-i wuo sɪ u ka ce cäl.

2 A ne da naacolŋo naŋo waa u yaanga-na, küõnyurãmman-jarma waa-yuõ.

3 Wuo yuu *añjɪnamma pigãataamba-i baa Farisεbaa-ba-i wuo: «A saa baa mie Diiloŋ-hümelle-i, da ŋ sire jeiŋo yitfenaŋgu-na ku faa waa ku saa fa?»

4 Ba saa seŋ sũnuŋgu yuõ. Wuo bel naacolŋo-i a sire-yuõ u jarma-na, aa naa ce u küŋ.

5 Naacolŋ uŋ taa, wuo tiraa yuu-ba wuo: «Namaaŋo-na, umaŋ bieŋo-i duõ par suur hũnfuoŋ-nu yitfenaŋgu-na, kutieŋo yaŋ-yo dii wuo yitfenaŋgu wei? Da ku fie waa u niŋo, u yaŋ-yo dii hũnfuoŋgu-na wuo yitfenaŋgu-na wei?»

6 Ba saa da mumpiyyemmu.

7 Baŋ bie bamaŋ källe-na, Yesu wuo ne da umaŋ duõ jo, u tuõ taara u tfe na yaan-na. Wuo waŋ baa-ba wuo:

8 «Moloŋ duõ bi-ni u källe-na, da ŋ kã, baa wuõya ŋ ka tfe na yaanga-na. Uŋ bie bamaŋ, kunie sɪ unaa maaraa nuõŋo-i ŋ sa suõ.

9 Da ŋ kã ka tfe na yaanga-na, källentieŋo duõ ka jo ji cira ŋ sire ka tfe na huõŋ-nu aa hã unajo teterre fande-i, ŋ yaanga ka ce wullu.

10 Da ba bi-ni, da ŋ kã, tfe na huõŋ-nu. Ku yaa umaŋ bie-na duõ ka jo ji da-ni huõŋgu-na, u ka cira: «Mi jle, sire ŋ ji tfe na yaan-na.» Kufanŋgu huõŋgu-na, u ka ce-ni boi nuamba-na.

11 Umaŋ duõ tuõ tetetŋ u fere, ba ka hiire-yuõ, ŋga umaŋ duõ tuõ hiire u fere, ba ka tetetŋ-yo.»

12 Mafammaŋ curaa, wuo waŋ baa umaŋ taa u ce källe-i wuo: «Da ŋ ta ŋ ce källe-i, ku saa saaya ŋ bi ŋ jēnaamba yoŋ, baa ŋ hãmba, baa ŋ huraamba, baa ŋ caantaamba maŋ waamba-i. Da ŋ bi ba yaa yoŋ, yiŋgu dii baa yiŋgu, bafamba ka bi ce aa bi-ni. Niŋ cie añfafamma maŋ bei, ma sõlaŋgu ka suu yiŋgu faŋgu-na.

13 Da η'a η ce källe-i, η saaya η bī baa sūntaamba-i, baa jaamba-i, baa murgubaa-ba-i, baa yiriemba-i.

14 Bafamba sie gbāa pā η babīmuo sullu-i hā-ni. Diilonjo'i kaa pā-ni uη ka sire nelviimba-i yiηgu maη nuo-i. A ce dumaano-na η yuηgu ka dōl.»

15 Naacoljo naηo waa tuo wuo baa-ba, uη juo nu nel daama-i, wuo gbē Yesu-i wuo: «Jaa bamaη ka da wuo niiwuoni-i *Diilonj-nelle-na ba yunni ka dōl dumei!»

16 Yesu wuo naη gbānalāaη daaku-i baa-yo wuo: «Naacoljo naηo taa u ce källe aa tūnu nuomba bōi.

17 Niiwuoniη-huonjguη juo hi, u puor u maacembilonjo-i wuo u ka bī-ba.

18 Maacembilon duo kā ka bī umaη, kutienjo gbē-yo wuo u sie gbāa kā. Dielā-wuonjo gbē-yo wuo: «Mi sāa suonju, mi saaya mi kā ka ne-ku. Kā η ka waη baa η yuntienjo-i wuo u ce jande mi sie gbāa hi baa-na.»

19 U cor kā unajo wulaa, fuo ka gbē-yo wuo: «Mi sāa niikūrāamba duonja ndii, mi saaya mi kā ka kū baa-ba ne. Kā η ka waη baa η yuntienjo-i wuo u ce jande keεε mi sie gbāa hi baa-na.»

20 U cor kā unajo wulaa, fuo ka tiraa gbē-yo wuo: «Mi jāa cienjo felemma mi sie gbāa hi baa-na.»

21 «Maacembilonjo bir kā ka tūnu u yuntienjo-i baa-ma. U yuntienjo huonja pāη guola, u waη baa-yo wuo: «Baa tlena; bir η kā nellenj-huonja-na η ka bī sūntaamba-i baa nagāduolbaa-ba-i baa yiriemba-i baa murgubaa-ba-i ba jo.»

22 Maacembilonjo bir ta. Uη kāa aa bir jo kufanju-i, u jo ji waη baa u yuntienjo-i wuo: «Mi bīe nuomba jo, ηga muntlenammu tlyāa yogo.»

23 U yuntienjo tiraa waη baa-yo wuo: «Bir η kā sonniη-hūmienja-na η ka gbāη baa nuomba-i ba jo ji yu mi dūηgu-i.

24 Yaaj mi tūnu-nei, miη bīe bamaη dielūo-i-na, ba sie da wuo mi niiwuoni-i.»

Ŋ saaya η ce bige-i igēna aa suo cu Yesu huonj-nu?

(Matie 10.37-38)

25 Nuomba bōi baa cuu Yesu huonj-nu ta ba kā *Yerusalemu-i-na. Yesu wuo waη baa-ba wuo:

26 «Nuoni maη da η ta η nyaanu-mie, η saaya η ce-mi bōlbōl η to-i-na, baa η nyu-i-na, baa η cienjo-na, baa η bisāimba-na, baa η hāmba-na, baa η mōlbaa-ba-na, baa η tūōbaa-ba-na, halle baa naη feεε-i-na. Ni ma'i sī, η sie gbāa cu mi huonj-nu.

27 Aa nuoni maη da η'a η sa sie mullema-i baa kuliηgu-i, η sie gbāa cu mi huonj-nu.

28 Na hōlma-na, umaη duo cira u ma dubuo, ma sī u tlena igēna a ne dūηguη ka yu dumaa, aa ne da kuo gbeinja maη dii baa-yo a ka gbāa baal-ku.

29 Ni ma'i sī, duo jina ku tuole-i, aa u saa ji gbāa baal-ku, nuomba ka ta ba nyε-yo

30 aa ta ba piye wuo: «Bombolma sa suo aa dōlnu naacolj daayo-i; u siire wuo fuo ma dubuo, u yaa daayo ku juo yar-o baalma.»

31 Kuuduonju yaa-i baa nellentienjo maη dii baa sorosibaa neifienja ndii. Duo da berru baa u nanellentienjo maη dii baa sorosibaa neifienj-cīncieluo, u saaya u tlena igēna a ne da kuo fuo sorosibaa neifienja ndii ka gbāa ce berru-i baa sorosibaa neifienj-cīncieluo-i.

32 Duo da u sie gbāa, η da u diyaa nuomba ka cārā-yuo; u sie yan η ji jo ji diire-yuo.

³³ Mamanj dii, umanj duo saa ne u nagān-niini-i aa yan-ni, kutienjo sie gbāa cu mi huon-nu.

³⁴ «Damma-i bñkūfafaangu, nga da ma ji saara, ma gbāa tiraa ce nie ce kpēnne?»

³⁵ Ma sie bi gbāa ce hūonju, ma sie bi tiraa gbāa fa manamma ba bie ka kūnna fuorenj. Umanj duo u ka nu, u nu!»

15

Big-e-ifestej Diilonjo huonja-i?

(Matie 18.12-14)

¹ *Nampohūutaamba-i baa āmbabalmanciraamba taa ba kā Yesu wulaa ba kā ba nu u nelma-i.

² *Farišlebaa-ba-i baa *ānjñamma pigāataamba ta ba waana wuo u cie nie yanj nelbabalaamba ta ba pie-yo aa tiraa tuo sie u wuo niwuoni-i baa-ba?

³ Yesu wuo nanj gbānalāanj daaku-i baa-ba wuo:

⁴ «Namaanjo-na, tūmba komuonja ndii da ba waa baa umanj, aa u diei balla-bei, kutienjo sie yanj komuonja naa baa cīncieluo nennaa baamba ta ba wuora aa kā ka taara umanj baala wei?»

⁵ Duo ka da-yo, u huonja ka gbuu fē u tū-yo kūnj baa-yo

⁶ ka bī u jēnaamba-i baa u caantaamba-i a wanj baa-ba wuo: «Mi daa mi tūmaanjo-i, yaanj na hōmmu fē mei kaanja temma-i.»

⁷ Yesunj waanj mafamma-i, wuo cira: «Yaanj mi tūnu-nei, āmbabalmanceronjo diei duo nanna u cilōbabaalanjo-i, kunj fēnj Diilonjo huonja-i dumaa dāro-i-na, nuamba komuonja naa baa cīncieluo nennaa manj saa nanna ba cilōbabaalanjo-i wuo si bafamba vii, ba sie gbāa fē-ka dumaanjo-na.»

⁸ Aa naa tiraa cira: «Neifienj-cīncieluo duo waa baa cieño manj, aa neifelle balla dūnj-huonja-na u wulaa, u sie celienj fitnuo aa pir dūngju-i hiere a taara-die wei?»

⁹ Duo da-de, u huonja ka gbuu fē u bī u jēnaamba-i baa u caantaamba-i a wanj baa-ba wuo: «Mi daa mi warbelle-i, yaanj na hōmmu fē mei kaanja temma-i.»

¹⁰ Yaanj mi tūnu-nei, āmbabalmanceronjo diei duo nanna u cilōbabaalanjo-i, *dāropuorbiemba waa hōfelle fande temma yaa nuo-i dāro-i-na.»

Naacoljo nanjo bieño gbaraa aa ka bir jo

¹¹ Yesu wuo tiraa cira: «Naacoljo nanjo waa baa bepuomba hāi.

¹² Yiingu nanju-na, bisālāanj gbē tuonjo-i wuo: «Baba, mie inj saaya i da kumanj nj nagān-niini-na, hā muo baa mi kūngju-i fiefiē.» Tuonjo cal u nagān-niini-i hā-ba.

¹³ Yinni saa da, hāanj suor fuo niini-i aa bie gbeinja fanja-i kā hēnj-nu baa-ya, kā ka bīena-yēi hiere kakarkuonj-na.

¹⁴ U gbeinanj kaa tī huonju manj nuo-i, nyulmu nanj temma suur nelle fande-na a ce u sa da niwuoni u wuo.

¹⁵ A ne da naacoljo nanjo waa nelle fande-na tuo hej pēmba, naacom-bilonjo kā u wulaa wuo u ka taara maacemma. Naacoljo bie-yo u tuo cej u pēmba-i.

¹⁶ Nyulmunj gbu mu ko-yo dumaanjo-na, u tuo nenu pēmba niwuoni-i. Nja hai ka hā fuo baa-ni?

¹⁷ U gbuu ji tēna jōguonj da suu, aa cira: «Maacembemba manj dii baa mi to-i hiere, niwuoni sa tī-bei, aa muomei daami ta mi ku nyulmu-na.

18 Mi ka sire bir kā mi to wulaa ka wan̄ baa-yo wuə mi cālāa Diilon̄o-i aa tiraa cāl fuə fere-i.

19 U baa tiraa u tuə kān̄-mi u bieŋ muə, u yan̄ aa u bel-mi ŋaa u maacembilon̄ muə.»

20 Aa sire ta.

«Uŋ kaa tuə pie cinḡu-i, tuon̄o fara da-yo, u hujarre gbuu bel-o, u gbar jārā-yuə kā ka gbuu pūrā-yuə u fereŋ nuə.

21 Bepol̄o gbē-yo wuə: «Baba, mi cālāa Diilon̄o-i aa tiraa cāl nan̄ fere-i, baa tiraa ŋ ta ŋ bī-mi ŋ bieŋ muə.»

22 Tuon̄o fara bī u maacembiemba-i a wan̄ baa-ba wuə: «Gbaraan̄ na ka bie jon̄goruo man̄ faa yan̄ dūŋgu-na, baa naafontarre, baa naatenni na ji dii na hā-yo.

23 Aa in̄ muyaa balyun̄gu man̄, na kā na ka bel-ku na ji ko-ku i ce ponsaan̄gu.

24 Mi taa mi kān̄ mi bieŋ daayo-i baa bikuomba, ŋga mi daa-yo nyun̄go-i cicēlma; uu naa balla, mi daa-yo.» Ponsaan̄gu yaa bi duəŋ dumaan̄o-na.

25 «A ne da huəŋgu fan̄gu-na, bepomol̄o waa dii suon̄-nu. Uŋ juə tuə jo ji pie cinḡu-i, u nu niimarni du, baa kaas̄ŋgu.

26 U bī maacembilon̄o diei a yuu-yo wuə: «Bige-i cie cinḡu-na?»

27 «Maacembilon̄o cira: «N̄ hāan̄o yaa birii jo. Uŋ juə hinni ŋ to ji da-yo, u huəŋga gbuu fē. U ce i bel balyun̄gu man̄ in̄ muyaa-ku ko-ku hā-yo.»

28 Məl̄o huəŋga pān̄ du. U cīna wuə u siə suur cinḡu-na.

«Ba kā ka tūnu tuon̄o-i. U hel jo ji tuə cārā-yuə.

29 Naacombilon̄o gbē-yo wuə: «Baba, mei dii ŋ caan̄gu-na ta mi cāa-ni ku daa bieŋa boi. Mi saa yagar ŋ nuŋ-āndaan̄gu-i dede. N̄ga yinduon̄gu ŋ saa ji bel-ku a cira yolon̄o wuə: «Hūu ŋ ka ko ŋ wuo baa ŋ jēnaamba-i.»

30 Aa ŋ bieŋo man̄ daayo-i, fuə man̄ kāa ka bīna ŋ nagān̄-niini-i baa saasorbaa aa bir jo, ŋ ce ba bel balyun̄gu ko hā-yo.»

31 «Tuon̄o gbē-yo wuə: «Nuə ŋ dii baa muəŋo-i bāan̄gu-i baa isuəŋgu-i, mei nagān̄-niini-i hai niini-i? Nan̄ niini sī wei?»

32 N̄ hāan̄o-i, mi taa mi kān̄-yo baa bikuomba, ŋga mi daa-yo nyun̄go-i cicēlma; uu naa balla, mi daa-yo. Yan̄ aa ŋ kūnna ŋ huəŋga-i aa i ce ponsaan̄gu-i.»

16

Cēcēmuntien̄o nan̄ maama

1 Ku huəŋgu-na, Yesu wan̄ baa u *hāalābiemba-i wuə: «Weiŋo nan̄o waa, kombiyiə waa baa-yo. Baa ji tūnu-yuə wuə kombiyiəŋ daayo bīna u nagān̄-niini-i.

2 Wuə bī-yo ji wan̄ baa-yo wuə: «Niŋ ceŋ maman̄ hiere mi nuə-ma. A bāl nyun̄go, ŋ siə tiraa gbāa waa mi kombiyiəŋ nuə. Ce aa ŋ tagaaya niŋ daa kuman̄ ŋ pigāan̄-mi.»

3 Kombiyiəŋo fīna tuə jəguəŋ wuə: «Mi yuntien̄o wuə u nanna-miə maacemma-na. Duə nanna-miə, mi ka ce niə? Mi siə bi gbāa kū, aa da miə mi ta mi wuəra mi cārā, senserre ka ta di da-mi.»

4 Aa ji cira: «Ahāa! Mi suyaa miŋ ka ce kuman̄ da ba nanna-miə nuəmba baa bi nanna-miə.»

5 U yuntien̄o cēmiəŋan̄ waa baman̄ nuə-i hiere, u tuə bī-ba ba da-ba-diei ba ta ba jo. Diēlā-wuon̄o juə, u yuu-yo wuə: «N̄ saaya ŋ pā niə hā mi yuntien̄o-i?»

6 «U cira: «Mi saaya mi pā namma gbongboyufien̄ komuəŋa ndii.»

«Kombiyienjo wan baa-yo wuo: «Nj cēmellen nyegāan sebe man nuo-i, u yaa daayo. Tlena donduo η nyegēη gbongboyufien komuōηa hāi baa cīncieluo.»

7 Aa bi unajo jo. Uη juo, u yuu ufaηo-i wuo: «Nuo η saaya η pā nie?»

«U cira: «Mi saaya mi pā dīmma buōrbaa komuōηa ndii.»

«Kombiyienjo wan baa-yo wuo: «Nj cēmellen nyegāan sebe man nuo-i, u yaa daayo. Nyegēη buōrbaa komuōηa naa.»

8 Uη cie baa u yuntienjo cēmientaamba-i cemma man daama-i, u yuntien uη juo nu-ma, u gbeliēη-yo wuo u cē u cor.»

Yesu wuo cira: «Na saa da, baman sa wuōyaan Diilonj-hūmelle-i ba suō ba suuye ba-naa ba yan baman wuōyaan-deη.

9 Mi tūnu-nei, nelie sa ji ku aa ba dii-yo baa u gbeija-i. Terienju fanju-na, gbeija man dii baa-na hīema-na bande-i-na, ciēη-yan na bel jēnaamba baa-ya, ku yaa da na saa ji waa yiingu man nuo-i, ba hā-na muntienammu Diilonjo caangu-na.

10 Uman duō suō bīnkūcekūōma belma, kutienjo ka suō bīnkūbuō belma. Uman duō cāl bīnkūcekūōma belma, kutienjo ka cāl bīnkūbuō belma.

11 Da na cāl miwaan daayo gbeija belma, hai ka sie hā namaa ninsoη-bīnkūngu na tiera?

12 Da η cāl molonj bīnkūngu belma, Diilonj uη ηa na'a u hā nuō kumanj, u ka ce nie aa hā-ni baa-ku?

13 Na suyaa wuo maacembilonjo diei sie gbāa cāa nuōmba hāi. Nj ka da u bigāan u diei aa dōl u diei, u ka waa baa u diei aa cīna u diei. Ku yaa ηaa namaa kūngu-i, na sie gbāa ta na kuye Diilonjo-i aa bi ta na kuye gbeija-i terduōngju fanju-na.»

14 Gbeija taa a dōlnu *Farisēbaa-ba-i a cor. Yesuη waan nel daama-i, baa bir yan aa ta ba nyē-yo.

15 Wuo wan baa-ba wuo: «Namaanjo-i, da na da nuōmba-i na ce na fere nelviin namaa, ηga Diilonjo suō na hōmmu-i. Nelbiliembanj kaal kumanj, Diilo sa hiel u yufelle kuō.

16 Yiinaa-i-na, nuōmba taa ba nu *Moisi ānjīnamma yaa-i baa *Diilonjōpūarbiemba nelma-i aa ta ba ce ba wēima-i. Ba cie kufangu-i a ji hi Nsāa bāangu-i. A donj Nsāa bāangu-na, ba duōη ta ba nu *Diilonj-nelle maama-i. A ce dumaanjo-na, nuōmba-i hiere ba gbāη kpelle da ba suur-die.

17 «Dōrō-i baa hīema-i ni gbuonumma dii fēu yan ānjīnamma nelbelle diei gbuonumma-i.

18 «Na saa da; uman duō nanna u ciēηo-i aa jā unajo, kutienjo cie *fuocesīnni-i dumaanjo-na; aa da ba nanna ciēηo man aa η biē-yo, η bi cie fuocesīnni-i dumaanjo-na.»

Weiηo baa sūntienjo

19 «Weiηo nanjo waa tuō gbu u diiya u fere. U taa u ce u bāangu-i aa bi tuō wuo niwuofafanni yaa yinni man jonj.

20 A ne da sūntienjo nanjo waa tuō galla u dumelle yaanga-na, ba taa ba bi-yo Lasaar. Pānni'i naa gbuyaa u kūōma-i hiere.

21 Weiη duō wuo aa juuru man diire hīema-na, Lasaar tuō nenu-duō, ηga u sie bi da-du. Juoraamba tiraa waa hie ta ba nallā u pānni-i?

22 Uη juō ku, *dōrōpūarbiemba biē-yo kā baa-yo *Abiramu caan-nu dii ninsoη-nelle-na. Ku huongu-na, weiηo bi ji ku, ba fuure-yuo.

23 U kā ka tuō gbu u ce sūlma-i dāamu-na. U juō ciir u yungu-i ku yaa nuo-i, a fara da Lasaar dii Abiramu caangu-na.

²⁴ U fara tuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Abiramu, mi to nuɔ, mi mullɛn mi cor dāan daamu-na, jande, ce hujarre miɛ aa η puɔr Lasaar ka dii u niele-i hūmma-na a ji dii mi nuŋgu-na mi nuhɔlle fɛrɛ.»

²⁵ «Abiramu gbɛ-yo wuɔ: «Mi biɛ, ma sɪ η suyaa wuɔ niŋ waa miwaanjo-na, η waa η fɛrɛn nuɔ aa Lasaar waa sūlma-na kɛ? Fiefiɛ-i-na, uu dii fiisaan-ɲu bande-i-na aa nuɔ η cɛr waa sūlma-na.»

²⁶ Da mi fiɛ hūu-ma, fobāmbāale dii i hɔlma-na. Molo siɛ gbāa hel bande-i-na a karnu kā namaa terienɲu-na, aa molo siɛ bi gbāa hel namaa terienɲu-na a karnu jo bande-i-na.»

²⁷ «Weiŋo gbɛ-yo wuɔ: «Da ma waa dumaanjo-na, yan aa η puɔr-o miɛ cɪŋgu-na

²⁸ u ka piiye tūnu mi hāmba-i, baa dii ba ndii; ba baa ji jo yaahuol-terien daaku-na.»

²⁹ «Abiramu gbɛ-yo wuɔ: «*Moisi nelma dii baa-ba, a naara *Diilopɔpuɔrbiemba maama-i, mafamma ka saanu baa-ba.»

³⁰ «Weiŋo cira: «Abiramu, mi to nuɔ, mafamma siɛ gbɛ baa-ba. Ŋga moloŋ duɔ hel kuon-nelle-na a ka piiye baa-ba, η ka da ba naana ba cilɔbalaŋo-i.»

³¹ «Abiramu gbɛ-yo wuɔ: «Da ba'a ba sa nu Moisi nelma-i baa Diilopɔpuɔrbiemba maama-i, molo duɔ fiɛ hel kuon-nelle-na kā, u kāa gbāngbān.»»

17

Barj gāan hāalābiemba-i baa nelma man (Matie 18.6-7,21-22; Marke 9.42)

¹ Ku huonɲu-na, Yesu wuɔ wan baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Nuɔmba siɛ gbāa naa kuubabalaanɲu muncemmu-i, ŋga uman duɔ dii u nanolɲo-i kuubabalaanɲu cemma-na, sūlma haraa kutienjo-na.»

² Kuman ka haa-yuɔ, kuɔ baa naa to namelle u nuonɲu-na aa se-yo dii-yo nuoraan-ɲu kuu naa ce bɔlbɔl yuɔ.

³ Terienɲu fanɲu-na, bilaan na fɛrɛ.

«ŋ natobin duɔ cāl-ni, η piiye baa-yo da yambaa. Duɔ siɛ u cālmuo-i, η yan ma tɪ.»

⁴ Duɔ fiɛ cāl-ni ku yu niehāi yinduonɲu-na aa tuɔ suɔ-ma u jo u cārā-niɛ, baa gān baa-yo.»

⁵ Yesu *pɔpuɔrbien baa wan baa-yo wuɔ: «Itie, in haa i nanɲa-i niɛ dumaa, kāyā-yiɛ kunaanɲu naara-kuɔ.»

⁶ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Halle da ku fiɛ waa na haa na niele'i miɛ yon, na gbāa gbɛ tibiin daaku-i wuɔ ku fuur ka sū ku fɛrɛ nuoraanɲu-na, aa ma bi ce.»

⁷ Aa naa cira: «Namaanjo-na, uman duɔ biɛ maacembilonjo jina u suonɲu-na, sisɔ u biyaa-yo u tuɔ cɛn u muɔru, duɔ hel hienɲu-na jo, kutienjo ka gbɛ-yo wuɔ u tɛna donduo wuo niwuoni-i wei?»

⁸ Ma sɪ u bir gbɛ-yo wuɔ: «Ce mɛi niwuoni-i aa η hor η niidiini-i aa η biɛ η hā mi wuo igɛna. Da mi wuo tɪ, nuɔ η ka suɔ wuɔ.» Ma sa ce dumɛi wei?»

⁹ Maacembilon duɔ ce u maacemma-i, ku saaya ba jaal-o tɪŋgu wei?»

¹⁰ Ku yaa ŋaa namaa kūŋgu-i. Barj hāa-na manan, da na ce-ma, na saaya na cira: «Mienjo-i maacembien miɛ yon, i ciɛ i maacemma.»»

Yesu siire wontuɔrmba cɪncieluo

¹¹ Yesun taa u kā *Yerusalemu-i-na, u bilaaya *Galile-i baa *Samari-i cor.

12 U kaa tuɔ suur nelle nande-na, *wontuɔrmba namba sire ta ba jārā-yuɔ. Ba waa wontuɔrmba cɪncieluo. Baŋ juɔ piɛ, baa yiɛra aa naa ta ba fara* ba piye baa-yo wuɔ:

13 «Hāalatie, jande, ce hujarre yie.»

14 Yesu wuɔ fara waŋ baa-ba wuɔ: «Kāaŋ *Diilojigāntaamba ka ne-na.»†
Baa ta ta ba kā. Baŋ kāŋ hūmelle-na, ba jarŋ maa ta-bei.

15 Unarŋ wuɔ bir tuɔ gbɛlieŋ Diilonjo-i da gbagaga u jo.

16 Uŋ juɔ hi Yesu caaŋgu-na, wuɔ dūuna jaal-o. A ne da u waa *nieryieŋ; u taa u hel Samari.

17 Yesu wuɔ cira: «Ba siire cɪncieluo-i-na hiere, ŋga nennaa baamba curaa hie?

18 Bige-i ciɛ ba saa suɔ-ma bir jo ji jaal Diilonjo-i ŋaa nieryieŋ daa uŋ birii ji jaal-o dumaa?»

19 Aa naa gbɛ naacolŋo-i wuɔ: «Sire ŋ kā! Niŋ haa ŋ naŋga-i miɛ ŋ kuraa.»

Molon-Bieŋ uŋ ka bir jo dumaa

(Matie 24.23-28,37-41)

20 Yiinŋgu naŋgu-na, *Fariŋɛbaa-ba yuu Yesu-i wuɔ: «*Diilon-bāaŋgu ka doŋ yaku-i?»

Yesu wuɔ cira: «Diilon-bāaŋgu sa ji doŋ domma naŋ temma ba da-ku baa ba yufelle,

21 aa cira: «Ku yaa bande ku yaŋga; ku yaa de ku yaŋga.» Na saaya na suɔ wuɔ Diilon-bāaŋgu duɔŋ tɪ na hɔlma-na.»

22 Aa naa waŋ baa *hāalābiemba-i wuɔ: «Yiinŋgu dii baa yiinŋgu, *Molon-Bieŋ kūoma kaa bel-na, ŋga na siɛ da-yo halle yinduŋgu.

23 Nuɔmba kaa ta ba tāal-na wuɔ ba daa-yo yaŋga naŋga. Banamba ka gbɛ-na wuɔ: «Uu dii daalei», banarŋ ba'a: «Uu dii terieŋ daaku-na.» Da ba pigāaŋ-na terieŋgu maŋ, baa na kā; ba tāal-na.

24 Diilon uŋ nyieŋŋ dumaa ba da-yo terni-na hiere, Molon-Bieŋ duɔ u bir jo, ba ka da-yo dumei terni-na hiere. Molo si dii duɔ ji pigāaŋ molonjo baa-yo.

25 Ŋga, aa mafamma suɔ da ma ce, fiefie ku nuɔmba ka cɪna-yuɔ aa ce-yo sūlma.

26 «Mamaŋ taa ma ce *Nowe bāaŋgu-na, Molon-Bieŋ duɔ u bir jo, ma temma ka ce.

27 Nowe bāaŋgu-na, nuɔmba naa gonya niwuoni baa kolma baa cejälle. Ba tɪyāa ku yaa nuɔ-i a ji hi yiinŋgu maŋ Noweŋ suurii begubuɔ-i-na aa yaŋ diilopepetieŋo dāa har-ba hiere.‡

28 Mamaŋ taa ma bi ce Lɔti bāaŋgu-na, ma temma ka ce. Lɔti bāaŋgu-na, nuɔŋ baa bi guɔnya wuolalle baa nyolle, suorŋgu baa sāamŋgu, kulle baa jaaguɔ.

29 Ŋga yiinŋgu maŋ Lɔtiŋ hilaa Sodɔmu-i-na, Diilon wuɔ kūnna dāŋgbɔguɔŋgu naŋ temma a kukul nuɔmba-i hiere.§

30 Molon-Bieŋ duɔ u bir jo, ma temma ka ce.

31 Duɔ jo yiinŋgu maŋ nuɔ-i, umarŋ duɔ ji waa gōŋgūɔŋ-nu, u baa cira u suur dūŋ-nu a biera u bimbinni-i; umarŋ duɔ bi waa hɛieŋ-nu, u baa bi cira u bir kūŋ.

32 Mamaŋ daa Lɔti cieŋo-i ma sɪ ma tɪyāanu-nei ke?*

* 17:12 Buolmaŋ-scbe (Lévitique) 13.45-46 † 17:14 Buolmaŋ-scbe (Lévitique) 14.2-3 ‡ 17:27

Miwaano jɪnammaŋ-scbe (Genèse) 6.9-7.24 § 17:29 Miwaano jɪnammaŋ-scbe (Genèse) 18.20-19.25

* 17:32 Miwaano jɪnammaŋ-scbe (Genèse) 19.26

³³ Umanɔ duɔ tuɔ kaal baa u yungu jon, kutienɔ ka kɔsuɔŋ u fɛɛ; ŋga umanɔ duɔ tuɔ kɔsuɔŋ u fɛɛ, kutienɔ ka kor u fɛɛ.

³⁴ Mi tūnu-nɛi, yiŋgu fanɔ-ŋa, nuɔmba hāi gbāa waa galla munɔgalladuɔmu-na, ba biɛ u diei ta aa yan unanɔ-i.

³⁵ Caamba hāi gbāa waa ta ba sɔɔŋ, ba biɛ u diei ta aa yan unanɔ-i. [

³⁶ Nuɔmba hāi gbāa waa ta ba guona, ba biɛ u diei ta aa yan unanɔ-i.]»

³⁷ Hāalābiɛnɔ baa yuu-yo wuɔ: «Itie, mafamma ka ce hie-na?»

Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Bɛŋkūkuliin da ku waa kusuɔŋ-nu, kpaalbaa-ba tigiin kusuɔŋ-nu'i.»

18

Cacaratie sa mulɛŋ

¹ Ku huonɔ-ŋa, Yesu wuɔ nanɔ gbānalāanɔ daaku-i baa u *hāalābiɛmba-i duɔ pigāan-ba wuɔ ba saaya ba ta ba cārā Diilonɔ-i yinni manɔ jon; ba baa yan ba kūma senɔ. U gbɛ-ba wuɔ:

² «Gɛŋgertienɔ nanɔ waa nelle nande-na, u saa tuɔ kālā Diilonɔ-i aa u saa bi tuɔ kāŋ moloŋo.

³ A ne da, bikulciɛnɔ nanɔ bi waa nelle fande-na. Bikulciɛnɔ daayo ji da weiima baa moloŋo nanɔ; u kā ka bi kutienɔ-i gɛŋgertienɔ wulaa.

⁴ Duɔ kā, gɛŋgertienɔ siɛ ne u yaan-na. Ciɛnɔ siɛ bi bir. Yiŋgu nanɔ-ŋa, gɛŋgertienɔ ji cira: «Mi suyaa miɛ mi sa kālā Diilonɔ-i aa mi sa bi kāŋ nelienɔ.

⁵ Ŋga ciɛnɔ daa unɔ jo u mulɛŋ-mi yinni manɔ jon dumandɛ-i-na, mi ka ce ba āndaanɔ-i aa gbuu da fiisa; ni ma'i sɪ u ka tuɔ jo u huol mi yaan-na.»

⁶ Yesu wuɔ cira: «Na nuɔ gɛŋgertiebalaŋ daa unɔ waanɔ manɔ kɛ?»

⁷ Aa Diilonɔ manɔ Diilonɔ, ku ce niɛ aa u yufellenɔ hila bamanɔ nuɔ-i, da ba ta ba cārā-yuɔ bāanɔ-i baa isuɔŋu-i u siɛ ne ba yaan-na?

⁸ Mi tūnu-nɛi: U siɛ dure aa ce-ma. *Moloŋ-Bienɔ duɔ ka bir jo, u ka jo ji da nuɔmba haa ba nanɔga yuɔ wei?»

Ba sa cārā Diilonɔ-i baa bombolma

⁹ Nuɔmba namba taa ba ne ba fɛɛ wuɔ ba vii, a ce dumaanɔ-na, ba taa ba ne wuɔ ba bɔyaa banamba-na. Yesu wuɔ nanɔ gbānalāanɔ daaku-i hā-ba wuɔ:

¹⁰ «*Farisɛyienɔ nanɔ-i baa *nampohūtienɔ nanɔ-i ba kāa *Diilodubuɔ-i-na da ba ka cārā Diilonɔ-i.

¹¹ Farisɛyienɔ wuɔ sire yiera aa naa cira: «Diilo, mi jaal-ni. Mi jaal-ni hama-i nuɔ-i? Mi sa ce kuubabalaanɔ ŋaa banamanɔ cenɔ duma: Mi sa cuo, mi huonɔ saa balaŋ baa nelienɔ, mi sa wura mi ce caamba. Mii si dii ŋaa nampohūtienɔ manɔ yieraaya duɔlei u temma.

¹² Mi dii sūŋu-i i hāi saaholma-na, aa da mi da bɛŋkūŋu bɛŋkūŋu, mi hiel ŋ *yufelle-i hā-ni.»

¹³ «Nampohūtienɔ wuɔ yiera dii huon-nu, u saa siɛ duɔ ciir u yaanɔga-i, aa tuɔ muo u pāmpānanɔga-i aa cira: «Diilo, mi suyaa miɛ mi ciluɔ saa fa, jande, baa gāŋ baa-mi.»

¹⁴ Yesu wuɔ wanɔ baa nuɔmba-i wuɔ: «Yaanɔ mi tūnu-nɛi, balaŋ daaba-i ba hāi-i-na, aa ba suɔ da ba bir kūŋ, Diilonɔ hurii nampohūtienɔ āmbabalma-i aa yan Farisɛyienɔ maama-i. Na saa da, umanɔ duɔ tuɔ tetɛn u fɛɛ, ba ka hiire-yuɔ; ŋga umanɔ duɔ tuɔ hiire u fɛɛ, ba ka tetɛn-yo.»

*Yesu cārā Diilonɔ-i hā bisāmbiɛmba namba
(Matie 19.13-15; Marke 10.13-16)*

15 Ku huon̄gu-na, baa jo baa tontobaa-ba namba Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cārā Diilon̄o-i hā-ba. U *hāalābiemban̄ daa mafamma-i, baa sire ta ba nuola baman̄ juɔ baa-ba.

16 Yesu wuɔ cira: «Yaan̄ bisālm̄ba jo mi wulaa, baa na cie-ba». Ban̄ juɔ, wuɔ cira: «Baman̄ dii bafamba temma-i, *Diilon̄-nelle dii bafamba diele.

17 Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Uman̄ duɔ saa sie *Diilon̄-nellentesinni-i ŋaa bisālāan̄o, kutien̄o sie gbāa suur *Diilon̄-nelle-na.»

Weiŋo nan̄ maama

(Matie 19.16-30; Marke 10.17-31)

18 *Yuifu ba yuntien̄o nan̄ wuɔ yuu Yesu-i wuɔ: «Hāalātiefēfēi, da mi ta mi taara mi da cicēlma man̄ sa tien̄ dede-i, mi saaya mi ce bige-i?»

19 Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ ta ŋ bī-mi nelfefēiŋ muɔ? Da ma hel Diilon̄o-na, nelfefēiŋo dii wei?»

20 Diilon̄ un̄'a i tie wuɔ hūmien̄a man̄, ma sī ŋ suɔ-ya ke? Ta ŋ wuɔ a yaa-i: «Baa ce *fuocesnni, baa ko nelien̄o, baa cuo, baa kar coima ŋ haa moloŋ-na, aa ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nun̄gu-i.» *

21 Naacol̄n̄ wuɔ bir wan̄ baa Yesu-i wuɔ: «Mi duɔŋ dii mi bisānsinn̄iŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

22 Un̄ piye dumaŋo-na, Yesu wuɔ cira: «Ma tiyāa ma diei: Suor ŋ nagāŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbein̄a fan̄a-i ŋ hā sūntaamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weiŋ nuɔ dōrɔ-i-na. Da ŋ ce mafamma-i, ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanu-mie.»

23 Naacol̄n̄ daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesun̄ juɔ wan̄ mafamma-i, wuɔ gbuu pāŋ vāa u yaan̄ga-i.

24 Yesu wuɔ cira: «Kuman̄ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diilon̄-nelle-na kuu dii kpelle.

25 Na saa da, kuman̄ ka ce nyogōm̄e duɔ gbāa cor misēne fuon̄gu-na kuu dii kpelle de! Ŋga kuman̄ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diilon̄-nelle-na, kufan̄gu dii kpelle yan̄.»

26 Nuɔŋ baa yuu-yo wuɔ: «Dumaŋo-na, hai moloŋo-i ka gbāa da Diilon̄o-i?»

27 Yesu wuɔ cira: «Maman̄ da ma yar nuɔmba-i cemma, ma sie gbāa yar Diilon̄o-i.»

28 Pier wuɔ cira: «Itie, aa mie man̄ yaan̄ i nagāŋ-niini-i hiere aa tie nyaanu-nie, i ka da bige-i kuɔ?»

29 Yesu wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Uman̄ duɔ ta aa yan̄ u dumelle-i, u cien̄o-i, u hāmba-i, u bīncuɔmba-i, u bisālm̄ba-i Diilon̄-maama-na,

30 kutien̄ un̄ ka da kuman̄ hīema-na bande-i-na, ku ka maar un̄ taa aa yan̄ kuman̄. Aa u ka da cicēlma man̄ sa tien̄ dede-i bisīnuɔ-i-na.»

Yesu tiraa tir u kuliŋgu maama-i

(Matie 20.17-19; Marke 10.32-34)

31 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ bī u *hāalābien̄ cīncieluo ba hāi baamba-i ba den̄, a wan̄ baa-ba wuɔ: «Na daa in̄ kāŋ *Yerusalemu-i-na ke? *Diilon̄o-puɔrbiemban̄ nyegāan̄ maman̄ *Moloŋ-Bieŋo maama-na, ma ka ce kusuon̄-nu'i.

32 Ba ka bel-o hā *nieraaamba-i baa-yo ba nyē-yo sūlma, aa tuora-yuɔ, aa tu taalni yuɔ,

33 aa muo-yo, aa ko-yo. Ŋga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hīema-na, sieliŋ-yiŋgu-na, u ka sire hel jo.»

* 18:20 Helman̄-scbe (Exode) 20.12-16; Anjnamma tiyemman̄-scbe 5.16-20

³⁴ Hāalābiemba saa suɔ u nelma yaan̄ga-i, ma yun̄gu naa fuo-bɛi, a ce dumaan̄o-na, ba saa suɔ un̄ taaran̄ u wan̄ mamanan̄ baa-ba.

Yesu puurii yiroŋo nan̄ yufien̄a
(*Matie 20.29-34; Marke 10.46-52*)

³⁵ Yesun̄ kaa tuɔ piɛ Yeriko-i, yiroŋo nan̄o waa tɛna hūmelle tūŋgu-na tuɔ cārā.

³⁶ Un̄ juɔ nu nuɔmba ce ijieni-i ba cor, wuɔ yuu wuɔ: «Bige-i ciɛ?»

³⁷ Baa cira: «Ma sɪ Nasarētitaan̄ Yesu'i curaan̄.»

³⁸ Wuɔ pān̄ tuɔ fara u piye da gbagaga wuɔ: «Yesu, *Davidi hāayɛl̄n̄ nuɔ, jande, ce hujarre miɛ!»

³⁹ Baman̄ naa taa yaan̄ga-na, baa ta ba nuola-yuɔ wuɔ u suuye u nuŋgu-i. Wuɔ migān̄ tuɔ kaas̄l̄n̄ u naara wuɔ: «Davidi hāayɛl̄n̄ nuɔ, jande, ce hujarre miɛ!»

⁴⁰ Yesun̄ juɔ saanu baa-yo, wuɔ yiera aa naa ce ba jo baa-yo. Ban̄ juɔ baa-yo, wuɔ yuu-yo wuɔ:

⁴¹ «ŋ taara mi ce bige-i hā-ni?»

Naacol̄n̄ wuɔ cira: «Itie, mi taara ŋ puur mi yufien̄a-i.»

⁴² Yesu wuɔ cira: «Puur ŋ yufien̄a-i! Nin̄ haa ŋ nan̄ga-i miɛ ŋ kuraa.»

⁴³ U yufien̄ aa bi pān̄ puur terduan̄gu fan̄gu-na, wuɔ cu Yesu huon̄-nu tuɔ gbɛliɛn̄ Diilon̄o-i u kā. Nuomban̄ daa mafamma-i, ba hieron̄o-i baa bi kā ba ta ba gbɛliɛn̄ Diilon̄o-i.

19

Yesu haraa Sase terien̄-nu

¹ Yesun̄ suurii Yeriko-i-na tuɔ karnu duɔ cor,

² *nampohūutaamba yuntien̄o nan̄o waa nelle fande-na, ba taa ba bi-yo Sase. Sase waa b̄n̄kūntien̄o.

³ Yesun̄ kaa, Sase wuɔ tuɔ taara u da-yo suɔ-yo; a ne da u waa beterie. Nuomban̄ yuu dumaan̄o-na, u saa gbāa duɔ hi da Yesu-i.

⁴ Wuɔ gbar ta u yaan̄-na ka nyugūn̄ tibiin̄-nu wuɔ duɔ ji tuɔ cor fuɔ da-yo.

⁵ Yesun̄ juɔ hi terien̄gu fan̄gu-i, wuɔ ciir u yun̄gu-i a wan̄ baa-yo wuɔ: «Sase, hiire i ta, mi saaya mi har nuɔnei nuɔ-i nyun̄go-i-na.»

⁶ Sase huon̄ kaa pān̄ fɛ, wuɔ hiire da donduo kūn̄ baa-yo.

⁷ Nuɔmba daa mafamma-i ce bige-i? Baa ta ba waana wuɔ Yesu ciɛ niɛ jo ji har nelbaban̄ daayo temma wulaa?

⁸ Sase wuɔ sire yiera Yesu yaan̄ga-na aa naa cira: «Itie, ne, mi ka calnu mi nagān̄-niini-i sɔmma hāi, a hā sūntaamba-i sɔmma diei aa muɔmi ce sɔmma diei-maama namma-i. Min̄ duu baman̄ a hūu ba gbɛin̄a-i, mi ka hā-ba a temma sɔmma naa.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Naacol̄n̄ daa un̄ bi yen̄ *Abiramu hāayɛl̄n̄o, kon̄koro suurii u dumelle-na nyun̄go-i-na.

¹⁰ *Molon̄-Bien̄o juɔ duɔ ji taara baman̄ baala a kor-ba.»

Ba sa biera japūn̄gu h̄ien̄-nu gbān̄gbān̄
(*Matie 25.14-30*)

¹¹ Ban̄ kaa ta ba piɛ *Yerusalemu-i, nuon̄ baa da niɛ sɪ *Diilon̄-bāan̄gu ka pān̄ don̄ huon̄gu fan̄gu'i nuɔ-i. Yesu wuɔ suɔ baa-ba. A ne da huon̄gu fan̄gu-na, u waa tuɔ piye baa-ba.

¹² Wuɔ nan̄ gbānalāan̄ daaku-i baa-ba wuɔ: «Nelbuɔ nan̄o kaa nemaale ba da ba ka hā-yo nellentes̄inni u duɔ ji tɛna u nelle-na.

13 Uŋ'a u ta, u bī u maacembiemba cīncieluo a ji cal gbeija hā-ba, aa waŋ baa-ba wuɔ: «Taa na torgoŋ baa gbeij daaya-i, mi kā aa jo.»

14 A ne da u nellenj-baamba naa bigaŋ-yo. Uŋ taa, ba sire puɔr nuɔmba u huonj-nu dii ku yuŋj-terienju-na wuɔ ba ka waŋ baa-ba wuɔ ba sa taara naacolj daayo nellentesinni-i.

15 «Naacolj uŋ kaa da nellentesinni-i aa bir jo, u ce ba bī u maacembiemba maŋ uŋ ŋa naa cal gbeija-i hā-ba wuɔ ba ta ba torgoŋ, duɔ ji ne baŋ daa kumaŋ.

16 Diēlā-wuoŋo jo ji cira: «Yuntie, mi bibiriiye mi naŋga-i baa niŋ hāa-mi gbeija maŋ, a da gbeinyuŋo temma sɔmma cīncieluo.»

17 «Nellentienjo cira: «Ku faa, maacembilofefeiŋ nuɔ; niŋ suyaa cellē-kūŋj daaku belma, mi ka haa-ni nilēiŋa cīnciel yuŋ-nu.»

18 «Hāalīŋ-wuoŋo jo ji cira: «Yuntie, mi bibiriiye mi naŋga-i baa niŋ hāa-mi gbeija maŋ, a da gbeinyuŋo temma sɔmma ndii.»

19 «Nellentienjo gbē-yo wuɔ: «Mi ka bi haa nuɔŋo-i nilēiŋa ndii yuŋ-nu.»

20 «Siēliŋ-wuoŋj wuɔ jo ji cira: «Yuntie, ŋ gbeija yaa daaya, mii naa fīnya-yie baa fɔtɔruɔ jīna kɔtuɔŋgu.

21 Naŋ huŋga doŋ ka cor a ce mei sa hīrā-niē, ku'i ciē mi fīnya-yiē jīna kɔtuɔŋgu. Da ŋ saa jīna kumaŋ, ŋ biē ku yaa-i; aa da ŋ saa duu kumaŋ, ŋ kar ku yaa-i.»

22 «Nellentienjo gbē-yo wuɔ: «Maacembilobabalaŋ nuɔ naŋ temma-i daani-i, ŋ piye bel ŋ fere. Niŋ suyaa wuɔ mi huŋga doŋ, aa da mi saa jīna kumaŋ mi biē ku yaa-i, da mi saa duu kumaŋ mi kar ku yaa-i;

23 bige-i ciē ŋ saa kā ka jīna mi gbeija-i gbeij-dūŋ-nu? Miŋ juɔ de-i-na, mii naa saa jo ji da a huonaana mi hūu-ya wēi?»

24 Nuɔmba waa u caaŋgu-na, u waŋ baa-ba wuɔ: «Hūyāaŋ u gbeija-i na hā umaŋ daa gbeinyuŋo-i sɔmma cīncieluo-i.»

25 «Ba cira: «Yuntie, ma sī fuɔ daa gbeinyuŋo temma sɔmma cīncieluo ke!»

26 «U cira: «Yaŋ mi tūnu-nei, umaŋ duɔ da, kumaŋgu ka naara u kūŋgu-i, ŋga umaŋ duɔ saa da, cellē-kūŋgu maŋ dii, ku hūu.»

27 Uŋ waŋ mafamma-i, u cira: «Mi bigāaraamba maŋ saa ta ba taara mi waa ba yuŋgu-na, bilaŋj-baŋ na jo baa-ba bande, na ji ko-ba mi yufellerj.»

28 Yesuŋ juɔ piye tī, wuɔ ta nuɔmba yaŋj-na ba ta ba kā Yerusalemu-i-na.

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na

(Matie 21.1-11; Marke 11.1-11; Nsaa 12.12-19)

29 Yesubaa-baŋ kaa ta ba piē Betani-i baa Betifage-i dii *Oliwi-tibinni-tānuŋgu caaŋgu-na, Yesu wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba hāi wuɔ:

30 «Kāaŋ nelle maŋ i yaaŋga-na daade-i, na suurma-na, na ka da ba vaa kakūmbiloŋo naŋo, molo saa nyugūŋ-yuɔ dede. Na fir-o na jo baa-yo.

31 Umaŋ duɔ yuu-na, na cira Itienjo yaa ciēra na fir-o ka hā-yo.»

32 Uŋ puɔraa bamaŋ, baa kā ka bi da kakūmbiloŋo-i ŋaa uŋ waŋj-ma dumaa.

33 Ba ture ta ba fir-o, u taamba yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciē na ta na fir kakūmbiloŋo-i?»

34 Baa cira: «Itienjo yaa ciēra i fir-o ka hā-yo.»

35 Aa naa fir-o ka hā Yesu-i baa-yo.

Baŋ kāa baa-yo, baa hiel ba joŋgorbaa-ba-i haa u huonju-na aa ce Yesu nyugūŋ ba ta ba wuɔ ba suur nelle-na.

³⁶ Nuamba man waa, baa bi hiel ba baamba-i ta ba fara-bei hiema-na u tuo wuo ba dorɔ u ká.

³⁷ Ban kaa ta ba hiire Olivi-tibinni-tanungu-na aa da ba suur *Yerusalemu-ina, haalabiemba-i ba kungu-na hiere, ba hammu gbuu fe. Baa don ta ba hal neini da kakakaba ba gbeliɛ Diilonjo-i wuo u cie gberε-weima bai pigaan-ba.

³⁸ Ba taa ba hal wuo:

«*Itien un saan nellentien man u jo, Diilo baa-yo!*»

I suuriinu i-naa baa Diilonjo-i

Dorwuonjo gbie baa tuolnumma.»

³⁹ A ne da *Fariɛlebaa-ba namba waa ba holma-na. Ban juo da ba hal neini-i kakakaba dumaanjo-na, baa wan baa Yesu-i wuo: «Ij sa wan baa nj haalabiemba budii wei?»

⁴⁰ Yesu wuo cira: «Mi tunu-nei, da ba fie budii, tamplienja ka sire ta a hal ba solaanju-i.»

Yesu kaalaa Yerusalemutaamba maama-na

⁴¹ Yesu kaa pie da nelle-i, wuo pan tuo kaal

⁴² aa naa cira: «E! Yerusalemutaan namaa, ku naa naa suɔ kumanj ka fe na hammu-i nyungo daayo-na, kuu naa fa. Nga ku fuyaa-nei; na sie gbaa suɔ-ku.

⁴³ Yingu dii baa yingu, na bigaaramba ka jo ji dii-na huɔnga. Ba ka suye-nei terni-na hiere na sie da munjorkumu.

⁴⁴ Diilonj un juo duo ji kor-na aa na saa hu-ma, ba ka muonu na nelle-i aa ko-na hiere. Ba sie yan dunju diei ku gbeinj.»

Yesu donya niisuornintaamba-i Diilodubuɔ-i-na

(*Matie 21.12-17; Marke 11.15-19; Nsaa 2.13-22*)

⁴⁵ Yesu kaa ka suur *Diilodubuɔ-i-na da niisuornintaamba-i, wuo tuo donya-bei

⁴⁶ aa naa tuo piye baa-ba wuo: «Ma nyegaan Diilon-nelma-na wuo: *Mi dunju ka ce Diilojaaldunju.*† Ma sinni nie namaa ce-ku *cuo ba terienju*‡?»

⁴⁷ Yesu taa u wan Diilon-nelma-i u pigaan nuamba-i yinni man jon Diilodubuɔ-i-na. *Diilojigantaamba yuntaamanj daa-ma dumaanjo-na, baa *anjnamma pigataamba-i, a naara nelle yuntaamba-i, baa ta ba taara ba ko-yo.

⁴⁸ Nga u nelma taa ma suurnu nuamba-i ma cor a ce ba saa suɔ banj ka ce-yo dumaa da-yo ko-yo.

20

Hai molojo-i haa Yesu-i humelle-i u tuo ce u maacemma-i?

(*Matie 21.23-27; Marke 11.27-33*)

¹ Yesu kaa ka tuo wan *Neldodolma-i u pigaan nuamba-i *Diilodubuɔ-ina, yingu nanju-na, *Diilojigantaamba yuntaamba-i baa *anjnamma pigataamba-i a naara nelle bincun baa ka

² ka cira: «Naacolj nuɔ, hai haa-nuɔ humelle-i nj ta nj ce nin cenj kumanj daaku-i?»

³ Yesu wuo cira: «Muomi ka bi yuu-na baa nelma diei:

⁴ Pigaan-muo uman naa puɔraa Nsaa tuo *batisen nuamba-i; Diilonjo-i naa puɔraa-yo sisɔ nelbilibemba-i naa puɔraa-yo?»

⁵ Baa don ta ba piye ba-naa nuɔ wuo: «Die cira Diilonjo-i naa puɔraa-yo, u ka cira: «Nanj suyaa-ma dumaanjo-na, bige-i cie na saa hu-ma u nelma-i?»

* **19:38** Gbelieman-nalaanju (Psaume) 118.26 † **19:46** Isayi (Ésaie) 56.7 ‡ **19:46** Seremi (Jérémie)

⁶ Die bi hɔr-ma cira nelbilibemba'i naa puɔraa-yo, bamaŋ dii bande-i hiere, ba suyaa wuɔ Nsāa waa *Diilopɔpuɔrbilonɔ; ba ka nan-ye baa tãmpɛlɛiŋa ko-ye.»

⁷ Baa naa ba cira: «I saa suɔ uman naa puɔraa-yo.»

⁸ Yesu wuɔ cira: «Muɔmi siɛ bi pigãan-na uman hãa-mi hũmelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ kuman daaku-i.»

Suontienɔ nanɔ baa u maacembiemba
(*Matie 21.33-46; Marke 12.1-12*)

⁹ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ nan gbãnalãan daaku-i baa nuɔmba-i wuɔ: «Naacolɔ nanɔ diyaa *ɛɛsɛ-suonɔgu* aa biɛ maacenciraamba jina-kuɔ aa kã nelle duɔ ka vaaya.

¹⁰ Tibibienan juɔ hi karma, u puɔr u maacembilonɔ diei maacenciraamba wulaa, wuɔ u ka hũu fuɔ yufelle-i ka hã-yo. Maacembilonɔ ta kã. Uŋ kãa, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o; ba saa hã-yo bɛŋkũngu.

¹¹ Suontienɔ tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa. Ba tiraa bel ufanɔ-i a muo-yo aa gbuu tuora-yuɔ aa bir-o; ba saa hã-yo bɛŋkũngu.

¹² U tiraa puɔr maacembilonɔ nanɔ ba wulaa ba ce ba siɛi. Ba muo ufanɔ-i posol-o aa donya-yuɔ.

¹³ Suontienɔ cira: «Mi ka ce niɛ?» Aa ji cira: «Mi ka puɔr mi beduɔla yaa ba wulaa; fuɔ duɔ kã, kuniɛ sɪ ba ka kãŋ-yo.» Aa ce u biɛŋɔ ta kã ba wulaa.

¹⁴ Baŋ juɔ'a ba ne da u jo, ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotienɔ yaa juɔŋ daayo. Yaan i ko-yo aa ciilunɔgu ce miɛ kũngu.»

¹⁵ Ba sire ku yaa nuɔ-i a bel naacombilonɔ-i hel baa-yo suonɔgu-na ka ko-yo.» Yesu wuɔ cira: «Suontienɔ daa u ka ce bige-i?»

¹⁶ U ka jo ji ko-ba aa hã banamba baa suonɔgu-i.»

Nuɔŋ baa cira: «Diilo baa jo baa-ma!»

¹⁷ Baŋ piiye dumaŋɔ-na, Yesu wuɔ cira: «Mafamma da ma saa ce, baŋ nyegãan nelma man Diilon-nelma-na wuɔ:

Dũmarãambaŋ cɪnaana kpãŋkpara man,

u yaa juɔ bella dũŋgu-i,[†]

nelma famma yunɔgu yaa haku-i?

¹⁸ Nuɔni man da ŋ par diire a nan ŋ fɛɛ kpãŋkpara daayo-na, ŋ ka kara ŋ fɛɛ; duɔ bi par diire nan nuɔni man, u ka putɛnu-niɛ.»

¹⁹ *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjɪnamma pigãataan baa pãŋ suɔ wuɔ Yesu naan gbãnalãan daaku-i hã ba yaa-i, baa ta ba taara ba bel-o huonɔgu fanɔgu-na, ŋga ba taa ba kãalã nuɔmba-i.

Nampo saaya u pã hã jamatigi-i wei?
(*Matie 22.15-22; Marke 12.13-17*)

²⁰ A don huonɔgu fanɔgu-na, baa don ta ba cuman Yesu-i da ba bel-o. Baŋ puu mafamma-i, baa ce huhurmantaamba namba kã u wulaa ka ce ba fɛɛ nelfafaamba wuɔ sɪ ba ka gbãa ce u piiye cãl ba bel-o hã fãamaambaa-ba-i baa-yo.

²¹ Baŋ kãa, baa cira: «Hãalãtie, i suyaa wuɔ ŋ wan ninsoŋo yaa-i, aa ŋ sa kãalã nelienɔ baa ŋ ninsoŋo-i, ŋ sa bi ce ciɛluɔ, ŋ gbu ŋ pigãan nuɔmba-i Diilon-hũmelle yaa-i kelkel.

²² Nɔga, a saa baa miɛ hũmelle-i, ku saaya i tie pã nampo-i i hã *Oromɛ ba *jãmatigi-i wei?»

²³ Yesu wuɔ suɔ baa-ba, wuɔ gbɛ-ba wuɔ:

* 20:9 Niɛŋ Isayi scbe-i-na (Ésaïe) 5.1. † 20:17 Gbelicman-nalãanɔgu (Psaume) 118.22

²⁴ «Hāa-miŋ warbelle mi ne.» Baa hā-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba cie hai yunḡu-i die?»

Baa cira: «Ba cie Orome ba jāmatigi yunḡu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyegāan hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyegāan Orome ba jāmatigi yerre-i die.»

²⁵ Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ da ku waa jāmatigi künḡu, pāaŋ-kun na hā jāmatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku waa Diilonḡ-künḡu-i, na bi pā-ku na hā Diilonḡ-i baa-ku.»

²⁶ Ba saa gbāa cure-yuɔ bel-o nuɔmba yaanḡa-na. U nel maa bir yaŋ aa naa cu ba hɔmmu-i, baa naa ba par fiinama.

Kuomba siremmaŋ-künḡu-i

(Matie 22.23-33; Marke 12.18-27)

²⁷ *Sadusɛbaa-ba wulaa kuomba sie sire. Banaŋ baa kā ka gbɛ Yesu-i wuɔ:

²⁸ «Hāalätie, *Moisi nyegāan nelma namma hā-ye wuɔ: «*Umaŋ duɔ ku aa yaŋ u cieŋo-i u saa da bilonḡ baa-yo, u haaŋo saaya u bie-yo a hoŋ bilonḡ hā kulonḡ-i.*»[‡]

²⁹ A ne da naacombiamba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Mɔlŋo sire jā cieŋo, u saa da bisälmba baa-yo aa ku.

³⁰ Umaŋ cuu-yo, u bie cieŋo-i u saa da bisälmba baa-yo, fuɔ tiraa ku aa yaŋ-yo;

³¹ sieŋiŋ-wuonḡo-i maaduɔma. Ba kuu dumei niehāi-i-na ka gbuo hiere unaa saa da bilonḡ baa cieŋ daayo-i.

³² Ku huonḡu-na, fuɔ fere u suɔ tuɔ nyaanu-bei.

³³ Ba hieronḡo-na, baŋ diyaa-yo ba cieŋo cor, yiŋḡu maŋ kuonḡ da ba ji sire, u ka ce hai wuonḡo-i?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Miwaan daayo-na cadiile dii,

³⁵ ŋga Diilonḡ uŋ ka fiel bamaŋ wuɔ nelfafaamba a sire-bei hiel-ba kuomba hɔlma-na ba da ba tɛna u nelle-na, bafamba sie ji ta ba dii caamba.

³⁶ Ba kaa waa gbula ŋaa *dɔrɔpɔurbiemba; ba sie tiraa gbāa ku. Baŋ siire hel kuomba hɔlma-na ba cie Diilonḡ-biemba.

³⁷ Moisi bi waan kuomba siremmaŋ-künḡu-i uŋ piye pɛrfielu maama-i kusuɔŋ-nu wuɔ dāamu bilaa-du. U gbaraa-ma wuɔ: «**Abiramu Diilonḡ, *Isaki Diilonḡ, *Yakɔbu Diilonḡ*»[§]

³⁸ Diilonḡo-i cicɛlmantaan-wuonḡo, bikuonḡ-wuonḡo sɩ. Diilonḡo wulaa nuɔmba-i hiere baa dii cicɛlma.»

³⁹ Uŋ piye dumaanḡo-na, *anḡnamma pigāataamba naŋ baa cira: «Hāalätie, ŋ suyaa piyemma.»

⁴⁰ Aa ba saa sie da ba tiraa yuu-yo baa nelma namma.

Konḡortienḡo bige-i baa Davidi-i?

(Matie 22.41-45; Marke 12.35-37)

⁴¹ Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie Diilonḡ uŋ pāa nunḡu-i wuɔ u ka saanḡ *Konḡortienḡo maŋ, nuɔmba ta ba piye wuɔ u ka waa *Davidi hāayɛŋo? Ba taara ba wan wuɔ nie dumaanḡo-na?»

⁴² Ma sɩ Davidi fuɔ fere waan-ma gbar-ma Gbeliemaŋ-neini-na wuɔ: «*Itienḡo gbɛ mi Tienḡo-i wuɔ:*

«*Jo ŋ ji tɛna mi caaŋ-nu,*

⁴³ *aa ŋ yaŋ mi mal ŋ bigaaraamba-i ha ŋ ce ŋ baaŋḡu-i bei.*»^{*}

[‡] 20:28 Anḡnamma tiyemmaŋ-scbe (Deutéronome) 25.5-6

[§] 20:37 Helmaŋ-scbe (Exode) 3.2,6

^{*} 20:43 Gbeliemaŋ-nalānḡu (Psaume) 110.1

44 Diilonɔŋ uŋ p̄aa nuŋgu-i aa saan̄ Kon̄kortienɔ man̄, Davidi b̄i-yo u Tienɔ, u ce niɛ aa ce u h̄aayɛlɔŋ yon̄?»

Yesu firiye an̄jɔnamma piḡaataamba-i
(Matie 23.1-36; Marke 12.38-40)

45 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ wan̄ baa u *h̄aal̄abiemba-i nuɔmba-na wuɔ:

46 «Bilaan̄ na fere, baa na ta na ce *an̄jɔnamma piḡaataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jon̄gorb̄omb̄omb̄aa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba pie ba jaal-ba. Da ba k̄a *Diilonel̄h̄aal̄ad̄un̄gu man̄ nuɔ-i, sisɔ k̄alle man̄ nuɔ-i, ba taara ba t̄ena yaan̄-na.

47 Da ba ce ba bel diilonɔŋ-i a h̄uu bikulcaamba naḡan̄-niini-i hiere a wuoni, a ne da da ba'a ba c̄ar̄a Diilonɔŋ-i, ba c̄ar̄a-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kuman̄ ka haa-bei ku ka balan̄ cor.»

21

Bikulciɛŋo nan̄o ciɛ s̄amma
(Marke 12.41-44)

1 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ ne da waamba namba dii gbein̄a-i kekerien̄gu-na da ba h̄a Diilonɔŋ-i.

2 Wuɔ u ne da bikulciɛŋo nan̄o k̄aa ka dii t̄amabien̄a h̄ai. A ne da u waa s̄untienɔ.

3 Yesu wuɔ cira: «Yaan̄ mi wan̄ ninson̄o-i baa-na: Ciɛŋ daayon̄ diyaa kuman̄, ku maaraa banamban̄ diyaa kuman̄ hiere.

4 Bafamba paraa dii aa yan̄ boluon̄gu; ŋga ciɛŋ daa uŋ diyaa kuman̄, ku yaa waa u yun̄gu-na yon̄; kunan̄gu si dii yan̄ga nan̄ga.»

Maman̄ ka da nel̄biliemba-i aa miwaan̄o suɔ duɔ t̄i
(Matie 24.1-14; Marke 13.1-13)

5 Nuɔmba nan̄ baa yieraaya ta ba piiye wuɔ: «*Diilodubuɔ daayo faa cor. Ba maa-yo baa t̄amp̄efeciŋa, aa ban̄ p̄aa b̄imb̄inni man̄ h̄a ba tuɔl̄nu-yuɔ ni bi tiraa fa cor.»

Yesu wuɔ gb̄e-ba wuɔ:

6 «Nan̄ daa d̄un̄gu man̄ daaku-i, yiin̄gu dii baa yiin̄gu, ku ka fara hiere h̄iɛma-na!»

7 Baa yuu-yo wuɔ: «H̄aal̄atie, mafamma ka ce yaku-i, aa i ka ce niɛ suɔ huon̄gu fan̄gu-i?»

8 Yesu wuɔ cira: «Baa na yan̄ molo ji pira-nei. Nuɔmba boi ka ta ba jo. Uman̄ duɔ jo, u ka cira wuɔ Diilonɔŋ uŋ p̄aa nuŋgu-i wuɔ u ka saan̄ *Kon̄kortienɔ man̄, u yaa ufan̄o-i, aa tiraa cira, miwaan̄o t̄imma hii. Baa na cu ba huon̄-nu! Ba t̄aal-na.

9 Da na ji ta na da berru ce terni-na hiere, aa nuɔmba ta ba c̄ina ba yuntaamba-i, baa na yan̄ korma da-na. Mafamma'i saaya ma ce iḡena, ŋga miwaan̄o t̄imma'i sie p̄an̄ waa huon̄gu fan̄gu-na.

10 Nuɔmba kaa ta ba ḡan̄ siyaabaa siyaabaa, baa nilciŋa nilciŋa.

11 H̄iɛma kaa ta ma sagalla b̄omb̄on̄ a naara nyulmu-i baa jarcelienumma kaa waa terni nanni-na. Korda-b̄imb̄inni kaa ta ni hel d̄oro-i-na.

12 Ŋga, aa mafamma suɔ da ma ce, ba ka bel-na ce-na kp̄anc̄olḡuɔ. Ba ka k̄a baa-na *Diilonel̄h̄aal̄ad̄un̄ni-na ka ger-na aa dii-na kaso. Nan̄ cuu muomi huon̄-nu, yiin̄gu dii baa yiin̄gu ba ka bel-na k̄a baa-na f̄amaambaa-ba wulaa, baa f̄on̄ḡotaamba wulaa.

13 Huoŋgu fanŋu'i nuo-i na ka da na fere piye kumanj cie na ta na nyaanu-mie.

14 Baa na tie holle wuo na sie ji suo nanj kaa piye mamanj a kor.

15 Nanj ka wanj mamanj, mei fere'i ka dii-ma na nunni-na. A ce dumaano-na, da na wanj-ma, na bigaaramba sie gbaa da manamma wanj.

16 Halle na tobaa-ba-i baa na nyubaa-ba-i, baa na malbaa-ba-i, baa na hambaa-ba-i, baa na huraamba-i, a naara na jenaamba ka dii-na na bigaaramba nammu-na ba ko banamba nei.

17 Nuomba-i hiere ba ka bigaan-na mei maama-na.

18 Nga, halle unanj yukuosibelle diei sie kar diire.

19 Da na hirā na kūoma-i na ka da cīclēma manj sa tleŋ dede-i.»

(Matie 24.15-21; Marke 13.14-19)

20 «Da na ji da sorosibaa-ba cilāayā *Yerusalemu-i huonŋu manj nuo-i, na saaya na suo wuo u muonumma hii tī.

21 Bamanj da ba ji waa *Yude-i-na, ba ta ba gbar ba kā tānninj; bamanj da ba ji waa Yerusalemu huonŋa-na ba hel; aa bamanj da ba ji waa hienŋu-na, ba baa cira ba suur nelle huon-na.

22 Mamanj nyegāan hiere Yerusalemu kūnŋu-na Diilonj-nelma-na, ma ka ce yinni fanni'i nuo-i. *Isirahel-baamanj cie āmbabalma manj, ba ka pā ma sullu-i yinni fanni'i nuo-i.

23 Yinj daani ka huol. Kusūntaamba-i baa biantaamba-i sūlma haraa-bei yinni fanni-na. Diilonŋo ka pigāan Isirahel-baamba-i u jāyāmma-i yinni fanni'i nuo-i.

24 Ba ka ko banamba baa jigāmmu, aa bel banamba a pisāllā baa-ba jāmalābaa-ba-na hiere. *Nieraamba ka jo ji muonu Yerusalemu-i aa sere-yuo ce ba bāanŋu-i.»

(Matie 24.29-35; Marke 13.24-31)

25 «Bāanŋu kaa bir ku denj birma baa ceinŋo-i baa mōeŋa-i hiere. * Dāmmaŋ-nuoraanŋu sie ji ta ku suo dumma, a ce dumaano-na, nuomba hōmmu kaa cu baa-ku, korma sie ji waa dei bei.

26 Bīmblinni manj dii dōro-i-na hiere, ni ka hel ni fonni-na. Nuomba da ba jōguonj ne mamanj ka da-ba, korma ka ce ba nanj yir.

27 Huonŋu fanŋu'i nuo-i, banj ka da *Molonj-Bienŋo hilaa dōro-i-na baa u fōŋgūo-i duherru suuye-yuo u tuo jo.

28 Mafamma da ma ji donj ta ma ce, siirenj na ta na ne u hūmelle-i, na kormanj-huonŋu piyaa.»

29 Aa naa wanj nel daama-i pigāan-ba wuo: «Niēŋ *yensaanŋu-i baa tibinni nanni-i hiere,

30 da na ji da ni duonj ta ni caa fielu-i, na bi suo kerre ifelle hii tī.

31 Kuuduonŋu yaa-i, da na bi ji da mamanj daama duonj ta ma ce, na saaya na suo wuo *Diilonj-bāanŋu hii tī.

32 Yaan mi wanj ninsonŋo-i baa-na: Nel daama ka ce hi fiēfiē ku nuomba namba aa ba suo ku.

33 Dōro-i baa hīema-i ni ka gbuo, ŋga mei nelma sa ji gbuo dede.

34 Bilaan na fere, baa na yanj na hōmmu yu baa ponsanninj-maama, baa konyollen-maama, baa ānjōguōma. Da na saa bel na fere, yiinj daaku ka tugol-na.

35 Ku ka tugol nuomba-i hiere ŋaa kōllunj tugol bīŋwuonŋo dumaa bel-o.

* 21:25 Nicŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10; Esekiel sebe-i-na (Ézéchiél) 32.7; Yowel sebe-i-na (Joël) 3.3-4.

36 Yaahuolo man juoŋ, waan na fere baa Diilocaralle-i ku yaa u ka kayā-nei na hel-yuo. Da na hel yaahuolo daayo-na, na gbāa yiera Molon-Bienjo yaanga-na a piye.»

37 Yesu taa u dii bāanngu-i *Diilodubuo-i-na u wan Diilon-nelma-i u pigāan nuomba-i, aa tuo kā u co *Olivi-tibinni-tānuŋ-nu.

38 Cuo duo kaal, nuomba naar kūl ba-naa jo Diilodubuo-i-na ji ta ba nu u nelma-i.

22

Yuda suora Yesu-i

(Matie 26.1-5,14-16; Marke 14.1-2,10-11; Nsaa 11.45-53)

1 *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo man nuo-i u ponsaanngu juo ta ku pie, ba bi bl ponsaanngu fanju yaa *korsinni tmmann-ponsaanngu-i,

2 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *anjnamma pigāataan baa ta ba taara ba ko Yesu-i, nga ba taa ba kālā nuomba-i.

3 Huoŋgu fanju'i nuo-i, *Sitāniŋ suurii *Yuda-i-na, u yerre nande yaa Isikaro. Yuda nuŋgu waa Yesu *hāalābien cncieluo ba hāi baamba-na.

4 Wuō sire kā ba ka nuu ba-naa baa Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Diilodubuo niyataamba yuntaamba-i, uŋ ka kayā-bei dumaa ba bel Yesu-i.

5 Kuō gbuu dōlnu-bei, baa cira ba ka hā-yo gbeinja.

6 Yuda wuo hūu-ma aa naa tuo ne uŋ ka da hōfafaanngu man ba bel Yesu-i nuomba baa suo.

Yesu puōraa ba da ba ka ce korsinni tmmann-ponsaanngu niwuoni-i

(Matie 26.17-25; Marke 14.12-21; Nsaa 13.21-30)

7 *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo man nuo-i u ponsaanngu juo hi, ban kon *korsinni tmmann-ponsaanngu tūlmba-i yiinngu man nuo-i,

8 Yesu wuo wan baa Pier-i baa Nsāa-i wuo: «Kāan na ka ce ponsaanngu niwuoni-i, die kā i ka wuo.»

9 Baa yuu-yo wuo: «I ka ce-ni hie?»

10 Wuō cira: «Da na ka suur nellen-huoŋga-na, na ka da naacolho nano tūyāa hūmman-būnannga, na cu u huon-nu. Duo ka suur dumelle man nuo-i, na suur baa-yo.

11 Da na suur, na wan baa dumellentienjo-i wuo hāalātien wuo u pigāan-na dūngu man uŋ ka hā-yo baa-ku u wuo korsinni tmmann-ponsaanngu niwuoni-i baa u *hāalābiemba-i.

12 U ka pigāan-na dubuo nano dōrō-i-na; blmblnni dii-yuo tl. Na ce niwuoni-i kusuon-nu'i.»

13 Pierbaa-ba ta. Ban kāa ka hi, baa bi da-ma ŋaa Yesuŋ waan-ma dumaa. Baa ce korsinni tmmann-ponsaanngu niwuoni-i.

(Matie 26.26-30; Marke 14.22-26; Kor. dte. 11.23-25)

14 Niwuoniŋ-huoŋgun juo hi, Yesu wuo jo ji tlena baa u *pōpuōrbiemba-i.

15 Wuō wan baa-ba wuo: «Mi gbuu ta mi taara mi ce ponsaan daaku-i baa-na aa suo suur yaahuolo-na.

16 Yaan mi tūnu-nei, da ŋ da yie i da i-naa die tiraa ce ponsaan daaku-i ku sie waa bande; ku ka waa *Diilon-nellen. Kun donyan kuman kuu dii kusuon-nu'i.»

17 Uŋ waan mafamma-i, wuo bie duvēŋo ciin-na a jaal Diilonjo-i, aa cira: «Hūyāan na nyon tēntēŋ.

18 Mi tūnu-nei, *Diilon-baan da ku saa ji don, mi sa ji tiraa dii duvēŋo mi nuŋgu-na.»

19 Ku huonḡu-na, wuɔ biɛ *buruo aa jaal Diilonḡo-i aa bũlnu-yuɔ hã-ba, aa cira: «Mi kũɔma yaa-i, ma ka ce tãmmaḡ-kũḡu na maama-na. Taa na ce miḡ ciɛ kumaḡ daaku-i mi maama ta ma tɛnu-nei.»

20 Ban juɔ wuo niwuoni-i tɛ, wuɔ tiraa biɛ duvɛḡ-ciḡḡa-i hã-ba aa cira: «Mi tãmma maḡ ka kũnna na maama-na ma yaa daama ciḡḡa-na. Diilonḡo ka bel u *tobisifɛlenni-i baa ma yaa-i.

21 Niɛḡ, umaḡ ka hel mi huonḡ-nu, uu dii tɛna tuɔ wuo baa-ye bande-i-na.

22 Ba ka ko *Molonḡ-Biɛḡo-i ninsonḡo ḡaa Diilonḡ un'la ma ce dumaa, ḡa umaḡ ka hã-ba baa-yo ba ko-yo, sũlma haraa kutieḡo-na.»

23 *Hãlãbieḡ baa donḡ ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Miɛḡo-na bande-i-na, hai molonḡo-i siɛ ce daama temma-i?»

Haalabiemba-na hai molonḡo-i yunḡu?

24 Ku huonḡu-na, *hãlãbieḡ baa ta ba taara ba suɔ umaḡ yunḡu ba hõlma-na. Kuɔ ce ijieni.

25 Yesu wuɔ waḡ baa-ba wuɔ: «Nellentaamba haa fõḡḡũ-i nuɔmba-na, fõḡḡõtaamba ta ba guor nuɔmba ta ba bi-ba nelfafaamba.

26 Ku saa saaya ku waa dumaanḡo-na namaa na wulaa. Umaḡ duɔ waa nelbuo-i na hõlma-na, kutieḡo saaya u ce u fɛɛɛ cɛkũɔ, umaḡ duɔ waa na yunḡu-na, kutieḡo ce u fɛɛɛ ḡaa maacembilonḡo.

27 Yaan mi yuu-na nelma diei: Nuɔ baa ḡ maacembilonḡo-i hai nelbuo-i? Nuɔnei sɛl wei? Nga mei dii na hõlma-na ḡaa na maacembilonḡo muɔ.

28 Miḡ ciɛ mulɛma maḡ cor hierɛ, na hɛrã na kũɔma-i a tɛna baa-mi.

29 Terieḡu fanḡu-na, mi To unḡ hãa-mi fõḡḡũ-i dumaa, muɔmi ka bi hã-na baa-yo dumɛi,

30 i die ka waa baa i-naa mi nelle-na a tie wuɔ aa tie nyɔḡ baa i-naa. Aa na ka waa *Isirahel dũnni cɛncieluo ni hãi-niini yunḡ-nu.»

Yesu gboya Simɔ-Piɛr wuɔ u ka ciɛna-yuɔ

(Matie 26.31-35; Marke 14.27-31; Nsaa 13.36-38)

31 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ tuɔ piye baa Simɔ-i wuɔ: «Simɔ, ne! *Sitãni cãarã-nei Diilonḡo wulaa duɔ sagalla-nei ne sɛ u ka gbãa hũu-na mi wulaa.

32 Nga mei cãarã Diilonḡo-i a hã nuɔḡo-i wuɔ ḡ Diilonḡ-hũmellenḡ-kũḡu baa ku. ḡ ka nanna-miɛ ḡa ḡ ka bir jo. Da ḡ jo, ḡ kãyã ḡ nabaamba-i.»

33 Piɛr wuɔ cira: «Itie, da ba fiɛ dii-ni kaso, ḡ ka bi da ba diyaa muɔḡo-i baa-ni. Halle da ku fiɛ waa kuliḡu, mii dii ḡ huonḡ-nu.»

34 Yesu wuɔ cira: «Piɛr, yan ḡ fɛɛɛ, muɔmei tũɔ-ninḡ, isuɔduḡ daaku-na, kɔhõldielãḡo siɛ hi bu, ḡ ka ciɛna-miɛ da i siɛi wuɔ nanḡ sa suɔ-mi.»

35 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ waḡ baa *hãlãbiemba-i hierɛ wuɔ: «Mi nanḡ puɔraa-na aa naa cira nelie baa biɛ gbeḡa, nelie baa biɛ buɔra, nelie baa biɛ naatenni; biḡkũḡu kaa naa na wulaa wei?»

Baa cira: «E'e, ma saa ka ce.»

36 Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fiɛfiɛ ku kũḡu-i kuuduḡu sɛ: Gbeḡ da a waa baa umaḡ, u biɛ-ya. Buɔra duɔ waa baa umaḡ, u biɛ-yo. Aa nuɔni maḡ jigãḡa sɛ baa-ni, ḡ suor ḡ jonḡoruo-i ḡ sãa kananḡa.

37 Yaan mi tũnu-nei, mamanḡ nyegãanḡ Diilonḡ-nelma-na wuɔ: «*Ba ka ce-yo nelbalaḡo*», ba gbɛ muɔmei. Ma ka bi ce. Mi maama maḡ nyegãanḡ sebc-i-na, ma cemmanḡ-yiḡu hii.»

38 Hãlãbieḡ baa cira: «Itie, jigãmmu hãi daa tɛ.»

Yesu wuɔ cira: «Ku ka saanu.»

Yesu kuliingu piɛ ku jo

(Matie 26.36-46; Marke 14.32-42)

³⁹ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ hel ta tuɔ kã *Olivi-tibinni-tanuŋgu-na. Ba taa ba kã koko terienŋu fanŋgu-na. U *hãalãbiɛŋ baa bi sire cu u huonŋ-nu.

⁴⁰ Ban kaa hi, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Cãarãŋ Diilonjo-i weima baa gbãa tãal-na dii-na kuubabalaanŋu cemma-na.»

⁴¹ Aa fuɔ wuɔ cor kã yaan-na cɛllɛ ka dũuna tuɔ cãrã wuɔ:

⁴² «Baba, da ŋ siɛ ŋ maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa cira ŋ fer muɔ, ce-ma niŋ taaran ma ce dumaa.» [

⁴³ Huonŋu fanŋgu-na, *dɔrɔpɔuɔrbilonjo nan wuɔ jo ji carra-yuɔ a dii holle yuɔ.

⁴⁴ U huonŋan ŋa na'a ka saa waa huonŋa dumaanjo-na, kunan kuɔ migãan naara u Diilocãrãlle-i. U cufaluŋ kuɔ ta ku kũna ŋaa tãmma.]

⁴⁵ Uŋ juɔ cãrã tĩ, wuɔ sire jo u hãalãbiɛmba wulaa jo ji da hɔculle ciɛ ba kor duɔfũŋ.

⁴⁶ Wuɔ cira: «Bige-i ciɛ na ta na duɔfũŋ? Siireŋ na ta na cãrã Diilonjo-i biŋkũŋu baa gbãa tãal-na dii-na kuubabalaanŋu cemma-na.»

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Marke 14.43-50; Nsãa 18.3-11)

⁴⁷ Nelma saa ji tĩ Yesu nuŋgu-na, ba'a ba ne da nuɔmba namba jo. Yesu *hãalãbiɛŋ cinciɛluo ba hãi baamba-na, ban taa ba bĩ uman *Yuda-i, u yaa waa nuon daaba yaanŋa-na. Ban juɔ hi, wuɔ piɛ duɔ pũrã Yesu-i jaal-o.

⁴⁸ Yesu wuɔ cira: «Yuda, ŋ ka jaal *Molon-Bienjo-i baa jaaluŋ daaku yaa-i a da ŋ pigãan-ba baa-yo ba bel-o ke?»

⁴⁹ Baman waa baa Yesu-i baa suɔ suɔ fiɛfiɛ-i-na wuɔ ku huonŋu siɛ fa. Baa yuu Yesu-i wuɔ: «Itie, i biɛ i jigãmmu-i bei wei?»

⁵⁰ Unan wuɔ pãŋ biɛ u kaanŋa-i a jafũŋ *Diilojigãntaamba yuntienjo maacembilonjo nanjo nadietũŋu-i a yer-ku.

⁵¹ Yesu wuɔ cira: «Yaan dumaa, daaku ka saanu!» Aa naa kã ka bel naacoljo tũŋgu-i a nar-ku ku temma-i.

⁵² Uŋ naraa-ku, wuɔ wan baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *Diilodubuɔ niyataamba yuntaamba-i, a naara biɛncuɔmba-i wuɔ: «Na hilaa baa jigãmmu baa bõɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muɔ.

⁵³ Ma sɪ yinni man jon i da i-naa Diilodubuɔ-i-na ke? Bige-i ciɛ na saa sie bel-mi terienŋu fanŋgu-na? Fiɛfiɛ yaa namaa huonŋu-i, baa *Sitãni bi huonŋu-i; na gbãa ce kuman dɔlaanu-nei.»

Piɛr cĩnaana Yesu-i

(Matie 26.57-58,69-75; Marke 14.53-54,66-72; Nsãa 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Ban bilaa Yesu-i, baa ta baa-yo ta ba kã baa-yo *Diilojigãntaamba yuntienjo cĩŋgu-na. Piɛr wuɔ yan ba maa aa suɔ cu ba huonŋ-nu.

⁵⁵ Uŋ kaa hi, wuɔ da nuɔmba namba yiraan dãamu gõŋgũon-huonŋa-na, wuɔ kã ka tĩna baa-ba.

⁵⁶ Maacembilonjo nan wuɔ ne Piɛr da kelkelkel aa naa cira: «Naacolj daayo waa baa Yesu-i.»

⁵⁷ Piɛr wuɔ cira: «Cien nuɔ, mɛi sa suɔ-yo.»

⁵⁸ Cɛllɛ, naacoljo nanjo da-yo, wuɔ cira: «Ma sɪ nuɔ ŋ bi waa baa-ba ke?»

Piɛr wuɔ cira: «Naacolj nuɔ, ŋ haanu, muɔ sɪ!»

⁵⁹ Kuɔ vaaya cɛllɛ, unanjo saa hũu-ma, wuɔ cira: «Coima saa fa, naacolj daayo hel *Galile; u waa baa-yo.»

60 PIER wuɔ cira: «Naacolŋ nuɔ, ŋ wanŋ wuɔ nie dumandε-i?» Uŋ taa u wanŋ mafamma-i, kəhəldieləŋo donŋ tuɔ bu.

61 Yesu wuɔ miel ne-yo. Uŋ ŋa naa gboya-yuɔ baa nelma maŋ wuɔ isuɔduɔŋ daaku-na, kəhəldieləŋo sie hi bu, kεre u ka clina-yuɔ da i siei wuɔ u sa suɔ-yo† maa pəŋ tɛnu Pier-i.

62 Wuɔ hel fuoreŋ gbuu pəŋ tuɔ kaal.

Ba kaa baa Yesu-i da ba ka yuu-yo

(Matie 26.59-68; Marke 14.55-65; Nsaa 18.19-24)

63 Banŋ bilaa Yesu-i aa ŋna nuɔmba maŋ ta ba niya-yuɔ ba taa ba muo-yo aa ta ba nyε-yo.

64 Baa naa vaa u yufieŋa-i aa ta ba muo-yo. Umanŋ duɔ muo, ba yuu-yo wuɔ: «Hai moloŋo-i muyaa-ni? Bi kutieŋo yerre-i i ne!»

65 Aa ba tuoraaya-yuɔ ŋaa ba ka ko-yo.

66 Cuonŋ juɔ kaal, *Yuifu ba blncuɔmba-i, baa *Diilojigantaamba yuntaamba-i, baa *anjɔnamma pigataaŋ baa jənu ba-naa aa naa ce ba jo baa-yo wuɔ ba ji ce u andaŋgu-i.

67 Banŋ juɔ baa-yo, baa yuu-yo wuɔ: «Da kuɔ Diilonŋ uŋ paa nuŋgu-i wuɔ u ka saanŋ *Konŋkortieŋo maŋ u yaa nuɔŋo-i wanŋ-ma baa-ye.»

Yesu wuɔ cira: «Da mi fie wanŋ wuɔ nie, na sie hɔu-ma,

68 aa da mi yuu-na baa mamaŋ, na sie sie-mi.

69 Nŋa mamaŋ dii, *Molonŋ-Bieŋo ka kə ka waa Itieŋo caaŋ-nu.»‡

70 Uŋ waanŋ mafamma-i, ba hieroŋo-i baa cira: «Diilonŋ-Bieŋo yaa nuɔŋo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.»

71 Baa cira: «Ii si dii die ka yuu moloŋo, mie fεre-i i nuɔ-ma u nuŋgu-na; wuɔ fuɔ Diilonŋ-Bieŋo.»

23

Ba kaa baa Yesu-i faamaanŋ ba terieŋ-nu

(Matie 27.1-2,11-14; Marke 15.1-5; Nsaa 18.28-38)

1 Ku huonŋu-na, baa sire hiere a kə baa Yesu-i *Pilati wulaa.

2 Banŋ kaa hi, baa gbε Pilati-i wuɔ: «I daa naacolŋ daa u wuɔra u gbo nuɔmba-i nelle-na wuɔ ba baa pə nampo-i a hā *Oromε ba *jamatigi-i. Aa cira Diilonŋ uŋ paa nuŋgu-i wuɔ u ka saanŋ *Konŋkortieŋo maŋ, u yaa ufaŋo-i aa tiraa cira fuɔ nellentieŋo.»

3 Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «*Yuifu ba nellentieŋo yaa nuɔŋo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.»

4 Pilati wuɔ wanŋ baa *Diilojigantaamba yuntaamba-i, baa nuɔmba-i hiere wuɔ: «Mei saa da cəlmuɔ naacolŋ daayo-na.»

5 Baa yagar aa naa ta ba kaasŋ wuɔ: «U saa fa; nelgboroŋo. U duɔŋ baa-ku dii *Galile a jo ji wuɔra gbuo *Yude-i hiere baa-ku, fiefie-i u juɔ ji cor baa ku yaa-i *Yerusalemu-i-na bande-i-na; wuɔ nuɔmba ta ba ce ba fεreŋ-maama.»

6 Pilatiŋ juɔ nu ba blε Galile yerre-i, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Naacolŋ daayo-i Galileyieŋo-i wei?»

7 Baa cira: «Ūu, Galileyieŋo.» A ne da huɔŋgu faŋgu-na, *Erɔdi yaa waa Galile yunŋu-na. Kuɔ bi saanu u juɔ yinni fanni-na Yerusalemu-na. Pilati wuɔ saanŋ Yesu-i a hā-yo.

⁸ Erōdi wuɔ nuɔ Yesu maama-i ku bāanɔu cuɔ, wuɔ tuɔ taara u da u yufelle nɔa u saa ji da-yo. Pilatiŋ juɔ saan-yo hā-yo, kuɔ gbuu dɔlnu-yuɔ; wuɔ tuɔ taara u ce gbɛɛ-weima fuɔ ne.

⁹ Wuɔ yuu-yo baa nelma bɔi, nɔa Yesu saa ji seŋ sūnunɔu yuɔ.

¹⁰ A ne da huɔnɔu fanɔu-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *anjɪnamma pigāataamba waa Erōdi terienɔu-na gbuu ta ba kar coikānkareɪnɔa ba haa-yuɔ.

¹¹ Erōdi-i baa u sorosibaa-ba-i baa nyɛ-yo aa tuora-yuɔ da dɛi aa dii yuntaan-ɔnɔgoruo hā-yo ku da ku col-o aa bir saan-yo hā Pilati-i baa-yo.

¹² Erōdi-i baa Pilati-i ba saa ta ba gbo, nɔa yiɪnɔu fanɔu-na, baa pān bel jɪru. (*Matie 27.15-26; Marke 15.6-15; Nsāa 18.39-19.16*)

¹³ Yesuŋ birii jo, *Pilati wuɔ bɪ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *Yuifu ba yuntaamba-i, a naara nellen-nuɔmba-i

¹⁴ a ji cira: «Namei juɔ baa naacolŋ daayo-i ji hā-mi wuɔ u wuɔra u gbo nuɔmba-i. Mɛi yuu-yo namaa fɛɛ-i na yufellen, nan haa maman yuɔ mi saa da-ma yuɔ.

¹⁵ Na saa da *Erōdiŋ birii saan-yo hā-mi wɛi? Fuɔ saa bi da uŋ ciɛ kuman aa ku hi u kuliɪnɔu.

¹⁶ Mi ka ce ba muo-yo yon aa nanna-yuɔ.»

[

¹⁷ Belle belle, *Yuifubaa da ba'a ba ce ba *korsɪnni tɪmman-ponsaanɔu-i, Pilati nanna ba kasobilonɔ diei.]

¹⁸ Nuɔn baa sire hiere ta ba kaasɪn wuɔ: «Ko naacolŋ daayo-i aa n nanna Barabasi yaa-i!»

¹⁹ Barabasi wuɔ gbuɔ nuɔmba ce ijieni nanni nellen-huɔnɔga-na, aa naa tiraa ko nelienɔ. Baa bel-o dii-yo kaso-i-na.

²⁰ Pilati saa tuɔ taara ba ko Yesu-i, wuɔ tiraa piiye baa-ba.

²¹ Baa yagar aa ta ba kaasɪn wuɔ: «Gbu-yo *daan-nu! Gbu-yo daan-nu!»

²² Pilati wuɔ yuu-ba ku yu u beyufienɔa siei wuɔ: «U guɔlaaya hama-i? Mɛi saa da uŋ ciɛ kuman aa na'a i ko-yo. Maman dii, mi ka ce ba muo-yo aa nanna-yuɔ.»

²³ Baa yagar aa naa gbuu pān ta ba kaasɪn da gbagaga wuɔ ba saaya ba gbu-yo daan-nu ko-yo.

²⁴ Ban kaasɪn dumaanɔ-na, Pilati saa gbāa duɔ yagar, wuɔ naa u hūu-ma.

²⁵ Uŋ hūyāa-ma dumaanɔ-na, wuɔ ce ba nanna Barabasi-i, fuɔ man gbuɔ nuɔmba ce ijieni-i aa tiraa ko nelienɔ, aa hā-ba Yesu-i wuɔ ba ká, kuman da ku ka dɔlnuŋ-bei, ba ce-ku yuɔ.

Yesu-i u kuliɪn-hūmelle-na

(*Matie 27.32-34; Marke 15.21-23*)

²⁶ *Pilatiŋ hāa-ba Yesu-i, sorosibaa baa bie ban ka gbun-yon *daanɔu man nuɔ-i a haa-ku hā-yo, aa naa ta baa-yo da ba ka ko-yo. Ban kān hūmelle-na, baa suu baa Sirenyiɛnɔ najo hila suon-nu. Ba bɪ-yo Simɔ. Baa bel-o haa daanɔu-i hā-yo, aa ce u cu Yesu huon-nu.

²⁷ Nuɔmba saa waa dɛi ba huonɔu-na. Caamba bi waa ba hɔlma-na, baa haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal.

²⁸ Yesu wuɔ miɛl tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «*Yerusalemu caan namaa, baa na kaal mei maama-na, taa na kaal namaa fɛɛɛn maa-na baa na bisāmba maa-na.

²⁹ Na saa da, yiɪnɔu dii baa yiɪnɔu, ba kaa cira: «Caamba man saa hon da, baa baman saa fiɛ dede, ba yunni dɔlaa.»

³⁰ Yiinggu fanḡu-na, nuᅓmba kaa ta ba gbē tānni-i wuᅓ: «Ciinj na haa-yie!» aa gbē tānyienḡa-i wuᅓ: «Suuyenḡ-yie!»*

³¹ Da ba dii daabinaangḡu-i dāamu-na, ba ka ce daakuraangḡu fuᅓ niε?»

³² Baa bilaa gburangḡbotaamba namba ba hāi, baa gbonu-bei baa Yesu-i da ba ka ko-ba.

Yesu gbummanḡ-huᅓngḡu hii

(Matie 27.35-44; Marke 15.24-41; Nsāa 19.17-27)

³³ Tānyelle nande dii ba bi-de Yukoluᅓngḡu. Baḡ kaa hi tānyelle fand-e-i baa gbu Yesu-i baa gburangḡbotaanḡ daaba-i ba hāi-i-na. Unanḡo-i u nadienḡ-na, unanḡo-i u nanyuᅓnḡ-nu.†

³⁴ Baḡ gbuu-ba, Yesu wuᅓ cira: «Baba, baa ḡāḡ baa-ba; baḡ ceḡ kumanḡ ba sa suᅓ-ku.»

Sorosibaa-ba-i ba-naa nuᅓ, baa ta ba taara ba calnu u jonḡorbaa-ba-i, ba saa suᅓ baḡ ka hā umanḡ aa yanḡ umanḡ. Baa naa ba ful tienḡa calnu-bei.‡

³⁵ Nuᅓḡ baa yiera ta ba fara ba ne. *Yuifu ba yuntaanḡ baa ta ba piiye wuᅓ: «U kuraa banamba-i, fiεfiε-i ku hii u yaa-i, u kor u fεε i ne. Duᅓ kor u fεε, ku yaa i ka suᅓ wuᅓ Diilonḡo unḡ pāa nunḡu-i aa saanḡ *Konḡkortienḡo manḡ u yaa ufanḡo-i.»

³⁶ Sorosibaa baa bi ta ba nyε-yo aa naa hā-yo niisaarni wuᅓ u nyᅓḡ,§

³⁷ aa naa cira: «Da kuᅓ nuᅓnei Yuifu ba nellentienḡ nuᅓḡo-i, kor ḡ fεε i ne.»

³⁸ Baa nyεḡānḡ u yudᅓᅓ-i-na wuᅓ: «Yuifu ba nellentienḡo yaa daayo.»

³⁹ Ba naḡ gbuu gburangḡbotaamba manḡ, unanḡ wuᅓ bir gbē Yesu-i wuᅓ: «Naḡ saa cira wuᅓ Diilonḡo unḡ pāa nunḡu-i aa saanḡ Konḡkortienḡo manḡ u yaa nuᅓḡo-i wei? Kor ḡ fεε aa ḡ kor mienḡo-i ke!»

⁴⁰ Ku saa dᅓlnu u nawuᅓḡo-i, wuᅓ tuᅓ wanḡ baa-yo wuᅓ: «Naḡ sa kāalā Diilonḡo-i de! Ma si ii dii mulḡenduᅓma yaa nuᅓ-i baa-yo ke?»

⁴¹ Baḡ bilaa mienḡo-i ba ninsonḡo. Mie āntaaramma'i diyaa-ye kuliinj daaku-na, aa fuᅓ saa bi ḡuᅓla biḡkḡḡḡu ba bel-o da ba ko-yo ḡbāḡḡānḡ.»

⁴² Aa naa wanḡ baa Yesu-i wuᅓ: «Yesu, da ḡ ji waa ḡ nellentesiḡni-na, ḡ baa yanḡ mi maama karaanu-niε.»

⁴³ Yesu wuᅓ cira: «Mi wanḡ ninsonḡo-i baa-ni: Nyunḡo daayo-na, ḡ ka suur baa-mi Diilonḡ-nelle-na.»

Yesu kuliinjḡu-i

(Matie 27.45-56; Marke 15.33-41; Nsāa 19.28-30)

⁴⁴ Bāanḡunḡ juᅓ hi yuhuᅓḡḡa-i, ba'a ba ne da terienḡu cuure hiere da biḡntūu. Ku tiyāa dumei fuᅓ bāanḡu ji terenḡ.

⁴⁵ Kompanḡa manḡ naa karaanu *Diilodubuᅓ-i, kaa pāḡ taalnu ka holle-na sᅓmma hāi.

⁴⁶ Yesu wuᅓ kaasḡḡ da ḡbagaga wuᅓ: «Baba, hūu-mi.» Aa bi hūu u fεε.

⁴⁷ Sorosi ba yuntienḡo naḡ unḡ daa mafamma-i, wuᅓ ḡbeliεḡ Diilonḡo-i aa naa cira: «Coima saa fa, naacolḡ daayo naa vii.»

⁴⁸ Nuᅓmba manḡ naa kāa ka ta ba ne, baḡ juᅓ da-ku dumaanḡo-na, baa bir ta ba misirrá ba yunni-i ba kḡḡ.

⁴⁹ Yesu sᅓsuᅓtaamba-i baa caamba manḡ naa nyaanu-yuᅓ a hel *Galile-i-na kā, baa yiera da yargaa ta ba fara ba ne.

* 23:30 Ose (Osée) 10.8 † 23:33 Nienḡ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 53.12. ‡ 23:34 ḡbeliemanḡ-nalāanḡu (Psaume) 22.19 § 23:36 ḡbeliemanḡ-nalāanḡu (Psaume) 69.22

*Yesu fuuremma-i**(Matie 27.57-61; Marke 15.42-47; Nsaa 19.38-42)*

⁵⁰ Naacofefeiŋo naŋo waa *Yuifu ba *nellentaamba hɔlma-na, ba taa ba bi-yo Yosefu. Yosefu naa tuɔ kɔalɔ Diilonɔ-i.

⁵¹ U nabaambaŋ ciɛ kumaŋ Yesu-i-na, u saa siɛ dii u nuŋgu-i baa-ba. U taa u hel Arimate. Yuifu ba nelle nande'i difande-i. U taa u niya *Diilonɔ-baŋgu domma-i.

⁵² Yesuŋ kuu, wuɔ kɔ *Pilati wulaa ka cɔrɔ-yuɔ. Pilati wuɔ hɔ-yo baa-yo.

⁵³ Wuɔ kɔ ka har-o a fiŋya-yuɔ aa kɔ ka fuure-yuɔ cɔncorre nande-na, baa hiŋ-de tɔmpɛllɛŋ. Baa sa fuure moloŋo diɛ dede.

⁵⁴ Yiŋgu faŋgu waa jumayiŋgu, Yuifu ba *yitɛnaŋgu naa saaya ku donɔ bɔsuuruŋgu-na.

⁵⁵ Caamba maŋ naa hilaa *Galile-i-na a nyaanu Yesu-i, baa cu Yosefu huonɔ-nu ka ne baŋ naana dumaa.

⁵⁶ Baŋ kaa nanna ti, baa bir kɔŋ da ba ka taara nantiilma baa natikolo ka kɔnna-yuɔ. Baŋ'a ba ce mafamma-i bɔl, bɔaŋgu suurii ti. Yitɛnaŋgu hii. Baa tiɛna fiisa ŋaa maŋ nyɛgɔaŋ dumaa *aŋjɔnamma-na.*

24*Yesu siire hel kuomba hɔlma-na**(Matie 28.1-10; Marke 16.1-8; Nsaa 20.1-10)*

¹ *Yitɛnaŋgu cuo kaala-i-na,* caaŋ daaba naar kɔ cɔncorre-na baa natikolo-i

² kɔ ka da tɔmpɛlle maŋ baŋ ŋa naa ce-de suu cɔncorre nuŋgu-i di bɔmalɔa halanɔ.

³ Ba suurii ku yaa-i, ba saa da kulonɔ-i.

⁴ Ba hɔŋ muɔ cu, ba'a ba ne da nuɔmba hɔi, ba jonɔgorbaa-ba caa da kpeikpei.

⁵ Kor maa ta ma da-ba, baa niŋɔŋ ba yammu-i. Nuɔŋ daa baa gbɛ-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na jo ji ta na taara umaŋ dii cɔcɛlma-i bikuonɔ hɔlma-na?»

⁶ Uu si dii bande-i, u siire hel. Uŋ taa u waŋ mamaŋ baa-na *Galile-i-na, ma tiyaanu-nei wei?»

⁷ Ma si uu naa cira: «Fuɔ ba hɔ nelbabalaamba baa *Molonɔ-Bieŋo-i ba gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hɔi yonɔ hɛma-na, siɛliŋ-yiŋgu-i u ka sire hel jo.»† Ma saa waŋ wei?»

⁸ Yesu nel maa pɔŋ tiɛnu-bei.

⁹ Baa ta kɔŋ ka tɔnu u *hɔalɔbiemba-i ba kɔŋgu-na hiere.

¹⁰ Caamba maŋ waa da mafamma-i ba yirɛŋɔ yaa daaya: Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa, a naara u duonɔ-i Sake nyu-i, baa Sani, a naara caamba namba. Ba yaa daa-ma aa kɔ ka tɔnu Yesu *pɔpuɔrbiemba-i.

¹¹ Baŋ tɔnu-bei, pɔpuɔrbiemba da nie si ba ce kɔrni; ba saa hɔu-ma.

¹² Pier wuɔ sire gbar kɔ cɔncorre-na ka gbliina ne, a da kompaŋa yaa yonɔ hɛma-na. U huonɔ kaa cu, wuɔ naa wuɔ bir kɔŋ.

*Emawusi hɔmelle-na**(Marke 16.12-13)*

¹³ Yinduonɔŋu faŋgu-na, bamaŋ taa ba nyaanu Yesu-i, ba hɔi baa sire ta ba kɔ nelle nande-na, ba bi-de Emawusi. Di hɔlma yuu kilobaa cɔncieluo u diei temma baa *Yerusalemu-i.

* **23:56** Helmaŋ-sebe (Exode) 20.10; Anjɔnamma tiyemman-sebe (Deutɛronome) 5.14 * **24:1** Ku cuo kaala waa jumaansi. † **24:7** Niɛŋ 9.22; 17.25; 18.32-33.

14 Ba taa ba piiye Yesu maama yaa-i ba kã.

15 Yesu wuɔ jo ji hi-ba ba gbonu.

16 Ba daa moloŋo-i, ŋga ba yammu cuu-yuɔ, ba saa suɔ-yo.

17 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na wan̄ wuɔ niɛ?» Baa yiera, ba yammu gbuu vãa hiere.

18 Unan̄o-i ba taa ba bi-yo Kilopasi. Fuɔ wuɔ cira: «Ku ce nan̄ saa nu maman̄ ciɛ Yerusalemu-i-na yin̄ daani-na wei?»

19 Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ?»

Baa cira: «Maman̄ daa Nasarɛtitaan̄ Yesu-i, nan̄ saa nu-ma wei? Da ŋ nu wuɔ *Diilopɔpuɔrbiloŋo-i, u yaa waa naacolŋ daayo-i. Uŋ taa u ce maman̄ hiere, ma taa ma dɔlnu Diiloŋo-i aa bi ta ma dɔlnu nelbiliemba-i.

20 *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa i yuntaamba hãa sorosibaa-ba-i baa-yo wuɔ ba ko-yo. Ba bel-o gbu-yo *daan̄-nu ko-yo.

21 Ii naa haa i nan̄ga-i u yaa nuɔ-i wuɔ u'i ka kor *Isirahel-baan̄ miɛŋo-i. Ŋga ba kuɔ-yo ku yinni siɛi yaa nyun̄go-i.

22 Caamba man̄ dii baa-ye, banamba naaraa kã cɪncorre-na, aa jo ji tiraa cu i hommu-i

23 wuɔ ba saa ka da-yo. Aa tiraa cira *dɔrpɔpuɔrbiemba kaa carra-bɛi a wan̄ baa-ba wuɔ u siire hel.

24 Ban̄ piiye dumaan̄o-na, i nabaamba namba bi sire kã ka da-ma ŋaa ban̄ waan̄-ma dumaa. Ba saa da Yesu yufelle.»

25 Yesu wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Namaan̄o-i, na sa gbuu suɔ ku yun̄gu. Na sa hũu nelieŋ maama donduo. Diilopɔpuɔrbiemba saa wan̄-ma baa-na wei?»

26 Ba saa wan̄-ma wuɔ Diiloŋ uŋ pãa nun̄gu-i wuɔ u ka saan̄ *Kon̄kortieŋo man̄, duɔ jo, u ka ce sũlma aa suɔ doŋ u yuntesinni-i wei?»

27 Ban̄ nyegãan̄ u maama man̄ Diiloŋ-nelma-na, wuɔ suur ma yaan̄ga-na tuɔ wan̄-ma baa-ba. U duɔŋ *Moisi sebebãa-ba yaa nuɔ-i ka cor baa Diilopɔpuɔrbiemba baamba-i hiere, aa baa cor ta ba kã.

28 Ban̄ kaa hi Emawusi-i, Yesu wuɔ ce ŋaa u cor yaan̄-na.

29 Ba saa hũu-ma u duɔ cor; aa naa cira: «Bãan̄gu tɛ tɛ, yan̄ aa ŋ haar ŋ cɔ bande.» Yesu wuɔ haar duɔ ka cɔ baa-ba.

30 Ban̄ juɔ cira ba wuo niwuoni-i, wuɔ biɛ *buruo-i aa jaal Diiloŋo-i, aa bũl-on̄j hã-ba.

31 Huɔŋgu fan̄gu-na, ba yammu suɔ kaala-yuɔ baa suɔ-yo. Ban̄ bi suyaa-yo terieŋgu man̄ nuɔ-i, ba'a ba ne naa-yo.

32 Baa ta ba piiye wuɔ: «Uŋ taa u piiye Diiloŋ-sebɛ maama-i baa-ye hũmelle-na huɔŋgu man̄ nuɔ-i, i hommu naa gbuu fɛ ŋaa ba kũna hũhinaŋo muɔ.»

33 Ba saa tiraa tɛna, baa pãŋ sire bir kã Yerusalemu-i-na kã ka da *hãalãbiemba man̄ tɛyãa cɪncieluo u diei, ba tigiin̄ ba-naa, a naara ba nabaamba namba.

34 Ban̄ kãa ka da baman̄, baa cira: «Itieŋo siire ninsoŋo, Simɔ daa-yo.»

35 Bafaman̄ bi daa maman̄ Emawusi hũmelle-na, baa bi suur ma yaan̄ga-na wan̄-ma. Aa naa cira: «U juɔ tuɔ calnu buruo yaa i suɔ suɔ-yo.»

Yesu caraaya u hãalabiemba-i

(Matie 28.16-20; Marke 16.14-18; Nsaa 20.19-23; Pɔpuɔr. 1.6-8)

36 *Hãalãbieŋ ban̄ waa ta ba piiye, ba'a ba ne da Yesu fuɔ fɛrɛ-i ba hɔlma-na. Wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Tiyãan̄ dɛi!»

37 Korma pãŋ ta ma da-ba wuɔ sɪ *jɪna.

38 Yesu wuɔ cira: «Bige-i korman̄-kun̄gu fuɔ? Bige-i ciɛ na ta na dii nuharun̄gu miɛ?»

39 Niɛŋ mi nammu-i baa mi gbeini-i. Muɔmɛi mi fɛrɛ! Juɔŋ na ji yieya-mie na ne. Jina muɔ sɪ. Jina dii ŋaa fafalmu; kũɔma si dii-yuɔ, kokonni bi si dii-yuɔ, ŋga ni yaa daani muɔmi-na.»

40 Uŋ taa u wan mafamma-i, wuɔ tuɔ pigãan-ba u nammu-i baa u gbeini-i.

41 Ba hɔŋ muɔ gbuu fɛ da yogogo, ŋga ba saa hũu-ma wuɔ u yaa-i. Baa yiɛra kar da hãmmu! Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Kuuwuɔŋgu dii baa-na bande-i-na wei?»

42 Teterieŋo nanjo waa boluɔŋgu, baa hɛɛ-yo, baa biɛ-yo hã-yo.

43 Wuɔ hũu-yo wuo-yo ba yufelle-na.

44 Aa naa wan baa-ba wuɔ: «Miŋ taa mi wan maman baa-na i wuɔramma-na, ma'i sɪ daama-i wei? Mi maama man nyegãan *Moisi *anjɪnamma-na, baa *Diilopɔpuɔrbiemba sɛbɛbaa-ba-na a naara gbɛliɛman-ɛini-na, maa naa saaya ma ce; ma bi ciɛ.»

45 Uŋ piiye dumaŋo-na, kuɔ kãya-bɛi ba suɔ Diilonɔ-nelma yaanŋa-i.

46 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Ban nyegãan maman, ba ciɛra wuɔ: Diilonɔ uŋ pãa nuŋgu-i aa saan *Konkortieŋo man, u saaya u ku a ce yinni hãi hɛma-na aa siɛliŋ-yiŋgu-na u sire hel kuomba hɔlma-na

47 aa nuɔmba ka nu u maama-i niɛiŋa-na hiere ka saa. Ba ka doŋ ta ba wan-ma *Yerusalemu yaa nuɔ-i wuɔ nuɔmba nanna ba cilɔbabaŋo-i, ku yaa Diilonɔ ka ce jande ba ãmbabalma-na hiere.

48 Maman ciɛ daama-i hiere, namei daa-ma, namei saaya na wuɔra wan-ma.

49 Terieŋgu fanŋu-na, mi To uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka hã-na fɔŋgũɔ man, da mi kã, mi ka saan-yo hã-na. Baa na kã terieŋgu; tɛnaanan na cie u jo igɛna.»‡

*Yesu tamma-i duɔ kã dɔrɔ-i-na
(Marke 16.19-20; Pɔpuɔr. 1.9-11)*

50 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ ce ba hel *Yerusalemu-huɔŋga-na a kã Betani caan-nu. Ban kaa hi, wuɔ sire u nammu-i dɔrɔ tuɔ cãrã Diilonɔ-i u hã-ba.

51 Ba juɔ'a ba ne da u nyugũŋ dɔrɔ. §

52 Baa jaal-o aa naa ta kũŋ, ba hõmmu gbuu fɛ da yogogo.

53 Ba saa ta ba naa *Diilodubuɔ-i-na; ba taa ba kã ba jaal Diilonɔ-i.

Nsáan nyegáan Yesu maama man Nelmuoyamma

Nsáa nunngu waa Yesu *háalábiyen cincieliuo ba hái baamba-na. Duo tuo wan fuo feren maama-i, u sa bí u yerre-i; kunié u cira «*háalábilonjo nanjo» (18.15), kunié wuo «háalábilonjo man maama-i taa ma dalnu Yesu-i ma yan» (13.23).

Sebe domma-na, u taara u cira wuo Yesu yaa Diilon-ándaangu-i, nga u cie u fere neliengo jo hlema-na (sap. 1). Ku huongu-na, Nsáa piye gbereweima niehá maama. Yesu cie gbereweima famma-i a pigaan u sinni. Aa bi piye Yesu wuraaya suu baa nuomba man ba maama. Ba suuman kaayá nuomba-i dumaa baa kutaamba famba fere-i, u nunngu hii-ma. *Yuifu ba yuntaamban cuo Yesu-i dumaa, ban cinaana-yuo dumaa wuo u'i sí Diilon-konkortienjo-i, Nsáa nunngu bi hii mafamma-i (sap. 2-12).

Ku huongu-na, ban bilaa Yesu-i isuongu man nuo-i, maman cie, u suurii ma yaanga-na wan-ma: Yesu diyaa nelma-i dumaa u *pupuabiemba tunni-na, un caara Diilonjo-i dumaa (sap. 13-17), baa ban cie u ándaangu-i dumaa a ji ta ba ko-yo (sap. 18-19). Sebe periema-na, u waan Yesu siremman-kungu-i aa wan fuo un nyegaan u sebe-i yungu man nuo-i (sap. 20-21).

Nelma cie ma fere nelbilonjo

¹ Ku domma-na, Nelma naa waa tí. Nelma naa waa baa Diilonjo, aa maa naa waa Diilonjo.

² Ku domma-na, Nelma naa waa baa Diilonjo.

³ Diilonjo cie ma yaa ce bímbinni-i hiere. Bímbinni man cie hiere, ma nunngu dii ni cemna-na.

⁴ Cicelma waa Nelma yaa nuo-i. Aa cicelma famma yaa waa nelbiliemba fitnuo-i.

⁵ Fitnuo un juo, kukulma saa gbáa cie-yo.

⁶ Huongu nanngu juo hi, Diilonjo saan molo jo. Ba taa ba bí kutienjo-i Nsáa.

⁷ U saan-yo wuo u ji piye fitnuo maama baa nuomba-i kuman ka ce ba hu u maama-i.

⁸ Ku saa ce naa Nsáa yaa waa fitnuo-i de! Nga uu naa jo duo ji wan fitnuo maama yon baa nelbiliemba-i.

⁹ Nelma yaa waa ninsoy-fitnuo-i. Ma juo hlema-na ji kaala nuomba yammu-i hiere.

¹⁰ Nelma waa tí miwaanjo-na. Ma yaa jena miwaanjo-i. Nga nelbiliemba yagaraa-ma.

¹¹ Ma juo ma feren nelle-na, ma nellen-baamba cina-mei.

¹² Nga banamba siyaa-ma aa hu u ma maama-i. Ma háa kufangu taamba-i ku fonguo-i ba da ba ce Diilon-bisalmba.

¹³ Diilon-bisalmba famba-i ku saa ce naa u huon-ba nelbilon temma, ku saa bi ce naa ku dalaanu molonjo-i u ce u hon-ba, nga ku dalaanu fuo fere yaa u hon-ba.

¹⁴ Nelma cie ma fere nelbilonjo jo ji waa i holma-na. I daa u fafaangu-i. U waa hujantienjo aa tiraa waa ninsowaranjo. Fafaangu fangu-i i To-i háa u Beduola-i baa-ku.

15 Nsáa yaa juo ji tuo wan u maama-i. U taa u piiye baa nuomba-i wuo: «Min taa mi gbē uman mie uu dii huon-nu, u yaa daayo-i. Aa mei suɔ da mi hon, uu naa waa tɪ; a ce dumaanjo-na u maaraa muɔjo-i.»

16 U cie baa-ye cor. Cuobaa-ban kaal, u bi ce baa-ye dumɛi.

17 *Moisi yaa juo baa *anjnamma-i ji hã-ye, nga hujarre-i baa ninsoŋo-i, Yesu-Kirsa yaa juo baa-ni.

18 Molon yufelle saa haa Diilonjo-na dede. Nga u Beduola pigãan-ye u sinni-i. U yaa dii tɛna baa-yo.

Nsáa-Batise ándaanjo-i

(Matie 3.1-12; Marke 1.1-8; Like 3.1-18)

19 Nsáa nun-ándaanjo yaa daaku. Un waa tuo *batiseŋ nuomba-i, *Yuifu ba yuntaamba man waa *Yerusalemu-i-na, baa puɔr *Diilojigãntaamba namba-i baa *Levitibaa-ba namba-i wuo ba ka yuu u sinni-i. Ban kaa ka hi, baa cira: «Naacolŋ nuɔ, nan hilaa hie?»

20 Nsáa saa fuo ma diei bei; wuo cira: «Baa na ta na ne wuo sɪ Diilon un pã nungu-i wuo u ka saan *Konkortieŋo man, u yaa juo muɔjo-i, muɔ sɪ.»

21 Baa cira: «Nuɔnei *Eli-i wei?»

Nsáa wuo cira: «E'e, muɔ sɪ.»

Baa cira: «Nuɔnei *Diilopɔpuɔrbilon nuɔjo-i wei?»

Wuo cira: «E'e.»

22 Baa cira: «A nan hilaa hie? Nuomba'i puɔraa-ye; pigãan-ye ŋ sinni-i i ka tũnu-bei.»

23 Nsáa wuo siɛ-ba baa *Isayi* ándaanjo daaku-i wuo:

«Muɔmei *hohuolaayan *hɛkuraanjo-na wuo:*

«*Sireŋ na caa Itieŋo hũmelle-b.†*»

24 *Fariŋɛbaa-ba waa pɔpuɔrbienjo daaba hɔlma-na.

25 Baa cira: «Ŋ ciera wuo Diilon un pã nungu-i wuo u ka saan Konkortieŋo man, u'i sɪ nuɔjo-i, aa cira Eli'i sɪ nuɔjo-i aa tiraa cira Diilopɔpuɔrbilonjo'i bi sɪ nuɔjo-i; a ma bilaa nie ŋ ta ŋ batiseŋ nuomba-i?»

26 Nsáa wuo cira: «Muɔmi batiseŋ-na baa hũmma yon, nga moloŋo nanjo dii na hɔlma-na, na sa suɔ-yo.

27 Mi juo yaanŋa kufanjo tieno-na, nga mi saa piera u natãanjo-i.»

28 Nel daama-i hiera ma cie Betani. Nsáa taa u batiseŋ nuomba-i kusuɔŋ-nu'i, dii *Yurdɛ bomborma-na.

Yesu yaa Diilon-Tũmbilonjo-i

29 Ku cuo kaala-i-na, Nsáa wuo u ne da Yesu jo u wulaa. Wuo cira: «*Diilon-Tũmbilonjo yaa juonjo daayo. U yaa piriin nelbiliemba ámbabalma-i.

30 Mi taa mi gbē u yaa-i mie uu dii huon-nu, nga u taa yaanŋa muɔjo-na, a ce dumaanjo-na u maaraa-mi.

31 Mei saa ta mi suɔ-yo, nga mi juo ji ta mi *batiseŋ nuomba-i hũmma-na da mi ce *Isirahɛl-baamba suɔ-yo.»

32 Un waan mafamma-i, u cira: «Mi daa *Diilon-Yalle hilaa dɔɔ-i-na konhurun temma jo ji diire-yuɔ.

33 Mi saa ta mi suɔ-yo. Nga uman puɔraa-mi wuo mi ji batiseŋ nuomba-i hũmma-na, uu naa gbē-mi wuo: «Da ŋ ji da mi Yalle hiiriye ji diire uman nuɔ-i, u yaa ka tuɔ batiseŋ nuomba-i baa-de.»

34 Mi daa mafamma-i nuɔ baa mi yufelle. Mi sie fuo-ma: Naacolŋ daa u yaa Diilon-Bieŋo-i.»

* **1:23 Isayi:** Ku birii a saanu baa cerma. Girɛkimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuo *Diilopɔpuɔrbilonjo. † **1:23 Isayi (Ésaie)** 40.3

Bamaŋ cuu Yesu huon-ɲu dɛlɛlɔ

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Nsáa wuɔ tiraa ká baa u *háalábiemba hái terduonɔ fangɔ-na.

³⁶ U juɔ'a u ne da Yesu cor. Wuɔ cira: «*Diilon-ŋ-Tumbilonɔ yaa káan daayo!»

³⁷ Háalábiɛŋ daabaŋ nuɔ mafamma-i, baa pán ta cu Yesu huon-ɲu.

³⁸ Yesu wuɔ u miɛl ne ku yaa nuɔ-i, a da-ba u huonɔ-ɲu. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Kuu dii niɛ?»

Baa cira: «Arabi, ɲ haraa hie?» (Arabi yunɔ yaa wuɔ háalátie.)

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Juon ɲ ta, na ka suɔ-ku.» Baa ká baa-yo ka suɔ un haraa kusuon-ɲu. Báanɔ naa tɛɛŋ tɛl, baa pán perien báanɔ boluonɔ-i baa-yo.

⁴⁰ Háalábiɛŋ daaba-i ba hái-i-na, ba taa ba bí unanɔ-i Andere, Simɔ-Pier háanɔ'i waa.

⁴¹ Fuɔ wuɔ ta ká mɔlɔ yaa wulaa-i igɛna ka wan baa-yo wuɔ: «Diilon un paa nunɔ-ɲu i wuɔ u ka saan *Konkortienɔ man, i daa-yo.» (Ba bí u yaa-i *Kirsai-girekimma-na.)

⁴² Aa naa ká baa Simɔ-i Yesu wulaa. Yesu wuɔ ne-yo aa naa cira: «Nsáa biɛŋ nuɔ, ba bí-ni Simɔ; i ka tiɛ bí-ni fiɛfiɛ-i-na Sefasi.» (Sefasi yunɔ yaa wuɔ támpɛlle.)

⁴³ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ cira u ká *Galile. Un hilaa, wuɔ suu baa naacolɔ nanɔ-i ba bí-yo Filipu; wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Filipu, jo i ta!»

⁴⁴ Filipu taa u hel Betisada. Ba taa ba hel neduɔle baa Andere-i baa Pier hiere.

⁴⁵ Ku huonɔ-ɲu, Filipu wuɔ bi ká ka da Natanayɛl; wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «*Moisi-i baa *Diilonɔpuɔrbien ban waan naacolɔ man maama-i ba seɛbaa-ba-na, i daa-yo. Ba bí-yo Yesu, Nasaretitaan Yosefu biɛŋ.»

⁴⁶ Natanayɛl wuɔ cira: «Niŋ huon, ɲ nuɔ ba'a bínkúfafaanɔ hilaa Nasareti-na dede wei?»

Filipu wuɔ cira: «Jo i ta ɲ ka da baa ɲ yufelle.»

⁴⁷ Yesun juɔ'a u ne da Natanayɛl jo, wuɔ cira: «*Isirahelyien kerre yaa daade-i; huhurma diei maa si dii-yuɔ.»

⁴⁸ Natanayɛl wuɔ yuu-yo wuɔ: «Naŋ suyaa muɔ hie?»

Yesu wuɔ cira: «Aa Filipu suɔ duɔ bí-ni, mii naa da-ni *yensáanɔ yunɔ-ɲu.»

⁴⁹ Un waan mafamma-i, Natanayɛl wuɔ cira: «Háalátie, Diilon-Bienɔ yaa nuonɔ-i, *Isirahel-baamba nellentienɔ yaa nuonɔ-i!»

⁵⁰ Yesu wuɔ cira: «Min ciera mi daa-ni yensáanɔ yunɔ-ɲu na ku'i cie ɲ hũu mi nelma-i. Yiinɔ dii baa yiinɔ, ɲ ka da maman maaraa daama-i.»

⁵¹ Aa naa cira: «Mi wan ninonɔ-i baa-na: Yiinɔ dii baa yiinɔ na ka da darɔ puurii aa *dɔrpɔpuɔrbiemba ta ba nyugun aa ta ba hiire *Molon-Bienɔ yudɔ-i-na.»‡

2*Yesu birii hamma-i kolma*

¹ Yesun bíɛ Filipu-i baa Natanayɛl, yiinɔ diei cor, háalɲ-yiinɔ-ɲu, ba ta ba já cienɔ dii nelle nande-na ba bí-de Kana; dii dii *Galile huon-ɲu. Yesu nyu waa kalle fande-na

² a naara Yesu-i baa u *háalábiemba-i.

‡ 1:51 Niɛŋ Miwaanɔ ɲnamman-sebɛ-i-na (Genɛse) 28.12.

3 Huoŋgu nanŋu juo hi, ba kolma yor. Yesu nyu wuo gbẽ-yo wuo: «Ba kolma* yuraa.»

4 Yesu wuo cira: «Nnaa, yaŋ-ma ŋ há muo, ku saa hi mi wulaa yogo.»

5 Nyuŋ wuo waŋ baa maacembiemba-i wuo: «Duo waŋ mamaŋ baa-na, na ce-ma.»

6 A ne da bõeŋa naŋa waa terienŋu-na; baa naa jlna-yei ta ba dii hũmma ba saara ba feŋe a saa baa *Yuifu ba Diilon- hũmelle-i. A waa bõeŋ niediei. Di diei gbãa yu litiribaa komuõŋa ndii temma.

7 Yesu wuo waŋ baa maacembiemba-i wuo: «Kãaŋ na ka hu hũmma na ji dii bõeŋ daaya yu.» Baa kã ka hu hũmma-i ji dii bõeŋa yu.

8 Wuõ gbẽ-ba wuo: «Kaŋ manamma na ka há umaŋ nieŋ niuwuoni-i.» Ba kaa ka há-yo.

9 Hũmma birii kolma! Wuõ hũu nyõŋ, u saa suõ maŋ hilaa kusuõŋ-nu. Maacembiemba fuõ ba suyaa. Wuõ bí dõrbienõ-i

10 a ji tuõ piie baa-yo wuo: «Kolma maŋ dõlaaŋ, ba há nuõmba-i ma yaa-i igẽna. Da ba ji nyõŋ ye, ba suõ há-ba mamaŋ sa dõlaaŋ. Nuõ fuõ, naŋ bir yaŋ kondõdõlma-i ji ta ŋ há-ba baa-ma huõŋ-nu!»

11 Yesu kaŋ ce hiŋ daama yaa-i. U cie-ma Kana dii Galile mara nuõ. U pigãaŋ u feŋe pigãaŋ daama temma yaa-i u hãalãbiemba hũu u maama-i.

12 Uŋ hilaa terienŋu-na, u kã Kafarnamu ka ce yinni cellẽ. U nyu waa baa-yo baa u hãmba-i a naara u hãalãbiemba-i.

Yesu duõnya torgociraamba-i Diilodubuo-i-na

(Matie 21.12-13; Marke 11.15-17; Like 19.45-46)

13 *Yuifu ba *kõrsinni tímman-ponsaanŋuŋ juõ ta ku pie, Yesu wuo kã *Yerusalemu-i-na.

14 Uŋ kãa, wuo kã ka da ba suor niimba baa túlmba baa nõnsõr ba huriimba *Diilodubuo-i-na. Aa da bamaŋ huraŋ gbeija-i ba t̄enaana ba taabalebaba-canni-na ta ba hor gbeija-i.

15 Wuõ ce iyeimba a pãl comelle a muo-ba hiere donya-bei hiel-ba Diilodubuo-i-na baa ba niimba-i baa ba túlmba-i hiere. Aa naa se gbeihortaamba taabalebaba-ba-i nanna baa ba gbeija-i.

16 Aa gbẽ bamaŋ taa ba suor nõnsõr ba huriimba-i wuo: «Biyaŋ na huriimba-i na hiel-ba bande-i-na; baa na ce mi To dũŋgu-i gbeitaara-terienŋu.»

17 Uŋ cie mafamma-i, mamaŋ nyegãaŋ Diilon-nelma-na wuo: «Diilo, mi kuye ŋ dũŋgu maama-i. Ma gbu ma ko-mi»†, nelma faŋ maa t̄enu u *hãalãbiemba-i.

18 Yuifubaa baa yuu-yo wuo: «ŋ ka ce hiŋ hama-i pigãaŋ-ye i suõ wuo niŋ cie mamaŋ daama-i, ba hãa-ni hũmelle-i aa ŋ suõ ce-ma?»

19 Yesu wuo gbẽ-ba wuo: «Muyaanaŋ Diilodubuo-i, na ka da mi maa-yo yinni siei hõlma-na yõŋ.»

20 Baa cira: «Baŋ maa bíŋkũŋgu maŋ bien komuõŋa hái baa niediei, nan'a naŋ ka ma-ku yinni siei hõlma-na yõŋ!»

21 Yesuŋ taa u waŋ Diilodubuo maŋ maama-i, u yaa fuõ feŋeŋ kerre-i.

22 Uŋ juõ ku aa sire, nelma faŋ maa t̄enu u *hãalãbiemba-i; baa pãŋ hũu mamaŋ nyegãaŋ hiere Diilon-nelma-na baa Yesuŋ waŋ mamaŋ hiere.

Yesu suõ nelbiliemba kusõnni-i

* 2:3 *Yuifubaa-ba taa ba fe ba kolma-i baa tibibienã naŋa ba bí-ya *eresẽ. Ba bí ba kolma-i duvõŋo.

† 2:17 Gbeliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 69.10

23 Yesuŋ káa *Yerusalemu-i-na, u ciɛ gbɛrɛ-wɛima boi *kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɟu yinni-na. A ce dumaanɟo-na, nuɔmba manɟ daa gbɛrɛ-wɛinɟ daama-i, ba fɔŋgɔ baa hɔu u maama-i.

24 Nɟa Yesu naa konnu-bei, a ce u saa haa u nanɟa bei.

25 Fuɔ fɛrɛ taa u suɔ nelbilonɟo kusɔŋgu-i, u saa waa duɔ ka yuu moloŋo wuu melɟo dii niɛ?

3

A honɟ fɛlemma

1 *Fariɪɪyɪɪɟo nanɟo waa ba taa ba bi-yo Nikodɛmu; u waa *Yuifu ba yuntienɟo.

2 Isuɔŋgu nanɟu-na, wuu sire ká Yesu wulaa ka cira: «Háalátie, i suyaa yiɛ nuɔŋo-i Diilonɟo'i puɔraa-ni baa u nelma-i; ni ma'i sɪ ninɟ ceŋ gbɛrɛ-wɛima manɟ daama-i, nelgbánɟbálaanɟ siɛ gbáa ce-ma.»

3 Yesu wuu cira: «Yan mi wanɟ ninsoŋo-i baa-ni: Umanɟ duɔ saa puma honɟ fɛlemma, kutienɟo yufelle siɛ gbáa haa *Diilonɟ-nelle-na.»

4 Nikodɛmu wuu yuu-yo wuu: «Nelienɟo manɟ vaa tɪ, u ce niɛ gbáa puma honɟ fɛlemma-i? U gbáa bir suur u nyu kusɔŋgu-na u tiraa honɟ-yo wei?»

5 Yesu wuu cira: «Yan mi wanɟ ninsoŋo-i baa-ni: Umanɟ duɔ saa honɟ hɔmma-na baa *Diilonɟ-Yalle-na, kutienɟo siɛ gbáa suur Diilonɟ-nelle-na.

6 Da ɲ honɟ nelbilonɟ homma-i, nelbilonɟ huɔŋga'i waanɟ-niɛ, da ɲ bi honɟ Diilonɟ-Yallenɟ homma-i, Diilonɟ-Yallenɟ huɔŋga'i waanɟ-niɛ.

7 Minɟ ciɛra na puma honɟ fɛlemma-i, baa yan ma cu ɲ huɔŋga-i.

8 Nɟ saa da, terienɟu manɟ da ku dɔlnu fafalnu-i mu sire; da ɲ ji cira ɲ suɔ, ɲ da mu du; ɲ siɛ suɔ munɟ hilaa kusuɔŋ-nu, ɲ siɛ bi tiraa suɔ munɟ kánɟ kusuɔŋ-nu. Bamanɟ huɔŋ Diilonɟ-Yalle homma-i baa dii dumɛi.»

9 Nikodɛmu wuu yuu-yo wuu: «Nel daama gbáa ce niɛ ce?»

10 Yesu wuu cira: «ɲ siɛ suɔ wuu nelpigáatienɟ nuɔ *Isirahɛl-na, nel daama ciɛ niɛ yar-ni suɔma?»

11 Yan mi wanɟ ninsoŋo-i baa-ni: Inɟ suɔ mamanɟ, i piye ma yaa-i; aa inɟ daa mamanɟ, i wanɟ ma yaa-i aa na sa taara na hɔu-ma.

12 Nelma manɟ ciɛŋ hɛma-na bande-i-na, da mi wanɟ-ma na sa hɔu-ma, na ka ce niɛ gbáa hɔu dɔr-maama-i mi wulaa?

13 Molo saa ká dɔrɔ-i-na dede, da ku saa waa *Molonɟ-Bienɟo yaa-i. U yaa hilaa dɔrɔ-i-na jo.

14 *Moisi nanɟ haa kɔvɛllunɟ-jiɛɲo-i daanɟu-na dumaa *hɛkuraanɟu-na, ba ka bi haa Molonɟ-Bienɟo-i daanɟu-na dumɛi.

15 Ku yaa bamanɟ hɔyáa u maama-i, ba ka da cicɛlma manɟ sa tɛɲ dede-i.

16 Na saa da, nelbiliemba maama gbuu silaa dɔlnu Diilonɟo-i u naa u há-ba u Beduɔla-i wuu umanɟ duɔ hɔu u maama-i, kutienɟo baa ka caa, ɲga u da cicɛlma manɟ sa tɛɲ dede.

17 Diilonɟo saa saanɟ u Bienɟo jo hɛma-na duɔ ji kɔsuɔŋ nelbiliemba-i, ɲga u saanɟ-yo wuu u ji kor-ba.

18 Umanɟ duɔ hɔu Diilonɟ-Bienɟo maama-i, ba sa ka yuu kutienɟo-i baa wɛima. Nɟa umanɟ duɔ saa hɔu-ma, kumanɟ ciɛ u saa hɔu Diilonɟ-Beduɔla maama-i, Diilonɟo ka gánɟ baa-yo.

19 Kumanɟ juɔ baa kufanɟu-i ku yaa daaku: Fitnuɔ juɔ miwaanɟo-na, ɲga nelbiliemba ciluɔŋ balaanɟ dumaanɟo-na, ba bir yan aa par kukulma.

²⁰ Neliɛŋo manɔ duɔ tuɔ ce kuubabalaanɔgu-i, cecerma sa dɔlɔnu-yuɔ. U sa taara u carra wuɔ ba ka da u cilɔbabalaŋo-i.

²¹ Nga nelfefeiŋo sa fuo; u ce u weiima-i hiere cecerma-na wuɔ nuɔmba da uŋ ceŋ Diilonɔ huɔŋga-i dumaa.»

Nsáa taara duɔ yanɔ terienɔgu-i ha Yesu

²² Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ ji ká *Yude baa u *háalábiemba-i ka tuɔ *batiŋenɔ nuɔmba-i.

²³ *Nsáa waa terienɔgu nanɔgu-na bi tuɔ batiŋenɔ. Ba bi terienɔgu fanɔgu-i Ayinɔ. Kuu dii Salimu caanɔ-nu. Húmma waa bɔi terienɔgu-na ku'i ciɛ Nsáa wuɔ ká ka waa terienɔgu-na.

²⁴ Huɔŋgu fanɔgu-na, ba saa naa hi dii-yo kaso-i-na yogo.

²⁵ Yiinɔgu nanɔgu-na, u háalábiemba namba ji ta ba fanu ba-naa baa *Yui-fuyeiŋo nanɔ-i neliɛŋ nuɔ ninɔ saaya ŋ migáanɔ ŋ fere dumaa a saanu baa Yuifu ba Diilonɔ-húmelle-i.

²⁶ Baa ká ka gbɛ Nsáa-i wuɔ: «Háalátie, ninɔ waanɔ naacolɔŋo manɔ maama-i baa-ye; umanɔ waa baa-ni dii *Yurdɛ bomborma namma-na, u duɔŋ tuɔ batiŋenɔ nuɔmba-i, a ce dumaanɔ-na nuɔmba-i hiere ba ká fuɔ yaa wulaa-i.»

²⁷ Nsáa wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Diilonɔ duɔ saa há-ni baa kumanɔ, ŋ siɛ gbáa da-ku.

²⁸ Namaa fere-i mi waanɔ-ma na yufellenɔ miɛ Diilonɔ uŋ páa nunɔgu-i wuɔ u ka saanɔ *Konkortiɛŋo manɔ, u'i sí muɔŋo-i, ŋga u puɔraa muɔmi da mi jo u yaanɔ-na yonɔ.»

²⁹ Uŋ waanɔ mafamma-i, wuɔ nanɔ gbánaláanɔ daaku-i baa-ba wuɔ: «Na suyaa wuɔ da ŋ ta ŋ já ciɛŋo, ŋ huɔŋga gbuu fɛ da yogogo wuɔ ŋ ka da húnɔmɔmɔ. Nɔ jɛŋ duɔ ne da ŋ huɔŋga fiɛ, ŋ bi da fuɔ kaanɔga fiɛ. Muɔ mii dii ŋaa dɔrbiɛŋo jɛŋo'i baa-mi; mi huɔŋga fiɛ gbarnu.

³⁰ Ku saaya kunanɔgu ta ku suur-yuɔ ku naara aa kunanɔgu ceɾ ta ku hel muɔmi-na.

³¹ «Umanɔ hilaa dɔrɔ-i-na jo, uu dii nuɔmba-i hiere ba yanɔ-nu. Umanɔ duɔ honɔ hɛma-na, hɛmanɔ-wuonɔ, u wanɔ hɛmanɔ-timɔ. Umanɔ hilaa dɔrɔ-i-na jo, uu dii nuɔmba-i hiere ba yanɔ-nu.

³² Uŋ daa mamanɔ baa uŋ nuɔ mamanɔ, u wanɔ ma yaa-i, ŋga molo sa hũu u nelma-i.

³³ Umanɔ duɔ hũu u nelma-i, kutienɔ pigáanɔ wuɔ Diilonɔ wanɔ ninonɔ.

³⁴ Na saa da, Diilonɔ uŋ puɔraa umanɔ, u yuu kutienɔ huɔŋga-i baa u *Yalle-i, a ce dumaanɔ-na u wanɔ Diilonɔ-nelma.

³⁵ Bepolɔŋo maama dɔlɔnu Tuonɔ-i a ce Tuonɔ diyaa weiima-i hiere u nanɔ-na.

³⁶ Umanɔ duɔ hũu Bepolɔŋo maama-i, kutienɔ ka da cicɛlma manɔ sa fiɛŋ dede-i. Nga umanɔ duɔ saa hũu Bepolɔŋo maama-i, u siɛ da cicɛlɔŋ daama-i aa Diilonɔ tiraa gáŋ baa-yo.»

4

Yesu cɔara húmma Samariciɛŋo nanɔ wulaa

¹ Nuɔmbanɔ káŋ Yesu tuɔ *batiŋenɔ-ba, ba ká ka tũnu *Farisiɛbaa-ba-i wuɔ Yesu da nuɔmba u batiŋenɔ u yanɔ Nsáa-i.

² A ne da fuɔ saa tuɔ batiŋenɔ-ba u fere, u *háalábiemba'i taa ba batiŋenɔ-ba.

³ Manɔ juɔ waa dumaanɔ-na, wuɔ sire *Yude-i-na a bir tuɔ ká *Galile-i-na.

⁴ Uu naa saaya u karnu *Samar-i cor.

5 Uḡ káa ka hi tuó karnu, wuó ká ka suur nelle nande-na ba bí-de Sikaar. Dii dii Yosefu suonḡu caaḡ-nu. Suonḡu faḡgu-i *Yakóbu yaa háa Yosefu-i baa-ku.*

6 Yakóbu kóleḡo waa kusuóḡ-nu'i. Yesuḡ wuóyaa mulleḡ dumaanḡo-na, wuó tleḡa kóleḡ daayo nuḡḡu-na tuó fiisa. Báaḡḡu naa hi yuhuóḡḡa-i tli.

7 Samaricieḡo naḡo jo duó ji hu húmma. Yesu wuó cira: «Cieḡ nuó, ḡ sa há-mi húmma namma mi nyóḡ wei?»

8 A ne da u háalábiemba naa ká nelleḡ-huóḡ-na da ba ka sáa niuwuoni.

9 Cieḡo ḡbē-yo wuó: «Ma sí *Yuifuyieḡ nuó ké? A bige-i cie ḡ ta ḡ cárá húmma-i *Samariyieḡ muómi wulaa?» Ninsie ninsie, Yuifubaa-ba saa ta ba sie ba ce weiḡa baa Samaritaamba-i.

10 Yesu wuó cira: «Kuó ḡ taa ḡ suó Diilonḡ-caluo-i aa suó umañ cáarāḡ húmma-i ḡ wulaa, nuónei naa bir cárá u wulaa aa uu naa há-ni cicēlmanḡ-húmma.»

11 Cieḡ wuó cira: «Kóleḡo-i filofilo dumandē-i-na aa kóleḡcaḡḡa bi sí baa nuó, naḡ ka da kufanḡu cicēlmanḡ-húmma-i hie a há muó baa-ma?»

12 I bíncóḡo-i Yakóbu yaa birii kóleḡ daayo-i há-ye, fuó fere nyuóḡ u húmma-i, u bisálmba sire nyóḡ-ma baa ba muóru-i hiere. Naḡ ne wuó sí naḡ maaraa Yakóbu-i wei?»

13 Yesu wuó cira: «Umanḡ duó nyóḡ húḡ daama-i, húḡkuóssinni ka tiraa bir bel-o.

14 ḡḡa muó da mi há umañ mi húmma-i u nyóḡ, ma ka ce húḡfoele kutieḡo huóḡḡa-na, aa cicēlma manḡ sa tleḡ dede ma'i ka ta ma hel húḡfoele fande-na, a ce dumaanḡo-na húḡkuóssinni ceraa ni ji bel-o.»

15 Cieḡ wuó: «Há muó húmma famma-i húḡkuóssinni baa ji tiraa bel-mi aa mi baa ji tiraa jo bande-i-na wuó mi ji hu húmma.»

16 Yesu wuó: «Ká ḡ ka bí ḡ bólo-i na jo.»

17 Cieḡ wuó: «Bóḡo si dii baa-mi.»

Yesu wuó: «Ma dólaa-ni!

18 ḡ tleḡaana baa bíemba ndii cor tli. Aa niḡ yeḡ baa umañ fieḡie-i-na, ḡ bólo-i sí. ḡ saa kar coima.»

19 Uḡ waanḡ mafamma-i, cieḡ wuó: «Ku biyaa ḡaa nuóḡo-i *Diilopópuórbilonḡ nuó.»

20 Aa naa cira: «Yaḡ mi yuu-ni nelma diei: Samari-bíncuómba siire jaal Diilonḡo-i tánuḡ daaku yaa nuó-i, bige-i cie Yuifubaa namaanḡo-i na'a Diilajaalterieḡḡu dii *Yerusalému?»

21 Yesu wuó: «Cieḡ nuó, yaḡ mi waḡ ninsoḡo-i baa-ni: Yiḡḡu dii baa yiḡḡu na sie ji tiraa ta na jaal i To-i Diilonḡo-i tánuḡ daaku-na, na sie bi ji tiraa ta na jaal-o Yerusalému-i-na.

22 Samaritaanḡ namaanḡo-i na sa suó naḡ jaal umañ, a ne da Yuifubaa mieḡo-i, Konḡortieḡo hilaa miemei nuó-i, a ce dumaanḡo-na i suó inḡ jaal umañ.

23 ḡḡa yiḡḡu dii baa yiḡḡu, *Diilonḡ-Yalle ka ce ninsoḡ-Diilajaaltaamba ta ba jaal i To-i Diilonḡo-i baa huóḡḡa diei. Yiḡḡu faḡḡu húi tli yeḡ. I To-i Diilonḡo-i taara ba ta ba jaal-o dumai.

24 Diilonḡo-i molo sa da-yo; bamanḡ jaalaanḡ-yonḡ ba saaya ba ta ba jaal-o baa huóḡḡa diei, aa ba yaḡ u *Yalle dii-ba húmelle-na.»

25 Cieḡ wuó: «Mi suyaa mie Diilonḡ uḡ páa nuḡḡu-i wuó u ka saanḡ *Konḡortieḡo manḡ, u ka jo. Ba bí u yaa-i *Kirsá-i. Duó jo, u ka waḡ ma yaanḡa-i hiere baa-ye.»

26 Yesu wuó: «Niḡ ḡbēḡ umañ, u yaa piiyenḡ baa-ni daayo-i.»

* 4:5 Nieḡ Miwaanḡo ḡnammanḡ-sebe (Genése) 33.19; Yosuwe (Josué) 24.32.

27 Uŋ taa u waŋ mafamma-i, u hãalãbiemba jo ji ta ba yiɛra.

Baŋ juɔ ji da u piye baa ciɛŋ daayo-i, kuɔ cu ba hɔmmu-i. Nga molo saa siɛ duɔ yuu-yo wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ piye baa ciɛŋ daayo-i? N'á u ce bige-i hã-ni?»

28 Ciɛŋ wuɔ yaŋ u bũnaŋga-i aa naa gbar kã nellen-huɔŋga-na ka tuɔ piye baa nuɔmba-i wuɔ:

29 «Juɔŋ i ta na ka da, ma miŋ siire ce mamaŋ hiere, naacolŋo naŋo waan-ma baa-mi. Ku biyaa ŋaa Diilonŋ uŋ pãa nunŋu-i wuɔ u ka saanŋ Konkortienŋ maŋ, u yaa juɔ.»

30 Nuɔŋ baa hel kã Yesu wulaa.

31 A ne da huɔŋgu fanŋu-na, u hãalãbiemba waa ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u wuo niwuoni-i.

32 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi daa niwuoni nanni da mi wuo ŋga namaa na sa suɔ niwuoni fanni-i.»

33 Hãalãbienŋ baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Ku ce molo juɔ baa niwuoni ji hã-yo wei?»

34 Yesu wuɔ cira: «Umanŋ puɔraa-mi, da mi gbãa ce u huɔŋga-i, a ce u maacemma ka bãl, meɪ niwuoni yaa nifanni-i.

35 Ma sɪ namaa fɛrɛ-i da na ce na ta na piye wuɔ ðimma ce caamba naa aa ba suɔ kar-ma kɛ? Ciiriinŋ na yunni-i na ne; nuɔmba maŋ juɔŋ, baa dii ŋaa ðimma maŋ vãa hi karma.

36 Umanŋ karaanŋ ðimma-i u ka da u cufaluŋgu sullu-i aa uŋ karaa ðimma maŋ, ma ka kã Diilonŋ-nellenŋ. A ce dumaanŋo-na, umanŋ duuŋ baa umanŋ karaanŋ, ba hɔfɛlle-i diiduɔle.

37 Da ba cira: «Umanŋo-i duuŋ aa unaa kar» ba saa kar coima.

38 Suonŋu maŋ namaa saa kũ-ku, mi puɔraa na ka ta na ka kufanŋu ðimma yaa-i. Banamba'i kũ-ku cufal, aa namaa kã ka ta na ka ku ðimma-i.»

39 Ciɛŋ uŋ tũɔnu nuɔmba-i wuɔ uŋ siire ce mamaŋ hiere Yesu waan-ma baa-yo, ba fɔŋgũ hũu Yesu maama-i nelle fande-na.

40 A ce dumaanŋo-na, baŋ juɔ ji da-yo, baa cãrã-yuɔ wuɔ u tɛna baa-ba. Yesu wuɔ tɛna ce yinni hãɪ

41 a piye baa-ba u fɛrɛ.

Uŋ ciɛ mafamma-i, nuɔmba bɔi tiraa hũu u maama-i naara.

42 Baa ta ba piye baa ciɛŋo-i wuɔ: «Inŋ nuɔ naŋ nelma-i aa jo ji nu fuɔ maama-i a suɔ wuɔ u yaa miwaanŋo konkortienŋo-i kelkel, ku yaa kãyã-yiɛ i hũu u maama-i.»

Yesu siire nelbuɔ naŋ biɛŋo

43 Yesuŋ siire Sikaar-na, wuɔ cor baa u hũmelle-i tuɔ kã *Galile-i-na.

44 Fuɔ fɛrɛ wuɔ waan-ma wuɔ: «Ba sa kãŋ *Diilopɔpuɔrbilonŋo-i u fɛrɛŋ nelle-na.»

45 Uŋ kaa hi Galile-i, Galiletanŋ baa gbuu bel-o da fafamma. Baŋ ŋa naa kã *Yerusalemu-i-na *korsɪnni timmanŋ-ponsaanŋu-na, ba daa uŋ ciɛ mamaŋ hiere, ku'i ciɛ uŋ kãa ba terienŋu-na, ba suɔ u belma.

46 Ku huonŋu-na, wuɔ ji tiraa kã Kana-i-na uŋ ŋa naŋ birii hũmma-i kolma-i kusuon-nu. A ne da fãamaanŋo naŋo biɛŋo taa u jaŋ. U waa Kafarnamu.

47 Tuonŋ uŋ juɔ nu wuɔ Yesu hilaa *Yude-i-na jo Galile-i-na, wuɔ kã ka cãrã-yuɔ wuɔ u ce jande aa u kã baa-yo Kafarnamu-i-na ka siire u biɛŋo-i hã-yo, kɛrɛ jarma cɔraanu-yuɔ cor.

48 Yesu wuɔ cira: «Ku ce ŋaa da na saa da gbɛrɛ-i baa na yufelle-i na sa hũma wei?»

49 Naacolɔ wuɔ cira: «Itie, jande baa sɛɛ. Da ɲ sɛɛ, mi biɛɲo ka ku.»

50 Yesu wuɔ cira: «Bir ɲ kún, ɲ biɛɲo siire.»

Naacolɔ wuɔ bi hũu-ma aa naa bir tuɔ kún.

51 Uɲ kán hũmelle-na, wuɔ suu baa u maacembiemba jo u wulaa. Wuɔ yuu-ba. Baa cira: «ɲ biɛɲo siire, i taa i ká die ka wan ma yaa baa-ni.»

52 Wuɔ yuu-ba wuɔ: «U siire yaku-i?»

Baa cira: «U siire cicuɔɲ-nu, bāaɲgu naa ciɛl yuhuaɲga-na cɛlle.»

53 Tuonɔ wuɔ bi ne da huɔɲgu bi fanɲu'i nuɔ-i Yesu naa gbɛ-yo wuɔ u biɛɲo siire. Kuɲ ciɛ dumaɲo-na, fuɔ baa u dumellen-ɓaamba-i hiere baa pán hũu Yesu maama-i.

54 Yesuɲ hɪlaa Yude-i-na bir ká Galile-i-na, u gberɛ daayo yaa ciɛ ba ce ba hái terienɲu fanɲu-na.

5

Yesu siire murgu nanɔ

1 Ku huonɲu-na, *Yuifubaa-ba ji ta ba ce ba ponsaɲgu nanɲu-i *Yerusalemu-i-na. Yesu wuɔ ká.

2 A ne da Túlɲ-dumelle* caanɲu-na hũnfuonɲu nanɲu dii, ba bi-ku ebiremma-na «Bɛtisata»†. Gbuganni ndii waa ciɪlã-kuɔ.

3-4 [*Dɔɲpɔpɔɲɔɲ bilonɔ nanɔ waa tuɔ jo u sagalla hũmma-i hũnfuonɲu daaku-na. Duɔ sagalla-mɛi, jɛiɲo manɲ duɔ gbāa suur igɛna, u jarɲ da ma fiɛ kuola niɛ niɛ, fafalmu pán da-yuɔ.] A ce dumaɲo-na, jaamba bɔi waa terienɲu-na ta ba cɔɔ gbuganɲ daani-na [ba ciɛ hũmma sagallamma-i]: Yiriemba waa, cisɛduɔbaa-ba waa a naara murgubaa-ba bi waa.

5 Unanɔ waa ba hɔlma-na, unɲ gaala jarma-na, ku bienɲ komorre baa cɪncieluo niisiɛi waa belle fande-na.

6 Yesuɲ káa ka da u gaala, aa nu wuɔ u bāaɲgu cuɔ jarma-na, wuɔ yuu-yo wuɔ: «ɲ taara ɲ sire wei?»

7 Jɛiɲ wuɔ cira: «Hāalátie, hũɲ da ma sagalla, mi siɛ da molo dii-mi; muɔ da mi namallá da mi ka suur dii huɔɲgu-na, unaa ta yaanɲa miɛ suur. Mi ce-ma niɛ?»

8 Yesu wuɔ: «Sire ɲ biɛ ɲ figlɲɲu-i ɲ kún.»

9 Terduɔɲgu fanɲu-na, fafalmu pán da naacolɔo-na. Wuɔ sire biɛ u figlɲɲu-i tuɔ kún. A ne da yiɲɲu fanɲu waa *yitɛnanɲu.

10 Yuifu ba yuntaambanɲ daa u tũyāa figlɲɲu-i, baa ta ba wanɲ baa-yo wuɔ: «ɲ saa suɔ wuɔ nyunɲo-i yitɛnanɲu wei? Bige-i ciɛ ɲ sire biɛ figlɲɲu tũu?»

11 Naacolɔ wuɔ: «Umanɲ siire-miɛ u yaa ciɛra mi biɛ mi figlɲɲu-i kún.»

12 Baa cira: «Hai moloɲo-i ufanɔ-i?»

13 Naacolɔo yiɛra bege! U sa suɔ Yesu-i duɔ pigāaɲ-yo. A ne da nuɔmba naa maara cor. Yesu baala ba hɔlma-na.

14 Ku huonɲu-na, Yesu wuɔ ji da naacolɔo-i *Diilodubuɔ-i-na. Wuɔ wanɲ baa-yo wuɔ: «Nuɔnei daani yeryer fiɛfiɛ-i-na, da ɲ'a ɲ sa taara weiɓa namma da-ni mamarɲ balaanɲ yanɲ diɛlã-maanɲ daama-i, baa tiraa ɲ cāl Diilono-i.»

15 Naacolɔ wuɔ ká ka wanɲ baa Yuifu ba yuntaamba-i wuɔ naacolɔ daayo yaa naa sire-yuɔ u jarma-na.

16 Yuifu ba yuntaanɲ baa sire ku yaa nuɔ-i a cɔ Yesu-i wuɔ u ciɛ niɛ sire moloɲo yitɛnanɲu-na?

* 5:2 Baa naa ma koko dii Yerusalemu-i huɔɲga aa hiel dumienɲa. Dumienɲa fanɲa-i yireiɲa waa-yiɛ. Dimanɲ daade-i ba taa ba bi-de Túlɲ-dumelle. † 5:2 «Bɛtisata» yunɲu yaa wuɔ «hujarɲen-dũnni».

17 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi biyaa mi to-maama. Mi To sa nanna yiingu baa u maacemma-i.»

18 Uɲ waan mafamma-i, Yuifu ba yuntaan baa pɔn ta ba taara-yuɔ baa komma, wuɔ u saa kɔn yitɛnanɲu-i aa tiraa cira Diilonɔ-i fuɔ tohoiɲo; dumaanɔ-na, u saa u fɛrɛ baa Diilonɔ-i.

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Bɛpolɲo siɛ gbɔa da dumaa u tuɔ ce. U ne Tuonɔ yaa-i aa tuɔ ce. Tuonɔ uɲ cɛɲ mamanɲ, Bɛpolɲo bi ce ma yaa-i.

20 Bɛpolɲo maama dɔlnu Tuonɔ-i, u yaa pigɔan-yon u maacemma-i u tuɔ ce. U ka pigɔan-yo maman maaraa daama-i a ce-na gbɛrɛ.

21 Tuonɔ uɲ pɲɲ bikuomba-i dumaa ba sire, Bɛpolɲ duɔ tuɔ taara umanɲ waa u gbeini-na u sire-yuɔ dumei.

22 Aa Tuonɔ sa ce molon ɔndaanɲu, u yaan ɔndacelle-i hɔ Bɛpolɲo yaa-i,

23 ku yaa nuɔmba ka ta ba kɔn-yo nɔa ban kɔn Tuonɔ-i dumaa. Umanɲ duɔ u sa kɔn Bɛpolɲo-i, kuu dii nɔa u sa kɔn u To man puɔraa-yo.

24 «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaanɔ-na umanɲ duɔ nu mi nelma-i aa haa u nanɲa mi To-i-na, kutienɔ daa cicɛlma man sa tɛɲ dede-i tɪ. Ba siɛ ka yuu-yo baa weima. Kuu dii nɔa kutienɔ kuu tɪ aa sire.

25 Yaan mi tɔnu-nɛi: Yiingu dii baa yiingu, bikuomba ka nu Diilonɔ-Bienɔ piye. Ku yiingu hii tɪ yɛrɛ. Umanɲ duɔ nu u nunɲu-i, kutienɔ ka da cicɛlma man siɛ ji tɪ dede.

26 Cicɛlman yɛɲ baa Tuonɔ-i dumaa u tuɔ hɔ nuɔmba-i baa-ma, u bi hɔa Bɛpolɲo-i baa-ma dumei u tuɔ hɔ-ba.

27 Aa u birii ɔndacelle-i hɔ Bɛpolɲo yaa baa-de wuɔ u yaa *Molon-Bienɔ-i.

28 Baa na wan ma ce-na gbɛrɛ. Na saa da, yiingu dii baa yiingu, bamanɲ suurii hɛma-na ba ka nu Molon-Bienɔ piye.

29 Da ba ji nu u piye, ba ka sire hel cɪncuɔnɔa-na. Bamanɲ taa ba ce ɔnfafamma-i ba ka kɔ Diilonɔ-nellenɲ, nɲa bamanɲ taa ba ce kuubabalaanɲu-i ba ka kɔ dɔamu-na.

30 Mɛi siɛ gbɔa ce bɲɲkɔnɲu mi fɛrɛ. Banɲ ciera mi ger dumaa, mi ger dumei. Mi sa ce kumanɲ dɔlaanu muɔ, umanɲ puɔraa-mi, mi ce fuɔ kuudɔlnunɲu'i. Terienɲu fanɲu-na, mi gbɔa cira mi suɔ germa.

31 «Kuu muɔmɛi taa mi wanɲ mi maama-i mi fɛrɛ, yunɲu naa saa waa mi nelma-na.

32 Nɲa unanɔ-i waanɲ-manɲ, aa mi suyaa miɛ u wanɲ ma yaanɲa yaa-i.

33 Ma sɪ na puɔraa nuɔmba Nsáa wulaa wuɔ ba ka yuure mi sɪnni-i kɛ? Banɲ kɔa, Nsáa saa ka fuo ninsonɔ-i bei.

34 Uɲ waan mamanɲ baa-ba mi maama-na, ma sa kɔyɔ muɔ, ma kɔyɔ namei. Mi wanɲ mafamma-i da mi kor namei.

35 Nsáa waa nɔa fitnuɔ na hɔlma-na, na hɔyɔa-ma ce na bɔanɲu-i cɛllɛ yon baa-yo.

36 A ne da mɛi maaraa Nsáa-i. Mi Tonɲ hɔa-mi maacemma manɲ mi ta mi ce, ma yaa pigɔan mi sɪnni-i aa ma yaa bi pigɔan wuɔ mi To yaa puɔraa-mi.

37 Aa umanɲ puɔraa-mi, u bi bi mi yefafalle. Nɲa na saa nu u yalle-i dede, na saa bi da u yufelle dede.

38 Uɲ puɔraa umanɲ, nanɲ'a na saa hɔu u nelma-i, na ce niɛ aa gbɔa hɔu fuɔ maama-i?

39 Na suyaa wuɔ cicɛlma manɲ sa tɛɲ dede ma da Diilonɔ-nelma yaa nuɔ-i, ku'i ciɛ na vaa na fɛrɛ baa ma kalamma-i. A ne da ma yaa bi piyenɲ mɛi maama-i

40 aa na sa taara na cu mi huonɔ-*nu* a ji kor.

41 «Mi sa taara nuɔmba dɔl-mi.

42 Mi suɔ-na. Mi suyaa miɛ Diilonɔ maama sa dɔl*nu*-nei.

43 Mi juɔ mi To yerren aa na sa taara na da mi yufelle. Nga molon duɔ jo u ferɛn jomma, na sire ta na gbar na nyaanu-yuɔ.

44 Namaa nan birii yan Diilonɔ-i aa ta na taara nelbiliemba'i dɔl-na, na ka ce niɛ gbáa húu u maama-i?

45 Baa na da niɛ sí muɔmei kaa cāl-na mi To terienɔ-*na*; muɔ sí. Nan haa na nanɔ-*i* *Moisi man nuɔ-i, u yaa ka cālán-nan.

46 Na saa da, Moisi nyegáan meɛ maama'i u sebɛ-i-na. Kuɔ naa naa húu u maama-i, naa naa bi húu meɛ maama-i.

47 Nga nan'a na saa húu uɔ nyegáan maman, na ka ce niɛ gbáa húu meɛ nelma-i?»

6

Yesu haa nelpunɔ nanɔ wuo ye

(Matie 14.13-21; Marke 6.30-44; Like 9.10-17)

1 Ku huonɔ-*na*, Yesu wuɔ ká *Galile dalanɔa yiɛnɔ nanɔ-*na*; ba bi bi dalanɔa fanɔ-*i* Tiberiyadi-dalanɔa.

2 Un taa u ce himma-i u sire jaamba-i dumaanɔ-*na*, nuɔn baa kúɔl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ.

3 Wuɔ ká ka nyugún tánunɔ nanɔ-*na* tɛna baa u *háalábiemba-i.

4 *Yuifu ba *korsinni tɛman-ponsaanɔ naa piɛ tɛ.

5 Wuɔ u ne da nelpunɔ nanɔ jo. Wuɔ yuu Filipu-i wuɔ: «I ka da niwuoni-i hie die sáa há nuɔn daaba-i hiere ba wuo?»

6 Uu naa suɔ un saaya u ce kuman, nɔa u taa u yuu duɔ ne Filipun ka wan maman.

7 Filipu wuɔ cira: «Da n fiɛ biɛ *deniebaa nuɔsú a sáa niwuoni-i wuɔ n cal há-ba tɛntɛn, ba siɛ da hiere.»

8 U háalábilonɔ nanɔ waa, Simɔ-Pier háanɔ; ba taa ba bl-yo Andere. Fu wuɔ cira:

9 «*Buruo u ndii dii baa naacombilonɔ nanɔ bande-i-na a naara titiraamba hái. Nga nifanni gbáa fa hama-i a há nelpun daaku temma-i?»

10 Yesu wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Cien ba tɛna hiere.» Hɔlma famma-na, hienɔ waa bói. Nuɔn baa tɛna. Bibemba man waa, ba gbáa yu nuɔmba neifienɔ há niwuoni-i ndii temma.

11 Yesu wuɔ biɛ buruo-i a jaal Diilonɔ-i aa naa calnu-yuɔ há-ba. Aa naa bi há-ba titiraamba-i ban taaran duma.

12 Ban gbuu ji wuo ye tɛ huonɔ man nuɔ-i, wuɔ wan baa u háalábiemba-i wuɔ: «Bieraayan boini man tɛyáa, mi sa taara ni tɛna.»

13 Baa biera ban wuyaa buruo u ndii daayo-i aa boini man tɛ, niɛ yu segebaa cinciɛluo ba hái.

14 Nuomban daa gbɛre fanɔ-i, baa ta ba piye wuɔ: «*Diilopɔpɔrbilonɔ man naa saaya u jo hɛma-na, u yaa juɔ daayo-i, nuharunɔ si dii-meɛ.»

15 Yesu wuɔ suɔ wuɔ ba ka jo ji bel-o fɔngú ce-yo nellentienɔ; wuɔ ta halan ba caanɔ-*na* bir ka tɛna u da-u-diei dii tánunɔ-*na*.

Yesu wuɔyaa hɔmma dɔɔ

(Matie 14.22-23; Marke 6.45-52)

16 Baaɔnan juɔ hir huonɔ man nuɔ-i, Yesu *háalábiɛn baa hiere ká dalanɔ-*na*,

17 ka biɛ beŋo ta ba karnu ba ká Kafarnamu yanɔa. Bãanɔu ji tɛ ba sa da Yesu-i.

18 Fafalpepetieŋo naŋo sire tuɔ sagalla hũmma-i dalanɔa-na.

19 Ba gbaraa kilobaa-ba ndii, siɔɔ niediei temma, ba'a ba ne da Yesu-i ba caan-nu; u wuo hũmma dɔrɔ-i-na u jo. Kor maa pãŋ ta ma da-ba.

20 Yesu wuo cira: «Baa na tie holle, muɔmei!»

21 Ba'a ba yiɛra biɛ-yo ku yaa nuɔ-i, a da ba hii banɔ taa ba ká kusuɔŋ-nu.

Niiwuoni maŋ haanɔ nelbiliemba-i ninsoŋ-cicɛlma-i

22 Ku cuo kaala-i-na, nuɔmba maŋ naa tiyãa bomborma namma-na ba saa da Yesu-i. A ne da u *hãalãbiembanɔ taa ba ta dɛndiɛle-na, beŋo diei waa yoŋ hũmma nuŋgu-na. Ba biyaa u yaa-i ta. Cuonɔ kaalaa nuɔmba saa da Yesu-i, baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Naacolɔŋ daayo curaa hie? U saa naa bi suur baa u hãalãbiemba-i cicuɔŋgu-na!»

23 Ba'a ba ne da benni nanni hilaa Tiberiyadi-i-na jo ji yiɛra Yesuŋ ŋa naa jaal Diilonɔ-i aa hã-ba *buruo-i kusuɔŋ-nu ku caanɔu-na.

24 Baa ne da Yesu-i baa u hãalãbiemba-i molo si dii benaamba famba-na. Baa bel-ba nyugũŋ ta ba karnu ba ká Kafarnamu-i-na da ba ka taara-yuɔ.

25 Baŋ karaanu ka da-yo, baa cira: «Hãalãtie, ŋ juɔ yaku-i bande-i-na?»

26 Yesu wuo cira: «Yaanɔ mi wanɔ ninsoŋo-i baa-na: Miŋ ceŋ gbɛɛ maŋ, ku saa ce ŋaa na suyaa fuɔ yunɔu yaa-i aa ta na taara-miɛ, ŋga miŋ hãa-na niiwuoni-i na wuo ni yar-na, ku'i ciɛ na ta na taara-miɛ.

27 Baa na ta na ce maacemma-i na taara niiwuoni maŋ blɛnaanãŋ, taa na ce na taara niiwuoni maŋ sa blɛnaanãŋ aa ta ni ká baa nelieŋo Diilonɔ-nelle-na. *Molon-Bieŋo hã nuɔmba-i ni yaa-i; u To-i Diilonɔ haa u danyuɔ-i u yaa nuɔ-i duɔ pigãŋ wuo u'i hãa-yo ku fãŋgũ-i.»

28 Baa yuu-yo wuo: «I saaya i tie ce Diilonɔ huɔŋga-i nie?»

29 Yesu wuo cira: «Diilonɔ unɔ taaranɔ kumanɔ na wulaa, ku yaa daaku: U taara unɔ puɔraa umãŋ, na hũu u maama-i.»

30 Baa cira: «Ŋ ka ce gbɛɛ hayo-i pigãŋ-ye i suɔ wuo Diilonɔ puɔraa nuɔnei?»

31 I bincuɔmbanɔ waa *hɛkuraanɔu-na, Diilonɔ naa tuɔ hã-ba niiwuoni ba ta ba wuo. Ma nyegãanɔ Diilonɔ-nelma-na wuo: «*U hielaa niiwuoni dɔrɔ-i-na nanna ha ba wuo.*»*

32 Yesu wuo cira: «Yaanɔ mi wanɔ ninsoŋo-i baa-na: Niiwuoni maŋ hilaa dɔrɔ-i-na *Moisi saa hã-na baa-ni. Mi To yaa hãanɔ-naŋ ninsoŋ-niiwuoni maŋ hilaanɔ dɔrɔ-i-na.

33 Diilonɔ-niiwuoni yaa nimanɔ hilaanɔ dɔrɔ-i-na. Ni yaa hãanɔ nuɔmba-i ninsoŋ-cicɛlma-i.»

34 Unɔ waanɔ mafamma-i, baa cira: «I tie, ta ŋ hã-ye niiwuoni fanni-i i tie wuo.»

35 Yesu wuo gbɛɛ-ba wuo: «Muɔmei cicɛlmanɔ-niiwuoni-i. Umanɔ duɔ cu mi huonɔ-nu, nyulmu cɛraa mu bel-o aa umãŋ duɔ hũu mi nelma-i, hũŋkuɔsɛnni cɛraa ni bel-o.

36 Mi waanɔ-ma baa-na cor tɛ, aa na tiraa da-ma baa na yufienɔ-i, ŋga na saa hũu-ma.

37 Mi To duɔ hã-mi bamanɔ hierɛ, ba ka cu mi huonɔ-nu. Umanɔ duɔ cu mi huonɔ-nu, mi sa ji donya-yuɔ mi fɛɛŋ nuɔ dede.

38 Hama-i nuɔ-i? Mi saa hel dɔrɔ-i-na da mi ji ce mi kuudɔlnunɔu, mi juɔ da mi ji ce umãŋ puɔraa-mi u kuudɔlnunɔu.

* 6:31 Helmanɔ-sɛbe (Exode) 16.4,15; Gbeliemanɔ-nalãanɔu (Psaume) 78.24

³⁹ A ne da umañ puɔraa-mi u sa taara uñ hãa-mi bamañ, u diei balla-bei. U taara miwaajo tɔmmañ-yiingu-i, mi sire kutaamba-i hiel-ba cɛncuɔŋa-na.

⁴⁰ Na saa da, mi To taara umañ duɔ suɔ-mi aa hũu mi nelma-i, kutieño da cicɛlma mañ sa tɛŋ dede-i aa mi sire-yuɔ miwaajo tɔmmañ-yiingu-na.»

⁴¹ Yesuñ ciera wuɔ u yaa-i cicɛlmañ-niiwuoni mañ hilaa dɔɔ-i-na, ku saa dɔlnu *Yuifubaa-ba-i.

⁴² Baa ta ba piye wuɔ: «Yosefu biɛŋ daa u sa suɔ aa cɔrnu! I suɔ u to-i aa suɔ u nyu-i, u bir gbɛ-ye dumaa wuɔ fuɔ hilaa dɔɔ.»

⁴³ Yesu wuɔ cira: «Baa na yañ na hɔmmu guɔla.

⁴⁴ Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaajo-na molo siɛ gbãa cu mi huon-nu u fɛɛ ni u saa dii u nunɔ-u. U mañ duɔ cu mi huon-nu, duɔ fiɛ ku, miwaajo tɔmmañ-yiingu-na, mi ka sire-yuɔ.

⁴⁵ *Diilopɔpuɔrbiemba nyɛgãaŋ nel daama-i wuɔ:

«*Diilonɔ ka hãala-bei hiere baa u nelma-i.*» †

U mañ duɔ nu mi To nelma-i aa siɛ u nun-ãndaanɔ-u, kutieño ka cu mi huon-nu.

⁴⁶ Dumaajo-na ku saa ce ŋaa molo daa mi To-i dede dɛ! Ma'i sɪ. U mañ hilaa Diilonɔ wulaa jo, u yaa daa-yo u diei yon.

⁴⁷ «Yaañ mi wañ ninsoño-i baa-na: U mañ duɔ hũu mi nelma-i, kutieño daa cicɛlma mañ sa tɛŋ dede-i tɪ.

⁴⁸ Muɔmei cicɛlmañ-niiwuoni-i.

⁴⁹ Na tobaa-ba wuyaa niiwuoni-i hɛkuraanɔ-u ŋa ba kuu.

⁵⁰ A ne da niiwuoni mañ hilaan dɔɔ-i-na, umañ duɔ wuo-ni, kutieño sa ku.

⁵¹ Muɔmei cicɛlmañ-niiwuoni mañ hilaa dɔɔ-i-na jo. U mañ duɔ wuo-ni, kutieño ka da cicɛlma mañ sa tɛŋ dede-i. Miñ ka hã nelbiliemba-i niiwuoni mañ ba da ba da ninsoñ-cicɛlma-i, meɪ fɛɛŋ kũɔma yaa-i.»

⁵² Uñ waan mafamma-i, maa gbuu jañ Yuifubaa-ba-i, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Naacolɔ daa wuɔ u hã-ye u kũɔma-i i wuo-ma wuon hama-i temma-i?»

⁵³ Yesu wuɔ cira: «Yaañ mi wañ ninsoño-i baa-na: Da ŋ da na saa wuɔ *Molon-Bieño kũɔma-i aa nyɔŋ u tãmma-i, na siɛ da ninsoñ-cicɛlma-i.

⁵⁴ U mañ duɔ wuo mi kũɔma-i aa nyɔŋ mi tãmma-i, u daa cicɛlma mañ sa tɛŋ dede-i tɪ. Duɔ fiɛ ku, miwaajo tɔmmañ-yiingu-na, mi ka sire-yuɔ.

⁵⁵ Mi kũɔma-i ninsoñ-niiwuoni aa mi tãmma-i ninsoñ-kuunyɔŋgu.

⁵⁶ U mañ duɔ wuo mi kũɔma-i aa nyɔŋ mi tãmma-i, kutieño dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo.

⁵⁷ Mi To mañ puɔraa-mi, cicɛlma dii baa u yaa-i. U yaa hãa muɔño-i cicɛlɔ daama-i; a ce dumaajo-na, umañ duɔ wuo mi kũɔma-i, mi ka bi hã kutieño-i cicɛlma famma-i.

⁵⁸ Niiwuoni mañ hilaa dɔɔ-i-na jo, ni yaa daani. Nii sɪ niiduoni baa na tobaa-baŋ wuyaa nimañ aa ku. U mañ duɔ wuo niiwuon daani-i, kutieño ka da cicɛlma mañ sa tɛŋ dede-i.»

⁵⁹ Yesuñ waan mamañ baa nuɔmba-i Kafarnamu *Diilonelhaalãdũŋgu-na ma yaa mafamma-i.

Yesu nelma ciɛ kpelle u hãalãbiemba wulaa

⁶⁰ Yesuñ piye dumaajo-na, u *hãalãbiemba fɔŋgũɔ baa cira: «Nel daama cemba dii kpelle cor; hai gbãa siɛ daama temma-i?»

⁶¹ Yesu wuɔ suɔ wuɔ ku saa dɔlnu-bei, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nel daama ciɛ kpelle na wulaa wei?»

† 6:45 Isayi (Ésaïe) 54.13

62 Aa da na ji da *Molon-Bienjo nyugun̄ u kã u muntercolommu-na, na ka wan̄ wuɔ niɛ?

63 *Diilon̄-Yalle yaa háan̄ nelien̄ nuɔŋo-i cicɛlma-i, ni ma'i sí nelien̄ nuɔŋo-i baa ŋ yundaan̄gu-i ŋ sie gbãa ce bɛŋkũngu. Min̄ waan̄ nelma man̄ baa-na, Diilon̄-Yalle dii ma yaa nuɔ-i baa cicɛlma-i hiere.

64 Nga banamba dii na hɔlma-na, ba saa hũu-ma.» Ninsie ninsie, Yesu wuɔ suyaa ányagarmantaamba-i dii ku domma-na, aa wuɔ bi suyaa uman̄ ka hel u huon̄-nu, ku'i cie wuɔ tuɔ wan̄ mafamma-i.

65 Uŋ piye dumaan̄o-na, wuɔ cira: «Da na da mi ciera molo sie gbãa cu mi huon̄-nu ni Diilo saa dii u nuŋgu, ku yun̄gu yaa kufan̄gu-i.»

66 A don̄ yiin̄gu fan̄gu-na, u háalábiemba fɔŋgũɔ bir, ba sa tiraa nyaanu-yuɔ.

67 Ban̄ birii, Yesu wuɔ yuu u háalábien̄ cɛncieluo ba hái baamba-i wuɔ: «Namaa na bi taara na bir mi huon̄-nu wei?»

68 Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, cicɛlma man̄ sa tɛŋ dede-i ma nelma dii baa nuɔnei; i bir nan̄ huon̄gu-na ka nyaanu hai?»

69 I haa i nan̄ga-i nuɔnei nuɔ-i, aa i suyaa wuɔ Diilon̄ un̄ puɔraa u nolŋo man̄ jo, u yaa nuɔŋo-i.»

70 Yesu wuɔ cira: «Ma sí naa dii cɛncieluo baa na hái ke? Hai fiɛlaa-na? Muɔmei sí wei? A ne da Sitáni-nolŋo dii na hɔlma-na.»

71 U gbɛ *Yuda yaa dumaan̄o-na. Simɔ-Isikaro bienjo. U nuŋgu waa Yesu háalábien̄ cɛncieluo ba hái baamba-na. U yaa juɔ hel Yesu huon̄gu-na.

7

Yesu hamba taara u hel pigáan̄ u ferɛ

1 Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ cor tuɔ wuɔra *Galile yaa nuɔ-i, u sa taara u kã *Yude-i-na. *Yuifu ba yuntaamba taa ba taara-yuɔ baa komma ku'i cie u saa tuɔ taara u kã.

2 A ne da huon̄gu fan̄gu-na Yuifu ba ponsaan̄gu man̄ ban̄ bɛŋ-kun̄ *gbugan̄-nin̄-ponsaan̄gu-i kuu naa pie tí.

3 U hamba gbɛ-yo wuɔ: «ŋ sa ta bande-i-na kã Yude-i-na wei? Da ŋ kã, ŋ *háalábiemba man̄ dii terien̄gu-na ba ka bi da ŋ áncemba-i.

4 Nelien̄ nuɔ da ŋ ta ŋ taara ba suɔ-ni, ŋ saaya ŋ hel pigáan̄ ŋ ferɛ. Nin̄ ceŋ himma man̄ daama-i, ŋ saaya ŋ hel nuɔmba-i hiere ba da-ni.»

5 A ne da bafamba ferɛ-i ba saa naa haa ba nan̄ga Yesu-i-na.

6 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Namaa daa ma cemman̄-huon̄gu hii, nga meɪ wulaa ku saa hi yogo.

7 Nelbiliemba sie gbãa bigáan̄ namaan̄o-i, nga ba bigáan̄ muɔŋo-i wuɔ mi cie niɛ ta mi piye wuɔ ba maacemma saa fa?»

8 Aa naa cira: «Taa na kã mi yaan̄-na ponsaan̄gu-na, muɔmi kãmman̄-huon̄gu saa hi.»

9 U waan̄ ma yaa-i baa-ba aa bir tɛna Galile-i-na.

Yesu nelma cie Yuifubaa-ba-i gbɛrɛ

10 Yesu hãman̄ taa ponsaan̄gu-na, wuɔ bi sire nyaa ba huon̄-nu. Nga u saa yan̄ molo da-yo.

11 Ponsaan̄gun̄ kaa don̄, *Yuifu ba yuntaamba taara-yuɔ ba saa da-yo. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U curaa hie?»

12 Fuɔ nelma yaa waa nuɔmba nunni-na. Banan̄ ba'a nelfɛfein̄jo. Banan̄ ba'a nelfɛfein̄jo sí, kɛrɛ u pira nuɔmba-i.

13 Nga ba taa ba káalá Yuifu ba yuntaamba-i a ce ba sa sie piye u maama-i gbagaga.

14 Ponsaangun juo hi ku holle-i, Yesu wuo ka *Diilodubuo-i-na ka tuo wan Diilon-nelma-i.

15 Ku ce Yuifubaa-ba-i gberε. Baa ta ba piye wuo: «Naacolj daa u saa bi ce kalajo, fuo cie nie tuo suɔ Diilon-nelma-i jeje dumandε-i?»

16 Yesu wuo cira: «Minj wan maman daama-i mei huɔya-maama sí, Diilono'i puɔraa-mi baa-ma.

17 Umanj duɔ hũu-ma duɔ ce Diilono huɔnga-i, kutienjo ka suɔ wuo mei nelma sí.

18 Umanj duɔ tuo wan fuo ferεnj maama-i, nj da kutienjo kaal u ferε. Nga umanj duɔ tuo taara u ce u pɔpuortienjo ce boi, fuo yaa ninsontienjo-i, huhurma sa waa u nelma-na.

19 Ma sí *Moisi yaa hãa-na *anjnamma-i ke? A bige-i cie na sa wuo ma hũmelle-i? Ma bilaa nie na ta na taara na ko-mi?»

20 Nuɔnj baa cira: «Nj yungu siire wei? Hai taaraayanj duɔ ko-ni?»

21 Yesu wuo gbε-ba wuo: «Mi cie nelma diei yonj aa ma ce-na gberε.

22 Moisi wuo na ta na *jã bibemba-i; njga ku saa donj fuo bãanj-nu, ku duɔnj i bĩncuɔnj-bãanj-nu. Nga Moisinj waanj-ma, da ku fie waa *yitlenangju-i na já nuamba-i.

23 Namaa da na ta na já yitlenangju-na wuo na wuo Moisi hũmelle, ku ce nie muɔ minj siire nelfifinjo-i yitlenangju-na, na sire wuo hii?

24 Baa na ta na ne nuamba yammu aa na ta na piye. Da na da mamanj, na taara ma yaanja-i igɛna ku yaa na ka suɔ nanj saaya na wanj mamanj.»

Yesu yaa Konkortienjo-i wei?

25 Yesunj waa tuo piye, Yerusalemutaamba namba da-yo. Baa ta ba piye wuo: «Banj taaranj naacoljo manj da ba ko-yo, u'i sí daayo-i wei?

26 U yaa piyenj daayo nuamba-na aa ba fiinanj aa yanj-yo. Ku baa ji waa i yuntaamba daa nie sí u yaa *Konkortienjo-i?

27 Ba sie sie! Naacolj daayo-i i suɔ unj hilaa kusuɔnj-nu, a ne da Konkortienj duɔ ji jo, molo sie suɔ unj hilaa kusuɔnj-nu.»

28 Huɔngju fangju-na, Yesu waa tuo wanj Diilon-nelma-i *Diilodubuo-i-na, wuo piye da gbagaga wuo: «Ma sí na'a na suɔ-mi aa tiraa suɔ mi munhelmu-i? Na saaya na suɔ wuo mi saa jo mi ferεnj jomma; molojo-i cie mi jo. Aa kutienjo-i huhurmantienjo sí, njga na sa suɔ-yo.

29 Muɔ fuo, mei suɔ-yo. Kumanj cie mi ta mi suɔ-yo, mi hilaa fuo terienj-nu'i jo, aa u yaa puɔraa-mi.»

30 Yesunj waanj mafamma-i, baa pãnj ta ba taara ba bel-o. Nga u belmanj huɔngju saa naa hi, a ce molo saa sie duɔ haa u nanja yuo.

31 Mafammanj fie ce, nuamba boi yagar hũu u nelma-i ba hɔlma-na aa naa ta ba cuo ba piye baa ba-naa wuo: «Diilon unj pãa nungu-i wuo u ka saanj Konkortienjo manj, duɔ fie ji jo, u ji ce gberε hayo-i u maar naacolj daayo wuonjo-i?»

Yesu nelma cuu Yuifubaa-ba hɔmmu-i

32 Nuambañ cuo ba wanj Yesu maama-i, *Farišebaa-ba ji nu-ma. Banj nu-ma, ba sire baa *Diilojigantaamba yuntaamba-i a puɔr *Diilodubuo niyataamba namba wuo ba ka bel-o.

33 Yesu wuo ka gbε-ba wuo: «Mi ka tɛna baa-na ce yinni cɛlle aa suɔ bir kã umanj puɔraa-mi u wulaa.

34 Miŋ kǎŋ kusuŋ-nu, na siɛ gbáa kǎ, a ce dumaanjo-na, na ka taara-miɛ na siɛ da-mi.»

35 *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Wuɔ u kǎ hie aa cira i siɛ gbáa da-yo? Ku ce Yuifubaa-ba maŋ dii hɛŋgu-na u taara duɔ kǎ ba yaa wulaa-i ka waŋ Diilonj-nelma-i baa *niɛraamba-i wei?»

36 Nel hama-i temma-i dumandɛ-i? «Miŋ kǎŋ kusuŋ-nu namaa na siɛ gbáa kǎ, a ce dumaanjo-na na ka taara-miɛ na siɛ da-mi?»»

Yesu waŋ Diilonj-Yalle maama

37 *Gbugannij-ponsaanju tɛmmanj-yiingju yaa waa yibuɔ-i. Yiingju fanŋun juɔ hi, Yesu wuɔ sire yiera aa naa piye da gbagaga baa nuɔmba-i wuɔ: «Hɛŋkuɔsɛŋ da ni bel uman, u jo mi wulaa u ji nyɔŋ hɛmma-i.

38 Njaa maŋ waan dumaa Diilonj-nelma-na wuɔ: «Uman duɔ haa u nanŋa miɛ, cicɛlmanj-hɛmma ka ta ma bɛŋ kutienjo huɔŋga-na njaa nuoraanju.»*

39 Bamanj naa hɛyaa Yesu nelma-i, banj nja naa saaya ba da *Diilonj-Yalle maŋ, Yesu taa u waŋ difande maama yaa dumaanjo-na. Huɔŋgu fanŋu-na, Diilonjo saa naa hi pigaanj Yesu bɔbɔima-i, a ce dumaanjo-na, molo saa naa hi da Diilonj-Yalle-i yogo.

Nuɔmba saa nunu ba-naa Yesu kɛŋgu-na

40 Yesunj piye dumaanjo-na, banan baa ta ba piye dii nuɔmba hɔlma-na wuɔ: «Coima saa fa, naacolj daayo yaa *Diilopɔpuɔrbilonjo-i!»

41 Banan ba'a: «Diilonj unj pǎa nunŋu-i wuɔ u ka saanj *Konjortienjo maŋ, u yaa-i!» Banan ba'a: «Diilonj unj pǎa nunŋu-i wuɔ u ka saanj Konjortienjo maŋ, u ce niɛ aa hel *Galile?»

42 Diilonj-nelma saa cira wuɔ Konjortienjo ka waa *Davidi hǎayɛljo wei? Aa tiraa cira wuɔ u ka honj Betelemu, Davidi ba nelle-na.»

43 Kunj ciɛ dumaanjo-na, ba saa nunu ba-naa Yesu kɛŋgu-na.

44 Banan baa ta ba taara ba bel-o, nŋa hai ka siɛ haa u nanŋa yuɔ?

45 *Diilodubuɔ niyataamba bir kǎ bamanj puɔraa-ba ba wulaa.† Banj kǎa, baa yuu-ba wuɔ: «Ku kaa ce niɛ aa na saa bel-o jo baa-yo?»

46 Baa cira: «Ij siire, i saa da molo piye naacolj daayo temma-i dede.»

47 *Fariɛbaa baa cira: «Ku ce namaa na bi yaan u pira-nɛi tɛl yaa dɛ-i-na wei?»

48 Na nuɔ ba'a i yuntienj hayo-i cuu u huonj-nu? Sisɔ Fariɛleyienj hayo-i cuu u huonj-nu?

49 Bamanj cuu u huonj-nu, u diei sa suɔ *anjɛnmma-i. Ninj daaba dɛ-i hiere Diilonjo gǎan baa-ba!»

50 Fariɛleyienjo nanjo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bɛl-yo Nikodemu; u yaa naa kǎa Yesu wulaa isuɔŋgu nanŋu-na.‡ Fuɔ wuɔ gbɛ-ba wuɔ:

51 «Na suyaa wuɔ a saa baa miɛ anjɛnmma-i, die saa yuu moloŋo-i a suɔ unj ciɛ kumanj, i siɛ gbáa ce-yo bɛŋkɛŋgu dɛ?»

52 Baa cira: «Nuɔ nj taara nj cu Galiletaamba huonj-nu wei? Kǎ nj ka migǎan nj kalanj Diilonj-nelma-i fafamma nj ne, nj sa ka da *Diilopɔpuɔrbilo nanjo hilaa Galile-i-na.»

53 [Banj juɔ piye tɛl, baa sire bɔrɔ kɛŋ ba cɛnnij.

8

Ba bilaa ciɛŋo nanjo-i baa bibiɛŋo jo baa-yo Yesu wulaa

* 7:38 Niɛŋ Esekɛl (Ézéchiel) 47.1; Sakari (Zacharie) 14.8. † 7:45 *Diilojgǎntaamba yuntaamba yaa naa puɔraa-ba baa *Fariɛbaa-ba-i. Niɛŋ 7.32. ‡ 7:50 Niɛŋ 3.1-2.

1 Nuɔmbarj buɔra, Yesu wuɔ ta ká *Olivi-tibinni-tánuŋgu-na.

2 Ku cuo kaala-i-na, wuɔ naar jo *Diilodubuɔ-i-na. Nuɔmbar-i hiere baa kúɔl ba-naa jo u wulaa. Wuɔ tɛna tuɔ wanj Diilonj-nelma-i baa-ba.

3 U juɔ'a u ne da *ánjɔnamma pigáataamba-i baa *Farisɛbaa-ba juɔ ji jɔna moloŋ ciɛŋo nanjo-i ba yaanŋa-na, wuɔ ba bilaa-yo baa bibiɛŋo.

4 Barj tɛna-yuɔ, baa gbɛ Yesu-i wuɔ: «Háalátie, i bilaa ciɛŋ daayo-i baa bibiɛŋo.

5 A ne da ánjɔnamma-na, *Moisi ciɛra wuɔ i tɛ nanj caamba famba temma-i baa támpɛɛɛŋa i ko-ba. Nuɔ fuɔ, nanj'a niɛ?»

6 Ba yuu-yo dumaanjo-na da ba ne sí u ka piiye cáɔ ba bel-o. Yesu wuɔ yanj-ba aa naa ture u yunŋu-i tuɔ nyegɛŋ hɛma-na baa u niele.

7 Baa cor ta ba yuu-yo. Barj yuu-yonj ba titirre dumaanjo-na, wuɔ ciir u yunŋu-i aa naa cira: «Namaanjo-na, umanj duɔ saa ce kuubabalaanŋu dede, kutiɛŋo donj u nanj-yo mi ne.»

8 Aa naa tiraa ture u yunŋu-i tuɔ nyegɛŋ hɛma-na.

9 Unj piiye baa-ba dumaanjo-na, baa donj ta ba ta ba da-ba-diei. Ba bínciɔŋo yaa taa igɛna aa banamba cu. Ba taa dumei hiere aa ji yanj Yesu yaa yonj baa ciɛŋ daayo-i.

10 Yesu wuɔ ciir u yunŋu-i aa naa cira: «Ciɛŋ nuɔ, ba curaa hie? Molo saa nanj-ni wei?»

11 Ciɛŋ wuɔ cira: «Háalátie, molo saa nanj-mi.»

Yesu wuɔ cira: «Áhãa! Ká, muɔmi sie bi gáŋ baa-ni. Nŋa baa tiraa ŋ ce kuubabalaanŋu.»]

Yesu yaa fitnuɔ-i nelbilibemba hɔlma-na

12 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ ji tiraa tuɔ piiye baa nuɔmbar-i wuɔ: «Muɔmei fitnuɔ-i nelbilibemba hɔlma-na. Umanj duɔ cu mi huonj-nu, u sie waa kukulma-na, u ka da gbagbaama manj káanj baa-yo Diilonj-nelle-na.»

13 *Farisɛbaa baa gbɛ-yo wuɔ: «Nuɔ da ŋ ji ta ŋ wanj nanj ferɛŋ maama-i, yunŋu ce niɛ waa nanj nelma-na?»

14 Yesu wuɔ cira: «Muɔ mi suyaa mi munjhelmu-i aa tiraa suɔ mi munjkaammu-i, a ce dumaanjo-na, da mi fiɛ ta mi wanj mamarj mi kúnŋu-na, mi sa kar coima. A ne da namaanjo-i, na sa suɔ mi munjhelmu, na sa suɔ mi munjkaammu.

15 Namaa ne nelma-i nelbilieŋ nemma aa ta na cáɔ nuɔmbar-i, a ne da meɪ sa cáɔ nelieŋo.

16 Aa da mi fiɛ cáɔ umanj, da ŋ ne-ma, ŋ da-ma ninsonjo. Hama-i nuɔ-i? Mi sa ce weima-i mi diei; umanj puɔraa-mi, uu dii baa-mi.

17 Ma sí ma nyegáan na *ánjɔnamma-na wuɔ: «*Siertaan da ba yu ba hái nelma manj nuɔ-i, ninsonjo.*»*

18 Terieŋu fanŋu-na, muɔ baa mi To-i miemei siertaanj mie meɪ maama-na; u yaa puɔraa-mi.»

19 Farisɛbaa-ba yuu-yo wuɔ: «ŋ to dii hie?»

Yesu wuɔ cira: «Na sa suɔ muɔŋo-i na ka ce niɛ gbáa suɔ mi To-i. Kuɔ na taa na suɔ muɔŋo-i, naa naa gbáa suɔ mi To-i.»

20 Yesu waa *Diilodubuɔ-na tuɔ wanj Diilonj-nelma-i aa tuɔ piiye nel daama-i. U waa barj dii gbeɛna-i kusunŋ-nu ba há Diilonjo-i. U belmanj-huonŋuŋ ŋa naa ku saa hi dumaanjo-na, molo saa haa u nanŋa yuo.

* 8:17 Anjɔnamma tiyemmanj-scbe (Deutéronome) 17.6, 19.15; Kámmarj-scbe (Nombres) 35.30

Yesu pigáan̄ u s̄nni-i

21 Yesu wuɔ suonu u ándaan̄gu-i baa-ba wuɔ: «Mi ka ta. Aa mi suyaa miɛ na ka taara-miɛ. Na siɛ bi gbáa ká min̄ kán̄ kusuɔŋ-nu; a ce dumaan̄o-na, na ka ku baa na ámbabalma-i.»

22 *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i ciɛ wuɔ i siɛ gbáa ká un̄ kán̄ kusuɔŋ-nu? U taara duɔ ko u fɛɛ wɛi?»

23 Yesu wuɔ cira: «Naaa hilaa híɛman̄ bande aa mɛi hel dɔɔ. Híɛman̄-baamba'i namaan̄o-i aa muɔŋo-i híɛman̄-wuɔŋ muɔ s̄l,

24 ku'i ciɛ miɛ na ka ku baa na ámbabalma-i. Coima saa fa, da na saa húu-ma wuɔ uman̄ dii gbula u yaa muɔŋo-i, na ka ku baa na ámbabalma-i.»

25 Baa yuu-yo wuɔ: «Nuɔŋo-i hai moloŋ nuɔnei?»

Yesu wuɔ cira: «Mi pigáan̄-na mi s̄nni-i dii ku domma-na.

26 Na nelma bɔi dii mi da mi wan̄-ma baa-na, na yun̄-maama bɔi bi dii mi da mi fiɛnu-mɛi. Nga uman̄ puɔraa-mi huhurmantien̄o s̄l. Un̄ pigáan̄-mi maman̄, mi wan̄ ma yaa-i baa nuɔmba-i.»

27 Yesun̄ piye baa-ba, ba saa suɔ wuɔ u gbɛ u To yaa-i.

28 Wuɔ cira: «Da na ji haa *Moloŋ-Bien̄o-i dɔɔ huɔŋgu man̄ nuɔ-i, na ka suɔ suɔ wuɔ uman̄ dii gbula u yaa muɔŋo-i. Na ka bi suɔ wuɔ mi sa ce wɛima mi fɛɛ. Mi Toŋ wan̄ maman̄ baa-mi, mi wan̄ ma yaa-i.

29 Um̄ puɔraa-mi, mi ce u huɔŋga-i; a ce dumaan̄o-na uu dii baa-mi; u saa nanna-miɛ mi diei yon̄.»

30 Yesun̄ piye dumaan̄o-na, nuɔmba bɔi húu u nelma-i.

Ninsoŋo sa dɔlnu nelbiliemba-i

31 *Yuifubaa-ba man̄ naa húyáa Yesu nelma-i, wuɔ wan̄ baa-ba wuɔ: «Da na bel mi nelma-i nammu hái, na ka ce mi *háalábien̄ namaa kelkel.

32 Na ka suɔ ninsoŋo-i aa ninsoŋo ka ce na waa na fɛɛŋ nuɔ.»

33 Baa cira: «ŋ wan̄ wuɔ niɛ dɛ-i? Miɛŋo-i *Abiramu háayɛl̄n̄ miɛ, ii dii i fɛɛŋ nuɔ, i saa ce nɛliɛŋ-kɔrs̄s̄nni dede.»

34 Yesu wuɔ cira: «Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Uman̄ duɔ ce ámbabalma-i, kutien̄o ciɛ kɔriɛŋo ámbabalma wulaa.

35 A ne da kɔriɛŋo siɛ gbáa ce d̄n̄gu baa u yuntien̄o-i, ŋga u yuntien̄o biɛŋo yaa gbáa ce d̄n̄gu-i baa u to-i.

36 Terien̄gu fan̄gu-na, Bɛpol̄n̄ duɔ cira nuɔni man̄ dii ŋ fɛɛŋ nuɔ, nii dii ŋ fɛɛ nuɔ kelkel.

37 Mi suyaa miɛ Abiramu háayɛl̄n̄ namaa, ŋga na taara na ko-mi wuɔ mi nelma sa dɔlnu-nei.

38 Muɔ min̄ daa maman̄ mi To wulaa, mi wan̄ ma yaa-i. Nga namaan̄o-i, na toŋ háaláayá-nei maman̄, na ce ma yaa-i.»

39 Baa cira: «Miɛ to yaa Abiramu.»

Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa waa Abiramu bisál̄n̄ namaa kelkel, naa naa ta na ce Abiramu temma-i.

40 Nga na bir yan̄ aa ta na taara na ko-mi a ne da min̄ daa ninsoŋo man̄ mi To wulaa, mi waan̄ u yaa baa-na. Nan̄ ceŋ maman̄ mafamma-i Abiramu maacemma'i wɛi?

41 Na biyaa na to u maama.»

Baa cira: «Miɛŋo-i búɔraan̄ miɛ s̄l; i to dii u diei yon̄, u yaa Diilon̄o-i.»

42 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muɔmi hilaa Diilon̄-terien̄-nu'i jo, aa mi juɔ fuɔ jomma'i. Kuɔ na to yaa naa waa Diilon̄o-i ninsoŋo, muɔmi k̄n̄gu naa ta ku dɔlnu-nei. Mi saa jo mi fɛɛŋ jomma, u yaa puɔraa-mi.

⁴³ Nanj'a na sa nu mi nelma-i ku'i ciɛ miɲ waɲ mamaɲ baa-na, na sa suɔ ma yunɲu-i.

⁴⁴ Na to yaa *Sitáni. Na taara na ce fuɔ kusunɲu yaa-i. Dii ku domma-na, u yii baa nelkolle yaa-i. Uɲ'a u sa waɲ ninsoɲo-i dumaɲo-na, u saa siɛ ninsoɲo-i dede. U yaa coima tieno-i, a ce dumaɲo-na u nelma-i hiere coima.

⁴⁵ Nga muɔ fuɔ, mɛi waɲ ninsoɲo yaa-i; ku'i ciɛ ŋ da na saa hũu mi nelma-i.

⁴⁶ Namaɲo-na, hai gbãa da cãlmuɔ haa-miɛ? Da kuɔ mi waɲ ninsoɲo, bige-i ciɛ na ta na cɪna mi nelma-i?

⁴⁷ Umanɲ duɔ waa Diilonɲ-wuonɲo, ŋ da kutienɲo nu Diilonɲo nelma-i. Nga namaɲo-i, Diilonɲ-baanɲo namaa sɪ, ku'i ciɛ na sa nu mi nelma-i.»

⁴⁸ Baa cira: «Diɛ cira nuɔɲo-i *Samariyienɲ nuɔ, i saa kar coima; aa *jɪna ka sire ŋ yunɲu-i dii.»

⁴⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi yunɲu saa sire; mi kãɲ mi To yaa-i aa namaa na yagar wuɔ na siɛ kãɲ muɔɲo-i.

⁵⁰ Mɛi sa taara mi jɪna mi fɛɛɛ dɔɔɔ, moloɲo'i dii tuɔ ce mafamma-i, aa kufanɲu tieno yaa suyaanɲ nelienɲo nelienɲo kuman gbɛɛ baa-yo.

⁵¹ Yaan mi waɲ ninsoɲo-i baa-na: Umanɲ duɔ tuɔ nu mi nuɲɲu-i u sa ji suu baa kuliɲɲu-i dede.»

⁵² Yesuɲ waanɲ mafamma-i, Yuifubaa-ba gbɛ-yo wuɔ: «Fiɛfiɛ fuɔ, nuharunɲu si dii, i suyaa wuɔ nii si dii gbãɲgbãɲ. Abiramu-i baa *Diilopɔpuɔɔɔbiembra-i ba kuu hiere, aa nanɲ ta ŋ piɲye wuɔ umanɲ duɔ tuɔ nu nanɲ nuɲɲu-i kutienɲo sa ji suu baa kuliɲɲu-i dede.

⁵³ Daa u cɔɔnu dɛ! Nanɲ daa niɛ sɪ nanɲ maaraa i to-i Abiramu-i wɛi? Nga fuɔ u kuu, Diilopɔpuɔɔɔbiembra tiraa ku.»

⁵⁴ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ muɔmɛi taa mi kaal mi fɛɛɛ, yunɲu naa saa waa-kuɔ. Nga mi To yaa kaalaan-miɲ. Na gbɛ u yaa-i wuɔ namaa Diilonɲo

⁵⁵ aa na sa bi suɔ-yo. Muɔ fuɔ, mɛi suɔ-yo. Da mi cira mi sa suɔ-yo, mi ka ce coikartienɲ muɔ namaa temma-i. Mi suɔ-yo aa tiraa ta mi nu u nuɲɲu-i.

⁵⁶ Abiramu maɲ namaa to, uɲ juɔ suɔ wuɔ u ka hi mi jommanɲ-yiinɲu-i, u huɲɲa gbuu pãɲ fɛ. Uɲ juɔ da-mi, kuɔ gbuu silaa dɔlɲu-yuɔ ŋaa bige-i?»

⁵⁷ Yuifubaa baa cira: «Nanɲ saa bi hi da bienɲ komuɔɲa hãi baa cɪncieluo-i yogo aa cira nanɲ daa Abiramu-i; ŋ daa-yo danɲ hama-i temma-i?»

⁵⁸ Yesu wuɔ cira: «Yaan mi waɲ ninsoɲo-i baa-na: Aa Abiramu suɔ duɔ honɲ, muɔmi maɲ dii gbula mi naa waa.»

⁵⁹ Uɲ waanɲ mafamma-i, baa biɛra tãmpɛlɛiɲa wuɔ ba nanɲ-yo. Wuɔ yan-ba aa naa fuo hel *Diilodubuɔ-i-na ta.

9

Yesu puurii yironɲo nanɲ yufienɲa

¹ Yesuɲ taa ka hi hɔlma namma-i, wuɔ da yironɲo nanɲo. Kutienɲo huɔɲ baa u yirɪnni-i.

² U *hãalãbienɲ baa yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, bige-i yirii naacolɲ daayo-i? Fuo fɛɛɛɲ ãmbabalma'i yirii-yo waa u bɪncuɔɲ-maama'i yirii-yo?»

³ Yesu wuɔ cira: «Fuɔ ãmbabalma sɪ, u bɪncuɔɲ-maama bi sɪ. Diilonɲ uɲ hii dumaa, u yirii duɔ pigãanɲ nelbilibiembra-i ku yaa-i.

⁴ Cuo duɔ gbãɲ kaal, i saaya i tiɛ ce mi pɔpuɔɔɔtienɲo maacemma-i, ni ma'i sɪ, bãan da ku tɪ, molo siɛ gbãa ce blɲkɲɲu.

⁵ Miɲ yɛɲ nelbilibiembra hɔlma-na, muɔmɛi ba fitɪnuɔ-i.»

⁶ Uɲ waanɲ mafamma-i, wuɔ tu taalunɲu hɛɛma-na aa guɔlɲu-kuɔ baa hɛɛma-i a hure yironɲ daa u yufienɲa-na

7 aa naa cira: «Ká ñ ka saar ñ yaan̄ga-i Siloe hünfun̄gu-na.» (Siloe yun̄gu yaa wuɔ pɔpɔurbilon̄o.) Naacol̄ñ wuɔ ká ka saar u yaan̄ga-i, u yufien̄ aa pāñ puur; wuɔ bir tuɔ kün̄.

8 Ün̄ káa ka hi, u caantaamba-i baa baman̄ taa ba suɔ-yo hiere baa piel u ma-na. Baa ta ba piye wuɔ: «Naacol̄ñ daa u yaa saa tuɔ t̄ena u cārā wei?»

9 Ban̄añ ba'a u yaa-i, ban̄añ ba'a u'i s̄i k̄ere u nabier̄año. Naacol̄ñ fuɔ fere wuɔ cira: «Muɔmei mi fere!»

10 Baa yuu-yo wuɔ: «Ñ cie ñ yufien̄a-i nie a puur?»

11 Wuɔ cira: «Ban̄ bññ naacol̄ño man̄ Yesu-i, u yaa cie kpɔkpɔtuɔñgu hure-yei aa cira mi ká Siloe-i-na ka saar-a. Mi káa ku yaa-i ka saar-a, a pāñ puur.»

12 Baa yuu-yo wuɔ: «Naacol̄ño fan̄o we-i-na?»

Wuɔ cira: «Na fen̄ muɔ, mei suɔ hie?»

Diilon̄o gb̄aa nu nelbaban̄o nun̄gu-i wei?

13-14 Yesun̄ puurii naacol̄ñ daayo yufien̄a-i yiñgu man̄ nuɔ-i, ku waa *yit̄enan̄gu. Naacol̄ñ un̄ piye dumaan̄o-na, baa bel-o ká baa-yo *Faris̄lebaa-ba wulaa.

15 Faris̄lebaa baa bi yuu-yo u yufien̄añ cie dumaa puur. Wuɔ cira: «U huure kpɔkpɔtuɔñgu yei aa cira mi ká ka saar mi yaan̄ga-i. Mi káa ka saar-ka ku yaa nuɔ-i, mi yufien̄a puur.»

16 Faris̄lebaa-ba namba ta ba piye wuɔ: «Naacol̄ño man̄ cie maacen̄ daama-i u sie gb̄aa jo Diilon̄-jomma. Na saa da, u sa k̄añ yit̄enan̄gu baa u maacemma-i.»

Ban̄añ ba'a: «Āmbabalmanceron̄ hayo-i gb̄aa ce nel daama temma-i?» Kun̄ cie dumaan̄o-na, baa hel ba-naa honniñ.

17 Faris̄lebaa baa yuu naacol̄ño-i wuɔ: «Nuɔ fuɔ, nan̄'a nie naacol̄ñ daayo kün̄gu-na?»

Wuɔ cira: «Mei wulaa, *Diilopɔpɔurbilon̄o.»

18 *Yuifubaa baa sire wuɔ naacol̄ñ daa u saa naa yir. Baa bi u b̄incuɔmba jo.

19-20 Ban̄ juɔ, baa yuu-ba wuɔ: «Namaa bier̄o-i naacol̄ñ daayo-i wei?»

Baa cira: «Ūu, mie bier̄o.»

Yuifubaa ba'a: «U huɔñ baa yirs̄l̄nni-i wei?»

Naacol̄ño b̄incuɔñ ba'a: «Ūu, u huɔñ baa-ni.»

Yuifubaa ba'a: «U yufien̄a cie nie aa puur fiefie-i-na?»

21 U b̄incuɔñ ba'a: «Coima saa fa, i saa suɔ u yufien̄añ cie dumaa puur, aa i saa bi tiraa suɔ uman̄ puurii-ya.» Aa naa cira: «Yun̄ñ fuɔ fere-i, bisáláan̄o s̄i; man̄ cie dumaa, u ka wan̄-ma baa-na.»

22 Kuman̄ naa cie ba wan̄ mafamma-i, Yuifubaa baa wurii-ba wuɔ uman̄ duɔ cira Diilon̄ un̄ p̄aa nun̄gu-i wuɔ u ka saan̄ *Kon̄kortien̄o man̄ u yaa Yesu-i, ba nyaa kutien̄o-i *Diilon̄elh̄aaládün̄gu-na.

23 Kufan̄gu korma'i naa cie u b̄incuɔmba cira ba yuu fuɔ fere-i bisáláan̄o s̄i.

24 Ku huon̄gu-na, Faris̄lebaa-ba tiraa ji bi naacol̄ño-i ji cira: «Ne Diilon̄o-i aa ñ wan̄ nin̄so-i; naacol̄ñ daayo-i nelfefein̄o s̄i, mie fere-i i suyaa-ma.»

25 Naacol̄ñ wuɔ cira: «Mei sie gb̄aa cira nelfefein̄o, mei sie bi gb̄aa cira nelfefein̄o s̄i. Nga ma diei maama man̄ mein̄ suyaa-ma: U puurii mei yufien̄a-i.»

26 Baa yuu-yo wuɔ: «U cie-ni nie? U puurii ñ yufien̄a-i puur hama-i temma-i?»

27 Naacol̄ñ wuɔ cira: «Mi waan̄-ma baa-na, na saa yiera nu-ma. Bige-i cie na'a mi tir-ma? Namaa na bi taara da na ce u *h̄aalábien̄ namaa wei?»

28 Baa pán ta ba tuora-yuɔ aa naa cira: «Nuɔnei u hāalābilonɔ nuɔ! Miɛ fuɔ, *Moisi hāalābierɔ miɛ.

29 I suyaa wuɔ Diilonɔ piye baa Moisi-i, ŋga daayo-i i sa suɔ u munɔhelmu!»

30 Naacolɔ wuɔ cira: «Namaa gbɛɛ! Na sa suɔ u munɔhelmu a ne da u puurii mei yufienɔ-a-i!

31 Na suyaa kerre wuɔ Diilonɔ sa nu nelbabalaamba nunni-i de! Umanɔ duɔ tuɔ wuɔ u hūmelle-i aa tuɔ ce u huɔŋga-i u nu fuɔ nunɔgu yaa-i.

32 Moloŋo manɔ huɔŋ baa yirsinni-i, inɔ siire ji hi baa nyunɔgo, i saa nu-ma dede wuɔ melɔ daayo puurii kutienɔ yufienɔ-a-i.

33 Kuɔ naacolɔ daa u saa naa jo Diilonɔ-jomma, uu naa saa gbāa ce bɔŋkūŋgu.»

34 Baa cira: «Daa u cɔrnu de! Nuɔni manɔ huɔŋ baa āmbabalma-i, nuɔnei gbāa pigāan miɛŋo-i nelma wei?» Aa naa pán nyaa-yo hiel-o Diilonɔhāalādūŋgu-na.

Yirsinni dii ni hai

35 Banɔ duɔnya naacolɔ-o-i, Yesu wuɔ nu-ma aa kā u wulaa ka yuu-yo wuɔ: «ŋ haa ŋ nanɔga-i *Moloŋ-Biɛŋo-na wei?»

36 Naacolɔ wuɔ: «Hāalātie, u yaa hai? Pigāan-mi baa-yo; mi taara mi hūu u maama-i!»

37 Yesu wuɔ: «U yaa ŋ yaanɔga-na; u yaa piiyenɔ baa-ni.»

38 Naacolɔ wuɔ: «Itie, mi hūyāa-ma.» Aa naa pán dūna Yesu yaanɔga-na.

39 Yesu wuɔ cira: «Mi juɔ hɛma-na da mi ji ce nelma diei. Mi juɔ da mi ji puur yiriemba yufienɔ-a-i aa suuye bamanɔ daanɔ ba waanɔga-i.»

40 *Farisɛbaa-ba namba waa u caanɔgu-na, baa cira: «Miɛ fuɔ i saa yir yogo.»

41 Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa suɔ-ma wuɔ na yirii, āmbabalma naa saa waa-nei, ŋga nanɔ ciera namaa saa yir, na āmbabalma dii ma temma-i yogo.»

10

Yesu yaa anclinafefeŋo-i

1 Banɔ tɔyāa nelma famma-na, Yesu wuɔ ji nanɔ gbānalāanɔ daaku-i baa-ba wuɔ: «Umanɔ duɔ yanɔ naatuɔŋgu dumelle-i aa suur yanɔga nanɔga, coima saa fa, ba bɔ u yaa-i cuoyuo-i.

2 Ŋga umanɔ duɔ suur baa dumelle-i, u yaa naatuɔntienɔ-o-i, u yaa ānclinanɔ-o-i.

3 Tūlmba suɔ ba tienɔ-o-i. Duɔ kā de-i-na, umanɔ niɛyanɔ naatuɔŋgu-i u sire puur dumelle-i hā-yo, u tuɔ bɔ tūlmba-i ba yireŋ-na ba da-ba-diei, ba ta ba hel.

4 Banɔ suɔ-yonɔ dumaanɔ-o-na, duɔ ji bɔ-ba ba hel hiere, u ta ba yaanɔ-na aa ba cu-yo.

5 Ŋga da ba'a ba sa suɔ-ni, ba sie sie cu ŋ huonɔ-nu. Banɔ'a ba sa suɔ ŋ yalle-i, da ŋ bɔ-ba, ba bir yanɔ aa ta ba gbar-niɛ.»

6 Yesunɔ nanɔ gbānalāanɔ daaku-i, ba saa suɔ ku yunɔgu-i.

7 Wuɔ tira cira: «Yaanɔ mi wanɔ ninsonɔ-o-i baa-na: Muɔmei naatuɔŋgu dumelle-i.

8 Bamanɔ juɔ yaanɔga muɔmi-na hiere, cuobaa; ŋga tūlmba saa nu ba nunni-i.

9 Muɔmei dumelle-i. Umanɔ duɔ suur baa dumelle-i, kutienɔ kuraa. U gbāa tuɔ suur aa tuɔ hel kunɔ dolaanu-yuɔ dumaa, aa u ka tuɔ da u niwuoni-i.

10 Cuoyuo jomma-yunɔgu yaa a ji cuo, sisɔ a ji ko, da ma'i bɔ sl a ji guɔla. Ŋga muɔmi juɔ da mi ji kor nelbiliemba-i ba waa ba ferɛŋ nuɔ.

11 «Da ŋ nu wuɔ ānclinafefeŋo-i, u yaa muɔŋo-i. Umanɔ ka hūu-ma ku u tūlmba maama-na, u yaa ānclinafefeŋo-i.

¹² Da ba biɛ umarɔ u tuɔ cɛɲ tɔlmba-i, ba sa bɪ ufaŋo-i áncɪnarɔ. Tɔlmba-i fuɔ baamba sɪ; u taara gbɛɪŋa. Fuɔ temma-i, duɔ ji da jara jo, u gbar aa yarɔ u jo ji bel u yufellen-wuɔŋo-i ta.

¹³ Fuɔ juɔ duɔ ji taara gbɛɪŋa; tɔlmba maama ce niɛ aa waa kpelle u huɔŋga-na?

¹⁴⁻¹⁵ Muɔmɛi áncɪnafɛfɛɪŋ muɔŋo-i. Muɔ baa mi To-i inɔ suɔ i-naa dumaa, muɔ baa mi tɔlmba-i i bi suɔ i-naa dumɛi. Aa mi hɔyáa-ma da mi ku ba maama-na.

¹⁶ Tɔlmba namba bi dii baa-mi yanɔa nanɔa. Mi saaya mi ká ka nyaa-ba jo baa-ba tɔusɛlle ji ce di diei aa áncɪnarɔ bi waa u diei. Da mi ká, ba ka nu mi nunɔu-i.

¹⁷ «Minɔ hɔyáa-ma da mi ku mi tɔlmba maama-na aa da mi sire, ku ciɛ mi maama ta ma dɔlnu mi To-i.

¹⁸ Muɔ da mi saa siɛ, molo siɛ gbáa ko-mi. Ku dɔlaanu muɔmɛi mi pá mi fɛɛɛ. Ku fɔŋgɔ dii-miɛ mi da mi ku aa sire. Mi To puɔraa-mi baa ma yaa-i.»

¹⁹ Yesuɲ waarɔ mafamma-i, *Yuifubaa baa tiraa hel ba-naa honninɔ.

²⁰ Ba fɔŋgɔ baa ta ba piye wuɔ: «Naacolɔ daa u yunɔu si dii! *Jina dii-yuɔ! Baa na ta na nu u nelma-i.»

²¹ Banarɔ ba'a: «Jina duɔ waa moloŋo marɔ nuɔ-i, u siɛ gbáa piye dumandɛ-i-na. Namaa daa jina ba nolɔo gbáa puur moloŋ yufiɛŋa wɛi?»

Yuifubaa-ba cɪinaana Yesu-i

²² Waarɔ-huɔŋɔɲ juɔ hi, *Yuifubaa baa ta ba ce *Diilodubuɔ *migáamarɔ-ponsaanɔu-i *Yerusalemu-i-na.

²³ Yesu wuɔ ká ka tuɔ wuɔra u bɪŋ *Salomɔ kukuruunɔu-na.

²⁴ Yuifubaa baa ká ka cɪlɔ-yuɔ aa naa yuu-yo wuɔ: «ŋ ka kaala ŋ nelma-i baa-ye yaku-i? Da kuɔ Diilonɔ unɔ páa nunɔu-i wuɔ u ka saarɔ *Konkortiɛŋo marɔ u yaa nuɔŋo-i, warɔ ninsoŋo-i baa-ye kɛ!»

²⁵ Yesu wuɔ cira: «Mi waarɔ-ma baa-na cor tɪ, ŋga na saa hɔu-ma. Minɔ cɛɲ mamarɔ mi To yerre-na ma yaa pigáarɔ mi sɪnni-i.

²⁶ Nɔa narɔ'a naa sɪ mɛi tɔlɔ namaa, na saa hɔu mi nelma-i.

²⁷ Mi suɔ mi tɔlmba-i. Ba nu mi nelma-i aa ta ba nyaanu-miɛ.

²⁸ Mi há-ba cicɛlma marɔ sa tɛŋ dede. Ba cɛraa ba ku, aa molo siɛ gbáa hɔu-ba mi wulaa.

²⁹ Mi To yaa háa-mi baa-ba, u fɔŋgɔ jɛnya nuɔmba-i hiere ba wuɔŋo-i, a ce dumaarɔ-na, molo siɛ gbáa hɔu u diei u wulaa.

³⁰ Muɔ baa mi To-i kuuduɔŋɔ yaa-i.»

³¹ Unɔ piye dumaarɔ-na, Yuifubaa baa tiraa biɛra támpɛlɛɪŋa da ba narɔ-yo.

³² Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi To ciɛ mi ce nɛlafamma bɔi pigáarɔ-na. Minɔ ciɛ mamarɔ, na taara na narɔ-mi ko-mi hama-i yun-nu'i jɛbi?»

³³ Yuifubaa ba'a: «Ninɔ ciɛ nɛlafamma marɔ, i saa cira i narɔ-ni mafamma maa-na; ninɔ wuɔarɔ ŋ biɛna Diilonɔ yerre-i wuɔ nuɔ Diilonɔ nuɔ, ku'i ciɛ yiɛ i narɔ-ni ko-ni.»

³⁴ Yesu wuɔ: «Ma nyɛgáarɔ na *ánjinamma-na wuɔ Diilonɔ ciera: «*Na-maarɔ-i naa dii ŋaa Diilonɔ.*»*

³⁵ Diilonɔ-nɛlmarɔ vii bamarɔ, Diilonɔ ciera wuɔ baa dii ŋaa Diilonɔ. I siɛ bi gbáa maar Diilonɔ-ándaarɔu-i.

³⁶ Unɔ hiɛlaa muɔmi marɔ puɔr-mi mi jo hɛma-na, bigɛ-i ciɛ da mi cira Diilonɔ-Biɛrɔ muɔ, na'a mi biɛna Diilonɔ yerre?»

* 10:34 Gbelicmarɔ-naláarɔu (Psaume) 82.6

³⁷ Da kuɔ mi sa ce mi To maacemma, baa na hūu mi nelma-i.

³⁸ N̄ga da kuɔ mi ce ma yaa-i, hūyāaŋ-maŋ. Da na fiɛ'a na saa haa na nanga miɛ, miŋ ceŋ mamaŋ, hūyāaŋ-maŋ wuɔ Diilonj-maacemma; ku yaa na ka suɔ wuɔ mi To dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo.»

³⁹ Uŋ waan̄ mafamma-i, Yuifubaa baa tiraa sire wuɔ ba bel-o. Wuɔ kor ba wulaa.

⁴⁰ Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ bir kã *Yurdɛ bomborre nande-na, dii Nsāaŋ taa u *batiŋeŋ nuɔmba-i kusuon̄-nu, ka t̄ɛna da huon̄gu cɛllɛ.

⁴¹ Nuon̄ baa kũl ba-naa nyaa u huon̄-nu. Ba taa ba piiye wuɔ: «Nsāaŋ siire, u saa ce himma dede. N̄ga uŋ waan̄ mamaŋ hiere naacol̄ŋ daayo kũŋgu-na, ninson̄jo.»

⁴² Nuɔmba boi hūyāa Yesu nelma-i terien̄gu faŋgu-na.

11

Lasaar kuliŋgu-i

¹⁻² Yesu j̄ɛŋo nan̄o waa Betani-i-na ba taa ba b̄i-yo Lasaar. U tũɔbaa-ba waa ba h̄ai: Ba taa ba b̄i unan̄o-i Marti aa b̄i unan̄o-i Maari. Maari faŋo yaa naa kũna natikolo-hũmma-i Itien̄o gbeini-na aa naa hurre-niɛ baa u yukuɔs̄inni-i.*

Lasaar wuɔ ji cii jarma-na.

³ U tũɔbaa-ba puɔr ba ka wan̄ baa Yesu-i wuɔ u j̄ɛŋo jan̄.

⁴ Baŋ waan̄-ma, Yesu wuɔ cira: «Jan̄ daama saa jo da ma ji ko Lasaar, ŋga ma juɔ da ma ji ce Diilon̄o-i boi baa u Biɛŋo-i hiere.»

⁵ Lasaar baa u tũɔbaa-ba-i, ba maama taa ma d̄ɔnu Yesu-i ma cor.

⁶ Baŋ tũɔnu-yuɔ wuɔ Lasaar si dii h̄lnni, wuɔ yan̄ yinni h̄ai cor

⁷ aa naa suɔ gb̄ɛ u *h̄aal̄abiemba-i wuɔ: «I ka bir kã *Yude-i-na.»

⁸ U h̄aal̄abiemba cira: «H̄aal̄atie, ma s̄i *Yuifubaa-ba taa ba taara ba nan̄-ni baa t̄amp̄ɛiŋa ko-ni terien̄gu faŋgu-na kɛ? Ku saa bi da yinni yogo aa ŋ'a i bir kã!»

⁹ Yesu wuɔ nan̄ gb̄an̄al̄aaŋ daaku-i baa-ba wuɔ: «Ma s̄i l̄erbaa c̄inciɛluo ba h̄ai dii b̄aaŋgu-na kɛ? Da ŋ ta ŋ wuɔ b̄aaŋgu-na, ŋ sa tiŋŋ ŋ f̄ɛɛ duma,»

¹⁰ ŋga da ŋ ta ŋ wuɔ isuon̄gu-na, cecer maa s̄i, ŋ sa gb̄aŋ aa tiŋŋ ŋ f̄ɛɛ.»

¹¹ Uŋ waan̄ mafamma-i, wuɔ cira: «I j̄ɛŋo-i Lasaar yaa kuraa duɔf̄uŋ, mi ka kã ka p̄l̄ŋ-yo.»

¹² U h̄aal̄abiemba cira: «Da kuɔ u kuraa duɔf̄uŋ, yan̄-yo fafalmu ka da-yuɔ.»

¹³ Yesu taa u taara u wan̄ Lasaar kuliŋgu maama yaa baa-ba dumaŋo-na, ŋga ba saa suɔ. Bafamba daa niɛ s̄i u wan̄ duɔf̄uŋgb̄aŋgb̄al̄ammun̄ maama.

¹⁴ Baŋ'a ba saa suɔ Yesu nelma yaan̄ga-i dumaŋo-na, wuɔ naa wuɔ wan̄-ma gbar-ma baa-ba wuɔ Lasaar jarma yaraa-yo.

¹⁵ Aa naa cira: «Uŋ'a u saa ku mi caan̄-nu, ku d̄ɔlaanu-miɛ cor. Ku ka k̄aȳā-nei na haa na nan̄ga-i miɛ fafamma. Siiren̄ i ka ne kun̄ yen̄ dii duma.»

¹⁶ U h̄aal̄abilon̄o nan̄o waa, ba taa ba b̄i-yo Toma, Girekibaa ba'a Didimu; ku yun̄gu yaa wuɔ p̄ɛbaa. Fuɔ wuɔ gb̄ɛ u nah̄aal̄abiemba namba-i wuɔ: «Yaan̄ i kã, da ku ka waa kuliŋgu, i bi ku baa Itien̄o-i hiere.»

Yesu yaa cic̄ɛlma tien̄o-i

¹⁷ Yesuŋ k̄aa ka hi, wuɔ nu wuɔ baŋ fuuriye Lasaar u yinni naa yaa waa yiŋgu faŋgu-na.

¹⁸ Betani-i baa *Yerusal̄emu-i ku saa yu kilobaa-ba s̄iei,

* 11:1-2 Nsáa 12.3

19 a ce dumaanjo-na, *Yuifubaa boi baa hilaa ka da ba ka jaal kuliingu-i.

20 Martin juo nu wuo Yesu jo dii, wuo sire tuo jará-yuo aa naa yan Maari yaa tlena dumelle-na baa niraamba-i.

21 Unj kaa hi, wuo gbɛ Yesu-i wuo: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi tuo naa saa ku.

22 Nga mi suyaa miɛ ninj yɛj terienju man nuɔ-i fiefie-i-na, da nj cará kumanj Diilonjo wulaa, u ka há-ni baa-ku.»

23 Yesu wuo cira: «Nj tuo ka sire.»

24 Marti wuo cira: «Mi suyaa miɛ miwaanjo tɔmmanj-yiingu-na, kuonj da ba ji ta ba sire, u ka sire.»

25 Yesu wuo cira: «Muɔmei siirenj kuomba-i aa muɔmei cicɛlma-i. Umanj duo haa u nanja miɛ, duo fie ku, u ka sire.

26 Aa umanj duo haa u nanja miɛ, u cɛraa u ku; ku yunju yaa wuo u daa cicɛlma manj sa tlenj dede-i. Nj hūyāa mafamma-i wei?»

27 Marti wuo: «Itie, mi hūyāa-ma. Mi hūyāa-ma wuo *Konkortienjo manj naa saaya u jo, u yaa nuɔjo-i. Nuɔnei Diilonj-Bienj nuɔjo-i.»

28 Martin waanj mafamma-i, wuo ta kūn. Unj kaa hi, wuo cuo bi Maari-i a wanj baa-yo wuo: «Hāalátienjo juo; wuo mi ji wanj baa-ni nj kā u wulaa.»

29 Maarinj nuɔ mafamma-i, wuo pānj sire baa gbarunju tuo kā Yesu wulaa.

30 Yesu wuo sa hi suur nellenj-huɔnga-na yogo, Martinj kaa ka da-yo terienju manj nuɔ-i, u waa yogo kusuɔnj-nu'i.

31 Yuifubaa-ba manj waa ta ba ce jaalunju-i, banj juo da Maari tāanu hel dumaanjo-na, baa sire cu u huonj-nu wuo sɛl u kā tɛnjo cɛncorre'i nuɔ-i duo ka kaal.

32 Wuo kā ka hel Yesu terienju-na. Unj kaa'a u ne da Yesu-i, wuo kā ka dūuna u yaannga-na aa naa cira: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi tuo naa saa ku.»

33 Aa pānj haa u nammu-i u yun-nu. Bamanj naa kāa baa-yo, baa bi kā ba ta ba kaal hiere.

Yesunj daa banj kaal dumaanjo-na, u huonj kaa pānj kūl.

34 Wuo yuu-ba wuo: «Na fuuriiye-yuo hie?»

Baa cira: «Itie, jo i ta i ka pigānj-ni baa terienju-i.»

35 Yesu wuo pānj donj tuo kaal.

36 Yuifubaa baa ta ba piiye baa ba-naa wuo: «Na saa da, kulonjo maama taa ma dɔlnu-yuo de!»

37 Bananj baa ta ba piiye wuo: «Ma sɛl u yaa puurii yironjo yufienja-i ke? Bige-i cie u saa cie Lasaar baa ku?»

38 Yesu huonjar nj naa gbuu kūl dumaanjo-na, wuo kā ba kā cɛncorre terienju-na. Di waa tāmpɛfuonj-nu aa ba ce tāmpɛlle suuye di nunju-i. Banj kaa hi,

39 wuo cira: «Halaanj tāmpɛlle-i!»

Marti wuo cira: «Itie, u yinni naa yaa de-i unj fuuriiye; u ka donj tuo hūnj dii.»

40 Yesu wuo cira: «Marti, ma sɛl mi waanj-ma baa-ni miɛ da nj haa nj nanja miɛ nj ka da Diilonj unj hii dumaa ke?»

41 Baa halanj tāmpɛlle-i. Yesu wuo tā u yunju-i dɔrɔ aa naa cira: «Baba, ninj nuɔ mi nunju-i mi jaal-ni boi.

42 Mi suyaa miɛ nj sa yagar mi nunju-i, nga bamanj dii mi caangu-na mi piiye ba yaa da ba suɔ wuo nuɔnei puɔraa-mi.»

43 Unj waanj mafamma-i, wuo piiye da gbagaga wuo: «Lasaar, sire nj hel nj jo bande!»

44 Kulonj wuo hel jo; u gbeini fienya baa u nammu-i hiere ka hel baa u yunju-i. Yesu wuo cira: «Firiinj-yonj aa na yanj u kā!»

*Ba taara ba ko Yesu-i**(Matie 26.1-5; Marke 14.1-2; Like 22.1-2)*

45 *Yuifubaa bɔi baa káa Maari ba terienḡu-na da ba ka jaal ba tũɔ kuliḡu-i. Baḡ juɔ da Yesu ciɛ nel daama-i, ba fɔḡḡũɔ baa hũu u maama-i.

46 Banan baa bir yan̄ aa ká ka tũnu *Fariḡebaa-ba-i baa un̄ ciɛ maman̄.

47 Baḡ tũnu-bɛi dumaan̄o-na, *Diilɔjigantaamba yuntaamba-i baa Fariḡebaa baa tigiḡ *nellentaamba-i aa naa cira: «Naacolḡ daa u wuɔra u ce himma bɔi, i ka ce niɛ?»

48 Diɛ bi yan̄ u cor tuɔ ce, nuɔmba-i hiere ba ka cu u huon̄-nu. Da ḡ bi da ba cuu u huon̄-nu, *Oromɛbaa-ba ka jo ji muonu i *Diilodubuɔ-i aa ko-ye hiere.»

49 Unan̄o waa ba hɔlma-na, ba taa ba bɪ-yo Kayifu. U yaa waa *Diilɔjigantaamba yuntien̄o-i belle fande-na. Fuɔ wuɔ cira: «Na sa suɔ ku yaan̄ga-i dɛ!»

50 Na saa suɔ wuɔ nelduɔḡ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku bɔyaa nelle da di muonu wɛi?»

51 Kayifun̄ waan̄ nelma man̄ daama-i fuɔ maawamma sɪ. Un̄ waa Diilɔjigantaamba yuntien̄o-i belle fande-na dumaan̄o-na, Diilon̄o yaa diyaa-ma u nun̄ḡu-na, wuɔ Yesu yaa saaya u ku Yuifubaa-ba maama-na

52 aa bi ku tigiḡ Diilon̄-bisálmba man̄ dii hɛḡḡu-na a ce-ba kuuduɔḡḡu.

53 Yinduɔḡḡu fan̄ḡu-na, Yuifu ba yuntaan̄ baa yiɛra-mɛi wuɔ fuɔ ba ko Yesu-i.

54 Baḡ puu mafamma-i, Yesu wuɔ yan̄-ba aa tuɔ fuo u hel. Duɔ hel u sa yan̄ ba da-yo. Ku huon̄ḡu-na, wuɔ ji ta baa u *hãalãbiemba-i ka tɛna nelle nandena ba bɪ-de Efiramu, di saa maa baa hɛkuraan̄ḡu-i.

55 *Kɔrsinni tɪmman̄-ponsaan̄ḡun̄ juɔ piɛ, *Yuifubaa baa jãnu ba-naa da bãmbãale *Yerusalemu-i-na da ba tigiḡ ba fɛre a saa baa ba Diilon̄-hũmelle-i aa ponsaan̄ḡu suɔ da ku hi.

56 Nuɔmban̄ juɔ dumaan̄o-na, baa ta ba taara Yesu-i Diilodubuɔ dumelle huon̄ga-na, ba sa da-yo ba da-yo. Baa ta ba piye wuɔ: «Na yuu ba'a naacolḡ daayo ka jo ponsaan̄ daaku-na wɛi?»

57 A ne da Diilɔjigantaamba yuntaamba-i baa Fariḡebaa-ba naa wan̄ baa nuɔmba-i wuɔ uman̄ duɔ suɔ un̄ yan̄ kusuɔḡ-nu, kutien̄o pigãan̄-ba baa-yo ba ka bel-o.

12*Maari kũna natikolo-hũmma Yesu gbeini-na**(Matie 26.6-13; Marke 14.3-9)*

1 *Kɔrsinni tɪmman̄-ponsaan̄ḡun̄ juɔ tɛ yinni niediei aa da ku hi, Yesu wuɔ kã Lasaarbaa-ba wulaa dii Betani-i-na. Lasaar fan̄o yaa naa kuu aa Yesu wuɔ sire-yuɔ.

2 Un̄ kãa, baa haa bituon̄ḡu u yerren̄. Marti yaa ciɛ niuwuoni-i aa biɛ hã-ba. Lasaar waa baa-ba tuɔ wuɔ.

3 Maari wuɔ biɛ natikolo nan̄o-i litiri boluon̄ḡu, a kũna Yesu gbeini-na aa ce u yukuoḡsinni-i hurre-niɛ. Natikolo fan̄o-i baa ciɛ-yo baa *naar-yomma ma kula. U sullu waa kpelle. Wuɔ sire nyaayã dũḡḡu-i.

4 Yesu *hãalãbilon̄o man̄ ba nan̄ bɪḡ-yon̄ *Yuda-Isikaro-i, uman̄ juɔ hel Yesu huon̄ḡu-na, wuɔ cira:

5 «Natikolo daayo naa gbãa da *deniebaa nuɔsũɔ komuɔḡa ndii. Bige-i ciɛ u saa yan̄ i suor-o a hã sũntaamba baa gbein̄a fan̄a-i?»

6 Ku saa ce ḡaa sũntaamba hujarre waa-yuɔ ku'i ciɛ u tuɔ wan̄ mafamma-i dɛ! U taa u wan̄-ma baa u huɔya-maama. U yaa taa u tiera ba gbein̄a-i, a ne da u taa u cuo; a ce dumaan̄o-na u taa u dii u nan̄ga-i yei.

7 Uŋ waŋ mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Yuda, yaŋ ciɛŋo fiisa! U kúona natikolo daayo-i miɛ tuɔ cie mi kuliŋgu yaa-i.

8 Suntaamba dii baa-na báanɣu-i baa isuɔŋgu-i, ŋga muɔmi sie tɛna baa-na gbula.»

Nuɔmba gbagbarra Yesu huon-nu

9 *Yuifubaa-baŋ juɔ nu wuɔ Yesu juɔ dii Betani-i-na, baa sire kaal ba-naa ká da ba ka ne-yo aa bi ne Lasaar.

10 *Diilojigántaamba yuntaaŋ baa sire wuɔ ba ko Lasaar

11 wuɔ u siremma ciɛ Yuifubaa boi nanna ba bíncuɔŋ-húmelle-i aa hũu Yesu maama-i.

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na

(Matie 21.1-11; Marke 11.1-11; Like 19.28-40)

12 Ku cuo kaala-i-na, nelpũŋgu maŋ naa juɔ *Yerusalemu-i-na da ba ji ce *korsinni tɛmmaŋ-ponsaanɣu-i, baa nu-ma hiere ka saa wuɔ Yesu jo dii.

13 Baa sire kar nampurni ta ba ká da ba ka járá-yuɔ. Ba taa ba hál wuɔ: «Diiloŋo temma si dii!

Itien uŋ saaŋ umaŋ jo, Diilo baa-yo!

Diilo baa *Isirahɛl-baamba nellentieno-i!»*

14 Yesuŋ joŋ húmelle-na, wuɔ ji da kakúmuɔ naŋo-i, wuɔ bel-o nyugũŋ. Ma bi nyegáaŋ dumɛi Diiloŋ-nelma-na wuɔ:

15 «*Sinyɔtaaŋ namaa, baa na tie holle.

Nien, na nellentieno'i juɔŋ daayo na wulaa.

U nyugaaŋ tɛna kakúmbilon-na.»†

16 Nel daamaŋ taa ma ce huɔŋgu maŋ nuɔ-i, u *háalábiemba saa naa suɔ ma yaanɣa-i. Yesuŋ juɔ nyugũŋ ká dɔrɔ-i-na, maa suɔ tɛnu-bɛi wuɔ *Diilopɔrɔbɛmbaŋ waan mamaŋ u kũŋgu-na, ma yaa taa ma ce-yuɔ dumaaŋo-na.

17 Bamaŋ waa hiere da uŋ siire Lasaar dumaa, baa ta ba waŋ-ma baa nuɔmba-i.

18 Nuɔmbaŋ nuɔ gbɛɛ daayo maama-i, baa kúol ba-naa ta ba jo u wulaa.

19 *Fariśɛbaa baa ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «Ma sí na daa kɛ? Nuɔmba-i hiere baa dii u huon-nu; ma maaraa-na na gbáa ce bíŋkũŋgu!»

Yesu waŋ u kuliŋgu maama

20 Bamaŋ naa juɔ *Yerusalemu-i-na da ba ji jaal Diiloŋo-i ponsaanɣu-na, Girɛkibaa-ba bi waa-bɛi.

21 Baa ká ka ta ba piye baa Filipu-i wuɔ: «I taara die piye baa Yesu-i.» Filipu waa Yesu *háalábilonɔ. U taa u hel Betisada dii *Galile mara nuɔ.

22 Filipu wuɔ ká ka tũnu Andere. Baa sire ba hái-i-na ka hi Yesu-i baa-ma.

23 Yesu wuɔ cira: «*Molon-Biɛŋo uŋ ka da yerre huɔŋgu maŋ nuɔ-i, ku yaa hii daaku-i.»

24 Aa naa cira: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da ŋ da díbelle saa suur híema-na a hɔr, di bi tɛ di diei yaa-i; ŋga da di suur híema-na a hɔr, ŋ da di diyaa bieŋa boi.

25 Umaŋ duɔ tuɔ dɔl u fɛɛɛ, kutienɔ ka kɔsuɔŋ u fɛɛɛ; ŋga umaŋ duɔ hiel u nanɣa u fɛɛŋ nuɔ miwaan daayo-na, kutienɔ ka da cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i.

* 12:13 Gbelicmaŋ-maláanɣu (Psaume) 25.26 † 12:15 Sakari (Zacharie) 9.9

26 Umanɔ duɔ tuɔ taara duɔ ce mi cāarāŋo, kutienɔ saaya u tuɔ nyaanu-miɛ. Muɔ da mi waa kusuɔŋ-nu, mi cāarāŋo ka bi waa kusuɔŋ-nu'i. Mi To ka ce mi cāarāŋo ce bɔi.

27 «Minɔ yɛŋ terienɔ manɔ nuɔ-i fiɛfiɛ-i-na, mi huɔŋga si dii huɔŋga. Mi sa suɔ minɔ ka wanɔ manɔŋ baa mi To-i. Mi juɔ yaahuolo daayo maama yaa nuɔ-i, mi siɛ bi siɛ cira u kor-mi yuɔ.»

28 Aa naa cira: «Baba, ce ŋ yerre ce bɔi!» Uŋ waanɔ mafamma-i, baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi ciɛ mi yerre ce bɔi tɪ, mi ka tiraɔ ce di ce bɔi.»

29 Bamanɔ waa nu moloŋ daa uŋ piiye, baa ta ba piiye wuɔ: «Diilonɔŋ'i naaraa!» Bananɔ ba'a: «*Dɔrɔpɔuɔrbilonɔŋ'i piiye baa-yo!»

30 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Moloŋ daa u saa piiye mɛi maa-na, u piiye namaa maa-na.

31 Fieɛie yaa Diilonɔŋ ka pigāanɔ nelbiliemba-i u jayamma-i. Kunɔ hii terienɔ manɔ fiɛfiɛ-i, Diilonɔŋ ka donya miwaanɔ daayo tienɔ-iɛ.

32 Aa da ba ji haa-mi dɔrɔ, mi ka fa nelbiliemba-i hiere piɛ-ba mi caanɔ-nu.»

33 Yesu waanɔ nel daama-i a pigāanɔ uŋ ka ku kuliŋgu manɔ.

34 Nuɔŋ baa cira: «*Anɔŋnamma ciɛra wuɔ Diilonɔŋ uŋ pāa nunɔŋu-i wuɔ u ka saanɔ *Kɔŋkortienɔ manɔ, u sa ku dede. Ma da niɛ nanɔ'a Moloŋ-Bienɔŋ gbɛ ba haa-yo dɔrɔ? Ma diei ma hāi Moloŋ-Bienɔŋ yaa hai moloŋo-i?»

35 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fitinuɔ dii baa-na yogo, ŋga u siɛ cɔ. Terienɔŋ fanɔŋu-na, wuɔsaanɔŋ manɔ dii na gbeini-na, siirenɔ na ce-ku, ku yaa na ka hi baa cecerma-i. Na saa da, da ŋ ta ŋ wuɔ kukulma-na ŋ sa suɔ ninɔ kāŋ kusuɔŋ-nu.

36 Da na ta na taara na waa cecerma-na, fitnuɔŋ yɛŋ baa-na huɔŋgu manɔ nuɔ-i, haanɔ na nanɔga yuɔ huɔŋgu fanɔŋu'i nuɔ-i.»

Yesuŋ waanɔ mafamma-i, wuɔ hel ba hɔlma-na ka fuo.

Yuifubaa-ba saa hɔu Yesu nelma-i

37 Yesuŋ fiɛ ce gbɛrɛ-wɛima bɔi *Yuifubaa-ba yufelle-na, molo saa hɔu u nelma-i.

38 Diilonɔŋ uŋ puɔraa *Isayinɔ wanɔ manɔŋ, ma'i sɪ daama-i wɛi? Isayi ciɛra wuɔ:

«Itie, ŋ daa hai moloŋo-i hɔyāa i nelma-i?»

Nɔ pigaanɔ hai moloŋo-i wuɔ ŋ hii?» §

39 Kumanɔ ciɛ ba siɛ gbāa hɔu-ma, Isayi bi waanɔ-ma. U ciɛra wuɔ: «Diilonɔŋ ciɛra:

40 *Mi ciɛ-ba yiriemba,*

a ce ba baa ta ba da baa ba yufienɔ-i.

Mi gwɔlaa ba anɔŋguɔma-i,

a ce ba baa ta ba suɔ nelma yaanɔga-i.

*Ku'i ciɛ ba siɛ gbāa hɔu mi nelma-i aa jo mi ji sire-bei ba jarma-na.»**

41 Isayi naa fara da Yesu bɔbɔima-i ku'i ciɛ u piiye nel daama-i. U waanɔ Yesu maama'i dumaanɔŋ-na.

42 *Yuifu ba yuntaamba famba fɛrɛ-i, ba fɔŋgɔ baa hɔyāa Yesu nelma-i, ŋga baa kālā *Fariɛbaa-ba-i wuɔ da ba wanɔ-ma, ba ka nyaa-ba *Diilonelhaalādunɔŋu-na.

43 Bafamba wulaa, bɔlbɔl nelbiliemba dɔl-ba aa Diilonɔŋ bigāanɔ-ba.

Yesu jommanɔ-yiinɔŋu-i

⁴⁴ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa nuɔmba-i da gbagaga wuɔ: «Umanɔ duɔ hũu mi nelma-i, kutienɔ saa hũu mɛi nelma, u hũyáa umanɔ puɔraa-mi u nelma.

⁴⁵ Da ɲ da muɔŋo-i, ɲ daa umanɔ puɔraa-mi.

⁴⁶ Muami dii ɲaa fitnuɔ. Mi juɔ hĩɛma-na miɛ umanɔ duɔ hũu mi maama-i, kutienɔ baa tĩɛ kukulma-na.

⁴⁷ Mi saa jo da mi ji gãŋ baa nelbiliemba-i, mi juɔ da mi ji kor-ba; a ce dumaanɔ-na, umanɔ duɔ nu mi nelma-i aa yagar ma hũmelle wuɔsaanɲu-i, mɛi sa gãŋ baa-yo.

⁴⁸ Umanɔ duɔ ciina-miɛ baa mi nelma-i hiere, kutienɔ daa muotienɔ u fɛɛɲ nuɔ tĩ. Miɲ waanɔ nelma manɔ baa-yo, ma'i ka gãŋ baa-yo miwaanɔ timmanɔ-jiinggu-na.

⁴⁹ Hama-i nuɔ-i? Mi sa wanɔ mɛi kusũŋ-maama. Mi To yaa puɔraa-mi, aa miɲ gbĩɛ mi wanɔ mamanɔ hiere, u pigãan-mi baa-ma u fɛɛɲ.

⁵⁰ Aa mi suyaa miɛ uɲ waanɔ mamanɔ baa-mi, ma yaa diyaanɔ neliɛɲ nuɔŋo-i ciɛlman-hũmelle-na. A ce dumaanɔ-na uɲ waanɔ-ma baa-mi dumaa, mi bi wanɔ-ma dumɛi.»

13

Yesu saaraaya u haalabiemba gbeini-i

¹ *Kɔrsinni timmanɔ-ponsaanɲu waa ɲaa bisɪŋ ku temma. Nyunɲo ku temma-i, Yesu wuɔ suɔ wuɔ u tammanɔ-huɔŋgu hii tĩ duɔ kã Tuonɲo wulaa. Bamanɔ waa baa-yo hĩɛma-na, ba maama taa ma dɔlnu-yuɔ. U dɔlaa-ba a ji hi u tamma.

² Ku isuɔŋgu-na, baa tĩɛna ta ba wuo niwuoni-i. A ne da huɔŋgu fanɲu-na, *Sitãni naa dii-ma tĩ *Yuda huɔŋga-na wuɔ u hel Yesu huɔŋgu-na. Yuda to yaa Simɔ-Isikaro-i.

³ ɲga Yesu wuɔ suyaa wuɔ fuɔ fɛɛɛ hilaa Diilonɔ-terienɔ-nu jo, aa u ka bir kã u wulaa. Aa tiraa suɔ wuɔ u To birii wɛima-i hiere hã-yo.

⁴ Wuɔ sire jukalaanɲu-na a hiel u jonɲoruo-i aa biɛ kompanɲa nanɲa pɛyɛ u nɛgelle-i.

⁵ Uɲ ciɛ mafamma-i, wuɔ biɛ bɪŋkũŋgu a dii hũmma tuɔ saara u *haalabiemba gbeini-i aa tuɔ hurre-niɛ baa kompanɲa manɔ u nɛgelle-na.

⁶ Uɲ kaa hi Simɔ-Piɛr, Simɔ-Piɛr wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Itie, nanɔ siɛ gbãa saara mɛi gbeini-i.»

⁷ Yesu wuɔ: «Piɛr, miɲ ceɲ kumanɔ daaku-i ɲ siɛ gbãa suɔ ku yunɲu-i nyunɲo-i-na, ɲga yiinggu dii baa yiinggu ɲ ka suɔ-ku.»

⁸ Piɛr wuɔ: «Mi siɛ siɛ aa yanɔ nuɔ ɲ saara mi gbeini-i!»

Yesu wuɔ: «Da ɲ saa yanɔ mi saara-niɛ, ɲ suɔ kerre ɲ nunɲu sɪ baa-mi wɛima-na!»

⁹ Simɔ-Piɛr wuɔ: «Da ma waa dumaanɔ-na, saara-niɛ aa ɲ saara baa mi nammu-i baa mi yunɲu-i hiere.»

¹⁰ Yesu wuɔ: «Umanɔ duɔ cɛ hũmma-i u ne welewele hiere, u kuɔŋ, u saara u fɛɛɛ ce niɛ? Mi saa yagar-ma u gbeini. Namaa na kuɔŋ, ɲga na hieronɲo sɪ.»

¹¹ Uu naa suɔ umanɔ ka hel u huɔŋgu-na ku'i ciɛ wuɔ ba saa koɲ hiere.

¹² Uɲ juɔ saara ba gbeini-i tĩ, wuɔ biɛ u jonɲoruo-i dii, aa kã ka tĩɛna u muntĩɛnammu-na aa cira: «Miɲ ciɛ kumanɔ nɛi daaku-i, na suyaa ku yunɲu-i wɛi?»

¹³ Da na ce na ta na bi-mi wuɔ: «Hãalãtie.» Kuniɛ na'a: «Itie.» Ma dɔlaa-na; na saa kar coima.

14 Muɔmi man na Tier muɔ baa na hálátier muɔ, da mi saara na gbeini-i, namaa na saaya na bi ta na saara na-naa gbeini.

15 Mi pigáan-na nelma'i. Taa na ce ku yaa-i na hólma-na.

16 Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Maacembilonɔ sa maar u yuntienɔ-i, aa pɔpuɔrbilonɔ sa maar uman puɔraa-yo.

17 Da kuɔ na saa naa suɔ-ma, fiefiɛ-i-na na suyaa-ma. Da na wuɔ ma hümelle-i, na yunni dɔlaa.

18 «Da na da mi piye de-i-na, mi sa gbɛ na hieroŋo. Mi suɔ min fiɛlaa baman. Nga maman nyegáan Diilon-nelma-na, ma gbɛ ma ce. Ma nyegáan wuɔ: *«Uman taa u wuɔ baa-mi kaladuŋgu-na, u birii tuɔ gan baa-mi.»**

19 Mi ka wuɔya wan-ma baa-na aa ma suɔ da ma ce; ku yaa da ma ji ce, na ka hüu-ma wuɔ uman dii gbula u yaa muɔŋo-i.

20 Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Uman duɔ bel mi pɔpuɔrbilonɔ-i fafamma, kutienɔ bilaa muɔmɛi; aa uman duɔ bel muɔŋo-i fafamma, u bilaa uman puɔraa-mi.»

Yesu firiyɛ Yuda-i

21 Yesuŋ waan mafamma-i, u huɔŋga pán kúɔl. Wuɔ cira: «Mi sie fuo-ma nɛi: Na hólma-na, unaa ka hel mi huɔŋ-nu.»

22 *Hálábien baa bir ta ba ne ba-naa aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U gbɛ hai?»

23 Hálábilonɔ man maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i ma yan, u waa tɛna u caanɔŋu-na.

24 Simɔ-Pier wuɔ piye baa-yo baa u nanɔa, wuɔ u yuu-yo u gbɛ hai?

25 Hálábilon wuɔ miel cira: «Itie, ŋ gbɛ hai moloŋo-i?»

26 Yesu wuɔ cira: «Da mi nafiyɛ *buruo-i há uman, u yaa-i.» Aa naa búl buruo-i a nafiyɛ há *Yuda-Isikaro.

27 Yudan hüyáa buruo-i, *Sitáni wuɔ pán sire-yuɔ. Yesu wuɔ cira: «Yuda, sire ŋ ce nin saaya ŋ ce maman, baa sɛɛ baa-ma!»

28 Baman waa hiere juwuoterienɔ-na ba saa suɔ u nelma yaanɔa-i.

29 Yudan taa u tiera ba gbeina-i, banamba da nie sl Yesu taara u ka sáa ban saaya ba ce ponsaanɔŋu-i baa niman, sisɔ wuɔ u ka há sũntaamba-i bĩnkũŋgu.

30 Yudan hüyáa buruo-i dumaanɔ-na, wuɔ pán sire hel. Ku waa isuɔŋgu.

Taa na dɔl na-naa

31 *Yudan hilaa, Yesu wuɔ cira: «Fiefiɛ-i-na, nuɔmba daa *Molon-Bienɔ bɔbɔima-i baa Diilonɔ maama-i Molon-Bienɔ-na.

32 [Uŋ cie ba da Diilonɔ bɔbɔima-i yuɔ,] ku sie vaaya, Diilonɔ ka bi ce ba da Molon-Bienɔ maama-i fuo-i-na.»

33 Aa naa cira: «Mi jɛnaan namaa, mi yinni saa tiraa tɛ boi na hólma-na. Na ka taara-mie na sie da-mi. Min taa mi wan maman baa *Yuifubaa-ba-i, mi wan-ma baa namei fiefiɛ-i-na: «Min kán kusuɔŋ-nu, na sie gbáa ká.»

34 Mi ka há-na nelfɛlemma aa suɔ ta. Nelfɛlemma famma yaa daama: Taa na dɔl na-naa. Muɔ min dɔlaa-na dumaa, taa na dɔl na-naa dumɛi.

35 Da na ta na dɔl na-naa, nuɔmba ka suɔ ku yaa nuɔ-i wuɔ mɛi baan namaa.»

36 Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, ŋ ká hie?»

Yesu wuɔ cira: «Pier, min kán kusuɔŋ-nu, ŋ sie gbáa ká baa-mi fiefiɛ-i-na, ŋga ŋ ka ta ŋ jo huɔŋ-nu.»

37 Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, bigɛ-i dii fiefiɛ-i-na aa ŋ'a mi sie gbáa ká baa-ni? Da mi fie'a mi ka ku nan maama-na, wɛima sl.»

* 13:18 Gbelieman-naláanɔ (Psaume) 41.10

38 Yesu wuɔ cira: «ŋ ka siɛ ku mɛi maama-na ninsoŋo wei? Ne! Yarŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Kòhòldɛlɛŋo siɛ hi bu, ŋ ka òina-miɛ da i siɛi wuɔ nanŋ sa suɔ-mi.»

14

Da ŋ da Yesu-i ŋ daa Diilonŋo yaa-i

1 Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ cira: «Baa na yarŋ na hòmmu cu. Yaarŋ aa na haa na nanŋa-i Diilonŋo-na baa muami-na.

2 Muntɛnammu bɔi dii mi To dumɛlle-na. Kuɔ muntɛnammu saa naa waa, mii naa waa hie wuɔ mi ka tigiin muntɛnammu cie-na?

3 Da mi ká ka tigiin na muntɛnammu-i tɛ, mi ka bir ji biɛ-na na ka tɛna mi caarŋ-nu.»

4 Aa naa cira: «Minŋ kánŋ kusuɔŋ-nu na sa bi yarŋ ku húmelle-i suɔma.»

5 Toma wuɔ cira: «Itie, i sa suɔ ninŋ kánŋ kusuɔŋ-nu, i ce niɛ gbáa suɔ ku húmelle-i?»

6 Yesu wuɔ: «Muɔmɛi húmelle-i, muɔmɛi ninsoŋo-i aa muɔmɛi cicɛlma-i. Molo siɛ gbáa ká mi To wulaa ni kutienŋo saa cor baa muɔ.

7 Da na suɔ muɔŋo-i, na ka suɔ mi To-i. Nŋa fiefie-i-na, na suyaa-yo aa na daa-yo.»

8 Filipu wuɔ cira: «Itie, da ŋ pigáanŋ-ye ŋ To-i i siɛ tiraa yuu-ni baa wɛima.»

9 Yesu wuɔ: «Filipu, mi báanŋu cuɔ baa-na, aa nanŋ waa yogo nanŋ sa suɔ-mi! Da ŋ da muɔŋo-i, ŋ daa mi To yaa-i; ku ce niɛ ŋ'a mi pigáanŋ-na mi To-i?

10 Nŋ saa húu-ma wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i wei? Minŋ waŋ nelma manŋ baa-na, mɛi huɔya-maama sí. Inŋ yenŋ kuuduɔŋgu baa mi To-i, u'i cieŋ u ferɛŋ maacemma.

11 Da mi cira muɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i, na saaya na húu-ma wuɔ ninsoŋo. Da kuɔ coima, na sa ne minŋ ceŋ mamanŋ wei?

12 Yaarŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na, minŋ ceŋ mamanŋ daama-i, umanŋ duɔ haa u nanŋa miɛ, u gbáa ce ma temma. Aa ji da minŋ kánŋ mi To wulaa de-i-na, kutienŋo gbáa ce mamanŋ maaraa daama-i yerɛ.

13 Da na cǎrá bɛŋkúnŋu bɛŋkúnŋu, aa bí mi yerre-i, mi ka ce-ku há-na a ce mi To ce bɔi.

14 Da na cǎrá kumanŋ aa bí mi yerre-i, mi ka ce-ku há-na.»

Yesu waŋ u hortienŋo maama

15 «Da kuɔ mi maama dɔlnu-nɛi, na ka vaa na ferɛ ta na ce minŋ waarŋ mamanŋ baa-na.

16 Mi ka waŋ baa mi To-i u há-na kakáyátienŋo u ji tɛ baa-na gbula.

17 Kakáyátienŋo fanŋo yaa *Diilonŋ-Yalle-i; di yaa ninsontienŋo-i. Nelbiliemba sa da-yo, ba sa bi suɔ-yo, a ce dumaanŋo-na u siɛ gbáa jo ba wulaa. Nŋa unŋ yenŋ baa namaanŋo-i, na suɔ-yo aa u ka tɛ baa-na gbula.

18 Mi siɛ ta aa yarŋ-na yombɛŋ namaa; mi ka bir jo.

19 Cɛlle, nuɔmba siɛ tiraa ta ba da-mi, nŋa namaanŋo-i, na ka ta na da-mi. Mi ka tɛ gbula aa namaa na ka tɛ gbula.

20 Ku yiinŋ da ku hi, na ka suɔ wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i, aa namaa baa muɔŋo-i kuuduɔŋgu bi yaa-i.

21 Umanŋ duɔ bella mi nelma-i aa tuɔ ce-ma, mi maama dɔlnu u yaa-i. A ne da mi maamanŋ dɔlnuŋ umanŋ, kutienŋo maama ka dɔlnu mi To-i aa bi dɔlnu mɛi ferɛ-i, aa mi ka pigáanŋ kutienŋo-i mi ferɛ.»

22 *Yuda nanŋo waa a naara *Yuda-Isikaro-i, fuɔ wuɔ cira: «Itie, bigɛ-i cie ŋ'a ŋ ka yarŋ nuɔmba namba-i aa pigáanŋ miɛmɛi baa ŋ ferɛ?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Mi maama da ma ta ma dɔlnu uman, u ka tuɔ ce minj waanj mamaj. Duɔ tuɔ ce-ma, u maama ka dɔlnu mi To-i. Aa u maan da ma dɔlnu mi To-i, i ka jo ji har kutienɔ-na.

²⁴ Mi maan da ma'a ma sa dɔlnu uman, u sa ce minj waanj mamaj. A ne da minj wanj mamaj baa-na, meɪ kusɔŋ-maama sɪ, mi To maama. U yaa puɔraa-mi.

²⁵ Mii dii baa-na yogo aa wanj daama-i hiere baa-na.

²⁶ Mi To ka saan Diilon-Yalle jo meɪ yerren. Di ka kãyã-nei. Di ka jo ji wanj ma yaanga-i baa-na hiere aa minj waanj mamaj cor hiere, di ka ce ma tɛnu-nei.

²⁷ Mi fɛ na hɔmmu-i, aa mi fɛ-mu meɪ fɛmma. Mi sa fɛ-mu ŋaa nelbilibanjan fɛŋ ba-naa hɔmmu dumaa. Baa na yan na hɔmmu cu, baa na bi yan korma ta ma da-na.

²⁸ Ma sɪ mi waan-ma baa-na mie: «Mi ka ta ŋga mi ka bir jo kɛ?» Da kuɔ mi maama dɔlnu-nei, minj kãŋ mi To wulaa, ku saaya ku dɔlnu-nei. Hama-i nuɔ-i? Mi To maaraa muɔŋo-i.

²⁹ Mi waliɛya wanj nel daama-i baa-na ku yaa da ma ji ta ma ce na ka suɔ wuɔ mi waan ninsoŋo.

³⁰ Miwaan daayo tienɔ* jo dii mi huon-nu; a ce dumaanɔ-na, mi sie tiraa da piiye bɔi baa-na. Ŋga u sie gbãa ce bɪŋkũŋgu mie.

³¹ Nelbilibanjan saaya ba suɔ wuɔ mi To maama dɔlnu-mie, aa tiraa suɔ wuɔ mi Ton'a mi ce mamaj, mi ce ma yaa-i ku'i cie *Bigaarɔŋo tuɔ jo. Siiren i halan bande-i-na!»

15

Yesu dii ŋaa ɛɛsɛ-tibiin-kerre

¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji nanj gbãnalãan daaku-i baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Muɔmeɪ *ɛɛsɛ-tibiin-kerre-i aa mi To yaa ku tienɔ-i.

² Mi negemmu man sa maan hiere, u ka kar-mu nanna aa mumanj maan, u ka jũɔrã-muɔ a ce mu migãan ta mu manj fafamma.

³ Minj waan nelma manj baa-na, ma migãan-na tɪ.

⁴ Nyaarãan-mie ŋaa muɔ minj nyaarãa-nei dumaa. Na suyaa wuɔ negenja manj da ka saa nyaar ka nyu-i-na ka sie gbãa manj de! Kuuduɔŋgu yaa baa namaanɔ-i: Da na saa nyaar muɔmi-na, na sie gbãa ce bɪŋkũfafaanɔŋgu.

⁵ «Muɔmeɪ tibiinɔŋu-i, aa nameɪ ku negemmu-i. Muɔ da mie mii si dii, na sie gbãa ce bɪŋkũŋgu. Umanj duɔ nyaar-mie aa muɔmi bi nyaar-yuɔ, kutienɔ gbãa ce weima bɔi.

⁶ Umanj duɔ saa nyaar-mie, ba bũul kutienɔ-i ka nanna puona ŋaa da ba jã negenja-i ban bũul-kanj ka nanna dumaa ka kuol ba bie-ka dii-ka dãamu-na caa-ka.

⁷ Ŋga da na nyaar-mie, aa mi nelma waa na hɔmmu-na, da na ta na taara kumanj, na cãrã-kuɔ, na ka da-ku.

⁸ Da na ta na ce maacenfafamma na hã Diilonɔ-i, aa cu mi huon-nu, ku yaa cieŋ mi To ce bɔi.

⁹ Mi Tonj dɔlaa-mi dumaa, muɔmi bi dɔlaa namaanɔ-i dumeɪ. Tiyãan mi caan-nu mi ta mi ce baa-na.

¹⁰ Minj waanj mamaj baa-na, da na ta na ce-ma, na maama ka ta ma dɔlnu-mie ŋaa muɔ minj ceŋ mi To maama-i mi maama ta ma dɔlnu-yuɔ dumaa.»

Yesu haalabiemba birii u jãnaamba

* 14:30 Miwaan daayo tienɔ yaa *Sitãni-i.

11 Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Mi taara na hɔmmu fɛ da yogogo meɪ kaanɔa temma-i ku'i cie mi ta mi waŋ nel daama-i baa-na.

12 Mi nelma yaa daama: Taa na dɔl na-naa ŋaa muaminɔ dɔlaa-na dumaa.

13 Nelienɔ nuɔ da ŋ hũu-ma ku ŋ jɛnaamba maama-na, nelnyul hamu-i dii ji maar mufammu-i?

14 Miŋ waan mamarɔ baa-na, da na ce-ma, na ka ce mi jɛnaaŋ namaa.

15 Mi sa tiraa mi bɪ-na maacembienɔ namaa, mi bɪ-na mi jɛnaaŋ namaa. Hama-i nuɔ-i? Maacembilonɔ sa suɔ u yuntienɔ kusũngu-i. A ne da na-maanɔ-i, mi Toŋ waan mamarɔ baa-mi hiere, mi waan-ma baa-na. Terienɔgu fanɔgu-na, mi sie gbãa bɪ-na mi maacembienɔ namaa.

16 Ku saa ce ŋaa namei fiɛlaa muɔ, muɔmei fiɛlaa namaa aa puɔr-na wuɔ na ka ce maacenfamma aa na yan na maacemma da belle, ku yaa da na cãrã bɪŋkũngu bɪŋkũngu mi To wulaa aa bɪ mi yerre-i u ka hã-na baa-ku.

17 Ŋga miŋ taaraŋ kumaŋ na wulaa, ku yaa daaku: Taa na dɔl na-naa.»

Nelbiliemba bigaan Diilonɔ-i

18 «Da na da nelbiliemba bigaan-na, na saaya na suɔ wuɔ ba bigaan muɔmei igɛna.

19 Kuɔ na waa baa-ba, baa naa dɔl-na wuɔ bafamba baanɔ namaa. Ŋga mi fiɛlaa namaanɔ-i hiel-na ba hɔlma-na; bafamba baanɔ namaa sɪ, ku'i cie ba bigaan-na.

20 Yaan mi nel daama ta ma tɛnu-nei: «Maacembilonɔ sa maar u yuntienɔ-i.* Da ba huol mi yaan-na, ba ka bi huol namaa na yaan-na. Da ba nu mi nunɔgu-i, ba ka bi nu namaa kũŋgu-i.

21 Ba ka ce mafamma-i meɪ maa-na. Ban'a ba saa suɔ umaŋ puɔraa-mi, ku'i cie.

22 Kuɔ mi saa naa jo ji piiye baa-ba, molo naa saa cãl-ba. Ŋga de-i-na, ba sie gbãa da ãntãlãmma.»

23 «Umaŋ duɔ bigaan muɔŋo-i, kutienɔ bi bigaan mi To-i.

24 Miŋ cie himma maŋ ba daa-ma. Aa ba suyaa wuɔ molo sie gbãa ce ma temma. Kuɔ ba saa naa da-ma, molo naa saa cãl-ba. Ŋga ba daa-ma aa cor ta ba bigaan-mi baa mi To-i hiere.

25 Na saa da! Mamarɔ nyegãan ba *ãnjɪnamma-na, ma'i saa ce daama-i wei? Ma nyegãan wuɔ: *Ba bigaan-mi gbãŋgbãŋ.*†

26 «Mi To uŋ ka hã-mi kakãyãtienɔ maŋ mi saan-ɔ hã-na, u yaa ninson-tienɔ-i. Duɔ jo, u ka piiye mi maama-i tũnu nuamba-i.

27 Aa namaa fere-i, in waa baa i-naa dii ku domma-na, na ka bi ce mi siertaanɔ namaa.

16

Diilonɔ-Yalleŋ ka jo ji ce mamarɔ

1 «Mi sa taara ku ji nuɔl-na Diilonɔ-hũmelle-na ku'i cie mi ta mi waŋ daama-i hiere baa-na.

2 Ba ka nyaa-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Aa yiingu dii baa yiingu, bamarɔ ji taa ba ko-na, ba ka da nie sɪ ba cãa Diilonɔ'i dumaanɔ-na.

3 Ban'a ba saa suɔ mi To-i baa meɪ fere-i hiere, ku'i ka dii-ba mafamma cemna-na.

* 15:20 Nien Matie 10.24; Nsáa 13.16. † 15:25 Gbelieman-ɛnini (Psaumes) 35.19; 69.5

⁴ Kumaŋ cié mi wuɔya ta mi waŋ-ma baa-na, mi taara da ma ji ta ma ce, na suɔ wuɔ mi waŋ-ma baa-na cor tɪ. Mii naa waa na caaŋ-nu ku'i cié mi saa waŋ-ma baa-na dii ku domma-na.

⁵ Dɛ-i-na, mi ta da mi ká umaŋ puɔraa-mi u wulaa, aa molo saa da duɔ yuu-mi wuɔ: «Nj ká hie?»

⁶ Mi suyaa miɛ miŋ waŋ mamaŋ baa-na daama-i, ma'i saa dɔlnu-nɛi.

⁷ A ne da mi waŋ ninsoŋo yaa baa-na. Da mi ta, ku ka káyá-nɛi. Na saa da, da mi saa ta, kakáyátieŋo siɛ gbáa jo. Fuɔ mi ká ka hi aa saaŋ-yo há-na.

⁸ Duɔ jo, u ka pigáaŋ nelbilibiamba-i wuɔ ba piera ámbabalma kúŋgu-na, ba piera viisinni kúŋgu-na aa pira Diilon-beru kúŋgu-na.

⁹ Baŋ'a ba saa hũu mei nelma-i, ku'i pigáaŋ ámbabalma-i.

¹⁰ Aa miŋ káŋ mi To wulaa, na siɛ tiraa da-mi, ku'i pigáaŋ viisinni-i.

¹¹ Aa miwaan daayo tieŋo* yuŋ-maamaŋ fielaanu tɪ, ku'i pigáaŋ Diilon-beru-i.

¹² «Nelma boi dii yogo mi da mi waŋ-ma baa-na, ŋga da mi waŋ-ma baa-na fiefiɛ-i-na, ma ka mulɛŋ-na.

¹³ *Diilon-Yalle da di ji jo, di yaa ninsoŋo tieŋo-i, di ka kaala ninsoŋ-belle-i baa-na. Di sa ji waŋ difande kusúŋ-maama. Diŋ nuɔ mamaŋ, di ji waŋ ma yaa-i aa bi túnu-nɛi mamaŋ juɔŋ.

¹⁴ Di ka da mi kusúŋ-maama-i ji piye túnu-nɛi, a ce dumaŋo-na di ka ce-mi boi.

¹⁵ Mi To maama-i hiere mei maama, ku'i ciɛ na da mi ciɛra di ka da mi kusúŋ-maama-i ji piye túnu-nɛi.»

Yesu tamma saa dɔlnu u haalábiemba-i

¹⁶ Kufaŋgu huonŋu-na, Yesu wuɔ gbɛ u *haalábiemba-i wuɔ: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.»

¹⁷ U haalábiemba namba ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Nel hama-i temma'i dumande-i: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi»? Aa tiraa cira u ká u To wulaa.

¹⁸ Úŋ gbɛŋ celle maŋ, u yuŋgu yaa wuɔ niɛ? I saa suɔ u nelma yaanŋa-i.»

¹⁹ Yesu wuɔ suɔ wuɔ ba taara ba yuu-yo. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi waŋ-ma baa-na miɛ: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.» Na yuu na-naa ma yaa nuɔ-i wei?»

²⁰ Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Namaŋo-i na kaa haa na nammu-i na yunnij ta na gbɛ na kaal aa banamba waa ponsaŋ-nu. Na hɔmmu ka guɔla, ŋga na hɔguɔla ka bir ce hɔfɛlle.

²¹ Ciɛŋo kusúŋ da ku bel-o, yaanŋa sa waa-yuɔ. Ŋga duɔ ji gbáŋ da u yuŋgu-i, bilonŋo fɛ u huonŋa-i a ce u mulɛma karaanu-yuɔ.

²² Ku yaa ŋaa namaa kúŋgu-i: Na yammu váa fiefiɛ-i-na, ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu, mi ka tiraa da-na. Da mi ji'a mi da-na, na hɔmmu ka fɛ aa molo cɛraa u gbáa guɔla-muɔ.

²³ Ku yiŋg da ku ji hi, na siɛ yuu-mi baa nelma. Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na cárá kumaŋ aa bí mi yerre-i, mi To ka há-na baa-ku.

²⁴ Na saa hi cárá bíŋkúŋgu yogo aa bí mi yerre-i. Cáaraŋ, na ka da, aa da na da, na hɔmmu ka fɛ gbarnu.

²⁵ «Mi waŋ nel daama-i hiere baa-na gbánciniŋ. Ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu, mi siɛ tiraa ta mi piye baa-na dumaŋo-na. Mi To u maamaŋ yeŋ dumaɛ, mi ka bi waŋ-ma baa-na dumɛi.»

* 16:11 Miwaan daayo tieŋo yaa *Sitáni-i.

26 Ku yiingu da ku hi, na ka cārā Diilonjo-i aa bī mi yerre-i. Mi saa cira mi kaa cārā Diilonjo-i hā-na de! Na maama dǎnu-yuɔ, na gbāa cārā-yuɔ na fere.

27 Nan dǎlaa muɔŋo-i aa hūu-ma wuɔ mi hilaa fuɔ terieŋ-nu'i jo, ku'i cie na maama ta ma dǎnu-yuɔ.

28 Mi hilaa mi To yaa wulaa-i jo hīema-na. Fieŋie-i-na, mi ka ta hīema-na bir ká mi To wulaa.»

29 Uŋ waan mafamma-i, u hāalābieŋ baa cira: «Fieŋie fuɔ, ŋ yaan gbāncini-i aa ta ŋ kaala ŋ nelma-i.

30 I suyaa yende-i-na wuɔ ŋ suɔ weima-i hiere. Die tie taara die yuu-ni baa mamar, ŋ wuɔya suɔ-ma. Terieŋgu fanɔgu-na, i hūyāa-ma wuɔ ŋ juɔ Diilonj-jomma.»

31 Yesu wuɔ gbē-ba wuɔ: «Ma sī na'a na hūyāa mi nelma-i fieŋie-i-na ke?

32 Nga mi tūnu-nei, huɔŋgu nanɔgu ka hi, aa ku hii tī yere, na ka pisállá; nelieŋo nelieŋo baa u munǰámmu aa yan mi tē mi diei yon. Nga mi sie tē mi diei; mi To dii baa-mi.

33 Nan cuu mi huon-nu, mi taara na hǎmmu fē ku'i cie mi ta mi wan mafamma-i baa-na. Nelbiliemba ka mulieŋ-na miwaan daayo-na, ŋga waan na fere, mi guɔlaaya ba fŋgūɔ-i.»

17

Yesu Diilocaralle-i

1 Yesuŋ juɔ piye tī, wuɔ tā u yuŋgu-i dǎɔ aa naa cira: «Baba, ku hii. Ce ŋ Bieŋ ce bǎi, kuman ka ce fuɔ bi ce nuɔ ŋ ce bǎi.

2 Ŋ haa-yuɔ nelbiliemba yuŋ-nu wuɔ u hā u dombūurāamba-i cicelma man sa tŋeŋ dede-i.

3 A ne da cicelma man sa tŋeŋ dede-i ma yaa a suɔ ninsoŋ-Diilonj nuɔŋo-i aa bi suɔ *Korǰkortieŋo muɔmi man niŋ puɔraa-mi.

4 Mi cie ŋ ce bǎi hīema-na. Niŋ ŋa naa hā-mi maacemma man, mi cie-ma.

5 Baba, miŋ ŋa naa waa baa-ni aa miwaan suɔ duɔ don, niŋ ŋa naa ce mi ce bǎi dumaa, ce mi ce bǎi dumei fieŋie-i-na.

6 «Niŋ fiela baman miwaanjo-na hā-mi, mi pigāan-ba ŋ sīnni-i. Nan baamba'i waa, ŋ bir-ba hā muɔ baa-ba. Ba nuɔ ŋ nuŋgu-i.

7 Ba suyaa fieŋie-i-na wuɔ niŋ hāa-mi mamar hiere, nan kusūŋ-maama.

8 Niŋ waan mamar baa-mi, mi waan-ma baa-ba. Ba siyaa-ma. Ba suyaa wuɔ mi hilaa nan terieŋ-nu'i jo. Aa ba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.

9 Mi cārā-nie da mi hā-ba. Mi sa cārā-nie da mi hā nelbiliemba-i hiere de! Niŋ hāa-mi baman, mi cārā-nie da mi hā ba yaa-i; nan baamba-i.

10 Mei kūŋgu-i nan kūŋgu, aa nan kūŋgu-i mei kūŋgu. Mi bǎbǎima da ba yaa nuɔ-i.

11 Muɔmi sa tiraa mi ye dii miwaanjo-na, mi kā nan terieŋ-nu, a ne da bafamba dii-yuɔ yogo. Baba, cǎlmuɔ sī nuɔni man nuɔ-i, jande, ta ŋ niya-bei ŋ fere baa nan ferieŋ fŋgūɔ; ŋ hāa muɔŋo-i u yaa-i. Ku yaa ba ka waa baaduumba ŋaa muɔ baa nuɔŋo-i iŋ yeŋ baaduŋ mie dumaa.

12 Niŋ hāa-mi fŋgūɔ man, miŋ cie huɔŋgu man baa-ba, mi nieya-bei baa u yaa-i. Mi nieya-bei, u diei saa ji balla mi wulaa, da ku saa waa uman naa saaya u balla ŋaa man nyegāan dumaa Diilonj-nelma-na.*

13 «Fieŋie-i-na, mi ka bir ká ŋ wulaa. Mi taara ba hǎmmu fē gbarnu mei kaanɔa temma-i, ku'i cie mi tē hīema-na aa ta mi wan mafamma-i.

* 17:12 Nieŋ Nsáa sebe-i-na 13.18 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

14 Minj waan η nelma-i baa-ba, nelbiliemba bigāan-ba wuɔ ba sa wuɔ hūmeduɔle baa-ba ŋaa muɔ.

15 Ku saa ce ŋaa mi cārā-niɛ wuɔ η hiel-ba miwaanjo-na de! Ma'i sl. Mi cārā-niɛ wuɔ η ta η niya-bei *Bigāarāŋo baa da suur ba hɔlma-na.

16 Ba sa wuɔ hūmeduɔle baa nelbiliemba-i ŋaa muɔ.

17 Nanj nelma yaa ninsonjo-i. Pigāan-ba baa-ma ba suɔ-ma aa ta ba cāa nuɔnei yonj.

18 Ninj puɔraa muɔmi-i dumaa miwaanjo-na, mi bi puɔraa bafamba-i dumɛi miwaanjo-na.

19 Muɔ mi cāa nuɔnei yonj ba da ba da ninsonjo-i aa fulnu nuɔnei ta ba bi cāa-ni.

20 «Mi sa cārā-niɛ da mi hā bafamba yonj de! Bamanj ka nu ba nelma-i aa hūu mi maama-i, mi bi cārā-niɛ da mi hā kutaamba-i.

21 Baba, mi cārā-niɛ wuɔ η yanj ba ce kuuduɔŋgu ŋaa muɔ baa nuɔ inj yɛŋ baaduɔŋ miɛ dumaa. Yanj i suurnu i-naa, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.

22 Ninj ciɛ mi ce bɔi dumaa, mi bi ciɛ ba ce bɔi dumɛi, ku yaa ba ka gbāa ce kuuduɔŋgu ŋaa muɔ baa nuɔ inj yɛŋ kuuduɔŋgu dumaa.

23 Ku yunju yaa daaku: Mi ka waa baa-ba aa η waa baa-mi, ku yaa ba ka gbāa ce kuuduɔŋgu kelkel. Dumaanjo-na, nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi aa tiraa suɔ wuɔ ba maama dɔlnu-niɛ ŋaa meɪ maamanj dɔlnu-ŋ-niɛ dumaa.

24 «Baba, ninj dɔlaa-mi dumaa aa miwaanjo suɔ duɔ donj, mi taara ninj ciɛ mi ce bɔi dumaa, da mi waa kusuɔŋ-nu, mi dombuurāamba waa mi caan-nu ta ba da-mi.

25 Baba, η faa teu! Nelbiliemba saa suɔ-ni, ŋga meɪ suyaa-ni aa dombuurāamba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.

26 Mi pigāan-ba η sɪnni-i, aa mi ka cor ta mi pigāan-ba baa-ni, ku yaa ninj dɔlaa muɔŋo-i dumaa, bafamba ka bi dɔl ba-naa dumɛi, aa muɔ baa bafamba-i i gbonu ce baaduɔŋ miɛ.»

18

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Marke 14.43-50; Like 22.47-53)

1 Yesuŋ juɔ cārā Diilonjo-i ti, wuɔ hel baa u *hāalābiemba-i a jāal Sedurɔ kaanjo-i kā bomborma namma-na. Tibinnin-ŋ-suonjo nanjo waa terienjo fanjo-na, baa kā ka suur-kuɔ.

2 Ba taa ba kā terienj daaku-na koko; a ce dumaanjo-na, *Yuda manj taa u taara u hel u huonjo-na, u taa u suɔ ku saanjo.

3 Wuɔ sire nyaa ba huon-nu dii tibinnin-ŋ-suonjo-na baa sorosibaa-ba-i a naara *Diilodubuɔ niyataamba namba. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Farisɛbaa-ba yaa naa hāa-yo Diilodubuɔ niyataamba-i. Fitimbaa-ba waa baa-ba a naara jigāmmu.

4 Yesu wuɔ suyaa amanj ka da-yo. Banj kāa ka hi, wuɔ piɛ yuu-ba wuɔ: «Na taara hai moloŋo-i?»

5 Baa cira: «I taara Nasaretitaanj Yesu.»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmeɪ.» Yuda manj taa u taara u hel u huonjo-na, u waa baa-ba.

6 Yesuŋ ciɛra muɔmeɪ terienjo manj nuɔ-i, baa bir baa ba honni kā ka cii da burɔŋ!

7 Yesu wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Na taara hai?»

Baa cira: «I taara Nasaretitaanj Yesu.»

8 Yesu wuɔ cira: «Mi saa cira muɔmɛi wɛi? Da na'a na taara muɔmɛi, yaan bamanj daaba ká.» U gbɛ u hāalābiemba yaa-i.

9 Uɲ ɲa naa wanj mamanj, ma'i sa ciɛɲ daama-i wɛi? Uu naa cira: «Baba, niɲ hāa-mi bamanj, u diei saa balla mi wulaa.»*

10 A ne da jigāɲga waa baa Simɔ-Pier; wuɔ fa-ka hiel-ka pāɲ jafūɲ *Diilojigāntaamba yuntienjo maacembilonjo nadietūɲgu-i a yer-ku. Ba taa ba bɪ naacolɲo-i Malkusi.

11 Yesu wuɔ cira: «Pier, dii ɲ jigāɲga-i ka foguɲgu-na!» Aa naa cira: «Mi To uɲ ciɛra mamanj da-mi, ɲ sa taara ma da-mi wɛi?»

12 Yesuɲ bi waanj mafamma-i, sorosibaa-ba-i baa ba yuntienjo-i a naara Diilodubuɔ niyataamba ká ka bel-o vaa u nammu-i mu hāi-i-na.

13 Belle fande-na, Kayifu yaa waa Diilojigāntaamba yuntienjo-i. Banj vaa-yo, baa ká baa-yo Kayifu cura yaa wulaa-i igēna. Ba taa ba bɪ-yo Ani.

14 A ne da Kayifu duɔɲo faɲo yaa naa gbɛ *Yuifu ba yuntaamba-i wuɔ nelduɔɲ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku bɔyaa nelle da di muonu.†

Simɔ-Pier ctinaana Yesu-i

(Matie 26.69-70; Marke 14.66-68; Like 22.55-57)

15 Banj bilaa Yesu-i ta ba ká baa-yo, Simɔ-Pier baa u nahāalābilonjo nanjo-i baa cu ba huon-nu. *Diilojigāntaamba yuntienjo taa u suɔ Simɔ-Pier nabentienjo-i, a ce dumaɲo-na, banj kaa hi Diilojigāntaamba yuntienjo cɪɲgu-i, *hāalābilonj daa wuɔ ká ka suur baa Yesu-i hiere.

16 Pier wuɔ yiera fondumelle-na u saa suur. Hāalābilonj daa wuɔ hel piye baa ciɛɲ manj taa u niya dumelle-i aa naa ce Pier suur.

17 Ciɛɲ daa wuɔ yuu Pier wuɔ: «Ma sɪ naacolɲ daa u hāalābilonjo nanjo'i nuɔɲo-i kɛ?»

Pier wuɔ cira: «U hāalābilonjo sɪ muɔ dɛ!»

18 Waangu waa; *Diilojigāntaamba yuntienjo maacembiemba-i baa bamanj niɛyan-yuɔ baa dii dāamu ta ba yiraan. Pier wuɔ ká ka tuɔ yiraan baa-ba.

(Matie 26.59-66; Marke 14.55-64; Like 22.66-71)

19 Banj káa baa Yesu-i, *Diilojigāntaamba yuntienjo wuɔ yuu-yo a ká u *hāalābiemba yanja, baa uɲ wuɔraɲ u wanj nelma manj baa nuɔmba-i ma yanja.

20 Yesu wuɔ cira: «Mamanj waa mi wulaa, mi piye-mɛi nuɔmba-i hiere ba yufellenj. Mi piye-mɛi *Diilonelhāalādūnni-na aa piye-mɛi *Diilodubuɔ-i-na. *Yuifubaa-ba janu ba-naa terni fanni'i nuɔ-i. Mi saa fuo ma diei bei.

21 Ma ce niɛ ɲ ta ɲ yuu-mi? Miɲ piye baa bamanj, ba suyaa miɲ waanj mamanj baa-ba; yuu ba yaa-i, ba ka wanj ma yaanja-i baa-ni.»

22 Yesuɲ piye dumaɲo-na, Diilojigāntaamba yuntienjo niyatienjo nanj wuɔ caa u tūɲgu-i aa naa cira: «ɲ piye baa Diilojigāntaamba yuntienjo yaa dɛ-i-na wɛi?»

23 Yesu wuɔ cira: «Da kuɔ mi cālāa piyemma, pigāan-mi miɲ cālāa kusuɔɲ-nu; nga da kuɔ mi saa cāl piyemma, ɲ muyaa-mi hama-i nuɔ-i?»

24 Ani wuɔ yanj-yo baa iyiemba-i aa saan-yo hā Kayifu-i baa-yo, u yaa waa Diilojigāntaamba yuntienjo-i.

(Matie 26.71-75; Marke 14.69-72; Like 22.58-62)

25 Banj taa baa Yesu-i ta ba ká Kayifu terienju-na, Simɔ-Pier wuɔ tɛna dii dāntorre-na. Naacolɲo nanj wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ma sɪ naacolɲ daa u *hāalābilonjo nanjo'i nuɔɲo-i kɛ?»

Pier wuɔ cira: «U hāalābilonjo sɪ muɔ dɛ!»

* 18:9 Niɛɲ 6.39; 17.12. † 18:14 Niɛɲ 11.50.

26 *Diilojigántaamba yuntienjo maacembilonjo nanjo waa, ba kuuduŋgu'i baa Piern jafaan umanj tũngu-i yer-ku. Fuo wuo cira: «Ma sí mei daa nuo baa naacolj daayo-i tibinnij-suonjgu-na ke?»

27 Pier wuo tiraa hel-kuo wuo coima, fuo sí. Kòhòldielanj wuo donj tuo bu.

Ba kaa baa Yesu-i faamaanj ba terienj-nu

(Matie 27.1-2,11-31; Marke 15.1-20; Like 23.1-5,13-25)

28 Cuonj kaalaa kãnkãnkã, baa naar hel baa Yesu-i Kayifu terienjgu-na a kã baa-yo ba faamaanjo wulaa. Faamaanjo fanjo waa *Oromeyienjo. Banj kaa hi, *Yuifu ba yuntaamba saa sie suur faamaanjo dumelle-na; wuo da ba suur, ba ka guola ba fere a ce ba sie gbãa wuo *kòrsinni timmanj-ponsaanjgu niwuoni-i.

29 *Pilati yaa waa faamaanjo-i belle fande-na. Wuo hel yuu-ba wuo: «Na'a naacolj daayo cie bige-i?»

30 Baa cira: «Kuo u maacemma naa fa, ii naa saa jo baa-yo ji hã-ni.»

31 Pilati wuo gbẽ-ba wuo: «Biyaanj-yonj na kã baa-yo na ka ce u andaanjgu-i namaa cemma.»

Baa cira: «Mie sie gbãa hã-ba humelle-i i fere wuo ba ko moloŋo.»

32 Yesunj ŋa na'a u ka ku kuliingj manj, ku'i sa juonj daaku-i wei?‡

33 Pilati wuo bir suur u dumelle-na aa bi Yesu-i ji yuu-yo wuo: «Nuonci Yuifu ba nellentienj nuonjo-i wei?»

34 Yesu wuo cira: «Moloŋo-i waanj mi maama baa-ni wei? Sisò nanj kusũŋ-maama'i?»

35 Pilati wuo cira: «Ne ninj ferj-minj! Nj daa muo Yuifuyienj muo wei? Nj nellenj-baamba'i hã muo baa-ni baa *Diilojigántaamba yuntaamba-i, ŋ guolaaya bige-i ba wulaa?»

36 Yesu wuo cira: «Mei nellentesinni sa hel hĩema-na bande. Kuo ni taa ni hel hĩema-na bande, bamanj cuu mi huonj-nu baa naa gbãnj kpelle a hu-mi Yuifubaa-ba nammu-na. Nga mei nellentesinni-i miwaanj daayo niini sí.»

37 Uj waanj mafamma-i, Pilati wuo cira: «Terienjgu fanjgu-na, nellentienj nuo wei?»

Yesu wuo cira: «Nellentienj muo ŋaa ninj waanj-ma dumaa. Mi juo ji honj hĩema-na da mi wanj ninsoŋo maama. Umanj duo cu ninsoŋo huonj-nu ŋ da kutienjo nu mi nelma-i.»

38 Pilati wuo yuu-yo wuo: «Ninsoŋo yaa bige-i fuo?» Aa naa tiraa hel kã Yuifubaa-ba wulaa ka cira: «Mei saa da kumanj cie na'a na ko naacolj daayo-i.

39 Nga ma diei dii, kumanj cienj koko, belle belle, da na'a na ce na kòrsinni timmanj-ponsaanjgu-i, mi nanna kasobilonjo diei hã-na. Na taara bende-i mi nanna Yuifu ba nellentienjo yaa hã-na wei?»

40 Baa kaasinj wuo: «I sa taara ŋ nanna ufanjo-i! I taara ŋ nanna Barabasi!» A ne da Barabasi fanjo waa cuoyuo.

19

Pilati haa-ba humelle-i wuo ba ko Yesu-i

1 Manj juo waa dumaanjo-na, *Pilati wuo cira ba jo baa Yesu-i ji muo-yo.

2 Sorosibaa baa ce huoni a sũ nyantuoluo dii u yungu-na. Aa naa bi dii jonjorbuo hã-yo ce-yo ŋaa nellentienjo. Jonjorbuo fanjo waa dãa-wuonjo.

3 Banj cie mafamma-i, baa ta ba pie ba jaal-o. Umanj duo pie, wuo: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni.» Aa caa u tũngu-i.

4 Pilati wuo tiraa hel wanj baa-ba wuo: «Mi ka ce ba hel baa-yo jo baa-yo, ku yaa na ka suo wuo mei saa da kumanj cie na'a na ko-yo.»

‡ 18:32 Niej 12.32-33.

⁵ Aa naa bi ce ba hel baa Yesu-i baa huɔniŋ-nyantuoluo-i u yunɣu-na a naara jonɣorbuɔ-i u nuonɣu-na. Baŋ juɔ baa-yo, Pilati wuɔ cira: «U yaa daayo!»

⁶ *Diilojigántaamba yuntaamba-i baa *Diilodubuɔ niyataaŋ baŋ juɔ'a ba ne da Yesu-i, baa pāŋ doŋ ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Kāaŋ na ka gbu-yo na fere; mei saa da kumaŋ ciɛ na'a na ko-yo.»

⁷ Yuifubaa baa cira: «U ciɛ u fere Diilon-Bieŋo; a ne da a saa baa mie *aŋɪnamma-i, fuɔ temma-i i saa saaya i yaŋ-yo, i gbɛ i ko-yo.»

⁸ Baŋ waŋ mafamma-i, Pilati holle pāŋ caar.

⁹ Wuɔ bir suur baa Yesu-i ka yuu-yo wuɔ: «Naŋ hel hie?» Yesu saa seŋ sūnɣu yuɔ.

¹⁰ Pilati wuɔ cira: «Ŋ flinaaŋ muɔmei nuɔ-i wei? Ŋ saa suɔ wuɔ mi gbāa nanna-niɛ, mi gbāa bi ce ba gbu-ni *daaŋgu-na wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ Diilo saa naa hā-ni baa ku fōŋgū-i, nii naa saa gbāa ce bɪŋkūŋgu muɔmi-na. Terieŋgu faŋgu-na, umaŋ juɔ baa-mi ji hā-ni, fuɔ caɪmuɔ maaraa naŋ wuonɔ-i.»

¹² Pilatiŋ nuɔ nel daama-i wuɔ pāŋ tuɔ taara u nanna Yesu-i. Yuifubaa baa sire ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Da kuɔ naŋ jɪeŋo si *jamatigi-i, nanna-yuɔ! Umaŋ duo ce u fere nellentieŋo, jamatigi bigaarāŋo!»

¹³ Baŋ piye dumaanɔ-na, Pilati wuɔ tiraa hel baa Yesu-i kā baa-yo terieŋgu naŋgu-na ba bi-ku «Gabata» ebiremman-na. Fāmaanɔ tɛna kusuɔŋ-nu'i u geɛ. Baŋ kāa, wuɔ tɛna u teterre-na.

¹⁴ Bāaŋgu naa hi yuhuɔŋga-i tɪ, aa *kɔrsɪnni tɪmmaŋ-ponsaaŋgu waa ŋaa bisɪŋ ku temma. Pilati wuɔ gbɛ Yuifubaa-ba-i wuɔ: «Na nellentieŋo yaa daayo!»

¹⁵ U waŋ mafamma-i ce niɛ? Baa sire ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Ko-yo! Ko-yo! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Na'a mi gbu na nellentieŋo yaa daaŋgu-na wei?»

*Diilojigántaamba yuntaaŋ baa cira: «Da ma hel *Oromɛ ba *jamatigi-i-na, nellentieŋo naŋo si dii baa-ye.»

¹⁶ Pilati wuɔ hā-ba Yesu-i wuɔ ba ka gbu-yo daaŋgu-na.

Ba taa baa Yesu-i da ba ka ko-yo

(Matie 27.32-44; Marke 15.21-32; Like 23.26-43)

¹⁷ *Pilatiŋ hā-ba hūmelle-i, baa hel baa Yesu-i nellen-huɔŋga-na kā baa-yo baŋ bɪŋ terieŋgu maŋ ebiremman-na «Gɔlgota-i», ku yunɣu yaa wuɔ yukoluonɣu. Baŋ ka gbuŋ-yonɔ *daaŋgu maŋ nuɔ-i, baa haa-ku hā fuɔ fere yaa tūu-ku.

¹⁸ Ba kāa baa-yo kusuɔŋ-nu'i ka gbu-yo, a naara nuɔmba namba ba hāi; unanɔ-i kɔtuɔŋ daaku-na, unanɔ-i kɔtuɔŋ daaku-na.

¹⁹ Pilati wuɔ nyegɛŋ haa Yesu yudɔɔ-i-na wuɔ: «Nasaretitaan Yesu, *Yuifu ba nellentieŋo.»

²⁰ Ba naŋ gbuu-yo terieŋgu maŋ nuɔ-i, kuɔ sa maa baa nellen-huɔŋga-i, aa ba naŋ nyegāaŋ nelma maŋ haa u yudɔɔ-i-na, baa nyegāaŋ-ma ebiremman-na, baa latɛmma-na, baa girekimma-na; a ce dumaanɔ-na, Yuifubaa bɔi baa kalaŋ-ma.

²¹ *Diilojigántaamba yuntaaŋ baa sire kā Pilati wulaa ka cira: «Hur Yuifu ba nellentieŋo-i aa ŋ nyegɛŋ wuɔ: «Naacolŋ daayo ciɛra u yaa Yuifu ba nellentieŋo-i.»»

²² Pilati wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mɪŋ nyɛgáan kuman, mi nyɛgáan ku yaa-i; mi sie gbáa hur-ku aa nyɛgɛŋ kunangu.»

²³ Sorosibaa-ban gbuu Yesu-i, baa biɛ u niidiini-i calnu-niɛ sɔmma naa; nelduɔŋo biɛ sɔmma diei. Aa naa bi biɛ u jonɔrɔbuɔ-i. Jonɔrɔbuɔ daayo-i munɔbommu saa waa-yuɔ; kompanɔa diei duɔŋ dɔɔ-i-na ji hi cicaara-i.

²⁴ Baa ta ba piye baa ba-naa wuɔ: «Baa na yan j taalnu jonɔrɔbuɔ daayo-i, yaan j ful tienja i ne uman ka da-yo.» Maman nyɛgáan Diilon-nelma-na ma'i sí daama-i wei? Ma nyɛgáan wuɔ: «*Ba calaanu mi niidiini-i ba-naa nuɔ aa ful tienja biɛ mi jonɔrɔbuɔ-i.*»*

²⁵ Ban gbuu Yesu-i, u nyu waa u caangu-na baa u nyu hãanɔ nanɔ, a naara Maari man Kulopasi ciɛŋo-i, baa Maari man taa u hel Magidala-i-na.

²⁶ Yesu wuɔ ne da u nyu-i baa u *hãalãbilonɔ man maama-i taa ma dɔlnu-yuɔ ba waa yiɛra ba-naa cannin; wuɔ gbɛ nyuɔŋo-i wuɔ: «Nnaa, j biɛŋo yaa-i.»

²⁷ Aa gbɛ hãalãbilonɔ-i wuɔ: «j nyu yaa-i.»

Uŋ piye dumaanɔ-na, hãalãbilonɔ daa u saa bir u huonɔ nyuɔŋo-na; wuɔ biɛ-yo u ka tɛna fuɔ terien-nu.

Yesu kuliŋgu-i

(Matie 27.45-56; Marke 15.33-41; Like 23.44-49)

²⁸ Yesuŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ ne da maman waa cemma hiere ma ciɛ. Wuɔ cira: «Hũŋkuɔsɪnni bilaa-mi.»† U waan ma yaa-i a ce maman nyɛgáan Diilon-nelma-na ma da ma gbáa ce.

²⁹ Bũnanga nanɔa waa terienɔŋu-na niisaarni'i naa yuu-ka. Sorosibaa baa dii kãsaarna niisaarnɔ daani-na aa naa ful-ma *isopeɔboruon-nu kã baa-ma Yesu nuɔŋu-na.

³⁰ Yesu wuɔ mɔsũnya niisaarnɔ daani-i aa naa cira: «Fieɛie fuɔ, weiɛma tɛ.» Aa naa bi nislɔ u yunɔŋu-i, u tamma yaa dumaanɔ-na.

Ba fũo Yesu gbugbeinɔ-i baa puɔlunɔ

³¹ Ban gbuu Yesubaa-ba-i yiinɔŋu man nuɔ-i, ku waa jumayinɔŋu. Ku cuo kaala waa *yifɛnanɔŋu; a ce dumaanɔ-na, *Yuifu ba yuntaamba saa ta ba taara yifɛnanɔŋu hi Yesubaa-ba-i dii dɔɔ-i-na. A tiraa naara yifɛnanɔŋu fanɔŋu waa yibuɔ ba wulaa. Baa kã ka cãrã *Pilati-i wuɔ u yan ba ka kara ba gbeini-i ku yaa ba ka ku donduo ba har-ba aa yifɛnanɔŋu suɔ da ku hi.

³² Pilati wuɔ hã-ba hũmelle-i. Sorosibaa baa kã. Ban ŋa naa gbu baman baa Yesu-i, baa kara dɛlã-wuonɔ gbeini-i aa kã ka kara hãalɪŋ-wuonɔ niini-i.

³³ Ba birii ku yaa nuɔ-i da ba kara Yesu niini-i, a da u kuu; a ce dumaanɔ-na ba saa kara-niɛ.

³⁴ Sorosiyienɔ nanɔ yagar fɔ u gbugbeinɔ-i baa u puɔlunɔŋu-i. Uŋ fũo-yo dumaanɔ-na, tãŋ maa ta ma hel baa hũmma.

³⁵ Uman nyɛgáan nel daama-i, u daa-ma nuɔ baa u yufelle, u sa kar u huɔyasana. Fuɔ fɛɛɛ suyaa wuɔ u wan ninsonɔ. U taara na hũu-ma wuɔ ninsonɔ ku'i ciɛ u tuɔ wan-ma baa-na.

³⁶ Diilon-nelman piye terienɔŋu man nuɔ-i wuɔ: «*Ba sie kanu halle u gboluonɔ diei*»‡, ma'i saa ce daama-i wei?

³⁷ Aa ma tiraa piye terienɔŋu nanɔŋu-na wuɔ: «*Ba ka bir ta ba ne ban fũo uman.*»§

* **19:24** Gbelieman-nalãanɔŋu (Psaume) 22.19 † **19:28** Nien Gbelieman-neini (Psaumes) 69.22 baa 22.16. ‡ **19:36** Helman-sebɛ (Exode) 12.46; Gbelieman-nalãanɔŋu (Psaume) 34.21 § **19:37** Sakari (Zacharie) 12.10

*Yesu fuuremma-i**(Matie 27.57-61; Marke 15.42-47; Like 23.50-56)*

³⁸ Ku huonɔŋu-na, Yosefu man̄ taa u hel Arimate-i-na, wuɔ ká ka cará *Pilati-i aa duɔ ka har Yesu-i. Fuɔ bi waa Yesu huonɔŋu-na, nɔa fuɔ taa u káalá *Yuifu ba yuntaamba-i, a ce dumaanɔ-na, u taa u fuo u kúnɔŋu-i. Pilati wuɔ há-yo húmelle-i u ká ka har Yesu-i.

³⁹ Nikodemu man̄ naa káa Yesu wulaa isuonɔŋu nanɔŋu-na, wuɔ ká ka naara-yuɔ. Nikodemu wuɔ guɔlaa *miir-namma baa alowesi*-namma a ká. Ma yoyondɔŋ maa yuu kilobaa komorre baa cinciɛl temma.

⁴⁰ Baa káya ba-naa ba hái-i-na a tiil kulonɔ-i baa natikolo-nan̄ daama-i aa fɛnya-yuɔ. Ba migáan̄-yo nɔa Yuifubaa-ban̄ bi migáan̄ ba kuomba-i dumaa aa suɔ fuure-bɛi.

⁴¹ Ba nan̄ gbuu Yesu-i kusuon̄-nu, tibinnin̄-suonɔŋu nanɔŋu waa ku caanɔŋu-na. Tibinnin̄-suon̄ daaku huonɔŋa-na, cɛncorfeɛnde waa, baa sa hi fuure molonɔ die yogo.

⁴² *Yitɛnanɔŋu hii tɛ dumaanɔ-na, baa ká baa Yesu-i kusuon̄-nu'i ka fuure-yuɔ aa da ba da ba fɛɛ tigiin̄ cie yitɛnanɔŋu-i.

20*Yesu siire hel kuomba hɔlma-na**(Matie 28.1-8; Marke 16.1-8; Like 24.1-12)*

¹ *Yitɛnanɔŋu cuo kaala-i-na*, Maari man̄ taa u hel Magidala-i-na, wuɔ sire naar cicánɔŋale-na a ká Yesu cɛncorre-na. Támpɛbuɔ nan̄o naa suuye di nunɔŋu-i. Uɔ káa ka hi, wuɔ da támpɛl daade búmaláa halan̄.

² Wuɔ bir gúunu baa gbarunɔŋu ká ka da Simɔ-Pier baa *háalábilonɔ man̄ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba hielaa Itienɔ-i cɛncorre-na, aa i saa suɔ ban̄ diyaa-yo kusuon̄-nu.»

³ Pier baa háalábilon̄ daayo-i baa sire ta ba gbar ba ká cɛncorre terienɔŋu-na.

⁴ Háalábilon̄ daa wuɔ gbar ka hi yaanɔa Pier-na.

⁵ Uɔ hii, u saa suur, wuɔ yiera aa naa gbɛina tuɔ ne. U niɛ ku yaa-i a da kompabien̄† yaa yon̄ cɛncorre huonɔŋa-na.

⁶ Simɔ-Piern̄ juɔ ji hi, wuɔ cor suur a bi da kompabien̄a jɛna dumande hɛma-na.

⁷ Baa naa ce kompanɔa nanɔa a fɛnya kulonɔ yaanɔa-i, wuɔ da kafanɔa fɛn̄ jɛna ka den̄.

⁸ Háalábilon̄ daayo suɔ suur fɛfɛi-i-na. Uɔ suurii ka da-ku dumaanɔ-na, wuɔ suɔ húu-ma wuɔ Yesu siire ninsonɔ.

⁹ Ninsie ninsie, Diilon̄-nelman̄ waan̄ mamann̄ wuɔ Yesu naa saaya u sire hel kuomba hɔlma-na, u háalábiemba saa naa hi suɔ ma yaanɔa-i yogo.

¹⁰ Háalábien̄ daaban̄ kaa da-ma dumaanɔ-na, baa bir kún̄.

*Yesu caraaya Magidalataan̄ Maari-i**(Matie 28.9-10; Marke 16.9-11)*

¹¹ *Háalábien̄ daaban̄ taa, Maari wuɔ yiera cɛncorre nunɔŋu-na tuɔ kaal. Uɔ kaal, wuɔ ji gbɛina wuɔ fuɔ ne cɛncorre huonɔŋa-i;

¹² a da bige-i daaku-i? *Dɔrɔpɔurbiemba hái baa jonɔgorpiɛlmba. Ba tɛnaana ban̄ nɔa naa galla Yesu-i kusuon̄-nu: Unan̄o-i u yunɔŋu waa kusuon̄-nu, unan̄o-i u gbɛinin̄ waa kusuon̄-nu.

* **19:39 Alowesi:** Tibinɔŋu nan̄ yerre-i dumaanɔ-na, ba ce natikolo baa-ku. * **20:1** Ku cuo kaala waa jumaansi. † **20:5** Bafamba taa ba fɛnya ba kuomba-i baa kompabien̄a.

13 Dɔrɔpɔwɔrbiemba yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie ɲ ta ɲ kaal?»

Maari wuɔ cira: «Ba hielaa mi Tienjo-i aa mi saa suɔ ban diyaa-yo kusuɔɲ-nu.»

14 Wuɔ u miel ne ku yaa-i a da Yesu-i u huonɔgu-na, ɲga u saa suɔ wuɔ u yaa-i;

15 u daa nie si ban fuuriye Yesu-i suonɔgu man nuɔ-i kutienjo yaa-i.

Yesu wuɔ cira: «Cieɲ nuɔ, bige-i cie ɲ ta ɲ kaal? ɲ taara hai moloɲo-i?»

Wuɔ cira: «Naacolɲ nuɔ, da kuɔ nuɔnei biyaa-yo, pigáan-mi nin jiena-yuɔ kusuɔɲ-nu mi ka bie-yo.»

16 Yesu wuɔ cira: «Maari!»

U mielaa ku yaa-i a suɔ suɔ-yo. Wuɔ piye ebiremna-na wuɔ: «Araabuuni!»
Ku yunɔgu yaa wuɔ: Haalátie.

17 Yesu wuɔ cira: «Baa bella-mie! Mi saa hi nyugun ká mi To wulaa yogo. Maman dii cemna: Ká ɲ ka wan baa mi baamba-i wuɔ mie mi nyugun ká mi To wulaa, u yaa namaa bi To. Mi ká mi Diilonjo wulaa, u yaa namaa bi Diilonjo.»

18 Maari wuɔ bi ta ka tūnu hāalābiemba-i wuɔ u daa Itienjo-i, aa bi wan un puɔraa-yo baa maman.

Haalabiemba daa Yesu yufelle

(Matie 28.16-20; Marke 16.14-18; Like 24.36-49)

19 Yinduɔɲgu fanɔgu dánambāanɔgu-na, *hāalābiemba tigiin ba-naa dūngu nanɔgu-na aa naa gbonu-kuɔ ba fereɲ nuɔ. Ba taa ba kālā *Yuifu ba yun-taamba-i ku'i cie baa gbonu-kuɔ ba fereɲ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne da Yesu-i ba hólma-na. Wuɔ gbē-ba wuɔ: «Tiyāan dei!»

20 Un waan mafamma-i, wuɔ pigáan-ba u nammu-i baa u gbugbeinjo-i. Hāalābiemban daa-yo, ba hōmmu gbuu pān fē da yogogo.

21 Yesu wuɔ tiraa cira: «Tiyāan dei!» Aa naa cira: «Mi To un puɔraa-mi dumaa, muɔ mi bi puɔr-na dumei.»

22 Un waan mafamma-i, wuɔ hul fafalmu dii-bei aa naa cira: «Mi hāa-na *Diilonjo-Yalle yaa-i.

23 Da na pir baman āmbabalma-i, ma ka pir, ɲga da na saa pir baman maama-i, ma ka tē ba yunni-na.»

Toma daa Yesu yufelle

24 *Hāalābiemban daa Yesu-i, Toma man ba nan bin-yon Plebaa-ba-i u saa waa.

25 U nabaamba ká ka tūnu-yuɔ wuɔ ba daa Itienjo-i. Toma wuɔ cira: «Muɔ da mi saa da heinɔ fonni-i u nammu-na, da mi saa dii mi niele-i fon daani-na, da mi saa dii mi nanɔa-i u gbugbeinjo-na, mi ceraa mi hūu-ma.»

26 Yinni niedie cor, niehá yinɔgu-na, hāalābiemba tiraa tigiin ba-naa duduɔɲgu fanɔgu-na. Toma waa baa-ba kufangu-i. Baa gbonu dūngu-i ba fereɲ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne tiraa da Yesu-i ba hólma-na. Wuɔ gbē-ba wuɔ: «Tiyāan dei!»

27 Aa naa cira: «Toma, jo baa ɲ niele-i bande. Ne mi nammu-i. Dii ɲ nanɔa-i mi gbugbeinjo-na ɲ ne. Baa ce ɲ hōmmu-i mu hái; hūu-ma wuɔ muɔmei!»

28 Toma wuɔ cira: «Nuɔnei mi Tien nuɔ, nuɔnei mi Diilon nuɔ!»

29 Yesu wuɔ cira: «ɲ daa mi yufelle ku'i cie ɲ hūu-ma; yan mi tūnu-nie: Baman da ba saa da mi yufelle aa hūu-ma, kutaamba yunni dōlaa.»

30 Yesu cie gberε-weima namma u hāalābiemba hólma-na aa ma saa wan sebe daayo-na. Gberε-weima famma bi ciinu.

31 Nga mamarj nyegáan daama-i, ma nyegáan wuɔ na suɔ aa hũu-ma wuɔ Yesu yaa *Konkortienjo manj Diilonj unj saanj-yo, u yaa Diilonj-Bienjo-i. Aa da na hũu u nelma-i, na ka da cicɛlma manj sa tɛn dede-i fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i.

21

Haalabiemba tiraa da Yesu-i

1 Ku huonju-na, Yesu *haalabiemba namba tiraa da-yo dii Tiberiyadi dalanga-na. Banj daa-yo dumaa ku yaa daaku:

2 Simɔ-Pier, baa Toma manj ba nanj binj-yonj Pɛbaa-ba-i, ba waa yingu nanju-na baa ba-naa, a naara Natanayɛl manj taa u hel Kana nelle-na dii *Galile mara-i-na, baa Sebede bɛpuɔmba-i a naara haalabiemba namba ba hai.

3 Simɔ-Pier wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mei taara da mi ka nanj juonjo.»

Baa cira: «Mie fere-i i ka ká baa-ni.» Ba taa ku yaa-i, ku waa isuonju, ká ka suur benjo-na a nanj juonjo-i da suu, ba saa da binjkungu bel.

4 Kunj juɔ ta ku kaala huonju manj nuɔ-i, baa da moloŋo nanjo yieraaya bomborma-na; nga ba saa suɔ wuɔ Yesu yaa-i.

5 Yesu wuɔ cira: «Mi jɛnaanj namaa, na daa bel wei?»

Baa cira: «I saa da binjkungu.»

6 Yesu wuɔ cira: «Naanj juonjo-i na nadieyanja-i na ka da.» Baa bi nanj juonjo-i a bel titiraamba-i juonjo yu tuɔ yar-ba famma.

7 *Haalabilonjo manj maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i u waa. Fuɔ wuɔ gbɛ Simɔ-Pier wuɔ: «Itienjo yaa-i!» Simɔ-Pierenj nuɔ mafamma-i, uu naa hiel u jonjoro-i, wuɔ pɔnj bie-yo dii-yo aa naa tie suur hũmma-na.

8 U nabaanj baa fa titiraanj daaba-i ká baa-ba bomborma-na baa benjo-i. Ku saa naa gbáa baa dumaa, metiribaa komuɔŋa ndii temma.

9 Banj huɔlaa, baa da dáamu baa teterienjo mu dɔɔ a naara *buruo.

10 Yesu wuɔ cira: «Nanj bilaa titiraamba manj, juonj baa banamba bande.»

11 Simɔ-Pier wuɔ suur benjo-na a fa juonjo-i hel baa-yo bomborma-na. Uu naa yu baa tetekankareinja. Ba waa komuɔŋ-niehái baa cɛncieluo titiraamba siei juonjo-na. Banj fie ciinu dumaanjo-na, juonjo saa kar.

12 Yesu wuɔ cira: «Juonj na ji wuo niwuoni-i.» Haalabienj baa pɔnj suɔ wuɔ Itienjo yaa-i, nga hai ka sie yuu-yo?

13 Yesu wuɔ pie a bie buruo-i búlnu-yuɔ há-ba; aa naa bi há-ba titiraamba-i.

14 Yesunj siire hel kuomba hɔlma-na, u caraaya u haalabiemba-i i siei yaa de-i.

Yesu yuu Pier a ka hi u beyufienja-i

15 Banj juɔ wuɔ niwuoni-i tɛ, Yesu wuɔ cira: «Simɔ, Nsáa biɛnj nuɔ, mi maama dɔlnu-nie a yanj daaba-i wei?»

Simɔ wuɔ sie wuɔ: «Ūu.» Aa naa cira: «Itie, nanj fere nj suyaa wuɔ nj maama dɔlnu-mie.»

Yesu wuɔ cira: «Bel mi dombũuráamba-i* dei.»

16 Aa naa tiraa cira: «Simɔ, Nsáa biɛnj nuɔ, mi maama dɔlnu-nie wei?»

Simɔ wuɔ sie wuɔ: «Ūu.» Aa naa cira: «Itie, nanj fere nj suyaa wuɔ nj maama dɔlnu-mie.»

Yesu wuɔ cira: «Ta nj ne mi dombũuráamba-i.»

* 21:15 **Dombũuráamba-i:** Ku birii a saanu baa cerna. Girekimma-na ba ble-ba tũmbiamba. Bamanj hũyáa Yesu maama-i u taa u hinu u bl-ba u tũmbiamba. Nienj sap. 10.

17 Aa naa tiraa yuu-yo ku yu u beyufienja-i wuɔ: «Simɔ, Nsāa biɛn nuɔ, mi maama dɔlnu-niɛ wɛi?» Simɔ huɔn kaa pɔn du baa Yesu-i, wuɔ u ciɛ niɛ tuɔ yuu-yo i sa-i-siɛi dumaanjo-na. Wuɔ cira: «Itie, n suɔ nelma-i hiere, aa n suyaa kerre wuɔ n maama dɔlnu-miɛ!»

Yesu wuɔ cira: «Bel mi dombuurāamba-i dei.»

18 Aa naa cira: «Yan mi wan ninsoŋo-i baa-ni: Nin nja naa waa naacolon nuŋo-i, n taa n pɛyɛ n negelle-i n fɛrɛ, aa terienju man dɔlaanu-niɛ n kɔ kusuɔn-nu'i; nɔa da n ji vāa, n ka tetɛn n nammu-i ba pɛyɛ n negelle-i hā-ni, aa nin'a n sa taara n kɔ kusuɔn-nu, ba kɔ baa-ni kusuɔn-nu'i.»

19 Yesu piye āndaan daaku-i duɔ pigāan Piɛn ka ku kuliŋgu man a ce Diilonjo ce bɔi. Uŋ waan mafamma-i, wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Suur mi nallu-na.»

20 Piɛn wuɔ u miɛl ne ku yaa nuɔ-i, a da *hāalābilonjo man maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i ma yan ba huonju-na. Hāalābilonjo fanjo yaa naa yuu Yesu-i jukalaanju-na wuɔ: «Itie, n'a hai ka hel n huonju-na?»

21 Piɛn daa-yo dumaanjo-na, wuɔ cira: «Itie, daa fuɔ, hama-i ka da-yo?»

22 Yesu wuɔ cira: «Da mi fiɛ cira u tɛ ji hi mi birma-i ma hii nuɔ baa bige-i? Nuɔ suur mi nallu-na.»

23 Nel daa maa sire gbuo terni-i hiere wuɔ hāalābilonjo daayo siɛ ku. A ne da Yesu saa wan mafamma; u ciɛra: «Da mi fiɛ cira u tɛ ji hi mi birma-i ma hii nuɔ baa bige-i?»

24 Hāalābilonjo fanjo yaa daa nel daama-i aa nyegɛn-ma, aa i suyaa wuɔ u saa kar u huoyasanja.

25 Yesu ciɛ nelma bɔi. Die i biɛ-ma ma yun-nu hiere nyegɛn-ma man ciɛ dumaa, mɛi huɔn-na, sebebbaa-ba famba siɛ gbāa suur miwaanjo-na.

Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sɛbɛ Nelmuoyamma

Like sɛbɛbaa-ba dii ba hāi Diilonj-nelmanj-sɛbɛ-i-na. Yesuŋ siire ce mamanj hiere, u nyegāan ma yaa-i u sɛbɛdɛlɛlɛŋo-na (Yesu maama manj Likeŋ nyegāan-ma). Hāalɛŋ-wuonjo yaa daayo-i. Mamanj ciɛ Yesu huonju-na, ma yaa dii-yuɔ: *Hāalɛbiembanj daa *Diilonj-Yalle-i dumaa kuu dii, a naara Diilonj-Yallenj ciɛ ba da holle-i dumaa a wanj *Kirsanelma-i aa nuɔmba bɔi hūu-ma. Diilonj-dūŋ-baambanj ciɛ sūlma manj, u nunju bi hii-ma. Diilonj-Yallenj bi káayá-bɛi dumaa ba nyaar aa ma dɔl-ba, u bi waanj mafamma-i.

Hāalɛbiembanj duɔŋ dumaa ta ba wanj Kirsanelma-i baa *Yuifubaa-ba-i *Yerusalɛmu-i-na, sɛbɛ daayo duɔŋ baa ku yaa-i (sap. 1-7). Ku huonju-na, manj hii *Yude-i baa *Samari-i dumaa, mafamma suɔ wanj (sap. 8-12). Aa perienj baa Pol baa u nabaamba-i banj wuɔraaya dumaa yayargaa-terni-na a wanj Kirsanelma-i baa *nieraamba-i (sap. 13-28).

Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sɛbɛ pigāan wuɔ molo siɛ gbāa fillá Diilonj-nelma-i baa u Yalle-i wuɔ ni siɛ da ce ni maacemma-i. Yesu maama-i nelduɔŋ-maama sí, nuɔmba-i nileiŋa-na hiere ba maama.

Yesu nyugūmma-i duɔ kā Tuonjo wulaa

1-2 Tofil, Yesuŋ siire wanj Diilonj-nelma-i aa ce mamanj hiere a ji hi u nyugūmma-i, mi waan ma yaa-i mi sɛbɛdɛlɛlɛŋo-na. Aa suɔ duɔ ta, unj ŋa naa hiel bamanj ce-ba u *pɔpuɔrbiemba, *Diilonj-Yalle ciɛ u pigāan-ba ba maacemma-i.

³ Unj kuu aa sire, u taa u carra ba yaa-i ba da ba suɔ wuɔ u siire. U ciɛ yinni komuɔŋa hāi baa-ba tuɔ carra-bɛi u piye *Diilonj-bāanju maama-i.

⁴ Yiinju nanju-na, ba waa ta ba wuo niwuoni, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Baa na maa *Yerusalɛmu-i-na; minj waan mamanj baa-na wuɔ mi To pāa-na nunju, ciyaan ma ce igɛna.

⁵ Na saa da, Nsāa *baatisenj nuɔmba-i baa hūmma, ŋga namaanjo-i, ku siɛ da yinni, mi ka batisenj-na baa Diilonj-Yalle-i.»

⁶ Yiinju nanju-na, baa ji tigiin ba-naa. U pɔpuɔrbiemba yuu-yo wuɔ: «Itie, ku ce ŋ ka bir hā *Isirahel-baamba-i baa fɔŋgū-i fiɛfiɛ dumandɛ wɛi?»

⁷ Yesu wuɔ cira: «Mi To unj diyaa huɔŋgu manj baa ma cemba-i, kuu sí namaa kuusuɔŋgu.

⁸ Ŋga u Yalle da di jo-nei, na ka da fɔŋgū ta na wanj mi maama-i Yerusalɛmu-i-na, baa *Yude-i-na, baa *Samari-i-na ka cor baa nileiŋa nanja-i hiere hɛma-na.»

⁹ Unj waan mafamma-i, ba'a ba ne da u nyugūŋ u kā dɔrɔ, u nyugūŋ u kā dɔrɔ, kā ka balla nyaasinni-na.

¹⁰ Baa bi yagar yiera tā ba yunni-i ta ba ne. Ba juɔ'a ba ne da jonjorpielntaamba hāi ba caanju-na.

¹¹ Jonjorpielntaanj daaba gbɛ-ba wuɔ: «Galiletaanj namaa, bige-i ciɛ na yiera dɛŋ dɔrɔ-i-na ta na ne dumaanjo-na? Nanj daa Yesuŋ taa dumaa kā dɔrɔ-i-na, duɔ ji cira u jo, u ka bi jo dumei.»

¹² Ba waa *Olivi-tibinni-tānuŋ-nu. Ku hɔlma yuu kilo diei temba baa Yerusalɛmu huonja-i. Baa bir gūunu jo Yerusalɛmu-i-na.

¹³ Banj juɔ, baa kā ka nyugūŋ suur dūŋgu nanju-na, ba jo ba tigiin ba-naa kusuɔŋ-nu'i koko. Bamanj waa, ba yaa daaba: Pɛɛr, Nsāa, Sake baa Andere,

Filipu baa Toma, Batelemi baa Matie, Sake maŋ Alfe biɛŋo waa, Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i a naara *Yuda maŋ Sake biɛŋo-i, ba'i waa dumaanjo-na.

¹⁴ Ba hieroŋo-i, baa ta ba tigiin ba-naa kpɛkpɛ ba cārā Diiloŋo-i. Caamba namba waa baa-ba, Yesu nyu waa a naara u hamba-i.

Hai ka suur Yuda fuoŋgu-na?

¹⁵ Yiinŋu nanŋu-na, Pier wuɔ ji sire yiera Diiloŋ-dūŋ-baamba hɔlma-na, ba waa nuɔmba komuɔŋ-niediei temma, aa naa cira:

¹⁶ «Tobin namaa, nelma maŋ nyegāan Diiloŋ-nelma-na, maa naa saaya ma ce. *Diiloŋ-Yalleŋ ciɛ *Davidi waŋ mamaŋ *Yuda kūŋgu-na, ma ciɛ. Yuda yaa juɔ ce tayaana ba ka bel Yesu-i.

¹⁷ Yuda waa baa-ye i tiɛ ce maacenduɔma.

¹⁸ Uŋ ciɛ maacembabalan daama-i da gbeiŋa maŋ, u sāa suoŋgu baa-ya.† U juɔ par diire u yun-nu suoŋgu faŋgu-na a muonu u kusūŋgu-i, u purru hel hiere bomborma-na.

¹⁹ Yerusalemutaamba nuɔ nel daama-i hiere ka saa, a ce ba haa suoŋgu faŋgu yerre-i ba nelma-na wuɔ «Hakeldama», ku yunŋu yaa wuɔ tammaŋ-suoŋgu.

²⁰ A ne da ma nyegāan Gbelieman-neini-na wuɔ:

«U dumelle saaya di muonu;

molo baa waa tlena-diɛ.»‡

Aa tiraa nyegēŋ wuɔ:

«Molo saaya u biɛ u maacemma-i.»§

²¹ «Terieŋgu faŋgu-na, bamaŋ waa baa-ye i wuɔramma-na hiere baa Itieŋo-i,

²² a doŋ Nsāa uŋ *baatiseŋ-yo huɔŋgu maŋ nuɔ-i, a ka hi u nyugūmmaŋ-yiinŋu-i, kusieŋo saaya u hel ba yaa nuɔ-i a naara-yiɛ i tiɛ waŋ u siremma kūŋgu-i.»

²³ Uŋ juɔ piiye tɪ, baa hiel nuɔmba hāi da ba fiɛl u diei bei: Yosefu baa Matiyasi. Yosefu yerre nande yaa waa Barsabasi aa dinande-i Yutusi.

²⁴ Baŋ ciɛ mafamma-i, baa cārā Diiloŋo-i cira: «Itieŋ nuɔ, nuɔnei suyaan i hɔmmu-i hiere. Ninŋ ka hiel u maŋ ba hāi baan daaba-na, pigāan-ye baa-yo

²⁵ u biɛ maacemma * maŋ Yudaŋ naana-mɛi aa kā u muŋkammu.»

²⁶ Baŋ juɔ cārā tɪ, baa ful tieŋa a hiel. Tieŋa bel Matiyasi. Matiyasi wuɔ suur naara *pɔpuɔrbiemba-i. Baa naa tɛ cɪncieluo u diei.

2

Diiloŋ-Yalle jomma-i

¹ *Pāntekoti-yiinŋu-na, Diiloŋ-dūŋ-baamba waa hiere tigiin terduɔŋ-nu.

² Ba juɔ'a ba ne da ijieni naŋ temma hilaa dɔrɔ-i-na ŋaa fafalumu, a jo ji yu ban waa dūŋgu maŋ nuɔ-i.

³ Ba'a ba tiraa ne, a da dāamu nammu calnu mu haa ba yunni-na.

⁴ Muŋ calaanu haa-bei dumaanjo-na, *Diiloŋ-Yalle pāŋ yu ba hɔmmu-i a ce ba doŋ ta ba piiye niɛraan-nelma.

⁵ A ne da *Yuiŋubaa-ba maŋ wuɔyaan ba Diiloŋ-hūmelle-i fafamma, ba fɔŋgūɔ baa hilaa nilɛiŋa-na hiere jo *Yerusalemu-i-na yibieŋa faŋa-na.

* 1:16 Nieŋ Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 41.10. † 1:18 Nieŋ Matie seɛe-i-na 27.3-8. ‡ 1:20

Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 69.26 § 1:20 Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 109.8 * 1:25 Yudaŋ taa u ce maacemma maŋ baa Yesu *pɔpuɔrbiemba-i ba gbɛ ma yaa-i.

6 Baa tlena ji nu ijienj daani-i, baa sire gbar kā ka yu. Bamanj waa hiere, neliəno neliəno u nuə Yesu *pəpuərbiemba piye fuə ferej nelma-i.

7 Kuə cu ba həmmu-i, baa ta ba piye wuə: «Ma sī Galiletaamba-i daaba-i hiere kə?»

8 Ba ciə niə ta ba nu i nelma-i hiere ba wanj-ma baa-ye?

9 Nj siə suə wuə miə manj jāanu i-naa bande-i-na, Partitaamba dii-yiə, Meditaamba dii, Elamutaamba dii, Mesopotamitaamba dii, bamanj hilaa *Yude-i-na baa bi dii, Kapadəsitaamba dii, Pətaamba dii, Asitaamba dii,

10 Firgitaamba dii, Pānfilitaamba dii, Esipitaamba dii, Libitaamba manj dii Sireni caanġu-na baa dii, bamanj hilaan *Ɔromu-i-na bafamba bi dii,

11 Yuifukireiŋa dii, bamanj bi suurii Yuifusinni-na baa bi dii, Kirətitaamba dii, Arabubaa-ba dii, aa i hieroŋo-na, Diilonj unj ciə maacenfafamma manj, neliəno neliəno u nuə-ma u ferej nelma-na.»

12 Kuə ce-ba gberɛ, ba sa suə banj jəguəŋ mamanj. Baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Nel hama-i temma-i dumandə-i?»

13 Banaŋj baa bir yanj aa ta ba nyɛ pəpuərbiemba-i wuə ba nyuəŋ kolma.

Piɛr andaanġu-i

14 Manj juə waa dumaanġo-na, Piɛr wuə sire yiəra baa u nabaamba-i* aa naa doŋ tuə piye da gbagaga wuə: «*Yuifubaa namaa, baa namaa namanj dii tlena *Yerusalemu-i-na, mi ka wanj nelma diei baa-na, karaanj na tūnni-i dei na nu-ma.

15 Na suyaa wuə bāanġu saa hi bonj yogo aa na'a ba nyuəŋ kolma, ba daa-ma hie?

16 Na saa da, Diilonj unj puəraa Yowel wanj mamanj, ma'i ciəŋ.

17 Yowel waanġ-ma wuə:

«Diilonjɔ ciera wuə:

«Miwaanġo tɪmmanj-huəŋġu-na,

mi ka gbuo nuəmba-i hiere baa mi *Yalle-i.

Na bisalmba ka ta ba ce mi pəpuərġuŋu-i.

Mi kaa ta mi carra naaciemba-i mi piye baa-ba.

Aa ta mi piye baa bɪncuəmba-i dansannij.

18 Coima saa fa, bamanj cāa-minj hiere,

caamba-i baa bɛmba-i,

mi ka gbuo-ba baa mi Yalle-i huəŋ daaku-na,

ba ka waa mi pəpuərbiemba.

19 Mi ka ce gberɛ-weima dərɔ-i-na baa hɛma-na hiere:

Tamma kaa waa, dāamu kaa waa, nyaasinni kaa bi waa bəi.

20 Bāanġu kaa bir cure ŋaa isuəŋġu

aa cəiŋo bir ce dāa ŋaa tamma.

Mafamma ka ce aa Itieŋo jommanj-yiŋġu suə hi.

Yiŋġu fanġu temma siə ji waa;

ku kaa waa yibuə.

21 A ce dumaanġo-na, umanj duə ji tuə gbuuse Itieŋo-i, kutieŋo ka kor.»†»

22 Piɛr wuə suonu u andaanġu-i wuə: «*Isirahel-baanj namaa, yanj mi wanj nelma diei baa-na: Diilonjɔ pigāanġ-na Nasarətitaanġ Yesu fəŋġuə-i. U ciə u ce gberɛ-weima bəi na həlma-na. Namaa fere-i na saa yanj-ma damma.

* 2:14 Yesu pəpuərbiemba yaa banj gbəŋ-banġ. † 2:21 Yowel (Joël) 3.1-5a

23 Ba bel diilonjo-i bel-o hā-na. Diilonjo suɔ wɛima-i hiere; uu naa suɔ wuɔ na siɛ yan-jo. Ma bi ciɛ: Na bilaa-yo a hā bamaŋ sa kaaŋ Diilonjo-i ba gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo.

24 Nɔga hɛma saa naa waa ma gbāa wuo-yo. A ce dumaanjo-na, baŋ kuɔ-yo, Diilonjo yan-ba aa sire-yuɔ.

25 Na saa da, *Davidi piye u maama wuɔ:
«Mi da Itienjo-i hɔnni maŋ jor mi yaanɔga-na.

*U sa taara mi kɔma nyɛŋ,
ku'i ciɛ u jo ji waa mi caaŋ-nu.*

26 *Kufanɔgu hɔfɛlle yaa yuu mi huɔŋga-i
a ce mi ta mi piye dumandɛ-i-na.*

Mi suyaa wuɔ da mi ku, mi ka fiisa.

27 *Diilo, mi suyaa wuɔ η siɛ yan mi tɛ dii kuon-nelle-na.*
Ŋ siɛ siɛ yan naŋ noljo hɔr dii hɛma-na.

28 *Hɔmelle maŋ kaaŋ η wulaa,
η pigaaŋ-mi baa-de.*

*Da mi waa η caaŋgu-na
η ka ta η ce baa-mi.*»*

29 Pɛr wuɔ cor baa u āndaanɔgu-i wuɔ: «Tobiŋ namaa, mi ka waŋ ninsoŋo-i baa-na i bɛncɔŋo-i Davidi kɔŋgu-na: Davidi kuu ba fuure-yuɔ, a ji hi baa nyungo u cɛncorre dii i hɔlma-na.

30 Davidi waa Diilopəpuərbilongo. Diilonjo naa pā nunɔgu baa-yo wuɔ duɔ saa ji waa, u jamaŋigisiŋni-i, u ka hā u hāayɛljo naŋo'i baa-ni.

31 A ce dumaanjo-na, Davidi naa tɛna baa-ma wuɔ *Koŋkortienjo ka ku aa sire. Na saa da u ciɛra: «Diilonjo siɛ yan u noljo tɛ dii kuon-nelle-na» aa «u siɛ yan u hɔr dii hɛma-na.»

32 Koŋkortienjo fanjo yaa Yesu-i. Diilonj unj siire-yuɔ, miɛ maŋ daaye-i hiere i daa-ma nuɔ.

33 Diilonjo kaa baa-yo u ka tɛna u caaŋ-nu, aa unj ηa naa pā nunɔgu maŋ baa-yo wuɔ u ka hā-yo u Yalle-i, u hāa-yo baa-de u gbuo-ye baa-de hiere. Naŋ daŋ mamaŋ daama-i baa naŋ nun mamaŋ, difande maacemma'i.

34 Davidi fuɔ fɛɛ saa kā dɔɔ-i-na, ηga u piye Yesu kɔŋgu-i wuɔ:

«Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuɔ:

«Jo η ji tɛna mi caaŋ-nu

35 aa η yan mi mal η bigaarāamba-i hā η ce η baaŋgu-i beɪ.» §

36 Terienɔgu fanɔgu-na, nuharunɔgu si dii, Isirahel-baan namaanjo-i hiere na saaya na suɔ wuɔ naŋ gbuu Yesu maŋ *daanɔgu-na, Diilonjo ciɛ u yaa-i Itienjo-i aa tiraa ce-yo Koŋkortienjo.»

37 Baŋ juɔ nu nel daama-i, kuɔ ce-ba biŋkɔŋgu. Baa yuu Pɛrbaa-ba-i* wuɔ: «Dumaanjo-na, i saaya i ce bige-i?»

38 Pɛr wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Naanaŋ na ciɔbabalaŋo-i aa na jo ba ji *batisen-na Yesu-Kirsa yerre-na, ku yaa Diilonjo ka hur na āmbabalma-i. Mafaŋ da ma ce, Diilonjo ka hā-na u Yalle-i.

39 Na saa da, Diilonjo pāa nunɔgu-i baa namei baa na bisāimba, wuɔ u ka hā-na u Yalle-i. U bi pāa-ku baa unj ka bi bamaŋ yaayargaa-terni-na hiere ba cu u huon-nu.»

‡ 2:28 Gbeliemaŋ-nalaaŋgu (Psaume) 16.8-11 § 2:35 Gbeliemaŋ-nalaaŋgu (Psaume) 110.1 * 2:37 Pɛrbaa-ba-i: Ba gbɛ Pɛr baa u napəpuərbiemba namba yaa-i.

40 Pier waan nelma bɔi baa-ba a dii sireiŋa bei ba da ba huu-ma. U taa u piye baa-ba wuɔ: «Siyaan koŋkoro-i, ku yaa maman kaa da fiefie ku nuɔmba-i ma sie ka da-na.»

41 Yiingu fanɔu-na, nuɔmba bɔi huyaa Pier nelma-i aa ce ba batisen-ba. Ba yuu nuɔmba neifelle nuɔsiba ndii temma baman naa suurii naara Diilon-dūŋ-baamba-i.

42 Baa bilaanu ta ba jo ba nu Diilon-nelma-i Yesu pɔpuɔrbiemba wulaa. Ba waa ŋaa ceduɔŋ-biemba, ta ba wuo niwuoni-i baa ba-naa aa ta ba bi cārā Diilonjo-i baa ba-naa.

43 Yesu pɔpuɔrbiemba taa ba ce gberε-weima bɔi, a ce dumaanjo-na korma taa ma da nuɔmba-i baa-ba.

44 Diilon-dūŋ-baamba naa bel ba-naa hiere, ba saa ta ba ce huɔŋga baa ba nagāŋ-niini-i.

45 Ba waa uman duɔ da kuman, u suor-ku aa jo baa gbein-a-i ba ji cal-a ba-naa nuɔ a saa baa gbein-maaman yen-bei dumaa.

46 Yinni man jon baa dii *Diilodubuɔ-i-na, ba sa nanna yiingu. Ba taa ba wuo niwuoni-i baa ba-naa cinni-na. Ba niwuoni wuoma taa ma dɔl aa ba hɔmmu na firnu baa mu-naa.

47 Ba taa ba hāl neini-i ba tuɔlnu Diilonjo-i. Ba maama taa ma dɔl nu nuɔmba-i hiere nelle-na. Aa yinnij taa ni cor dumaa, Itienjo taa u kor nuɔmba-i dumei u naara ba kalle-na.

3

Murgu nanjo siire

1 Yiingu nanɔu-na, batarunɔu-na, Pier baa Nsāa-i ba taa ba kā da ba ka cārā Diilonjo-i.

2 A ne da naacolɔ nanjo waa, uŋ siire, u saa gbāa wuɔ dede. Yinni man jon, ba bie-yo ba kā ba jina *Diilodubuɔ dumelle nande yaanɔa-na u tuɔ cārā baman suuriin ba wulaa. Dumelle fande-i, ba bi-de wuɔ «Dumefafalle».

3 Pierbaa-ban kāa da ba ka suur, wuɔ tuɔ cārā ba wulaa.

4 Baa ne-yo aa naa cira: «Ne bande.»

5 Naacolɔ wuɔ tuɔ ne-ba wuɔ sɪ ba taara ba hā-yo bɪŋkūŋɔ.

6 Pier wuɔ cira: «Warbelle sɪ mi yerren, ŋga kuman dii baa-mi, mi ka hā-ni baa-ku.» Aa naa cira: «Nasaretitaan Yesu-Kirsa yerre-na, sire ŋ ta ŋ wuɔ!»

7 Aa kā ka bel u nadienanga-i duɔ sire-yuɔ. Naacolɔ gbein nie pāŋ firnu.

8 Wuɔ wuɔr sire pāŋ tuɔ wuɔ. Uŋ siire dumaanjo-na, wuɔ tuɔ gbeliɛŋ Diilonjo-i aa tuɔ tetiera aa kā ba ta ba suur baa Pierbaa-ba-i Diilodubuɔ-i-na.

9 Nuɔmba juɔ'a ba ne da hai moloŋo-i gbelaan Diilonjo-i u suur daayo-i?

10 Uman tɛnaanan Diilodubuɔ dumelle yaanɔa-na u cārā, u yaa-i. Kuɔ ce-ba gberε aa tiraa dii kūɔnyelle-bei.

Pierŋ waan maman Diilodubuɔ-i-na

11 Naacolɔ daa uŋ siire, wuɔ pāŋ nyaarāa Pierbaa-ba-i. Nuɔŋ baa jo ji yu-bei dii *Salomɔ kukuruunɔu-na ta ba ne-ba.

12 Pierŋ daa ban nen-ban dumaanjo-na, wuɔ cira: «*Isirahel-baan namaa, baa na yan ku ce-na gberε. Baa na ta na ne wuɔ sɪ miemei siire naacolɔ daayo-i baa i ferɛŋ fɔŋgūɔ, sisɔ i wuɔ Diilon-hūmelle-i fafamma ku'i cie i gbāa sire-yuɔ; ku'i sɪ.

13 I bɪncuɔmban siire wuɔ Diilonjo man hūmelle-i, *Abiramu-i baa *Isaki-i a naara *Yakɔbu-i, ban siire wuɔ Diilonjo man hūmelle-i, u'i cie u cārāŋo ce

bai. U cāarāŋo faŋo yaa Yesu-i. Na ciε ba bel-o ka hā *Pilati-i baa-yo. Pilati wuɔ u nanna-yuɔ, na'a ma siε gbāa wuɔ.

14 Na cīnaana Diilon-ŋolŋo-i, na ciε ba bel nelviinjo-i aa ce ba nanna nelkorŋo-i.

15 Na ciε ba ko cicēlma tienjo-i. Nga nan fiε ko-yo, Diilonjo siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, i daa-yo nuɔ.

16 In haa i nanŋa-i yuɔ ku'i kāayā naacolŋ daayo-i; na sa bi yan-jo suɔma. In haa i nanŋa-i Yesu-i-na, ku'i ciε u sire-yuɔ yeryer dumandε-i-na na yufelle-na.

17 «Tobiŋ namaa, mi suyaa miε na saa naa suɔ-ma aa ce-ma, halle baa na yuntaamba-i hiere.

18 Nga Diilonj unj ŋa naa ce u *pəpuərbiemba wuɔya wanj mamaj, wuɔ unj ka saanj *Konkortienjo manj, u ka mulleŋ; nelma famma yaa ciε.

19 «Mamanj dii cemma fiεfiε-i-na, naananj na cilɔbabalaŋo-i aa na bir na jo Diilonj wulaa, ku yaa u ka hur na āmbabalma-i.

20 Mafanj da ma ce, u ka pa kuŋleŋ-bāanŋu nei. Aa unj ŋa naa hiel Konkortienjo manj dii ku domma-na, u ka bir saanj u jo. Konkortienjo faŋo yaa Yesu-i.

21 Dumandε-i-na, uu dii tlenā dii dɔɔ-i-na tuɔ ciε miwaanjo duɔ bibirre ŋaa Diilonj unj ciε u pəpuərbiemba wanj-ma dumaa dii ku bembienja-na.

22 Na saa da, *Moisi waanj Yesu-Kirsa maama yaa wuɔ: *«Diilonjo ka hiel u *pəpuərbiemba nanjo mei temma na hɔlma-na. Pəpuərbiemba faŋ duɔ wanj mamaj, baa na yagar-ma.*

23 *Umanj duɔ saa nu u nunŋu-i, ba ka hiel kutienjo nunŋu-i Diilonjo baamba-na aa ba ka ko-yo.»**

24 Diilopəpuərbiemba manj siire piye hiere, a doŋ *Samiel-na, ba waanj nyunŋo ku yin daani maama-i.

25 Diilonj unj pāa nunŋu manj aa ce u pəpuərbiemba wanj ku maama-i, u pāa-ku baa namei. Aa unj pāa nunŋu-i baa na bincuɔmba-i kusuɔŋ-nu aa gbē Abiramu-i wuɔ: *«Mi ka ta mi cor baa nanj hāayēlmba yaa-i mi ce baa dūnni-i hiere htema-na»†*, na nunŋu dii nupalle fande-na.

26 Ku'i ciε na da Diilonjo ciε u cāarāŋo jo namei wulaa-i igēna duɔ ji kāyā-nei na nanna na maacembabalamma-i.»

4

Ba bilaa Pierbaa-ba-i

1 Pier baa Nsāa-i banj waa ta ba piye baa nuɔmba-i, *Diilojigāntaamba-i baa *Diilodubuɔ sorosibaa-ba yuntienjo-i, a naara *Saduslebaa-ba jo ji da-ba.

2 Pierbaa-ba taa ba piye baa nuɔmba-i wuɔ Yesu kuu aa sire, keŋe yinŋu dii baa yinŋu kuomba ka bi sire fuɔ temma-i. Banj juɔ ji da ba piye dumaanjo-na, ku saa dɔlnu-bei.

3 Baa bel-ba. Bāanŋu naa tī tī. Baa kā ka dii-ba kaso ba cɔ.

4 Banj fiε bel-ba, banj hii piye baa bamanj hiere, ba fɔŋgū baa hūu-ma. Bamanj naa hūyāa-ma, ba gbāa yu nuɔmba neifienja hāi nuɔsiba ndii temma.

5 Ku cuo kaala-i-na, *Yuifu ba yuntaamba-i baa nelle bincuɔmba-i, a naara *anjnamma pigāataamba-i, baa janu ba-naa *Yerusalemu-i-na.

6 *Diilojigāntaamba yuntienjo manj ba nanj bin-ŋonj Ani-i, u waa baa u dumellenj-baamba-i hiere, a naara Kayifu, baa Nsāa, baa Alesāndire.

* 3:23 Anjnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 18.15,18,19.

† 3:25 Miwaanjo jnamman-sebe

(Genèse) 22.18

7 Baŋ jāanu ba-naa, baa ce ba jo baa Piərbaa-ba-i. Baŋ juo, baa yuu-ba wuɔ: «Namaa hila a baa hiŋ daama-i hie a ji sire naacolŋ daayo-i? Hai moloŋo-i puɔraa-na?»

8 Huɔŋgu faŋgu-na, *Diilon-Ŷalle naa yu Pier huɔŋga-i, wuɔ cira: «Nelle yuntaaŋ namaa, baa bɪncuɔŋ namaa,

9 i ciɛ ʌnfafamma molo-na aa na bi-ye ji ta na yuu-ye iŋ ciɛ dumaa sire-yuɔ u murgusɪnni-na, dumɛi sɪ wɛi?

10 Nelma diei dii na saaya na suɔ-ma hiere baa *Isirahel-baamba-i: Naŋ gbuu Nasarɛtitaan Yesu maŋ *daaŋgu-na ko-yo aa Diilonŋo sire-yuɔ, fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i naacolŋ daayon siire yeryer na yufelle-na dumandɛ-i.

11 Ba waan Yesu fuɔ maama yaa Diilon-nelma-na wuɔ:

*ʌTampɛlle maŋ dumaraaŋ namaaŋo-i naŋ ctinaana-die, di yaa juɔ bella dɔŋgu-i.**

12 Yesu yaa gbāa kor nelbiliemba-i u diei yon. Da ma hel ufaŋo-na, Diilonŋo saa hā-ye moloŋo yaŋga naŋga umaŋ gbāa kor-e.»

13 Piərbaa-baŋ daa holle-i piiye dumaa, kuɔ cu ʌndacetaamba hɔmmu-i. Da ba ne, ba da-ba nelgbāŋgbālāamba; ba sa suɔ sɛbɛ. Baa pāŋ suɔ wuɔ Yesu wuɔrataamba.

14 Da ba ne naacolŋo maŋ siire ba caaŋgu-na, ba siɛ suɔ baŋ ka waŋ mamaŋ.

15 Baa ce ba hiel Piərbaa-ba-i gɔŋgūɔŋ-nu aa naa yuu ba-naa wuɔ:

16 «ɪ ka ce-ba niɛ? Nuɔmba-i hiere Yerusalemu-i-na ba suyaa wuɔ ba yaa siire naacolŋ daayo-i, nuharuŋgu si dii-mɛi; i siɛ bi gbāa ju-ma.

17 Nga die i sa taara nel daama gbuu nelle-i hiere, i saaya i gboya-bei wuɔ ba baa yaŋ i tira a nu ba blɛ Yesu yerre-i baa moloŋo. Umaŋ duɔ bi-de, kumaŋ da ku waa, u ka da-ku.»

18 Baŋ juɔ da ba-naa tɪ, baa bi Piərbaa-ba-i a ji waŋ baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ba tira a nu ba blɛ Yesu yerre-i ba nunnɪ-na, ba baa bi waŋ u maama baa moloŋo.

19 Piərbaa baa gbɛ-ba wuɔ: «Namaa fɛrɛ-i niɛ-kuŋ na ne! I ce namaa maama yaa-i aa yaŋ Diilon-maama-i wɛi?

20 Mɛi fuɔ, iŋ nuɔ mamaŋ, aa da mamaŋ, i siɛ gbāa flinaŋ-mɛi.»

21 Baŋ siire naacolŋo-i, kuɔ gbuu dɔlnu nuɔmba-i, baa ta ba gbɛliɛŋ Diilonŋo-i, a ce dumaanŋo-na ʌndacetaamba saa da nelma da ba cāl-ba; baa naa ba sɛl ba yufieŋa yaa piiye baa-ba aa nanna-bei ba kā.

22 Baŋ siire naacolŋo maŋ, u bienŋa naa cor bienŋa komuɔŋa hāi.

Diilon-dūŋ-baamba cāara Diilonŋo-i

23 Baŋ naana Pier-i baa Nsāa-i, baa ta kā ba nabaamba wulaa. *Diilo-jigāntaamba yuntaamba-i baa bɪncuɔmbaŋ waan mamaŋ baa-ba hiere, baa tɪnu ba nabaamba-i baa-ma.

24 Baŋ tɪnu-bei dumaanŋo-na, baa gbonu cārā Diilonŋo-i wuɔ: «Itie, nuɔnɛi hielaa dɔrɔ-i baa hlɛma-i, baa dāmman-nuoraanŋu-i. Aa bi hiel ni huɔya-niini-i hiere.

25 Nuɔnɛi ciɛ ŋ *Ŷalle dii nel daama-i i bɪncuɔŋo-i *Davidi† nuŋgu-na u waŋ-ma wuɔ:

ʌBige-i ciɛ nuɔmba sire ta ba pepiena nileiŋa-na?

Ba saa suɔ wuɔ baŋ puu mamaŋ, ma siɛ kā terieŋgu wɛi?

26 *Fɔŋgɔtaamba siire tɛrɛŋ yieɾa,*

aa yuntaamba puula Itieŋo-i baa u Yufellen-Nolŋo-i.†

* 4:11 Gbɛliemaŋ-nalāanŋu (Psaume) 118.22 † 4:25 Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya Davidi yerre-na wuɔ Diilon-cāaraŋo. ‡ 4:26 Gbɛliemaŋ-nalāanŋu 2.1-2

27 Ninsie ninsie, *Erɔdi-i baa *Pɔse-Pilati-i a naara *niɛraamba-i baa *Isirahel-baamba-i hiere, ba tigiin ba-naa nel daade[§] yaa nuɔ-i, a pūulá ɲ cāarāŋo-i Yesu-i. Ba tigiin ba-naa a pūulá ɲ Yufellen-Nolŋo-i.

28 Dumandɛ-i-na, ninj ɲa naa pu maman, maman waa ɲ huɔŋga-na, ba ciɛ ma yaa-i.

29 Fiefiɛ-i-na, Itie, ɲ daa banj wur ɲ cāarāŋ miɛŋo-i dumaa. Hā-ye holle i tie gbā i wanj ɲ nelma-i.

30 Kāyā-yiɛ i tie gbā i sire jaamba-i aa bi tie ce nelma bɔi baa gbɛɛ-weima bɔi ɲ cāarāŋo-i Yesu yerre-na.»

31 Banj juɔ cārā Diilonŋo-i tɪ, hɪɛŋ maa sagalla banj waa tigiin kusuɔŋ-nu. Diilonŋ-Yalle pāŋ yu ba hɔmmu-i hiere. Baa da holle ta ba wanj Diilonŋ-nelma-i.

Diilonŋ-dūŋ-baambaŋ bilaa ba-naa dumaa

32 Diilonŋ-dūŋ-baamba-i baa ba ciinumma-i hiere baa naa gbuu bel ba-naa fafamma. Ba hɔlma-na, ɲ sie gbāa suɔ wuɔ mɛl kŋŋu-i daaku-i aa mɛl kŋŋu-i daaku-i.

33 Himma nanj temma waa Yesu *pɔpuɔrbiemba āncemma-na ta ma pigāan wuɔ Yesu siire kelkel. Diilonŋo naa silaa tuɔ ce baa-ba u cor.

34-35 Sonninj waa baa bamanj hiere, baa cinninj bi waa baa bamanj, ba taa ba suor-ni ba jo ba hā Yesu pɔpuɔrbiemba-i baa ni gbeinŋa-i. Bafan da ba hūu-ya, ba ne ba gbein-maamanj jɪɛnya ma-naa dumaa aa bi hɔnu-yei dumei. A ce dumaanŋo-na sūntie saa waa ba hɔlma-na.

36 Unanŋo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bɪ-yo Yosɛfu. U waa *Levitiyiɛŋo. U taa u hel Sipire. Pɔpuɔrbiemba taa ba bɪ-yo Barnabasi, ku yunŋu yaa wuɔ Sireintienŋo.

37 Suonŋu nanŋu waa baa-yo, wuɔ suor-ku aa naa jo baa ku gbeinŋa-i ji hā pɔpuɔrbiemba-i baa-ya.

5

Diilo sa sie huhurma-i

1 Naacolŋo nanŋo waa, ba taa ba bɪ-yo Ananiyasi aa bɪ u ciɛŋo-i Safira. Terienŋu nanŋu waa baa-ba, baa suor terien daaku-i

2 aa naa saa-ma aa bɔlŋo hiel gbeinŋa nanŋa aa kā baa a boluonŋu-i ka hā Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa-ya.

3 Uŋ kāa, Pɪɛr wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Ananiyasi, bige-i ciɛ ɲ yanj *Sitāni taal-ni ɲ hiel kunanŋu gbeinŋa-na aa jo ji ta ɲ kar coima-i baa *Diilonŋ-Yalle-i?»

4 Terienŋu-i nanj kŋŋu, molo saa cira ɲ suor-ku. Ninj fie suor-ku, gbeinŋa-i nanj waanŋa. Bige-i ciɛ ɲ ce maacenŋ daama temma-i? Ninj karaa coima manj, ɲ saa kar-ma baa ɲ nanuɔmba, ɲ karaa-ma baa Diilonŋo.»

5 Ananiyasinj nuɔ nel daama-i, u pāŋ cii, u bi kuliinŋu yaa dumaanŋo-na. Umanj duɔ nu nel daama-i, u kūɔma pāŋ ta ma nyɛŋ.

6 Naacienŋ baa jo ji biɛ-yo ka fuure.

7 Ciɛŋo saa waa. Bɔlŋonj kuu, ɛrbaa-ba siei temma cor aa u suɔ tuɔ jo. Uŋ juɔ ji suur, u saa suɔ wuɔ weima ciɛ.

8 Pɪɛr yuu-yo wuɔ: «Ciɛŋ nuɔ, na suora na terienŋu-i sul daadu'i nuɔ-i wei?»

Ciɛŋ wuɔ sie wuɔ: «Ūu, ku sullu yaa-i.»

9 Pɪɛr wuɔ cira: «Bige-i ciɛ na saa-ma baa ɲ bɔlɔ-i aa da na cure Diilonŋ-Yalle-i? Ne, bamanj kāa ka fuure ɲ bɔlɔ-i ba yaa bi suuriin daaba, ba ka bi biɛ nuɔŋo-i ka fuure-niɛ.»

10 Cien wuə pān cii terienḡu fanḡu-na a ku Pier caanḡu-na. Naacien ba'a ba suur ku yaa nuə-i, a da u kuu. Baa tiraa biε ufanḡo-i bir ḡūunu ka fuure bəlnḡo caanḡu-na.

11 Diilon-dūn-baamba kūma migān ta ma nyen ma naara. Uman duə nu nel daama-i, ku ce-yo kūnyelle.

Gberəkulaḡo

12 Yesu *pəpuərbiemba taa ba ce nelma bəi baa gbεε-weima bəi nuəmba həlma-na. Ba taa ba tigiin ba-naa *Salomə kukuruunḡu yaa nuə-i.

13 Nuəmba-i hiere nelle-na ba taa wan ba yefafalle, nḡa molo saa tuə siε u piε-ba.

14 Caamba-i baa bamba man naa hūyān Itienḡo maama-i baa sa waa dεi baa yuliinḡu-i.

15 Nuəmba waa da ba ce ba hel baa gbānḡbaabaa, baa figinni a galla ba jaamba-i Pier muncormu-na, wuə duə tuə cor aa u yalle yiya uman, u sire.

16 Nilēinḡa man *Yerusalemu kətənni-na hiere, nuəmba bəi taa ba hel-yεi ba jo baa ba jaamba-i pəpuərbiemba wulaa. *Jnabaa-ban bi waa baman nuə-i, ba taa ba jo baa-ba. Uman duə jo baa u wuonḡo, u sire.

Ban haa kuman Yesu pəpuərbiemba-na

17 Nuəmban jon pirpir Yesu *pəpuərbiemba wulaa dumaanḡo-na, ku saa dəlnu *Diilojigāntaamba yuntienḡo-i baa u kuoyataamba-i *Saduslεbaa-ba-i. Baa ce-ku nenemunḡu

18 aa naa bel pəpuərbiemba-i ka dii-ba kaso.

19 Ku isuonḡu-na, Itienḡo *dərḡpəpuərbielonḡo jo ji hıl kaso-i a hiel-ba aa naa gbε-ba wuə:

20 «Kān *Diilodubuə-i-na na ka wan hūmefelende maama-i hiere baa nuəmba-i.»

21 Ku cuo kaala-i-na, pəpuərbiemba baa naar kā Diilodubuə-i-na ka don ta ba wan Diilon-nelma-i. Diilojigāntaamba yuntienḡo-i baa u kuoyataamba saa suə wuə ba hılaa. Cuon kaalaa, baa bi bincuəmba-i da ba ji ce andaanḡu-i. Ban juə, baa puor wuə ba ka hiel-ba kaso-i-na jo baa-ba.

22 Baa kā ba saa ka da-ba. Baa bir jo ji cira:

23 «I saa ka da molonḡo kaso-i-na. In kāa, kaso naa waa bln u temma-i, aa baman niyan-yuə ba waa ba munyεrammu-na hiere dumierja yammu-na. I hılāa-yo ku yaa nuə-i, i saa da molonḡo huonḡa-na.»

24 Sorosibaa-ba man niyan Diilodubuə-i ba yuntienḡo-i, baa *Diilojigāntaamba yuntaaman nuə nel daama-i, ba hən muə pān cu; ba sa suə ku huonḡuḡ ka jo baa kuman.

25 Ba'a ba ne da naacolḡo nanḡo juə ji tuə tūnu-bεi wuə: «Nan bilaa balamba man ka dii-ba kaso-i-na, baa dii ta ba wan Diilon-nelma-i dii Diilodubuə-i-na.»

26 Sorosi ba yuntien wuə pān sire baa u sorosibaa-ba-i ka bel-ba jo baa-ba. Ban kāa, ba saa kā baa bubuəsinni, wuə sl nuəmba ka nan-ba baa tāmpēlēinḡa.

Ba ce Yesu pəpuərbiemba andaanḡu-i

27 Ban kāa ka bel Yesu *pəpuərbiemba-i jo baa-ba, *Diilojigāntaamba yuntien wuə yuu-ba wuə:

28 «Ma sl i waan-ma baa-na kuola-mεi wuə na baa bi naacolḡ daayo yerre-i baa molonḡo kε? Ma daa niε na yan-ye aa sire gbuo *Yerusalemu-i hiere baa u maama-i? Na taara na cira miεmεi kuə-yo kε?»

29 Pier baa u nabaamba-i baa cira: «I siε gbāa maar Diilonḡo nunḡu-i ka ce nelbilien kūnḡu.

30 Nanj gbuu Yesu manj *daangu-na ko-yo, i tobaa-banji siire wuɔ Diilonjo manj hūmelle-i, u siire-yuɔ

31 aa kā baa-yo ka jina u caan-nu. U hāa-yo yuntesinni-i aa ce-yo konkortienjo. U ciε kufanji-i duɔ kāyā *Isirahel-baamba da ba nanna ba cilɔbalaanjo-i aa u duɔ hur ba āmbabalma-i.

32 Nel daama-i miε i daa-ma nuɔ, *Diilonj-Yalle bi daa-ma. Bamanj nuɔn Diilonjo nunju-i, u hā-ba di yaa-i.»

33 *Nellentaambanji juɔ nu nel daama-i, ba hɔmmu pān guɔla. Baa pān ta ba taara ba komma.

34 *Farisiyiɛnjo nanjo waa baa-ba, ba taa ba bī-yo Gamaliel. U waa *anjnanna pigaatienjo. Nuamba taa ba kān-yo nelle-na. Wuɔ sire yiera ba hɔlma-na aa naa cira: «Ciεn ba hel gɔnɔgūɔn-nu.»

35 Banj hilaa, wuɔ gbε nuamba-i wuɔ: «Isirahel-baanj namaa, jɔgaan na ne igēna aa na suɔ na ce nanj taaran na ce kumanj balan daaba-na.

36 Ku belle-na, Tedasi siire ce u fεε nelbuɔ. Nuamba sire cu u huon-nu ta ba kā nuamba nuosiba hāi caan-nu. Banj juɔ ko-yo, ba curaa hie? Ba saa pisallā hierε wεi?

37 Fuɔ kungun curaa, banj taa ba kān nuamba-i belle-na, Yuda manj taa u hel *Galile-i-na, u siire hiel u yerre-i. Nuamba bai cu u huon-nu. Banj juɔ ko ufanjo-i, bamanj naa cu u huon-nu, na daa-ba wεi?

38 Ficfie-i-na, bamanj daaba-i, mi gbāa wanj mamani: Niεn-banji aa na yan-ba. Da kuɔ ba ce nelienj-maama, yiinju dūi baa yiinju, ma ka blena.

39 Nja da kuɔ Diilonj-maama ninsonjo, na siε gbāa blena-mei. Niεn torro, na baa ji ta na gān baa Diilonjo aa cira na gān baa nelbiliemba?»

40 Gamalielji piye dumaanjo-na, ba kā ka ciire aa naa bī pɔpuɔrbiemba suur. Banj suurii, baa bel-ba muo-ba da dei aa naa wanj baa-ba wuɔ ba baa tiraa yanj ba da ba blε Yesu yerre-i baa molonjo! Banj ciε mafamma-i, baa nanna-bei ba ta.

41 Banj bilaa-ba muo-ba Yesu maama-na, kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bei wuɔ Diilonjo ka tuɔ kān-ba nelfafaamba Yesu huonju-na.

42 Kunj ciε dumaanjo-na, yinni manj jonj, ba wanj *Neldɔdɔlma-i *Diilodubuo-i-na baa cinni-na wuɔ Yesu yaa *Konkortienjo manj Diilonj unj saan-yo.

6

Yesu pɔpuɔrbiemba calaanu maacemma-i

1 Nuamba bai taa ba hūu Yesu maama-i huon daaku-na, a ce dumaanjo-na bamanj piyen girikimma-i, baa ta ba waana wuɔ bamanj piyen ebiremma-i, ba cal niwuoni-i yinni manj jonj aa ba sa hā bafamba bikulcaamba-i.

2 Yesu *pɔpuɔrbiembanj daa ba waana dumaanjo-na, baa tigiin Diilonj-dūn-baamba-i hierε a wanj baa-ba wuɔ: «Tobin namaa, na suyaa wuɔ i siε gbāa yanj Diilonj-nelma wamma-i aa diε ne niwuonin-kūngu, ku saa biε dumaanjo-na.

3 Hielaan nuamba niehāi na hɔlma-na. Nuamba famba yefafalle saaya di waa nuamba nunni-na. *Diilonj-Yalle saaya di yu ba hɔmmu-i aa ba saaya ba ta ba nu nelma. Da na hiel-ba, i ka bir maacnɔn daama-i hā ba yaa-i

4 aa miε i fulnu Diilocārälle baa u nelma wamma.»

5 Bamanj waa hierε, baa hūu-ma aa naa sire hiel Etieni. Diilonj-maama-i baa Diilonj-Yalle naa yu Etieni huonga-i. Banj hiela Etieni-i, baa hiel Filipu, baa Purokɔr, baa Nikanɔr, baa Timɔ a naara Parmenasi, baa Nikola. Nikola taa u hel Antiyɔsi, nja uu naa suur Yuifusinni-na.

6 Banj hiela-ba, baa pigaan pɔpuɔrbiemba-i baa-ba. Baa haa ba nammu-i ba yunni-na a cārā Diilonjo-i hā-ba.

7 Diilonj-nelma taa ma gbuo terni-i ma kā. Yinnij cor dumaa, nuɔmba hūu-ma dumɛi *Yerusalemu-i-na. *Diilojigāntaamba manj naa hūyāa Yesu maama-i baa sa waa dɛi.

Ba bilaa Etiɛni-i

8 Diilonjo naa silaa ce baa Etiɛni-i: Uu naa hā-yo himma u tuɔ ce gbɛɛ-weima bɔi nelle-na.

9 A ne da *Yuifubaa-ba namba taa ba kā *Diilonelhāalādūngu nanju-na ba kā ba nu Diilonj-nelma-i. Ba taa ba bɪ Diilonelhāalādūngu fanju-i «Kufɛɛɛ ba dūngu»*. Yuifubaa-ba famba kā ba ta ba fanu ba-naa baa Etiɛni-i Diilonj-nelma-na. Ba hɔlma-na, banamba taa ba hel Sireni, banamba Alesāndiri, banamba Silisi, banamba *Asi.

10 *Diilonj-Yalle naa waa baa Etiɛni a ce ba saa gbāa piiye yar-o.

11 Kuɲ nuɔlaa-ba, ba bir yanj aa biɛ nuɔmba gbɛiɲa-na ba ta ba wuɔra ba wanj wuɔ: «Naacolj daayo u wuɔra u tuora *Moisi-i baa Diilonjo-i; baanjo sl.»

12 Ba ciɛ ku yaa-i nuɔmba hɔmmu du baa Etiɛni-i nelle-na. Bincuɔmba-i baa *anjɲamma pigāataamba-i hiere ba hɔmmu duu baa-yo. Banj ciɛ kufangu-i, ba kā ka bel-o kā baa-yo *nellentaamba wulaa.

13 Banj kaa baa-yo, ba tiraa bɪ coikartaamba namba kā, wuɔ siertaamba. Baa kā ka ta ba kar coima-i ba haa-yuɔ wuɔ: «Naacolj daayo sa gbuu piiye *Diilodubuɔ yefafalle, halle baa *anjɲamma-i hiere.

14 I daa u wuɔra u piiye wuɔ Nasaretitaɲ Yesu ka muonu Diilodubuɔ-i aa bir Moisi nelma-i birma namma.»

15 Bamanj waa hiere gɛɲgɛrteriɲgu-na, baa dɲj-yuɔ ta ba ne-yo. U yaanɲa taa ka caa ɲaa *dɔrɔpɔuɔrbiɲonj yaanɲa.

7

Etiɛni andaangu-i

1 Siertaambanj juɔ piiye tɪ, *Diilojigāntaamba yuntienj wuɔ yuu Etiɛni-i wuɔ: «Banj wanj mamanj ninsoɲo wɛi?»

2 Etiɛni wuɔ cira: «Mi nellenj-tobij namaa, baa mi tobaa namaa, mi ka wanj nelma diei baa-na: Na suyaa wuɔ aa i bincɔiɲo-i *Abiramu suɔ duɔ sire Mesopotami-i-na ka tɛna Arā-i-na, Cagaanj-Diilonjo naa carra-yuɔ

3 a wanj baa-yo wuɔ u yanj u huraamba-i aa u sire ba jāmālā-i-na, kɛɛɛ u ka pigāan-j yo jāmālā nanjo u ka tɛna.

4 Abiramu sire* ka tɛna Arā-i-na. Uɲ kaa teriɲgu-na, u tonj juɔ ku, Diilonjo ce u jo ji tɛna nanj yɛɲ jāmālā manj nuɔ-i daayo-i.

5 «Uɲ juɔ, Diilonjo saa hā-yo munturemmu aa bi cira mu yaa daamu. U yaan aa pā nunju baa-yo wuɔ: «Mi ka hā-ni jāmālā daayo-i. Da ɲ saa ji waa, ɲ huonj-baamba ka biɛ-yo cor.»† A ne da huɔɲgu fanju-na, bilo saa waa baa Abiramu-i.

6 Diilonjo gbɛ-yo wuɔ: «*Yhuonj-baamba ka waa juɔma-na, ba ka bel-ba kɔrsɲni-na jāmālā fanjo-na gbuu mulɛɲ-ba. Ba ka ce bienj nuɔsiba hāi mulɛma.*

7 *ɲga bamanj ka bel-ba kɔrsɲni-na, muɔmɛi ka pā kutaamba-i mi fɛɛɛ. Da mi ji ce mafamma-i, ɲ haayɛlmba ka suɔ sire teriɲgu-na ji tɛna bande ta ba buol-mi.»‡*

* 6:9 Baa bilaa Yuifubaa-ba namba-i kɔrsɲni-na a kā baa-ba *ɔromu aa ji nanna-bei. Ku gbāa waa Yuifubaa-ba famba haayɛlmba yaa banj gbɛɛɛ-banj bande-i-na. * 7:4 Girekimma-na ba ciera u siire Kalde jāmālā-i-na. Kalde-i baa Mesopotami-i jāmālā duɲo yaa-i. † 7:5 Nienj Miwaanjo jɲnammanj-sɛbe-i-na (Genɛsɛ) 12.7; 13.15; 15.18; 17.8. ‡ 7:7 Nienj Miwaanjo jɲnammanj-sɛbe-i-na (Genɛsɛ) 15.13-14, Helmanj-sɛbe-i-na (Exode) 3.12.

8 «Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bel *tobisinni baa Abiramu-i aa naa ce u *jā a dānya tobisinni fanni-i[§]. Ku'i ciɛ na da *Isakin juɔ hon, yinni niehāi cor, niisiɛi yiingu-na, Abiramu jā-yo. Isakin bi siire da *Yakɔbu-i, u bi jā-yo. Yakɔbu bi sire ce maaduɔma baa i bɪncuɔmba-i*.

9 «I bɪncuɔmba sire bigaan ba hāanjo-i Yosefu-i aa bel-o suor-o ba sāa-yo kā baa-yo Esipi. Nga Diilonjo waa baa Yosefu-i.

10 U hielaa u yunɔu-i mulɛma-na hiere aa ce-yo nelnurānjo aa tiraa ce u kɪngu dɔlnu Esipitaan jamatigi-i. Jamatigi haa-yo u jāmālā yun-nu baa u dumelle bi yunɔu-na.

11 «Nyulmu nammu ji suur Esipi-i-na, ka hel baa *Kanaa jāmālā-i hiere. Kuu naa balan cor, a ce i bɪncuɔmba sa da niuwuoni ba wuo dii Kanaa-i-na.

12 Yakɔbu ji nu wuɔ ba suor dɪmma dii Esipi-i-na. U puər i bɪncuɔmba kā ka sāa bir kɪŋ.

13 «Ban juɔ kā hāalɪnjo-i, Yosefu pigaan-ba u fere wuɔ fuɔ yaa Yosefu-i. Terienɔu fanɔu'i nuɔ-i, jamatigin suyaa Yosefu baamba-i.

14 Yosefu wuɔ ce u mɔlbaa-ba bir kɪŋ ka jo baa tuonjo-i baa u dumellen-baamba-i hiere. Ba kɪngu-na, ba waa nuɔmba komuɔŋa siei baa cɪncieluo nuɔmba ndii.

15 Yakɔbu kāa kamma famma yaa-i Esipi-i-na. Diilon-babimuo kaa hi-yo kusuɔŋ-nu'i baa i bɪncuɔmba-i hiere.

16 Ba waa uman duɔ ku, ba biɛ-yo ka fuure-yuɔ Sisemu. Ba fuuriye-bei Abiramuŋ sāa cɪncorre man Amər bisālmba wulaa[†].

17 «Diilon uŋ pāa nunɔu man baa Abiramu-i, ku cemmaŋ-huɔŋɔŋ juɔ ta ku piɛ, miɛ baamba sire gbuu ciinu Esipi-i-na.

18 Jamatigi nanjo ji nyugūŋ. Jamatigi fanjo saa tuɔ suɔ Yosefu-i.

19 Wuɔ fūnɔu tuɔ ce karaanɔu baa i bɪncuɔmba-i. U waa ciɛŋo man duɔ hon u bilonjo-i, u bel diilonjo-i ce u nanna-yuɔ u kaal ji ku.

20 *Moisi huɔŋ huɔŋ fanɔu'i nuɔ-i. U maama saa naa fa baa fafaanɔu-i. Uŋ huɔŋ, u bɪncuɔmba gbāan fuo-yo ba dūŋgu-na u ce caamba siei yon baa-ba.

21 Ban juɔ suɔ baa-ba aa ce ba biɛ-yo ka nanna, jamatigi bilon wuɔ biɛ-yo ce-yo ŋaa fuɔ bilohoinjo, a fiɛ-yo u ji vāa.

22 Ku ciɛ dumɛi Moisi suɔ Esipitaamba āncemma-i hiere. U taa u nu nelma-i ŋaa u yunɔu ka muonu aa wɛima saa ta ma yar-o cemma.

23 «Uŋ juɔ da bien komuɔŋa hāi, wuɔ kā duɔ ka ne u nellen-baamba-i[‡].

24 Yiingu nangu-na, wuɔ ji da Esipiyienjo nanjo ce ba wuonjo nanjo-i sɪlma. Wuɔ hūu naacolnjo-i aa naa muo Esipiyienjo-i ko-yo.

25 U taa u taara u ce u nellen-baamba suɔ wuɔ Diilonjo ciɛ u'i jo duɔ ji kor-ba. Nga ba saa suɔ-ma.

26 «Ku cuo kaala-i-na, wuɔ da ba baamba namba gāŋ. Wuɔ karnu-bei aa naa tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Bige-i ciɛ na ta na gāŋ, ma sɪ namei kuuduɔŋu?»

27 Uman taa u jɪnya u nawuonjo-i wuɔ sɛ Moisi-i da yer, aa naa cira: «Hai molonjo-i diyaa nan nunɔu-i?»

28 Ŋ taara da ŋ ko-mi ŋaa nin kuɔ Esipiyienjo-i dumaa cicuɔŋu-na wɛi?»

29 Uŋ piye dumaanjo-na, Moisi saa gbāa duɔ tiraa tɛna; wuɔ gbar ka tɛna Madiyā. U kaa biɛ ciɛŋo-i kusuɔŋ-nu'i a hon bisālmba hāi baa-yo.

§ 7:8 Nien Miwaanjo jɪnamman-sɛbe-i-na (Genèse) 17.10-14. * 7:8 Yakɔbu bɛpuɔmba waa cɪncieluo baa ba hāi. Etieni blɛ ba yaa-i bande-i-na wuɔ ba bɪncuɔmba. † 7:16 Nien Miwaanjo jɪnamman-sɛbe-i-na (Genèse) 23.1-18; 33.19; 50.7-13. ‡ 7:23 Moisi waa *Isirahel wuonjo nanjo.

30 «Bieŋ komuŋa hāi cor. Yiingu nanŋu-na, *dərɔpəpuərbiŋoŋo nanŋo carra Moisi-i dii *hlekuraanŋu-na Sinayi tənunŋu həlma-na. Wuɔ u ne da bige-i daaku-i? Dāamu'i caaŋ tibiyeŋle nande-i aa dərɔpəpuərbiŋoŋo waa dii mu huŋga-na.

31 Kuɔ cu u huŋga-i. Wuɔ ta tuɔ piɛ duɔ ka ne dāamu fammu-i dɛi. Wuɔ u ne da Itienŋo piye baa-yo wuɔ:

32 «Moisi, ŋ bɪncuɔmba Diilŋoŋo yaa muɔŋo-i: Abiramu siire wuɔ mɛi hūmelle yaa-i, Isaki-i baa Yakɔbu-i hiere maaduɔma.» Moisi kūɔma pāŋ ta ma nyɛŋ, a ce u saa tiraa siɛ duɔ ne terienŋu fanŋu yanŋa-na.

33 Itienŋo gbɛ-yo wuɔ: «Hiel naatɛnni-i ŋ gbɛini-na; niŋ yɛŋ terienŋu maŋ nuɔ-i daaku-i Diilŋoŋo-terienŋu.

34 Mi baambaŋ ceŋ sūlma maŋ Esipi-i-na, mi daa-ma; baŋ bireŋ, mi nuɔ, ku'i ciɛ mi hiire jo miɛ mi ji kor-ba. Jo mi ji puɔr-ni ba wulaa.»[§]

35 «*Isirahel-baambaŋ siɛ Moisi maŋ wuɔ u halan, molo saa dii u nunŋu ba berru-na, Moisi duɔŋo fanŋo yaa Diilŋoŋo uŋ ciɛ dərɔpəpuərbiŋoŋo jo ji puɔr-o wuɔ u ka waa ba yuŋ-nu aa hūu-ba Esipitaamba nyisɛnni-na.

36 Moisi yaa ciɛ himma-i a hiel i bɪncuɔmba-i Esipi-i-na. U ciɛ-ma Esipi-i-na, aa ce-ma dāmmaŋ-nuoradāama-i-na aa tiraa ce-ma hlekuraanŋu-na duɔ gbāa kor-ba. U ciɛ kufanŋu-i bieŋ komuŋa hāi.

37 «Moisi duɔŋo fanŋo yaa gbɛ Isirahel-baamba-i wuɔ Diilŋoŋo ka hiel ba nellenŋ-wuɔŋo nanŋo ce-yo u *pəpuərbiŋoŋo fuɔ temma hā-ba*.

38 Aa i bɪncuɔmbaŋ waa hlekuraanŋu-na, u yaa waa ba həlma-na baa Diilŋoŋo-i. Dərɔpəpuərbiŋoŋo taa u piye baa u yaa-i Sinayi tənunŋu-na u tuɔ kā u tūnu i bɪncuɔmba-i. U yaa taa u jo baa cicɛlmaŋ-nelma-i u jo u waŋ-ma baa-ye.

39 I bɪncuɔmba bir yanŋ ba sa nu u nunŋu-i. Ba cɪinaana-yuɔ aa ta ba taara ba bir kā Esipi-i-na.

40 «Baŋ diyaa mafamma-i ba hōmmu-na, ba gbɛ *Aarɔ-i wuɔ: *«Ce tɪnni ŋ ha-ye, nimaŋ ka kayɔ-yiɛ i hi i munŋkammu-i. Moisi hielaa-ye Esipi-i-na, u yaa daayo i sa suɔ uŋ curaa kusuŋ-nu.»*[†]

41 Yibienŋa fanŋa-na, baa sire kul nambilonŋo a ce-yo tɪŋgu ta ba buol. Baŋ kulii nambilonŋo-i, kuɔ silaa gbuu dɔlnu-bɛi ŋaa bige-i! Baa ce ponsaanŋu ma yerreŋ.

42 Diilŋoŋo wuɔ ne-ba aa yanŋ-ba ba ta ba buol mɔɛŋa baa ceŋŋo baa bāanŋu ŋaa maŋ nyɛgāanŋ dumaŋ Diilŋoŋo-pəpuərbiemba sebe-i-na wuɔ:

*Isirahel-baanŋ namaa,
nanŋ ciɛ bieŋ komuŋa hāi maŋ hlekuraanŋu-na,
na taa na ko niikonni-i na hā muɔmɛi wɛi?
Na taa na bi pā niipanni-i na hā muɔmɛi wɛi?*

43 *Ma sɪ na birii yanŋ aa kul tɪnni ta na buol?*

Na saa tūu Molaki[‡] dūŋgu-i

baa Erefa[§] mɔɛle-i ta baa-ni wɛi?

Na ciɛ kəllunŋ-nobimba famba-i ta na buol-ba.

*Mi ka ce ba kā baa-na dii *Babilɔni huon-nu.*^{*}*

§ 7:34 Nieŋ Helmaŋ-sebe-i-na (Exode) 3.1-10. * 7:37 Anŋɪnamma tiyemmanŋ-sebe (Deutéronome) 18.15. † 7:40 Helmaŋ-sebe-i-na (Exode) 32.1,23. ‡ 7:43 Molaki: Tɪŋgu nanŋ yerre-i dumaanŋo-na.

Isirahel-baamba naa biɛ tɪŋgu fanŋu-i Kanaataanŋ wulaa ta ba buol-ku. § 7:43 Erefa: Tɪŋgu nanŋ yerre-i dumaanŋo-na. Baa kulii-ku ŋaa mɔɛle ta ba buol-ku, Isirahel-baamba bi niya kutaamba-i kul ku temma ta ba bi buol. * 7:43 Amosi (Amos) 5.25-27

44 Etieni wuɔ cor baa u āndaan̄gu-i wuɔ: «*Tobisinn̄ij-dūngu waa baa i b̄ncuɔmba-i h̄ɛkuraan̄gu-na. Diilon̄j-nelma waa ku yaa nuɔ-i. Moisi ciɛ-ku ŋaa Diilon̄j pigāan̄-yo ku cemma-i dumaa.

45 Ku huon̄gu-na, i b̄ncuɔmba huon̄j-baamba ji wuɔ dūn̄ daaku ciilun̄gu-i. Yosuwe yaa waa ba yaan̄ga-na. Diilon̄j wuɔ kāyā-bei ba donya nuɔmba man̄ waa hiere jāmālā daayo-na aa biɛ dūn̄ daaku-i ji t̄ɛna baa-ku. Ku t̄iyāa dumei ji hi *Davidi bāan̄gu-i.

46 Diilon̄j taa u ce baa Davidi-i u cor; Davidi wuɔ cārā h̄umelle-i u wulaa wuɔ u yan̄ u ma ninson̄-dūngu h̄a-yo *Isirahel-baamba ta ba jo ba jaal-o kuɔ.†

47 Dūngu fan̄gu-i, *Salom̄o'i juɔ ma-ku h̄ā Diilon̄j-i.‡

48 Ŋga Dɔrwuon̄j sa cɔ dūn̄-nu ŋaa Diilopɔpuɔrbilon̄j un̄j waan̄j-ma dumaa wuɔ:

49 Itien̄j ciera wuɔ:

«Dɔrɔ yaa mei f̄ŋḡɔtesl̄nn̄ij-teterre-i.

Mi ciɛ h̄ɛma-i ta mi haa mi gb̄eini.

Namaa gb̄aa ma dūn̄ haku-i h̄ā muɔŋo-i?

Mi mun̄fiisammun̄j-teriŋgu yaa hie h̄ɛma-na?

50 B̄imb̄nni man̄ dii hiere,

mei nap̄ɔrreŋ-niini'i s̄l̄ wei?»§

51 Etieni wuɔ cira: «Ānyagarmantaan̄ namaa temma-i daana-i, Diilon̄j b̄ɛ-na ji gb̄e! Na sa siɛ *Diilon̄j-Yalle wulaa. Na biyaa na b̄ncuɔŋ-maama.

52 Diilopɔpuɔrbilon̄j hayo-i siire aa na b̄ncuɔmba saa ce-yo s̄ulma? Halle baman̄ siire piiye Nelviin̄j jomman̄-kūngu-i, na b̄ncuɔmba kuɔ-ba. Fiefiɛ-i na Nelviin̄j un̄ juɔ, namaa na hel u huon̄-nu aa bel-o ko-yo.

53 Ŋ siɛ suɔ wuɔ Diilon̄j puɔraa dɔrɔpuɔrbiemba ji h̄ā namei baa u *an̄jnamma-i, na yan̄ aa h̄u-u-ma nanna.»

Ba naan̄j Etieni-i ko-yo

54 Etien̄j piiye dumaan̄j-na, u piiye suur *nellentaamba-na. Baa p̄an̄ pu baa-yo.

55 A ne da *Diilon̄j-Yalle naa yu u huon̄ga-i. Wuɔ tā u yun̄gu-i tuɔ ne dɔrɔ. Wuɔ u ne da Diilon̄j yaan̄ga caa da kpoikpoi aa da Yesu yiɛraaya Diilon̄j caan̄gu-na.

56 Wuɔ cira: «Niɛŋ, dɔrɔ puurii, aa *Molon̄-Bien̄j yaa yiɛraaya daayo Diilon̄j caan̄gu-na!»

57 Baa p̄an̄ suunu ba tūnni-i aa naa ta ba kaas̄ŋ, aa kā ka yu-yuɔ bel-o.

58 Ban̄ bilaa-yo, baa hel baa-yo nellen̄-huon̄ga-na, kā baa-yo kotuon̄gu ka ta ba nan̄-yo baa tāmp̄ɛl̄iŋa da ba ko-yo. Naacombilon̄j nan̄j waa baa-ba, ba taa ba b̄l̄-yo Sol. Siertaan̄j baa hiela ba jon̄gorbaa-ba-i h̄ā u yaa tuɔ niya-bei aa kā ka ta ba nan̄ Etieni-i.

59 Ban̄ nan̄-yon̄j dumaan̄j-na, wuɔ ji cira: «Yesu, Itien̄j nuɔ, h̄u-u-mi.»

60 Un̄j waan̄j mafamma-i, wuɔ dūuna aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Itie, baa ne ban̄ cen̄ kuman̄.» Un̄j waan̄j mafamma-i, wuɔ cii, u kuliŋgu yaa dumaan̄j-o.

8

Sol̄j haa kuman̄j Diilon̄j-dūn̄j-baamba-na

1 Etieni kuliŋgu dɔlaanu Sol ŋaa bige-i! Etien̄j kuu yiin̄gu man̄ nuɔ-i, baa sire suuye Diilon̄j-dūn̄j-baamba-i *Yerusalemu-i-na. Baa pisallā hiere;

† 7:46 Niɛŋ Samiel sebch̄aal̄ŋo-na (2 Samuel) 7.1-16. ‡ 7:47 Niɛŋ J̄amatigi ba sebedl̄el̄ŋo-na (1 Rois) 6.1-38. § 7:50 Isayi (Ēsaie) 66.1-2a

banamba ta ba kā *Yude, banamba *Samari aa naa yaŋ Yesu *pəpuərbiemba yaa yoŋ.

² Nelfafaamba namba biε Etieni-i ka fuure aa ce maman waa cemma hiere u kuliŋgu-na.

³ Sol wuɔ gbuu faya u fεre tuɔ ce karaaŋgu-i baa Diilon-dūŋ-baamba-i: U taa u wuɔra cɪnni-na u bel caamba-i baa bεmba-i hiere u kā u dii-ba kaso.

Diilon-nelma hii Samari-i

⁴ Diilon-dūŋ-baamba maŋ gbaraa pisállā, ba taa ba wuɔra ba waŋ *Neldɔdɔlma-í nilɛiŋa-na.

⁵ Filipu wuɔ kā ka hel *Samari nelle nande-na, a doŋ tuɔ piye *Konkortieŋo maama-i.

⁶ U bi taa u ce gbεε-weima ba hɔlma-na. U waa duɔ waŋ maman, u ce ma nuɔmba yufelle-na. A ce dumaŋo-na duɔ tuɔ piye, ba kar ba túnni-i fafamma ta ba nu.

⁷ U duɔnya *jɪnabaa bɔi nuɔmba-na. Duɔ donya uman, u kaasɪŋ da gbagaga aa hel. U bi siire murgubaa bɔi baa jaamba bɔi.

⁸ Kuɔ gbuu fɪnuŋ dɔlɪnu nuɔmba-i nelle fande-na.

⁹ A ne da hiroŋo naŋo waa nelle fande-na, ba taa ba bɪ-yo Simɔ. Simɔ himma naa ce *Samaritaamba-i gbεε, a ce dumaŋo-na u saa tuɔ jɪna u fεre kpaga.

¹⁰ Bɪncuɔmba-i baa bisálmba-i hiere, ba taa ba káalá-yuɔ. Ba taa ba piye wuɔ: «Diilon-himma yaa dii baa naacolɪ daayo-i, baŋ bɪŋ maman cɪnsoŋ-himma-i.»

¹¹ Simɔ naa da yinni baa u himma cemma-i ba hɔlma-na, ku'i ciε ba ta ba káalá-yuɔ káaláŋ daama temma-i.

¹² Filipuŋ juɔ kā ka waŋ *Diilon-bāaŋgu maama-i baa Yesu-Kirsa maama-i, caamba-i baa bεmba-i hiere baa hūu Neldɔdɔlɪ daama-i aa naa ce ba *batiŋeŋ-ba.

¹³ Simɔ fuɔ fεre wuɔ bi hūu-ma aa ce ba *batiŋeŋ-yo. Baŋ baatiŋeŋ-yo, wuɔ pāŋ nyaarāa Filipu-i. Filipu himma bir yaŋ aa ta ma ce fuɔ fεre-i gbεε.

¹⁴ Yesu *pəpuərbiemban juɔ nu-ma dii *Yerusalemu-i-na wuɔ Samari-taamba hūyāa Diilon-nelma-í, baa saan Pier-i baa Nsāa-i ba wulaa.

¹⁵ Pier-i baa Nsāa-i baŋ káa, baa cārā Diilonjo-i há-ba wuɔ u há-ba u *Yalle-i.

¹⁶ Huɔŋgu faŋgu-na, Samaritaamba saa naa hi da *Diilon-Yalle-i yogo. Baa baatiŋeŋ-ba yaa yoŋ.

¹⁷ Ku'i ciε Pierbaa-baŋ káa, baa haa ba nammu-i ba yunni-na a cārā Diilonjo há-ba u Yalle-i.

¹⁸ Simɔ daa mafamma-i ce bige-i? Wuɔ hiel gbeiŋa duɔ há Pierbaa-ba-i. Aa naa cira:

¹⁹ «Hāaŋ-muɔ baa hiŋ daama-i; da mi haa mi nammu-i uman nuɔ-i, kutieŋo da Diilon-Yalle-i!»

²⁰ Pier wuɔ cira: «Simɔ, ŋ daa nie sɪ ba sāa Diilon-caluo-i baa gbeiŋa wei? Niŋ diyaa mafamma-i ŋ huɔŋga-na, mi waasaŋ-ni baa ŋ gbeiŋa-i hiere.

²¹ Ŋ saa koŋ baa Diilonjo-i. Ŋ sie gbāa da bɪŋkūŋgu bande-i-na.

²² Hiel nel daama-i ŋ huɔŋga-na, ma saa fa, aa ŋ cārā Itieŋo-i si u ka ce jande nie.

²³ Mi nie da ŋ balaan cor, aa da *Sitāni taa yaanŋa nie.»

²⁴ Uŋ piye dumaŋo-na, Simɔ wuɔ gbē-ba wuɔ: «Naaa fεre-i, cāaraŋ Itieŋo-i na há-mi, wuɔ naŋ waŋ maman daama-i, u baa yaŋ ma da-mi.»

²⁵ Pierbaa-baŋ juɔ waŋ Itieŋo melma-i tɪ, baa bir kā Yerusalemu-i-na. Ba taa ba waŋ Neldɔdɔlma-í Samari nilɛiŋa bɔi-na ba kā.

Faamaanjo nanjo hüyaa Yesu maama-i

²⁶ Yiingu nanju-na, Itienjo *dərpəpuərbilonjo ji wan baa Filipu-i wuo: «Sire ŋ ka biε hümelle man hilaa *Yerusalemu-i-na ta di kā Gasa-i-na. Hümelle fande-i nuumba sa biε-de dumaa.»

²⁷ Filipu wuo sire ta, u saa sere. Uŋ biyaa hümelle-i tuə kā, wuo fara da wotortienjo nanjo kā u yaanga-na. Faamaanjo nanjo'i waa u huŋga-na. U taa u hel Etiyopi. Jamatigi* man waa Etiyopi-i-na ba ta ba bi-yo Kändasi, u yaa waa u nagāŋ-niini yungu-na. Wuo juə Yerusalemu-i-na ji jaal Diilonjo

²⁸ aa bir tuə kün. U taa u kalan *Isayi sebe-i u kün.

²⁹ *Diilonj-Yalle gbē Filipu-i wuo: «Gbāana ŋ ka hi wotortienj daayo-i.»

³⁰ Filipu wuo gbar ka hi-yo. Uŋ hii, wuo da u kalan *Isayi sebe. Wuo yuu-yo wuo: «Niŋ kalan mamanj, ŋ suə-ma wei?»

³¹ Naacolŋ wuo cira: «Molo duə saa hielnu-mei baa-mi, mi sie gbāa suə-ma.» Aa naa ce Filipu nyugūŋ tlena u caanjo-na.

³² Uŋ taa u kalan terienjo man, ku yaa daaku:

«Ba ciε-yo sülma

u saa ji puur u nuŋgu-i wan weiima ŋaa tülmaanjo.

Ba bilaa-yo da ba ka ko-yo wa,

ba bilaa-yo ta ba karra u kuəstinni-i wa,

u sa wan weiima.

³³ *Ba ciε-yo nelsəsiŋo*

aa hūu ninsoŋo-i u wulaa.

Baŋ kuə-yo, u ka ce nie da huŋgu molo duə ji wan ku maama?»†

³⁴ Naacolŋ wuo yuu Filipu-i wuo: «*Diiləpəpuərbilonjo piye hai maama-i dumandε-i? U piye fuə maama waa u piye unan maama?»

³⁵ Filipu wuo suur nelma yaanga-na, a donj tuə piye Yesu *Neldədəlma-i baa-yo.

³⁶ Baŋ kaa hi yaanga-i, baa da hümma namma. Naacolŋ wuo cira: «Hümma namma yaa daama, ŋ sa *batiŋ-mi wei?» [

³⁷ Filipu wuo cira: «Da kuə ŋ hüyaa Yesu maama-i hŋ, mi gbāa batiŋ-ni, weiima si dii.» Naacolŋ wuo cira: «Mi hüyaa-ma wuo Yesu-Kirsa yaa Diilonj-Bieŋo-i.»]

³⁸ Aa naa ce ba yiera. Baŋ yieraaya, baa hiire ba häi-i-na suur hümma-na, Filipu wuo batiŋ-yo.

³⁹ Baŋ hilaa, naacolŋo huŋga gbuu fē. Wuo u ne naa Filipu-i; Diilonj-Yalle biyaa-yo ta baa-yo. Ku saa ce-yo biŋküŋgu; wuo cor baa həfelle-i tuə kün.

⁴⁰ Filipu juə'a u suə da u fere Asoti. Wuo cor tuə wanj Neldədəlma-i nileiŋa-na hiere u kā. U ciε dumei fuə ka hi Sesare.

9*Solj hüyaa Yesu maama-i dumaa*
(*Pəpuər: 22.5-16; 26.12-18*)

¹ A ne da huŋgu fanju-na, Sol waa yogo u sa taara u da Itienjo baamba-i baa u yufelle, wuo duə hi uman, u ko-yo. Yiingu nanju-na, wuo ji sire kā *Diiləjigāntaamba yuntienjo wulaa,

² wuo u ce sebebaa hä-yo, u kā Damasi *Diilonelhāalädünni-na, wuo ba hä-yo hümelle-i duə da baman suurii Itienjo hümelle-na; caamba-i ka hel baa bamba-i hiere, u bel-ba jo baa-ba *Yerusalemu-i-na.

* **8:27** Jamatigi daayo waa ciŋə a saanu baa mamanj nyegāan girekimma-na. † **8:33** Isayi (Ésaie) 53.7-8a

3 Diiløjigāntaamba yuntienjo ce seβeβaa-ba-i hā u ta.

Uŋ kaa tuə piε Damasi-i, wuə u ne da cecerma naŋ temma hilaa dərə-i-na jo ji dii-yo huəŋga.

4 Wuə pāŋ hel cii. Uŋ cii dumaŋjo-na, wuə nu molo piiye baa-yo wuə: «Sol, bige-i ciε ŋ ta ŋ ce karaaŋ daaku temma-i baa-mi?»

5 Wuə yuu wuə: «Hai moloŋo'i?» Kutienj wuə cira: «Muə Yesu. Ŋ ce karaaŋgu-i baa muəmei.

6 Sire ŋ perienj ŋ suur nelle-na; mamaŋ dii cemma, da ŋ suur ba ka waŋ-ma baa-ni.»

7 Nuəmba namba waa baa Sol-i, bafamba bi nuə moloŋ daayo piiye, da ba ne, ba sie da-yo. Baa yiera kar da hāmmu!

8 Sol wuə sire. Duə puur u yufienja-i, u sie da bŋŋkūŋgu. Baa bel u naŋ-na, a perienj suur baa-yo Damasi-i-na.

9 U ciε yinni siei aa u yufienja suə da a puur. Yiŋ daani-i ni siei-i-na, u saa dii bŋŋkūŋgu u nuŋgu-na.

10 A ne da Itienjo wuoŋjo naŋo waa Damasi-i-na, ba taa ba bi-yo Ananiyasi. Itienj wuə carra-yuə aa naa cira: «Ananiyasi!»

Ananiyasi wuə cira: «Mi siyaa.»

Itienj wuə cira:

11 «Sire mi puər-ni naacoljo naŋo wulaa, ba bi-yo Sol; u hel Tarse. U haraa Yuda dumellen, dii hūmelle maŋ baŋ bŋŋ-denj Hūmeville-i di tūŋgu-na. Dumandε-i-na, uu dii tuə cārā Diiløjjo-i,

12 aa u daa ŋ kāa u wulaa dii dūŋgu-na ka haa ŋ nammu-i yuə a cārā Diiløjjo-i u yufienja da a puur.»

13 Ananiyasi wuə cira: «Itie, nuəmba bəi waŋ naacolj daayo maama baa-mi. Bamaŋ cuu ŋ huon-ŋu Yerusalemu-i-na, uŋ haa kumaŋ bεi, mi nuə-ku.

14 Niŋ daa uŋ juə bande-i-na, *Diiløjigāntaamba yuntaamba'i hāa-yo hūmelle-i u duə ji bel bamaŋ gbuusiŋ ŋ yerre-i.»

15 Itienj wuə cira: «Yaŋ aa ŋ kā, mi hielaa naacolj daayo-i u duə pigāaŋ *niεraamba-i mi sŋnni-i, aa bi pigāaŋ nellentaamba-i baa-ni, baa *Isirahel-baamba-i hiere.

16 Uŋ ka mullεŋ dumaa mi maama-na, meɪ fεε yaa ka pigāaŋ-yo baa-ku.»

17 Uŋ juə piiye dumaŋjo-na, Ananiyasi wuə sire ta kā Yuda ciŋgu-na ka haa u nammu-i Sol-na aa naa cira: «Sol, Itienjo yaa puəraa-mi ŋ wulaa wuə mi ji puur ŋ yufienja-i aa yu ŋ huəŋga-i baa *Diiløj-Yalle-i. Ba bi-yo Yesu. Niŋ taa ŋ jo hūmelle-na u yaa caraaya-niε.»

18 Uŋ bi waŋ mafamma-i, ninanni nanni yer u yufienja-na ŋaa tetefuoru a diire. U yufienja pāŋ puur. Wuə pāŋ sire baa *batiseŋ-yo.

19 Ku huonju-na, wuə wuo niwuoni-i a da fŋgūə.

Sol yufienjaŋ puurii, wuə tɛna Damasi-i-na ce yinni cεlle baa Yesu baamba-i.

20 Uŋ tɛnaana, wuə doŋ tuə waŋ Yesu maama-i Diilonelhaalādūnni-na, wuə Yesu yaa Diiløj-Biεŋjo-i.

21 Kuə cu nuəmba həmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Bamaŋ taa ba gbu-use Yesu yerre-i Yerusalemu-i-na, naacolj daayo'i saa tuə huol ba yammu-i wei? Ku baa ji waa u suyaa u fεε jo duə ji bel-ba ka hā Diiløjigāntaamba yuntaamba yaa baa-ba?»

22 Baŋ fiε ba waŋ mafamma-i, Sol kūəma saa kara; yinniŋ cor dumaa, kuaŋgu'i suuriŋ-yuə ku naara. Duə biε tagaaya pigāaŋ wuə Diiløj uŋ saŋj *Konjortienjo maŋ, u yaa Yesu-i, *Yuifubaa-ba maŋ Damasi-i-na ba sie da nelma waŋ.

23 Ku huonḡu-na, Yuifubaa-ba ji saa-ma wuɔ ba ko-yo.

24 Baḡ puu mafamma-i, baa ta ba niya nelle munsuurmu-i* bāanḡu-i baa isuonḡu-i. Sol wuɔ nu-ma wuɔ ba'a ba ko-yo.

25 Isuonḡu nanḡu-na, bamanḡ waa u huonḡu-na, baa dii-yo sām̄baga nuɔ a hiire-yuɔ j̄ina nelle huonḡ-yanḡa-na.

Sol birii k̄a Yerusalemu-i-na

26 Baḡ hiiriye Sol j̄ina nelle huonḡu-na, wuɔ ta bir k̄a *Yerusalemu-i-na. Uḡ k̄a ka hi, wuɔ k̄a Diilonḡ-d̄unḡ-baamba wulaa. Baa bir yanḡ aa ta ba k̄aalā-yuɔ. Baa sa h̄uu-ma wuɔ u h̄uyāa Yesu maama-i ninsoḡo.

27 Barnabasiḡ daa ba k̄aalā-yuɔ dumaanḡo-na, wuɔ k̄a baa-yo Yesu *p̄puarbiemba wulaa. Baḡ k̄aa, Itienḡ uḡ caraaya-yuɔ dumaa Damasi h̄umelle-na a piye baa-yo, Barnabasi wuɔ suur ma yaanḡa-na hiere a wanḡ-ma baa-ba, aa uḡ bi daa holle-i dumaa a wanḡ Yesu maama-i Damasi-i-na, wuɔ bi wanḡ mafamma-i baa-ba.

28 A donḡ huonḡu fanḡu-na, Sol wuɔ ce ba wuɔratienḡo: U taa u wuɔra baa-ba Yerusalemu huonḡa-na u wanḡ Itienḡo maama-i. Uu naa f̄e u huonḡa-i baa ma wamma-i.

29 Ba taa ba bi fanu ba-naa baa *Yuifubaa-ba manḡ piyenḡ girekimma-i, a ce bafamba ta ba taara-yuɔ baa komma.

30 Diilonḡ-d̄unḡ-baambaḡ juɔ nu wuɔ ba taara-yuɔ baa komma, baa saanḡ-yo ba k̄a Sesare, ka ce u cor k̄a Tarse.

31 Huonḡu fanḡu-na, Diilonḡ-d̄unḡ-baamba waa ba f̄er̄enḡ nuɔ *Yude-i-na, baa *Galile-i-na, baa *Samari-i-na hiere. Kunanḡu taa ku naara ba Diilonḡ-h̄umellenḡ-k̄unḡu-na. Ba taa ba sie Itienḡo wulaa aa *Diilonḡ-Yalle naa ce ba ta ba ciinu ba k̄a.

Ene siire u jarma-na

32 Pīer fuɔ taa u wuɔra terni-na hiere u wanḡ Diilonḡ-nelma-i. Yiinḡu nanḡu-na, wuɔ ji k̄a Lida duɔ ka ne Diilonḡ-d̄unḡ-baamba manḡ waa terienḡu-na.

33 A ne da murgu nanḡo waa nelle fande-na, ba taa ba b̄i-yo Ene. U bienḡ niisīe waa belle fande-na u sa gb̄aa sire.

34 Pīer wuɔ k̄a ka da-yo. Wuɔ cira: «Ene, Yesu-Kirsa siire-nie! Sire ḡ p̄nḡ ḡ fiḡlinḡu-i ḡ j̄ina.» Ene wuɔ bi p̄anḡ yiye sire.

35 Uḡ siire dumaanḡo-na Lidataamba da-yo, baa p̄anḡ h̄uu Itienḡo maama-i baa Sarōtaamba-i hiere.

Tabita kuu aa sire

36 Diilonḡ-d̄unḡ-wuonḡo nanḡo waa Yope-i-na, ba taa ba b̄i-yo Tabita, Girekibaa ba'a Dorkasi. Ku yanḡu yaa wuɔ yor̄onḡo. U waa cienḡo. Uu naa firnu u nangan-i cor baa nuɔmba-i. U taa u k̄ayā s̄untaamba-i.

37 Pīerḡ waa yibienḡa manḡ nuɔ-i Lida-i-na, Dorkasi wuɔ cii jarma-na a ji yii ji ku. Baa ce-yuɔ h̄umma-i aa bīe-yo ka galla-yuɔ d̄unḡu nanḡu-na. D̄unḡu fanḡu waa dor̄o.

38 Lida-i baa Yope-i ni saa gb̄aa da h̄olma baa ni-naa, a ce dumaanḡo-na, Diilonḡ-d̄unḡ-baamba naa nu-ma Yope-i-na wuɔ Pīer juɔ ji waa dii Lida-i-na. Baa puɔr nuɔmba h̄ai u wulaa wuɔ ba ka cārā-yuɔ u jo donduo.

39 P̄puarbiembanḡ k̄aa ka hi, baa wanḡ ma yaanḡa-i baa Pīer. Pīer saa tiraa t̄ena; wuɔ k̄a ba gbonu ta ba jo Yope-i-na. Baḡ juɔ ji hi, baa nyuḡunḡ baa Pīer

* 9:24 **Nelle munsuurmu:** Yiinaa-i-na, nuɔmba boi taa ba ma kokobaa ba cilāa ba nileinḡa-i aa hiel dumienḡa. Ba taa ba ce mafamma-i ba bigārāamba baa gb̄aa tugol-ba. Dumienḡa yammu-na, ba taa ba j̄ina nuɔmba ta ba niya-yi.

kulonɔ ɔn waa dɔnɔnɔ manɔ nuɔ-i. Bikulcaamba sire baa kaalunɔnɔ-i jo ji ta ba pigaanɔ Pɛr kulonɔ ɔn waa baa-ba aa nyɛ jonɔgorbaa-ba manɔ hã-ba.

⁴⁰ Pɛr wuɔ ce nuɔmba hel hiere dɔnɔnɔ-na aa wuɔ dɔuna cãrã Diilonɔnɔ-i. Ʋn juɔ cãrã tɪ, wuɔ bir u yaanɔa-i kulonɔnɔ-na aa naa cira: «Tabita, sire!» Kulonɔ wuɔ puur u yufienɔ-i. Ʋn puurii u yufienɔ-i da-yo, wuɔ sire tɛna.

⁴¹ Pɛr wuɔ bel u nanɔ-na u sire u gbeiniɔ. Ʋn siire, wuɔ bɪ Diilonɔnɔ-dɔnɔ-baamba-i baa bikulcaamba-i ji pigaanɔ-ba baa-yo.

⁴² Nel daa maa sire gbuo Yope-i hiere, a ce dumaanɔnɔ-na, Yopetaamba fɔnɔgũ baa hũu Itienɔnɔ maama-i.

⁴³ Pɛr wuɔ tɛna Yope-i-na da huɔnɔnɔ. U nanɔ haraa naacolɔnɔ manɔ nuɔ-i, ba bɪ-yo Simɔ, u waa jeruo.

10

Kɔrnei hũyãa Yesu maama-i

¹ *Oromɛ ba sorosibaa-ba namba waa Sesare-i-na, ba taa ba bɪ-ba *Itali-taanɔ-sorosibaa. Ba yuntienɔnɔ nanɔ waa, ba taa ba bɪ-yo Kɔrnei.

² U taa u wuɔ *Yuifu ba Diilonɔnɔ-hũmelle-i fafamma baa u dumellenɔnɔ-baamba-i. U taa u kãalã Diilonɔnɔ-i. U taa u kãyã sũntaamba-i aa bi tuɔ cãrã Diilonɔnɔ-i bãanɔnɔ-i baa isuɔnɔnɔ-i.

³ Bãtarunɔnɔ nanɔnɔ-na, wuɔ tɛna u dɔnɔnɔ-na a ji da *dɔrɔpɔpuɔrbilonɔnɔ nanɔ suurii-yuɔ ka cira: «Kɔrnei!»

⁴ Kɔrnei kũma pãn dɔnɔ ta ma nyɛɔ. Wuɔ dɔnɔ dɔrɔpɔpuɔrbilonɔnɔ-na tuɔ ne aa yuu-yo wuɔ: «Kuu dii niɛ?»

Dɔrɔpɔpuɔrbilonɔnɔ cira: «Diilonɔnɔ'i puɔraa-mi nɔ wulaa; ninɔ cãrãnɔ-yuɔ aa bi tiraa ta nɔ kãyã sũntaamba-i ku dɔlaanu-yuɔ.

⁵ Ku'i ciɛ wuɔ mi ji wanɔ baa-ni nɔ puɔr nuɔmba Yope-i-na, ba ka bɪ naacolɔnɔ nanɔ jo; ba bɪ-yo Simɔ. U yerre nande yaa Pɛr.

⁶ Ʋn haraa umanɔ nuɔ-i, ba bi bɪ-yo Simɔ; jeruo. U cɔnɔnɔ dii dãmmanɔnɔ-nuoraanɔnɔ nuɔnɔ-nu.»

⁷ Dɔrɔpɔpuɔrbilonɔnɔnɔ juɔ piye tɪ aa ta, Kɔrnei wuɔ bɪ u maacembiemba hãi baa u sorosiyienɔnɔ nanɔ. Sorosiyienɔnɔ fanɔ taa u bi wuɔ Yuifu ba Diilonɔnɔ-hũmelle-i fafamma.

⁸ Banɔ juɔ, u biɛ piye mamanɔ ciɛ hiere tũnu-bɛi, aa puɔr-ba Yope-i-na Pɛr wulaa.

⁹ Ku cuo kaala-i-na, Pɛr fuɔ saa bi suɔ wuɔ ba puɔraa nuɔmba ta ba jo dii u wulaa. Bãanɔnɔnɔ juɔ hi yuhuɔnɔnɔ-i, u nyugũnɔnɔ dɔnɔnɔ nanɔnɔ dɔrɔ-i-na duɔ jaal Diilonɔnɔ-i. A ne da huɔnɔnɔ fanɔnɔ-na, Kɔrnei pɔpuɔrbiemba naa piɛ nelle-i tɪ.

¹⁰ Nyulmu ji bel Pɛr dii dɔrɔ-i-na, u ce ba ta ba ce niwuoni da ba hã-yo. Wuɔ u ne dɔrɔ-i-na, a da bige-i daaku-i?

¹¹ Dɔrɔ puurii aa bɪnɔkũnɔnɔ nanɔnɔ ta ku hiire ku jo. Ku waa nãa kompanɔnɔ, da bãmbãale aa to ka nunni naa-i-na hiere.

¹² Bɪmbaamba-i ba sɪnni-na hiere ba waa: Hɛnɔnɔ-baamba-i, baa huriimba-i a naara baabũulãamba waa hiere.

¹³ Kanɔ juɔ saanu baa Pɛr, wuɔ nu molo piye wuɔ: «Pɛr, sire nɔ bel nɔ ko nɔ wuɔ!»

¹⁴ Pɛr wuɔ cira: «Mi siɛ wuɔ; niwuoni manɔ nyaa-ye, niwuoni manɔ saa fa hiere, minɔ siire mi saa wuɔ-ni dede.»

¹⁵ Molonɔ daa wuɔ cira: «Diilonɔnɔ duɔ migãanɔ kumanɔ, nuɔ baa ce-ku kuuba-balaanɔnɔ.»

¹⁶ Ku tirii ce i siɛi aa kompanɔnɔ bir nyugũnɔnɔ dɔrɔ-i-na.

17 Kørnei pəpuərbiemban kaa ka hi Yope-i, baa yuure ba pigaaŋ-ba Simo dumelle-i. A ne da huonŋu fanŋu-na, Pier waa tuo jognon nel daama-i u sa da yaanŋa mei. Pəpuərbiemban kaa ka hi fondumelle-i,

18 ba fara ta ba yuu wuo: «Ban bin Simo man Pier, u haraa bande yaa nuo-i wei?»

19 *Diilon-Ųalle gbē Pier wuo: «Sire, nuamba namba juo ji ta ba yuu ŋ maama, baa dii nuamba sei.

20 Hiire ŋ kaa na kaa, muamei puɔraa-ba ŋ wulaa, baa ce ŋ hommu-i mu hāi.»

21 Pier wuo hiire jo ji cira: «Muamei Pier. Ku faa wei?»

22 Baa cira: «Ku faa. Sorosi ba yuntienjo nano'i puɔraa-ye ŋ wulaa, ba bi-yo Kørnei. Naacolŋ daayo-i nelfefinjo aa u kaalā Diilonjo-i. Yuifubaa-ba-i hiere ba bi u yefafalle. Diilonjo puɔraa dərpuɔrbilonjo nano ji wan baa-yo wuo u ce ŋ kaa u wulaa kere nelma dii ŋ da ŋ ka piye baa-yo.»

23 Pier wuo ce ba suur nyon humma-i aa naa co yiŋgu fanŋu-na. Ku cuo kaala-i-na, wuo sire baa-ba ba ta ba ka Sesare-i-na. Diilon-dun-baamba man waa Yope-i-na, banan baa sire kaa baa-ba.

24 Pierbaa-ba wuoyaa yififinŋu diei. Ku cuo kaala-i-na, ba suo hi Sesare-i. Ba kaa ka da Kørnei tigiŋ u dun-baamba-i baa u jēnakpekpelmba-i tuo cie-ba.

25 Pierŋ kaa ka tuo suur, Kørnei wuo sire jārā-yuo kaa ka duna duo jaal-o.

26 Pier wuo cira: «Baa ce dumaa, Diilon muo si, sire!» Aa naa bel u sire.

27 Un siire, baa ta ba piye ba suur. Pier suurii ku yaa-i, a da nuamba tēnaana da bāmbāale.

28 Wuo jaal-ba aa naa cira: «Na suyaa wuo a saanu baa *Yuifubaa mie Diilon-humelle-i, Yuifubaa-ba saa saaya ba ta ba pie *nieramba-i, ba saa bi saaya ba ta ba suur ba dumienja-na. Nga ma miŋ yen terienŋu man nuo-i nyunŋo-i-na, Diilonjo pigaaŋ-mi wuo mi baa ta mi ne molonjo wuo u balaan.

29 Ku'i cie na da nan ble-mi, mi saa ce mi hommu-i mu hāi, mi sire ta jo. De-i-na mi taara mi suo, ku faa na bi-mi wei?»

30 Kørnei wuo cira: «Ku faa. Ku yinni naa yaa de-i, bāanŋu naa bi don ta ku teren fiefie ku bi temma yaa de-i. Mi suur mi dunŋu-na ta mi jaal Diilonjo-i. Mi juo'a mi ne da naacolŋo nano-i mi yaanŋa-na, u jonŋorbaa-ba carra ŋaa duolenjo.

31 Naacolŋo gbē-mi wuo: «Kørnei, niŋ caran kuman Diilonjo wulaa u ka hā-ni baaku. Aa niŋ kāyāŋ suntaamba-i u daa-ni.

32 Puɔr nuamba Yope-i-na, ba ka bi naacolŋo nano jo, ba bi-yo Simo. U yerre nande yaa Pier. Un haraa naacolŋo man nuo-i, ba bi bi-yo Simo; jeruo. U cingū dii dāmmaŋ-nuoraanŋu nuŋ-nu.»

33 Miŋ nuo mafamma-i mi saa sere; mi pāŋ puɔr mie ba ka bi-ni. Niŋ hūyāama jo, ku faa. Itien un hāa-ni maman ŋ da ŋ ji wan baa-ye, i tigiŋ i-naa die nu ma yaa-i.»

Pierŋ āndaanŋu-i

34 Pier wuo bie āndaanŋu-i aa naa cira: «Yende-i-na, mei suyaa mie Diilonjo sa ce cielu.»

35 Da ŋ fie ta ŋ hel hie, aa ta ŋ kāŋ-yo, aa bi ta ŋ ce kuuviŋgu, ŋ maama ta ma dālnu-yuo.

36 U puɔraa ba ka wan *Neldodolma-i baa *Isirahel-baamba-i, wuo Yesu-Kirsa diyaa-ye i-naa nuo baa-yo, kere u yaa nuamba-i hiere ba Tienjo-i.

37 Nsāan wan Diilon-nelma-i aa *batisen nuamba-i aa kuman ce *Yude-i-na hiere na suyaa-ku. Ku duon *Galile yaa nuo-i.

38 Diilonɔŋ uŋ hiela a Nasarɛtitaŋ Yesu-i dumaa aa hã-yo u *Yalle-i baa himma-i, na suyaa-ku. Diilonɔŋ waa baa-yo, a ce duɔ cor terienɔŋu terienɔŋu, u kãyã nuɔmba-i aa donya *jɪnabaa-ba-i nuɔmba-na.

39 Uŋ ciɛ mamaŋ *Yerusalemu-i-na baa *Yuifu ba nilɛiŋa nanja-na hiere i daa-ma nuɔ. Ba yan̄ aa bel-o gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo.

40 Baŋ fiɛ ko-yo, u ciɛ yinni hãi yoŋ hɛma-na, siɛiŋ-yiŋgu-i, Diilonɔŋ sire-yuo aa ce u wuɔra carra nuɔmba-i.

41 Nuɔmba hiero saa da-yo. Diilonɔŋ uŋ hiela miɛ maŋ ku domma-na wuo siɛrtaŋ miɛ, miɛmɛi daa-yo. I wuyaa baa i-naa, aa nyɔŋ baa i-naa.

42 U puɔraa-ye wuɔ i waŋ Neldɔdɔlma-i baa Isirahel-baamba-i, aa waŋ baa-ba wuɔ Diilonɔŋ haa u yaa-i gɛŋgertienɔ-i nuɔmba-i hiere ba yunɔŋu-na ka hel baa bikuomba-i.

43 *Diilonɔŋpɔpuɔrbiemba-i hiere ba siire waŋ u maama cor, wuɔ nuɔni maŋ da ŋ hũu u maama-i, ŋ ɔmbabalma hur halaŋ.»

Nieraamba daa Diilonɔŋ-Yalle-i

44 Nelma saa ji tɪ Pier nuŋgu-na, Diilonɔŋ wuɔ saan̄ u *Yalle-i Kɔrneibaa-ba-na hiere.

45 *Yuifubaa-ba maŋ naa hilaa jo baa Pier, kuɔ ce-ba gbɛɛ wuɔ *nieraamba bi daa *Diilonɔŋ-Yalle-i.

46 Nieraan̄ baŋ daa Diilonɔŋ-Yalle-i, baa doŋ ta ba piiye nelfɛlemma-na aa ta ba hãl neini ba tuɔlɔnu Diilonɔŋ-o. Pier wuɔ cira:

47 «Ba daa Diilonɔŋ-Yalle-i miɛ bi temma-i, hai gbãa cie-ba wuɔ ba siɛ da *batiŋ.»

48 Aa naa ce ba *batiŋ-ba Yesu-Kirsa yerre-na. Kɔrneibaa baa cãrã-yuo wuɔ u tɛna ce yinni cɛllɛ baa-ba.

11

Yerusalemutaamba cal Pier

1 *Nieraambaŋ hũyãa Yesu maama-i, Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa Diilonɔŋ-dũŋ-baamba maŋ waa *Yude-i-na baa nu-ma.

2 Pierŋ juɔ bir kã *Yerusalemu-i-na, Diilonɔŋ-dũŋ-baamba maŋ waa *Yuifubaa-ba-i, baa ta ba waŋ baa-yo

3 wuɔ u ciɛ niɛ suur *nieraamba dũnni-na, aa tiraa wuo niwuoni-i baa-ba?

4 Maŋ ciɛ dumaa hiere, Pier wuɔ suur ma yaanɔŋa-na a waŋ-ma baa-ba wuɔ:

5 «Mi waa Yope-i-na ta mi cãrã Diilonɔŋ-o, mi juɔ'a mi ne da bɪŋkũŋgu nanɔŋu hilaa dɔrɔ-i-na ta ku jo. Ku waa ŋaa kompaŋga, da bãmbãale aa to ka nunnii naa-i-na. Kaŋ juɔ saanu baa-mi, ka yiɛra.

6 Mi ne ka huɔŋga-na da suu a da bɪmbaamba-i ba sɪnni-na hiere: Hɛŋ-baamba-i, baa hurɪimba-i a naara baabũulãamba waa hiere.

7 Miŋ daa-ba dumaan̄o-na, mi nu molo piiye baa-mi wuɔ: «Pier, sire ŋ bel ŋ ko ŋ wuo!»

8 Miɛ: «Molon̄ nuɔ, mɛi siɛ wuɔ. Niiwuoni maŋ nyaa-ye baa niman̄ saa fa hiere, miŋ siire mi saa dii ku diei mi nuŋgu-na dede.»

9 Molon̄ daa u tɛ dii dɔrɔ-i-na aa cira: «Diilonɔŋ duɔ migãan̄ kumaŋ, nuɔ baa ce-ku kuubabalaan̄gu.»

10 Ku tirii ce i siɛi aa kompaŋga bir nyugũŋ baa bɪmbaamba-i hiere dɔrɔ-i-na.

11 «Kaŋ bi birii nyugũŋ, miɛ mi ne da nuɔmba siɛi juɔ ji ta ba suur miŋ haraa dumɛllɛ maŋ nuɔ-i, wuɔ ba hilaa Sesare. Ba puɔraa-ba muɔmɛi wulaa-i.

12 *Diilonɔŋ-Yalle gbɛ-mi wuɔ: «Baa ce ŋ hɔmmu-i mu hãi, sire na kã.» Nan̄ daa nuɔmba niediei maŋ daaba-i, ba yaa saan̄-mi i kã Kɔrnei terienɔŋu-na.

13 Inj kaa, u biε piiye pigaaŋ-ye, wuɔ u tɛnaana u dūŋgu-na, a ji da *dərɔpəuərbiŋo naŋo caraaya-yuɔ a waŋ baa-yo wuɔ u puər ba ka bɪ-mi Yope-i-na

14 mi ka waŋ nelma namma baa-yo, keɛɛ famma ka kor-o baa u dumellen-baamba-i hiere.

15 Miŋ kaa ka hi doŋ ta mi piiye, ku saa vaaya, Diilon-ɣalle suur ba hōmmu-na ŋaa diŋ bi suurii miεŋo-na dumaa ku domma-na.

16 Itieŋ uŋ waan nelma maŋ, wuɔ Nsaa *baatiseŋ-ye baa hūmma, ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu Diilonjo ka batiseŋ-ye baa u *Yalle-i; nelma famma paŋ tɛnu-miε.

17 Miε inj hūyaa Itieŋo-i Yesu-Kirsa maama-i aa Diilonjo hā-ye kumaŋ, u bi hāa bafamba-i kuuduŋgu faŋgu yaa-i. Muomi naa gbāa cie Diilonjo-i wuɔ u baa hā-ba wεi?»

18 Piεŋ juɔ piiye dumaanjo-na, ba hōmmu suɔ ciire. Baa ta ba piiye wuɔ: «Diilonjo-i bibieŋo! U bi kāyā niεraamba da ba nanna ba cilɔbabalaŋo-i aa duɔ kor-ba.»

Antiyosi Diilon-dūŋ-baamba maama

19 Baŋ kuɔ Etieni-i aa pisallā* Diilon-dūŋ-baamba maŋ, banamba kā ka hel dii Fenisi, banamba Sipire, banamba Antiyosi. Baa naa fulnu *Yuifubaa-ba yaa yon ta ba waŋ Yesu maama-i baa-ba.

20 Sipiretaamba namba waa ba hōlma-na baa Sirenitaamba namba. Baŋ kaa hi Antiyosi-i, baa bi piiye-mei baa *niεraamba-i.

21 Itieŋo taa u kāyā-bei, a ce dumaanjo-na, nuɔmba bɔi baa hūyaa Diilon-nelma-i a cu Itieŋo huon-nu.

22 Nel daama kā ka hi Diilon-dūŋ-baamba-i *Yerusalemu-i-na. Baŋ nuɔ-ma, baa saan Barnabasi-i ba wulaa dii Antiyosi-i-na.

23 Barnabasiŋ kaa ka hi da Diilon uŋ cie baa-ba cemma maŋ, kuɔ gbuu fūnuŋ dɔlnu-yuɔ. Wuɔ dii sireiŋa bei, wuɔ ba baa hel Itieŋo huon-nu.

24 Barnabasi waa nelviŋo, *Diilon-ɣalle naa yu u huŋga-i baa Yesu maama-i, a ce dumaanjo-na, nuɔmba bɔi baa hūyaa Itieŋo maama-i.

25 Ku huongu-na, Barnabasi ji ta kā Tarse duɔ ka taara Sol-i.

26 Uŋ kaa da-yo, wuɔ ce ba bir kā Antiyosi-i-na ka tɛna ce benfille baa Diilon-dūŋ-baamba-i. Ba hāalāyā nuɔmba bɔi Diilon-hūmelle-i terieŋgu-na. Ba duŋ Antiyosi yaa nuɔ-i ta ba bɪ Diilon-dūŋ-baamba-i «Kertiebaa-ba-i».

27 Huongu faŋgu-na, *Diilopəpuərbiemba namba hel Yerusalemu-i-na a kā Antiyosi-i-na.

28 Ba taa ba bɪ unajo-i Agabusi. Diilon-Yal diε sire-yuɔ a ce u tuɔ piiye wuɔ nyulbabalammu ka suur nilieŋa-na hiere. (Ninsie ninsie, nyulmu fammu yaa juɔ suur *Oromε ba *jāmatigi maŋ ba nan bɪŋ-yon Kulodi-i u bāaŋgu-na.)

29 Uŋ piiye dumaanjo-na, Diilon-dūŋ-baamba-i Antiyosi-i-na, baa saa-ma wuɔ umaŋ duɔ saanu kumaŋ, u jo baa-ku ba saan-ku hā tobimba maŋ *Yude-i-na ba kāyā ba fεɛ.

30 Baŋ saanu baa kumaŋ hiere, baa jānu-kuɔ a puər Barnabasi baa Sol ba ka hā yaataamba-i baa-ku dii Yude-i-na.

12

Ba diyaa Pier kaso

* 11:19 Nicŋ 8.1.4.

¹ Huɔŋgu bi fanɔgu-na, j̄amatigi maŋ waa *Yude-i-na, wuɔ bel Diilon-ɔd̄ŋ-
baamba namba-i tuɔ ce-ba s̄ulma. Ba taa ba b̄i-yo *Erɔdi*.

² U t̄iyāa kufanɔgu-na ji ce ba ko Nsāa m̄ɔl̄ɔ-i Sake-i†.

³ Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ ne da ku d̄ɔlaanu *Yuifubaa-ba-i, wuɔ tiraa ce ba
bel P̄ier. Baŋ bilaa P̄ier yibienja maŋ nuɔ-i, *baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ
nuɔ-i, ba taa ba ce u ponsaangu-i yinni fanni yaa nuɔ-i.

⁴ Wuɔ ce ba k̄a k̄a dii-yo kaso aa naa ce sorosibaa c̄ncieluo niediei ba ta
ba niya-yuɔ ba hor ba-naa, ba na-ba-naa. U taa u ne wuɔ *k̄ɔrs̄inni t̄immaŋ-
ponsaang da ku cor, u b̄i nuɔmba-i ji ce u āndaangu-i.

⁵ P̄ier wuɔ t̄ɛ ba nammu-na dii kaso-i-na. Diilon-ɔd̄ŋ-baamba gbuu faya ba
fɛrɛ ta ba c̄ārā Diilonjo-i ba h̄a-yo.

⁶ Andaangu naa saaya ku ce ŋaa bis̄ŋ ku temma, isuɔŋgu-na, sorosibaa-
ba h̄ai jo ji yiera P̄ier yud̄ɔ-i-na u tuɔ duɔf̄ŋ aa banamba waa dumelle
yaanga-na. Baa naa vaa-yo baa j̄ɔlḡɔbaa-ba h̄ai.

⁷ Itienjo *d̄ɔrp̄ɔurbiilonjo nano hiire jo. P̄ierŋ waa d̄ŋgu maŋ nuɔ-i, kuɔ
p̄aŋ ce da cerre. Wuɔ k̄a ka muo P̄ier aa cira: «Sire donduo!» P̄ier wuɔ sire.
J̄ɔlḡɔbaa-ba fir u nammu-na hiere.

⁸ D̄ɔrp̄ɔurbiilonjo cira: «Migāan ŋ vaa ŋ kpaŋkpaangu-i aa ŋ vaa naatenni
comienja-i.» P̄ier wuɔ migāan vaa u kpaŋkpaangu-i aa naa bi vaa u naatenni
comienja-i. D̄ɔrp̄ɔurbiilonjo wuɔ cira: «Dii ŋ jongoro-i i ta.»

⁹ P̄ier wuɔ dii u jongoro-i aa naa hel ba ta. Ku waa u wulaa ŋaa d̄ānsāangu.

¹⁰ Ba k̄a ka cor munniyad̄ɛl̄ammu-i, aa sire ka cor h̄aal̄ŋ-muumu-i. Baŋ
kaa hi dumɛbuɔ-i, wuɔ puur u fɛrɛ ba hel. Dumelle fande waa k̄allun-diele.
Baŋ h̄ilaa a wuɔ maa cellɛ, P̄ier wuɔ u ne naa d̄ɔrp̄ɔurbiilonjo-i, u taa.

¹¹ Uŋ taa huɔŋgu-na, P̄ier wuɔ suɔ suɔ wuɔ d̄ānsāangu s̄ɩ. Wuɔ cira: «Fieɛ-i-
na, mi suyaa miɛ Itienjo yaa puɔraa d̄ɔrp̄ɔurbiilonjo ji h̄u-mi Erɔdi nyis̄enni-
na. Yuifubaa-baŋ taa ba j̄ɔguɔŋ-mi baa maman, Diilonjo saa h̄u-ma.»

¹² P̄ierŋ juɔ suɔ u fɛrɛŋ maa-na dumaango-na, wuɔ ta k̄a Nsāa maŋ ba naŋ
b̄iŋ-yonj Marke-i u nyu dumelle-na; ba taa baa b̄i nyuŋo-i Maari. Nuɔmba b̄ai
waa terienɔgu-na ta ba c̄ārā Diilonjo-i.

¹³ Uŋ k̄a ka hi tuɔ muo dumelle-i, maacembilonjo‡ nano waa, ba taa ba b̄i-
yo ɔrɔdi, wuɔ k̄a duɔ ka h̄il-de.

¹⁴ Uŋ kaa nu P̄ier yalle-i, u huɔŋga p̄aŋ f̄ɛ a ce dumelle h̄ilma maama
karaanu-yuɔ. Wuɔ bir ḡūnu baa gbarunɔgu ka t̄ūnu-bei wuɔ P̄ier juɔ.

¹⁵ Nuɔŋ baa cira: «ŋ yunɔgu si dii wei?» Maacembilonjo wuɔ cira: «Mi sa kar
coima, P̄ier yaa-i.» Baa cira: «P̄ier s̄ɩ, ku ka waa u jufoinjo.»

¹⁶ P̄ier wuɔ bi faya u fɛrɛ tuɔ muo dumelle-i. Ba ji naa ba k̄a h̄il-de a da-yo;
kuɔ ce-ba gbɛrɛ.

¹⁷ P̄ier wuɔ ce u nanɔga-i ce ba budii aa naa suur ma yaanga-na piiye t̄ūnu-
bei Itien ŋ hielaa-yo dumaa kaso-i-na. Uŋ juɔ piiye t̄ɩ, wuɔ cira: «K̄āan na ka
t̄ūnu Sake-i§ baa tobimba namba-i.» Aa naa hel ta tuɔ k̄a yanɔga nanɔga.

¹⁸ Cuonj juɔ kaal, sorosibaa-ba saa suɔ P̄ierŋ curaa kusuon-nu. Baa ta ba yuu
ba-naa wuɔ: «U curaa hie?»

¹⁹ J̄amatigi wuɔ ce ba wuɔra taara-yuɔ ba saa da-yo. Wuɔ ce ba bel
sorosibaa daaba-i ka yuu-ba baŋ ciɛ dumaa u ji tuɔ kor, aa naa ko-ba. Uŋ
ciɛ mafamma-i, wuɔ ta k̄a Sesare ka da yinni cellɛ.

* 12:1 Ba gbɛ *Erɔdi maŋ ba naŋ b̄iŋ-yonj Agirpa-d̄ɛl̄anjo-i. † 12:2 Ba gbɛ Sebede b̄emba maŋ waa
Yesu *p̄ɔpɔurbiemba yaa-i. Yesu p̄ɔpɔurbiemba-na, ba kaan ko Sake yaa Yesu maama-na. ‡ 12:13
Maacembilonj daayo waa cienjo. § 12:17 Ba gbɛ Yesu h̄āanjo yaa-i.

Erədiŋ kuu dumaa

20 *Erədi waa berruŋ baa Tiirtaamba-i baa Sidōtaamba-i. A ne da niwuoni hel *Erədi jāmālā yaa nuə-i ni kā ba wulaa. Baa nunu ba-naa da ba ka cārā-yuə. Umanj taa u ce maacemma-i Erədi ducəŋgu-na, ba taa ba bī-yo Bilatusi; baa cārā u yaa duə ta ba yaan-na.

21 Baŋ diyaa yiingu manj kuŋ juə hi, Erədi wuə dii u nellentesinŋin-joŋgoruo-i ka tlena u fəŋgōsinnin-teterre-na tuə gbu u piyye baa nuamba-i.

22 Duə piyye, nuəŋ ba'a: «Diilonŋo'i piyyen daayo-i, nelbilonŋo sī.»

23 Terduəŋgu faŋgu-na, Itienŋo *dərəpuərbiilonŋo pāŋ nanj Erədi-i baa jarma, wuə u ciə niə hūu Diilonŋo yerre-i ce-de u diele? U naan-yo baa jlan-jarma. Jlamba wuo-yo ko-yo.

24 Diilonŋ-nelma taa ma muonu terni-na hiere ma kā.

25 Barnabasi-i baa Sol baŋ kaa baa coŋgoruonŋu* manj *Yerusalemu-i-na, baŋ kaa hūu-ku, baa gūunu kā Antiyōsi-i-na. Ba kamma-na, baa kā baa Nsāa manj ba nanj bīŋ-yoŋ Marke-i†.

13*Diilonŋo puəraa Sol baa Barnabasi*

1 *Diilopəpuərbiemba namba waa Antiyōsi Diilon-dūŋ-baamba-na, baa Diilonelpigāataamba namba. Ba hōlma-na Barnabasi waa a naara Siminyo. Siminyo faŋo-i, ba taa ba bī-yo Uubilonŋo. Lusiwusi manj taa u hel Sirēni-i-na, u waa. Manahai manj ciə niəŋgu-i baa *Erədi-Antipasi-i, u waa; Sol bi waa.

2 Yiingu nanŋu-na, ba ji dii sūŋgu aa tigiin ba-naa ta ba cārā Itienŋo-i. *Diilonŋ-Yalle gbē-ba wuə: «Miŋ hāa Barnabasi-i baa Sol maacemma manj, yaan-baŋ ba fafəŋ nuə ba ce-ma.»

3 Baŋ juə bāl sūŋgu-i baa Diilojaale-i, baa haa ba nammu-i Barnabasibaa-ba-na aa cārā Diilonŋo-i hā-ba, aa hā-ba hūmelle-i ba ta.

Barnabasibaa-ba kaa Sipire

4 *Diilonŋ-Yalleŋ ciə Barnabasi-i baa Sol ba ta dumaanŋo-na, baa kā Selusi ka biə baatonŋo-i ta ba kā Sipire.

5 Baŋ kaa hi Sipire-i, baa hiire Salamine ta ba waŋ Diilonŋ-nelma-i *Yuifu ba *Diilonelhāalādūnni-na. Baŋ bīŋ Nsāa manj Marke-i, u waa baa-ba tuə kāyā-bēi.

6 Baa karnu Salamine huəŋga-i hiere ka hi Pafōsi. Baŋ kaa Pafōsi-i-na, ba da hironŋo nanŋo-i, ba bī-yo Bar-Yesu. U waa Yuifuyienŋo. U taa u wuəra u tāal nuamba-i wuə fuə Diilopəpuərbiilonŋo.

7 U waa Serju-Polusi dumellenŋ. Serju-Polusi yaa waa fāamaanŋo-i nelle fande-na. U taa u cē ŋaa jumellenŋ. Barnabasibaa-baŋ kaa, wuə ce ba bī-ba wuə ba ka waŋ Diilonŋ-nelma-i baa-yo, kerε ma nyulmu dii-yuə. Baa kā ku'i nuə-i ka ta ba piyye.

8 Hironŋ daayo-i Girėkibaa-ba taa ba bī-yo Elimasi, ku yungu yaa wuə hironŋo. Wuə sire wuə hīi, wuə Serju-Polusi baa hūu ba nelma-i, kerε ba tāal-o.

9 Sol yerre nande yaa wuə Pol, Diilonŋ-Yalle naa yu u huəŋga-i. Wuə dīŋ hironŋo-na tuə ne,

10 aa ji gbē-yo wuə: «Huhurmantiēŋ nuəni manj daani-i, ŋ balaan cor. Nuəŋo-i Sitānitienŋ nuə. Ŋ sa taara ŋ da ānfafamma-i baa ŋ yufelle. Ŋ sa yaŋ Itienŋo maacemma blenamma-i dumaa wei?

* 12:25 Nicŋ 11.30. † 12:25 Barnabasi horoŋo-i Nsāa faŋo-i. Nicŋ Kol. 4.10.

11 Ne! Diilonjo ka gān baa-ni, u ka ce η yir suur dūn-nu a da huonjo cellε.» Terduonjo fangu-na, hironj daa u yufienja pān dīn aa yan-yo. Wuɔ da terienju-i hiere da kullu. Wuɔ tuɔ wuɔra u tafurrā u taara molo duɔ bel u nan-na.

12 Serju-Polusinj daa mafamma-i, Itienjo nelma pān ce-yo gberε; wuɔ pān hūu-ma.

Polbaa-ba kaa Pisidi

13 Ku huonjo-na, Pol baa u wuɔrataamba sire Pafosi-i-na a bie baatonjo-i kā Perge, dii Pānfili mara nuɔ. Bañ kaa Perge-i-na, Nsāa wuɔ ka bir kā *Yerusalemu aa yan-ba.

14 Pol baa Barnabasi baa cor kā Antiyosi, dii Pisidi mara nuɔ. *Yitfenangun juɔ hi, baa kā *Diilonelhāalādūngū-na ka suur tīεna.

15 Bañ juɔ kalanj *anjinamma seβε-i tī, baa *Diilopɔpuɔrbiemba baamba-i, Diilonelhāalādūngū yuntaamba puɔr ba wanj baa Polbaa-ba-i wuɔ da kuɔ nelma dii ba da ba piiye dii sirenja nuɔmba-na, keεε ba gbāa sire piiye.

16 Pol wuɔ sire yiera aa naa ce nuɔmba budii baa u nanja. Bañ budii, wuɔ cira: «*Isirahel-baanj namaa, baa *nieraanj namaa namanj suurii *Yuifu ba Diilonj-hūmelle-na, karaanj na tūnni-i na nu mi nelma-i.

17 Isirahel-baanj miε inj wuɔ Diilonjo manj hūmelle-i, Diilonjo fanjo yufelle hilaa miε bincuamba yaa nuɔ-i u hā-ba huonjo boi bañ ηa naa waa juɔma-na huonjo-na dii Esipi-i-na. Uñ cie mafamma-i, u kāyā-bei ba hel terienju fangu-na,

18 aa fiε-ba bienj komuɔnja hāi temma *hlekuraanjo-na.

19 Mafammanj curaa, u ko siyaabaa niehāi *Kanaa jāmalā-i-na aa hā Isirahel-baamba-i baa ba terienju-i*.

20 Nel daama-i hiere ma cie bienj nuɔsiba hāi komuɔnja hāi baa cīnciel temmanj hōlma-na. Ku huonjo-na, u hā-ba yuntaamba. Yuntaanj daaba tīyāa baa-ba a ji hi *Samie† bāanjo.

21 «Kufangu huonjo-na, i bincuamba ji cira ba taara jāmatigi. Diilonjo hā-ba Sawul. Ba taa ba bī u to-i Kisi. *Bensaamiε dūn-baamba'i waa. Sawul cie bienj komuɔnja hāi jāmatigisinni-na.

22 Ku huonjo-na, Diilonjo halanj-yo aa haa *Davidi. Uñ haa Davidi-i, u cira: «Minj taa mi taara umanj, mi daa-yo, u yaa Davidi-i Yese bienjo-i. U'i ka tuɔ ce mi huonja-i.»

23 «Diilonjo cie Davidi hāayēlno nanjo yaa jo Yesu-i ji kor Isirahel-baamba-i ηaa uñ ηa nanj pāa ma nunjo-i dumaa.

24 Aa Yesu suɔ duɔ donj u maacemma-i, Nsāa waanj Diilonj-nelma-i baa Isirahel-baamba-i hiere, aa cira ba nanna ba cilobabalanjo-i aa jo u ji *batisenja.

25 «Nsāa maacemmanj juɔ pie tīmma, wuɔ tuɔ piiye wuɔ: «Umanj saaya u jo, uu dii huon-nu. Baa na ta na ne wuɔ sī muɔmei; muɔ sī. Naacolho fanjo-i meī saa piera u natāanjo-i.»

26 «Tobinj namaa, nelma manj kuraanj-yej, Diilonjo saanj-ma hā miemei baa-ma. U saanj-ma hā *Abiramu hāayēlmba-i aa bi saanj-ma hā namaa namanj suurii Yuifu ba Diilonj-hūmelle-na.

27 Yerusalemutaamba-i baa ba yuntaamba saa suɔ Yesu sinni-i, ba bel-o ko-yo. Bañ wanj mamanj yitfenanni-na hiere *Diilopɔpuɔrbiemba seβεbaa-ba-na, ba cie ma yaa-i.

* 13:19 Nienj Anjinamma tiyemmanj-seβε-i-na (Deutéronome) 7.1; Yosuwe (Josué) 14.1. † 13:20 Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Samie yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonjo.

28 «Barj bilaa-yo a fiε ka da u saa cāl, ba yagar ce *Pilati ko-yo.

29 Maama nyεgān Yesu kūngu-na, man juo ce-yuo hiere, ba har-o *daangu-na ka fuure-yuo.

30 Diilonjo yan-ba aa sire-yuo hiel-o kuomba hōlma-na.

31 Bamanj cuu u huon-nu a hel *Galile-i-na a kā Yerusalemu-i-na, uŋ siire, u caraaya ba yaa-i yinni boi-na. Nyunjo ku bāangu-na, ba yaa dii ta ba wanj u maama-i baa Isirahel-baamba-i.

32 Miε fεrε-i, i juo diε ji wanj *Neldōdōlma famma yaa baa-na wuo Diilonj uŋ pāa nunju manj baa i bīncuamba-i,

33 u ciε-ku hā ba huon-baan miεmei: U siire Yesu-i hiel-o kuomba hōlma-na ŋaa manj nyεgān dumaa Gbeliemanj-nalāangu manj hāalīj-kūngu-na wuo:

«Mi biεŋo yaa nuonjo-i.

Muomei huon-ni nyunjo-i-na.»‡

34 Diilonjo siire-yuo hiel-o kuomba hōlma-na, u saa yanj u hōr. Uu naa hi wanj-ma wuo:

«Minj pāa nufafaangu manj baa Davidi-i,

nuharunju si dii, mi ka ce-ku ha-na.»§

35 Ku'i ciε na da ma waanjeriengu nanju-na wuo:

*«Ny siε siε yanj ŋ noljo hōr hīema-na.»**

36 A ne da Davidi manj waanjeri maffamma-i, u siire ce Diilonjo huonja-i ji ku. Uŋ kuu, ba fuuriye-yuo baa u bīncuamba-i aa u hōraa.

37 Ŋga Diilonjo siire Yesu yaa hiel-o hīema-na, u saa da hōr.

38 Tobin namaa, teriengu fanju-na, na saaya na suō wuo fuo barguo yaa nuo-i in juo ji tiε wanj āmbabalma hurmanj-maama-i baa-na. *Moisi ānjinamma saa gbāa hur na āmbabalma-i.

39 Ŋga bamanj hūyāa fuo maama-i, ba āmbabalma hurii aa yanj-ba ba fεrεŋ nuo.

40 Teriengu fanju-na, bilaan na fεrε, baa na yanj Diilopəpuərbiembanj waan mamanj, ma ji wuo-na.

41 Ba ciεra wuo: «Diilonjo ciεra:

«Bombolmantaan namaa, niεŋ!

Mi ka ce nelma namma na bāangu-na.

Nelma famma-i molo duō wanj-ma baa-na na siε hūu-ma.

Ma ka ce-na gbεrε aa na ka ku halan.»†»

42 Barj juo hel Diilonelhāalādūngu-na, nuomba jo ji ta ba cārā Pol baa Barnabasi-i wuo yitlenangu man juonj, ba tiraa ba tir nelduonj daama-i.

43 Nuombanj juo bōrō, Yuifubaa-ba-i baa niεraamba manj suurii Yuifusīnni-na, baa cu Pol baa Barnabasi-i ba huon-nu ta ba piiye baa-ba ba dii sireinja bei wuo ba ne Diilonjo ānfamma-i aa ba nyaar-yuo. Ba maama saa waa dei baa yuliingui.

44 Yitlenanguj juo hi, nuomba-i hiere nelle-na baa tigiin ba-naa da ba nu itienjo nelma-i.

45 Yuifubaa-banj juo da nelpūŋ daaku temmanj hilaa, ba bir yanj aa ce-ku nenemungu. Pol duō wanj mamanj, ba'a coima aa ta ba tuora-yuo.

46 Polbaa-ba donj holle wanj baa-ba wuo: «Diilonj-nelma naa vii Yuifubaa namei igēna. Ŋga nanj juo ta na clina-meī wuo na sa taara na da cicēlma manj sa tīεŋ dede-i, i ka yanj-na aa ka wanj-ma baa niεraamba.

‡ 13:33 Gbeliemanj-nalāangu (Psaume) 2.7 § 13:34 Isayi (Ésaie) 55.3 * 13:35 Gbeliemanj-nalāangu (Psaume) 16.10 † 13:41 Abakuke (Habaquq) 1.5

47 Itienjo waan ma yaa baa-ye wuo:

Mi cie-ni nileinja-i hiere a fitnuo nuo

η da η gbāa hi terni-i hiere baa konkor-nelma-i.†»

48 Nieraamban juo nu nel daama-i, kuɔ gbuu dɔlnu-bei. Baa pān ta ba kaal Itienjo nelma-i wuo ma faa. Baman naa waa da ba da kor, baa hūu-ma.

49 Itienjo nelma doŋ ta ma gbuo nileinja faŋa-i hiere.

50 Yuifubaa-ba bir yan aa taal caamba man waa bɩŋkūntaamba-i aa suur Yuifu ba Diilon- hūmelle-na, baa nellen- bīncuamba-i a gbo-ba Polbaa-ba-na. Baa bel-ba huol ba yammu-i da dei aa donya-bei ba nelle-na.

51 Pol baa Barnabasi-i baa pir ba nallu-i ba terienju-na, aa ta kā Ikoniyomu.

52 Ban fiε donya-bei, baman naa cu Yesu huonju-na, baa cor baa ba hofelle-i.

*Diilon-Yalle naa bi yu ba hōmmu-i.

14

Polbaa-ban cie kuman Ikoniyomu-i-na

1 Pol baa Barnabasi-i ban kāa Ikoniyomu-i-na, baa tiraa kā *Yuifu ba *Diilonelhaalādūngu-na ka ta ba wan Diilon-nelma-i. Ban wan-man dumaa, Yuifubaa-ba saa gbāa da ba yagar-ma baa *nieraamba-i. Ba boi baa hūyāa-ma.

2 Yuifubaa-ba man saa hūu-ma, baa yan aa kā ka gbo nieraamba-i baa Diilon-dūŋ-baamba-i.

3 Ban fiε gbo-ba, Polbaa-ba saa ta; baa tlena da huonju Ikoniyomu-i-na. Baa naa haa ba nanŋa Itienjo-na aa ta ba piye. U taa u kāyā-bei ba ta ba ce nelma boi baa gberε-weima boi a pigāan wuo ban wan u ānfafamma man, coima sī.

4 Kun cie dumaanjo-na, nuamba saa gbāa nunu ba-naa nelle-na: Banamba waa baa Yuifubaa-ba-i, banamba waa baa Yesu *popuorbiemba-i.

5 Yuifubaa-ba-i baa nieraamba-i a naara ba yuntaamba-i, baa nunu ba-naa da ba bel Polbaa-ba-i huol ba yammu-i aa nan-ba baa tāmpēleinja ko-ba.

6-7 Polbaa-ba nu-ma. Ban nuo-ma, baa gbar kā Likawoni ka ta ba wan *Neldɔdɔlma-i. Ba waan-ma Lisire-i-na, baa Derbu-i-na baa nileinja man kɔtonni-na hiere.

Maman cie Lisire-i-na

8 Naacoljo nanjo waa Lisire-i-na, u saa gbāa tuo sire u yiera. Un siire, u saa gbāa teter u gboluonju-i dede.

9 Yiinju nanju-na, wuo tlena tuo nu Pol tuo piye. Pol wuo ji dɩŋ-yuo tuo ne, a ji da u suyaa wuo Diilonjo gbāa sire-yuo u jarma-na.

10 Wuo piye baa-yo da gbagaga wuo: «Sire η yiera η gbeinin!» Naacolj wuo tie sire pān tuo wuo.

11 Lisiretaamban daa mafamma-i, baa ta ba piye likawonimma-na wuo: «I tnni cɛŋ nelbiliemba a hiire* jo ji tlena baa-ye.»

12 Kun cie dumaanjo-na, baa ta ba bi Barnabasi-i Yewusi. Ba waa da ba cor kusuon-nu Pol yaa piyen, a ce dumaanjo-na baa ta ba bi ufanjo-i Hermesi.†

13 Yewusi jigāntien wuo kā ba nunu ba-naa baa nuamba-i aa wuo bel balmba namba a tuolnu-bei jo baa-ba u tnnin-dūngu-na duo ji ko-ba tnni-na hā Pol baa Barnabasi-i. U tnnin-dūngu waa nelle munsuurmu-na‡.

‡ 13:47 Isayi (Ésaie) 49.6 * 14:11 Bafama wulaa tnni waa tannun-nu. † 14:12 Girekibaa-ba wulaa, tnni waa boi. Ba tnni yuntienjo yaa ban taa ba bi-yo Yewusi-i, aa u popuorbilonjo-i Hermesi. ‡ 14:13 **Nelle munsuurmu:** Niεŋ 9.24 baa naaru-i-na cicaara-i-na.

14 Polbaa-ba saa sūo ku yūngu. Baŋ jūo sūo, ba h̄ommu p̄aŋ gūla; baa taalnu ba joŋgorbaa-ba-i aa gbar k̄a ba wulaa ka ta ba waŋ baa-ba wuo:

15 «Na ce bige-i maacemma-i dumandɛ-i-na? Caamba'i bi hūoŋ miɛŋo-i namaa temma-i. I jūo baa *Neldɔdɔlma'i diɛ ji t̄nu-nei, wuo na nanna ānsɔsɔŋ daama-i aa na cu Cicɛlmantieno hūoŋ-nu. U yaa hiela dɔrɔ-i baa h̄ɛma-i baa d̄ammaŋ-nuoraan̄gu-i baa ni hūoŋa-niini-i hiere.

16 Yiinaa-i-na, u yaan̄ nūomba-i ba fɛrɛŋ nūo ba sire wuo ba h̄umien̄a.

17 Nan̄ fiɛ waa na fɛrɛŋ nūo, u saa yan̄ u ānafamma cemma-i: U d̄aa u h̄a-na dii, u ce na d̄imma ta ma ce fafamma, u h̄a na ta na wuo na ye aa tiraa tuo fɛ na h̄ommu-i.»

18 Polbaa-baŋ fiɛ piiye dumaan̄o-na, nūomba saa ta ba ne da ba yan̄ niin̄ daaba komma-i da ba h̄a-ba.

19 Ku hūoŋgu-na, *Yuifubaa-ba namba ji jo; banamba hilaa Ikoniyōmu, banamba hel Antiyɔsi man̄ Pisidi mara-i-na. Baŋ jūo, baa gbo nūomba-i Polbaa-ba-na. Ba sire ta ba nan̄ Pol baa t̄ampɛlɛiŋa wuo ba ko-yo. Hūoŋgu nan̄gu jūo hi, ba da niɛ si u kuu, baa buul-o hel baa-yo nelle-na ka nanna.

20 Diilon̄-d̄un̄-baamba k̄a ka tigiin̄ u caan̄gu-na, wuo sire ba bir suur nellen̄-hūoŋga-na.

Polbaa-ba birii ta ba k̄a Antiyɔsi man̄ Siiri-i-na

Ku cuo kaala-i-na, Pol wuo ta baa Barnabasi-i ta ba k̄a Dɛrbu.

21 Baŋ kaa hi, baa waŋ *Neldɔdɔlma-i baa Dɛrbutaamba-i. Nūomba f̄iŋḡūo baa h̄u-ma. Baŋ siire Dɛrbu-i-na, baa bir k̄a Lisire-i-na ka cor k̄a Ikoniyōmu. Baŋ hilaa Ikoniyōmu-i-na, baa k̄a Antiyɔsi man̄ Pisidi mara-i-na.

22 Ba waa da ba cor terien̄gu terien̄gu, ba ta ba piiye ba dii sireiŋa Diilon̄-d̄un̄-baamba-na wuo ba bel Yesu maama-i nammu h̄ai. Aa bi ta ba piiye baa-ba wuo: «I saaya i mullɛŋ da d̄ei aa sūo diɛ suur *Diilon̄-nelle-na.»

23 Diilon̄-d̄un̄-baamba man̄ waa hiere nileiŋa faŋa-na, Polbaa-ba hiel yaataamba bei aa dii s̄uŋgu, aa c̄ar̄a Itien̄o-i h̄a-ba, ba haa ba nan̄ga-i u yaa nūo-i.

24 Baŋ ciɛ mafamma-i, baa sire karnu Pisidi mara-i a k̄a P̄anfili mara nūo.

25 Baŋ k̄aa P̄anfili-i-na, baa waŋ Diilon̄-nelma-i Pɛrge-i-na, aa cor k̄a Atali

26 ka biɛ baaton̄o-i ta ba k̄a Antiyɔsi man̄ Siiri-i-na. Ba wuo saan̄gu dūoŋ kusuoŋ-nu'i. Baŋ wuo raaya ce man̄ daama-i hiere, ba c̄ar̄a Diilon̄o-i h̄a-ba kusuoŋ-nu'i aa ba sūo fa.

27 Diilon̄ un̄ k̄aaya-bei ba ce man̄ hiere, baŋ k̄aa ka hi, baa tigiin̄ Diilon̄-d̄un̄-baamba-i hiere t̄nu-bei baa-ma, aa un̄ bi k̄aaya *niɛraamba-i dumaa ba h̄u Yesu maama-i, baa tiraa waŋ mafamma-i baa-ba.

28 Baŋ ciɛ mafamma-i, baa t̄ɛna ce hūoŋgu baa-ba cellɛ.

15

Nieraamba saaya ba j̄a wei?

1 Nūomba nan̄ baa hilaa *Yude-i-na jo Antiyɔsi-i-na ji ta ba piiye baa *niɛraamba man̄ h̄uȳaa Yesu maama-i wuo: «Da na saa *j̄a ŋaa *Moisi *ān̄j̄namman̄ waan̄-ma dumaa, na siɛ gb̄aa kor.»

2 Pol baa Barnabasi-i ba saa h̄u-ma baa-ba. Kūo sire bel vaa.

Diilon̄-d̄un̄-baamba ji naa ba hiel Pol baa Barnabasi-i a naara terien̄gu fan̄gu taamba namba, wuo ba k̄a *Yerusalemu-i-na ka hi Yesu *p̄p̄ūarbiemba-i baa yaataamba-i baa-ma.

3 Aa naa tigiin̄ ba h̄umelle-i h̄a-ba; ba sire ta. Ba k̄amma-na, ba curaa baa Fenisi, a k̄a ka hel *Samar̄i. Niɛraambaŋ h̄uȳaa Itien̄o maama-i dumaa, da

ba hi nelle nelle, ba tūnu Diilonɔ-dūŋ-baamba-i baa-ma aa cor. Da ba waŋ-ma baa bamaŋ, ku gbuu fūnuŋ dɔlnu kutaamba-i.

⁴ Baŋ kaa hi Yerusalemu-i, Diilonɔ-dūŋ-baamba jārā-bei. Yaataamba waa hiere baa Yesu pɔpuɔrbiemba-i. Diilonɔ unj kāayā Polbaa-ba ce mamaŋ hiere, baa tūnu-bei baa-ma.

⁵ Baŋ juɔ piye tɪ, *Farisɛbaa-ba maŋ hūyāa Yesu maama-i ba hɔlma-na, banamba sire wuɔ niɛraamba maŋ hūyāa Yesu maama-i, ba saaya ba jā aa ta ba wuɔ Moisi aŋŋnamma hūmelle-i.

Nelma ka da yaanɔga

⁶ Baŋ piye dumaanɔ-na, Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa yaataamba da ba-naa ku āndaanɔgu-na.

⁷ Andaan daaku waa pāna cor. Pier wuɔ ji naa u sire yiɛra aa naa cira: «Tobinɔ namaa, na suyaa wuɔ dii ku domma-na Diilonɔ unj hielaa-mi na hɔlma-na wuɔ mi ka waŋ *Neldɔdɔlma-i baa *niɛraamba-i ba nu-ma aa hūu-ma.

⁸ Fuɔ maŋ suyaanɔ nuɔmba kusūnni-i, da na da u hāa-ba u *Yalle-i ŋaa unj hāa miɛŋo-i baa-de dumaa, kuu dii ŋaa u pigāanɔ wuɔ u hūyāa-ma ba da ba piɛ-yo.

⁹ Diilonɔ kāŋ-ye kuuduɔŋgu hiere baa-ba. Ba hūyāa u maama-i ku'i ciɛ u hur ba āmbabalma-i aa yan-ba welewele waanɔ daama temma-i.

¹⁰ Conɔgoruɔŋgu maŋ i bɪncuɔmba saa gbāa tūu-ku, miɛ fɛrɛ-i i saa gbāa tūu-ku, bige-i ciɛ na'a i haa-ku hā niɛraamba-i baa-ku? Baa na feŋ Diilonɔ-i.

¹¹ I hūyāa-ma wuɔ Yesu kuraa-ye gbāŋgbāŋ, kuuduɔŋgu yaa baa bafamba-i.»

¹² Piɛrɔ piye dumaanɔ-na, terienɔgu ce da sensensenɔ ŋaa molo si dii. Diilonɔ unj kāayā Pol baa Barnabasi-i ba ce nelma maŋ hiere niɛraamba hɔlma-na, ka hel baa gbɛrɛ-weima-i, bafanɔ baa suur ma yaanɔga-na ta ba waŋ-ma.

¹³ Baŋ juɔ piye tɪ, Sake* wuɔ cira: «Tobinɔ namaa, niɛrɔ,

¹⁴ dii ku domma-na, Diilonɔ unj curaa corma maŋ duɔ hiel niɛraamba namba ce-ba fuɔ baamba, Simo† waanɔ ma yaanɔga-i hiere baa-ye.

¹⁵ Kuŋ curaa corma maŋ, ku juɔ ji ce kuuduɔŋgu baa *Diilopɔpuɔrbiemba nelma-i. Diilopɔpuɔrbiemba nyɛgāanɔ wuɔ:

¹⁶ Itienɔ ciera: «*Yiinɔgu dii baa yiinɔgu, mi ka bir jo.*

*Da mi jo, *Davidi dūŋgu maŋ cii,*

mi ka sire-kuɔ.

Mi ka miɔaŋ-ku ma-ku

ku yiɛra ku gbɛiniŋ.

¹⁷ *Mafaŋ da ma ce, nuɔmba maŋ saa hi suɔ-mi yogo,*

ba ka taara-miɛ suɔ-mi.

Miŋ blɛ bamaŋ niɛiŋa-na hiere da mi ce-ba mi baamba,

ba ka ta ba taara ba Tienɔ-i.

Muɔmɛi waanɔ-ma dumaa.

Da mi waŋ mamaŋ, mi ce-ma.

¹⁸ *Aa miŋ waanɔ-ma ku bāanɔgu cuɔ.»‡*

¹⁹ Sake wuɔ suonu u āndaanɔgu-i wuɔ: «Ku'i ciɛ na da niɛraamba maŋ cuu Itienɔ huonɔ-nu, mɛi sa taara i mulɛŋ-ba.

* **15:13** Ba gbɛ Yesu hāanɔ yaa-i. Niɛrɔ 12.17 baa 21.18. † **15:14** Ba gbɛ Pier yaa bande-i-na, u yerre nande yaa Simo-i. ‡ **15:18** Amosi (Amos) 9.11-12

20 Nga mamanɗ dii cemma, i nyegɛɗ seɓe a wanɗ baa-ba wuɔ ba yanɗ cufleɗ-kūɔma wuoma-i, baa bɪmbaamba manɗ ba saa cāa ba nonni-i, ka hel baa tām̄ma-i hiere. Aa ba hiel ba nanɗa bɪɲwosɪnni-na.

21 Na saa da, a donɗ dii i bɪncuɔɗ-bāaɗ-nu, *Moisi *aɲɪnamma wanɗ nilɛɪɲa-na hiere, aa ba sa nanna *yitɛnanɗgu baa ma kalamma-i *Diilonelhaalādūnni-na.»

22 Sakenɗ juɔ piye dumaanɔ-na, Yesu pɔpuɔrbiemba-i baa Diilonɗ-dūɲ-baamba-i, ka hel baa ba yaataamba-i hiere, baa cira ba ka hiel nuɔmba ba hɔlma-na a puɔr-ba baa Polbaa-ba-i Antiyosi-i-na. Aa naa sire hiel yaataamba hāi; Silasi baa *Yuda. Yuda yerre nande yaa waa Barsabasi.

23 Baɲ hielaa-ba, baa nyegɛɗ seɓe-i hā-ba. Seɓe huɔya-maama yaa daa-ma: «I natobɪɲ namaa namanɗ niɛraanɗ namaanɔ-i Antiyosi-i-na, baa Siiri-i-na, baa Silisi-i-na, i jaalaa-na.

Yesu pɔpuɔrbiɛɲ miɛɲo-i a naara *Yerusalemu Diilonɗ-dūɲ-baamba yaataamba-i, miɛmei nyegāan seɓe daayo-i die hā-na.

24 I nuɔ wuɔ i nellenɗ-baamba namba kāa na terienɗgu-na ka piye cu na hɔmmu-i. Baa na tie holle, miɛ saa puɔr-ba.

25 Iɲ nuɔ-ma, i daa i-naa aa hiel nuɔmba die puɔr-ba na wulaa. Kutaamba ka gbonu baa Pol baa Barnabasi-i.

26 Ba yaa i jēnaamba. Ba siyaa kuliɲgu-i Itienɗo-i Yesu-Kirsa maama-na.

27 I hielaa Yuda baa Silasi ba da ba ka wanɗ iɲ nyegāanɗ mamanɗ seɓe-i-na hā-na baa ba fereɗɗ nunni.

28 *Diilonɗ-Yalle-i baa miɛ fere-i i sa taara i haa conɗoruonɗgu nanɗ temma hā-na, nga mamanɗ siɛ gbāa ciel kɔtuɔɗgu ma yaa daa-ma:

29 Na hiel na nanɗa cufleɗ-kūɔma wuoma-na, baa bɪmbaamba manɗ ba saa cāa ba nonni-i, baa tām̄ma-i. Aa na ne bɪɲwosɪnni-i aa na yanɗ-ni. Da na ce-ma ɲaa iɲ waanɗ-ma duma, ku ka fa.

I ka waa Diilonɗ-yiɲgu.»

30 Ba taa baa seɓe-i ku yaa nuɔ-i, kā ka hi Antiyosi-i; ba tigiin Diilonɗ-dūɲ-baamba-i hiere a hā-ba baa-yo.

31 Diilonɗ-dūɲ-baamba hūu-yo kalaɲ-yo. Baɲ kalaanɗ-yo, u huɔya-maama gbuu silaa dɔlnu-bei hiere ɲaa bige-i! Ba kūɔma pāɲ firnu.

32 Yuda-i baa Silasi-i ba waa *Diilopɔpuɔrbiemba, baa piye nelma bɔi baa Diilonɗ-dūɲ-baamba-i a dii sireɪɲa bei ba migāanɗ bel Yesu maama-i nammu hāi.

33 Ba daa huɔɲgu celle baa-ba aa suɔ da ba bir kūɲ. Baɲ'a ba ta yiɲgu-na, Diilonɗ-dūɲ-baamba gbuu jaal-ba da dei aa hā-ba hūmelle-i.

34 [Baɲ hāa-ba hūmelle-i, Silasi saa ta.]

35 Pol baa Barnabasi-i bafamba waa tɛna Antiyosi ta ba wanɗ Itienɗo maama-i. Nuɔmba bɔi waa baa-ba naara.

Pol baa Barnabasi-i ba buɔra

36 Huɔɲgu nanɗgu juɔ hi, Pol wuɔ gbɛ Barnabasi-i wuɔ: «Iɲ curaa wanɗ Itienɗo maama-i nilɛɪɲa manɗ nuɔ-i hiere, yanɗ i bir i kā-yei i ka ne bamanɗ hūyāa-ma banɗ yɛɲ mamanɗ nuɔ-i.»

37 Barnabasi wuɔ tuɔ taara ba kā baa Nsāa manɗ ba nanɗ bɪɲ-yonɗ Marke-i.

38 Pol saa hūu-ma, wuɔ uu naa kā baa-ba aa ka bir aa yanɗ-ba dii Pānfilɪ.

39 Kuɔ sire bel vaa. Ba saa ji nunu ba-naa, ba naa ba bɔrɔ. Barnabasi wuɔ bei Marke-i ba kā ka bei baatonɗo ta ba kā Sipire.

40 Diilonɗ-dūɲ-baamba cārā Diilonɗo-i hā Pol aa u bie Silasi-i ba ta.

41 Ba wuɔraaya bɪɲ Siiri nilɛɪɲa-na hiere baa Silisi waanɗa-i ta ba dii sireɪɲa Diilonɗ-dūɲ-baamba-na.

16

Timote cuu Polbaa-ba huorj-nu

¹ Pol baa Silasi-i banj taa dumaanjo-na, ba kã ka hel Derbu, cor ka hel Lisire. A ne da Yesu wuonjo nanjo waa nelle fande-na, ba taa ba bɪ-yo Timote. U nyu waa *Yuifuyienjo aa hũu Yesu maama-i aa u to-i Girekiyienjo.

² Tobimba manj waa Lisire-i-na baa Ikoniyomu-i-na, ba taa ba bɪ Timote yefafalle.

³ Pol wuɔ tuɔ taara u ta baa-yo. A ne da Yuifubaa-ba manj waa terienju-na, baa suyaa wuɔ Timote to-i Girekiyienjo. Pol wuɔ naa u *jã-yo aa ba suɔ ta.

⁴ Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa *Yerusalemu Diilon-dũj-baamba yaataamban yieraaya nelma* manj nuɔ-i, Polbaa da ba cor terienju terienju, ba wanj ma yaa-i baa Diilon-dũj-baamba-i; aa cira ba wuɔ ma hũmelle-i nja banj waan-ma dumaa.

⁵ Yinninj taa ni cor dumaa, Diilon-dũj-baamba taa ba nanj kaasinni Diilon-hũmelle-na dumei, aa bi ta ba ciinu ba kã.

Pol dansasaj Torasi-i-na

⁶ Ku huonju-na, Polbaa-ba ji ta ba taara ba ka wanj Diilon-nelma-i *Asi nilienja-na. *Diilon-Yalle saa hũu-ma. Ba naa ba karnu Firgi mara-i cor baa Galasi wuonjo-i.

⁷ Banj kaa pie Misi-i, baa ta ba taara ba kã Bitini. Yesu Yalle saa hũu-ma.

⁸ Ba naa ba karnu Misi-i cor, a kã ka hi Torasi.

⁹ Isuonju nanju-na, Pol wuɔ dãsã da Maseduoniyienjo nanjo juɔ ji yiera tuɔ cãrã-yuɔ wuɔ u kã ka kãya-bei dii Maseduoni-i-na.

¹⁰ Yiẽ† pãnj suɔ yie Diilonjo taara i ka wanj *Neldodolma-i baa Maseduonitaamba-i. I saa tiraa tãna, yie pãnj sire tie tigiinj i hũmelle-i.

¹¹ Inj juɔ'a i ta yiinju manj nuɔ-i Torasi-i-na, yie bie baatonjo-i pãnj kar vii Samotirase, ka hiire. Inj hii yiinju manj nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, yie cor kã Neyapolisi.

¹² Inj siire terienju-na, yie kã Filipu ka tãna da yinni terienju fanju-na. Filipu yaa waa nebuɔ-i Maseduoni-i-na. *Oromɛbaa-ba'i waa tãna terienju-na.

Lidi hũyaa Itienjo maama-i

¹³ Inj kãa Filipu-i-na, *yitienanjun juɔ hi, yie hel nellen-huonja-na a kã kaanju nanju nanju-na. Ii naa suɔ wuɔ Diilojaalterienju ka waa terienju-na. Inj kãa, yie da caamba namba; yie tãna piiye baa-ba.

¹⁴ Unanjo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bɪ-yo Lidi. U taa u hel Tiyatire. U taa u suor nelbɔmbɔnj ba kompammu aa u taa u kuye Diilon-kũngu-i. Inj kãa ka tie piiye dumaanjo-na, wuɔ kar u tũngu-i tuɔ nu inj wanj mamanj. Polnj waanj mamanj hiere, Itienj wuɔ kãya-yuɔ ma suur u tũnni-na dei.

¹⁵ Manj suurii u tũnni-na dei dumaanjo-na, wuɔ ce ba *batisen-yo baa u dumellen-baamba-i hiere aa naa gbẽ-ye wuɔ: «Da kuɔ na hũyãa-ma wuɔ mi hũyãa Itienjo maama-i kelkel, juɔnj na ji har meɪ terien-nu.» Aa naa gbãnj baa-ye i ji hũu-ma.

Ba diyaa Polbaa-ba-i kaso Filipu-i-na

¹⁶ Yiinju nanju-na, i taa i kã Diilojaalterienju-na a suu baa maacembilonjo† nanjo. Maacembilonj daayo-i, *jina waa u yunju-na a ce u tuɔ suɔ mamanj juɔnj

* 16:4 Nelma famma yaa piiye cor 15.29. † 16:10 Like naa bi tuɔ wuɔra baa Pol hɔnni nanni.

‡ 16:16 Maacembilonj daayo waa cienjo.

u waŋ-ma. U taa u da gbeɲa bəi kufanɲu-na u hā bamaŋ biyaa-yo maacemma-na.

¹⁷ Maacembilonɲ daa wuɔ cu i huonɲ-nu tuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Balan daaba cāa Dərwuonɔ. Ba pigāaŋ-na koŋkor-hūmelle yaa-i.»

¹⁸ U ciɛ kufanɲu-i da yinni bəi i huonɲu-na. Pol huonɲa ji guɔla baa-yo. Wuɔ waŋ baa u jɲna-i wuɔ: «Yesu-Kirsa yerre-na, cor ɲ hel ciɛŋo-na!» Terduonɲu fanɲu-na, jɲna wuɔ pāŋ yaŋ ciɛŋo-i.

¹⁹ U taambaŋ juɔ da u sa tiraa u da bɲŋkūŋgu u hā-ba, baa bel Pol baa Silasi-i kā baa-ba āndacetaamba wulaa dii gēŋgerterienɲu-na[§]

²⁰ ka hā *Oromɛ ba fāamaambaa-ba-i baa-ba aa cira: «*Yuifubaa-ba'i daaba-i, ba juɔ ji ta ba guɔl nelle-i ba hā-ye.

²¹ Ba juɔ baa hūmefelende. A ne da hūmelle fande nyaa Oromɛbaa miɛŋo-i: I siɛ gbāa siɛ-de, i siɛ bi gbāa wuɔ-de.»

²² Baŋ piiye dumaanɔ-na, nuɔmba maŋ waa hiere, baa sire wuɔ ba siɛ yaŋ Polbaa-ba-i. Fāamaambaa-ba ce ba col ba jonɲorbaa-ba-i aa hā-ba hūmelle-i wuɔ ba muo-ba.

²³ Baa fūnuŋ muo-ba da dei aa kā ka dii-ba kaso. Baŋ diyaa-ba, baa waŋ baa umaŋ niɛyaŋ kasobiemba-i wuɔ u tuɔ ne-ba dei.

²⁴ Naacolɲ uŋ nuɔ mafamma-i, wuɔ kā baa Polbaa-ba-i dubilonɔ maŋ dii tuogbuole-na ka sɔgɔlnu ba gbeini-i daanɲu naŋ-nu.

²⁵ Isuɔhollen juɔ hi, Pol baa Silasi-i baa ta ba cārā Diilonɔ-i aa ta ba hāl nɛini ba tuɔlnu-yuɔ. Kasobiemba namba waa dii ba dūnni-na aa ta ba fara ba nu.

²⁶ Ba juɔ'a ba suɔ, da hīɛma sagalaaya həduonɲu, ka hel baa kasodūŋgu-i hiere! Dūnfenni pāŋ puur. Baŋ ɲa naa vaa kasobiemba-i baa jɔlgɔbaa-ba maŋ, ba fir hiere.

²⁷ Umanɲ taa u niya kasobiemba-i u taa u duɔfūŋ; wuɔ cɛ. Wuɔ u ne da dūnfenni puurii hiere. Wuɔ fa u taacɛɛŋo-i hiel-o duɔ ko u fɛɛ wuɔ sɪ kasobiemba gbaraa hiere.

²⁸ Pol wuɔ kaasɲ wuɔ: «Baa ce ɲ fɛɛ gbomma, molo saa kā terienɲu!»

²⁹ Naacolɲo kūma nyɛŋ dumaa ma fɛɛŋ nuɔ. Wuɔ ce ba hā-yo dāamu; u gbar kā ka dūuna Polbaa-ba caanɲu-na

³⁰ aa cira ba hel gōŋgūonɲ-nu. Baŋ hilaa, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Mi jēnaaŋ namaa, muɔmi saaya mi ce bige-i a gbāa da mi kor?»

³¹ Baa cira: «Da ɲ hūu Itienɔ-i Yesu maama-i, ku yaa gbāa kor-ni baa ɲ dumellen-baamba-i hiere.»

³² Aa naa donɲ ta ba waŋ Itienɔ maama-i baa-yo baa u dumellen-baamba-i hiere.

³³ Isuɔduonɲu fanɲu-na, wuɔ kā baa-ba ka saar ba pānni-i aa naa pāŋ ce ba *batiseŋ-yo baa u baamba-i hiere.

³⁴ Baŋ juɔ batiseŋ-ba tɪ, wuɔ kā baa Polbaa-ba-i u dumelle-na ba ka wuo niiwuoni. Uŋ hūyāa Yesu maama-i baa u baamba-i hiere, ba hōmmu gbuu pāŋ fɛ da yogogo.

³⁵ Cuonɲ juɔ kaal, fāamaambaa-ba puɔr sorosibaa-ba ka waŋ baa kasobiemba niyatienɔ-i wuɔ u nanna Polbaa-ba-i.

³⁶ Naacolɲ wuɔ kā ka cira: «Pol, fāamaambaa-ba puɔraa ba jo wuɔ mi nanna-nɛi. Hilaanɲ na kā na munɲāmmu.»

[§] **16:19** Bafambaŋ ger āndenni-i kusuonɲ-nu ba bi nyonɲ sanɲa-i kusuonɲ-nu'i. Terienɲu fanɲu dii yuɔyuu hōnni-na hiere.

37 Pol wuɔ yagar aa naa gbɛ sorosibaa-ba-i wuɔ: «Ku ciɛ niɛ ba bel-e ba saa bi yuu-ye, ba muo-ye nuɔmba-na ɲ siɛ suɔ wuɔ Oromɛbaa miɛ*, aa jo ji dii-ye kaso. Fiɛfiɛ-i, ba ta ba taara ba fuo nanna-yiɛ! Ma siɛ gbɛa wuɔ dumaanɔ-na! Kaaɲ na ka wanɲ baa-ba wuɔ ba jo ba fɛɛ ba ji hiel-e.»

38 A ne da faamaambaa-ba saa naa suɔ wuɔ Pol baa Silasi-i Oromɛbaa. Sorosibaa-ban kaa ka hi-ba baa nelma-i, ba kɔɔma pɲɲ ta ma nyɛɲ.

39 Baa sire jo ba wulaa ji cārā-bɛi aa ce ba hel kaso-i-na. Ban hilaa, baa cārā-bɛi wuɔ ba ce jande aa ba hel nelle-na.

40 Baa ta kā Lidi teriɛɲ-nu; kā ka da Diilonɲ-dɔɲ-baamba-i. Baa piye dii sireiɲa bɛi aa naa cārā hɔmelle-i ta.

17

Mamanɲ daa Polbaa-ba-i Tesalonike-i-na

1 Pol baa Silasi-i ban taa Filipu-i-na, baa cor baa Anfipolisi, kā ka hel Apoloni a suɔ ta ba kā Tesalonike-i-na. *Diilonelhaaládɔɲgu waa baa *Yuifubaa-ba-i nelle fande-na.

2 A ne da Pol sa da Diilonelhaaládɔɲgu aa cor-ku. Wuɔ kā ka suur a tuo firnu Diilon-nelma-i baa-ba. U ciɛ mafamma-i *yiɛɛnanni siɛi.

3 U tagaaya pigaaɲ-ba wuɔ *Kɔɲkɔrtiɛɲo naa saaya u mulɛɲ aa ku. Aa duɔ ku, Diilonɔ sire-yuɔ. Aa Kɔɲkɔrtiɛɲo faɲo yaa Yesu manɲ unɲ wanɲ u maama-i baa-ba.

4 Polɲ piye dumaanɔ-na, Yuifubaa-ba namba hɔu-ma cu ba huon-nu fuɔ baa Silasi-i, a naara Girekibaa-ba manɲ taa ba kuye Diilonɲ-kɔɲgu-i ba bɔi bi cuu ba huon-nu, baa caamba bɔi. Caamba famba waa nelbɔmbɔmbaa.

5 Ku saa dɔɔɔɔ Yuifubaa-ba namba-i. Baa ce-ku nenemuɲgu aa wuɔra taara nanɲgalbaa a tigiɲ nuɔmba-i ta ba wuɔra ba ce ijieni ba du nelle-i. Aa naa kɔɔ ba-naa kā Yasɔ dumelle-na wuɔ ba ka bel Polbaa-ba-i ka hā faamaambaa-ba-i baa-ba. Polbaa-ba naa har kusuɔɲ-nu'i.

6 Ba kaa ku yaa-i ba saa ka da-ba. Baa bel Yasɔ yaa-i baa Diilonɲ-dɔɲ-baamba namba kā baa-ba fɔɲgɔtaamba wulaa ka ta ba piye da gbagaga wuɔ: «Balanɲ daaba wuɔraaya du nilɛiɲa-i hiere, ba hii bande yaa fiɛfiɛ-i-na.

7 Yasɔ yaa haraa-ba u dumelle-na. Ba maacemma saa fa; ba yagaraa *jamatigi nuɲgu-i aa ta ba piye wuɔ jamatigi nanɔ dii, kɛɛ ba bi-yo Yesu.»

8 Nel daama saa dɔɔɔɔ nuɔmba-i baa fɔɲgɔtaamba-i hiere.

9 Yasɔbaa-ba juɔ pā gbeibuɔ hā-ba aa ba suɔ nanna-bɛi.

Polbaa-ba kaa Bere

10 Ku isuɔɲgu-na, Diilonɲ-dɔɲ-baamba ce Polbaa-ba ta kā Bere. Ban hii, baa kā *Yuifu ba *Diilonelhaaládɔɲgu-na ka ta ba wanɲ Diilonɲ-nelma-i.

11 Yuifubaa-ba manɲ waa Bere-i-na baa naa fa yanɲ bamanɲ waa Tesalonike-i-na. Diilonɲ-nelma numma taa ma dɔɔɔɔ bafamba-i ɲaa bige-i! Yinni manɲ jonɲ ba kalanɲ-ma ba ne da kuɔ Polɲ wanɲ manɲ baa-ba ma yaanɲa yaa-i.

12 Nuɔmba bɔi baa hɔyāa Yesu maama-i ba hɔlma-na. Aa Girekibaa-ba manɲ bi waa, ba fɔɲgɔ baa hɔyāa-ma. Caamba waa-bɛi. Caamba famba waa nelbɔmbɔmbaa.

13 Yuifubaa-ba manɲ waa Tesalonike-i-na ban juɔ nu wuɔ Pol kāa Bere-i-na ka tiraa tuɔ wanɲ Diilonɲ-nelma-i, baa sire nyaa u huon-nu wuɔ ba ka du teriɛɲgu-i aa gbo nuɔmba-i yuɔ.

* 16:37 *Yuifubaa bɔi saa naa gbɛa da *Oromɛ ba sɛnni-i, ɲga Pol naa da-ni (niɛɲ Ɔpɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ 22.25-29; 23.27). Da ɲ waa Oromɛyɛɲ nuɔɲo-i, molo saa saaya u muo-ni baa daanɲu, molo saa bi saaya u muo-ni baa nyanɲgbaanɲu.

14 Diilonj-dünj-baambarj daa-ma dumaanjo-na, baa kā baa Pol dāmmañ-nuoraanju-na ka biε baatonjo ta, aa wanj Silasi yaa baa Timote-i Bere-i-na.

15 Ba saanj Pol ka hi Aten-i aa bir. Banj'a ba bir, wuɔ puɔr-ba wuɔ ba ka wanj baa Silasi-i baa Timote-i ba jo u wulaa donduo.

Polj waanj mamarj baa Atenitaamba-i

16 Polj tɛnaana Aten-i-na tuɔ cie Silasi-i baa Timote-i, duɔ cor kusuɔŋ-nu, u da cufɛllu, a cor kusuɔŋ-nu, u da tɛnni; kuɔ gbuu fūnuŋ ta ku kukul-o.

17 A ce duɔ kā *Diilonelhaalādünju-na, u wanj ma yaa-i baa *Yuifubaa-ba-i baa *nieraamba manj taa ba kuye Diilonj-künju-i. Aa yiinju yiinju, duɔ kā nellenj-huɔŋga-na ka da bamanj, u bi piye baa-ba.

18 Bamanj naa cie Epikure ba kalaŋo-i baa Sitoyisi ba kalaŋo-i kā yaan-na, yiinju nanju-na, banamba jo ji ta ba piye baa Pol. Banamba ta ba yuu baa-naa wuɔ: «Āndapirrentienj daa u wanj wuɔ nie?» Bamanj naa nuɔ Polj piyeŋ Yesu maama-i baa kuomba siremmanj-künju-i, baa cira: «Ku biyaa ŋaa u piye Diilohūmefelendenj-maama.»

19 Banj piye dumaanjo-na, baa bel Pol kā baa-yo gēŋgertaamba* wulaa ka cira: «Nin j uɔ ji ta ŋ piye hūmefelende manj maama-i, i taara i suɔnu kunanju die.

20 Nin wanj mamarj, ma cie nerma miεŋo-na, i taara i suɔ ma yaanŋa-i.»

21 A ne da nelfelemma numma-i baa ma wamma taa ma dɔlnu Atenitaamba-i baa niraamba manj waa ba hɔlma-na ŋaa bige-i!

22 Pol wuɔ sire yiera gēŋgertaamba yaanŋa-na aa naa cira: «Atenitaan namaa, ma minj daa-na damma manj, ku biyaa ŋaa cufɛllu sa cor-na.

23 Na saa da, mi wuɔramma-na, mi daa na cufɛllu-i hiere nellenj-huɔŋga-na. Aa mi daa ba nyεgāŋ danandu-na wuɔ: «Cufɛnerienjo.» Nanj buol cufɛnerienjo manj aa na sa suɔ-yo, muomi juɔ da mi ji pigāŋ-na u yaa-i.

24 U yaa Diilonjo-i. U yaa hielaa bimbinni-i hiere. U yaa dɔrɔ-i baa hɛma-i ni Tienjo-i. Molo sie gbāa ma dūŋgu a hā u suur.

25 U yaa hāŋ-yeŋ fafalmu-i i tɛ fiisa. Bīŋkūŋgu bīŋkūŋgu, u yaa hāŋ nelbiliemba-i baa-ku, a ce dumaanjo-na, u sa taara moloŋ napɔrrenj-bīŋkūŋgu.

26 U hielaa siyaabaa-ba-i hiere nelduɔŋo diei nuɔ ba tɛna gbuo hɛma-i hiere. U huɔnu huɔŋgu-i hā-ba belle-na aa dii yumma ba nilɛŋa-na.

27 U taara nelbiliemba taara-yuɔ, ku'i cie u ce-ma dumaanjo-na. Da ku fie balan nie nie, ŋ gbāa tafurrā da-yo. Coima saa fa, Diilonjo saa maa baa-ye.

28 Fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i inj yeŋ hɛma-na tɛ gbā i ce i wεimambaa-ba-i. Na fānaamba namba waan ma yaa-i wuɔ: «Diilonjo bisālmba namba'i miεŋo-i.»

29 Inj yeŋ Diilonj bisālj mie, bige-i cie da na ce na kul sēŋe jina wuɔ Diilonjo yaa dumaanjo-na? Bige-i cie da na ce na kul wargbe? Bige-i cie da na ce na sisinj tämpelle jina? Diilonjo-i nelie sie gbāa suɔ-yo kul-o.

30 Mamanj cie cor ku huɔŋgu-na, Diilonjo sa ne-ma, wuɔ nuɔmba saa ta ba suɔ kuyunju. Fieŋe-i-na, u taara nelienjo nelienjo, duɔ fie waa hie, u nanna u cilɔbabalanjo-i.

31 Bige-i cie wuɔ ma ce dumaanjo-na? U diyaa yiinju duɔ ce nuɔmba-i hiere ba āndaanju-i ku cemma-i. U hielaa molo duɔ ji ce-ma. U siire kutienjo-i hiel-o kuomba hɔlma-na a pigāŋ wuɔ u yaa hielaa-yo.»

32 Polj juɔ cira Diilonjo siire moloŋo hiel-o kuomba hɔlma-na, bananj baa bir wanj aa ta ba nyε-yo, bananj baa cira: «Cie yiinju nanju ŋ ji wanj mafamma-i baa-ye.»

* **17:19** Ba taa ba bī gēŋgertaan daaba belinju-i Aropasi.

33 Pol wuɔ ta aa naa yan-ba.

34 Kuɲ fiɛ ce dumaanjo-na, banamba yagar huu Yesu maama-i a cu u huon-nu. Ba holma-na, gɛngertienjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Deni, aa cienjo nanjo bi waa, ba taa ba bi-yo Damarisi, a naara nuamba namba.

18

Pol kaa Korɛnti

1 Ku huonngu-na, Pol wuɔ ji ta Aten-i-na ka Korɛnti.

2 Belle fande-na, *jamatigi man waa *Jromu-i-na, wuɔ ciera *Yuifubaa-ba sire hiere Jromu-i-na. Ba taa ba bi-yo Kulodi. A ne da Yuifuyienjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Akilasi, u taa u hel P5. Ba taa ba bi u cienjo-i Pirsili. Bafamba waa tlena *Itali. Ban juɔ cira ba sire, baa sire ka Korɛnti-i-na. Ban kaa, ku saa da huonngu Pol wuɔ ka da-ba; wuɔ bel jleru baa-ba.

3 Ba taa ba ce maacenduoma hiere. Ba taa ba ce kompadunni. Polɲ wuɔ har ba yaa nuɔ-i ba ta ba gbonu ba ce maacemma-i.

4 Da ku waa *yitlenanngu-i, u ka *Diilonelhhaaladungu-na ka tuɔ gbɛn baa Yuifubaa-ba-i baa *nieraaamba-i ba da ba huu Yesu maama-i.

5 Silasi-i baa Timote-i ban juɔ hel Maseduoni-i-na jo, Pol wuɔ yan u maacemma-i aa fulnu Diilon-nelma wamma yaa yon. U taa u piiye u pigaan Yuifubaa-ba-i wuɔ Yesu yaa *Konkortienjo-i.

6 Baa bir yan aa bigaan-yo aa ta ba tuora-yuɔ. Pol wuɔ muora u jongorbaa-ba-i* aa gbɛ-ba wuɔ: «Maman da ma ji da-na, namaa yun-maama-i; na baa fen-mi! Mi ka ta ka nieraan wulaa.»

7 Un taa terienngu-na, wuɔ ka nieryienjo nanjo cinggu-na, ba taa ba bi-yo Titiyusi-Yutus. U taa u kuye Diilon-kungu-i. U cinggu naa kuo Diilonelhhaaladungu-na.

8 Uman waa Diilonelhhaaladungu yungu-na, ba taa ba bi-yo Kiripusi. Fuɔ wuɔ huu Itienjo maama-i baa u dumellen-baamba-i hiere. Korɛntitaamba bai taa ba huu Yesu maama-i Pol wulaa aa ta ba ce ba ta ba *batisen-ba.

9 Isuonngu nanngu-na, Itienjo ji piiye baa Pol dansaan-nu wuɔ: «Baa kaalã, cor ɲ ta ɲ piiye.

10 Mi dii baa-ni, molo sie gbãa ce-ni binkungu. Mi baamba dii bai nel daade-na, ta ɲ piiye.»

11 Pol wuɔ tlena Korɛnti-i-na tuɔ wan Diilon-nelma-i. U tlenaana ce belle diei baa boluonngu.

12 Yiinggu nanngu-na, Yuifubaa-ba ji gbo ba-naa bel Pol ka baa-yo faamaan ba terien-nu. Uman waa ku huonngu-na Akayi† yungu-na, ba taa ba bi-yo Galinyɔ.

13 Ban kaa baa-yo, baa gbɛ-yo wuɔ: «Naacolɲ daa u juɔ baa u den Diilojaale, a ne da di sa ka humeduɔle baa *anjnamma-i.»

14 Pol wuɔ u puur u nunngu-i duɔ piiye, Galinyɔ wuɔ sɛɲ-yo cira: «Yuifubaa namaa, kuɔ uu naa ce kuubabalaanngu nan temma-i, mii naa ce andaanngu-i ku cemma-i.

15 Nga nan ceɲ na-naa na Diilon-humellen-kun-nu, baa yirein-kun-nu, baa na anjnaman-kun-nu, namei saaya na fienu-kuɔ na-naa nuɔ; mei nunngu sl.»

16 Aa naa hiel-ba gɛngerdungu-na.

* 18:6 Pol cie kufanngu-i a pigaan wuɔ u sie tiraa dii u nunngu-i ba weima-na. † 18:12 Korɛnti dii Akayi huon-na.

17 Ban hilaa, ba hieroŋo-i baa bel Diilonelhaalādūngu yuntieno-i ta ba muo-
yo gēngerdūngu yaanga-na. Ba taa ba bī naacolŋo-i Sɔsiteni. Galinyɔ wuɔ gbuu
fiinaaŋ ce ŋaa u saa da-ba.

Pol birma-i duɔ ka Antiyɔsi-i-na

18 Ijien daaniŋ cie cor, Pol wuɔ tiraa tlena da huɔngu Korēnti-i-na. Ku
huɔngu-na, wuɔ ji cārā hūmelle-i tobimba wulaa duɔ kā Siiri mara nuɔ; fuɔ
baa Akilasi-i baa u cienŋo-i Pirsili-i hiere. Wuɔ pāa nuŋgu baa Diilonŋo-i, a ce
dumaanŋo-na ban kaa hi Sāŋkire-i, wuɔ ce ba cir u yuŋgu-i aa ba suɔ da ba suur
baatonŋo-na.

19 Ban kaa hi Efesi-i, baa bɔrɔ. Pol wuɔ kā *Diilonelhaalādūngu-na ka tuo
piiye baa *Yuifubaa-ba-i.

20 Uŋ juɔ'a u ta, baa cārā-yuɔ wuɔ u yan aa tlena ce yinni cɛlle baa-ba.

21 Wuɔ cira: «Yaaŋ mi ta. Diilonŋ duɔ sie, mi ka bir jo.» Aa naa ta ka bie
baatonŋo-i ka hiire Sesare.

22 Uŋ hiiriye Sesare-i-na, wuɔ kā *Yerusalemu-i-na ka jaal Diilonŋ-dūn-
baamba-i aa suɔ tuo kā Antiyɔsi-i-na.

23 Polŋ kaa Antiyɔsi-i-na, wuɔ tlena da huɔngu cɛlle aa naa tiraa sire bie
Galasi nileiŋa-i a yuŋ-nu baa Firgi waaŋa-i tuo wuɔra u dii sireiŋa bamaŋ cuu
Yesu huonŋ-nu hiere.

Apolosi maama

24 Polŋ taa u wuɔra u dii sireiŋa-i Diilonŋ-dūn-baamba-na huɔngu maŋ nuɔ-i,
*Yuifuyienŋo nan wuɔ jo Efesi-i-na, ba taa ba bī-yo Apolosi. U taa u hel
Alesāndiri. Naacolŋ daa u taa u suɔ u piiye aa tiraa tuo suɔ Diilonŋ-nelma-i ŋaa
bige-i!

25 U taa u suɔ Yesu hūmelle-i aa u taa u hinu pāama baa u nelma wamma-i.
Aa duɔ u warŋ-ma, ma sa ciɛl; ŋ sie suɔ wuɔ u taa u suɔ Nsāa *batemu yaa yon.

26 Yiingu nanŋu-na, wuɔ gbuu fē u huɔŋga-i baa nelma-i *Di-
ilonelhaalādūngu-na. Akilasi waa baa u cienŋo-i. Ban juɔ hel, baa bī-yo
ka migaaŋ kaala Diilonŋ-hūmelle-i baa-yo.

27 Akayi kammaŋ-maama waa-yuɔ, Diilonŋ-dūn-baamba dii sireiŋa yuɔ aa naa
nyegēŋ sebe hā Akayi Diilonŋ-dūn-baamba-i wuɔ duɔ kā, ba bel-o dei.

Uŋ kaa, Diilonŋ uŋ cie baa bamaŋ ba hūu Yesu maama-i, ku kāayā-bei bɔi.

28 U waa duɔ ce u bie Diilonŋ-nelma-i a tagaaya pigaaŋ Yuifubaa-ba-i
nuumba-na, wuɔ ba suuri hienŋ-nu, keŋe Diilonŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saan
*Korŋkortenŋo maŋ, u yaa juɔ Yesu-i.

19

Pol birii ka Efesi-i-na

1 Apolosiŋ waa Korēnti-i-na huɔngu maŋ nuɔ-i, Pol wuɔ karnu tānni-i kā ka
hi Efesi-i. Uŋ kaa, wuɔ da Diilonŋ-dūn-baamba namba-i,

2 wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nan hūyāa Yesu maama-i, na daa *Diilonŋ-Yalle-i wei?»

Baa cira: «Ba bī bige-i Diilonŋ-Yalle-i? I saa nu di maama dede!»

3 Pol wuɔ yuu-ba wuɔ: «Naaa daa *batemu hayo-i?»

Baa cira: «Nsāa batemu.»

4 Pol wuɔ cira: «Bamaŋ naana ba cilbbabalaŋo-i Nsāa taa u hā ba yaa-i u
batemu-i aa tuo piiye baa nuumba-i wuɔ umaŋ ka jo fuɔ huonŋu-na, ba haa ba
nanŋa yuɔ. U taa u gbē Yesu yaa-i.»

5 Polŋ piiye baa-ba dumaanŋo-na, baa ce ba *batisenŋ-ba Itienŋo-i Yesu yerre-
na.

⁶ Baŋ baatisen-ba, wuɔ haa u nammu-i bei aa cārā Diilonɔ saan u *Yalle-i hā-ba. Baŋ juɔ da Diilonɔ-Yalle-i, baa don ta ba piye nelfɛlemma-na. Diilonɔ unɔ diyaɔ mamaŋ ba nunni-na, baa ta ba wan-ma baa nuɔmba-i.

⁷ Bamaŋ naa ciɛŋ mafamma-i, ba gbāa yu nuɔmba cɪncieluo baa ba hāi temma.

⁸ Pol saa tuɔ naa *Diilonelhāalādūngu-na. Duɔ kā, u bie *Diilonɔ-bāanɔ maama-i a piye ma yaanga-i baa nuɔmba-i ba da ba hūu-ma. U nunɔŋu saa ta ku ce yelma baa ma wamma-i. U ciɛ mafamma-i caamba siɛi.

⁹ Nga banamba saa hūu-ma, aa bir ta ba nye Itienɔ hūmelle-i nuɔmba-na. Polŋ juɔ da ba ce dumaanɔ-na, wuɔ kā baa bamaŋ hūyāa-ma Tiranusi nakoleŋ-ciɛngu-na ka tuɔ wan Diilonɔ-nelma-i baa-ba kusuoŋ-nu'i yinni manɔŋ.

¹⁰ U ciɛ mafamma-i biena hāi. A ce dumaanɔ-na, *Yuifubaa-ba manɔŋ waa hiere *Asi-i-na baa *niɛraamba-i, baa nu Itienɔ maama-i.

¹¹ Diilonɔ naa hā Pol himma nanɔ temma u tuɔ ce gbɛɛ-wɛima-i.

¹² A ce nyarkpātāanɔ manɔŋ da ku yiɛya Pol kūɔma-i aa ba haa-ku jeinɔ manɔŋ nuɔ-i, u sire. Jaamba bɔi siire dumaanɔ-na, aa *jinabaa-ba bi hilaa nuɔmba bɔi-na dumaanɔ-na.

Sikeva bɛpuɔmba maama

¹³ *Yuifubaa-ba namba bi waa ta ba wuɔra ba donya *jinabaa-ba-i ba hiel-ba nuɔmba-na. Yiingu nanɔŋu-na, baa ji sire wuɔ bafamba ciŋ Yesu-i-na aa donya-bei ne si ba ka gbāa. Aa naa maa cira: «Polŋ piiyen Yesu manɔŋ maama-i, fuɔ yerre-na curaan na hel naacolŋ daayo-na!»

¹⁴ Diilojigāntaamba yuntienɔ manɔŋ ba nanɔ bɪn-yon Sikeva-i, fuɔ bɛpuɔmba'i naa ciɛ maacemma fama-i. Ba waa nuɔmba niehāi.

¹⁵ Baŋ piye dumaanɔ-na, jina bir gbɛ-ba wuɔ: «Mi suɔ Yesu-i baa Pol hiere, namaa fuɔ, namaa hilaa hie?»

¹⁶ Uŋ waa naacolŋ manɔŋ nuɔ-i wuɔ pāŋ diire-bei baa muoru. Ma saa ji fa baa gbar. Ba gbaraa hel tāmponi naacolŋ ciɛngu-na, baa tamma-i nyɛlɛlɛ ba kūɔma-na.

¹⁷ Korma pāŋ ta ma da Yuifubaa-ba manɔŋ waa Efesi-i-na hiere baa *niɛraamba-i, a ce ba sa siɛ bi Yesu yerre-i ānsosomma-na.

¹⁸ Bamaŋ naa hūyāa Yesu maama-i, baŋ ciɛ guɔyuo manɔŋ cor hiere, ba fɔŋgūɔ baa ta ba jo ba yiera nuɔmba-na ba wan-ma a pigāan wuɔ ba siɛ tiraa ce ma temma.

¹⁹ Bamaŋ naa bi waa hiriemba-i, ba fɔŋgūɔ baa jo baa ba himmanɔ-sebɛbaa-ba-i ji tigiin-ba caa-ba nuɔmba yufelle-na. Baa tagaaya sebɛbaa daaba sullu-i, a da ba yuu bafamba neifien-komorre baa a ndii* temma.

²⁰ Itienɔ barguo-i-na, Diilonɔ-nel maa da fɔŋgūɔ ta ma gbuo terni-i hiere ma kā.

Efesi siire yiera u gbeinɔ

²¹ Ku huonɔŋu-na, Pol wuɔ ji cira u ka cor kā *Yerusalemu. Nga aa suɔ duɔ kā Yerusalemu-i-na, u ka cor Maseduɔni igēna baa Akayɪ. U taa u bi piye wuɔ duɔ hi Yerusalemu-i, u saaya u bi kā *Ɔrɔmu.

²² Uŋ puu mafamma-i dumaanɔ-na, wuɔ saan kakāyātaamba hāi Maseduɔni-i-na: Timote baa Erati; aa fuɔ wuɔ tɛna *Asi-i-na a ce yinni cellɛ.

²³ Kufanɔŋu yinni-na, Itienɔ hūmelle kūŋ kuɔ ce nelle sire du.

* **19:19** Huonɔŋu fanɔŋu-na, ku waa ba gbāa pā maacembien komuoŋ-niehāi baa cɪncieluo baa gbein daaya-i belle diei-i-na.

²⁴ Fānaŋo naŋo waa tuo kul niikulni, ba taa ba bī-yo Demetursi. Uu naa biε maacenciraamba ta ba kul baa-yo. Tiŋgu naŋgu waa Efesi-i-na, ba taa ba bī-ku Artemisi. Tiŋgu faŋgu dūngu-i, Demetursibaa-ba taa ba kul ku temma baa wargbε ba suor. Ba taa ba kūl gbeija-i ku maacemma-na.

²⁵⁻²⁶ Polŋ kaa ka tuo waŋ Yesu maama-i, Demetursi wuo da u gbuonu bafamba saŋga. Wuo bī u maacenciraamba-i baa u nafanaamba-i hiere a ji tuo piye baa-ba wuo: «Naacolŋo maŋ juo ji tuo wuora u piye daayo-i, wuo ba bī-yo Pol; uŋ wuoraŋ u waŋ mamaŋ na saa bi yaŋ-ma numma. Wuo iŋ kul tinni maŋ, yuŋgu si dii-niε. A ne da miε i wuo ma'i nuo-i. Nuamba cuu u huon-nu wuo u waŋ ninsoŋo. U saa bāl-ku Efesi bande yon; u yii duo gbuo Asi nileija-i hiere baa nel daama-i.

²⁷ Mamaŋ jaan muo, ku saa ce ŋaa u yii duo bīena hā miε yon, ŋga u ka ce Artemisi dūngu nuonŋu hel nuamba-na, a ce ba siε tiraa ta ba kāŋ Artemisi fuo fεrε-i, a ne da Asitaamba-i baa nuamba-i hiere miwaŋo-na ba buol u yaa-i.»

²⁸ Demetursiŋ piye dumaŋo-na, nuamba hōmmu gbuu paŋ guola; baa sire ta ba kaasŋ wuo: «Efesitaŋ Artemisi temma si dii!»

²⁹ Ijien daa niε ce nelle-i hiere di sire yiεra di gbeiniŋ. A ne da Maseduonitaamba namba naa nyaanu Pol jo. Ba waa ba hāi. Ba taa ba bī unano-i Gawusi aa bī unano-i Aritarke. Baa bel bafamba-i kā baa-ba ponsanatigerre-na.

³⁰ Pol wuo cira u kā. Diilonŋ-dūŋ-baamba cie-yo wuo u baa kā.

³¹ U jēnaamba namba bi waa nelbōmbōmbaa Asi-i-na, bafamba puor ba ji waŋ baa-yo wuo u baa kā.

³² Ijieni saa waa dei ponsanatigerre-na: Hooi haai! Hooi haai! Ba fōŋgūo waa da ŋ yuu-ba, ba siε suo kumaŋ ciε nuamba tigiin ba-naa.

³³ *Yuifuyieŋo naŋo waa ba hōlma-na, ba taa ba bī-yo Alesāndiri. Baa waŋ ma yaŋga-i baa-yo aa naa titiire-yuo dii-yo nuamba hōlma-na wuo u piye baa-ba. Wuo sire u naŋga-i wuo nuamba budii.

³⁴ Nuamba saa naa suo wuo Yuifuyieŋo. Baŋ juo suo, baa cor ta ba kaasŋ wuo: «Efesitaŋ Artemisi temma si dii! Efesitaŋ Artemisi temma si dii!» Ba ciε lεrbaa-ba hāi temma kaasŋgu-na.

³⁵ Kombiyieŋo maŋ waa ba nelle-na, u yaa juo gbāŋ baa nuamba-i ba budii. Baŋ budii, wuo cira: «Efesitaŋ namaa, hai moloŋo-i dii aa u saa suo wuo Artemisi dūngu-i baa ku nobiŋo maŋ hilaa doro-i-na diire, miε niini?»

³⁶ Kutieŋo si dii. Terieŋgu faŋgu-na, na saaya na budii. Aa da na'a na ce kumaŋ, na jōguoŋ na ne aa na suo na ce-ku.

³⁷ Naŋ siire bel balan daaba-i ta na jo baa-ba, ba saa bi guola bīŋkūngu Artemisi dūngu-na, ba saa bi bī u yebabalande, na'a i ce-ba niε?

³⁸ Demetursi-i baa u nabaamba-i, da ba'a ba ka bī umaŋ, gēŋgertaamba dii, ba bī kutieŋo-i kusuoŋ-nu'i; ba jīena yinni ta ba ce āndenni-i.

³⁹ Da ku bi waa nelma namma dii na wulaa, diε ji tigiin i-naa hiere, na jo, i ka fiεhu-mei.

⁴⁰ Ni ma'i sī, dumandε-i-na, fōŋgōtaŋ da ba bī-ye yuu-ye wuo: «Bige-i dii nyuŋgo-i-na aa na tigiin na-naa?» I da hama-i waŋ-ma aa ba hūu-ma? I ka ce ba da niε sī i taara i hel ba huon-nu, a ne da ma'i sī.»

⁴¹ Uŋ waan mafamma-i, wuo ce nuamba boro kūŋ ba cīnniŋ.

¹ Ijien daanin juɔ bāl, Pol wuɔ tigiin Diilon-dün-baamba-i a dii sireinja bei, aa cará hümelle-i ba wulaa a ta tuɔ ká Maseduani.

² Uñ kaa hi, wuɔ tuɔ wan Diilon-nelma-i baa tobimba-i u dii sireinja bei u ká, ka hi Giresi.

³ Uñ hii Giresi-i wuɔ tlena ce caamba siei. Ku huonɔgu-na, u ji tuɔ taara u bie baatonɔ-i ká Siiri. Baa gbuya-yuɔ wuɔ *Yuifubaa-ba taara-yuɔ baa weima. Wuɔ yan baatonɔ-i aa naa bir hel Maseduani yanga.

⁴ Baman taa ba wuɔra baa-yo, ba yireinja yaa daaya: Sopater waa. Sopater to-i ba taa ba bi-yo Pirusi, ba taa ba hel Bere. Aritarke waa, baa Seköndusi. Bafamba taa ba hel Tesalonike. Gawusi waa, fuɔ taa u hel Derbu. Tisike waa baa Turofimu. Bafamba taa ba hel *Asi. A naara Timote-i.

⁵ Yiɛ ce ba ta yaanɔa ka ta ba cie-ye Torasi.

⁶ *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo man nuɔ-i, u ponsaangu naa pie tí, kuñ juɔ ce cor tí, yiɛ bie baatonɔ-i Filipu-i-na a nyaa ba huon-nu Torasi-i-na. I cie yinni ndii hümelle-na aa suɔ die hi.

Pol siire naacombilonɔ nano

In kaa Torasi-i-na, yiɛ ce yinni niehái terienɔgu-na.

⁷ Sámadi-dánambāanɔgu-na, yiɛ tigiin i-naa baa Diilon-dün-baamba-i die wuo Itieno niiwuoni-i. Pol naa saaya u ta ku cuo kaala-i-na, a ce dumaanɔ-na u nelma sa tí. U piye ji tuɔ hi isuholle.

⁸ Ii naa waa sánkánso dɔrɔ. In waa dúnɔgu man nuɔ-i, fitmbaa-ba waa bɔi kuɔ.

⁹ Naacombilonɔ nano waa baa-ye tlena fɛnɛtiri-i-na tuɔ nu Pol tuɔ piye; ba bi-yo Etike. Nelman juɔ'a ma sa tí ma tí dumaanɔ-na, naacombilonɔ daa wuɔ kor duofun. In juɔ'a i suɔ, u hila dii sánkánso dɔrɔ-i-na a cor dünni siei jo ji diire hɛma-na. I kaa ka sire-yuɔ ku yaa nuɔ-i, a da u kuu.

¹⁰ Pol wuɔ hiire pán jo ji tɔu-yo aa naa cira: «Baa na tie holle, uu dii cicɛlma!»

¹¹ In birii nyugun kufanɔgu-i, wuɔ calnu Itieno niiwuoni-i i wuo aa tiraa cor baa u nelma-i. U piye dumɛi ji kaal cuo-i aa suɔ ta.

¹² Uñ siire naacombilonɔ-i, kuɔ funun dɔlnu nuɔmba-i nɔaa bige-i! Baa saanɔ-kuñ baa-yo.

Pol curaa ká Mileti

¹³ In siire Torasi-i-na, yiɛ ká Asosi. In'a i ta, Pol wuɔ fuɔ ka wuɔ ká. Miɛ yiɛ suur baatonɔ-na ta yaanɔa ka tie cie-yo.

¹⁴ Uñ juɔ jo, wuɔ suur baa-ye yiɛ cor ká Mitileni.

¹⁵ In siire Mitileni-i-na yinɔgu man nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, yiɛ ká ka tie hi Kiyosi. In siire Kiyosi-i-na, cuo kaal yiɛ ká ka tie hi Samosi. Sielin-yinɔgu-i, i suɔ tie suur Mileti-i-na.

¹⁶ Pol taa u taara u hi *Yerusalemu-i donduo a ce *Pántekoti-i kusunɔ-nu'i, a ce dumaanɔ-na, wuɔ bella Efesi-i cor; wuɔ duɔ haar ba kaa bella-yuɔ.

¹⁷ In hii Mileti-i, wuɔ puɔr ba ka bi Diilon-dün-baamba yaataamba yaa Efesi-i-na ba jo.

¹⁸ Ban juɔ, wuɔ cira: «Min waa waama man na hɔlma-na ji ta mi ta, na suɔ ku.

¹⁹ Mi saa ce Itieno maacemma-i baa bombolma. Da ku ce kunie mi ji ta mi hiel nyinyɔlma. *Yuifubaa-ban haa kuman miɛ, Diilonɔ'i suyaan-kuñ.

²⁰ Maman gbãa fa na maama-i hiere, mi saa fuo ma diei nei: Mi waan-ma baa-na puonɔ-na aa tiraa wan-ma baa-na na dumienɔ-na.

21 Mi muyaa mi natiɛŋa Yuifubaa-ba-na baa *nieraamba-i hiere wuɔ ba nanna ba cilɔbabalaŋo-i a gb̄aa cu Diilonjo huon-*nu*, aa h̄uu Itienjo-i Yesu maama-i.

22 Dumande-i, *Diilon-Yalle cie mi ta mi k̄a Yerusalemu; mi saa suɔ mamaŋ ciyaan-miŋ terienju-na.

23 Miŋ suyaa mamaŋ, da mi k̄a terienju terienju, Diilon-Yalle gbuya-mie wuɔ ba kaa huol mi yaan-na aa dii-mi kaso.

24 Da mi fie ku, mei wulaa weima s̄i. Kumaŋ gb̄aan, miŋ biyaa mi gboluonju-i mamaŋ nuɔ-i, mi ce-ma ma cemma-i. Diilon uŋ cie baa nel-biliemba-i cemma maŋ, aa Itien wuɔ mi wuɔra waŋ-ma, mi donya ku yaa-i.

25 «Mi curaa na terni-na hiere a waŋ *Diilon-baanju maama-i baa-na, nga fiefie-i-na, mi suyaa mie na sie tiraa da mi yufelle.

26 Ku'i cie mi ta mi kuola-mei baa-na nyunjo-i-na mie nuɔni maŋ da ŋ h̄uu mi nelma-i nanna, mei yun-*maama* s̄i.

27 Diilon uŋ taaraŋ kumaŋ, mi waan-ku baa-na hiere, mi saa fuo ma diei nei.

28 Bilaan na fere fafamma, aa na bi bel Diilon-Yaller h̄aa-na bamaŋ. Taa na ne Diilon-dun-baamba-i fafamma. Diilonjo p̄aa fuɔ feren Bieŋo yaa duɔ gb̄aa da-ba.

29 Mi suyaa mie da mi bir mi huonju-i, nelbabalaamba ka jo ji suur na h̄alma-na a guola-nei. Ba sa ce hujarre ŋaa maamunaamba.

30 Namaa fere-i na h̄alma-na, banamba ka sire baa coima-i a taal Diilon-dun-baamba cu ba huon-*nu*.

31 Terienju fanju-na, suyaan na feren belma, aa na baa yaŋ ma karaanu-nei wuɔ mi cie biena siei baa-na ta mi dii nelma-i na tunni-na baanju-i baa isuonju-i, kunie mi ji ta mi kaal baa-ma yere.

32 «Fiefie-i-na, mi diyaa-na Diilonjo nan-na aa tiraa dii-na u hujarren-nelma nan-na. U yaa gb̄aa ce na nan kaasinni u humelle-na aa h̄a-na ciunju maŋ j̄ena ta ku cie u baamba-i.

33 Miŋ waa baa-na, mi saa ji nenu molon warbelle dede, mi saa bi nenu molon nyarkp̄ataanju dede.

34 Nieŋ mi nammu-i, mi cie maacemma-i baa mu yaa-i a yiera baa i yun-*maama*-i muɔ baa mi nabaamba-i hiere; namaa fere-i na suyaa-ma.

35 Mi taa mi ce da mi pigaan-na wuɔ na saaya na sieya na napuonja-i dumei a gb̄aa da na da k̄aȳa s̄untaamba-i aa yaŋ Itienjo-i Yesu nelma ta ma t̄enu-nei wuɔ: «Yudɔdolle dii h̄amma-na yaŋ h̄uma-na.»

36 Polŋ juɔ piiye t̄i, baa d̄una hiere c̄ara Diilonjo-i.

37 Ban juɔ ta ba jaal-o aa u duɔ ta, baa nan yunju hiere ta ba kaal.

38 Uŋ ciera ba sie tiraa da u yufelle, ku yaa migaan ce ba ta ba kaal. Ban juɔ jaal-o t̄i, baa saan-*yo* u ka suur baatonjo-na.

21

Pol kamma-i Yerusalemu-i-na

1 In buɔra baa Efesi Diilon-dun-baamba yaataamba-i, mie yie ta baa baatonjo-i tie k̄a Kosi. Ku cuo kaala-i-na, yie sire Kosi-i-na a k̄a Ōrɔdi. In siire Ōrɔdi-i-na, yie k̄a Patara.

2 In k̄aa Patara-i-na, yie da baatonjo nano k̄a Fenisi; yie suur ufanjo-na a ta.

3 In kaa pie Sipire-i, yie yaŋ-*yo* i nanyuon-*nu* aa naa bella cor tie k̄a Tiir; dii Siiri mara nuɔ. Congorni maŋ waa baatonjo-na, nii naa saaya ni hiire kusuon-*nu*'i.

⁴ In hii terienɔgu-i, yie da Diilonɔ-dūn-baamba namba, yie tɛna ce yinni niehāi baa-ba. Bafaŋ baa ta ba piiye baa Pol wuɔ u baa kã *Yerusalemu-i-na. *Diilonɔ-Yalle'i naa diyaa nelma famma-i ba nunni-na.

⁵ In juɔ'a i ta yiingɔ maŋ nuɔ-i, baa hel hiere baa ba caamba-i baa ba bisalmba-i a saan-ye kã baa-ye dāmmaŋ-nuoraanɔgu-na. In kaa hi nuoraanɔgu nuŋgu-i, yie dūna cārā Diilonɔ-i

⁶ aa sire jaal i-naa. In jaalaa i-naa, miε yie suur baatonɔ-na aa bafaŋ baa gūunu ta ba kūn.

⁷ In siire terienɔgu-na, yie kã Pitolemayisi. In hiiriye Pitolemayisi-i-na, molo saa ji tiraa suur baatonɔ-na. In hiiriye, yie kã ka jaal tobimba maŋ dii terienɔgu-na aa tɛna ce yiingɔ diei baa-ba.

⁸ Ku cuo kaala-i-na, yie sire cor kã Sesare. In hii, yie har Filipu terien-nu. Filipu faŋo waa Diilonelwaraŋo. Ba naŋ hielaa nuamba niehāi maŋ Yerusalemu-i-na wuɔ ba ta ba kãyā Yesu *pɔpɔɔrbieimba-i, u waa ba hɔlma-na.*

⁹ U biemba waa ba naa. Ba saa naa hi soŋ yogo. Ba waa *Diilopɔpɔɔrbieimba hiere.

¹⁰ Yiingɔ nanɔgu-na, *Diilopɔpɔɔrbilonɔ naŋ wuɔ hel *Yude-i-na jo, ba taa ba bɪ-yo Agabusi.

¹¹ Uŋ juɔ ji da-ye, wuɔ biε Pol kpaŋkpaanɔgu-i a vaa fuɔ fereŋ gbeini-i baa u nammu-i aa cira: «Diilonɔ-Yalle ciεra wuɔ kpaŋkpaan daaku tienɔ duɔ kã Yerusalemu-i-na, *Yuifubaa-ba ka bel-o vaa-yo dumandε yaa nuɔ-i a hā *niεraamba-i baa-yo.»

¹² Uŋ piiye dumaanɔ-na, miε fεrε-i yie gbuu cārā Pol baa terienɔgu faŋgu taamba-i wuɔ u baa kã Yerusalemu-i-na.

¹³ Wuɔ bir gbε-ye wuɔ: «Bige-i ciε na ta na kaal da na caar mi holle-i? Da ba ka vaa-mi, wεima sɪ. Da ba fiε ka ko-mi, wεima sɪ. Mi hūyāa-ma da mi ku Yerusalemu-i-na Itienɔ-i Yesu maama-na.»

¹⁴ Uŋ yagaraa miε nuŋgu-i, i saa ce-ku ku hāi; yie yaŋ-yo aa naa cira: «Ma ce ŋaa Itien ŋ taaran-meɪ dumaa.»

¹⁵ Ku huonɔgu-na, yie tigiŋ ta tiε kã Yerusalemu-i-na.

¹⁶ Diilonɔ-dūn-baamba namba hel Sesare-i-na a cu i huonɔ-nu. In kaa hi, baa ce i kã ka har naacolɔ naŋo-na, ba bɪ-yo Minasɔ. U taa u hel Sipire. U huonɔgu cuɔ Yesu hūmelle-na.

Pol kaa Sake dumelleŋ

¹⁷ In kãa *Yerusalemu-i-na, kuɔ fūnuŋ dɔlnu tobimba maŋ waa terienɔgu-na!

¹⁸ Ku cuo kaala-i-na, Pol wuɔ kã baa-ye Sake† dumelle-na. Yie kã ka da Diilonɔ-dūn-baamba yaataamba-i hiere terienɔgu-na.

¹⁹ Pol wuɔ jaal-ba, aa Diilonɔ ŋ kãyā-yuɔ u ce mamaŋ hiere *niεraamba hɔlma-na, wuɔ suur ma yaanɔga-na a waŋ-ma baa-ba.

²⁰ Uŋ juɔ piiye tɪ, baa gbɛiεŋ Diilonɔ-i aa naa cira: «Pol, ne, *Yuifubaa-ba maŋ cuu Yesu huonɔ-nu aa yagar nyaar *Moisi *anjɪnamma-na ba ciinu cor.

²¹ Ba nuɔ ŋ maama-i. Ba gbɛ-ba wuɔ naŋ wuɔra ŋ piiye baa Yuifubaa-ba maŋ dii juɔma-na wuɔ ba nanna Moisi anjɪnamma-i. Wuɔ naŋ ciεra ba baa tiraa ba ta ba *jā ba bisalmba-i aa ba nanna ba bɪncuɔŋ-maama-i.

²² Dε-i-na, nuharunɔgu si dii-meɪ, ba ka suɔ wuɔ ŋ juɔ. Terienɔgu faŋgu-na, i ka ce-ma niε?»

* 21:8 Nienɔ 6.5. † 21:18 Sake yaa waa Diilonɔ-dūn-baamba yuŋ-nu Yerusalemu-i-na. Nienɔ Gal. 1.19.

23 Aa naa cira: «Ne, mamanj dii cemba, nuamba naa dii bande-i-na, ba paa nunju baa Diiloŋo-i,

24 ne-ba na ka migaaŋ na yunnij-maama-i aa ŋ yiera baa nimanj dii pamma hiere ba yunni-na aa ba cir ba yunni-i. Da ŋ ce mafamma-i, nuamba ka ne da nanj fere-i ŋ wuɔ Moisi aŋjnamma hümelle-i. Ba ka suɔ terienju fanju-na wuɔ banj wanj mamanj ŋ kŋngu-na hiere coima.

25 Aa nierraamba manj cuu Yesu huonj-nu, inj yieraaya mamanj*, i nyegaaŋ-ma ha-ba, wuɔ ba yanj cufien-küoma wuoma-i, baa bambaamba manj ba saa caa ba nonni-i, baa tamma famma fere-i aa ba hiel ba nanja binjwosinni-na.»

26 Banj piye dumaanjo-na, ku cuo kaala-i-na, Pol wuɔ gbonu baa balan daaba-i ka donj tuɔ migaaŋ na yunj-maama-i. Banj hilaa migammanj-terienju-na, wuɔ ka *Diilodubuo-i-na ka tunu *Diilojigantaamba-i kunj saaya ku bal yijngu manj nuɔ-i aa ba ko ba niikonni-i.

Ba bilaa Pol Diilodubuo-i-na

27 Polbaa-ba yunnij-maama migama naa saaya ma ce yinni niehai. Yin daanij juɔ ta ni ka balma-i, *Yuifubaa-ba nanj baa da Pol *Diilodubuo-i-na, baa gbo nuamba-i yuɔ ba bel-o. Yuifubaa-ba famba taa ba hel *Asi.

28 Ba siire ta ba kaasij wuɔ: «*Isirahel-baanj namaa, kuraan-kun! Naacoljo manj wuɔraayan i biena i yerre-i terni-na hiere u yaa daayo. U wuɔra u piye wuɔ Isirahel-baanj mie i saa fa, nuonj mie si. Aa tiraa cira *Moisi *aŋjnamma saa fa baa Diilodubuo-i hiere. U yaa tiraa sire bie *nierraamba jo ji suur baa-ba Diilodubuo-i-na a guɔla-yuɔ ha-ye.»

29 Kumanj cie ba ta ba piye wuɔ u juɔ baa nierraamba Diilodubuo-i-na, ba daa-yo baa Efesiyeŋo nanjo nellen-huonja-na, ba da nie si u juɔ baa-yo Diilodubuo-i-na. Efesiyeŋo fanjo-i, ba taa ba bi-yo Turofimu.

30 Ijienj daani sire gbuo nelle-i hiere. Nuamba hel terni-na hiere jo ji yu Pol-na a bel-o hiel-o Diilodubuo-i-na[§] aa paŋ binj dūnfenni-i.

31 Banj hielaa-yo, baa ta ba taara ba ko-yo. Yalle ka hi *Orome ba sorosi ba yuntienjo-i, wuɔ *Yerusalemu huolaa.

32 Sorosi ba yuntienjo paŋj sire ne sorosibaa-ba namba baa u nayuntaamba namba, ba ta ta ba gbar ba ka. Nuombanj ju'a ba ne da sorosibaa-ba jo dii, baa yanj Pol muoma-i aa naa yiera ta ba ne.

33 Banj juɔ ji hi, sorosi ba yuntienjo bel Pol aa ce ba vaa-yo baa jalgoaba-ba hai. Banj vaa-yo, wuɔ yuu u sinni-i aa naa yuu uŋ cie kumanj.

34 Nga, nuombanj yuu dumaanjo-na, ba piye ba da-ba-denj hiere; a ce sorosi ba yuntienjo saa ji suɔ banj wanj mamanj. Wuɔ naa wuɔ cira ba ka baa-yo sorosi ba cinj-nu.

35-36 Baa bie-yo ta. Nuamba-i hiere baa cu ba huonj-nu ta ba kaasij wuɔ: «Kuonj-yon! Kuonj-yon!» Banj kaa ta ba nyugun baa-yo munyugummu-na da ba suur baa-yo, baa ta ba nii-yuɔ. Sorosibaa baa naa baa tuu-yo ta ba suur baa-yo.

Polj waanj mamanj baa Yerusalemutaamba-i

37 Banj suur baa Pol sorosi ba cinjgu-na, wuɔ yuu sorosi ba yuntienjo-i girekimma-na wuɔ: «Mi gbaa piye baa-ni wei?»

Sorosi ba yuntienjo cira: «Nanj daa girekimma-i hie ta ŋ nu-ma?»

38 Esipiyenjo manj siire pu aa nuamba neifienja hai cu u huonj-nu hlenju-na, mei na'a si u yaa nuonjo-i.»

† 21:25 Nieŋ 15.1-29.

§ 21:30 Ba saa hiel-o *Diilodubuo-i-na koi koi, ba kaa baa-yo nierraan-geŋgūngu'i nuɔ-i.

§ 21:30 Ba saa hiel-o *Diilodubuo-i-na koi koi, ba kaa baa-yo

39 Pol wuɔ cira: «Muɔŋo-i, *Yuifuyien muɔ, mi huɔŋ Tarse, dii Silisi mara nuɔ; mi hel nebuɔ-na; nelgbāngbālāŋ muɔ sɪ. Jande mi cārā-niɛ, yaŋ mi piye cellɛ baa nuɔmba-i.»

40 Sorosi ba yuntienɔ hā-yo hūmelle-i. Pol wuɔ yiera munyugūmmu-na aa naa ce u nanŋa-i wuɔ nuɔmba budii. Baa bi budii. Wuɔ biɛ nelma-i ebiremna-na wuɔ:

22

1 «Mi mɔlbaa namaa, baa mi tobaa namaa, yaan mi waŋ nelma yaanŋa-i baa-na.»

2 Polŋ duɔŋ tuɔ piye ebiremna-na, baa gbuu budii da tententenŋ naa molo si dii. Wuɔ cira:

3 «Muɔŋo-i *Yuifuyien muɔ. Mi huɔŋ Tarse, dii Silisi mara nuɔ; nga mi vāa bande yaa nuɔ-i. Mi waa baa Gamaliel. U yaa hāalāyā-miɛ bincuɔŋ-hūmelle-i hiere. Mi Diilonŋ-kūŋgu waa kpelle naa kūŋ yɛŋ kpelle namaa na wulaa dumaa nyunŋo-i-na.

4 Bamaŋ naa suur Itienɔ hūmelle-na, mi taa mi ko-ba. Mi ciɛ ba bel caamba namba baa bɛmba namba dii-ba kaso.

5 Da na'a mi taal-na, na yuu *Diilojigāntaamba yuntienɔ-i baa nelle bincuɔmba-i, ba ka waŋ-ma baa-na.»

(Pɔpuɔr: 9.1-19; 16.12-18)

«Ba nyegāan seɛbaa hā-mi wuɔ mi ka hā i nellenŋ-tobimba maŋ dii Damasi-i-na, wuɔ ba hā-mi hūmelle-i mi bel bamaŋ cuu Yesu huɔŋ-nu terienŋu-na jo baa-ba *Yerusalɛmu-i-na bande-i-na ji huol ba yammu-i.

6 Mi taa ku yaa-i. Miŋ kaa ta mi piɛ Damasi-i, bāanŋu naa hi yuhuɔŋga-i tɪ. Mi juɔ'a mi suɔ da cecerma naŋ temma hilaa dɔɔ-i-na jo ji dii-mi huɔŋga.

7 Mi pāŋ cii. Miŋ cii dumaanŋo-na, mi nu molo piye baa-mi wuɔ: «Sol, bige-i ciɛ ŋ ta ŋ ce karaanŋ daaku temma-i baa-mi?»

8 «Mi yuu miɛ: «Hai moloŋo-i piyenŋ?»

Kutienŋ gbɛ-mi wuɔ: «Muɔ Nasaretitaanŋ Yesu, muɔmɛi piyenŋ. Nŋ ce karaanŋu-i baa muɔmɛi.»

9 Bamaŋ waa baa-mi, ba daa cecerma-i, nga moloŋ daa uŋ waanŋ mamaŋ ba saa nu-ma.

10 Uŋ piye dumaanŋo-na, mi yuu miɛ: «Mɛi Tie, mi saaya mi ce niɛ?»

U gbɛ-mi wuɔ: «Diilonŋ uŋ taaranŋ ŋ ce mamaŋ, sire ŋ kā Damasi-i-na ba ka pigāan-ni baa-ma.»

11 Cecerŋ daama pāŋ yir muɔ gbula. Baa bel mi naŋ-na kā baa-mi Damasi-i-na.

12 «A ne da naacolŋo nanŋo waa Damasi-i-na, ba taa ba bɪ-yo Ananiyasi. U taa u wuɔ *anjɪnamma-i fafamma. *Yuifubaa-ba maŋ waa hiere Damasi-i-na, ba taa ba bɪ u yefafalle.

13 Wuɔ jo ji da-mi. Wuɔ piɛ mi caanŋ-nu aa naa cira: «Sol, puur ŋ yufienŋa-i!» Mi yufienŋa bi pāŋ puur terduɔŋgu faŋgu-na mi ta mi da.

14 Wuɔ gbɛ-mi wuɔ: «I bincuɔmbaŋ siire cu Diilonŋ maŋ huɔŋ-nu'i, u hielaani duɔ pigāan-ni u huɔŋga-i aa duɔ ce ŋ da ŋ da Nelviinŋo-i baa ŋ yufelle, aa tira ce u piye baa-ni baa fuɔ fɛrɛŋ nunŋu.

15 U taara niŋ daa mamaŋ aa nu mamaŋ, ŋ wuɔra ŋ waŋ-ma baa nuɔmba-i hiere.

16 Baa sɛrɛ, sire ŋ ce ba *batsienŋ-ni aa ŋ gbuuse-yuɔ u hur ŋ āmbabalma-i hiere niɛ.»

17 «Miŋ juɔ bir kā Yerusalɛmu-i-na, yiinŋu nanŋu-na, mi kā *Diilodubuɔ-i-na ka ta mi cārā Diilonŋo-i. Itienŋ wuɔ carra-miɛ.

18 Miε mi ne da-yo. U gbē-mi wuɔ: «Pol, da η fiε waŋ wuɔ niε mi maama-na, Yerusalemutaamba siε hūu-ma. Sire η hel ba nelle-na donduo, baa tɛna!»

19 «Miε cira miε: «Itie, ba suyaa wuɔ bamaŋ cuu η huon-*nu* muɔmɛi taa mi wuɔra *Diilonelhāalādūnni-na mi bel-ba mi muo-ba aa ta mi dii-ba kaso.

20 Aa mi waa banj taa ba ko Etiēni manj taa u waŋ η maama-i. U kullingu dɔlaanu-miε. Bamaŋ kuɔ-yo, muɔmɛi taa mi niya ba jongo**rb**aa-ba-i.»*

21 Minj waanj mafamma-i, Itienjo gbē-mi wuɔ: «Sire η ká, mi taara mi puɔr-ni termaan-*nu* *niεraamba wulaa.»»

22 Nuɔmba naa kar ba tūnni-i ta ba nu Pol tuɔ piye. Uŋ juɔ cira wuɔ Diilon wuɔ u ka saan u yaa-i niεraamba wulaa, baa pāŋ doŋ ta ba kaasŋ wuɔ: «Kuɔŋ naacolŋ daayo-i, baa na yan-yo!»

23 Ba taa ba kakarra aa hiel ba jongo**rb**aa-ba-i ta ba nanj-ba dɔɔ aa ta ba bi kūl hɛma-i ba nanj dɔɔ-i-na.

24 Manj juɔ waa dumaanjo-na, sorosi ba yuntienj wuɔ cira ba suur baa Pol ba cŋngu-na ka muo-yo, ku yaa u ka waŋ ninsoŋo-i.

25 Baa suur baa-yo ka vaa-yo aa da ba muo-yo. Wuɔ yuu sorosi ba yuntienjo manj waa u caanju-na wuɔ: «Hai hāa-na hūmelle-i wuɔ da na bel *Oromɛyiεŋo manj, na gbāa muo-yo a ne da na saa ce u āndaanju-i yogo?»

26 Uŋ piye dumaanjo-na, yuntienj daayo ká ka gbē ba yuntienjo manj naa cira ba muo-yo wuɔ: «Yuntie, i taa i yii diε cāl de! Naacolŋ daayo-i Oromɛyiεŋo.»

27 Sorosi ba yuntienj wuɔ sire jo ji yuu Pol wuɔ: «Nuɔŋo-i Oromɛyiεŋ nuɔ wɛi?»

Pol wuɔ cira: «Ūu.»

28 Sorosi ba yuntienjo cira: «Muɔmi hielaa gbeibuɔ da mi gbāa da Oromɛsŋni-i.»

Pol wuɔ cira: «Muɔ fuɔ, mi huɔŋ baa-ni.»

29 Uŋ piye dumaanjo-na, bamaŋ naa saaya ba muo-yo, baa pāŋ forra u caanju-na. Sorosi ba yuntienj uŋ ciε ba vaa-yo, kor maa pāŋ ta ma da-yo.

Ba juɔ baa Pol Yuifu ba nellentaamba wulaa

30 Ku cuo kaala-i-na, sorosi ba yuntienjo ce ba bɪ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *nellentaamba-i duɔ ji suɔ banj cāl Pol mamaŋ nuɔ-i jebi. Banj juɔ, wuɔ ce ba fir Pol jo baa-yo ba wulaa.

23

1 Pol wuɔ tuɔ ne *nellentaamba-i da kelkelkel, aa naa cira: «Tobiŋ namaa, mi suyaa miε ji hi baa nyunjo, mi wuɔyaa Diilon-*hūmelle-i* baa huɔŋga diei; terienju faŋgu-na, mi sa cāl mi fεε baa wɛima.»

2 *Diilojigāntaamba yuntienjo-i ba taa ba bl-yo Ananiyasi; wuɔ gbē bamaŋ waa Pol caanju-na wuɔ: «Muyaŋ u nuŋgu-i na hā-yo!»

3 Pol wuɔ cira: «Ŋ ciera ba muo muɔmɛi wɛi? Diilonjo ka bi muo nuɔŋo-i. Huhurmantienj nuɔni manj daani-i; ma sɪ η juɔ da η ji ce āndaanju-i a saanu baa *ānjŋamma yaa kε? Ma ce niε η bir ciεl-ma jŋna aa cira ba muo-mi?»

4 Nuɔŋ baa cira: «Ŋ tuora Diilojigāntaamba yuntienjo yaa wɛi?»

5 Pol wuɔ cira: «Aoo! Tobiŋ namaa, mi saa naa suɔ wuɔ u yaa-i Diilojigāntaamba yuntienjo-i, mi cālāa. Diilon-*nelma* ciera wuɔ: *Baa piye babalaa η hā nellentienjo-i.*»*

6 Pol wuɔ suyaa wuɔ nellentaamba namba waa *Sadusɛbaa aa bannamba *Farisɛbaa, wuɔ cira: «Tobiŋ namaa, muɔŋo-i Farisɛyiεŋ muɔ, mi

* 22:20 Niεŋ 7.58; 8.1. * 23:5 Helmanj-sebe (Exode) 22.27

bɪncɔmba-i Farisɛbaa. Da na da na ce mɛi āndaŋgu-i nyunɔgo-i-na, kuu dii ŋaa miŋ hiŋ taalunɔgu-i kuomba siremma-na, ku'i juɔ baa mafamma-i.»

7 Uŋ piiye dumaŋo-na, Sadusɛbaa-ba-i baa Farisɛbaa-ba sire ta ba fanu ba-naa u nelma-na, a ji ce calnu sɔmma hāi.

8 Kumaŋ ciɛ ku ce ijieni-i, Sadusɛbaa-ba ciera bafamba saa hūu-ma wuɔ kuomba ka sire, ba saa bi hūu-ma wuɔ *dɔrpɔpɔrbiemba dii baa Diiloŋo-i, ba saa bi tiraa hūu-ma wuɔ jɪnabaa-ba dii. Farisɛbaa ba'a bafamba hūyāa-ma wuɔ daani-i hiere nii dii; ku'i juɔ baa ijieni-i.

9 *Anjɪnamma pigāataamba namba waa ba hɔlma-na, ba waa Farisɛbaa; bafamba sire wuɔ jāŋ wuɔ bafamba saa da Polŋ cālāa kusuɔŋ-nu, kɛrɛ jɪna'i ka carra-yuɔ dii; da ma'i sɪ dɔrpɔpɔrbieloŋo.

10 Kuɔ sire bel vaa. Korma doŋ ta ma da sorosi ba yuntienɔgo-i wuɔ sɪ ba ka hɔnu Pol. Wuɔ ce sorosibaa-ba jo ji hiel-o ba hɔlma-na a kā baa-yo ba ciŋgu-na.

11 Ku isuɔŋgu-na, Itien wuɔ carra Pol a waŋ baa-yo wuɔ: «Vaa ŋ fɛrɛ! Niŋ waŋ mi maama-i dumaa *Yerusalemu-i-na bande-i-na, da ŋ kā, ŋ waŋ-ma dumɛi *Ɔrɔmu-i-na.»

Yuifubaa-ba saa-ma da ba ko Pol

12 Ku cuo kaala-i-na, *Yuifubaa-ba sire nunu ba-naa cucuuyunɔgu-na da ba ko Pol, aa naa waasa wuɔ da ba saa ko-yo, juuru sa wuɔ, hūmma sa nyɔŋ.

13 Bamaŋ naa ciɛ mafamma-i baa curaa nuumba komuɔŋa hāi-i.

14 Baa sire kā ka ne *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa nelle bɪncɔmba-i a waŋ baa-ba wuɔ: «I daa i-naa, aa i waasaan wuɔ die saa ko Pol, molo sa dii biŋkɔŋgu u nuŋgu-na.

15 Fieɛie-i-na, namaa da na siɛ baa *nellentaamba-i, na kā sorosi ba yuntienɔgo wulaa, wuɔ u ce ba jo baa-yo na ji migāaŋ ce u āndaŋgu-i fafamma. Da ba ta ba jo baa-yo, miɛ i ka gbāŋ kpelle ko-yo hūmelle-na.»

16 Pol hāsɪŋo naŋo waa nu-ma. Wuɔ kā ka tūnu Pol baa-ma dii sorosi ba ciŋgu-na.

17 Pol wuɔ bɪ sorosi ba yuntienɔgo naŋo-i a ji waŋ baa-yo wuɔ: «Kā baa naacombiloŋ daayo-i na yuntienɔgo wulaa, nelma dii u duɔ waŋ-ma baa-yo.»

18 Sorosiyieŋ wuɔ kā baa naacombiloŋo-i ba yuntienɔgo wulaa ka cira: «Pol yaa bɛ-mi hā-mi naacombiloŋ daayo-i wuɔ mi jo baa-yo ŋ wulaa, kɛrɛ ŋ pɔpɔrɔŋgu dii u wulaa.»

19 Ba yuntien wuɔ bel naacombiloŋo naŋ-na ba kā ba deŋ ka yuu-yo wuɔ: «Ku faa wei?»

20 Naacombiloŋ wuɔ cira: «Ku faa. Kuu dii ŋaa Yuifubaa-ba saa-ma wuɔ ba ka jo ji waŋ baa-ni ŋ kā baa Pol bisɪnuɔ-i-na ba ka migāaŋ ce u āndaŋgu-i.

21 Da ba jo, ŋ baa hūu-ma. Bamaŋ taaraayan-yuɔ baa komma-i ba curaa nuɔmba komuɔŋa hāi-i. Ba waasaan wuɔ da ba saa ko-yo, molo sa dii biŋkɔŋgu u nuŋgu-na. Bafamba tigiin tɪ, ba ciɛ nuɔnei.»

22 Sorosi ba yuntien wuɔ cira: «Mi nuɔ, ŋga ma diei dii: Baa yaŋ molo suɔ wuɔ ŋ tūɔnu-miɛ.» Aa naa ce u bir kɪŋ.

Ba saan Pol hā fāamaaŋo-i baa-yo

23 Naacombiloŋ uŋ taa, sorosi ba yuntienɔgo bɪ bamaŋ cuu ufaŋo-i ba hāi, a ji gbɛ-ba wuɔ: «Hielaŋ sorosibaa nuɔsɔɔ na tigiin-ba, baa sɪŋgbartaamba komuɔŋa siɛi baa cɪncieluo, a naara puɔlnintaamba nuɔsɔɔ. Die wuɔ isuɔniwuoni-i tɪ, na ka kā Sesare.

24 Niɛŋ sūnaamba namba na ji kā baa Pol. Mi taara u hi fāamaaŋo terienɔgu-i u yunɔgu baa jaŋ-yo.» Fāamaaŋo faŋo-i ba taa ba bɪ-yo Felisi.

²⁵ Aa nyegēŋ sebe daayo-i hā-ba wuə ba ka hā-yo. U nyegāŋ wuə:

²⁶ «Fāamaa, mi pāa-ni jaaluŋgu.

Muə Kulodi-Lisiyasi, muəmei nyegāŋ sebe daayo-i da mi hā-ni.

²⁷ Baŋ kaa baa naacolŋo maŋ, *Yuifubaa-ba naa bel-o ta ba taara ba ko-yo. Miŋ juə suə miə *Oromeyieŋo, mi kã baa sorosibaa-ba-i ka hūu-yo ba wulaa

²⁸ kã baa-yo ba *nellentaamba wulaa da mi ka suə baŋ cāl-oŋ mamaŋ nuə-i jebi.

²⁹ Mi kãa ku yaa nuə-i, ka da ba cāl-o ba hūmellen-kūŋ-nu. U saa ce mamaŋ hii ba bel-o dii-yo kaso aa ji da baa a ko-yo.

³⁰ Dumandē-i-na, mi nuə ba'a ba jəguəŋ-yo baa komma, ku'i cie mi saaŋ-yo hā-ni. Mi waanŋ-ma baa-ba miə da kuə weima dii, ba kã naŋ wulaa.

I ka waa.»

³¹ Sorosibaa baa bi biə Pol isuŋgu faŋgu-na a kã ka hi Antipatirisi.

³² Ku cuo kaala-i-na, bamaŋ waa baa ba gbeini-i, baa gūunu aa naa yan bamaŋ waa baa sūnaamba yaa cor baa Pol.

³³ Baŋ kaa hi Sesare-i, baa dii sebe-i fāamaaŋo naŋ-na baa Pol hiere.

³⁴ Fāamaaŋ wuə kalaŋ sebe-i aa naa yuu Pol uŋ hel yasŋni maŋ nuə-i. Pol wuə cira u hel Silisi mara nuə.

³⁵ Fāamaaŋ wuə cira: «Bamaŋ cālāŋ-niŋ da ba jo, nelma maŋ dii yuuma-i, mi ka yuu-ni baa-ma.» Aa naa ce ba kã baa-yo ka jīna-yuə *Erədi cūŋ-nu.

24

Fāamaaŋo tēnaana Pol āndaanŋu-na

¹ Baŋ juə baa Pol ji hā fāamaaŋo-i, yinni naa cor, diiluŋ-yiŋgu-na, *Diilolojigāntaamba yuntienŋo-i Ananiyasi wuə sire baa nelle bīncuamba namba-i a jo baa āndaanŋu-i fāamaaŋo wulaa. Baa naa bi jo baa naacolŋo nana u duə ji piye cu ba huon-nu. Ba bī naacolŋo-i Tertulusi.

² Baŋ juə, fāamaaŋ wuə ce ba bī Pol jo. Uŋ juə, Tertulusi wuə doŋ tuə piye wuə: «Yuntie, in yen fiisaanŋu maŋ nuə-i daaku-i nuənei juə baa-ku. Nj migāŋ weima bai hā-ye.

³ I sie gbuu gbāa jaal-ni.

⁴ Mi sa taara mi bella-nie jīna ku'i cie mi ta mi cārā-nie miə ŋ ce jande aa ŋ kar ŋ tūŋgu-i i piye celle yon baa-ni.

⁵ Naacolŋ daayo-i nelieŋo sī; i daa u wuəra u gbo *Yuifubaa-ba-i baa ba-naa terni-na hiere. Nasaretitaŋ Diilonŋ-hūmelle yuntienŋo nana'o'i.

⁶ U taa u yii duə bi bēna *Diilodubuə-i hā-ye, ku'i cie i bel-o. [Ii naa cira i ce āndaanŋu-i miə cemma,

⁷ Lisiyasi* yan aa kã ka hūu-yo i wulaa fōŋgūə

⁸ aa cira mamaŋ da ma waa i jo naŋ wulaa.] Miŋ waanŋ mamaŋ, da kuə coima, u yaa-i ŋ yuu-yo.»

⁹ Yuifubaa baa cira ma yaanŋa yaa-i, keŋe ma cie dumei.

¹⁰ Fāamaaŋ wuə hā Pol baa āndaanŋu-i. Pol wuə cira: «Yuntie, mi suyaa miə nyunŋo saa jīna-nie āndacelle-na miə jāmālā-i-na. Terienŋu faŋgu-na, mi holle sa tie baa weima.

¹¹ Mi kãa *Yerusalemu-i-na da mi ka jaal Diilonŋo. Miŋ kãa, ku saa cor yinni cīncieluo ni hāi yogo. Da ŋ'a mi tāal-ni yuu-ba ŋ ne.

* 24:7 Sorosi ba yuntienŋo maŋ bilaa Pol ba bī u yaa dumaanŋo-na. Ničŋ 23.26.

12 Aa η yuu-ba da kuɔ ba daa mi ciε āndapirre baa moloŋo Diilodubuɔ-i-na, siɔ *Diilonelhāalādūnni-na, da ma'i bi sɪ yanga nanɣa, ba waŋ-ma. Da kuɔ ba bi daa mi wuɔra mi gbo nuɔmba-i, ba bi tiraa ba waŋ mafamma-i.

13 «Baŋ waanɣaŋ maaŋaŋ hiere daama-i ānɣbānɣbālām̄ma.

14 Mi gbāa waŋ maaŋaŋ baa-ni, ma yaa daama: Hūmelle maŋ bafamba ciεra di saa fa, muɔ mi suurii di yaa nuɔ-i ta mi cāa i bɪncuɔmbaŋ si-ire cu Diilonɔ maŋ huon-nu'i. Maaŋaŋ nyegāaŋ *ānjɪnamma-na baa *Diilopɔpuɔrbiemba seɛbebaa-ba-na, mi hūyāa-ma wuɔ ninsoŋo.

15 Mi hūyāa-ma miε nelfafaamba maŋ kuu baa nelbabalaamba-i hiere, yiingu dii baa yiingu, Diilonɔ ka sire-bei. Bafamba fεε maŋ daaba-i ba bi hūyāa-ma mei temma-i.

16 Terienɣu faŋgu-na, ku'i ciε mi ta mi gbān kpelle, mi baa cāl Diilonɔ-i, mi baa bi cāl moloŋo.

17 «Miŋ hilaa Yerusalemu-i-na ku bāaŋgu cuɔ. Miŋ kaa wuɔra, mi da gbeinɣa cellε bel mi nan-na da mi ji kāyā mi nellen-baamba-i aa bi da hā Diilonɔ-i.

18 Da η da ba daa-mi Diilodubuɔ-i-na, kuu dii ŋaa mii naa kā baa ma yaa-i: Mi kāa ka migāaŋ mi yuŋ-maama. Nuɔmba bɔi saa waa baa-mi! Ijieni saa bi waa!

19 Da ku waa wεima, Yuifubaa-ba maŋ hilaanɣa *Asi-i-na, ba yaa waa. Kuɔ mii naa cāl, ba yaa naa saaya ba waa nyunɣo-i-na a pigāaŋ-ni miŋ cālāa terienɣu maŋ nuɔ-i.

20 Baŋ kāa baa-mi *nellentaamba wulaa, ba kaa da cālmuɔ hayo-i haa-miε?

21 In̄ kāa, aa mi sire yiεra waŋ nelma maŋ miε: «Mi suyaa miε da η da ba ce mei āndaanɣu-i nyunɣo-i-na, kuu dii ŋaa miŋ hɪŋ taalunɣu-i kuomba siremma-na ku'i juɔ baa mafamma-i, ba ka ta ba nii-miε ma yaa nuɔ-i, ni ma'i sɪ, ba nuɔ wuɔ mi guɔlaaya bige-i?»

22 Fāamaanɔ-i ba taa ba bɪ-yo Felisi, wuɔ suyaa Yesu hūmelle-i konnu-die. Polŋ juɔ piye tɪ, u saa kar āndaanɣu-i yiingu faŋgu-na, wuɔ gbε-ba wuɔ: «Lisiyasi duɔ ji jo, maaŋaŋ da ma waa, mi ka tūnu-nei baa-ma.»

23 Aa naa waŋ baa sorosi ba yuntienɔ nanɔ-i wuɔ u dii Pol kaso jɪna. Duɔ dii-yo, u yaŋ u waa u fεεŋ nuɔ u jēnaamba ta ba gbā ba kā ba ne-yo aa ta ba ce u pɔpuɔrni-i.

24 Ku saa da yinni, wuɔ jo baa u ciεŋo-i aa naa puɔr ba ka bɪ Pol wuɔ u ji piye Yesu-Kirsa hūmellen-kunɣu-i pigāaŋ-ba. U ciεŋo-i, ba taa ba bɪ-yo Durusil, u waa Yuifuyiεŋo.

25 Pol wuɔ jo ji tuɔ piye baa-ba nelien nuɔ niŋ saaya η ce Diilonɔ huɔnɣa-i dumaa, baa niŋ saaya η bel η fεε dumaa, baa Diilonɔ un̄ kaa yuu-ye dumaa. Un̄ piiyen, Felisi hol diε doŋ ta di tie, wuɔ cira: «Yiεra dumaa nyunɣo-i-na; da mi ji da mi fεε yiingu maŋ nuɔ-i, mi ka tiraa ce ba bɪ-ni η jo.»

26 U taa u bi ne wuɔ sɪ Pol ka hā-yo gbeinɣa. A ce dumaanɔ-na, wuɔ tuɔ puɔr ba ta ba bɪ-yo kpεkpε ba hā-yo.

27 U ciε dumεi suu! Naacolɔŋo nanɔ ji jo ji hor-o fāamaansɪnni-na. A ne da bienɣa hāi naa cor tɪ. Naacolɔŋo faŋo-i ba taa ba bɪ-yo Pɔrkusi-Fεtusi. Felisiŋ taa u taara Yuifubaa-ba dɔl-o dumaanɔ-na, wuɔ yaŋ Pol dii kaso-i-na u saa hiel-o.

25

Fεtusi tɪnaana Pol āndaanɣu-na

1 Fεtusiŋ juɔ ji hor Felisi-i, wuɔ ce yinni siεi aa naa sire kā *Yerusalemu-i-na.

² Uŋ k̄āa, *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i baa nelle yuntaamba sire k̄ā baa Pol maama-i u wulaa ka ta ba waana.

³ Aa naa cira wuɔ u ce jande aa u jo baa-yo Yerusalemu-i-na ba ji ce u āndaanġu-i. A ne da ba taara u jomma-na ba ko-yo hūmelle-na.

⁴ Fətusi wuɔ waŋ baa-ba wuɔ Pol siε gbāa jo, uu dii kaso. Aa cira fuɔ fεrε-i u saa jo duɔ ji vaaya Yerusalemu-i-na;

⁵ da kuɔ Pol cālāa, duɔ u ta, ba hiel nuɔmba ba gbonu, da ba ka hi Sesare-i ba ka ce u āndaanġu-i.

⁶ Fətusiŋ ciε yinni maŋ Yerusalemu-i-na aa bir k̄ā Sesare-i-na, ni saa cor yinni cncieluo-i. Uŋ k̄āa yiingu maŋ nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, wuɔ k̄ā gēŋgerterienġu-na aa naa ce ba jo baa Pol.

⁷ Baŋ juɔ baa-yo, *Yuifubaa-ba maŋ hilaa Yerusalemu-i-na k̄ā, baa sire cīlā-yuɔ hiere ta ba gbu ba kar coikāŋkarēiŋa ba haa-yuɔ.

⁸ Pol wuɔ cira: «Mi saa cāl manamma Yuifu ba Diilon-hūmelle-na, mi saa bi cāl manamma *Diilodubuɔ-i-na, mi saa bi tiraa cāl *Oromε ba *jāmatigi-i, na hiire-miε hama-i nuɔ-i?»

⁹ Fətusiŋ taa u taara Yuifubaa-ba dɔl-o dumaanġo-na, wuɔ yuu Pol wuɔ: «Ŋ taara mi k̄ā baa āndaanġ daaku-i ka ce-ku Yerusalemu wεi?»

¹⁰ Pol wuɔ cira: «Mei āndaanġuŋ hii fāamaanġ ba terienġu-i ku kar kusuŋ-nu'i, ku siε gbāa bir k̄ā terienġu naŋ-nu. Naŋ fεrε-i ŋ suyaa kerre wuɔ mi saa cāl Yuifubaa-ba-i.

¹¹ Da kuɔ mi cālāa ninsoŋo, aa miŋ ciε mamaŋ ma hii ba ko-mi, mi siε cīna kuliingu-i. Nga baŋ haa mamaŋ miε, da kuɔ mi saa ce-ma, molo siε gbāa hā-ba baa-mi. Kuŋ hii terienġu maŋ daaku-i, yaan āndaanġu-i na hā Oromε ba jāmatigi-i baa-ku.»

¹² Fətusi wuɔ piyye baa u caantaamba-i aa naa waŋ baa Pol wuɔ: «Niŋ'a i yaŋ āndaanġu-i hā jāmatigi-i, ŋ ka k̄ā u wulaa.»

Fetusibaa-ba saa Pol āndaanġu maama

¹³ A ne da nellentienġo naŋo waa ba taa ba bī-yo Agirpa*. Agirpa tūɔ naŋo waa, ba taa ba bī-yo Berenisi. Fətusiŋ ciε Pol āndaanġu-i, ku saa da yinni, Agirpa-i baa u tūɔ-i baa jo Sesare-i-na wuɔ ba ji jaal Fətusi-i.

¹⁴ Baŋ juɔ ji ta ba da yinni dumaanġo-na, yiingu naŋu-na, Fətusi wuɔ biε Pol kūŋgu-i tuɔ piyye baa-ba wuɔ: «Mi juɔ ji da Felisi bilaa naacolŋo naŋo-i jīna dii kaso-i-na.

¹⁵ Miŋ k̄āa *Yerusalemu-i-na, *Diiløjigāntaamba yuntaamba-i baa *Yuifu ba bīncuɔmba jo mi wulaa wuɔ mi ko-yo, mi baa yaŋ-yo.

¹⁶ Mi gbε-ba miε *Oromεbaa miε diε bel moloŋo-i aa i saa ce u āndaanġu-i i siε gbāa ko-yo.

¹⁷ Ba sire jo baa-mi. Iŋ juɔ mi saa sere; ku cuo kaala-i-na, mi ce ba jo baa-yo i diε ji ce u āndaanġu-i.

¹⁸ Mei na'a sī u ciε kuubabalaanġu naŋ temma-i, a ji da ma'i sī.

¹⁹ Ba fanu ba-naa ba Diilon-hūmeller-ŋ-kūŋ-nu, baa naacolŋo naŋ kūŋ-nu. Naacolŋo faŋo-i wuɔ ba bī-yo Yesu. U kuu, Pol fuɔ wuɔ u kuu aa sire.

²⁰ Mei ne nel daama cu mi huŋga-i; mi saa suɔ miŋ ka ce kumaŋ. Mi naa mi yuu Pol da kuɔ u taara āndaanġ daaku k̄ā Yerusalemu.

²¹ Pol wuɔ fuɔ āndaanġu sa k̄ā terienġu, kerε kuŋ hii terienġu maŋ nuɔ-i, i yaŋ-ku i hā *jāmatigi-i baa-ku. Mi naa mi ce ba bir dii-yo jīna miε da mi da yiingu, mi saanġ-yo hā jāmatigi-i baa-yo.»

* 25:13 Ba gbε Erōdi-Agirpa maŋ hāalŋ-wuoŋo yaa-i. Nieŋ *Erōdi sinni-na dii ānfirnumma-na.

²² Agirpa wuɔ cira: «Naacolŋ daayo-i meɪ taara mi da-yo baa mi yufelle u piye mi nu.»

Fetusi wuɔ cira: «Weiima sɪ, bisɪnuɔ ŋ ka da-yo.»

²³ Ku cuo kaala-i-na, baa saan Agirpa-i baa niimarni u jo ji suur gēŋgerdunġu-na baa u tūɔ-i baa sorosi ba yuntaamba-i a naara nelbōmbōmbaa-ba man waa nelle-na. Ban juɔ, Fetusi wuɔ ce ba jo baa Pol.

²⁴ Ban juɔ baa-yo, Fetusi wuɔ cira: «Nellentienŋo-i baa namaa naman dii bande-i-na hiere, na daa naacolŋ daayo-i ke? Min kaa Yerusalemu-i-na, Yuifubaa-ba-i hiere ba sire jo mi wulaa, aa tiraa nyaanu-mie jo bande-i-na, wuɔ naacolŋ daa u saa baa kuliŋgu.

²⁵ Muɔ da mi ne, mi sie da uŋ cie kuman aa ba'a ba ko-yo. Nga uŋ ciere i yan andaangu-i hā jamatigi-i baa-ku, mi ka saan-yo hā-yo baa-yo.

²⁶ Mi saa da nelma jebi u kŋngu-na da mi nyegēŋ saan hā jamatigi-i, ku'i cie na da mi cie ba jo baa-yo nyunġo-i-na i die ji yuu-yo Agirpa nan ferē-i ŋ yufelle-na, ku nie sɪ mi ka gbāa da manamma nyegēŋ.

²⁷ Mei nie da, da na bel moloŋo-i da na saan-yo terienġu nan-nu, uŋ cie kuman na bel-o, na saaya na nyegēŋ-ku hā terienġu fanġu taamba-i bafamba bi suo.»

26

Polŋ waan maman baa Agirpa-i

¹ Agirpa wuɔ cira: «Pol, andaangu-i dii nuɔnei wulaa-i; piye maman dii nan wulaa.» Pol wuɔ fara u nanġa-i aa naa cira:

² «Nellentie, *Yuifubaa-ban haa maman mie hiere, nin hāa-mi hūmelle-i mi da mi wan man bilaa dumaa tūnu-nie nyunġo-i-na, ku dolaanu-mie cor.

³ Na nin yer terienġu man nuɔ-i, molo sie gbāa pigāan-ni Yuifu ba bincuaŋ-maama-i, aa ŋ suo ban fanuŋ ba-naa nelma man nuɔ-i hiere. Terienġu fanġu-na, jande, fē ŋ huɔŋga-i aa ŋ nu mi nelma-i.

⁴ «Ma min siire ce kuman *Yerusalemu-i-na, Yuifubaa-ba-i hiere ba suyaa-ku.

⁵ Nyunġo saa jina-yie baa i-naa. Ba suyaa wuɔ *Fariŋleyien muɔ, aa tiraa suo wuɔ i Diilon-hūmellen-kunġu kuolaaya yan Yuifubaa-ba namba-i. Da ŋ yuu-ba, da ba'a ba ka wan ninsoŋo-i baa-ni, ba ka wan-ma baa-ni.

⁶ Aa da ŋ da ba ce mei andaangu-i nyunġo-i-na, kuu dii ŋaa Diilon uŋ paa nunġu man baa i tobaa-ba-i, min hŋŋ ku taalunġu-i, ku'i juɔ baa mafamma-i.

⁷ *Isirahel-baamba-i hiere ba kunġu-na ba hŋŋ ku taalunġu-i, ku'i cie ba ta ba cārā Diilonŋo-i bāanġu-i baa isuaŋgu-i.

«Nellentie, muɔ min bi hŋŋ taaluduŋgu fanġu-i, Yuifubaa-ba gāŋ baa-mi ma yaa nuɔ-i.

⁸ Namaa nie-ma nie, Yuifubaa namaanŋo-i, aa cira Diilonŋo sie gbāa sire kuomba-i?

⁹ Mei ferē man daami-i, mii naa da nie sɪ mi saaya mi gbāŋ kpelle a hiel Nasaretitan Yesu yerre-i nuɔmba nunn-na.

¹⁰ Mi taa mi ce ma yaa-i Yerusalemu-i-na. Baman naa cu Yesu huon-nu, *Diilojigāntaamba yuntaamba naa hā-mi hūmelle-i mi bel ba fōŋgūɔ dii-ba kaso, aa da ba'a ba ko-ba, mi sa yagar.

11 Mi taa mi wuəra *Diilonelhaalādunni-na hiere mi ce-ba gbomma. Mi taa mi taara mi kpakpaa-ba hiel-ba Yesu hūmelle-na. Mi huŋgaŋ ŋa naa gbuu du baa-ba dumaŋŋo-na, da mi ce mi hel nyaa ba huŋŋ-nu nilɛŋa nanja-na.»
(Pəpuər. 9.1-19; 22.5-16)

12 «Miŋ waa ta mi ce karaaŋgu faŋgu-i, yiinggu nanŋu-na, Diilojigāntaamba yuntaamba ji hā-mi hūmelle-i mi ta mi kā Damasi.

13 Mi waa baa nuomba namba. Nellentie, muəmei tūə-niŋ, bāaŋguŋ juə hi yuhuŋga-i, miə mi ne da cecerma nan temma hilaa dərɔ-i-na jo ji dii-ye huŋga. Cecerŋ daama taa ma carra ma yan bāaŋgu-i.

14 Yiə pāŋ cii hiere, meɪ nu molo piye baa-mi ebiremma-na wuə: «Sol, bige-i ciə ŋ ta ŋ ce karaaŋ daaku temma-i baa-mi? Ŋ saa suə wuə ŋ ce gbāŋgbāŋ wei?»

15 «Miə yuu miə: «Hai moloŋo-i piiyen?»

«Kutieno gbē-mi wuə: «Muə Yesu, muəmei piiyen, ŋ ce karaaŋgu-i baa muəmei.

16 Sire ŋ yiera. Mi caraaya-niə da mi ce-ni mi cāraŋ nuə, aa niŋ daa maman daama-i nyunŋo-i-na, ŋ ce ma watien nuə baa miŋ ka ta mi pigāaŋ-ni maman hiere.

17 Mi ka puər-ni ŋ nellen-baamba wulaa baa *niəraamba bi wulaa. Mi ka waa baa-ni, molo siə gbāa ce-ni bŋkūŋgu.

18 Kā ŋ ka hiel-ba kukulma-na ŋ dii-ba cecerma-na. Kā ŋ ka hūu-ba *Sitāni wulaa ŋ hā Diilonŋo-i baa-ba. Da ba hūu mi maama-i, ba āmbabalma ka hur aa ba nunŋu ka waa baa Diilonŋ-baamba-i.»

19 «Nellentie, Itien ŋ caraaya-miə a waŋ maman baa-mi mi siə gbāa yagar-ma.

20 Mi duəŋ Damasi yaa nuə-i igēna ta mi waŋ u maama-i, aa hel terienŋu-na kā *Yerusalemu. Miŋ siire Yerusalemu-i-na, mi wuəra gbuo *Yude nilɛŋa-i hiere ka cor baa niəraamba-i. Mi taa mi piye baa-ba miə: «Naanaŋ na ciləbalaŋo-i aa na suur Diilonŋ-hūmelle-na. Yaan na ciluə tūə fa ku yaa pigāaŋ wuə na naana na ciləbalaŋo-i ninsorŋo.»

21 Da ŋ da *Yuifubaa-ba bilaa-mi *Diilodubuə-i-na ta ba taara ba ko-mi, ku yunŋu yaa kufaŋgu-i.

22 Ŋga Diilonŋo saa hūu-ma. Ji hi baa nyunŋo, muəmei daami ta mi waŋ u maama-i baa nuomba-i hiere, mi sa bə moloŋo baa-ma. *Diilopəpuərbiemban siire waŋ maman a naara *Moisi-i, mi tɪr ma yaa-i; mi saa haa manamma meɪ.

23 Ba waanŋ-ma wuə: «Diilonŋ ŋ ka saanŋ *Konkortienŋo man, u ka mullɛŋ. Aa duə ku, u yaa ka sire igēna kuomba həlma-na. Duə sire, u ka pigāaŋ i baamba-i konkor-hūmelle-i baa niəraamba-i hiere.»

24 Polŋ juə piye hi terienŋu daaku-i, Fətusi wuə kaasŋ da gbagaga wuə: «Pol, nu ŋ siə waa dii ŋ fere nuə! Sebe siire ŋ yunŋu-i!»

25 Pol wuə cira: «Fətusi, mi saa piel. Miŋ waŋ-man duma ma ciə duməi.

26 Man ciə terienŋu man nuə-i, ku saa fuo. Agirpa suyaa-ma hiere, ku i ciə mi da holle yiera u yaanŋa-na ta mi waŋ-ma.»

27 Aa naa cira: «Nellentie, Diilopəpuərbiemban waanŋ maman, ŋ hūyāa-ma wei? Mi suyaa miə ŋ hūyāa-ma.»

28 Agirpa wuə cira: «Pol, ŋ taara ŋ ce-mi Kirsu wuə hoi dumandɛ-i-na wei?»

29 Pol wuə cira: «Da ku fiə waa fiəfiə sɪ, weɪma sɪ. Aa nan diei sɪ, miŋ piiyen baa namaa naman hiere nyunŋo-i-na, mi cārā Diilonŋo-i miə u ce-na meɪ temma-i; ŋga maman daa-mi daama-i u baa yan ma yaa da-na.»

³⁰ Poln juo piiye tɪ, Agirpa-i baa Fetusi-i a naara Berenisi-i baa baman waa hiere, baa sire ta ba hel.

³¹ Uman duo puur duo piiye, wuo: «Mei saa suo kumanj cie ba bel naacolj daayo-i aa migaan ta ba taara ba ko-yo.»

³² Agirpa wuo tuo piiye baa Fetusi-i wuo: «Kuo u saa naa cira na yan andaangu-i ha *jamatigi-i baa-ku, dumande-i-na nii naa nanna-yuo.»

27

Ba kaa baa Pol jamatigi wulaa

¹ I tamman juo hel yinggu-na die ka *Itali-i-na, baa cira i ta baa baatonjo, aa naa dii Pol sorosi ba yuntienjo nanjo nan-na a naara kasobiemba namba. Ba taa ba bl sorosi ba yuntienjo fanjo-i Yulusi. U waa *jamatigi sorosibaa-ba yaa nuo-i.

² Inj taa baa baatonjo manj, uu naa hel Adarmiti jo aa bir tuo ka *Asi-i-na. Naacoljo nanjo waa baa-ye, ba taa ba bl-yo Aritarke; u taa u hel Tesalonike, dii Maseduoni mara nuo.

³ Inj taa yinggu manj nuo-i, ku suo kaala-i-na, yie ka ka hi Sidō. Yulusi taa u ce baa Pol u cor. Inj hii Sidō-i, wuo ha-yo humelle-i u suur nellenj-huonjga-na ka taara u yufienj-niini-i u jenaamba wulaa bir jo.

⁴ Inj siire Sidō-i-na die cor, fafal muo ta mu jarā-yie. Yie naa yie ciil ka bella Sipire kotuonju-i tie ka,

⁵ ka ka cor Silisi-i aa sire ka cor Pānfil-i ka ka hi Mira, dii Lisi mara nuo.

⁶ Inj hii Mira-i, sorosi ba yuntienj wuo da baatonjo nanjo hilaa Alesāndiri tuo ka Itali-i-na, wuo ce i hel suur u yaa nuo-i.

⁷ Inj biyaa humelle-i, i saa gbāa tie gbar fafamma; i cie sūlma-i dumei die ka hi Kinide-i. Kunj cie dumaanjo-na, i daa yinni humelle-na. Inj juo ne da fafalmu sa hūu-ma, yie karnu hel Salmone, a ciil Kireti kotuonju nanju-na.

⁸ Inj fie ka terienju-na, i cie sūlma-i dumei aa die hi baatonj ba munyerammu manj banj blj-munj «Munyerarafammu-i»; dii Lase caangu-na.

⁹ I bāanju suo humelle-na cor, a ce *Yuifu ba sūngu manj banj dii-kunj dikarahuonju-na, ku ji cor. Kuo migaan ta ku balan-yie baatonjo gbarma-na ku ka. Poln daa-ku dumaanjo-na, wuo gboya bamanj waa baatonjo-na wuo:

¹⁰ «Mi jēnaan namaa, die suuye i yufienja-i aa cor, i sie ka hi. Baatonjo sie hi, conjorni sie hi! Aa mie fere-i die saa gbān, i ka tle-manj.»

¹¹ Baatonjo yuntienjo-i baa u tienjo-i baa yagar Pol nunju-i. Sorosi ba yuntienj wuo bi cu ba huonj-nu.

¹² Inj ŋa naa yiera munyerammu manj nuo-i, mu saa fa waan-huonju-i. Munyerammu nammu bi waa Feniki-i-na dii Kireti basuurunju-na. Inj waa baa bamanj, ba fōnjgūo baa cira i gbān kpelle a hi terienju fanju-i, kere ba taara ba ka tlena kusuonj-nu'i aa waanjo cor.

¹³ Fafalmu manj taa mu jo huonju fanju-na, mu saa waa baa fōnjgūo dumaa. Muo hilaa cicaaryanga ta mu ka doryanga. Baa da nie si ma ka dol-ba. Baa ce yie sire bella Kireti kotuonju-i tie ka.

¹⁴ I saa maa, fafalmu nanj tenj muo sire i doryanga-na a jo ji suuye-yie; ba bl fafalmu fammu-i «Erakilō».

¹⁵ Baatonj wuo tuo ka kotuonju; i saa gbāa die yiera-yuo, yie naa yie yanj muo ta mu ka baa-ye mu jankammu.

¹⁶ Yie ka ka cor terienju nangu kotuonju-na aa yan-ku i nadienj-na. Ba bl terienju-i Koda. Kuo cinnu-yie celle fafalmu-na. Benjo nanjo waa baa-ye tuo kāyā-yie. Inj cīenu dumaanjo-na, yie gbān baa ufanjo-i haa-yo baatonjo-na.

17 In haa-yo, maacenciraamba man̄ dii baatonjo-na, baa ce iyiemba a pərā baatonjo-i wuɔ u baa ji biɛna. Yiɛ k̄aalá yiɛ s̄i fafalmu ka k̄a baa baatonjo-i Libi j̄amalá yan̄ga u ka nyugūŋ h̄iɛmugān̄gu-na yiɛra i wulaa; a ce dumaanjo-na, yiɛ hiire baatonjo kompan̄ga-i aa naa yan̄ i fere h̄a fafalmu ta mu k̄a baa-ye mu mun̄kammu.

18 Ku cuo kaala-i-na, fafalmu yagar ce h̄umma ta ma sagalla-yiɛ b̄ombōŋ ma naara. Yiɛ naa yiɛ parra con̄gorni-i nanna h̄umma-na.

19 Yiinḡu fan̄gu curoŋo-na, baman̄ ciɛŋ maacemma-i baatonjo-na, baa biɛ baatonj-bim̄binni-i baa ba fereŋ nammu a nanna-niɛ.

20 I ciɛ yinni b̄oi molo sa da b̄aan̄gu yufelle baa m̄aɛŋa-i hiere. Fafal muɔ bi t̄iɛ mu temma-i kun̄an̄gu sa parra-muɔ. I saa tiraa tiɛ h̄iŋ taalun̄gu i fereŋ nuɔ.

21 I daa yinni i saa wuo kuuwuon̄gu. Pol wuɔ sire yiɛra i h̄olma-na aa cira: «Mi j̄ēnaaŋ namaa, kuɔ naa naa nu mi nun̄gu-i aa i t̄ena dii Kireti-i-na, maman̄ juɔ ta ma da-ye daama-i a ji ce i tiɛ nanna con̄gorni-i, maa naa saa da-ye.

22 Maman̄ dii fiefie-i-na, fiɛŋ na h̄ommu-i, molo siɛ ku, baatonjo yaa ka t̄e-man̄ yon̄.

23 Min̄ cuu Diilonjo man̄ huon̄-nu'i ta mi c̄aa-yo, u puɔraa *d̄əp̄əpuɔrbilonjo nan̄o-i mi wulaa isun̄gu-na u ji wan̄ baa-mi

24 wuɔ mi baa k̄aalá, keɛɛ da ku fiɛ ce niɛ niɛ, mi ka hi j̄amatigi-i u ce mi āndaan̄gu-i. A ce dumaanjo-na, baman̄ dii baa-mi hiere u ka bi kor-ba, u siɛ yan̄ ba ku.

25 Terien̄gu fan̄gu-na, fiɛŋ na h̄ommu-i, mi haa mi nan̄ga-i Diilonjo-na. Un̄ waaŋ-ma dumaa u ka bi ce-ma dumɛi.

26 Mi suyaa miɛ fafalmu ka k̄a baa-ye ka nanna bomborma namman̄.»

27 Fafalmu biɛŋ baa-ye da suu h̄umma-na a ce yinni c̄incieluo ni siɛi. C̄incieluo ni naa yiinḡu isun̄gu-na, isuɔholleŋ juɔ ta di hi, baman̄ ciɛŋ maacemma-i baatonjo-na, baa suɔ wuɔ i piɛ bomborma namma.

28 Baa fi h̄umma pupurma-i a da ma yuu m̄etiribaa komorre baa c̄incieluo nieh̄ai. Yiɛ cor. In̄ kaa maa c̄ellɛ, ba tiraa fi-ma, a da ma yuu m̄etiribaa komorre baa niisiɛi.

29 Baa ta ba k̄aalá wuɔ s̄i baatonjo ka k̄a ka j̄un̄ t̄amp̄iɛŋa h̄umma-na. Baa ful baatonjo fagammu naa huon̄-yan̄ga-na aa t̄ena ta ba niya cuo kaalma-i.

30 Ku huon̄gu-na, baa ji ta ba taara ba hel gbar. Baa hiire beŋo man̄ waa baa-ye baatonjo-na aa gb̄ɛ-ye dumaa wuɔ ba taara ba hiire gbu baatonjo fagammu nammu yaan̄ga-na a bella-yuɔ u baa ji bibirre.

31 Pol wuɔ gb̄ɛ sorosibaa-ba-i baa ba yuntienjo-i wuɔ: «Da ŋ da na yaan̄ balan̄ daaba hel, na ka t̄e-man̄.»

32 Baa naa hiel beŋo-i aa vaa-yo baa iyiemba namba bella-yuɔ. Polŋ juɔ piye dumaanjo-na, sorosibaa baa kar iyien̄ daaba-i aa naa yan̄ beŋo ta.

33 In̄ t̄enaana tiɛ cie cuo kaalma-i, Pol wuɔ cira: «I ciɛ yinni c̄incieluo baa ni naa yaa d̄ei hoculle-na, aa molo saa dii kuuwuon̄gu u nun̄gu-na.

34 Jande, wuyaan̄! Ku yaa f̄ŋḡuɔ ka da-nei na hel-mɛi. Baa na tie holle, i ka hi h̄inni hiere unan̄ yun̄gu siɛ jan̄-yo.»

35 Un̄ piye dumaanjo-na, *buruo nan̄o waa, wuɔ biɛ-yo aa jaal Diilonjo-i ba yaan̄ga-na hiere aa b̄ul-on̄ a don̄ tuɔ wuo.

36 Sireiŋa suɔ da-ba hiere baa k̄a ba ta ba wuo.

37 Miɛ man̄ waa baatonjo-na, i waa nuon̄ miɛ nuɔs̄uɔ komuɔŋa siɛi baa c̄incieluo nuon̄ miɛ niediei.

38 Baatonj daa wuɔ t̄ȳȳa d̄imma yaa b̄oi. Ban̄ juɔ wuo t̄i, baa huɔl-ma k̄unna h̄umma-na a parra con̄gorni-i aa baatonjo duɔ ce fiefie.

39 Cuon juo kaal, maacenciraan baa fara da terienḡu nanḡu-i ba saa suo-ku, aa da hūmma wuyaa terienḡu fanḡu yiēḡu nanḡu-i. Baa cira ba ka gbān kpelle hi terienḡu fanḡu-i.

40 Baa fir baatonjo-i aa yan fagammu-i dii hūmma-na, aa naa bi fir yilemmu iyiemba-i. Ban cie mafamma-i, baa vaa baatonjo kompanḡa-i yaanḡa-na fafalmo da mu kā baa-ye terienḡu daaku-na.

41 Inḡ taa ka hi halma namma-i, hīemugāanḡu kuo yiera baatonjo-i u saa gbāa duo cor. U yaanḡa suurii hiere hīemugāanḡu-na. Hūnḡ maa ta ma jo ma nanḡ u tuole-i ma kara-die.

42 Sorosibaa-banḡ daa-ma dumaanjo-na, baa cira ba ko kasobiemba manḡ waa baa-ye hiere wuo sī da ba so hel ba ka gbar.

43 Ba yuntienḡ wuo cie-ba. U saa tuo taara ba ko Pol ku'i cie wuo cie-ba aa naa cira: «Bamanḡ suyaanḡ somma, ba ta yaanḡa ba ta ba so ba kā bomborma-na,

44 banamba ka nyugūnḡ baatonḡ-yilanni-na cu ba huonḡ-nu.» Ba cie dumei a gbāa huol hiere; molo saa tīe-manḡ.

28

Polbaa-ba huolaa kā Malti

1 Inḡ namalāayā huol hūmma-na tī huonḡu manḡ nuo-i, yie yuu, baa cira terienḡu fanḡu-i ba bī-ku Malti.*

2 A ne da diilo taa u dāa, waanḡu'i daaku. Terienḡu fanḡu taamba silaa ce baa-ye, a dii dānḡbḡguonḡu nanḡ temma aa bī-ye i ka tīe yiraanḡ.

3 Pol wuo kaal daamienḡu nanḡa duo dii dāamu-na, a ne da gbeina waa galla-yei, Pol saa da-yo. Dāamuḡ wurii bel-o, wuo donḡ Pol nanḡa-i a pānḡ nyaar.

4 Terienḡu fanḡu taambuḡ daa mafamma-i, ba tīnḡu nanḡu waa ba taa ba bī-ku «Ninsontienḡo», baa ta ba piye baa ba-naa wuo: «Naacolḡ daayo sie waa dii nelfefeiḡo, u ka waa nelkoronjo. Na saa da, unḡ fiē kor hūmma-na, Ninsontienḡo saa yanḡ-yo.»

5 Pol wuo misirraḡ jīenjo-i dii-yo dii dāamu-na aa yiera tuo ne; bīnḡkūnḡu saa ce-yo.

6 Ba taa ba ne wuo sī u ka pānḡ nyuraḡ terduonḡu fanḡu-na, sisḡ u ka pānḡ ku. Baa niya, niya, ba saa ji da bīnḡkūnḡu cie. Baa bir yanḡ aa ta ba piye wuo: «Naacolḡ daa u sie waa dii gbānḡbānḡ.»

7 Inḡ waa terienḡu manḡ nuo-i, ba faamaanjo dumelle saa naa maa baa-ku. Ba taa ba bī-yo Pubilusi. Wuo gbuu bel-e nḡaa u jēnaanḡ mie aa ce i ce yinni siei baa-yo u dumelle-na.

8 U to wuo waa galla; wuo sa waa hīnni, toḡotoḡoninjo'i waa-yuo aa u kūoma tiraa huol da pāmpāmpānḡ. Pol wuo suur ka haa u nammu-i yuo aa cārā Diilonjo-i hā-yo; wuo pānḡ sire.

9 Polḡ siire bīncainjo-i, jaamba manḡ waa nelle-na, baa jo u ji sire-bei.

10 Unḡ siire jaamba-i dumaanjo-na, baa migāanḡ bel-e fafamma naara. Inḡ juo'a i ta, bīmbīnni manḡ maama-i waa-yie hiere, baa hā-ye baa-ni wuo i bel i nanḡ na tīe kā.

Polbaa-ba curaa Ḳromu

11 I cie caamba siei Malti-i na aa suo die cor. Inḡ'a i ta, yie suur baatonjo nanjo-na, ba bī-yo «Diyosikuur» ku yunḡu yaa wuo plēbaa.† Baatonjo fanḡ wuo hilaa Alēsāndiri a jo ji yiera cie waanḡ-huonḡu cor.

* 28:1 Hūmma-i diyaa Malti-i huonḡu. † 28:11 Plēbaa daaba-i, ba taa ba bī unanjo-i Kasitor aa bī unanjo-i Polusi. Gireki ba tīnḡu-i waa. Baatonḡ-maacenciraanḡ baa biyaa-ku ku ta ku niya-bei.

12 Inj taa dumaanjo-na, yiε kā ka hi Sirakuse; yiε ce yinni siei kusuonju-na aa cor.

13 Inj curaa, yiε bella konkondaangu-i kā ka hi Erejo.

Ku cuo kaala-i-na, fafalmu nanj muo sire i huon-yanja-na ta mu tish-ye; a ce dumaanjo-na, yiε ce yinni hai yon aa hi Pusoli-i.

14 Inj hii nelle fande-i, yiε da Diilon-dunj-baamba namba. Baa cira i tlena ce yinni niehai baa-ba. Yiε tlena ce yinni fanni-i aa suo cor tie kā *Oromu-i-na.

15 Diilon-dunj-baamba manj Oromu-i-na ban juo nu wuo i jo dii, baa sire jarā jo nelle nande-na, ba bi-de «Ducanni siei». Banan baa cor jo Apiyusi sanja-na da ba ji jarā-yiε. Polnj juo'a u ne da-ba, wuo jaal Diilonjo-i aa naa migāan dii sireinja u ferej nuo.

16 Inj kaa hi Oromu-i, ba saa dii Pol kaso-i-na baa kasobiemba namba-i; baa ce u kā ka bie dunju u denj, aa jina sorosiyiε tuo niya-yuo.

Polnj cie kumanj Oromu-i-na

17 Polbaa-ban hii *Oromu-i, wuo ce yinni hai, sielinj-yiingu-i, wuo bi *Yuifu ba bincumba manj waa terienju-na ba jo u wulaa. Ban juo, wuo gbē-ba wuo: «Tobin namaa, nanj daa mi bē-na de-i, ku saa balan. Mi saa cāl miε nellenj-baamba-i, mi saa bi guola manamma i bincunjo-hümelle-na, nga ba bilaa-mi *Yerusalemu-i-na a ha *Oromεbaa-ba-i baa-mi.

18 Oromεbaa-ba yuu-mi, mi bie piye. Ba ne da mafamma saa hi mi kuliingu. Ba'a ba nanna-miε,

19 nga i nellenj-baamba yagar wuo ma sie gbāa ce. Ku yaa nuo-i mi naa miε ba yan mi andaangu-i ha *Oromε ba *jamatigi ka ce-ku. Na baa ji da nie si mi taara da mi dii mi nellenj-baamba yunni-i weima-na? Ma'i si.

20 Ku'i cie mi bi-na da mi ji wanj ma yaanja-i baa-na. *Isirahel-baamban hnj kumanj taalunju-i, ba bilaa muonjo-i kufanju maama'i nuo-i dumandε-i-na.»

21 Bincunjo baa cira: «Fε nj huonja-i; i saa da sebe hilaa *Yude-i-na jo wuo nj cie weima, i saa bi da i natobinjo nanjo juo wuo nj guolaaya binjingu.

22 I suyaa yiε ninj suurii Diilonj-hümelle manj nuo-i, nuomba cina-die terni-na hierε, nga miε taara nanj fere-i nj wanj di maama baa-ye.»

23 Ban piye dumaanjo-na, baa dii yiingu baa ba-naa.

Yiingu fanju juo hi, baa jo maar yidielangu-i Pol wulaa dii u dumelle-na. Pol wuo bie *Diilon-bāangu maama-i tuo piye baa-ba, a donj cucuuyunju-na ji tuo hi dānambāangu. Duo tuo piye u kā, u ka bie *Moisi *anjnamma-i piye baa-ba, kuniε u bie *Diilopəpuərbiemba maama-i a piye baa-ba. U taa u ce mafamma-i ba da ba suo wuo unj wanj mamanj Yesu kunju-na coima si.

24 Banan baa hu-ma, banamba saa hu-ma.

25 Kunj cie dumaanjo-na, baa hel ba-naa honninj aa naa sire ta ba ta. Pol wuo cira: «Ma dɔlɔɔ *Diilon-Yalle puor *Isayi-i i bincumba wulaa. Diilon-Yalle gbiε-yo wuo:

26 *Ka nj ka wanj baa Isirahel-baamba-i wuo ba nu nelma-i nga ba sa suo ma yaanja-i; ba ne colcol nga ba sa da binjingu.*

27 *Ba nyaayā ba fere.*

Ba suuye ba tunni-i ba sa taara ba nu baa-ni, aa suuye ba yufienja-i ba sa taara ba da baa-ya.

Ba sa taara ba suo mi nelma yaanja-i aa jo mi ji kor-ba.»‡

28 Pol wuɔ cira: «Terienɔ fangu-na, na saaya na suɔ wuɔ fiɛfiɛ-i-na, Diilonɔ birii saan konkor-nelma-i hã *niɛraamba baa-ma. Bafamba fuɔ, ba ka nu-ma.»

[29 Polɔ piiye dumaanɔ-na, Yuifubaa baa gbuu ta ba fanu ba-naa u nelma-na ba kũɔ.]

30 Pol wuɔ biyaa u yerrenɔ dũngu Ɔɔɔmu-i-na. U ciɛ bienɔ hãi dũngu fangu-na. Nuɔmba taa ba kã u wulaa. U saa tuɔ donya molonɔ u ferɛɛɛ nuɔ.

31 U taa u wanɔ Diilonɔ-bãangu maama-i baa nuɔmba-i aa tuɔ kalan-ba baa Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-i. U holle saa ta di tie baa ma cemma-i aa u waa u ferɛɛɛ nuɔ.

Polɔ nyegāan seɓe man há Ɖɔmɔtaamba-i Nelmuoyamma

Ɖɔmɔtaamba nuɔ Diilonɔ-nelma-i nuɔmba nanɔ wulaa aa hūu-ma. Polɔ nuɔ ba maama-i dumaanɔ-na, unɔ juɔ'a u ká, u nyegēn seɓe daayo-i duɔ tūnu-bei wuɔ u ka ká ba terienɔgu-na ka jaal-ba.

Pol firiinu *Neldɔdɔlma-i baa-ba seɓe daayo-na. U nelma-i hiere ma káa ka jūr nelma diei nuɔ; wuɔ *Yuifuyien nuɔ o, Yuifuyien nuɔ sí o, da η haa η nanɔga-i Yesu-i-na yonɔ, Diilonɔ tuɔ kán-ni nelviin nuɔ aa u *Yalle ta di káyá-nie η wuɔsaangɔ-na (sap. 1-8).

U piye Yuifubaa-ba manɔ cinaana Yesu-i ba kúnɔgu-i: Wuɔ banɔ cinaana Yesu-i, Diilonɔ firiinu u huɔnɔga-i baa *nieraamba manɔ hūyáa u maama-i a kor-ba. U cie kufanɔgu-i a pigāan wuɔ nuɔmba-i hiere ba maama dɔlɔnu-yuɔ, u sa ce cielɔ. A ce dumaanɔ-na u saa bi nanna Yuifubaa-ba-i. Yiinɔgu dii baa yiinɔgu ba ka hūu Yesu maama-i aa Diilonɔ kor-ba (sap. 9-11).

U bi tagaaya pigāan Diilonɔ-dūn-baamba saaya ba waa dumaa ba-naa nuɔ, baa banɔ bi saaya ba bel banamba-i dumaa tɛnamma-na (sap. 12-15). U perien u seɓe-i baa jaalupáalle, aa cira ba ta ba cārā Diilonɔ-i ba há-yo u wuɔsaangɔ-na, aa duɔ hi ba terienɔgu-i ba káyá-yuɔ u cor baa u hūmelle-i (sap. 15-16).

Jaaluɔgu

¹ Muɔ Pol, muɔmei nyegāan seɓe daayo-i. Yesu-Kirsa cāaranɔ muɔ. Diilonɔ cie-mi Yesu *pɔpuɔrbilon muɔ aa bɔ-mi mi den mi ta mi wuɔra mi wanɔ u *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i.

² Nelma famma-i Diilonɔ unɔ pāa ma nunɔgu-i ku báanɔgu cuɔ. Wuɔ cie u *pɔpuɔrbiemba yaa nyegēn-ma u seɓe-i-na.

³ Ma vii u Biɛnɔ yaa-i Itienɔ-i Yesu-Kirsa-i. A saa baa u nelbilosinni-i, u waa jamatigi *Davidi háayēlɔ.

⁴ Nga unɔ kuu aa sire, *Diilonɔ-Yalle pigāan wuɔ Diilonɔ-Biɛnɔ kelkel.

⁵ Fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i Diilonɔ unɔ cie baa-mi a ce-mi u pɔpuɔrbilon muɔ u yerre fafaanɔgu maama-na, nuɔmba-i nileinɔna-na hiere ba da ba haa ba nanɔga yuɔ aa ta ba nu u nunɔgu-i.

⁶ Diilonɔ unɔ blɛ namaa namanɔ a há Yesu-Kirsa-i, na nunɔgu bi dii nuɔn daaba-na.

⁷ Diilonɔ unɔ dɔlaa namaa namanɔ Ɖɔmɔmu-i-na hiere aa bl-na ce-na u baanɔ namaa, mi nyegēn seɓe daayo-i da mi há namei.

I To-i Diilonɔ-i, baa Itienɔ-i Yesu-Kirsa-i ba káyá-nei aa fɛ na hɔmmu-i.

Pol taara u ce horre baa Ɖɔmɔtaamba-i

⁸ Mi ka jaal Diilonɔ yaa igēna na maama-na, Yesu-Kirsa barguɔ-i-na. Hama-i nuɔ-i? Ku yunɔgu yaa daaku: Nileinɔna-na hiere ba wanɔ na Diilonɔ-hūmellen-kūnɔgu-i.

⁹ Yinni manɔ jonɔ na maama sa karaanu-mie mi Diilocārälle-na; Diilonɔ yaa mi siera. Mi wanɔ u Biɛnɔ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i, kuu dii ηaa mi cāa Diilonɔ-i baa huɔnɔga diei yonɔ.

¹⁰ Mi bi cārā-yuɔ báanɔgu-i baa isuɔnɔgu-i, wuɔ duɔ sie, u yanɔ mi da ká na wulaa.

11 Mi gbu mi taara mi da na yufelle a cal Diilonjo sãmma-i baa-na ku yaa fɔngũ ka da-nei.

12 Mi taara mi cira: Da mi kã i ka da i-naa, i ka gbãa dii sireiŋa i-naa nuɔ i Diilonj-hũmelle wuɔsaŋgu-na.

13 Tobij namaa, mi taara na suɔ wuɔ miŋ duɔŋ ta mi dii yinni-i wuɔ mi kã na teriŋgu-na ku yuu niele, ŋga ji hi baa nyuŋgo, mi saa hi da mi feɛe yogo. Mi taara mi maacemma da belle na hɔlma-na ŋaa maŋ daa belle dumaa yammu nammu-na.

14 Mi saaya mi hi nuɔmba-i hiere baa Neldɔdɔlma-i: bamaŋ yufieŋa-i puurii baa bamaŋ yufieŋa-i saa puur, ka cor baa bamaŋ suyaan yiŋgu-i baa bamaŋ sa suyaan yiŋgu-i hiere.

15 Ku'i ciɛ mi ta mi taara mi ka warj-ma baa namaa namanj bi dii tɛna Ɔɔmɔ-i-na.

Fɔngũ dii Neldɔdɔlma-na

16 Senserre sa da-mi baa *Neldɔdɔlma wamma-i. Ma yaa Diilonjo fɔngũ-i. U ce ma yaa-i u kor bamaŋ hũyãa-ma hiere, a doŋ *Yuifubaa-ba-na ka cor baa *niɛraamba-i hiere.

17 Neldɔdɔl daama pigãaŋ Diilonj uŋ kãŋ nuɔmba-i dumaa nelviimba. Viisinni da Yesu yaa nuɔ-i yonj; da ŋ haa ŋ nanŋa-i yuɔ, Diilonjo tuɔ kãŋ-ni nelviin nuɔ ŋaa maŋ nyegãaŋ dumaa u nelma-na wuɔ: «*Umanj duɔ haa u nanŋa-i Diilonjo-na, nelviinj; u ka kor.*»*

Nelbiliemba cal ba cor

18 Diilonjo tɛyãa dii dɔɔ-i-na aa tuɔ pigãaŋ nelbiliemba-i wuɔ u huɔŋga duu baa-ba, keɛe ba sa kãŋ-yo aa ba sa bi tiraa ce u huɔŋga-i. Ba ce ba maacembabalamma-i ba flɛna ninsoŋo-i.

19 Ŋ siɛ suɔ wuɔ kumaŋ gbãa suɔ Diilonj-kũŋgu-na, ku saa fuo-bei. Diilo fuo feɛe yaa pigãaŋ-ba baa-ku.

20 U pigãaŋ-ba baa-ku nie nie? Molonj yufelle saa haa Diilonjo-na dede, ŋga diɛ ne uŋ hielaa miwaanjo-i dumaa dii ku huɔŋgu-na ji hi baa nyuŋgo, i da u sɔnni-i baa u himma-i u maacemma-na. A ce dumaanjo-na nelbiliemba siɛ da antaalamma.

21 Ba suyaa Diilonjo-i aa yagar ba sa dii u nuŋgu-i ku diima, ba sa jaal-o ku jaaluŋgu. Ba yunni kuu aa yaŋ-ba, ba aŋjɔguɔma piɛra-bei dii-ba kukulma-na.

22 Ba daa nie sɪ ba cɛ a ne da ba milãaŋ.

23 Ba birii yaŋ Cagaan-Diilonjo maŋ sa ji kãaŋ teriŋgu aa sisɪŋ nelbiliemba baa bɪmbaamba-i ta ba buol. Huriimba-i dii, baabũlãamba bi dii. A ne da tãmmaŋ-bɪŋkũŋgu sa cɔ.

24 Diilonjo daa-ma dumei u yaŋ-ba ba feɛeŋ nuɔ ba kakarkuonj-maacemma-na ba ta ba ce kumaŋ dɔlaanuj-bei. Ba tɛyãa ku yaa nuɔ-i ta ba ce sensenda-weima-i ba-naa nuɔ.

25 Ba yaan Diilonjo ninsoŋo-i aa cu coimanj huon-nu. Diilonj uŋ hielaa bɪmbɪnni maŋ, ba buol ni yaa-i aa ta ba pã niipãnni ba hã-ni aa bir yaŋ uamanj hielaa-ni. A ne da u yaa saaya gbɛliema hɔnni maŋ jonj. Ma ciɛ!

26 Diilonjo daa-ma dumei u yaŋ-ba ba feɛeŋ nuɔ ba ta ba ce ba sensenda-weima-i. Ba caamba birii yaŋ bɛmɛba-i aa ta ba galla baa ba nacaamba.

27 Bɛmɛba-i maaduɔma, ba yaan caamba-i aa ta ba ku ba-naa maa-na. Ba naan bɪŋwosɪnninj; ba galla baa ba nabɛmɛba. A ce dumaanjo-na, banj taaranj kumaŋ ba da-ku.

* 1:17 Abakuke (Habaquq) 2.4

²⁸ Ban̄ juo'a Diilon̄-maama saa hi-ba, Diilon̄o naa u yan̄-ba baa ba añjogobabalamma-i ba ta ba ce kuman̄ saa saaya cemma.

²⁹ Balaan̄gu-i hierē ku gbuora ku-naa bei. Ba sa fūnun̄ suō ban̄ bin̄ kuman̄ añfafamma-i gbulā: cāncaaya'i daayo, hōbabalaŋga'i daaka, nenemun̄gu'i daaku, nelkolle'i daade, berru'i daadu, huhurma'i daama, balaan̄gu'i daaku. Ba yaa sikuantaamba,

³⁰ yebienataamba. Ba bigāan̄ Diilon̄o-i, bubōlaamba, bombolmantaamba, fofortaamba, ba hinu kuubabalaan̄gu cemma'i n̄aa bige-i, ba sa nu ba bin̄cain̄ nun̄gu.

³¹ Ba yunni kuu aa yan̄-ba, ba sa kā yaduŋga, hōduraamba, ba sa ce hujarre nelien̄-na.

³² A ne da ba suyaa wuō Diilon̄o wulaa, baman̄ cien̄ kuman̄ daaku temma-i, ba saa baa kuliin̄gu! Nga ba suuye ba yufien̄a-i ta ba ce-ku, aa tira ta ba dii sūnun̄gu ba hā baman̄ cien̄-kun̄.

2

Diilon̄ un̄ gēr duma

¹ Nuōni man̄ daan̄ nelma n̄ cāl banamba-i, da n̄ fiē waa niē niē, n̄ siē kor. Da n̄ ta n̄ cāl banamba-i, kuu dii n̄aa n̄ cāl n̄ ferē. Hama-i nuō-i? Naa dii kuuduŋgu yaa hierē.

² I suyaa wuō baman̄ cien̄ maacembabalan̄ daama temma-i, Diilon̄ un̄ haa kuman̄ bei, u ninsoŋo.

³ Nuō da n̄ ta n̄ cāl banamba-i, aa bi ta n̄ ce ba temma-i, n̄ yuu wuō n̄ ka kor Diilon̄o wulaa wei?

⁴ Sisō Diilon̄ un̄ gbuu fūnun̄ fa aa waa hōhin̄antien̄o, nan̄ daa kufan̄gu-i añsōsōmma wei? N̄ saa suō wuō u fafaan̄gu saaya ku ce n̄ bir n̄ ciluō-i wei?

⁵ Nga nin̄'a n̄ sa nu baa n̄ tūnni-i, aa yagar wuō n̄ siē bir n̄ ciluō-i, nan̄ ferē'i taaraayan̄ yaahuolbabalan̄o-i n̄ hā n̄ ferē Diilon̄ un̄ ka pigāan̄ nuōmba-i u jāyāmma-i yīin̄gu man̄ nuō-i. U suō u pā.

⁶ U ka pā nelien̄o nelien̄o baa u maacemma sullu-i.

⁷ Baman̄ vaa ba ferē baa añfaan̄o-i Diilon̄o duō gbēlien̄-ba aa da ba da cicēlma man̄ sa tien̄ dede-i, ma ka dōl-ba.

⁸ Nga baman̄ puu bubuōsīnni baa-yo, baman̄ clinaana ninsoŋo-i aa faya ba ferē baa āmbabalma cemma-i, u ka pigāan̄-ba u jāyāmma-i.

⁹ Baman̄ cien̄ āmbabalma-i, ba ka da yaahuolo-i baa mulēma yar-ba. A don̄ *Yuifubaa-ba-na ka cor baa *nieraamba-i hierē.

¹⁰⁻¹¹ A ne da uman̄ cien̄ añfafamma-i, duō fiē tuō hel hie, Diilon̄o sa ce ciluō; u ka gbēlien̄ kutien̄o-i aa ce-yo boi aa fē u huŋga-i. A don̄ Yuifubaa-ba-na ka cor baa nieraamba-i hierē.

¹² Baman̄ saa suō *Moisi *añjnamma-i aa ta ba wuō ba cāl, Diilon̄o ka caa-ba; n̄ga u sa ka ne añjnamma aa caa-ba. A ne da baman̄ suyaa-ma hierē aa suuye ba yufien̄a-i ta ba wuō ba cāl-ma, u ka yuu-ba saa baa ma yaa-i aa caa-ba.

¹³ Baa na ta na ne wuō sī baman̄ nuōñ añjnamma-i yon̄ ba yaa nelviimba-i Diilon̄o wulaa; ba'i sī. Baman̄ wuōyaan̄ ma hūmelle-i di kūn̄gu-na hierē, ba yaa nelviimba-i.

¹⁴ Na saa da, añjnamma si dii baa nieraamba-i, n̄ga ba suō-ma ba karnu ba wuō ma hūmelle-i. Man̄ fiē'a maa si dii baa-ba ba nammu-na, maa dii ba hōmmu-na.

15 Dumaanjo-na, ba ciluᵋ pigāan wuᵋ ānjɪnamman̄ taaran̄ nuᵋmba ta ba ce kumaᵋ, kuu dii ba hᵋmmu-na. A naara kufangu-i, ban̄ suᵋ ānfafamma-i bᵋma āmbabalma-na, ba hᵋmmu sa hūu-ma ba ce manan̄ temma, ku bi pigāan wuᵋ ānjɪnamma dii ba hᵋmmu-na.

16 Gēngeryiingu-na, mafamma-i hiere ma ka suᵋ. A saanu baa miᵋ wān̄ *Neldᵋdolma man̄, yiingu fangu-na, Diilonjo ka ce Yesu-Kirsa gēr nuᵋmba yun̄-maama-i. Maman̄ fuyaa hiere, ma ka hel bomborma-na.

Yuifubaa-ba-i baa ānjɪnamma-i

17 Nuᵋni man̄ wuᵋ nuᵋ *Yuifuyier̄ nuᵋ, wuᵋ nan̄ suᵋ *Moisi *ānjɪnamma-i, ᵋ kaal ᵋ fere wuᵋ Diilonjo-i namaa wuᵋᵋ,

18 ᵋ suᵋ Diilonjo kusungu-i, aa ānjɪnamma cie ᵋ ta ᵋ suᵋ kumaᵋ faa cemma.

19 Nuᵋni man̄ wuᵋ nuᵋnei diyaan̄ nuᵋmba-i hūmelle-na, wuᵋ nuᵋnei pu-uriiᵋ nuᵋmba yufier̄-a-i,

20 wuᵋ nuᵋnei pigāan̄ baman̄ sa suyaan̄ kuyungu, wuᵋ nuᵋnei kalaan̄ baman̄ sa suyaan̄ yienḡu, wuᵋ ānjɪnamma cie nan̄ suᵋ nelma-i hiere baa ninsoᵋ-i hiere.

21 Nuᵋni man̄ hāalāayāᵋ banamba-i, bige-i cie ᵋ sa hāalā ᵋ fere? Nuᵋni man̄ wuᵋ cuoyungu saa fa, bige-i cie nan̄ ta ᵋ cuo?

22 Nuᵋni man̄ wuᵋ *fuocesinni saa fa, bige-i cie nan̄ ta ᵋ ce-ni? Nuᵋni man̄ sa taaraayan̄ ᵋ da tinni-i baa ᵋ yufelle, bige-i cie ᵋ ta ᵋ biē bimbinni-i tinniᵋ-dūnni-na?

23 Nuᵋni man̄ kaalaan̄ ᵋ fere wuᵋ ānjɪnamma dii baa-ni, bige-i cie ᵋ ta ᵋ cāl ma wuᵋsaangu-i ᵋ biēna Diilonjo yerre-i.

24 Diilon̄-nelma gbaraa-ma wuᵋ: «Namei cie *nieraamba sa kaᵋ Diilonjo-i.»*

25 Da ᵋ ta ᵋ wuᵋ ānjɪnamma-i, yungu dii ᵋ *jamma-na. Nᵋga da ᵋ'a ᵋ sa wuᵋ ānjɪnamma-i, yungu si dii ᵋ jamma-na.

26 Nᵋaa umaᵋ duᵋ saa *jā aa tuᵋ wuᵋ ānjɪnamma-i fafamma, ku ce Diilonjo ka cīna-yuᵋ wuᵋ u saa jā wēi?

27 Terienᵋ fangu-na, nuᵋni man̄ jāa aa ānjɪnamma seᵋe waa baa-ni aa ᵋ sa wuᵋ ma hūmelle-i, fuᵋ man̄ saa jā aa tuᵋ wuᵋ-de u ka cira ᵋ cālāa cemma.

28 Da ᵋ nu wuᵋ Yuifuyier̄o-i, yufier̄-nemma sī; aa *sɪnjāangu-i pādorre sī.

29 Nᵋga da ᵋ nu wuᵋ Yuifuyier̄o-i, ba suᵋ-yo u huᵋᵋ-*na*. Aa da ᵋ bi nu wuᵋ sɪnjāangu-i ba da-ku ᵋ huᵋᵋ-*na*. *Diilon̄-Yallen̄-sɪnjāangu yaa kufangu-i, ānjɪnamman̄-sɪnjāangu sī. Yuifuyier̄ fuᵋ temma-i nuᵋmba sa gbeler̄-yo, nᵋga Diilonjo'i gbelaan̄-yoᵋ.

3

1 Terienᵋ fangu-na, yun̄ haku-i dii Yuifusinni-na? Yunᵋ dii sɪnjāangu-na wēi?

2 Yunᵋ dii Yuifusinni-na bāmbāale. Dīelā-kūngu yaa daaku: Diilonjo diyaa u nelma-i *Yuifubaa-ba nammu yaa nuᵋ-i.

3 Ban̄ fiē'a ba hiero saa ji yiera-meī, ku ce Diilonjo ka bir baa huᵋᵋ-āndaangu wuᵋ ba saa ji yiera-meī wēi?

4 U siē bir baa huᵋᵋ-āndaangu. Nelbilier̄ da ba fiē waa huhurmantaamba hiere, Diilonjo siē gbāa ce huhurmantier̄o dede, nᵋaa man̄ nyegāan̄ dumaa u nelma-na wuᵋ:

«Ninsoᵋ ka waa baa-ni ᵋ nelma-na hiere.

*Umaᵋ duᵋ cāl-ni, u cālāa-ni gbāᵋᵋbāᵋ.»**

* 2:24 Isayi (Ésaie) 52.5 * 3:4 Gbelier̄man̄-nalāangu (Psaume) 51.6

5 Nelbiliemba gb̃aa bi cira wuɔ diɛ tiɛ ce ʼambabalma-i ku saa balan, kere ku faa. Ku faa yunɗu man nuɔ-i ku yaa daaku: Diɛ ne miɛ ʼancemba-i baa Diilon-maama-i, i suɔ ku'i nuɔ-i wuɔ Diilonɔ faa. Wuɔ da kuɔ miɛ ʼambabalma ce i tiɛ da Diilonɔ fafaanɗu-i, ma bilaa niɛ u tuɔ ɗan baa-ye?

6 Diilon duɔ tuɔ ɗan baa-ye, u ninsoŋo! Kuɔ u saa naa fa, uu naa ce niɛ tuɔ suɔ nuɔmba p̃amma baa ba maacemba sullu-i?

7 Nga da kuɔ min kar coima man, ma kaala Diilonɔ sinni-i ninsoŋo aa ta ma ce Diilonɔ-i boi, ma da niɛ u dii-mi baa ʼambabalmanciraamba tuɔ ɗan baa-mi?

8 Da kuɔ miɛ ʼambabalma yaa ciɛŋ i tiɛ da Diilonɔ fafaanɗu-i, i gb̃aa cira ku saaya i tiɛ ce ʼambabalma-i Diilonɔ tuɔ pig̃an u fafaanɗu-i ke? Yebienataamba gb̃ɛ-ku dumaa wuɔ mei wuɔra mi wan ma yaa-i. Kutaamba-i Diilonɔ ka ɗan baa-ba; aa ba yaa taaraaya-mei.

Molo saa vii

9 Mi gb̃aa wan wuɔ niɛ? *Yuifubaa miɛ i boɗaa banamba-na wei? I saa buɔ-bei! Mi tagaaya pig̃an-na cor miɛ Yuifubaa-ba-i baa *niɛraamba-i hiere ʼambabalma nyug̃an-bei hiere ka saa.

10 Ma nyeg̃an Diilon-nelma-na wuɔ:

«*Nelviinɔ si dii aa bi cira u yaa daayo.*

11 *Molo sa nu nelma, molo si dii uman taaraayan Diilonɔ-i.*

12 *Ba naana humelle-i hiere, ba ciɛ nelsɔɗayaamba.*

Anfafammancero si dii aa bi cira u yaa daayo.†

13 *Ba nun-ʼandenni balaan ɗaa kuudalanɗu.*

Ba nunni yii baa huhurma yaa yon.

Ba nun-ʼandenni dii ɗaa tmma.‡

14 *Ba haa ba nubabalaanɗu yaa nuɔmba-na ka nan baaɗu-i.*

Ba nunni yuu baa andabalanni.§

15 *Aa ba nammu dii fiɛfiɛ nelkolle-na.*

16 *Da ba cor kusuwɗu, ba guɔla-kuɔ aa kɔsuwɗu nuɔmba-i aa cor baa ba ferɛ.*

17 *Ba sa suɔ ban biɗ kuman yaaɗille-i.**

18 *Ba sa kaala Diilonɔ-i halle cekɔ.†*

19 A ne da i suyaa wuɔ *ʼanjɗnamman waan man hiere, ma vii baman dii ʼanjɗnamma yaa nuɔ-i. Mafamma ciɛ molo baa gb̃aa duɔ da ʼantaaɗamma aa nuɔmba-i hiere ba da ba suɔ wuɔ ba calaa Diilonɔ-i.

20 Na saa da, molo siɛ gb̃aa wuɔ ʼanjɗnamma-i ma kunɗu-na hiere a vii Diilonɔ wulaa. Anjɗnamma ce nelɛŋ nuɔ ɗ suɔ wuɔ ʼambabalmanceron nuɔ.

Viistni da niɛ?

21 Nga fiɛfiɛ-i-na, Diilonɔ pig̃an-ye un kan-yeŋ nelviin miɛ dumaa aa u sa ne *Moisi *ʼanjɗnamma-i, ɗaa man nyeg̃an dumaa ʼanjɗnamman-seɓe-i-na baa *Diilopɔpuɔrbiemba seɓebaa-ba-na.

22 Diilonɔ ne nelbilieman haa ba nanɗa Yesu-Kirsa-i-na dumaa aa suɔ tuɔ kan-ba nelviimba. Nuɗni man da ɗ huɗ *Kirsa maama-i, u tuɔ kan-ni nelviin nuɔ. Na saa da, nuɔmba-i hiere baa dii kuuduɗɗu,

23 ba calaa Diilonɔ-i; a ce dumaanɔ-na molo sa gb̃aa piɛ Diilonɔ-i.

† 3:12 Gbelieman-neini (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Gbelieman-nalaanɗu (Psaume) 140.4 § 3:14

Gbelieman-nalaanɗu (Psaume) 10.7 * 3:17 Isayi (Ésaie) 59.7-8 † 3:18 Gbelieman-nalaanɗu (Psaume)

²⁴ Nga Diilonjo-i baa u fafaangu-i u ce-ba nelviimba ba ta ba gbā ba piε-yo. U ce mafamma-i gbāngbān u sa hūu bīnkūngu ba wulaa. U ciε Yesu-Kirsa yaa hūu-ba āmbabalma nammu-na ce-ba nelviimba.

²⁵ Diilonjo ciε u yaa-i tāmman-kūngu a pir āmbabalma-i baman haa ba nanja yuɔ ba yunni-na. Ambabalma man ciε yiinaa-i-na, uu naa suuye u yufienja mēi, u saa yuu ma cēmelle; nja u pigāan baa tāmman-kūn daaku-i wuɔ u wuɔ hūmelle.

²⁶ Tāmman-kūn daaku bi pigāan Diilonjo viisinni-i nyungo ku bāan daaku-na. Ku pigāan wuɔ Diilonjo-i nelviinjo dii yiinaa, aa u bi kān baman haa ba nanja-i Yesu-i-na nelviimba.

²⁷ Da ma waa dumaano-na, molo gbāa kaal u fεε wuɔ fuɔ nelviinjo wēi? Molo siε gbāa kaal u fεε. Hama-i nuɔ-i? Diilonjo sa kān-ye nelviin miε wuɔ i wuɔ ānjnamma, nja in haa i nanja Yesu-Kirsa-i-na, ku'i ciε u tuɔ kān-ye nelviin miε.

²⁸ I gbāa wan mamān ma yaa daama: Diilonjo kān nelien nuɔnjo-i nelviin nuɔ wuɔ n haa n nanja-i Yesu-Kirsa-i-na, u sa kān-ni wuɔ n wuɔyaa ānjnamma.

²⁹ Mi saa yagar-ma da kuɔ Diilonjo ciε *Yuifu ba wuonjo yon. Diilonjo bi si dii baa banamba-i wēi? Uu dii baa-ba.

³⁰ Diilonjo dii u diei yon, unānjo si dii yanja nanja. Yuifubaa-ba man haa ba nanja Yesu-i-na u ka tuɔ kān-ba nelviimba, aa *nieramba man bi haa ba nanja Yesu-i-na u ka bi tuɔ kān bafamba-i nelviimba.

³¹ Die cira wuɔ Diilonjo ne nelien nuɔ nin haa n nanja Yesu-i-na dumaa aa suɔ tuɔ kān-ni nelviin nuɔ, ku pigāan wuɔ yungu si dii ānjnamma-na wēi? Ku'i sī; nja ku ce i migāan suɔ ānjnamma munyierammu-i Diilonj-hūmelle-na.

4

Abiramu nahaale maama

¹ Nien n bīncōnjo-i *Abiramu kūngu-i. I gbāa wan wuɔ niε u maama-na? U n siire u daa bige-i?

² U n ciε kuman, kuɔ Diilonjo naa ne ku yaa-i aa cira nelviinjo, uu naa gbāa tuɔ kaal u fεε. Nja u siε gbāa kaal u fεε Diilonjo yaanjan-na.

³ Diilonj-nelma waan wuɔ niε u kūngu-na? Ma ciera wuɔ: «*Abiramu haa u nanja Diilonjo-na, Diilonjo ne u nahaale-i aa cira nelviinjo.*»*

⁴ Nelien nuɔ da n ta n taara bīnkūngu, n ce maacemma-i a gbāa da ku bīnkūngu-i. Dumaano-na, n saa da-ku gbāngbān; n cufalaa aa da-ku.

⁵ Kuuduonju sī baa viisinni-i. N siε gbāa ce maacemma da viisinni-i; nja da n haa n nanja-i Diilonjo-na yon, wuɔ u yaa cien nelbalaano-i nelviinjo, Diilonjo ne nin haa n nanja-i yuɔ dumaa aa tuɔ kān-ni nelviin nuɔ.

⁶ Diilonj un'a u saa ne umān ciluɔ-i aa suɔ tuɔ kān-yo nelviinjo, *Davidi hālāa kutienjo yudōdōllen-nalāangu yaa wuɔ:

⁷ «*Diilonj un' ciε jande baman calmuɔ nuɔ-i, un hurii baman āmbabalma-i, kutaamba yunni dōlāa.*

⁸ *Itien un'a u sa kān umān āmbabalma-i, kutienjo yungu dōlāa.*»†

* 4:3 Miwaanjo jnamman-sebe (Genèse) 15.6 † 4:8 Gbelieman-nalāangu (Psaume) 32.1-2

⁹ Yudɔdɔlle fande vii bamanj *j̄aa yonj wɛi? Bamanj saa j̄a, ba nunju bi si dii-die wɛi? I waanj ma yaa cor yie: «Diilonjo nie Abiramunj haa u nanja-i yuɔ dumaa yaa aa cira nelviinj.»

¹⁰ Mafamma cie yaku-i? Abiramu naa j̄a t̄i sisɔ u saa naa hi j̄a yogo? U saa naa hi j̄a yogo.

¹¹ Aa Abiramu suɔ duɔ j̄a, uu naa haa u nanja Diilonjo-na, a ce dumaanj-na Diilonjo naa tuɔ k̄anj-yo nelviinj. Ku huonju yaa nuɔ-i Diilonjo cie u suɔ j̄a a duɔ piḡaan wuɔ fuɔ viisinni d̄anyuɔ yaa *j̄amma-i‡. A ce dumaanj-na, bamanj saa j̄a hiere aa haa ba nanja-i Diilonjo-na, Abiramu cie ba to. Diilonjo bi k̄anj bafamba-i nelviimba.

¹² Bamanj j̄aa, u yaa bi cie ba to-i. Mi sa gb̄e bamanj j̄aa yonj d̄e; nja mi gb̄e bamanj j̄aa aa tiraa haa ba nanja-i Diilonjo-na nja fuɔnj nja naa haa-ka yuɔ dumaa aa suɔ duɔ j̄a.

Diilon-nupalle vii bamanj haa ba nanja yuɔ

¹³ Ku saa ce nja Diilonjo nie *Abiramunj wuɔyaa *anj̄namma-i dumaa aa p̄a nunju-i baa-yo d̄e! Nga unj haa u nanja-i Diilonjo-na dumaa, Diilonjo nie ku yaa-i aa p̄a nunju-i baa-yo. Diilonjo k̄aanj-yo nelviinj aa p̄a nunju-i baa-yo wuɔ u ka h̄a fuɔ baa u huonju-i h̄ema-i§.

¹⁴ Diilonj unj p̄aa nunju manj, kuɔ bamanj taa ba wuɔ anj̄namma-i ba yaa naa saaya ba da-ku yonj, yunju naa saa waa nahaale-na, aa Diilonjo nupalle naa waa andagb̄anjḡbalaangu.

¹⁵ Die i ne, anj̄namma jo baa Diilonj-berru; a ne da anj̄namma da ma'a maa si dii kusuɔnj-nu, calmuɔ si dii.

¹⁶ Ku'i cie nj da Diilonjo p̄aa u ciilunju nunju-i baa bamanj haa ba nanja yuɔ, ku da ku ce gb̄anjgb̄anj-k̄unju a vii Abiramu h̄aaȳlmba-i hiere. Ku saa ce nja bamanj wuɔyaanj anj̄namma-i bafamba da-ba-diei k̄unju-i; Abiramunj yenj i to hiere, bamanj haa ba nanja-i Diilonjo-na fuɔ temma-i, ba nunju bi dii-kuɔ.

¹⁷ Ma nyeḡaan Diilonj-nelma-na wuɔ: «*Mi ka ce-ni siyaabaa boi b̄incɔinj nuɔ.*»* Diilonjo manj siirej bikuomba-i, umanj hielaanj b̄imb̄inni manj saa hi hel yogo baa u nunj-andaangu, Abiramu haa u nanja-i Diilonjo fanjo yaa nuɔ-i. Diilonjo fanjo wulaa Abiramu yaa i to-i.

¹⁸ Nelma manj nelie sie gb̄aa h̄uu-ma, Abiramu h̄uȳaa ma yaa-i. U haa u nanja-i Diilonjo-na ma yaa nuɔ-i aa t̄ena tuɔ cie. U cie dumei a ce siyaabaa boi b̄incɔinj nja Diilonj unj' a naa warj-ma dumaa baa-yo wuɔ: «*J̄ huonju ka ciinu.*»†

¹⁹ U bienja taa a k̄a bienj komuɔnja ndii-i-na; duɔ ne, u da fuɔ kuu t̄i aa u cieɔjo-i Sara naa cor bilodalle-i aa u nanja saa k̄a u huonj-nu dede; nja Abiramu saa kar Diilonjo-na.

²⁰ Uu naa t̄ena baa-ma wuɔ Diilonj unj p̄aa nunju manj, u ka ce-ku. U saa naa ce u h̄ommu-i mu h̄ai. Unj haa u nanja-i Diilonjo-na, ku diyaa sireinj yuɔ a ce u gb̄elienj Diilonjo-i.

²¹ Uu naa f̄unuj suɔ wuɔ Diilonj unj waanj mamanj, ku f̄onjḡuɔ dii-yuɔ u duɔ ce-ma.

²² Ku'i cie *Diilonjo ne unj haa u nanja-i yuɔ dumaa aa cira nelviinj.*

²³ «*Diilonjo nie unj haa u nanja-i yuɔ dumaa aa cira nelviinj*»‡; Nelma famma saa nyeḡenj vii fuɔ da-u-diei.

‡ 4:11 Nienj Miwaano j̄nammanj-sebe-i-na (Genèse) 17.9-14

j̄nammanj-sebe-i-na 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18.

† 4:18 Miwaano j̄nammanj-sebe (Genèse) 15.5

§ 4:13 Nienj Miwaano

* 4:17 Miwaano j̄nammanj-sebe (Genèse) 17.5

‡ 4:23 Miwaano j̄nammanj-sebe 15.6

24 Ma bi vii miɛ maŋ haa i naŋga-i Diilonɔ-na. U yaa siire Itienɔ-i Yesu-i hiel-
o kuomba hɔlma-na. U ji ne in haa i naŋga-i yuɔ duma a cira nelviin miɛ.

25 U siyaa ba ko Yesu-i i ɔmbabalma maama-na aa sire-yuɔ ce-ye nelviin
miɛ.

5

I suuriinu i-naa baa Diilonɔ-i

1 In haa i naŋga Diilonɔ-na a ce nelviin miɛ u wulaa, Itienɔ-i Yesu-Kirsa
diyaa-ye i-naa nuɔ baa-yo fiefie-i-na.

2 In haa i naŋga Diilonɔ-na, fuɔ yaa cie i tie da u hujarre-i. Hujar daade dii
baa-ye bɔaŋgu-i baa isuɔŋgu-i. Aa in tɛnaana baa-ma wuɔ i ka ce i bɔaŋgu-i
baa Diilonɔ-i, ku'i gbu ku fe i hɔmmu-i.

3 Aa ku'i si yon, die fie waa yaahuolo-na, i hɔmmu fe. I suyaa wuɔ yaahuolo
yaa cieŋ i dολουnu-mɛi.

4 Aa die dολουnu-mɛi ku ce i nyaar-mɛi. Aa die nyaar-mɛi ku ce i tie hin ma
taalunɔ.

5 In hin taalunɔ maŋ, ku sie gbɔa taal-e. Hama-i nuɔ-i? Diilonɔ silaa ce
baa-ye cor; un haa-ye u *Yalle maŋ di cie i tie suɔ un kuŋ i maama-na duma.

6 Coima saa fa, kuŋ ŋa naa gbuu bin dɔŋgu ye huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Diilonɔ
un ŋa naa dii huɔŋgu maŋ, kuŋ juɔ hi, *Kirsa kuu ɔmbabalmanciraan miɛ i
maama-na.

7 A huɔ-ma ku nelviin maama-na kuu dii kpelle! Molo gbɔa ji da sireŋa a
ku nelfefɛin maa-na.

8 A ne da mie in ŋa naa gbuu suur ɔmbabalma-na bal i nuhɔɛŋ-na, Kirsa kuu
i maama-na. Diilonɔ cie ku yaa-i a pigaaŋ-ye un dɔlaa-ye ka hi kusuɔŋ-nu.

9 Fiefie-i-na, Yesuŋ cie u fere tamman-kunɔ a ce-ye nelviin miɛ Diilonɔ
yaanɔ-na, u ce nie aa u sie kor-e u beru-na?

10 Ii naa waa bigaaŋun baa Diilonɔ-i, u sie u Biɛnɔ ku a dii-ye i-naa nuɔ baa-
yo. In suurii i-naa nuɔ ti, fiefie-i-na u Biɛnɔŋ siire, u ce nie aa u sie kor-e?

11 A naara kufanɔ-i, Itienɔ-i Yesu-Kirsa cie i hɔmmu gbuu fe baa Diilonɔ-i.
U yaa diyaa-ye i-naa nuɔ fiefie-i-na baa Diilonɔ-i.

Adamaŋ guɔlaaya kumaŋ Yesu migaaŋ-ku

12 Adama yaa diyaa ɔmbabalma-i hɛma-na. Kuu dii ŋaa nelduɔŋo'i diyaa
ɔmbabalma-i hɛma-na aa kuliŋgu nyaanu ɔmbabalma-i jo. A ce dumaanɔ-
na nuɔmba-i hiere ban cie ɔmbabalma-i, kuliŋgu naa cure-bei hiere.

13 Aa Diilonɔ suɔ duɔ ha *Moisi-i *anɔŋnamma-i, ɔmbabalma naa suur ti
hɛma-na, ŋa anɔŋnamman ŋa na'a ma saa waa dumaanɔ-na, Diilonɔ saa tuɔ
kaŋ ɔmbabalma-i.

14 A ne da a don Adama baaŋgu-na, a ji hi Moisi kunɔŋ-i, kuliŋgu cie ku
baaŋgu-i, halle baman saa cal Adama temma-i a yagar Diilonɔ nunɔŋ-i, ku
taa ku wuo-ba.

Adama-i baa *Konkortienɔ maŋ naa saaya u jo, ba maacemma nyaanu ma-
naa. Adama guɔlaaya nelbiliemba-i, Konkortienɔ jo ji migaaŋ-ba.

15 Adama calmuɔ sie gbɔa fi baa Diilonɔ-samma-i. Nelduɔŋ calmuɔ maama-
na kuliŋgu wuyaa nuɔmba boi ninsonɔ, ŋga Diilonɔ hujarre temma si dii. Aa
un cie sama maŋ nelduɔŋ maama-na, Yesu-Kirsa maama-na, ma maaraa
kufanɔ-i aa ma bi hii nuɔmba boi.

16 Aa Diilonɔ-sammaŋ juɔ baa kumaŋ, kuuduɔŋgu si baa nelduɔŋ calmuɔŋ
juɔ baa kumaŋ. Ambabalma diein juɔ baa gɛŋgeruɔ maŋ, gɛŋgerɔ fanɔ juɔ baa

Diilon-berru, a ne da in ciε āmbabalpepetienjo man, Diilonjo ciε hujarre yiε u saa cāl-e.

¹⁷ Da kuɔ cālmuoŋtienjo diei maama-na kuliinggu ciε ku bāanngu-i ninsoŋo, baman yiya Diilonjo sām-ma-i aa u ce-ba nelviimba u saa hūu bīŋkūŋgu ba wulaa, Yesu-Kirsa da-u-diei ciε ba da ba ce ba bāanngu-i ka hi hie?

¹⁸ Terienngu fanngu-na, nelduoŋ āmbabalman ciε Diilonjo gāŋ baa nelbilibamba-i hiere dumaa, nelduoŋ āncenviima bi kuraa nelbilibamba-i hiere dumei aa hiel-ba kuliinggu-na.

¹⁹ Nelduoŋo diei uŋ yagaraa Diilonjo nunngu-i dumaa a ce nuɔmba bɔi ce āmbabalmanciraamba, nelduoŋo diei bi siyaa Diilonjo nunngu-i dumei a ce nuɔmba bɔi ce nelviimba Diilonjo wulaa.

²⁰ Kuman ŋaa *āŋŋnamma-i, Diilonjo hāa-ye baa-ma i diei suɔ wuɔ i āmbabalma maaraaya cor. Ŋga i āmbabalma-i baa ma maaramma-i hiere Diilon-hujarre maaraa-ma aa bir jara.

²¹ Diilonjo ciε hujarre yiε aa ce-ye nelviin miε i diei da cicēlma man sa tŋeŋ dede-i Itienjo-i Yesu-Kirsa barguo-i-na. A ce dumaaŋo-na āmbabalman ciε ma bāanngu-i baa nelkolle-i dumaa, Diilon-hujarre ce di bāanngu-i baa koŋkoro-i dumei.

6

I karaanu i-naa nuɔ baa āmbabalma-i

¹ Kufanngu terienngu-na i gbāa cira nie? I saaya i cor baa āmbabalma-i Diilonjo duɔ ce hujarre yiε bɔi wɛi?

² Ma'i sī! Ii dii ŋaa i kuu a karnu i-naa nuɔ baa āmbabalma-i, i ce nie gbāa tiraa cor baa-ma?

³ Na saa suɔ wuɔ miε man *baatiseŋ hiere a suur Yesu-Kirsa horre-na, kuu dii ŋaa i kuu baa-yo'i wɛi?

⁴ In daa *batemu-i, kuu dii ŋaa i kuu baa *Kirsa-i aa ba fuure-yiε baa-yo i To-i Diilonjo duɔ sire-yiε ŋaa uŋ siire fuɔ-i dumaa baa u himma-i i diei waa bāfeliŋ-nu.

⁵ Na saa da, da kuɔ i kuu kulduoŋgu baa Kirsa-i, i ka bi sire sireduɔma baa-yo.

⁶⁻⁷ Uman duɔ ku, u kuraa āmbabalma nammu-na. Terienngu fanngu-na na saaya na suɔ wuɔ ba gbuu i cicuoŋgu-i baa Kirsa-i a ko i balaanngu-i a hūu-ye āmbabalma nammu-na.

⁸ Da kuɔ i kuu baa Kirsa-i, i suyaa wuɔ i ka sire waa baa-yo.

⁹ I suyaa kerre wuɔ Kirsaŋ siire hel kuomba hōlma-na, u siε tiraa ku; kuliinggu siε tiraa gbāa ce bīŋkūŋgu yuɔ.

¹⁰ Kirsa kuu i diei a kure āmbabalma-i gbula. Uŋ siire fiεfiε-i-na, u cāa Diilonjo.

¹¹ Kuuduŋgu yaa baa namaa bi fεfε-i: Na gbīε na dii-ma na hōmmu-na wuɔ na kuu a karnu na-naa nuɔ baa āmbabalma-i aa sire waa Yesu-Kirsa horre-na ta na cāa Diilonjo.

¹² Terienngu fanngu-na, āmbabalma saa saaya ma tiraa ta yaanŋa nei a ce na ta na ce kuman dolaanun-nei.

¹³ Baa na tiraa na nanna na fεfε na hā āmbabalma-i ma ce-na kōraan namaa ta ma ce kuubabalaanngu baa-na. Ŋga nan kuu aa sire waa cicēlma fiεfiε-i-na, yaan aa na hā Diilonjo-i baa na fεfε u ce-na ānfafammanciraan namaa, tuɔ ce ānfafamma baa-na.

¹⁴ Nan yaan āŋŋnamma-i aa cu Hujarrentienjo huon-nu, āmbabalma siε tiraa gbāa ce bīŋkūŋgu nei.

15 Nga inɔ yaan anɔnɔnɔmma-i aa cu Hujarrentienɔ huonɔ-nu, i ka cor tie ce ambabalma-i wuɔ anɔnɔnɔmma sa tiraa ma ye dii i yunɔ-nu wei? Ma'i si!

16 Na saa suɔ wuɔ da η nanna η fere hā nelienɔ ηaa kɔrienɔ nuɔ, a ta η nu u nunɔgu-i, η cie kutienɔ kɔrienɔ nuɔ ninsonɔ wei? Ku gbāa waa η naana η fere hā ambabalma, mafamma kā baa-ni kuliinɔ-nu. Ku gbāa bi waa η naana η fere hā Diilonɔ ta η nu u nunɔgu-i; kufanɔgu kā baa-ni viisinninɔ.

17 Nga yaan i tie jaal Diilonɔ-i: Namaa namanɔ ambabalma naa ce-na kɔraanɔ namaa, na yaan fiefie-i-na aa ta na nu Diilonɔ nunɔgu-i baa huonɔga diei, aa sie banɔ waanɔ mamanɔ baa-na.

18 Na hilaa ambabalma kɔrsinni-na a suur viisinninɔ-kɔrsinninɔ. Kuu dii ηaa na hielaa na nanɔga ambabalma cemmanaa, na suurii kuuviinɔ-nu fiefie-i-na.

19 Na nelnulle gbie baa-na ku'i cie mi bie nel daama-i da mi tagaaya pigāanɔ-na. Dielɔ-i-na, nanɔ ηa naa nanna na fere dumaa ηaa kɔraanɔ namaa a hā ambabalma-i ta na ce kakarkuonɔ-i, a ji ce na pu baa Diilonɔ-i, naananɔ na fere dumai fiefie-i-na na hā Diilonɔ-i, na ta na ce kuuviinɔgu a waa nelfafaanɔ namaa.

20 Ambabalmanɔ ηa naa ta na yaanɔ-na huonɔgu-na, na saa ta na yuure viisinninɔ-maama.

21 Nanɔ taa na ce kumanɔ ku huonɔgu-na, na daa bige-i kuɔ? Ma si nyunɔgu-i-na ku da-na senserre ke? Maacemma famma temma kā baa nelienɔ kuliinɔ-nu.

22 Nga fiefie-i-na, na kuraa ambabalma nammunaa ta na cāa Diilonɔ. Nanɔ daa kumanɔ kuɔ, ku yaa daaku: Na ciluɔ faa a saanu baa Diilonɔ unɔ taaranɔ-yuɔ dumaa, aa na ka da cicelmaa manɔ sa tlenɔ dede-i.

23 Na saa da, ambabalma pā ma tienɔ-i baa kuliinɔgu, a ne da da η waa Itienɔ-i Yesu-Kirsa horre-na, Diilonɔ hā-ni baa cicelmaa manɔ sa tlenɔ dede-i gbānɔgbānɔ.

7

I karaanu i-naa nuɔ baa anɔnɔnɔmma-i

1 Tobinɔ namaa, mi suyaa mie na suɔ kunɔ wuɔ dumaa i hɔlmaa-na. Na suyaa wuɔ nelienɔ nuɔ da η waa cicelmaa yaa-i η saaya η ta η wuɔ hūmienɔ-a i anɔ saaya a wuɔ dumaa.

2 Terienɔgu fanɔgu-na, casoinɔ bɔlɔ duɔ waa cicelmaa, u sie gbāa hel ansorre-na. Nga bɔlnɔ duɔ ku, binɔkunɔgu sie gbāa bella-yuɔ ba ansorre-na.

3 Duɔ yanɔ u bɔlɔ-i cicelmaa aa kā ka sonɔ bibienɔ nanɔ-na, u cālāa; u cie *fuocesinni. Nga u bɔlɔ duɔ ku, nelmaa sie gbāa yuu-yo; u gbāa sonɔ bibienɔ nanɔ-na aa u sie cāl.

4 Tobinɔ namaa, kuuduonɔgu yaa baa namaanɔ-i; nanɔ kuu baa *Kirsa-i, kuu dii ηaa na karaanu na-naa nuɔ baa *Moisi *anɔnɔnɔmma-i. Na cie unanɔ baanɔ namaa. Umanɔ siire kuomba hɔlmaa-na, i cie fuɔ baanɔ miemei die gbāa tie ce kumanɔ dɔlaanunɔ Diilonɔ-i.

5 Inɔ waa tie ce kumanɔ dɔlaanunɔ-yie, anɔnɔnɔmma taa ma pigāanɔ kumanɔ saa fa cemmanaa. Da ma cira kumanɔ saa fa, i tie taara i ce ku yaa-i, a ne da ku yaa kāanɔ baa-ye kuliinɔgu-na.

6 Nga fiefie-i-na, inɔ kuu baa Kirsa-i, kuu dii ηaa i karaanu i-naa nuɔ baa anɔnɔnɔmma-i. Iyonɔ manɔ waa i gbeini-na, u karaa aa yanɔ-ye i ferenɔ nuɔ; i gbāa cāa Diilonɔ-i cāafelemmaa. I yanɔ cāacɔlomma-i, Moisinɔ nyegāanɔ mamanɔ, aa i tie nu *Diilonɔ-Yalle yaa wulaa-i.

Anɔnɔnɔmma stinni-i

7 Terienɗu faŋgu-na, i gbāa cira niɛ? Anjɪnamma balaan ʼambabalma temma-i wei? Ma'i sɪ! Anjɪnamma yaa ciɛ mi suɔ ʼambabalma-i. Kuɔ ʼanjɪnamma saa naa cira: «Baa ce nenemuŋgu-i»*, mii naa saa suɔ wuɔ nene-muŋgu balaan.

8 Ambabalma deraa ʼanjɪnamma yaa nuɔ-i a ce muɔŋo-i nenemuntien muɔ. Anjɪnaɗ da ma'a maa si dii, ʼambabalma kure.

9 Diɛlɔo-i-na, ʼanjɪnamman ɲa na'a ma saa waa, mi taa mi ce mi bāanɗu-i; ɲga ʼanjɪnamman juɔ jo, ʼambabalma yaa ciɛɲ ma bāanɗu-i

10 aa muɔmi cɛr kure. Anjɪnamma man ʼnaa saaya ma kāyā-yiɛ i tiɛ ce i bāanɗu-i, ma birii yan ʼaa kɔsuɔɲ muɔŋo-i.

11 Ambabalma deraa ʼanjɪnamma yaa nuɔ-i a tāal-mi kɔsuɔɲ-mi.

12 Anjɪnamma famma fɛɛ-i Diilon-ɲaama, ma hūmienja-i Diilon-waanja. A vii aa tiraa fa.

13 Bɪɲkūfafaanɗu gbāa jo baa mei kɔsuɔma-i wei? Ku siɛ gbāa! Ambabalma yaa juɔ baa-ma. Ma ciɛɲ bɪɲkūfafaanɗu yaa nuɔ-i a kɔsuɔɲ-mi da ma piɗāan ma balaanɗu-i baa ma hɔdorre-i.

Ambabalma taa yaanɗa nelbilonɔ-na

14 I suyaa wuɔ *anjɪnamma hilaa Diilon wulaa, a ne da muɔŋo-i nel-bilogbānɗbālān muɔ, aa ʼambabalma tiraa ta yaanɗa miɛ.

15 Mi sa suɔ miɲ ceɲ kuman; Miɲ taaran kuman mi sa ce kufanɗu, kuman sa dɔlaa-miɲ mi bir mi ce ku yaa-i.

16 Mi suyaa wuɔ miɲ ceɲ kuman ku saa fa. Terienɗu faŋgu-na mi suyaa wuɔ ʼanjɪnamma faa.

17 A ce dumaanɔ-na ku piɗāan wuɔ mei maacemma sɪ mafamma-i; ʼambabalma man mi huɔŋga-na, mafamma maacemma'i.

18 Kuman ciɛ mi wan-ɲa dumaanɔ-na, mi suyaa wuɔ ʼanfafamma si dii mi kusɔŋgu-na. Mi niɛ da ʼanfafamma cemman-ɲuonɗu dii-miɛ, ɲga ma cemman-fɔŋɗu yaa hie?

19 Miɲ taaran ʼanfafamma man, mi sa ce mafamma; miɲ'a mi sa taara ʼambabalma man, mi ce ma yaa-i.

20 Da mi ta mi ce kuman mi sa taara-kuɔ, mei maacemma sɪ mafamma-i; ʼambabalma man mi huɔŋga-na, mafamma maacemma'i.

21 Fiɛfiɛ-i-na, mi suyaa kuman dii-miɛ: Da mi ta mi taara mi ce ʼanfafamma-i, ʼambabalma yaa bir ta yaanɗa.

22 Mi huɔŋga-na, Diilon-ʼanjɪnamma dɔlɲu-miɛ.

23 ɲga mi niɛ da nelma namma'i dii ta ma gān baa man ɔɔlaa-miɲ mi huɔŋga-na. Ma ciɛ ʼambabalma ta yaanɗa miɛ, a ce mi ta mi hel mi ce ma yaa-i.

24 Mei sɔlɲ daama fuɔ! Ma kā baa muɔmei daami da ma ka kɔsuɔɲ-mi, hai ka hūu-mi?

25 Mi jaal Diilonɔ yaa Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-na, u yaa hūyāa-mi.

Mi gbāa cira: Muɔ fuɔ, mi siyaa Diilonɔ ʼanjɪnamma-i, ma dɔlɲu-miɛ, ɲga mi kusɔŋ-maama ce mi ta mi cu ʼambabalman-huon-ɲu.

8

Iyanni dii Diilon-Yalle nammu-na

1 Fiɛfiɛ-i-na fuɔ! Baman suuri Yesu-Kirsa horre-na, Diilonɔ siɛ ka gān baa-ba.

* 7:7 Helman-seɓe (Exode) 20.17; Anjɪnamma tiyemman-seɓe (Deutéronome) 5.17

² Bige-i cie mi wan-ma dumaanjo-na? *Diilonj-Yalle fɔŋgũo man hãan-yeŋ ninsoŋ-cicɛlma-i Yesu-Kirsa horre-na, u kuraa-ye ambabalma nammu-na baa kulijngu bi nammu-na.

³ *Moisi *anjɔnamma saa waa ma gbãa ce mafamma-i. Nelbiliemba nayusɔnni yaa naa ce ku ta ku yar anjɔnamma-i. Kumanj yaraa anjɔnamma-i, Diilonjo cie u Bieŋjo ce-ku: U saan-jo u jo ambabalmanciraan mie temma, a ji bãl baa ambabalma-i nelbilienj mie i hɔlma-na. U cie dumɛi a kure-mɛi.

⁴ Mie man yaan i kusunj-maama-i aa tie ce Diilonj-Yalle kusunju, Diilonjo cie mafamma-i i die gbãa tie wuɔ anjɔnamma-i man saaya ma wuɔ dumaa.

⁵ Bamanj ciej ba ferɛj kusunj-maama-i, ba yii baa kumanj dɔlaanuj-bei. A ne da bamanj ciej Diilonj-Yalle kusunju-i, ba yii baa kumanj dɔlaanuj Diilonj-Yalle.

⁶ Da ŋ ta ŋ yii baa nan kusunj-maama yon, ma kã baa-ni kɔsuɔma-na; ŋga da ŋ ta ŋ yii baa kumanj dɔlaanuj Diilonj-Yalle-i, ku kã baa-ni cicɛlma-na baa hɔfɛllenj.

⁷ Bamanj hɔmmu-i yuu baa bafamba ferɛj kusunj-maama yon, kutaamba-i Diilonj-bigãarãamba; ba sa sie Diilonjo wulaa aa ba sie gbãa sie u wulaa.

⁸ Bamanj yaan ba kusunj-maama ta yaanga bei, ba sie gbãa ce bɔŋkunjgu hel Diilonjo yufellenj.

⁹ Ŋga namaanjo-i, Diilonj-Yallenj yeŋ na hɔmmu-na, na sa ce na kusunj-maama. Diilonj-Yallenj taaranj kumanj, na ce ku yaa-i. *Kirsa Yal da die di sɔl umanj nuɔ-i, kutienjo-i Kirsa wuonjo sɔl.

¹⁰ A ne da da kuɔ Kirsa dii na hɔmmu-na, Diilonjo cie-na nelviinj namaa, a ce dumaanjo-na u Yalle hãa-na cicɛlma manj sa tɛŋ dede-i. Ambabalma ka ce na ku banamba temma-i.

¹¹ Ŋga umanj siire Yesu-i hiel-o kuomba hɔlma-na, u Yallenj yeŋ baa-na, u ka bi sire namaanjo-i baa-de.

¹² Terienju fanju-na tobiŋ namaa, cɛmelle dii-yie. Ŋga cɛmelle manj dii-yie di yaa daade: I yan i kusunj-maama-i aa i tie ce kumanj dɔlaanuj Diilonj-Yalle yaa-i.

¹³ Na saa da, da na ta na ce kumanj dɔlaanuj-nei, na ka kɔsuɔŋ na ferɛ. Ŋga da na yan Diilonj-Yalle kãyã-nei na hiel na gboluonju kuubabalaanju cemman, na ka da cicɛlma manj sa tɛŋ dede-i.

Diilonj-Yalle ce-ye Diilonj-bisãlŋ mie

¹⁴ Bamanj yaan *Diilonj-Yalle ta ba yaan-na hiere, Diilonj-bisãlmba.

¹⁵ Kumanj cie mi wan-ma dumaanjo-na, nanj daa Diilonj-Yalle manj, di sa ce-na kɔraan namaa, a ce na ta na kãalã; Ŋga di ce-na Diilonj-bisãlŋ namaa, a ce i tie gbã i bɔl Diilonjo-i «Baba!»

¹⁶ Diilonj-Yalle fande ferɛ yaa fɛŋ i hɔmmu-i a pigãan-ye wuɔ Diilonj-bisãlŋ mie.

¹⁷ Aa in yeŋ Diilonj-bisãlŋ mie, u ciilungu vii miemɛi; i ka wuo-ku baa i-naa baa *Kirsa-i. In mulɛŋ baa-jo, i ka bi ce i bãanju-i baa-jo u yuntesɔnni-na.

¹⁸ Mi suyaa mie in ceŋ mulɛma manj nyunjo-i-na, ma sie gbãa fi baa in ka ce i bãanju-i dumaa bisɔnuɔ-i-na.

¹⁹ Na saa da, Diilonj-bisãlmba sɔnninj ka suɔ yiinju manj nuɔ-i, hɛmanj-niini-i hiere ni niya yiinju fanju himma-i.

²⁰ Hɛmanj-niini-i hiere ni naa yunju, aa ni nagãŋ-na sɔl, Diilonjo yaa cie-ni dumaanjo-na. Mafamanj fiɛ ce, kuu dii ŋaa ku ci ŋga ku saa kɔnna.

²¹ Yiinju dii baa yiinju, Diilonjo ka hũu-ni guɔyuɔ nammu-na ni waa ni ferɛŋ nuɔ Diilonj-bisãlŋ temma, ta ni ce ni bãanju-i.

²² I suyaa kerre wuɔ ji hi baa nyunḡo, hlemaḡ-niini-i hiere ni gbu ni biren aa ta ni cufal ḡaa kusunḡu bilaa cieḡo.

²³ Aa ni'i sI yon, Diilonḡ-bisālḡ miε i bi birenḡ dii cicaara. Diilonḡo hāa-ye u Yalle-i i die suɔ wuɔ unḡ pāa nunḡu maḡ, u ka ce-ku. I cie Diilonḡo duɔ hā-ye Diilonḡ-bisālma muniyerammu-i a kor-e mullema-na hiere gbula.

²⁴ I kuraa, ḡa i hḡ korḡoro fanḡ taalunḡu yon. Niḡ hḡ kumaḡ taalunḡu-i, da ḡ da-ku, ḡ siε gbāa tiraa ta ḡ hḡ ku taalunḡu-i. Hai moloḡo'i daa biḡkūḡu dede aa tiraa cor tuɔ hḡ ku taalunḡu-i?

²⁵ ḡa niḡ hḡ kumaḡ taalunḡu-i, da ḡ'a ḡ sa da ku yufelle, ḡ da ḡ fiε ḡ huḡḡa-i ta ḡ cie-ku.

²⁶ A naara kufanḡu-i, kuḡ nuɔ-enḡ dumaanḡo-na, Diilonḡ-Yalle bi kāyā-yiε. Na saa da, i sa suɔ kumaḡ saaya cāramma Diilonḡo wulaa. ḡa Diilonḡ-Yalle fande fεε yaa gbuu di birenḡ di cārā Diilonḡo-i di hā-ye. Diḡ birenḡ baa mamaḡ, ma siε gbāa hel nelieḡ nunḡ-nu.

²⁷ Diilonḡ unḡ suɔ nuɔmba kusunḡ-maama-i dumaanḡo-na, u suɔ u Yallen cārāḡ kumaḡ u wulaa. Diilonḡ unḡ taaranḡ kumaḡ, u Yalle cārā ku yaa-i u wulaa di hā u baamba-i.

²⁸ I suyaa wuɔ Diilonḡo maamanḡ dɔlnunḡ bamaḡ, unḡ bīε bamaḡ a saanu baa unḡ yiεraaya-mei dumaa, weiima-i hiere ma fa ba maama.

²⁹ Kumaḡ cie mi waḡ-ma dumaanḡo-na, Diilonḡo yufellenḡ hilaa bamaḡ nuɔ-i dii ku domma-na, u cie ba yaa da ba ce u Biεḡo nabieeraamba a ce u Biεḡo duɔ da hamba bɔi.

³⁰ U yufellenḡ hilaa bamaḡ nuɔ-i dii ku domma-na, u bīε ba yaa-i pie-ba u caanḡ-nu. Aa unḡ bīε bamaḡ, u cie ba yaa-i nelviimba. Aa unḡ cie bamaḡ nelviimba-i, u cie ba yaa da ba ce ba bāanḡu-i baa u Biεḡo-i.

Diilonḡ-nelnyulmu temma si dii

³¹ I gbāa tiraa naara hama-i? Diilonḡ duɔ gbāḡ waa baa-ye tI, hai gbāa bīεna i maama-i?

³² U saa nyaayā fuɔ fεεḡ Biεḡo-i; u hāa-ba baa-yo ba ko-yo i maama-na hiere. U ce niε aa u siε hā-ye bimbīnni-i hiere a naara u Biεḡo-i?

³³ Diilonḡo yufellenḡ hilaa bamaḡ nuɔ-i, hai moloḡo'i gbāa cāl-ba? Diilonḡ fuɔ fεε wuɔ ba saa cāl,

³⁴ hai gbāa cira ba cālāa? Yesu-Kirsa yaa kuu i solaanḡu-i, aa ku'i sI yon; u siire ka waa Diilonḡo caanḡu-na tuɔ cārā Diilonḡo-i u hā-ye. Terieḡu fanḡu-na molo siε gbāa cāl-e.

³⁵ I maamanḡ dɔlnunḡ *Kirsa-i dumaa, bige-i gbāa bɔrɔ-yiε baa-yo? Mullema siε gbāa, sūlma siε gbāa, yaahuolo siε gbāa, nyulmu siε gbāa, naaluɔ siε gbāa, bāani siε gbāa, kuliḡu siε bi gbāa.

³⁶ ḡaa maḡ nyεḡāḡ dumaa Diilonḡ-nelma-na wuɔ:

«Itie, naḡ maama-na, cuo duɔ kaal, kuliḡu hūḡ ku cu-ye dumaa ka naḡ bāanḡu-i. Ba hōmmu doḡ baa-ye mu cor:

*Ba ce-ye ḡaa baḡ kāḡ baa tūlmba maḡ da ba ka ko-ba baḡ ceḡ-baḡ dumaa.»**
Miε ii bi dii dumεi i muntienammu-na.

³⁷ ḡa mafamanḡ fiε ma ce, i maamanḡ dɔlnunḡ umaḡ, u ce ma ta ma tIε miε maama'i nuɔ-i.

³⁸ Coima saa fa, mi suyaa miε Diilonḡ unḡ dɔlāa-ye dumaa, biḡkūḡu siε gbāa bɔrɔ-yiε baa-yo. Kuliḡu siε gbāa, cicēlma siε bi gbāa, *dɔrḡɔpuɔrbiemba siε gbāa, *jīnabaa-ba siε bi gbāa, isuɔtaamba siε gbāa, nyunḡo ku weiima siε gbāa, bisḡ ku weiima siε bi gbāa, himma siε gbāa,

* 8:36 Gbelieḡ-maḡ-nalāanḡu (Psaume) 44.23

39 ɔɔr-niini siɛ gb̃aa, h̃lɛmañ-niini siɛ bi gb̃aa. Diiloñ uŋ pig̃aaŋ-ye uŋ ɔɔlaa-ye duma a Itieño-i Yesu-Kirsa jomma-na, ku b̃ɩŋk̃uŋgu si dii kumaŋ gb̃aa b̃ɔɔ-ye baa-yo.

9

Diiloñ uŋ h̃ielaa u yufelle bamaŋ nuɔ-i

1 Muɔŋo-i *Kirsa wuoñ muɔ, a ce dumaŋo-na miŋ ka waŋ mamaŋ coima s̃; ninsoŋo yaa-i. *Diiloñ-Yalle ce mi ta mi suɔ-ma mi huɔŋga-na wuɔ mi waŋ ninsoŋo.

2 Miŋ taaraŋ mi waŋ mamaŋ ma yaa daama: Mi huɔŋga si dii huɔŋga, ma gbu ma kukul-mi.

3 Kuɔ Diiloño naa g̃aŋ baa muɔmei aa h̃iel mi nuŋgu-i Kirsa horre-na aa c̃ɛr yaŋ mi nelleñ-tobimba-i, kuu naa ɔɔɩnu-miɛ yaŋ.

4 Ba yaa haba-i? Ba yaa *Isirahel-baamba-i. Diiloño ciɛ ba yaa-i u bis̃almba, u caraaya ba yaa-i, u bilaa *tobis̃inni-i baa ba yaa-i, u h̃aa ba yaa u *aŋɩnamma-i, u pig̃aaŋ ba yaa ba ta ba buol-o, u p̃aa nuŋgu-i baa ba yaa-i.

5 Bafamba b̃ɩncuɔmba yaa Abiramubaa-ba-i. Aa nels̃inni-na, Kirsa maŋ b̃ɩmb̃inni-i hiere ni nuŋgu-na, u b̃ɩncuɔmba yaa bafamba-i. Kirsa-i Diiloño, u gb̃lɛ baa gb̃liema honni maŋ joŋ. Ma ciɛ!

6 Nga ban'a ba saa h̃uɩ Kirsa maama-i, ku pig̃aaŋ wuɔ Diiloñ-nup̃alle ciɛ gb̃aŋgb̃aŋ wei? Ku'i s̃! Na saa da, Isirahel-baamba-i hiere, ba hieroŋo s̃! Isirahel-baamba Diiloño wulaa;

7 aa *Abiramu bis̃almba-i hiere, ba hieroŋo s̃! Abiramu bis̃alŋ-kireiŋa. Hama-i nuɔ-i? Diiloño gb̃lɛ Abiramu-i wuɔ: «*Miŋ p̃aa nuŋgu maŋ baa-ni wuɔ mi ka h̃a-ni huɔŋgu, *Isaki yaa ka h̃a-ni baa huɔŋgu faŋgu-i.*»*

8 U taara u cira wuɔ Abiramuŋ huɔŋ bis̃almba maŋ hiere fuɔ homma-i, Diiloño sa k̃aŋ-ba Abiramu bis̃almba. Nga uŋ p̃aa nuŋgu-i aa h̃a-yo bamaŋ, u k̃aŋ ba yaa-i Abiramu bis̃almba-i.

9 Diiloño p̃aa nuŋgu-i baa-yo wuɔ: «*Mi ka bir jo belle maŋ juɔŋ fiɛfiɛ ku temma-i, huɔŋgu faŋgu-na, Sara ka da b̃ɛpol̃o.*»†

10 Aa u'i s̃! yoŋ. Erebeka bi daa p̃lɛbaa baa i b̃ɩnc̃oŋo-i Isaki-i.

11 Bis̃alŋ daaba saa naa hi hoŋ yogo, ba saa naa ce kuufafaŋgu dede, ba saa naa bi ce kuubabalaŋgu dede. Nga Diiloño h̃iel nuɔmba-i fuɔ h̃ielma.

12 Wuɔ gb̃ɛ Erebeka-i wuɔ: «*B̃ɛpom̃l̃o ka tuɔ c̃aa haŋo-i.*»‡ U ciɛ mafamma-i duɔ pig̃aaŋ wuɔ u sa ne moloŋo aŋcemma aa h̃iel-o, nga u nyaanu fuɔ f̃ɛɛŋ nuŋ-āndaŋgu.

13 Ma bi nyɛg̃aaŋ dumei wuɔ: «**Yak̃ɔbu-i baa Esawu-i, mi yufelle h̃ilaa Yak̃ɔbu yaa nuɔ-i.*»§

Diiloño yufelle bi h̃ilaa banamba-na

14 Terieŋgu faŋgu-na, i gb̃aa cira niɛ? Diiloño maacemmma saa fa wei? Ku'i s̃!

15 U gbaraa-ma baa *Moisi-i wuɔ: «*Da mi ta mi taara mi ce hujarre u maŋ nuɔ-i, mi ce-yuɔ. Da mi ta mi bi taara mi ce baa u maŋ, mi bi ce baa-yo.*»*

16 Diiloño sa ne ŋ huɔŋga, u sa bi ne ŋ aŋcemma. U ne u hujarre yoŋ.

* 9:7 Miwaŋo ɩnammaŋ-seɓe (Genɛse) 21.12 † 9:9 Miwaŋo ɩnammaŋ-seɓe (Genɛse) 18.10
 ‡ 9:12 Miwaŋo ɩnammaŋ-seɓe (Genɛse) 25.23 § 9:13 Malaki (Malachie) 1.2-3 * 9:15 Hel-
 maŋ-seɓe (Exode) 33.19

17 Diilonj-nelmañ-sebe-i-na, Diilonjo gble Esipi jamatigi-i wuo: «Mi cie-ni jamatigi nu da mi pigaan-ni mi fñgũ-i, ku yaa mi yerre ka du terni-na hiere ka saa.»†

18 Terienju fangu-na, Diilonj duo tuo taara u ce hujarre umañ nu-i, u ce. Duo bi tuo taara u naara kunanjo anyagarma mañ nu-i, u bi naara.

19 Unaa ka gbẽ-mi wuo: «Bige-i cie Diilonjo tiraa tuo cãl-e? Hai moloñ-i gbãa cie Diilonjo-i u huoya-maama cemma-na?»

20 Nan hilaa hie, nuoni mañ nelbilon nu, aa ta ñ fanu baa Diilonjo-i? Birenja gbãa gbẽ ka matienjo-i wuo: «Bige-i cie ñ ma-mi dumandẽ-i?»

21 Kumañ da ku dõnu bitomarãño-i u ma ku yaa-i baa u yemaanjo-i. Da ku dõnu-yu u ma sukpepellun-bituonjo, da ku bi dõnu-yu u ma sudõdõllun-bituonjo baa yemaadunjo fangu-i.

22 Bamañ duu Diilonjo huonja-i, bamañ gble kũsuoma-i, Diilonj duo tiera ba nuonjo-i duo ji pigaan-ba u jãyamma-i baa u fñgũ-i yinju nanju, nan'a niẽ?

23 Aa uñ cie hujarre-i bamañ nu-i, uñ tigiñ bamañ dii ku domma-na ba da ba ta ba ce ba baanjo-i baa-yo, duo ce baa-ba ceñ daama temma-i, a pigaan wu hujantienjo, nan'a niẽ?

24 Uñ bĩe miẽ mañ *Yuifubaa-ba hõlma-na baa *niẽraamba bi hõlma-na hiere, u cie baa miẽmẽi, u saa ce baa Yuifubaa yonj.

25 U waan ma yaa-i Ose sebe-i-na wuo:

«Bamañ saa waa mi baamba,

mi ka ce-ba mi baamba.

Bamañ maama-i saa ta ma dõl-minj,

mi ka ta mi ku ba maama-na ñaa nelienjo baa u dõrjo.

26 Aa banj ña naa gbẽ nuamba-i terni mañ nu-i wuo mẽi baamba st, kufanju terni-na, ba ka ta ba bi-ba Cicẽlmantienjo bisalmba.»‡

27 *Isayi bi waan *Isirahel-baamba maama wuo: «Halle da ku fie'a Isirahel-baamba ka ciinu niẽ niẽ, ba da-ba-diei ka kor-bei yonj;

28 kere Itienj uñ waan mamañ nelbiliemba kũñjo-na, u ka ce-ma hiere aa u ka tiraa ce-ma pãmpãñ.»§

29 Isayi duonjo faño naa bi wuoya wanj-ma wuo:

«Kuo Dombuõ saa naa yarj huonjo ha-ye,

ii naa gbuo hiere ñaa Sodõmutaambañ gbuyaa dumaa.

Mamañ daa Gomõtaamba-i maa naa bi da-ye.»*

Viistnni da Diilonj-na, ni sa da anjñamma-na

30 Inj taaranj i wanj mamañ ma yaa daama: *Niẽraamba mañ saa ta ba wuo *anjñamma-i da ba da viistnni-i, ba daa-ni. Ba daa-ni danj hama-i temma-i? Banj haa ba nanja-i *Kirsã-i-na ku'i cie ba da-ni.

31 A ne da *Isirahel-baamba famba mañ taa ba wuo anjñamma-i da ba da-ni, ba saa gbãa da-ni.

32 Bige-i cie ba saa gbãa da-ni? Ba saa haa ba nanja Kirsã-na taara-niẽ, ba taaraaya-niẽ baa ba ciluõ, ku'i cie ba saa gbãa da-ni. Ba kãa ka tisñj ba fere tãmpẽlle† mañ malãan nuamba-i.

33 Diilonj uñ waan dimañ maama-i u sebe-i-na wuo:

«Mi ka jña tãmpẽlle *Sinyõ-i-na,

† 9:17 Helmañ-sebe (Exode) 9.16 ‡ 9:26 Ose (Osée) 2.1,25 § 9:28 Isayi (Ésaïe) 10.22-23

* 9:29 Isayi (Ésaïe) 1.9. Mamañ daa Sodõmutaamba-i baa Gomõtaamba-i ku da Miwaanjo jñammañ-sebe-i-na (Genèse) 19.23-28. † 9:32 Tãmpẽlle mañ maldan nuamba-i: Ba gbẽ Yesu yaa-i. Niẽñ Pier ñe. 2.4,8.

nuɔmba ka ta ba tistɔ ba fɛrɛ diɛ.

Di ka ta di mal nuɔmba-i.

Nga uman duɔ haa u nanɔga diɛ, u yaanɔga siɛ ture.»‡

10

1 Tobin namaa, maman yuu mi huɔnɔga-i, mi taara *Yuifubaa-ba kor. Mi gbu mi cārā ku yaa Diilonɔ wulaa mi hā-ba.

2 Coima saa fa: Ba hinu pāama baa Diilonɔ-kūngu-i, nɔga ba saa suo hūmefafalle-i.

3 Nelien nuɔ nin saaya n ce kuman Diilonɔ tuɔ kān-ni nelviin nuɔ, ba saa suɔ-ku aa ta ba taara ba ce nelviimba bafamba fɛrɛn cemma. A ce dumaanɔ-na, Diilonɔ un ciɛ kuman duɔ gbāa ce-ye nelviin miɛ, ba saa siɛ-ku.

4 A ne da *Kirsa yaa juɔ ji baal *Moisi *anɔnnamma-i. U ciɛ mafamma-i kuman ka ce baman da ba haa ba nanɔga-i yuɔ Diilonɔ tuɔ kān-ba nelviimba.

5 Na saa da, uman taaraayan viisinni-i anɔnnamma barguɔ-i-na, Moisin waan maman ku kūngu-na, ma yaa daama wuɔ: «Uman duɔ gbāa wuɔ anɔnnamma hūmienɔ-i hiere, a ka kor-o.»*

6 Nga uman hūyāa Diilonɔ-maama-i duɔ taara viisinni-i, maman waan baa-yo ma yaa daama wuɔ: «Baa cira: *«Hai ka nyugūn dɔrɔ-i-na ka bi Kirsa-i?»*

7 Baa bi tiraa n cira: *«Hai ka suur hɛma-na ka sire Kirsa-i?»*

8 Ma nyɛgān wuɔ: «Diilonɔ-nelma dii n caanɔgu-na; maa dii n nunɔgu-na, maa dii n huɔnɔga-na.»† Ma ciɛra wuɔ na hūu Diilonɔ-maama-i. I wuɔra i wan ma yaa-i baa nuɔmba-i.

9 Na saa da, da n puur n nunɔgu-i a wan-ma nuɔmba yufelle-na wuɔ Yesu yaa Itienɔ-i, aa hūu-ma hɔn wuɔ Diilonɔ siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, n ka kor.

10 Da n hūu-ma hɔn, Diilonɔ tuɔ kān-ni nelviin nuɔ. Da n puur n nunɔgu-i a wan-ma, Diilonɔ kor-ni.

11 Na saa da, Diilonɔ-nelma ciɛra wuɔ: «Uman duɔ haa u nanɔga yuɔ, kutienɔ yaanɔga siɛ ture.»‡

12 A ce dumaanɔ-na Yuifubaa-ba-i baa *nieraamba-i kuuduɔnɔgu yaa-i; binɔkūngu saa bɔrɔ-bɛi. Yunteduɔnɔ'i yiɛn ba yun-nu hiere tuɔ ce anɔnnamma-i baman muya n ba natiɛnɔ yuɔ.

13 Naa man nyɛgān duma Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «Uman duɔ muo u natiɛnɔ Itienɔ-na, u ka kor-o.»§

14 Nga da ba saa haa ba nanɔga yuɔ, ba ka ce niɛ gbāa muo ba natiɛnɔ yuɔ? Aa da ba saa nu u maama-i, ba ka ce niɛ gbāa haa ba nanɔga yuɔ? Aa molon duɔ uu si dii duɔ tuɔ wan u nelma-i, ba ka ce niɛ gbāa nu-ma?

15 Aa molon duɔ saa puɔr ma yerren, ma ka ce niɛ gbāa wan? Ma waan Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «Baman juɔn baa neldɔdɔlma-i, ba jomma sa suɔ aa fɛ huɔnɔga.»*

16 Nga nuɔmba-i hiere ba saa siɛ *Neldɔdɔlma-i. *Isayi waan-ma wuɔ: «Itie, in wan nelma man, n daa hai hūyāa-ma?»†

17 Terienɔgu fanɔgu-na, Kirsa nelma numma yaa juɔn baa ma hūuma-i.

18 Yaan mi yuu-na: Nuɔmba saa nu nelma famma-i wei? Ba nuɔ-ma! Diilonɔ-nelma ciɛra wuɔ:

‡ 9:33 Nienɔ 10.11; Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 8.14; 28.16; Pier diɛ. 2.6-8. * 10:5 Buolman-sebe (Lévitique) 18.5; Gal. 3.12 † 10:8 Anɔnnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 30.12-14 ‡ 10:11 Isayi (Ésaïe) 28.16 § 10:13 Yowel (Joël) 3.5 * 10:15 Isayi (Ésaïe) 52.7 † 10:16 Isayi (Ésaïe) 53.1

«Ba nelma gbuyaa hĩema-i hiere.

Nuɔmba nuɔ ba nelma-i nilɛɛŋa-na hiere ka saa.»‡

19 Mi ka tiraa yuu ne: *Isirahel-baambaŋ nuɔ-ma, ba saa naa suɔ ma yaanŋa-i wei? Ma yaanŋa suyaa! Moisi yaa waanŋ-ma ɔieluɔ wuu: «Diilonŋo ciera:

«Nanŋ'a na sa kɛŋ bamanŋ wuɔ niɛraamba,
mi ka ce na ta na ce yeɓma bei.

Mi ka ce na hɛmmu du baa bamanŋ sa suyaanŋ biŋkũngu.»§

20 Aa Isayi daa holle cira: «Diilonŋo ciera:

«Bamanŋ saa ta ba taara-miɛ, ba daa-mi.

Bamanŋ saa ta ba yuu-mi baa weima, mi caraaya ba yaa-i.»*

21 Nŋa kumaŋ nŋaa Isirahel-baamba kũngu-i, Diilonŋo ciera:

«Bãanŋu-i baa isuɔŋgu-i mi bi mi baamba-i, nŋa ba sa siɛ-mi.

Ba sa nu mi nunŋu-i aa tiraa pu bubuɔstni baa-mi.»†

11

Diilonŋo saa ctina Isirahel-baamba-i

1 Terienŋu fanŋu-na, yaanŋ mi yuu-na: Diilonŋo ctinaana u baamba-i *Isirahel-baamba-i wei? U saa ctina-bei. Mei fere-i Isirahel nellenŋ-wuonŋ muɔ, *Abiramu haayɛɓŋ muɔ aa *Bensaamiɛ dũŋ-wuonŋ muɔ.

2 Diilonŋ u yufellenŋ hilaa bamanŋ nuɔ-i dii ku domma-na, u siɛ gbãa ctina-bei. *Eliŋ muyaa u natiɛnŋa Diilonŋo-na Isirahel-baamba maama-na kusuɔŋ-nu Diilonŋ-nelma-na, ma si na suɔ ku terienŋu-i ke?

3 U ciera wuu: «Itie, ba kuɔ ŋ *pɔpuɔrbiemba-i aa muonu mumbuolmunŋ-terni-i. Muɔmei tɔya mi diei ŋ huonŋu-na, nŋa baa dii ta ba taara-miɛ baa komma.»*

4 Uŋ waanŋ mafamma-i Diilonŋo siyaa-yo baa hama-i? U ciera wuu: «ŋ saa tɛe ŋ diei! Nuɔmba neifienŋa siɛi nuɔsiba ndii dii baa-mi mi jtnamma-na, kutaamba saa pigenŋ dede Baal†yaanŋa-na.»‡

5 Kuubiduɔŋ daaku yaa nyunŋo ku bãanŋu-na: Diilonŋ uŋ fiɛlaa cɛlle-baamba manŋ Isirahel-baamba-na, baa dii yogo.

6 U ciɛ baa-ba aa fiɛl-ba, u saa ne ba maacemma. Kuɔ uu naa ne ba maacemma, baa naa saa cira u ciɛ baa-ba.

7 Ku yunŋu yaa daaku wuu Isirahel-baambaŋ taa ba taara kumaŋ, ba saa da-ku; Diilonŋ uŋ fiɛlaa bamanŋ bei, ba'i daa-ku yonŋ. Ba boluonŋu ciɛ anyagarmantaamba

8 nŋaa manŋ nyegãanŋ dumaa Diilonŋ-nelma-na wuu: «Ji hi baa nyunŋo Diilonŋo ciɛ ba hɛmmu ku aa yanŋ-ba, aa cu ba yammu-i, aa suuye ba tũnni-i ba sa nu baa-ni.»§

9 *Davidi bi ciera wuu:

«Banŋ wuu niidɔɔlni manŋ,

mi taara Diilonŋo ce-ni nŋaa kɔllu a bel-ba,

u ce-ni nŋaa juɔŋo a cure-bei,

u ce ni yaa u sɔgɔlnu ba gbeini-i a suu ba ambabalma sɔlaanŋu-i.

10 Mi taara u yir-ba, ba baa tiraa ta ba da baa ba yufienŋa-i.

Aa u haa yaahuolo-i bei, ba baa gbãa ciir wuu baa-yo.»*

‡ 10:18 Gbeliemanŋ-nalãanŋu (Psaume) 19.5 § 10:19 Anjlnamma tiyemmanŋ-sebe (Deutéronome) 32.21

* 10:20 Isayi (Ésaïe) 65.1 † 10:21 Isayi (Ésaïe) 65.2 * 11:3 Jamatigi ba shebedɛɓlanŋo (1 Rois) 19.10,14

† 11:4 Baal: Tlingu nanŋ yerre-i dumaanŋo-na. ‡ 11:4 Jamatigi ba shebedɛɓlanŋo (1 Rois) 19.18 § 11:8

Anjlnamma tiyemmanŋ-sebe (Deutéronome) 29.3; Isayi (Ésaïe) 6.10; 29.10 * 11:10 Gbeliemanŋ-nalãanŋu (Psaume) 69.23-24

11 Yaan mi yuu-na: Isirahel-baambaŋ tisaaŋ ba fɛɛ a cii, ba ka pɔŋ tɛ dii hɛma-na wɛi? Ba siɛ pɔŋ tɛ dii. Ba cɔlmuɔ birii yan aa kɔyɔ *nieraamba kor. A ce dumaanɔ-na, Isirahel-baamba ka ta ba ce yɛlma bɛi.

12 Da kuɔ ba cɔlmuɔ ciɛ ɔnfafamma nelbiliemba-na, da kuɔ ba ciima kɔyɔ nieraamba-i, da ba sire, ku ka kɔyɔ nelbiliemba-i ka hi hie?

Nieraamba kormanɔ-kɔŋgu-i

13 Fieɛi mi nelma vii *nieraan namei. Namaa namanɔ *Isirahel-baanɔ namaa sɪ, Diilonɔ puɔraa-mi namaa hɔlma yaa nuɔ-i. Mi maacemma sa suɔ aa dɔlɔnu-miɛ.

14 Mi bi ce kufanɔgu-i da mi ce mi nellenɔ-tobimba-i yɛlmantaamba a gbɔa da mi kor banamba bɛi.

15 Na saa da, Diilonɔ unɔ ciɛlaa-ba kɔtuɔŋgu, ku ciɛ fuɔ baa nieraamba-i ba suurnu ba-naa. Duɔ ji siɛ ba piɛ-yo, kufanɔgu ka waa niɛ niɛ? Ku ka waa ŋaa ba kuu aa sire.

16 Na saa da, da ŋ pɔ didɛlɔmma-i hɔ Diilonɔ-i, ŋ dɪmma-i hiere ma ciɛ Diilonɔ-maama. Da ŋ pɔ tibikɔalɔmba-i hɔ Diilonɔ-i, tibinegemmu-i hiere mu ciɛ Diilonɔ-muumu.

17 Isirahel-baamba dii ŋaa cɪɪŋ-tibiɪŋgu aa nieraan namaanɔ-i na waa ŋaa hɛɪŋ-tibiɪŋgu. Diilonɔ karaa cɪɪŋ-tibiɪŋgu negemmu nammu nanna, aa biɛ hɛɪŋ-tibiɪŋgu negemmu gbo mu fonni-na. Cɪɪŋ-tibiɪŋgu negemmunɔ danɔ tibiɔmma manɔ, namaa na bi da maaduɔma famma yaa-i, aa ma hel hiere kaasiduɔŋ daani yaa nuɔ-i.

18 Kufanɔgu terienɔgu-na, baa na nyɛ banɔ karaa negemmu manɔ. Na ce niɛ aa nyɛ-mu? Negenɔga sa tɔu kaasɪnni, ŋga kaasɪnni'i tɔyaaŋ negenɔga!

19 Unaa gbɔa bi cira: «Diilonɔ karaa negemmu fammu-i aa dii muɔmɛi mu fuonɔgu-na.»

20 U waanɔ ninsonɔ, ŋga kumanɔ ciɛ Diilonɔ kar-mu, ku yaa daaku: Mu saa haa mu nanɔga yuɔ ku'i ciɛ u kar-mu halanɔ-mu. Nuɔniŋ haa ŋ nanɔga-i yuɔ ku'i ciɛ u dii-ni mu fuonɔgu-na. Yan aa ŋ nanna bombolma-i aa ŋ ta ŋ kɔalɔ Diilonɔ-i.

21 Diilonɔ duɔ kar cɪɪŋ-tibiɪŋgu negemmu-i nanna, bige-i gbɔa ciɛ-yo hɛɪŋ-tibiɪŋgu muumu karma-na?

22 N saa da, Diilonɔ pigaaŋ u fafaanɔgu-i baa u hɔdorre-i pigaaŋ daama temma yaa-i: U huɔŋga donɔ baa bamanɔ naana u hɔmelle-i aa fa baa nuɔni manɔ nyaaraa-yuɔ. Da ŋ bi nanna-yuɔ, u bi kar-ni nanna cɪɪŋ-negemmu temma.

23 Aa Isirahel-baanɔ da ba nanna ba ɔnyagarma-i, Diilonɔ ka bir dii-ba ba fonni-na. Ku fɔŋgɔ dii-yuɔ u duɔ ce-ma.

24 Nuɔŋo-i, nanɔ waa hɛɪŋ-tibiɪŋ-nu, ba kar-ni jo ji gbo-ni cɪɪŋ-tibiɪŋ-nu; mafanɔ da ma saa yar Diilonɔ-i, cɪɪŋ-tibiɪŋgu fɛɛɪŋ negemmu gbomma ce niɛ gbɔa yar-o?

Isirahel-baamba kormanɔ-kɔŋgu-i

25 Tobinɔ namaa, mi taara na suɔ Diilonɔ kusɔŋgu-i, ku yaa na ka suɔ wuɔ na nelɔulle gbɛ baa-na. *Isirahel-baamba namba nyaayɔ ba fɛɛ. A ce dumaanɔ-na Diilonɔ yaanɔ-ba tuɔ ciɛ *nieraamba manɔ dii da ba kor hiere, ba kor aa u suɔ kor-ba.

26 Isirahel-baamba ka kor hiere dumɛi ŋaa manɔ nyɛgaaŋ dumaa wuɔ:

«Kɔŋkɔrtienɔ ka hel *Sinyɔ;

u ka hiel *Yakɔbu hɔayɛlɔmba-i anyagarma-na.

27 *Mi ka hur ba ambabalma-i halaj-ma bei aa bel *tobistnni baa-ba.»†*

28 Isirahel-baambaŋ'a ba saa sie *Neldəɔdɔlma-i, die i ne-ku, ba cie Diilonj-bigaarāamba, ŋga ku kuraa niēraaŋ namaaŋo-i. A ne da die ne Diilonj u yufellenj hilaa-bei dumaa, i ne da ba maama dɔlnu-yuɔ yogo ba bŋncuamba maa-na.

29 Na saa da, Diilonj duɔ hā-ni, u hāa-ni. U yufel da di hel-nie, di hilaa-nie; u sa bir baa huonj-āndaangu.

30 Yiinaa-i-na, namaa na saa ta na nu Diilonj nuŋgu-i, Isirahel-baambaŋ juɔ ciina u nuŋgu-i huonjgu maŋ nuɔ-i, u suɔ ce hujarre namaaŋo-na.

31 Ba yagaraa Diilonj nuŋgu-i fiefie-i-na a ce u ce hujarre namaaŋo-na, aa bafamba da ba bi da u hujarre-i.

32 Kumaŋ cie mi waŋ-ma dumaanjo-na, Diilonjo yaan Isirahel-baamba-i baa niēraamba-i hiere ba ferēŋ nuɔ ba suur āmbabalma-na bāl ba nuhɔeŋ-na aa suɔ duɔ ce hujarre bei hiere.

33 Coima saa fa, Diilonjo fafaanju temma si dii! U nu nelma-i ma numma-i aa tuɔ suɔ weima-i hiere. Molo sie gbāa suɔ u huɔya-maama-i tŋ-ma, molo sie bi gbāa konnu u kusūŋgu-i

34 ŋaa maŋ nyegāaŋ dumaa u nelma-na wuo:

«*Hai gbāa suɔ Itienjo kusūŋ-maama-i?*

Hai gbāa dii nelma u tūŋ-nu?‡

35 *Hai diyaa cēmelle yuɔ dede aa u duɔ ji suu-de huonj-nu?»§*

36 Bimbinni-i hiere u yaa hielaa-ni, nii dii fuɔ nagāŋ-na aa ni tŋyāa fuɔ tŋema. Yaan j tie gbelenj u yaa-i hōnni maŋ jonj! Ma cie.

12

Diilonj-bilonj-wuosaanju

1 Tobin namaa, Diilonj uŋ cie hujar daade temma-i yie, jande, mi cārā-nei, hāaŋ-yonj baa na fere ŋaa ban hāŋ-yonj tāmmanj-kūŋgu dumaa. Yaan na ciluɔ tuɔ fa. Taa na ce kumaŋ dɔlaanuj-yuɔ. Ba buol Diilonjo-i dumei ninsoŋ-buolma-i.

2 Baa na ta na nyaanu nelbiliemba kuuceŋgu-i, yaan Diilonjo bir-na u birma a hā-na āŋjɔgɔfemma, ku yaa na ka ta na suɔ Diilonjo huonja-i: Kumaŋ faa, kumaŋ dɔlaanuj-yuɔ baa kumaŋ vii, na ka ta na suɔ-ku.

3 Diilonj uŋ firinu u huonja-i aa ce baa-mi, mi ka dii nelma na tūnni-na hiere: Yaan bombolma-i aa nelienjo nelienjo u jŋna u fere u fuonju-na. Naŋ haa na nanja-i Diilonjo-na aa u hā-na fōŋgōbaa-ba maŋ, taa na ce na weimambaa-ba-i na saanu baa ba yaa-i.

4 Nelbilonj uŋ yey dumaa baa terni bɔi u kūɔma-na, terienju terienju baa ku maacemma,

5 mie inj fie ciinu, i suuriinu i-naa dumei. Ii dii ŋaa i gbuɔnu ce nelduonjo *Kirsā horre-na, nelienjo nelienjo baa u munyierammu.

6 Diilonjo firinu u huonja-i a hā-ye i de-i-denj fōŋgōbaa. Duɔ hā nuɔni maŋ u pɔpuɔruŋgu cemmanj-fōŋgūɔ-i, baa haar baa-yo u hūmelle-na.

7 Kāyāmmaŋ-fōŋgūɔ duɔ waa baa uman, u tuɔ kāyā. U nelma pigāamaŋ-fōŋgūɔ duɔ waa baa uman, u tuɔ waŋ-ma u pigāaŋ.

8 Sireiŋ-fōŋgūɔ duɔ waa baa uman, u tuɔ dii sireiŋa-i banamba-na. Uman duɔ da u nagāŋ-na, kutienjo yarj u nanja ta ka fara baa huonja diei. Uman duɔ

† 11:27 Isayi (Ésaïe) 59.20-21 ‡ 11:34 Isayi (Ésaïe) 40.13 § 11:35 Yɔbu (Job) 41.3

da yaan̄ga-i, u ce u yaatesinni-i baa p̄ama. Duɔ h̄a uman̄ f̄on̄gũo-i wuɔ u tuɔ k̄aȳ s̄untaamba-i, kutien̄o tuɔ ce-ma baa h̄of̄elle.

⁹ Na nelnyulmu saaya mu kon̄, huhurma saa saaya ma waa-muɔ. Gbuu na biḡaan̄ ̄ambabalma-i aa na vaa na fer̄e baa ̄anfafamma yaa-i.

¹⁰ Taa na d̄ol na-naa ̄jaa ced̄uɔŋ-bien̄ namaa. Taa na j̄ina na fer̄e banamba huon̄-nu.

¹¹ Taa na hinu p̄ama-i, baa na ce yentaan̄ namaa. Vaan̄ na fer̄e baa Itien̄o maacemma-i, baa na f̄e baa-ma.

¹² Nan̄ h̄in̄ kuman̄ taalun̄gu-i, yaan̄ ku ta ku f̄e na h̄ommu-i. Wein̄ da ma da-na, na doluonu-mei. Taa na hinu Diiloc̄ar̄alle-i.

¹³ Taa na k̄aȳ Diilon̄-d̄un̄-baamba man̄ naaluɔ un̄ suurii-bei. Taa na ce niraamba ners̄inni-i fafamma.

¹⁴ Taa na c̄ar̄a Diilon̄o-i na h̄a baman̄ cīen̄-nan̄ kp̄anc̄ol̄gũo-i. Taa na c̄ar̄a kuufafaan̄gu na h̄a-ba; baa na haa na nubabalaan̄gu bei.

¹⁵ Taa na nye baa baman̄ nyien̄, aa na ta na kaal baa baman̄ kaalaan̄.

¹⁶ Taa na nunu na-naa. Baa na ta na tet̄en̄ na fer̄e; yaan̄ aa na ta na sie maacemma man̄ s̄ols̄ol-maama-i*. Baa na da nie s̄i na suɔ weima-i hiere.

¹⁷ Baa na ta na suu ̄ambabalma s̄olaan̄gu-i baa ̄ambabalma. Gb̄aan̄ na ta na ce kuman̄ faa na h̄a nuɔmba-i hiere.

¹⁸ Gb̄aan̄ na ta na gbo baa nuɔmba-i hiere; baa na yan̄ ma hella namaa.

¹⁹ Mi j̄enaan̄ namaa, baa na ta na suu s̄olaan̄gu-i na fer̄e, yaan̄ Diilon̄o yaa tuɔ suu-ku. Na saa da, ma nyeḡaan̄ Diilon̄-nelma-na wuɔ: Itien̄o cīera wuɔ: «*Yaan̄ s̄olaan̄gu-i na h̄a mu. Muɔmei ka p̄a nelien̄o nelien̄o baa kuman̄ saaya baa-yo.*»†

²⁰ N̄ga kuman̄ namaa k̄un̄gu-i, ku yaa daaku: «*Nyul da mu ta mu ko ̄n̄ biḡar̄an̄o-i, h̄a u wuɔ. H̄un̄kuɔst̄n̄ da ni bel-o, h̄a u nyɔŋ. Da ̄n̄ ce mafamma-i kuu d̄ii ̄jaa ̄n̄ gb̄al̄aa d̄anc̄ien̄a'i k̄un̄na u yun̄gu-na.*»‡

²¹ Baa na yan̄ ̄ambabalma da yun̄gu nei, cīen̄ ̄anfafamma-i na hiel ̄ambabalma-i na h̄olma-na.

13

Taa na sie f̄on̄ḡotaamba wulaa

¹ Nelien̄o nelien̄o u saaya u tuɔ sie f̄on̄ḡotaamba wulaa. Kuman̄ cīe mi wan̄-ma dumaan̄o-na, f̄on̄ḡotesinni-i hiere ni hel Diilon̄-na, u yaa j̄lena f̄on̄ḡũo-i hiere.

² A ce dumaan̄o-na uman̄ duɔ tuɔ ḡan̄ baa f̄on̄ḡotaamba-i, u ḡan̄ baa Diilon̄o. Baman̄ cīinaan̄an̄ f̄on̄ḡotaamba nun̄-̄andaan̄gu-i, ban̄ taaran̄ kuman̄ ba ka da-ku.

³ Da ̄n̄ ta ̄n̄ ce kuuviin̄gu, korma sa da-ni baa f̄on̄ḡotaamba-i. Korma da ̄ambabalmanciraamba'i baa-ba. Terien̄gu fan̄gu-na, da ̄n̄'a ̄n̄ sa taara korma ta ma da-ni baa-ba, yan̄ aa ̄n̄ ta ̄n̄ ce kuuviin̄gu, ku yaa bafamba fer̄e-i ba ka ta ba gb̄elien̄-ni.

⁴ F̄on̄ḡotaamba ce Diilon̄-maacemma'i dumaan̄o-na da ba dii-ye h̄umefafalle-na. N̄ga da ̄n̄ bir yan̄ aa ta ̄n̄ ce kuubabalaan̄gu, ̄n̄ saaya ̄n̄ k̄aal̄a-bei. Diilon̄ un̄ h̄aa-ba comelle man̄, u saa h̄a-ba baa-de gb̄an̄gb̄an̄, ba ce fuɔ maacemma'i baa-de. Uman̄ duɔ c̄al, ban̄ haa kuman̄ yuɔ, ku piḡaan̄ Diilon̄-berru.

* **12:16** *Yaan̄ aa na ta na sie maacemma man̄ s̄ols̄ol-maama-i*: Ḡirekimma-na terien̄ daaku gb̄aa bi nu nun̄ daama-i: «*Yaan̄ aa na ta na sie na pie nawalaamba-i.*» † **12:19** An̄jinamma tiyemman̄-sebe (Deutéronome) 32.35 ‡ **12:20** B̄incuɔŋ-nelmaŋ-sebe (Proverbes) 25.21-22

⁵ Ku'i ciε i gblε i tiε siε fōngōtaamba wulaa. I baa ne muoru yon̄ aa tiε siε, i ne i hōmmu, i suyaa wuō ku faa.

⁶ Ku'i bi ciε η da na saaya na ta na pā na nampobaa-ba-i. Bamañ hūyaan nampo-i, Diilonjo'i bi hāa bafamba-i maacemma famma-i.

⁷ Niñ saaya η pā kumañ, pā-ku η hā kuñ vii umañ. Taa na pā nampobaa-ba-i na hā ba taamba-i, umañ duō saaya baa kamma, na kāñ-yo. Umañ duō saaya baa bōbōima, na ce-yo bōi.

Anjñamma tuole-i

⁸ Da ma hel nelyulmu-na, baa na yañ bñnkūñ cēmelle waa unañ nuō-na. Na saa da, umañ duō yañ banamba maama ta ma dōlnu-yuō, kuu dii ηaa kutieñjo tiε baa *Moisi *anjñamma-i ma kūngu-na hiere.

⁹ Kumañ ciε mi wañ-ma dumaanjo-na, mamañ nyegāan ānjñamma-na wuo: «Baa ce *fuocestñni, baa ko nelieñjo, baa cuo, baa nenu nelieñjo» * ka cor baa manamma-i hiere, ma juō ji gbura ma-naa nelma diei maan̄ daama yaa nuō-i wuo: «*η saaya η dōl η nanoljo-i ηaa niñ dōl η ferε dumaa.*»†

¹⁰ Da η ta η dōl η nanoljo-i, η sa jōguñ-yo baa kuubabalaan̄gu. Terieñgu fan̄gu-na, nelyulmu da mu waa-niε, kuu dii ηaa η tiε baa ānjñamma-i hiere ma kūngu-na.

Ku piε kujo dii

¹¹ Baa na hūu nel daama-i na nanna. In̄ yey huōngu mañ nuō-i daaku-i, namaa ferε-i na suō-ku. Baa na duōfūñ, siireñ, ku hii! Konkoro piyaa-ye fiefiε-i-na a yañ in̄ ηa naa hūu Diilon-maama-i felemma-i huōngu mañ nuō-i.

¹² Isuon̄gu niinu ti, cuo piyaa kaalma. Yaan̄ i nanna kukulman̄-maacemma-i aa i tiε ce bāantñmma.

¹³ Yaan̄ i tiε ce kuuviinḡu, bāantaamba ce dumei. I yañ niwuoniñ-gbuolaan̄gu-i, baa kolman̄-gbuolaan̄gu-i, baa bññwosinni-i ni sinni-na hiere. I yañ berkarre-i baa nenemunḡu-i.

¹⁴ Yaan̄ i biε Itieñjo-i Yesu-Kirsa maama aa i ne i kusūnniñ-maama-i aa i yañ-ma.

14

Baa cāl η nawuonjo-i

¹ Baa na ta na tiel umañ saa nañ kaasinni dei yogo Diilon-hūmelle-na; taa na piε-yo na caan̄-nu. Baa na ta na fanu na-naa baa-yo u ānjōguōma-na.

² N̄aa unañjo dii u suyaa wuō niwuoni-i hiere ni gbāa wuo. A ne da umañ saa nañ kaasinni dei yogo Diilon-hūmelle-na u sa dii kūōma u nun̄gu-na, u wuo dñmma yon̄.

³ Umañ wuyaan̄ niwuoni-i hiere, u baa nyε umañ wuō ninanni nyaa-yo, aa umañ sa wuyaan̄ niwuoni-i hiere u baa cāl umañ wuyaan̄-niñ. Diilon̄ uñ siyaa dii-yo u horre-na, yunḡu si dii u cālma-na.

⁴ Nañ hilaa hie aa da manamma ta η cāl unañ cāarāñjo-i? Ku nuōlaa-yo wa, ku saa nuōl-o wa! Ma hii nuō baa bige-i? Aa ku siε gbāa nuōl-o; Itieñjo dii tuō kāyā-yuō. Ku fōngūō dii-yuō u tuō kāyā-yuō.

⁵ Banañ wulaa, yinni-i hiere ni sa saa; ni maar ni-naa. Banañ ba'a yinni-i hiere nii dii niiduoni. Neliεñjo neliεñjo, u yañ mamañ dii u huōnga-na ma ye-yo.

⁶ Umañ buōrañ yinni-i, u bōrō-niε Itieñjo maa-na. Umañ wuyaan̄ bñmbñnni-i hiere, u bi wuo-ni Itieñjo maa-na. Kumañ ciε mi wañ-ma dumaan̄jo-na, kutieñjo

* **13:9** Helman̄-sebe (Exode) 20.13-17; Anjñamma tiyemman̄-sebe (Deutéronome) 5.17-21 † **13:9** Buolman̄-sebe (Lévitique) 19.18

jaal Diilonjo-i ni maama-na. Aa umanj wuɔ niiwuoni nanni nyaa-yo, u bi cema Itienjo maa-na. Fuɔ bi jaal Diilonjo-i.

⁷ Na saa da, i hɔlma-na, molo si dii tlena u fereɲ maa-na, molo sa bi ku kã u fereɲ maa-na.

⁸ Da ɲ hoɲ Diilonj-horre-na, ɲ huɔɲ Itienjo maa-na, aa da ɲ bi ku, ɲ kuu Itienjo maa-na. A ce dumaɲo-na ii dii cicɛlma wa, i kuu wa, i tienjo yaa Yesu-Kirsa-i.

⁹ Bige-i cie mi wanj-ma dumaɲo-na? U kuu aa sire jo ji waa bikuomba-i baa cicɛlmantaamba-i hiere ba yuɲ-nu.

¹⁰ Nga ma bilaa nie nanj da manamma ta ɲ cãl ɲ nawuonjo-i? Ma bilaa nie nanj ta ɲ nyɛ ɲ nawuonjo-i sũlma? I ka cor hiere Diilonj-fuore-na u yuu-ye i de-i-diel.

¹¹ Na saa da, ma nyegãan Diilonj-nelma-na wuɔ:

«Muɔ Cicɛlmantienj muɔ,

mi siɛ kar ku coima,

nuɔmba-i hiere ba ka jo ji dũuna mi yaanɲa-na.

Aa nelienjo nelienjo u ka puur u nurɲu-i wanj-ma wuɔ muɔmei Diilonjo-i kelkel.»*

¹² Terienɲu fanɲu-na, nelienjo nelienjo unj cie kumanj, u ka yiera Diilonjo yaanɲa-na a wanj-ku.

Baa guɔl ɲ nawuonjo gbeini-i

¹³ A ce dumaɲo-na, yaan ɲ yanj i-naa cãlma. Yaan aa na bel na fereɛ unanj nuɔ ɲ baa ji guɔl unanj gbeini-i a pira-yuɔ Diilonj-hũmelle-na.

¹⁴ Itienjo-i Yesu cie meɪ suɔ, aa tiraan tir suɔ wuɔ kuuwuonɲu saa nyaa nelienjo. Nga umanj duɔ tuɔ jɔguɔɲ wuɔ kuuwuonj daaku nyaa-yo, ɲ bi da ku nyaa-yo.

¹⁵ Da ɲ ta ɲ ce kuujangu ɲ natobinjo-na baa ninj wuo kumanj, ɲ naana nelnyulmuɲ-hũmelle-i. *Kirsan kuu umanj maa-na-i, ɲ ka kɔsuɔɲ-yo kuuwuonj maa-na yonj wei?

¹⁶ Kumanj faa nanj yufelle-na, da ɲ suɔ wuɔ ku cemma gbãa biɛna Diilonj-hũmelle yerre-i, ne-ku aa ɲ yanj-ku.

¹⁷ Na saa da, *Diilonj-nellenj-kũɲgu-i niiwuoninj-kũɲgu sɪ, niinyɔnninj-kũɲgu bi sɪ. Diilonj-nellenj-kũɲgu yaa viisinni, baa yaafɛlle baa hɔfɛlle, ni da *Diilonj-Yalle yaa wulaa-i.

¹⁸ Umanj duɔ tuɔ cãa Kirsa-i cãama famma temma-i, u kũɲgu dɔlnu Diilonjo-i aa nuɔmba bi bi u yefafalle.

¹⁹ Terienɲu fanɲu-na, kumanj juɔɲ baa yaafɛlle-i muntienammu-na aa ta ku ce i hieronjo-i i tie nanj kaasinni Diilonj-hũmelle-na, yaan ɲ vaa i fere baa kufanɲu cemma yaa-i.

²⁰ Baa na guɔla Diilonj-maacemma-i baa niiwuoni. Niiwuoni-i hiere ni faa ninsonjo, nga kuuwuonɲu manj ka guɔl ɲ natobinjo gbeini-i Diilonj-hũmelle-na, ku wuoma saa fa.

²¹ Binjkũɲgu binjkũɲgu, kumanj gbãa guɔl ɲ natobinjo gbeini-i Diilonj-hũmelle-na, ne-ku aa ɲ yanj-ku. Da kuɔ nanj kũɔwuole-i sisɔ ɲ konyɔlle ka guɔl u gbeini-i, ne-ku aa ɲ yanj-ku.

²² Ninj suɔ kumanj ɲ huɔɲga-na kufanɲu binjkũɲgu yanɲa-na, yanj ku tie nuɔ baa Diilonjo na hɔlma-na. Umanj sa cɛɲ u weɪma-i baa hɔmmu hãi, kutienjo yunɲu dɔlaa.

²³ Nga umanj duɔ tuɔ wuo binjkũɲgu aa u huɔɲga saa hũu-ma baa-ku a kã u Diilonj-hũmelle yanɲa-na, Diilonjo ka yuu-yo. U ka yuu-yo nie nie? U

* 14:11 Isayi (Ĕsaïe) 45.23

āncemma-i baa u Diilon-ḥümelle sa kā yanduጊga. A ne da kumaጊ sa kāaጊ yanduጊga baa ገ Diilon-ḥümelle-i kuubabalaጊgu.

15

Biyaan Yesu-Kirsa maama

¹ Mīe maጊ yieraaya doጊ Diilon-ḥümelle-na, ku saaya i tie kāyā bamaጊ saa yiera doጊ mīe temma-i. I saa saaya i tie ce kumaጊ dolaanጊ mīe yoጊ.

² Neliጊo neliጊo i ḥolma-na, u saaya u vaa u fere baa kumaጊ dolaanጊ banamba-i a kāyā-bei ba naጊ kaasinni Diilon-ḥümelle-na.

³ Na saa da, *Kirsa saa tuጊ ce kumaጊ dolaanጊ fuጊ. Ma nyegāaጊ Diilon-nelma-na wuጊ: «*Diilo, bamaጊ taa ba tuora-nie, ba tuosinni birii haa muጊmei nuጊ-i.*»*

⁴ Mamaጊ nyegāaጊ Diilon-nelma-na hiere dii ku biena-na, ma nyegāaጊ da ma pigāaጊ-ye nelma. Ma ce-ye ḥohnantaጊ mīe aa ta ma dii sireiጊa yie i die gbāa die tie hiጊ Diilon-ciilunጊgu taalunጊgu.

⁵ Diilo fuጊ maጊ ḥohnammu tieጊo-i baa sireiጊa tieጊo-i, u kāyā-nei na ta na nunu na-naa ገaa Yesu-Kirsaጊ waan-ma dumaa.

⁶ Ku yaa na ka gbonu hiere ce nodunጊgu ta na gbelieጊ Diilonጊo-i Itieጊo-i Yesu-Kirsa To-i.

⁷ Terieጊgu fanጊgu-na, taa na sie na-naa Diilonጊo yerre fafaanጊgu maama-na, ገaa Kirsaጊ siyaa namaanጊo-i dumaa.

⁸ Yaan mi tūnu-nei, Kirsa juጊ duጊ ji kāyā *Yuifubaa-ba-i. Diilonጊ uጊ ገa naa pā nunጊgu maጊ baa ba bincuጊmba-i, Yesu juጊ ji ce ku yaa-i a pigāaጊ wuጊ Diilonጊ duጊ waጊ mamaጊ, u ce-ma.

⁹ U bi juጊ *niēraamba da ba gbāa gbelieጊ Diilonጊo-i u ānfafamma maama-na ገaa maጊ nyegāaጊ dumaa Diilon-nelma-na wuጊ:

«*Ku'i cie mi ka ta mi gbelieጊ-ni niēraamba ḥolma-na, aa ta mi ḥal neiጊni mi tuጊnu-nie.*»†

¹⁰ Ma bi nyegāaጊ wuጊ:

«*Nieraan namaa, yaan ገa ḥommu fē Itieጊo baamba muumu temma-i.*»‡

¹¹ Ma bi tiraa nyegēጊ wuጊ:

«*Nieraan namaanጊo-i hiere, taa na gbelieጊ Itieጊo-i!*

Nelbilieጊ namaanጊo-i hiere nileiጊa-na, taa na ḥal neiጊni na tuጊnu-yuጊ.»§

¹² Aa bi tiraa nyegēጊ *Isayi sebe-i-na wuጊ:

«*Yese *ḥāyēlጊo naጊo ka jo.*

U ka sire waa niēraamba yuጊ-nu.

Nuጊmba-i nileiጊa-na hiere ba ka haa ba nanጊa-i u yaa nuጊ-i.»†

¹³ Naጊ haa na nanጊa Diilonጊo-na, fuጊ maጊ i cicuጊጊgu tieጊo-i, u fē na ḥommu-i da ḥinni, aa gbuu dii yaafelle na muntienammu-na, ku yaa *Diilonጊ-Yalle ka ce na ta na hiጊ u ciilunጊgu taalunጊgu boi.

Mamaጊ yuu Pol ḥuጊጊga-i

¹⁴ Tobinጊ namaa, mei fere-i mi suyaa-ma wuጊ na ḥommu yuu baa ānfafamma, na suጊ weima-i hiere, aa na gbāa dii nelfafamma na-naa tūnniጊ.

* **15:3** Gbeliemān-nalāaጊgu (Psaume) 69.10 † **15:9** Gbeliemān-nalāaጊgu (Psaume) 18.50 ‡ **15:10**

Anጊnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 32.43 § **15:11** Gbeliemān-nalāaጊgu (Psaume) 117.1

* **15:12 Yese:** Davidi to yaa-i. Nieጊ u sinni-i Samiel sebedelāጊo-na (1 Samuel) 16.5-13. U bi waa Yesu haayieጊo. Nieጊ Matie sebe-i-na 1.6. † **15:12** Isayi (Ésaïe) 11.10

15 Nɔa mi suuye mi yufienja-i aa wan manamma cor sɛbe daayo terni bɔi-na, da mi ce nelma namma tɛnu-nei. Diilonɔ firiinu u huɔnga-i baa-mi ku'i ciɛ mi ce-ma dumaɔno-na.

16 U ciɛ-mi Yesu-Kirsa cɔarɔn muɔ *niɛraamba hɔlma-na. U diyaa u *Neldɔɔɔlma-i mi nammu-na mi ta mi wan-ma baa-ba kumanj ka ce *Diilonɔ-Yalle bɔ-ba da den, a migɔan-ba ba pɔ ba fɛɛ hɔ Diilonɔ-i.

17 Terienɔ fangɔ-na, Diilo baa Yesu-Kirsa-i, mi gbɔa gbɛliɛn mi fɛɛ Diilonɔ-maacemma-na.

18 Mi gbɔa cira *Kirsa yaa kɔayɔ-miɛ mi bir niɛraamba yammu-i Diilonɔ-na ba ta ba nu u nunɔu-i. U ciɛ-ma baa mi nun-ɔndaɔnɔ a naara mi ɔncemma.

19 U ciɛ-ma baa himma baa gbɛɛ. U ciɛ-ma baa Diilonɔ-Yalle fɔnɔyɔ yaa-i. Ku ciɛ dumei mi gbuo terni-i hiere baa Kirsa Neldɔɔɔlma-i, a donj dii *Yerusalemu, jo ji hel baa Iiri nileinɔ-i hiere.

20 Mamanj naa yu mi huɔnga-i, mi taa mi taara mi fulnu nileinɔ manj saa nu Kirsa maama-i dede, a wan Neldɔɔɔlma-i baa-ba. Mi saa ta mi taara mi haaya unan dɔnɔnɔ ku'i ciɛ mi fulnu nileinɔ manj saa nu u maama-i dede.

21 Mi ciɛ-ma nɔa manj nyɛgɔan duma Diilonɔ-nelma-na wuɔ:

*«Baɔ nɔ na'a ba saa wanj u maama baa bamanj dede,
ba ka da-yo,
aa bamanj saa naa nu u maama da,
ba ka suɔ ma yaanɔa-i.»‡*

Wuɔsaɔnɔ manj dii Pol gbeini-na

22 Maaceɔ daama yaa taa ma bella-miɛ a ce mi saa gbɔa kɔ ka ne-na.

23 Fiɛfiɛ-i-na ma tɛ terienj daaku-na. Minj duɔn ta mi taara da mi kɔ ka ne-na ku daa bienja bɔi.

24 Mi ka kɔ Esipanyi. Mi kɔmma-na, mi ka yiɛra na terienɔ-na a ce yinni cellɛ baa-na aa suɔ cor, ku yaa mi huɔnga ka fɛ. Aa mi hil mi ne na kakɔyɔnɔnɔ yaa-i da mi gbɔa ka cor baa mi hɔmelle-i.

25 Dumande-i-na, mi kɔ *Yerusalemu da mi ka hɔ Diilonɔ-dɔnɔ-baamba-i pɔpuɔrunɔnɔ.

26 Diilonɔ-dɔnɔ-baamba manj Maseduɔni-i-na, baa bamanj dii Akayi-i-na, ba naan gbeinɔ da ba kɔyɔ Diilonɔ-dɔnɔ-baamba manj nawalaamba-i Yerusalemu-i-na. Mi kɔ baa conɔronɔnɔ fangɔ yaa-i.

27 Ku dɔlaanu ba yaa-i ba ce-ma. Aa ma cemma faa, baa naa saaya ba ce-ma. Baa naa saaya ba ce-ma yun haku-i nuɔ-i? *Yuifubaa-ba manj hɔyɔa Yesu maama-i, ba calaa ba Diilonɔ-hɔmelle-i baa *niɛraamba-i; niɛraamba saaya ba bi cal ba nagɔn-niini-i baa bafamba-i kɛ!

28 Da mi ji bɔl baa mafamma-i, da mi gbɔn kɔ ka hɔ-ba conɔronɔnɔ fangɔ-i, mi pɔn bie Esipanyi hɔmelle a ka yiɛra na terienɔ-na aa suɔ cor.

29 Mi suyaa miɛ da mi hi na terienɔ-i, *Kirsa ka silaa ce baa-ye cor.

30 Tobin namaa, minj ka taara kumanj na wulaa, ku yaa daaku: Nienj Itienɔ-i Yesu-Kirsa-i baa *Diilonɔ-Yallen diyaa nelnyulmu manj i hɔmmu-na, aa na ta na cɔrɔ Diilonɔ-i na hɔ-mi, a kɔyɔ-miɛ mi malunɔnɔ-na.

31 Cɔarɔn Diilonɔ-i u kor-mi *Yude ɔnyagarmantaamba nammu-na, aa minj kɔn baa pɔpuɔrunɔnɔ manj Yerusalemu-i-na, Diilonɔ-dɔnɔ-baamba ka hɔu-ku mi wulaa.

32 Mafan da ma ce, mi ka hi na terienɔ-i baa hɔfɛlle, aa Diilonɔ duɔ siɛ, mi kaa bi da fiisa cellɛ.

33 Diilonɔ-i Hɔfɛllentienɔ waa baa-na hiere. Ma ce duma.

16

Jaalupalle

1 Mi ka dii i tũo-i Febe-i na nan-na, u ce Diilonɔ-maacemma-i u kãyã Diilonɔ-dũɔ-baamba man Sãnkire-i-na* .

2 Duo kã, na ne Itienɔ-i aa na bel-o fafamma ɲaa man saaya ma ce dumaa Diilonɔ-dũɔ-baan miɛ i holma-na. Kumam maama-i da ma waa-yuo, na kãyã-yuo baa ku bĩnkũngu-i. U kãyã nuomba boi, halle mei fere man daami-i.

3 Mi jaalaa Pirsika-i* baa Akilasi-i, ba yaa mi namaacenciraamba Yesu-Kirsa suonɔgu-na.

4 Ba hĩerã kuliĩngu-i da ba gbãa hũu muɔno-i kuo. Mi jaal-ba. Aa mei da-midie sɩ yon. Diilonɔ-dũɔ-baamba man *niɛraan-nileĩna-na hiere, ba jaalaa-ba.

5 Mi jaalaa Diilonɔ-dũɔ-baamba man tigiɔn ba cãrã Diilonɔ-i Akilasi ba dumelle-na.

Mi jaalaa mi ɲenɔ-i Epayinɛti-i. U yaa hũyãa *Kirsa maama-i igẽna *Asi-i-na.

6 Mi jaalaa Maari-i, u vaa u fere baa na maama-i.

7 Mi jaalaa Andorkusi-i baa Yuniya-i. Bafamba-i mei nellen-tobimba. I waa kaso-i-na baa i-naa. Yesu *pɔpuɔrbiemba namba'i bafamba-i, ba kũngu dɔlnu nuomba-i. Bafamba daa yun-bĩncosĩni muo-na Kirsa horre-na.

8 Mi jaalaa Ampilatusi-i, u maama dii kpelle mi huɔnga-na Itienɔ horre-na.

9 Mi jaalaa Urbẽ-i, u yaa i namaacenceroɔ Kirsa suonɔgu-na. Aa bi jaal Sitakisi-i; fuo maama bi dii kpelle mi huɔnga-na.

10 Mi jaalaa Apelesi-i, u pigãan wuo u nyaarãa Kirsa-i-na.

Mi jaalaa Aritobul dumellen-baamba-i.

11 Mi jaalaa mi nellen-tobino-i Erodidyõ-i. Aa jaal Narsisi dumellen-baamba man hũyãa Itienɔ maama-i.

12 Mi jaalaa Tirfeni-i baa Tirfosi-i. Caan daaba-i ba hãi-i-na, ba vaa ba fere baa Itienɔ maacemma-i. Aa bi jaal Pɛrside-i, fuo maama bi dii kpelle mi huɔnga-na, aa u bi vaa u fere baa Itienɔ maama-i.

13 Mi jaalaa Urufusi-i, Itienɔ yufellen-nolno-i. Aa bi jaal u nyu-i, uu dii ɲaa mei fere-i mi bi nyu.

14 Mi bi jaalaa Asẽnkiri-i, baa Filegõ-i, baa Ermesi-i, baa Paturobasi-i, baa Ermasi-i baa tobimba man dii baa-ba hiere.

15 Mi jaalaa Filologi-i baa Yulusi-i, aa jaal Nerienɔ-i baa tũncienɔ-i, aa bi jaal Olẽmpasi-i baa Diilonɔ-dũɔ-baamba man dii baa-ba hiere.

16 Taa na jaal na-naa fafamma ɲaa cɛduɔn-bien namaa.

Baman dii Kirsa horre-na hiere ba pãa-na jaalungu.

17 Tobin namaa, jande mi cãrã-nei, Diilonɔ-hũmelle man maama-i waan baa-na, baman miɛlãa-ma, bilaan na fere kutaamba-na; ba jo baa bɔrɔmma, aa ba pira nuomba-i Diilonɔ-hũmelle-na. Baa na ta na piɛ kutaamba-i.

18 Ba sa cãa Itienɔ-i *Kirsa-i, ɲga ba cãa ba kusũni. Ba taal baman sa suyaan ku yaanga-i baa ba nudɔdɔlle-i.

19 Namaano-i, nuomba-i hiere ba suyaa wuo na nu Itienɔ nunɔgu-i. Terienɔ fanɔgu-na, ku dɔlnu-miɛ baa-na. Nga mi taara na ta na suo anfafamma-i na ce-ma aa na baa yan ambabalma ji kpatalla-nei.

20 Diilonɔ-i Hɛfɛllentienɔ-i, a saa baa cɛlle, u ka mal *Sitãni-i hã na ce na bãangu-i yuo.

* 16:1 Sãnkire: Niɛn Pɔpuɔr. 18.18. † 16:3 Pirsika yerre nande yaa wuo Pirsili. Niɛn Pɔpuɔr. 18.2.

Itienjo-i Yesu u kãyã-nɛi.

²¹ Mi nabentienjo-i Timote jaalaa-na, a naara mi nellen-tobimba-i Lusiwusi-i baa Yasã-i baa Sosipater hiere.

²² Muo Tertusi, mi bi jaalaa-na. Ii dii baa i-naa Itienjo horre-na. Muomɛi nyegãan Pol sebe daayo-i hã-yo.

²³ Gawusi bi pãa na jaalungu. Muo Pol, mi haraa u yaa nuo-i. Diilonɔ-dũn-baamba-i hiere ba tigiin fuo terien-nu'i ba jaal Diilonɔ-i. Nelle gbeitieratienjo-i Erati jaalaa-na baa i natobinjo-i Kartusi-i.

[²⁴ Itienjo-i Yesu-Kirsa u kãyã-nɛi hiere. Ma ce dumaa.]

Jaaluperienɔ

²⁵ Yaan i tie jaal Diilonɔ-i! Min wan *Neldɔdɔlma man baa-na Yesu-Kirsa maama-na, u yaa gbãa ce na yiera don u hũmelle-na a saa baa nelma famma-i. Diilonɔ kusũngu man naa fuo dii ku domma-na, ku puuriye fiefie-i na Neldɔdɔl daama yaa nuo-i.

²⁶ Diilonɔ man si dii duo ji kã terienɔ, u cie u *pɔpuɔrbiemba wan u kusũngu-i ba sebebba-ba-na nuomba-i hiere nileinɔ-na ba da ba suo-ma aa hũu-ma aa ce-ma.

²⁷ Diilonɔ yaa u diei yon nelnurãnjo-i. Yaan i tie jaal-o hõnnin jon Yesu-Kirsa barguo-i-na! Ma cie!

Polŋ nyegān sebedielāno maŋ hā Korēntitaamba-i Nelmuoyamma

Pol cie belle diei baa boluonŋu Korēnti-i-na. Korēntitaamba nuō Yesu maama-i u yaa wulaa-i igēna. Huonŋu fanŋu-na, gbeinŋa saa waa dei Korēnti-i-na, baa biŋwosinni-i ka hel baa sitāni-maacemma-i ma sinni-na hiere. A ce dumaanŋo-na Diilonŋ-hūmelle wuōsaanŋu waa kpelle Diilonŋ-dūn-baamba wulaa.

Huonŋu nanŋu juō hi, Pol wuō nu wuō ba sa tiraa ba nunu ba-naa. Bafamba fere-i baa bi nyegān sebe hā Pol a yuu-yo baa nelma bōi. Pol wuō nyegēn sebe daayo-i duō dii nelma ba tūnni-na; wuō ba yanŋ berru-i aa ba bel ba-naa fafamma ku yaa faa Diilonŋ-dūn-baamba hōlma-na (sap. 1-4). Aa cira ba hiel ba nanŋa biŋwosinni-na, aa weinŋ da ma suur ba hōlma-na, ba fienu-mei ba fere; ba baa kā nelgbānŋbālān wulaa wuō u ka fienu-mei hā-ba (sap. 5-6). U nunŋu hii ānsorrenŋ-maama-i (sap. 7), baa cufienŋ-kūōma wuomanŋ-kūnŋu-i (sap. 8-10), baa Itienŋo niwuonŋ-kūnŋu-i (sap. 11). *Diilonŋ-Yallen hān nuōmba-i fōngōbaa-ba maŋ, u nunŋu hii ba kūnŋu-i (sap. 12-14). U nunŋu bi hii kuomba siremmanŋ-kūnŋu-i (sap. 15).

Aa suō duō pā-ba jaaluperienŋu-i, u diyaa sireinŋa bei wuō ba nanŋ gbeinŋa ba hā *Yerusalemu Diilonŋ-dūn-baamba-i (sap. 16).

Sebe daayo-na, Pol yuu nyōlma baa nelnyulmunŋ-kūnŋu-i: Wuō Diilonŋ-dūn-wuonŋ duō tuō ce biŋkūnŋu biŋkūnŋu, u saaya u ce-ku baa nelnyulmu (sap. 13).

Jaalunŋu

¹ Muō Pol, Diilonŋo bīe-mi ce-mi Yesu-Kirsa *pōpuōrbilonŋ muō ŋaa unŋ'a ma ce dumaa. Muō baa i natobiŋo-i Sositeni-i

² miēmei nyegān sebe daayo-i die hā Diilonŋ-dūn-baanŋ namaa namanŋ dii Korēnti-i-na. I nyegān-yo die hā Diilonŋ unŋ buō namaa namanŋ na denŋ a ce-na fuō baanŋ namaa Yesu-Kirsa horre-na. I bi nyegān-yo die hā bamanŋ blenŋ Itienŋo yerre-i terni-na hiere. Bafamba Yuntienŋo miē bi Yuntienŋo.

³ I To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ba kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Pol pa Diilonŋo-i jaalunŋu

⁴ Diilonŋo niē na horre-i baa Yesu-Kirsa-i aa ce baa-na. Terienŋu fanŋu-na, mi jaal-o yinni maŋ jonŋ mafamma-na.

⁵ Coima saa fa, nanŋ hūyāa *Kirsa maama-i Diilonŋo cie-na biŋkūntaanŋ namaa weima-na hiere: Na nu nelma-i ma numma-i aa tiraa ta na suō yienŋu.

⁶ Kumanŋ cie ma ce dumaanŋo-na, Kirsa nelma daa muntienafafammu na hōlma-na ku'i cie.

⁷ A ce namaa namanŋ niēyanŋ Itienŋo-i Yesu-Kirsa jommanŋ-yiinŋu himma-i, Diilonŋ unŋ hān nuōmba-i fōngōbaa-ba maŋ, u diei saa naa-nei.

⁸ Diilo fuō fere yaa ka kāyā-nei na nyaar u nelma-na a ji hi yiinŋu fanŋu-i; ku yaa cālmuo sie ji da haa-nei.

⁹ U yaa bīe-na wuō na ce horre baa u Biēnŋo-i Yesu-Kirsa-i; u sa wanŋ weima aa ji bir baa huonŋ-āndaanŋu.

Korēnti Diilonŋ-dūn-baamba sa nunu ba-naa

10 Tobinj namaa, jande mi cārā-nei, niēŋ Itieŋo-i Yesu-Kirsa-i aa na bel na-naa. Baa na bir na honni-i na-naa nuo. Bilaan na-naa fafamma na ce noduonŋu aa na waa baa anjogoduoma.

11 Tobinj namaa, kumanj cie mi ta mi wanj mafamma-i Kiloe dumellen-baamba tlonu-mie wuo na sa nunu na-naa.

12 Wuo na holma-na, banamba ciēra wuo ba cuu mei huon-nu, bananj ba'a bafamba cuu Apolosi huon-nu, bananj ba'a bafamba dii Pier* huon-nu, bananj ba'a bafamba dii *Kirsa huon-nu.

13 Namaa wulaa, Kirsa calaanu wei? Ba gbuu muomei *daangu-na ko-mi na maama-na wei? Na daa *batemu-i mei yerre yaa nuo-i wei?

14 Da ma hel Kiripusi-i-na ba Gawusi-i-na, mi jaal Diilonjo-i minj'a mi saa *batisenj moloŋo na holma-na.

15 Ku yaa molo sie gbāa cira na baatisenj mei yerrenj.

16 Ninsonjo! Muomei baatisenj Sitefanasi dumellen-baamba-i, mafamma naa karaanu-mie. Da ma hel bafamba-na, mi saa hūu-ma mie mi baatisenj moloŋo na holma-na.

17 Kirsa saa puor-mi wuo mi ji batisenj nuomba, ŋga u puoraa-mi wuo mi wuora wanj *Neldodolma yaa-i aa mi baa ce-ma baa nelbilienj-cēcēmunŋu ku yaa Kirsa kuliinŋu ka waa baa yunŋu daangu-na.

18 Na saa da, da ba ta ba wanj Kirsa kuliinŋu maama-i daangu-na, bamanj piera, ba da-ku miminsinni. Ŋga mie manj biyaa konjkor-hümelle-i, i suyaa wuo Diilonjo hii.

19 Na saa da, ma nyegāan Diilonj-nelma-na wuo:

«Mi ka blēna nelnuraamba nelnulle-i
aa blēna cēcēmuntaamba cēcēmunŋu-i.»†

20 Terienŋu fanŋu-na, nelnuraamba gbāa da hama-i wanj? Bamanj suyaan yienŋu-i, ba gbāa da hama-i? Bamanj wuo ba suo ba piiye, ba gbāa da hama-i? Ma si Diilonjo birii nelbiliemba cēcēmunŋu-i miminsinni ke?

21 Na saa da, Diilonŋo cie u cēcēmunŋu-i kusuon-nu, nelbiliemba-i baa ba cēcēmunŋu-i hiere ba saa suo-yo. Ku'i cie Diilonjo cira wuo nelbiliembanj neŋ kumanj wuo miminsinni, u ka ce ku yaa-i kor bamanj hūyaa u maama-i.

22 *Yuifubaa-ba taara ba da gberε-wεima-i baa ba yufelle aa suo hūu-ma, Girekibaa ba'a bafamba taara cēcēmunŋu.

23 Ŋga mie fuo, banj gbuu Kirsa manj daangu-na ko-yo, mie wanj fuo maama yaa-i. Yuifubaa da ba nu-ma, ku gbuu jan-ba wuo i tuora Diilonjo-i. Girekibaa ba'a i ce miminsinni.

24 Ŋga Diilonj unj blē bamanj kor-ba hiere, Yuifubaa o, Girekibaa o, inj wanj Kirsa manj maama-i daayo-i, ba suyaa wuo u yaa pigāan Diilonjo himma-i baa u nelnulle-i.

25 Nelbiliembanj neŋ Diilonjo maacemma manj wuo miminsinni, ma boyaa bafamba cēcēmunŋu-na, aa banj neŋ kumanj wuo nayusinni Diilonjo wulaa, ku boyaa bafamba fōŋgōtesinni-na.

26 Tobinj namaa, niēŋ na holma-na na ne. Diilonŋo blē namaa namanj, nelbiliemba ne wuo nelnuraamba si dii boi nei, fōŋgōtaamba si dii boi, nelbōmbōmbaa-ba bi si dii-nei dumaa.

27 Ŋga nelbiliembanj neŋ bamanj wuo mimiēmba, Diilonjo hielaa ba yaa-i a ture nelnuraamba yammu-i. Aa banj neŋ kumanj wuo yunŋu si-bei, u hielaa ba yaa-i a dii senserre-i fōŋgōtaamba-na.

* 1:12 Pier yerre nande yaa Sefasi. Nieŋ Nsāa 1.42. † 1:19 Isayi (Ésaïe) 29.14

²⁸ Nelbiliembaŋ'a ba sa kǎŋ bamaŋ, baŋ neŋ bamaŋ wuɔ nelsɔsɔyaamba, Diilonjo hiela ba yaa-i duɔ pigǎaŋ wuɔ baŋ neŋ kumaŋ hiema-na wuɔ biŋkũbuɔ, fuɔ wulaa yuŋgu si dii-kuɔ.

²⁹ U cie mafamma-i molo baa gbǎa duɔ kaal u ferɛ u yaanǵa-na.

³⁰ U yaa cie na ce Yesu-Kirsa baan namaa, aa Yesu-Kirsa yaa cie u hǎ-ye u cǛcǛmunǵu-i: Na saa da, Yesu-Kirsa yaa cie Diilonjo ce-ye nelviinǵ mie, aa ce-ye fuɔ baan mie aa tiraa hũu-ye *Sitǎni nammu-na.

³¹ Terienǵu fanǵu-na, ŋaa maŋ nyegǎaŋ dumaa Diilonj-nelma-na wuɔ: «*Umaŋ duɔ tuɔ taara u kaal u ferɛ, u saaya u cira: ‹Diilo baa Itienjo yaa-i.›*»[‡]

2

¹ Tobin namaa, muɔ miŋ bi kǎa na terienǵu-na da mi ka waŋ Diilonj-kusũŋgu-i baa-na, mi saa ka piiye pigǎaŋ wuɔ muɔmei suyaan mi piiye mi yaŋ nuɔmba-i hiere, mi saa bi ka piiye pigǎaŋ wuɔ muɔmei suyaan yiǵŋgu mi yaŋ-ba.

² Mii naa waŋ-ma aa yiera-mei wuɔ baŋ gbuu Yesu-Kirsa maŋ *daanǵu-na ko-yo, mi kǎ ka waŋ fuɔ maama yaa yoŋ baa-na, mi sie haa manamma mei.

³ Miŋ taa mi kǎ na terienǵu-na, fǵŋgũɔ saa waa-mie aa korma naa ce mi kũɔma ta ma nyɛŋ.

⁴ Miŋ kǎa, mi saa ka puur-na baa neldɔdɔlma na da na cu mi huonǵu-na ŋaa nuɔmbaŋ puur ba-naa dumaa, ŋga *Diilonj-Yalle himma yaa cie na sie mi nelma-i.

⁵ A ce dumaanjo-na, naŋ hũyǎa Yesu maama-i ku saa ce ŋaa nelbilien-cǛcǛmunǵu'i cie na hũu-ma, ŋga Diilonj-himma yaa cie na hũu-ma.

Diilonjo nu nelma

⁶ Bamaŋ naan kaasinni Diilonj-hũmelle-na i hǎalǎ-bei nelnulle. Ŋga nelnulle fande-i diiduɔle sǐ baa nelbiliemba diele-i, diiduɔle bi sǐ baa miwaan daayo yuntaamba diele-i. Bafamba yuntesinni sa cɔ.

⁷ I pigǎaŋ nuɔmba-i Diilonj-nelnulle. Diilonjo kusũŋgu maŋ fuyaa nelbiliemba-na, i hǎalǎ nuɔmba-i ku yaa-i. Aa miwaanjo suɔ duɔ donj, Diilonjo naa yiera-mei duɔ pigǎaŋ-ye u kusũŋgu-i i die ji tie ce i bǎanǵu-i baa-yo.

⁸ Diilonjo kusũŋ daaku-i miwaanjo yuntaamba sa suɔ-ku. Kuɔ ba taa ba suɔ-ku, baa naa saa gbu yuntaamba Yuntienjo-i *daanǵu-na ko-yo.

⁹ Ŋga ma cie ŋaa maŋ nyegǎaŋ dumaa Diilonj-nelma-na wuɔ:

«*Molonj yufellen'a di saa haa kumaŋ nuɔ-i dede,*

*kumaŋ maama-i saa suur nelieŋ tũŋ-nu dede,**

kumaŋ molo saa jɔguonj ku maama dede,

Diilonjo tigiin ku yaa-i a hǎ u maamaŋ dɔlnuŋ bamaŋ.»

¹⁰ Biŋkũŋgu fanǵu-i, Diilonjo cie u *Yalle pigǎaŋ miemei baa-ku. *Diilonj-Yalle suɔ nelma-i hiere; halle di suɔ Diilonjo huɔya-maama-i.

¹¹ Hai moloŋo-i gbǎa suɔ u nanonjo kusũŋ-maama-i ji cor kutien fuɔ ferɛ-i? Ku yaa ŋaa Diilonjo kũŋgu-i: Da ma hel u Yalle-na, molo sie gbǎa suɔ u kusũŋgu-i.

¹² A ne da mie in daa Yalle maŋ, nelbilien diele sǐ, Diilonj diele. U hǎa-ye baade i die suɔ un cie ǎnfafamma maŋ yiɛ hiere.

¹³ Anfafaŋ daama-i, die i waŋ ma maama-i, i sa waŋ-ma baa mie cǛcǛmunǵu, i waŋ-ma baa nelma maŋ Diilonj-Yallen hǎalǎyǎ-yie baa-ma. A ce dumaanjo-na, i waŋ Diilonj-Yalle maama-i baa Diilonj-Yallen yenj bamaŋ nuɔ-i.

[‡] 1:31 Seremi (Jérémie) 9.23 * 2:9 Isayi (Ésaïe) 64.3

14 Nelbilonj nuŋo-i ŋ yundaanġu-i, ŋ sie gbāa hūu Diilonj-Yalle maama-i. Diilonj-Yallenj'a di si dii ŋ huŋga-na, ma maaraa-ni ŋ suŋ ma yaanġa-i. Da ŋ nu-ma, ŋ da-ma miminsinni.

15 Diilonj-Yal da di waa umanj nuŋo-i, u gbāa suŋ nelma-i hiere ma yaanġa-i, a ne da fuŋj cej mamanj, nelgbānġbālāanj sie gbāa suŋ ma yaanġa-i.

16 Na saa da, ma nyegāanj Diilonj-nelma-na wuŋ:

«Hai suyaanj Itienj kusūnġu-i?

Hai gbāa pigāanj-ŋo nelma?»†

Ŋga miŋjŋo-i i suŋ *Kirsja kusūnġu-i.

3

I hieronj-i Diilonj-maacenciraanj mie

1 Tobinj namaa, coima saa fa, *Diilonj-Yallenj yenj bamanj nuŋo-i, banj piiyenj baa-ba dumaa, mi saa gbāa piye baa-na dumaanġo-na. Mi piye baa-na ŋaa nuŋmba manj cieŋ ba ferŋj kusūnġ-maama, aa tiraa piye baa-na ŋaa tontobaa namaa *Kirsja horre-na.

2 Mi hāa-na nyŋlma'i dumaanġo-na na mŋsūnj. Kuŋ mii naa hā-na juuru, naa naa saa gbāa wuo-du. Halle ji hi baa fiefie, na sie gbāa wuo binġkūnġu.

3 Kumanj cie mi waŋ-ma dumaanġo-na, ku yaa daaku: Naa dii ta na ce na kusūnġ-maama-i yogo. Nenemuŋġu manj dii na hŋlma-na, baa beru manj bi dii, ni yaa pigāanj wuŋ na ce na kusūnġ-maama, na saa nanna nelbiliemba ciluŋ-i yogo.

4 Da na ta na piye wuŋ: «Mei dii baa Pol», «Mei dii baa Apolŋsi*», bamanj sa suyaanj Diilonjŋo-i ba'i sa piiyenj dumaanġo-na wei?

5 Ma diei ma hāi, hai molonjŋo-i Apolŋsi-i? Aa hai molonjŋo-i Pol? Ma si Diilonj-maacembienj mie yonj ke? Kunanġu si dii ji cor kufanġu-i. Mie waanj Yesu maama-i baa-na yonj aa na bi sie-ma. Itienj unj calaanu maacemma manj hāye, i cie ma yaa-i.

6 Kuu dii ŋaa, mei sūŋ tibinni-i aa Apolŋsi kūnna hūmma-i nie, ŋga Diilonjŋo yaa cie ni cē.

7 Umanj sūŋ, baa umanj kūŋna hūmma-i, i sa kāŋ bafamba-i. Umanj cie ni cē, i ne u yaa-i. U yaa Diilonjŋo-i.

8 Umanj sūŋj baa umanj kūŋnanj hūmma-i ba saa hiere, unaa saa maar unanj; nelienjŋo nelienjŋo u ka da u maacemma sullu-i.

9 Kumanj cie mi waŋ-ma dumaanġo-na, i ce maacemma-i baa Diilonjŋo aa namei u suonġu-i.

Mi gbāa saa-na baa dūnġu manj Diilonj unj yenj tuŋ ma-ku.

10 Diilonjŋo cie baa-mi a hā-mi baa-ku mi fu ku tuole-i. Mi fuu-ku fafamma ŋaa dumarāfefeiŋ muŋ. Fiefie-i-na, banamba dii ta ba haaya-kuŋ. Ŋga nelienjŋo nelienjŋo, unj manj dumaa, u tuŋ ne-ku torro.

11 Dūnġu tuole jŋena tŋ; Yesu-Kirsja yaa ku tuole-i, molo sie gbāa tiraa jŋna dūnġu nanj tuole.

12 Banamba ka jo baa sēŋe ji ma, banamba wargbe, banamba tāmpēfefeiŋja, banamba jo baa dēnni ji ma, banamba hŋenġu, banamba tirēiŋja.

13 Ŋga maacenfafamma-i baa maacembabalamma-i ma ka suŋ gēŋjeryiŋġu yaa nuŋo-i. Yiŋġu fanġu kaa waa dāamuŋ-yiŋġu. Aa dāamu fammu yaa kaa pigāanj nelienjŋo nelienjŋo u maacemma sinni-i.

14 Umanj duɔ ma baa kumanj aa dāamu siɛ gbāa caa-ku, kutienj ka da u maacemma sullu-i.

15 Nga umanj maacemma-i da ma caa, kutienj cii. Fuɔ fuɔ, u ka kor, nga u ka waa njaa nelienj manj u dũngu bilaa ta ku caa aa u gbǎŋ gbar hel.

16 Na saa suɔ wuɔ namei Diilonj dũngu-i aa u *Yalle waa na hɔmmu-na wei?

17 Umanj duɔ blɛna Diilonj-dũngu-i, Diilonj ka kɔsuɔŋ kutienj-i. Kumanj ciɛ mi wanj-ma dumaanjo-na, Diilonj ciɛ dũngu fanju-i fuɔ da-u-diei kũngu aa namei dũngu fanju-i.

18 Molo baa taal u fɛrɛ na hɔlma-na! Umanj duɔ fer nelbiliemba-i a tuɔ ne u fɛrɛ wuɔ nelnurǎŋo, kutienj duɔ tuɔ taara Diilonj-nelnulle-i, u saaya u ce u fɛrɛ mimilǎŋo.

19 Bige-i ciɛ mi wanj-ma dumaanjo-na? Nelbilienj banj blɛŋ kumanj nelnulle-i, Diilonj daa-ku miminsinni. Na saa da, Diilonj-nelma ciera wuɔ: «*Diilonj bel cɛcɛmuntaamba-i baa bafamba fɛrɛŋ cɛcɛmunju yaa-i.*»†

20 Ma tiraa nyegɛŋ wuɔ: «*Itienj suɔ nelnurǎamba anjɔguoma-i. U suyaa wuɔ yunju si dii-mɛi.*»‡

21 Terienju fanju-na, molo baa kaal u fɛrɛ wuɔ fuɔ dii baa meljo. Na saa da, blɛmbɛnni-i hiere namaa niini-i:

22 Muɔ baa Apolɔsi-i baa Piɛr, namaa baanji mɛ. Miwaanjo-i baa cicɛlma-i a naara kuliingu-i, namaa niini-i. Nyunjo-i baa bisɛnuɔ-i, namaa niini-i.

23 Nga namaanjo-i Kirsa baanji namaa, aa Kirsa-i Diilonj-wuonjo.

4

Kirsa pɔpuɔrbiemba maama

1 Kumanj njaa miɛ kũngu-i, muɔ baa Apolɔsi-i, na saaya na ta na kǎŋ-ye *Kirsa maacembienj mɛ. Diilonj-kusunju manj naa fuo, u hǎa-ye baa-ku i die puure-kuɔ pigǎan nuɔmba-i baa-ku.

2 A ne da da ba dii wɛima nelienj nuɔ nj nan-na, ba taara nj ce-ma manj saaya ma ce dumaa.

3 Mɛi wulaa, da na fiɛ ta na wanj wuɔ niɛ, sisɔ nelbilienj da ba fiɛ ta ba wanj wuɔ niɛ, maasũmpɛ. Mɛi fɛrɛ-i, mi sa ji cira mi maacemma faa, mi sa ji cira ma balaan.

4 Mi saa da mi cǎlmuɔ terienju-i, nga minj fiɛ'a mi saa da cǎlmuɔ mi fɛrɛŋ nuɔ, kufanju sa pigǎan wuɔ mi vii dɛ. Itienjo yaa gbāa cira mi maacemma faa sisɔ ma balaan.

5 Terienju fanju-na, baa na wuɔya na ta na cǎl nuɔmba-i a ne da ba cǎlmanj-huɔŋgu saa hi. Yaan Itienjo jo. Duɔ jo, mamanj ciɛ kukulma-na hiere, u ka puure-mɛi aa bi puure nuɔmba kusunniŋ-maama-i. Mafan da ma ce, nelienj nelienj Diilonj ka pǎ-yo baa jaalunju manj saaya baa-yo.

6 Tobinj namaa, nelienj nuɔ nj saa saaya nj ce ji cor kumanj nyegǎan. A ce dumaanjo-na, mi biyaa nelma bɔi muɔ baa Apolɔsi-i i kũngu-na a tagaaya pigǎan-na na da na suɔ nelma famma yaanjo-i. Mi sa taara na hɔlma-na, unaa tuɔ wuɔra u hɔgɔrra u fɛrɛ wuɔ fuɔ dii baa meljo aa flina unanjo-i. Ku'i ciɛ mi biɛ miɛ maama-i tagaaya pigǎan-na.

7 Da nj ta nj wuɔra nj hɔgɔrra nj fɛrɛ dumaanjo-na, hai molonjo-i juɔ ce-ni bɔlbɔl banamba-na? Bige-i dii baa-ni nanj yerrenj-kũngu-i? Nimanj dii baa-ni hiere, Diilonj'i saa hǎ-ni baa-ni wei? Da kuɔ Diilonj'i hǎa-ni baa-ni, ma bilaa niɛ nj ta nj wuɔra nj hɔgɔrra nj fɛrɛ njaa nanj niidanni?

⁸ Tobij namaa, na daa nie sī na yie. Namaa wulaa na cie bñjkūntaan namaa. Na duon yaanga miēno-na ta na ce na yuntesinni-i. Kuō naa naa ce ninsoñ-yuntaan namaa, kuu naa saa gbuu suō aa dōlnu-mie. Ii naa kā ka tie ce i bāanngu-i baa-na.

⁹ Mei huon-na Yesu *pōpuorbieñ miēno-i, Diilonjo jiena miemei huonngu-na ŋaa kasobiemba man ban jiena-bei ba dej da ba ka ko-ba. A ce dumaanjo-na, nelbiliemba-i baa *dōrpōpuorbiemba-i hiere ba ta ba hel ba nyē-ye.

¹⁰ Miemei birii ce mimiēl mie Kirsā maama-na, aa namaa na ce nelnurāan namaa Kirsā horre-na! Mie i naa yungu aa fōngūō cer waa namaanjo-na! Nuōmba sa kāñ miēno-i, aa ta ba kāñ namaanjo-i!

¹¹ A ji hi baa nyungo, ii dii nyulmu-na baa hññkuōsinni-na. Niidiini sī baa-ye, ba sie yan i muoma-i, i sie bi da tuolen-muntienammu: Die cor dei, i cor dei.

¹² I ce maacemma-i ŋaa i ka ku die gbāa die da i nuñ-juuru-i. Uman duo tuora-yie, i carā Diilonjo-i hā kutienjo-i. Uman duo ce-ye kpāncōlgūō, i hīrā i kūōma-i.

¹³ Uman duo tuō blēna i yireñja-i, i suō nuonngu baa kutienjo-i. A ji hi baa nyungo, nelbiliemba ne-ye nelsōsaan mie, ba ne-ye ŋaa juoraan mie.

¹⁴ Ku saa ce ŋaa mi nyegēñ nel daama-i da mi ture na yammu-i de! Ku'i sī. Kuu dii ŋaa nan yey mi bisāñ namaa, aa na maama tiraa ta ma dōlnu-mie, ku'i cie mi ta mi nyegēñ-ma da mi tigāan-na nelma.

¹⁵ Na saa da, halle da na fie da nuōmba neifienj ndii ba ta ba kalañ-na Kirsā maama-i, na to dii u diei yon; u yaa muō. Bige-i cie mie na to yaa muōno-i? Muamei waan *Neldōdōlma-i baa-na na hūu-ma a ce Yesu-Kirsā baan namaa.

¹⁶ Terienngu fanngu-na, jande, mi carā-nei, taa na ce mei temma-i.

¹⁷ Mi puu ma yaa-i mi saan mi biēno-i* Timote-i na wulaa. Timote maama sa suō aa dōlnu-mie, u vii Diilon-ñumelle-na. Min wuō wuōsaangu man Yesu-Kirsā ñumelle-na, mi saan-yo u duo ka tir kufanngu maama yaa baa-na ŋaa min wuōrañ mi wan-ma dumaa baa Diilon-dūñ-baamba-i terni-na hiere.

¹⁸ Na hōlma-na, banamba daa nie sī mi sie bir kā, ba donj ta ba hōgōrra ba fere.

¹⁹ Ŋga Diilonj duo sie, ku sie vaaya mi ka kā na wulaa. Da mi kā, bombol-mantaamba famba-i, mi ka ne da kuō ban wan manan ba gbā ba ce-ma.

²⁰ Da ŋ sie Diilonjo nuñgu-i, ku sa bāl nuñ-āndaan-nu yon, ku saaya ku da ŋ ciluō-i-na.

²¹ Na taara da mi ta mi kā, mi bel nyangbāanngu mi nannga-na ta mi kā, sisō na taara mi ta mi kā baa hēhēñjo? Nieñ na par.

5

Korēntitaamban cej bñjwosinni man

¹ I wuōra i nu-ma terni-na hiere wuō bñjwosinni nanni cie na hōlma-na. Bñjwosin daani-i, halle baman sa suyaan Diilonjo-i ba sa sie ce-ni: Ba'a na hōlma-na unaa galla baa u to cieño.

² Mafamanñ fie ce, na cor ta na kaal na fere. Ma sī kuu naa saaya ku jan-na, aa aman cie maacembalamma famma-i na donya-yuō hiel-o na hōlma-na.

³ Muō fuō, mii si dii baa-na terienngu-na, ŋga mi huonnga dii. Kuman saaya ku ce kutienjo-na, mi yieraaya-kuō tī ŋaa mii dii baa-na terienngu-na.

* **4:17** Timote-i, Pol feren biejno sī, ŋga u taa u kāñ-yo u biejno Diilon-ñumelle-na. Nieñ Pōpuor. 16.1.

⁴ Terienḡu fanḡu-na, tigiin na-naa Itienḡo Yesu yerre-na. Da na tigiin na-naa, u ka kāyā-nei aa muōmi ka ta mi bi jōguōḡ na maama.

⁵ Da na tigiin, na nyaa-yo na hiel-o na hōlma-na na hā *Sitāni-i baa-yo. Mi taara u nanna u cilōbabaḡo-i aa Diilonḡo kor-o Itienḡo jommanḡ-yiinḡu-i ku'i cie mie na donya-yuō hiel-o na hōlma-na.*

⁶ Na kaal na fere gbāḡḡān! Na saa suō wuō siini-i baa ni yornumma-i ni gbāa sire burjūmmu bāi wei?

⁷ Ambabalma dii ḡaa siini. Hielaan-manḡ na hōlma-na, ku yaa na ka konḡ hiere, na ka waa ḡaa burjūmmu manḡ siini saa dii muō. Aa na kuōḡ tī. Yesu-Kirsa cie u fere tāmmanḡ-kūḡḡu a migāan na hōmmu-i. U yaa *kōrsinni tīmmanḡ-ponsaanḡu tūmbilōḡo-i†.

⁸ Terienḡu fanḡu-na, yaan i nanna i cilōbabaḡo-i baa biḡwosīnni-i, nii dii ḡaa siini; aa i ce ponsaanḡu-i baa huōḡḡa diei, ku yaa ḡaa burjūmmu manḡ siini saa dii muō.

⁹ Miḡ nyegāan sebe‡ manḡ hā-na cor, mi waanḡ-ma yuō mie baa na ta na pie kakarkuontaamba-i.

¹⁰ Da mi cira na baa pie kakarkuontaamba-i, mi sa gbē kakarkuontaamba-i hiere miwaanḡo-na, mi sa bi gbē bamanḡ cianḡ cāncaaya-i hiere miwaanḡo-na, mi sa gbē bamanḡ cianḡ dudubūole-i hiere miwaanḡo-na, mi sa bi gbē cufēbuoltaamba-i hiere miwaanḡo-na. Da ḡ'a ḡ sa taara ḡ pie bafamba-i hiere daaba-i, ḡ ka naa ḡ hel miwaanḡo-na.

¹¹ Da mi cira na baa pie kakarkuontaamba-i, mi gbē bamanḡ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba ce kakarkuonḡo-i. Mi gbē bamanḡ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba ce cāncaaya-i. Mi gbē bamanḡ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba buol cufiḡḡa-i. Mi gbē bamanḡ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba biēna nuōmba yireiḡa-i. Mi gbē bamanḡ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa yaḡ kolma ta yaanga bei. Mi gbē bamanḡ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba du nuōmba-i. Halle na saa saaya na wuo niuwuoni baa kufanḡu taamba-i.

¹² Bamanḡ saa hūu Yesu maama-i, mei sie gbāa wanḡ bafamba yunḡ-maama-i. Bamanḡ dii hūmedūole-na baa namaa, na saaya na ta na wanḡ bafamba yunḡ-maama yaa-i

¹³ aa na yaḡ puonḡ-nuōmba-i na hā Diilonḡo baa-ba, u'i ka suō unḡ ka ce-ba dumaa. Terienḡu fanḡu-na, «duōnyan nelbabaḡo-i na hiel-o na hōlma-na»§, ḡaa manḡ nyegāan dumaa Diilonḡ-nelma-na.

6

Taa na fiēnu na nelma-i na fere

¹ Bige-i cie nel da ma suur Diilonḡ-dūḡ-baanḡ namaa na hōlma-na, na sa fiēnu-mei na-naa nuō, na sire bī na-naa bamanḡ sa suyaanḡ Diilonḡo-i ba wulaa wuō ba ka fiēnu-mei?

² Namaa saa suō wuō Diilonḡ-dūḡ-baamba yaa kaa ger nuōmba-i hiere hīema-na ba yunḡ-maama-i wei? Da na waa da na ji ger nuōmba-i hiere ba yunḡ-maama-i, nelyilemma gbāa yar-na germa wei?

³ Na saa suō wuō i ka bi ger *dōrpōpuōrbiemba yunḡ-maama-i wei? Aa ji da baa miwaanḡ daayo nelma!

* 5:5 Niēḡ Kor. hāa. 2.6-11: Terienḡu-na, ḡ gbāa da wuō u donyamma-i Diilonḡ-dūḡḡu-na ku kāyā-yuō bōi. Ku cie u nanna u cilōbabaḡo. † 5:7 *Kōrstni tīmmanḡ-ponsaanḡu tūmbilōḡo-i*: Niēḡ ku nelma-i Helmanḡ-sebe-i-na (Exode) 12.3-21. ‡ 5:9 Sebe fanḡo nunḡu saa dii Diilonḡ-nelmanḡ-sebebaa-ba-na.

§ 5:13 AnḡInamma tiyemmanḡ-sebe (Deutéronome) 17.7

4 Da na da weima-i baa na-naa, na bir yan aa kā ka ne uman si dii baa-na na Diilon-ħūmelle-na u duo fienu-mei hā-na!

5 Senserre sa da-na wei? Ku ce namaa hōlma-na nelnurā si dii uman gbāa fienu na nelma-i wei?

6 Ma ce nie Diilon-dūn-baan namaano-i na-naa nuo, na ji ta na bi na-naa? Aa tiraa bi na-naa nelgbāngbalāan wulaa?

7 Da na gbān bi na-naa ti, ku'i pigāan wuo na naana Diilon-ħūmelle-i. Bige-i cie molon duo ce-na kuujanġu, namaa sa tiil-ku namman temma? Bige-i cie na sa sie ba cuo-na?

8 Namaa sa sie ba ce kuujanġu nei, aa namaa cer ta na ce kuujanġu banamba-na. Na sa sie ba du-na, aa namaa ta na du banamba-i. N sie suo wuo na wuo Diilon-ħūmeduole yaa-i hiere.

9 Ma si na suyaa wuo bamanġu cieġ kuubabalaanġu-i ba sie ka da munsuurmu *Diilon-nelle-na ke? Baa na taal na fere: Bamanġu cieġ kakarkuono-i, baa cufebuoltaamba-i, baa bamanġu cieġ fuocesinni-i, baa bemba manġu cieġ ba-naa,

10 baa cuobaa-ba-i, baa cāncaayataamba-i, baa konyorāamba-i, baa yeblenataamba-i, baa bamanġu cieġ dudubule-i, ba sie da suur Diilon-nelle-na.

11 Na hōlma-na banamba waa daama yaa nuo-i. Nġa fiefie-i-na, nan suurii Yesu-Kirsa horre-na, *Diilon-Yalle cie Diilono hur na āmbabalma-i, aa bo-na na den a ce-na fuo baanġu namaa, aa ce-na nelviinġu namaa.

12 Da na ce na ta na piye wuo: «Bīnkūnġu saa nyaa-mi», ninsoġo, nġa bimbinni hieroġo saa fa baa-ni. Mi gbāa cira: «Bīnkūnġu saa nyaa-mi.» Nġa bīnkūnġu maama sa ji ta yaanġa mie dede.

13 Da na ce na bi ta na piye wuo: «Niiwuoni cie kusūnġu maa-na aa kusūnġu bi ce niiwuoniġu maa-na.» Mafamma-i ninsoġo, nġa yiinġu dii baa yiinġu Diilono ka dīn-ni ni hāi-i-na hiere. I kūoma saa ce da ma ta ma ce kakarkuono, ma cie i die tie cāa Itieno yaa baa-ma; ma tieno yaa ufanġo-i.

14 Na saa da, Diilonon siire Itieno-i kuomba hōlma-na baa kumanġu, u ka bi sire mieġo-i baa kuuduonġu fanġu yaa-i.

15 Ma si na suyaa wuo na kūoma-i *Kirsa kūoma ke? Terienġu fanġu-na, mi gbāa bie Kirsa kūoma-i ka ce-ma saasorcienġu maama wei? Ma nu dei wei?

16 Na saa suo wuo da nġa galla baa saasoro-i nġa cie kuuduonġu baa-yo wei? Ma nyegāan Diilon-nelma-na wuo: «*Ba hāi-i-na ba gbonu ce kuuduonġu.*»*

17 Nġa uman duo waa horre-na baa Itieno-i, Diilon-Yalle ce-yo kuuduonġu baa-yo.

18 Hielaanġu na nanġa-i figlin-kakarkuono-na. Nuombanġu cen āmbabalma manġu, ma sa kpatalla ba kūoma-na, nġa uman duo ce figlin-kakarkuono-i, kuu dii nġa u cie ghomma fuo ferenġu kūoma yaa nuo-i.

19 Na saa suo wuo na kūoma yaa Diilon-Yalle dūnġu-i wei? Diilon-Yalle fandē-i Diilono'i hāa-na baa-de; dii dii na hōmmu-na. Na saa suo wuo na kūoma-i namaa maama si wei?

20 Diilono sāa-na sukpekpellunġu. Terienġu fanġu-na, taa na ce-yo boi baa na kūoma-i.

7

Pol piye cejallen-kūnġu

1 Nan nyegāan sebe manġu hā-mi, i ka wan fuo maama yaa fiefie-i-na. Na ciēra wuo bibienġu nuo da nġa saa bie cienġu ku faa.

* 6:16 Miwaanġo jīnamman-sce (Genèse) 2.24

² Ma mij ka wanj mamanj, ma yaa daama: Da na ta na taara na hiel na nanga-i kakarkuonjo-na, bibiej nuw nj saaya nj bie nj yerren ciejno, aa ciejno bi sonj u yerren bolw nuw.

³ Bibiejonj saaya u tuw ce kumanj u hã u ciejno-i u tuw ce-ku, aa ciejonj bi saaya u tuw ce kumanj u hã u bolw-i u bi tuw ce-ku.

⁴ Ansorre-na, ciejno sie gbãa ce kumanj dolaanu-yuw baa fuw ferenj kũma-i; u bolw maama. Aa bolw sie bi gbãa ce kumanj dolaanu-yuw baa fuw bi maama-i, u ciejn maama.

⁵ Unaa baa yagar unanj munjallammu-na. Mi saa yagar-ma da na'a na saa-ma wuw na ka bel na fere a da huwngu cello a gbãa da na cãrã Diilonjo-i fafamma aa suw cor baa na ansorre-i di temma-i. Ni ma'i si da na yanj ku vaaya, na sie ji gbãa bel na fere, a ce dumaanj-na, *Sitãni ka hi-na gwol na gbeini-i.

⁶ Mi waanj nelma'i, ku saa ce njaa mi guor-na na da na ce-ma de!

⁷ Coima saa fa, kuw nuwmba-i hiere baa naa waa siraamba mei temma-i, ku yaa naa dolnu muw. Nja Diilonjo saa ce-ye kuuduonjgu hiere: U hãa unanj daaku aa hã unanj daaku.

⁸ Mamanj dii mi da mi wanj-ma baa siraamba-i baa bikulcaamba-i, ma yaa daama: Da na tle dei njaa muwminj tlyãa dumaa mi saa bie ciejno, ku faa.

⁹ Nja nuwoni manj da nj suw wuw nj sie gbãa bel nj fere, bie ciejno. Da nj bie ciejno-i ku boyaa nj tlena nj diei aa ce-maama ta ma ko-ni. Da ku bi waa ciejn nuw, nj sonj. Da nj sonj bibiejn-na ku boyaa nj tle nj diei aa be-maama ta ma ko-ni.

¹⁰ Bamanj dii ansorre-na aa waa Diilonj-dunj-baamba hiere, bafamba maama yaa daama; mei saa wanj-ma, Itienjo'i waanj-ma. Wuw ciejno saa saaya u hel u bolw wulaa.

¹¹ Duw hel, u saa saaya u bie bolwjo nanjo. Da kuw bibiejn maama dii-yuw, u bir u kã ba ka nunu ba-naa baa u bolw-i. Aa bibiejn nuw nj saa bi saaya nj nanna nj ciejno-i.*

¹² Mei fere-i, mij ka wanj mamanj baa banamba-i ma yaa daama: Da nj hũu Diilonj-maama-i, aa nj ciejno saa hũu-ma, aa hũu-ma duw tlena baa-ni, nj saa saaya nj nanna-yuw wuw u saa hũu Diilonj-maama-i.

¹³ Kuuduonjgu yaa baa caamba-i; nuw da nj hũu Diilonj-maama-i, aa nj bolw saa hũu-ma, aa hũu-ma nj da nj tlena baa-yo, nj saa saaya nj hel u wulaa.

¹⁴ Bolwjo fanjo temma-i, unj hũyãa-ma kertfeciie sonj-yuw, u piyaa Diilonjo-i. Aa ciejno manj saa hũu Diilonj-maama-i aa hũu-ma sonj kertfeyiejno-na, u piyaa Diilonjo-i. Kuw ma saa naa waa dumaa, baa naa cira ba bisãlmba-i sie gbãa pie Diilonjo-i a ne da ba piyaa-yo.

¹⁵ Nja umanj duw u saa hũu Diilonj-maama-i, aa u tlenatienjo hũu Diilonj-maama-i, aa wuw fuw si dii u tlenatienjo maama-na, ba baa cie-yo; ba yanj u kã. Kufanjgu terienjgu-na, u tlenatienjo manj hũyãa Diilonj-maama-i, u yaa bolwjo-i wa, u yaa ciejno-i wa, uu dii u ferenj nuw. Diilonjo bie-na wuw na waa yaafellenj.

¹⁶ Da nj yagar aa nyaar, nanj ka gbãa kor nj tlenatienjo-i wei? Nj sie gbãa ce Diilonj nuw suw mafamma-i.

Tlydanj na temma-i

¹⁷ Da ma hel daama-na, nanj nj naa waa dumaa aa Diilonjo bi-na, na tle dumei; Diilonjo yaa wuw ma ce dumaa. Mi wuwa mi wanj ma yaa-i terni-na hiere baa Diilonj-dunj-baamba-i.

* 7:11 Niej Matie sebe-i-na 5.32.

18 Diilononj taa u bī-na huonju man nuo-i, da kuo unan nua n naa *jā, baa yan sengerre ta di da-ni baa n *jamma-i. Da kuo n saa naa bi jā, baa yan sengerre ta di da-ni wuo n saa jā, tē duma, baa cira n jā.

19 N jā o, n saa jā o, yunju si dii-kuo. Kumanj gbāan, n baa yagar Diilononj nunju-i.

20 Nan nā naa waa waama man aa Diilononj suo duo bī-na, na hieronjo-i hiere na saaya na tē dumei.

21 Diilononj taa u bī-ni, da kuo nii naa waa korien nua, baa yan ma jan-ni. Nga da ba hā-ni hūmelle-i n da n hel korsinni-na, hel-nie.

22 Na saa da, Itienjo-i Yesu-Kirsa duo bī korienonj man, u jo ji ce nebinjo u wulaa, aa umanj duo waa nebinjo aa u bī-yo, u jo ji ce u korienjo.

23 Diilononj sāa-na sukpekpellun, baa na bir na ce nelbiliemba korāan namaa.

24 Tobin namaa, mi sie kar ku coima, nan waa duma aa Diilononj bī-na, waan waama famma yaa-i u hūmelle-na.

Bamanj saa hi suur ānsorre-na

25 Kumanj nāa bamanj saa hi suur ānsorre-na ba kūngu-i, mi ka piye celle ku. Minj ka wanj manj, ma saa hel Itienjo nun-nu, mei huoya-maama. Diilononj faa baa-mi, a ce hukurma si dii mi nelma-na.

26 Mullēmanj maaraaya fiēfiē-i-na, mei wulaa ku boyaa nuamba tē ba temma-i ba baa suur ānsorre-na.

27 Da kuo cienjo dii baa-ni tī, baa nanna-yuo. Da kuo cie sī baa-ni, baa dii n yunju-i cakūngu-na.

28 Ku saa ce nāa da n biē cienjo-i ku balaan de! Ku saa bi ce nāa cienjo duo sonj ku balaan de! Nga bamanj suurii ānsorre-na ba ka mullēn yan siraamba-i ku'ī cie mie na baa suur-die.

29 Tobin namaa, minj taaranj mi wanj manj ma yaa daama: Huonju saa tiraa tē boi. Terienju fangu-na, a donj fiēfiē-i-na, caantaamba saaya ba waa nāa ba saa dii caamba.

30 Bamanj kaalaan ba ce nāa weima saa da-ba. Bamanj nyienj ba ce nāa ba hōmmu saa fē. Bamanj sāa bimbinni-i, ba baa haa ba nanja nie.

31 Bamanj daanj miwaanjo tōno-i, ba baa haa ba nanja yuo. Miwaanj daa unj yēn waama man, u sie tiraa co.

32 Mi sa taara ānjoguoma yu na hōmmu-i. Na saa da, umanj duo saa dii cienjo, n da u yii baa Itienjo maacemma yaa yonj; u taara u ce kumanj dolaanun Itienjo-i.

33 Nga umanj duo dii cienjo, u yii baa miwaanj daayo maama; u taara u ce kumanj dolaanun u cienjo.

34 A ce dumaanjo-na uu dii sōmma hāi. Kuuduonju yaa baa caamba-i, umanj duo saa sonj, n da u gbu u yii baa Itienjo maacemma yaa yonj. U weima-i hiere ma kaa ka jūn Diilononj yaa nuo-i. Nga cienjo manj duo sonj, u yii baa miwaanj daayo maama; u taara u ce kumanj dolaanun u boi.

35 Da na da mi piye dumandē-i-na, mi taara namaa fafaanju'i. Na baa da nie sī mi taara mi cie-na, ma'ī sī. Mi taara na nyaar Itienjo'i nuo-i baa huonja diei aa na ta na ce kumanj faa cemma.

36 Fiēfiē-i-na, umanj duo ne da u dōnjo maama yuu u huonja-i, aa ne da fuo duo saa biē-yo ku ka ce kpelle u wulaa, u gbāa biē-yo, bāaninjo sī.

37 Nga umanj duo yiera-mei wuo u sa taara u dii cienjo, aa ne da da ba boro baa u dōnjo-i ku sie ce bāaninjo, aa u gbāa bel u fere cakūngu-na, da kuo ma hilaa fuo ferej huonj-na, ku faa.

³⁸ Terienḡu fanḡu-na, umanḡ duḡ jā u dḡrḡo-i ku faa, umanḡ duḡ hiel u nanḡa u dḡrḡo maama-na, kufanḡu tiraa fa yanḡ.

³⁹ Casoinḡ nuḡo-i, ḡ bḡḡ duḡ waa cicēlma, ḡ sie gbāa kā ka sonḡ yanḡa nanḡa. Nḡa duḡ ku, nii dii ḡ ferēḡ nuḡ, ḡ gbāa sonḡ bibiēḡo manḡ dḡlaanu-niē. Kumānḡ gbāanḡ, bibiēḡo fanḡo saaya u hūu Yesu maama-i.

⁴⁰ Nḡa mei wulaa duḡ tiē u saa sonḡ, ku ka buḡ-yuḡ yanḡ duḡ kā ka sonḡ bibiēḡo nanḡ-na. Mafamma-i mei huḡya-maama, aa mi suyaa miē *Diilonḡ-Yalle bi dii baa muḡo-i.

8

Cufleḡ-kūḡma maama-i

¹ Fiēfiē-i-na, i ka ne cufleḡ-kūḡma kūḡgu-i. I hieroḡo-i i suḡ weiima bḡi fuḡ ninsonḡ ḡaa nanḡ waanḡ-ma dumaa, ḡaa na saaya na suḡ wuḡ sḡsuḡmunḡgu jo baa bḡbḡḡsḡnni, a ne da nelnyulmu ce i nanḡ kaasḡnni Diilonḡ-hūmelle-na.

² Umanḡ duḡ tuḡ ne wuḡ fuḡ suḡ bḡḡkūḡgu, u saa hi tuḡ suḡ ḡaa unḡ saaya u suḡ dumaa.

³ Nḡa umanḡ duḡ yanḡ Diilonḡo maama ta ma dḡlnu-yuḡ, Diilonḡo suḡ u yaa-i.

⁴ Terienḡu fanḡu-na, cufleḡ-kūḡma-i i gbāa tiē wuo-ma wei? I suyaa wuḡ cufēllu-i bḡḡkūḡgu sḡ, aa tiraa suḡ wuḡ Diilonḡo dii u diei yonḡ!

⁵ Banamba daa ninanni ta ba buol-ni dḡḡ-i-na baa hḡema-na hierē wuḡ bafamba diiliemba yaa-i. Bafamba wulaa diiliemba dii bḡi aa yuntaamba bi dii bḡi.

⁶ A ne da miē fuḡ miē wulaa, Diilonḡo dii u diei yonḡ. U yaa i To-i. U'i hielaa bḡmbḡnni-i hierē aa i tḡenaana fuḡ maa-na'i. Aa Itienḡo bi dii u diei, u yaa Yesu-Kirsa-i. Diilonḡo ciē u yaa hiel bḡmbḡnni-i hierē aa fuḡ barguḡ yaa nuḡ-i inḡ yenḡ cicēlma dumandē-i-na.

⁷ Nḡa i hieroḡo saa suḡ wuḡ cufēllu-i bḡḡkūḡgu sḡ. Banamba miēḡ cufleḡa-i a ce ji hi baa nyungo, da ba ta ba wuḡ cufleḡ-kūḡma-i ba ta ba jḡguḡḡ cufleḡa maama, aa da ḡaa ba guḡla ba Diilonḡ-hūmelle-i. Ba saa hi nanḡ kaasḡnni yogo ku'i juḡḡ baa ānḡḡuḡma famma-i.

⁸ A ne da ku saa ce ḡaa niwuoni yaa gbāa piē-ye Diilonḡo-na. Diē saa wuḡ, kuanḡgu sa hel-yiē, diē bi wuḡ, kuanḡgu sa suur-yiē.

⁹ Nanḡ yenḡ na ferēḡ nuḡ dumaa ta na ce kumanḡ dḡlaanunḡ-nei, gbāanḡ bamanḡ saa hi nanḡ kaasḡnni yogo Diilonḡ-hūmelle-na, na baa ji bḡena ba Diilonḡ-hūmellen-kūḡgu-i.

¹⁰ Nḡaa bamanḡ saa hi nanḡ kaasḡnni-i yogo, unaa kā ka da nuḡni manḡ suyaanḡ yienḡu ḡ tḡenaana tḡnninḡ-dūḡ-nu ta ḡ wuḡ kūḡma; fuḡ u sie bi kā na ta na wuḡ wei?

¹¹ Duḡ wuḡ aa u huḡḡga saa ji hūu-ma, nanḡ sḡsuḡmunḡgu'i saa jo baa mafamma-i wei? Nuḡnei ciē u kḡsuḡḡ u ferē. A ne da *Kirsa kuu fuḡ bi maama-na.

¹² Da na ta na ce gbomma famma-i Diilonḡ-dūḡ-baamba manḡ saa hi nanḡ kaasḡnni-i yogo na guḡ ba gbēini-i Diilonḡ-hūmelle-na, na saaya na suḡ wuḡ na ce-ma Kirsa fuḡ ferē yaa nuḡ-i.

¹³ Ku'i ciē na da muḡ da mi suḡ wuḡ da mi wuḡ daaku-i, mi ka guḡ melḡo gbēini-i Diilonḡ-hūmelle-na, mi ne ku bḡḡkūḡgu-i aa yanḡ-ku; mi sie tiraa dii-ku mi nunḡu-na.

9

Kumanḡ saaya baa Yesu pḡpuḡbiemba-i

1 Muo mi sie gbāa ce kumaŋ dolaanu-mie wei? Yesu *pɔpuɔrbilon muo si wei? Mi saa da Itieŋo-i Yesu-i baa mi yufelle-i wei? Miŋ cie maacemma maŋ hā Itieŋo-i, ma'i si namaaŋo-i wei?

2 Bamaŋ da ba fi'a ba saa hūu-ma wuo Yesu pɔpuɔrbilon muo, namaa fuo na saaya na hūu-ma. Naŋ hūyāa Itieŋo maama-i mi wulaa, ku yaa pigāaŋ wuo Yesu pɔpuɔrbilon muo.

3 Bamaŋ ciera mi maacemma saa fa, miŋ ka waŋ mamaŋ baa-ba ma yaa daama:

4 Yesu pɔpuɔrbien mieŋo-i i sa wuo wei? I sa nyoŋ wei?

5 Mi saa saaya mi jā cieŋo Diilon-dūŋ-baamba-na u tuo wuora baa-mi ŋaa Yesu pɔpuɔrbiemaŋ ceŋ-maŋ dumaa baa Itieŋo hamba-i a naara Pier wei?

6 Sisɔ muo baa Barnabasi-i yon, miemei saaya i ce maacemma-i a taara i nuŋ-juuru-i?

7 Naŋ siire, na nuo wuo molo kaa sorosimma-na aa tuo pā u fere wei? Sisɔ melŋ daayo sūo tibinni-i aa u sa wuo ni biena-i? Da ma'i bi si anclinaŋ daayo sa nyoŋ u muo ru nɔnɔ-i? Na nuo-ma dede wei?

8 Miŋ waŋ nelma maŋ daama-i, nelbiliba'i jogaŋ dumaŋo-na yon wei? Ma si maaduoma famma yaa bi nyegāaŋ *Moisi *aŋjɔnamma-na ke?

9 Ma nyegāaŋ aŋjɔnamma-na ninsoŋo wuo: «*Niŋ duɔ tuɔ muo dɔmma-i ŋ saa saaya ŋ vaa u nuŋgu-i.*»^{*} Ku ce namaa na'a Diilonjo kaalaaya niimba yaa aa waŋ mafamma-i wei?

10 Ma si nel daama waŋ a vii miemei ke? Coima saa fa, ma fuliinu miemei. Ma si umaŋ duɔ tuɔ kū, u suyaa wuo u ka da biŋkūŋgu ku'i cie u tuɔ kū ke? Nuo da ŋ suɔ wuo naŋ dɔmma cie dedieni hiere, ŋ waa hie kā wuo naŋ ka muo-ma? Da ŋ da umaŋ muyaŋ u dɔmma-i, u suyaa kerre wuo u ka da belle-mei ku'i cie.

11 Iŋ cie Diilon-maacemma-i na hɔlma-na, kuu dii ŋaa i duu dɔmma. Da ŋ duu dɔmma-i, ŋ saa saaya ŋ kar-ma wei?

12 Bamaŋ wuyaŋ na nagāŋ-niini-i wuo ni vii-ba, ni vii mieŋo-i yaŋ bafamba-i. Ŋga i fiinaŋ aa bel i mulɔema-i nammu hāi. I sa taara *Kirsā *Neldɔdɔlma bir baa ma huonŋu ku'i cie i hɔrā i mulɔema-i.

13 Ma si na suyaa kerre wuo bamaŋ cieŋ maacemma-i *Diilodubuɔ-i-na, ba niwuoni hel Diilodubuɔ yaa nuɔ-i ke? Aa suɔ wuo *Diilojigāntaamba niini bi hel ba maacemma-i nuɔ-i ke?

14 Kuuduonŋu yaa baa bamaŋ waŋ Neldɔdɔlma-i. Itieŋ wuo ba ta ba wuo ma'i nuɔ-i.[†]

15 Na nagāŋ-niini vii-mi, ŋga mi nie-ni aa yaŋ-ni. Baa na da nie si mei taara na ta na hā-mi biŋkūŋgu ku'i cie mi ta mi waŋ nel daama-i de! Ma'i si. Aa mi da mi cārā na wulaa, balbɔl mi ku. Miŋ waŋ Diilon-nelma-i gbāŋgbāŋ mi sa hūu biŋkūŋgu, ku fē mi huonŋa-i. Aa molo sie gbāa ce mi yaŋ kufanŋu-i.

16 Mi sie gbāa gbeliŋ mi fere wuo mi waŋ Neldɔdɔlma. Maacemma namaa-i, ku dolaanu-mie o, ku saa dɔlnu-mie o, mi ka ce-ma. Aa da mi saa ce-ma, sūlma haraa-mie.

17 Kuɔ muɔmēi naa sire mi fereŋ nuɔ ta mi ce-ma, mii naa saaya baa pāmma, ŋga mei saa sire mi fereŋ siremma, Diilonjo'i ciera mi ce-ma.

18 Terieŋgu fanŋu-na, mei maacemma sully yaa hadu-i? Du yaa a waŋ Diilon-nelma-i gbāŋgbāŋ, mi baa hūu biŋkūŋgu a ne da mii naa saaya mi hūu.

19 Mii dii mi fereŋ nuɔ, ŋga mi cie mi fere na hieroŋo-i na kɔrieŋ muɔ da mi gbāŋ da nuɔmba bɔi hā Kirsā-i.

^{*} 9:9 Anjɔnamma tiyemaŋ-sebe (Deutéronome) 25:4; Tim. dfe. 5.17-18 [†] 9:14 Nieŋ Like sebe-i-na 10.7.

20 Da mi waa baa *Yuifubaa-ba-i, mi ce mi fεε Yuifuyien muo da mi gbān da-ba. Na saa da, Moisi ānjlnamma sie gbāa yuu-mi baa weima, nga da mi waa baa bamaŋ wuoyaŋ-man, mi ta mi wuo-ma da mi gbān da-ba.

21 Kuuduŋgu yaa baa bamaŋ sa suyaan Moisi ānjlnamma-i, da mi bi waa bafamba hōlma-na, mi ce mi fεε ba temma-i da mi gbān da-ba. Ku saa ce ŋaa mi taara mi cira mi cīnaana Diilonjo ānjlnamma-i de! Ma'i si. Mi wuo ma yaa-i Kirsa wuosaanŋu-na.

22 Da mi waa baa bamaŋ saa nan kaaslnni yogo Diilon-ħūmelle-na, mi ce mi fεε ŋaa mei fεε-i mi saa hi nan kaaslnni yogo, da mi gbān da-ba. Da mi suur terienŋu terienŋu, mi ce mi fεε terienŋu fanŋu taamba temma, da mi gbān da banamba kor-bei.

23 Mi ce daama-i hiere Neldōdōlma da ma gbāa hi terni-i hiere aa muomi bi da mi kūnŋu-i.

24 Na suyaa wuo gbaruntaamba gbar hiere, nga umaŋ duo ta yan banamba-i u yaa yaraa; aa ba pā u yaa-i. Terienŋu fanŋu-na, gbāan ba baa ta aa yan-na.

25 Bamaŋ taaraayan ba ka finu gbarunŋu-na, ba hīrā muliema-i ku tigiima-na. Ba ce muliema famma-i da ba ka da kumaŋ ku sa gbān bīenamman. A ne da mie in donyan kumaŋ, ku sa bīena da.

26 Ku'i cie na da muo min gbar mi kā, mi sa gbar mi yun-nu. Mi saa baa ciekūrāno man sa jafāan u yun-nu.

27 Mi ce mi kūma-i kpāncōlgūo aa mi suo mi fεεŋ belma. Mi sa taara da mi ji yan Diilon-nelma-i ti baa banamba-i muomi hel hōntōbilono.

10

Yaan cufienja buolma-i

1 Tobin namaa, mamaŋ daa i bīncuamba-i *Moisi bāanŋu-na, mi taara na suo-ma hiere. Duherru nandu naa cīnnu-bei a saan-ba ba kā ka karnu dāmmaŋ-nuoraanŋu-i.

2 Ku cie ŋaa ba *baatisen duherru-na baa dāmmaŋ-nuoraanŋu-na a ce kuuduŋgu baa Moisi-i.

3 Ba hierono-i ba wuyaa Diilon-niiwuoduoni,

4 aa nyon Diilon-ħūnduoma. Ĥūmma famma taa ma hel tāmpellen, aa tāmpelle fande yaa waa *Kirs-a-i. U waa baa-ba terni-na hiere.

5 Mafamaŋ fie ce, ba fōnŋūo saa ta ba ce Diilonjo huonga-i, ku'i cie ba wuora ku dii *hīekuraanŋu-na.

6 Nel daama cie da ma pigāan-ye wuo i saa saaya i yan āmbabalma cemmaŋ-maama ta ma dōlnu-yie ŋaa man taa ma dōlnu i bīncuamba-i dumaa.

7 Baa na ta na buol cufienja-i ŋaa i bīncuambaŋ taa ba ce dumaa. Diilon-nelma waan-ma wuo: «*Ba tīenaana wuo niwuoni-i aa nyon kolma-i. Ban juo wuo ti, ba sire ce ba bāanŋu-i.*»*

8 Baa na yan i tie ce figlin-kakarkuono-i ŋaa i bīncuamba nan ceŋ dumaa. Ba cie ku yaa-i nuomba neifien-cīncieluo baa di diei nuomba nuosiba ndii kuu-bei yinduŋgu-na.†

9 Baa na yan i fen Kirsa-i ŋaa i bīncuamba nan fiēn-yo dumaa a ce jēnaamba don-ba ko-ba.‡

* 10:7 Helmaŋ-sebe (Exode) 32.6 † 10:8 Nieŋ Kāmmaŋ-sebe-i-na (Nombres) 25.1-9. ‡ 10:9 Nieŋ Kāmmaŋ-sebe-i-na (Nombres) 21.4-7.

10 Baa na ta na waana ŋaa i bɛncuɔmba naŋ waanaŋ dumaa, a ce *dɔrɔpɔpuɔrbilonɔ man kuɔŋ nuɔmba-i u jo ji ko-ba. §

11 Nel daama ciɛ nuɔmba da ba gbāa suɔ ba fɛrɛŋ belma. Ba nyɛgāaŋ-ma da ba gboya miɛ man piyaa miwaanɔ tɛmma-i.

12 Terienɔŋu faŋgu-na, uman duɔ tuɔ ne wuɔ sɪ fuɔ yiɛraaya u gbeiniŋ, u gbāŋ u baa ji cii.

13 Maman guɔlaaŋ nelbiliba gbeini-i Diilonɔ-ɛhɛmelle-na, ma yaa bi guɔlaaŋ namaa niini-i. Ŋga Diilonɔ-i nunni hāi tienɔ sɪ; u siɛ yan ma jɛnya-nei. Kuman da ku ta ku guɔ na gbeini-i, u ka kāyā-nei aa pigāaŋ-na naŋ ka ce dumaa hel-kuɔ.

14 Mi jēnaaŋ namaa, terienɔŋu faŋgu-na, jande, niɛŋ cufɛŋa buolma-i aa na yan-ma.

15 Mi suyaa miɛ na suɔ kuyunɔŋu ku'i ciɛ mi ta mi piiye baa-na dumandɛ-i. Miŋ wan maman, namaa fɛrɛ-i niɛŋ-man na ne, coima wei?

16 Die tie wuo Itienɔ niiwuoni-i, in jaal Diilonɔ-i ciingɔ man maa-na-i, ka sa pigāaŋ wuɔ Kirsa tamma yaa ciɛ i waa u horre-na wei? In bi calnuŋ *buruo man baa i-naa, u'i sa pigāaŋ wuɔ Kirsa kɔɔma yaa ciɛ i waa u horre-na wei?

17 Buruo diei dii; in fiɛ ciinu, i wuo burduɔŋo faŋo yaa-i. Ku yaa pigāaŋ wuo ii dii horduɔlɛŋ.

18 Niɛŋ *Isirahel-baamba-i, ba mumbuolmun-terienɔŋu-i Diilonɔ-kunɔŋu, a ce dumaanɔ-na, baman wuyaŋ bɛmbaamba man ban kon-ban terienɔŋu-na, kutaamba dii Diilonɔ horre-na.

19 Ku saa ce ŋaa mi taara mi cira cufɛllu-i baa du kɔɔma-i nii dii baa yunɔŋu waama namma,

20 ma'i sɪ. Ŋga mi taara mi cira ban kon bɛmbaamba man cufɛŋa-na, ba sa ko-ba ba hā Diilonɔ, ba ko-ba ba hā *jɛnabaa. A ne da mi sa taara wei ma waa na hɔlma-na baa jɛnabaa-ba-i.

21 Na siɛ gbāa nyɔŋ baa Itienɔ ciingɔ-i aa miɛl nyɔŋ baa jɛna ba kaanɔŋa-i. Na siɛ gbāa wuo Itienɔ niiwuoni-i aa tiraa miɛl wuo jɛna ba niini-i.

22 Die vaaya kufanɔŋu-i, Itienɔ huɔŋga ka du baa-ye; a ne da i siɛ gbāa fi baa-yo.

Yan i tie kaya i-naa Diilonɔ-ɛhɛmelle-na

23 Na ciera bɛŋkunɔŋu saa nyaa-ye. Ninsoŋo, bɛŋkunɔŋu saa nyaa-ye, ŋga bɛmbɛnni hieronɔ saa fa baa-ye. Bɛŋkunɔŋu saa nyaa-ye, ŋga bɛmbɛnni hieronɔ sa ce i naŋ kaasɛnni Diilonɔ-ɛhɛmelle-na.

24 Nelienɔ nelienɔ, u saaya u tuɔ taara banamba fafaanɔŋu, u baa tuɔ ne fuo kunɔŋu-i.

25-26 Ma nyɛgāaŋ Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «*Miwaanɔ-i baa u huɔya-niini-i hiere Itie fuo niini-i*» *, a ce dumaanɔ-na, da na da kɔɔma man sangɔ-na, na baa cira na yuu ma sɛnni-i, na sāa na wuo; na baa jaana na hammu-i.

27 Molon duɔ bi-ni wuɔ ŋ kā na ka wuo niiwuoni, da kuɔ kutienɔ saa hɛu Yesu maama-i, da ŋ kā, da ba hā-ni kuman, ŋ baa jaana ŋ huɔŋga-i, ŋ hɛu ŋ wuo fiɛya aa ŋ baa yuu moloŋo baa wei ma.

28 Ŋga molon duɔ da tɛnu-niɛ wuɔ kɔɔŋ daama-i cufɛlluŋ-kɔɔma, ne kutienɔ-i aa ŋ yan; baa wuo. Da ŋ wuo, ŋ ka hā kutienɔ-i ānɔgɔbabalamma.

29 Mi saa ne namaa ānɔgɔma aa piiye, mi niɛ uman gbuɔya-nei fuo maama'i aa piiye.

§ 10:10 Niɛŋ Kammaŋ-sɛbe-i-na (Nombres) 17.6-14. * 10:25-26 Gbelieman-nalāanɔŋu (Psaume) 24.1

Unaa gbāa cira: «Da kuɔ bɩŋkūŋgu saa nyaa-mi, ma da niɛ na'a mi saa saaya mi wuo daaku-i, wuo da mi wuo-ku mi ka hā unanjo anjogɔbabalamma?»

³⁰ Da mi da kuuwuonngu-i aa jaal Diilonjo-i aa suɔ da mi wuo-ku, ma ce niɛ unaa jo ji tuɔ gāŋ baa-mi wuo mi cie niɛ wuo-ku?»

³¹ Mi gbāa wan maman, ma yaa daama: Na wuo wa! Na nyon wa! Sisɔ da na ta na ce bɩŋkūŋgu bɩŋkūŋgu, na saaya na ta na ce-ku Diilonj-erre fafaan-nu.

³² Baa na yan na ciluɔ tuɔ guɔl banamba gbeini-i; u baa guɔl *Yuifu ba niini-i, u baa guɔl *niɛraamba niini-i, u baa bi guɔl Diilonj-dūŋ-baamba niini-i.

³³ Taa na ce meɪ temma: Muɔmi vaa mi fere weɪma-na hiere ta mi ce kumanj kāyāŋ nuɔmba-i. Mi sa taara meɪ fafaanngu, mi taara nuɔmba-i hiere ba fafaanngu Diilonjo duɔ kor-ba.

11

¹ Muɔminj biyaa *Kirsa maama-i dumaa, namaanjo-i biyaan meɪ bi maama-i dumeɪ.

Cieŋo saaya u suuye u yunngu-i Diilocaralle-na

² Kasi saa da-na: Minj waan nelma man baa-na, na wuo ma hūmelle-i. Weɪma-na hiere mi nelma sa karaanu-nei.

³ Nga mi taara na suɔ wuo *Kirsa yaa nuɔmba-i hiere ba yunngu-i. Bibieŋo yaa cieŋo yunngu-i aa Diilonjo yaa Kirsa yunngu-i.

⁴ Bibieŋ nuɔ da ŋ yan ŋ cucūŋgu-i ŋ yunngu-na aa ta ŋ cārā Diilonjo-i, sisɔ ta ŋ wan Diilopɔpuɔrunngu-i, kuu dii ŋaa ŋ saa kāŋ Kirsa yaa-i.

⁵ Aa cieŋ duɔ yan u yunngu-i gbāŋgbāŋ aa tuɔ cārā Diilonjo-i sisɔ duɔ yan-ku aa tuɔ wan Diilopɔpuɔrunngu-i, kuu dii ŋaa u saa kāŋ u bɔlɔ yaa-i, a ne da u yaa u yunngu-i. Cieŋo fanjo temma dii ŋaa cieŋo man cirii u yunngu-i.

⁶ Cieŋo man duɔ u sa taara u vaa bɩŋkūŋgu u yunngu-na, u sa hāyā-kuɔ bɔlbɔl wei? Nga i suyaa wuo cieŋ duɔ cir u yunngu-i, sisɔ duɔ hāyā-kuɔ, ku da-yo senserre, terienju fanngu-na bɔlbɔl u tuɔ suuye-kuɔ.

⁷ Bibieŋo yaa Diilonjo nabieraŋo-i, u yaa pigāan Diilonjo fafaanngu-i, a ce dumaanjo-na, duɔ tuɔ cārā Diilonjo-i, u saa saaya u suuye u yunngu-i. Aa cieŋo pigāan bibieŋo fafaanngu.

⁸ Na saa da, Diilonjo saa hiel bibieŋo-i cieŋ-na, u hielaa cieŋo yaa bibieŋo-na.

⁹ Aa ku saa ce ŋaa ba maa bibieŋo yaa a hā cieŋo-i de! Ba maa cieŋo yaa a hā bibieŋo-i.

¹⁰ Terienju fanngu-na, cieŋo saaya u ne *dɔrpɔpuɔrbiembra-i aa tuɔ suuye u yunngu-i a pigāan u munyerammu-i.

¹¹ Nga na saaya na suɔ wuo Itienjo wulaa, bibieŋo sie gbāa muo sāntorma baa cieŋo-i, aa cieŋo sie bi gbāa muo sāntorma baa bibieŋo-i.

¹² Mi taara mi cira, cieŋo hilaa bibieŋ-na aa bibieŋo hel cieŋ-na, aa ba hāi-na hiere ba hilaa Diilonj-na.

¹³ Namaa fere-i niɛŋ-kuŋ na ne! Cieŋ duɔ yan u yunngu-i u saa suuye-kuɔ aa tuɔ cārā Diilonjo-i, ku biyaa wei?

¹⁴ Ma sɪ na daa bibieŋo yukuɔsɪŋ da ni tu cor ku ta ku da-yo senserre ke?

¹⁵ A ne da ku'i saaya caamba-i. Diilonjo hāa bafamba-i yukuɔsɪnni-i ni da ni ta ni suuye ba yunni-i.

¹⁶ Umanj duɔ u dii nuharunngu nel daama-na, kutienjo saaya u suɔ wuo Diilonj-dūŋ-baamba-i terni-na hiere a naara mie fere-i i ce-ma dumeɪ.

Itienjo niuwuoni maama-i

17 Miṅ ka dii mi nuṅgu-i mamarṅ nuṅ-i fiēfiē-i-na, mi siē gbēliēṅ-na. Na tigiima sa kāyā-nei Diilonṅ-hūmelle-na, ma guṵla-nei.

18 Mi nuṅ ba'a da na tigiin na-naa, banamba bṵ ba deṅ, aa mi suyaa miē ma gbāa ce.

19 Mi suyaa miē na saaya na bṵrṵ ku yaa bamarṅ nyaarāa Diilonṅ-na ba ka suṵ.

20 Da na jānu na-naa da na wuo Itienṅo niwuoni-i, na sa wuo-ni niṅ saaya ni wuo dumaa.

21 Niwuonṅ da ni hi wuoma, na kā ka biē na juurumbaa. A ce dumaanṅ-na, banarṅ da ba ce ba tē baa nyulmu-i aa banamba wuo ye aa nyṵṅ ye ta ba ce koṅhiliinṅu.

22 Da na da na sa taara na cal baa moloṅo, bige-i ciē na sa wuo dii na cīnniṅ aa ta na jo? Siso na taara na biēna Diilonṅ-dūṅ-baamba yerre yaa wei? Bige-i ciē na ta na ture sūntaamba yammu-i? Na'a mi warṅ wuṵ niē baa-na? Na taara mi gbēliēṅ-na wei? Mi siē siē aa gbēliēṅ-na.

23 Miṅ daa mamarṅ Itienṅo wulaa aa warṅ-ma baa-na ma yaa daama: Barṅ ṅa naa saaya ba bel Itienṅo-i Yesu-i isuṵṅgu marṅ nuṅ-i, wuṵ biē *buruo

24 aa jaal Diilonṅo-i, aa būlnu-yuṵ aa cira: «Mi kūṵma yaa daama-i miṅ hāṅ-narṅ baa-ma, taa na ce miṅ ciē kumarṅ daaku-i mi maama ta ma tēnu-nei.»

25 Barṅ juṵ wuo niwuoni-i tī, wuṵ biē dūvṅṅo cīṅ-na hā-ba aa cira: «Ba ka bel-mi ko-mi. Mi tām̄ma marṅ ka kūnna, kuu dii ṅaa ma yaa daama-i cīṅṅa-na. Diilonṅo ka bel u *tobisifēlenni-i baa ma yaa-i. Da na ta na nyṵṅ-yo huṵṅgu huṵṅgu, na ce miṅ ciē kumarṅ daaku-i mi maama tēnu-nei.»

26 Na saa da, aa Itienṅo suṵ duṵ bir jo, huṵṅgu huṵṅgu, da na wuo buruo-i wuonṅ daama temma-i aa nyṵṅ dūvṅṅo-i, na warṅ u kuliinṅu maama yaa dumaanṅo-na.

27 Ku'i ciē na da umarṅ duṵ waa waama namma aa wuo Itienṅo buruo-i, siso aa nyṵṅ Itienṅo dūvṅṅo-i, kutienṅo saa kāṅ Itienṅo kūṵma-i baa u tām̄ma-i hiere; a ce dumaanṅo-na, Diilonṅo ka yuu-yo.

28 Terienṅu fanṅu-na, nelienṅo nelienṅo, u saaya u ne u fere igēna aa suṵ duṵ wuo buruo daayo-i aa nyṵṅ dūvṅṅo daayo-i.

29 Umarṅ duṵ saa kāṅ buruo daayo-i baa dūvṅṅo daayo-i wuṵ Itienṅo kūṵma*, aa suuye u yufienṅa-i a wuo-ni, Diilonṅo ka gāṅ baa-yo.

30 Ku'i ciē na da jaamba-i baa jēliimba maaraaya na hōlma-na baa kuliinṅu-i hiere.

31 Kuṵ i taa i ne i fere igēna aa suṵ tiē wuo, Diilonṅo naa waa hie tuṵ gāṅ baa-ye?

32 Nṅa Diilonṅo sa taara i ka caa baa banamba-i ku'i ciē u tuṵ gāṅ baa-ye u dii-ye hūmelle-na.

33 Tobinṅ namaa, terienṅu fanṅu-na, da na jānu na-naa da na wuo Itienṅo niwuoni-i, ciyaanṅ na-naa.

34 Nyul da mu waa umarṅ nuṅ-i, u wuo dii u cīṅ-nu aa u tuṵ jo, ku yaa da na ji jānu na-naa u siē cal Diilonṅo ji tuṵ gāṅ baa-yo.

Nelma marṅ tīyāa, da mi kā mi ka fiēlnu-mēi.

12

Diilonṅ-Yallenṅ hāṅ nuṵmba-i fṅṅṅṅbaa-ba marṅ

* 11:29 Verse daayo gbāa bi nu nūṅ daama-i: «Umarṅ duṵ saa kāṅ Itienṅo horre-i aa suuye u yufienṅa-i wuo buruo daayo-i aa nyṵṅ dūvṅṅo daayo-i, Diilonṅo ka gāṅ baa-yo.»

1 Tobij namaa, mi nuŋgu ka hi *Diilonj-Yalle maacemma yaa fiɛfiɛ-i-na; mi taara ma kaala na wulaa.

2 Na suyaa wuɔ nanj ŋa na'a na saa hi hūu Itienjo maama-i na taa na gbar na nyaanu tinni, a ne da nunni sɛ baa-ni ni ta ni piye.

3 Ku'i cie mi ta mi taara mi wanj-ma baa-na mie Diilonj-Yalle sie gbāa waa molon-na aa kutienjo wuɔ Yesu dāŋgāan! Ma sie gbāa ce. Aa molo sie bi gbāa cira Yesu yaa Itienjo-i, da Diilonj-Yalle saa dii-ma u nuŋ-nu.

4 Diilonj-Yallen hāŋ nuɔmba-i fōŋgōbaa-ba manj ba ta ba ce Diilonj-maacemma-i baa dii sinni boi, ŋga Diilonj-Yalduɔl daade yaa hāan-ban baa-ba.

5 Maacemma sinni dii boi, ŋga ma ce hā Yunteduɔŋo yaa-i.

6 Ancemma dii boi, ŋga Diiloduɔŋo faŋo yaa hāan i hieroŋo-i ku fōŋgūɔ-i i tie ce-ma.

7 Diilonjo hāa-ye fōŋgōbaa i yunj-ninj i tie fa i-naa maama. Fōŋgōbaa-ba famba yaa pigāan Diilonj-Yalle maacemma-i.

8 Diilonj-Yalle ce unajo nelnurāŋo, aa ce unajo ānsuɔmantienjo.

9 Diilonj-Yalduɔl daade hā unajo fōŋgūɔ-i u haa u nanja-i Diilonjo-na ninsoŋ-haama, aa hā unajo fōŋgūɔ-i u tuɔ sire jaamba.

10 Di hā unajo fōŋgūɔ-i u tuɔ gbā u ce himma, aa hā unajo u tuɔ ce Diilopɔpurni, aa hā unajo u tuɔ suɔ Diilonj-maacemma-i u boŋɔ-mei baa *jina ba maama-i. Di hā unajo fōŋgūɔ-i u tuɔ gbā u piye nelfɛɛmma, aa hā unajo u tuɔ gbā u hielnu-mei.

11 Diilonj-Yal daade yaa cienj mafamma-i di diei yonj. Fōŋgūɔ manj duɔ dɔlnu-die di hā-ni baa u yaa-i.

Diilonj-dūŋ-baamba dii ŋaa nelfifinjo

12 Terni boi dii nelienj nuɔ ŋ kūɔma-na. Ŋga ni gbuɔnu hiere ce kūɔduɔma. Ternj daani-i baa ni ciinumma-i ni gbuɔnu ce nelduɔŋo. Bamanj huyāa *Kirsa maama-i baa dii dumei.

13 I hieroŋo-i hiere i daa batɛmu-i Diilonj-Yalduɔl daade'i nuɔ-i a gbonu ce ŋaa nelduɔŋo; *Yuifubaa o, *niɛraamba o, kɔraamba o, nebimba o, Diilonj-Yalduɔl daade yaa dii i hɔmmu-na.

14 Nelbilonj kūɔma-i terienju diei sɛ, terni boi gbuɔnu ce-ma.

15 Gboluonj da ku cira: «Muɔ sɛ nanja-i, mi nuŋgu si dii kūɔma-na», gbāŋgbāŋ sɛ wei? Kufanju gbāa bo ku denj wei?

16 Tūŋ da ku cira: «Muɔ sɛ yufelle-i, mi nuŋgu si dii kūɔma-na», ku saa kar coima wei?

17 Kuɔ nelbilonj kūɔma-i hiere maa naa waa yufelle yonj, ii naa tie nu nie? Aa kuɔ maa naa waa hiere tūŋgu, ii naa tie nu hulāanju-i nie?

18 Na saa da, Diilonjo saa ma-ye u yunj-nu. U maa-ye kunj dɔlaanu-yuɔ dumaa; a sɔgɔlnu i terni-i unj taaranj ni waa kusuonj-nu.

19 Kuɔ terienju diei waa nelbilonjo-na, baa naa saa ta ba bɛ u kūɔma-i wuɔ kūɔma.

20 Terni boi dii nelbilonjo kūɔma-na, ŋga ni gbuɔnu ce kūɔma diei.

21 Yufelle sie gbāa gbɛ nanja-i wuɔ: «Mi sa taara-nie.» Yunju sie bi gbāa gbɛ gboluonju-i wuɔ: «Mi sa taara-nie.»

22 Inj nenj terni manj i kūɔma-na wuɔ yunju si dii-nie, ni yaa faanj i maama-i ni yanj.

23 Inj'a i sa kāŋ terni manj, i bel ni yaa-i fafamma. Inj fuo nimanj aa i sa sie wanj ni maama, i ne ni yaa-i fafamma

24 a ne da terni maŋ niifuoni sī i sa ne-ni dumaŋo-na. Inʼa i sa kāŋ terni maŋ i kūōma-na, Diilonjo maa-ye aa ce terni fanni waa baa yunḡu.

25 U saa tuō taara i kūōma terni muo sāntorma baa ni-naa; u taa u taara ni ta ni jōguoŋ ni-naa maama aa ta ni fa ni-naa maama.

26 Terienḡu diei da ku ta ku jaŋ, terni nanni ce kuuduōŋgu baa-ku hiere. Da ba ce terienḡu diei bōi, ninanni hōmmu bi fē hiere.

27 A ne da namei Kirsa kūōma-i. Na hieroŋo-i hiere naa dii baa na terni u kūōma-na.

28 Kuʼi cie na da Diilonjo hāa nuōmba-i ba da-ba-den maacemma u dūŋgu-na. U duōŋ ce banamba Yesu *pōpuōrbiemba igēna, aa ce banamba ta ba ce u pōpuōrunḡu, aa ce banamba Diilonelpigāataamba, banamba ta ba ce gbereweima, banamba ta ba sire jaamba, banamba ta ba kāyā nuōmba, banamba yaataamba, banamba bi ta ba piye nelfelemma.

29 Ba hieroŋo-i Yesu pōpuōrbiemba wei? *Diilopōpuōrbiemba wei? Ba hieroŋo-i nelpigāataamba wei? Ba ce gbereweima wei?

30 Ba hieroŋo-i ba sire jaamba wei? Ba gbā ba piye nelfelemma-i wei? Ba gbā ba hiellnu-mei wei?

31 *Diilon-Ŷalleŋ hāŋ nuōmba-i fōŋgōbaa-ba maŋ, gbāaŋ na da bamaŋ faa yaŋ bei. Gbāaŋ na da bamaŋ kāayāŋ nuōmba-i ba yaŋ. Mi ka pigāaŋ-na kumaŋ yunḡu yaŋ hiere; ku yaa ŋaa nelnyulmu-i.

13

Nelnyulmu

1 Halle da ŋ fie ta ŋ nu nelma-i hiere hīema-na ka cor baa *dōrpōpuōrbiemba maama-i, da kuō nelnyulmu si dii-nie, ŋ ce gbāŋgbāŋ. Dumaŋo-na nii dii ŋaa joloŋo maŋ baŋ mar-oŋ ba yun-nu, sisō kponjo maŋ baŋ mar-oŋ ba yun-nu; u tuō du u ce ijieni nuōmba tūnni-na yoŋ.

2 Da ŋ fie ta ŋ gbāŋ ŋ ce Diilopōpuōrni-i; aa ta ŋ suō weima-i hiere, aa bi ta ŋ suō Diilonjo kusūŋgu-i, da ŋ fie haa ŋ nanḡa-i Yesu-i-na fuō a gbāa ta ŋ ce tānni ta ni forra, nelnyul da muō muu si dii-nie, ŋ ce gbāŋgbāŋ.

3 Da ŋ fie cal ŋ nagāŋ-niini-i hiere hā sūntaamba, da ŋ fie sie ba dii-ni dāamu-na Diilon-hūmelle maama-na, nelnyul da muō muu sī dii-nie, ŋ ce gbāŋgbāŋ.

4 Nelnyulmuŋ yeŋ umaŋ nuō-i, u huōŋga sa huol, u faa, u sa nenu, u sa teteŋ u fere, bombolma sa dōlnu-yuō.

5 Nelnyulmuŋ yeŋ umaŋ nuō-i, u sa ce sensenda-weima, u sa taara u ferēŋ fafaaŋgu, u huōŋga sa guōla, u sa tiera nelma u huōŋ-na.

6 Nelnyulmuŋ yeŋ umaŋ nuō-i, āmbabalma sa dōlnu-yuō, ninsoŋo yaa dōlaanuŋ-yuō.

7 Nelnyulmuŋ yeŋ umaŋ nuō-i, u tiil weima-i hiere nammaŋ temma, u hūu weima-i hiere, u haa u nanḡa-i Diilonjo-na weima-na hiere aa tiraa tuō hīrā u kūōma-i.

8 Nelnyulmu sa ji tī dede, ŋga yiinḡu dii baa yiinḡu Diilopōpuōrunḡu cemma ka bāl, nelfelemma wamma ka bāl, meī suō yiēŋgu, ku sie ji waa.

9 Na saa da, miē sōsuōmuŋgu saa hi ku fuoŋgu-i aa in ceŋ Diilopōpuōrunḡu maŋ, i sie gbāa ce-ku hi ku fuoŋgu-i.

10 Ŋga Diilonjo duō ji hā-ye kumaŋ hii ku fuoŋgu-i, kumaŋ saa hi ku fuoŋgu-i ku ka gbuo.

11 Na saa da, in ŋa naa waa bisāŋ miēŋo-i, i taa i piye bisānsīnni aa tie jōguoŋ bisānsīnni aa bi tie ce bisānsīnni. I yammun juō cē huōŋgu-na, i saa nanna bisānsīnni-i wei?

¹² Kuuduŋgu yaa baa daaku-i; inŋ danŋ mamanŋ nyuŋgo-i-na ma saa kaala i wulaa, ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu, ma ka kaala i wulaa hiere da gbaa! I sa suŋ Diilonŋo-i fafamma fiefie-i-na, ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu i ka suŋ-yo ŋaa fuŋ fere uŋ suŋ-yerŋ dumaa.

¹³ Inŋ yerŋ terienŋgu manŋ nuŋ-i nyuŋgo-i-na, bimbinni siei dii: āŋhūuma, baa nahaale, baa nelnyulmu. Ŋga ni siei-i-na, nelnyulmu yaa yuŋgu.

14

Nelfelemma kūŋgu-i baa Diilopɔpuɔrni kūŋgu-i

¹ Gbāanŋ kpelle nelnyulmu waa-nei. *Diilonŋ-Yallenŋ hāŋ nuŋmba-i fŋŋgɔbaa-ba manŋ, taa na kuye ba maama. Ku huraa banŋ ceŋ Diilopɔpuɔrni-i baa umanŋ.

² Umanŋ duŋ tuŋ piiye nelfelemma-na, molo sa nu u nelma-i, u sa piiye baa nelbiliemba, u piiye baa Diilonŋo. Nelma manŋ fuyaa nelbiliemba-na, Diilonŋ-Yalle diyaa ma yaa kutienŋo nuŋgu-na u tuŋ warŋ-ma.

³ Ŋga umanŋ cieŋ Diilopɔpuɔruŋgu-i, u kāyā banamba-i ba ta ba nanŋ kaasinni Diilonŋ-hūmelle-na, u dii sireiŋa bei, aa bi dii holle bei.

⁴ Umanŋ piiyenŋ nelfelemma-na, ku kāyā fuŋ da-u-diei yonŋ. A ne da umanŋ cieŋ Diilopɔpuɔrni-i, ku kāyā Diilonŋ-dūŋ-baamba-i hiere ba kūŋgu-na.

⁵ Mi taara na hieronŋo-i na ta na piiye nelfelemma-na, ŋga mamanŋ yuu mi huŋga-i yanŋ, ma yaa ŋaa na ta na gbā na ce Diilopɔpuɔrni-i. Umanŋ cieŋ Diilopɔpuɔrni-i u fa weima u yanŋ umanŋ piiyenŋ nelfelemma-na. Mi saa yagar-ma duŋ tuŋ piiye aa tuŋ hielnu-mei u hā Diilonŋ-dūŋ-baamba-i.

⁶ Tobinŋ namaa, ŋaa muŋ da mi gbuu kā na terienŋgu-na hāa, aa Diilo saa carra-mie baa nelma mi da mi ka piiye tūnu-nei, mi saa kā baa sɔsuŋmufelenŋgu da mi ka pigāanŋ-na, mi saa kā baa Diilopɔpuɔruŋgu da mi ka warŋ baa-na, mi saa bi kā da mi ka hāalā-nei bīŋkūŋgu, aa kā ka ta mi piiye nelfelemma-na, ku gbāa kāyā-nei bige-i nuŋ-i?

⁷ Kuuduŋgu yaa baa niimarni-i, da ba ta ba mar-ni ba yuŋ-nu, nanŋ gbāa ce nie suŋ banŋ mar nalāanŋgu manŋ?

⁸ Aa umanŋ buuŋ yerre-i, duŋ saa bu-de fafamma, hai ka suŋ wuŋ ku duu aa hel kā beru-na?

⁹ Kuuduŋgu yaa baa namaanŋo-i; da na ta na piiye nelma manŋ nuŋmba sa nu-ma, ba ka ce nie suŋ nanŋ warŋ mamanŋ? Kuu dii ŋaa na hiel na nuŋ-fafalmu yonŋ.

¹⁰ Nelma boi dii hīema-na, aa yuŋgu dii ma hieronŋo-na hiere.

¹¹ Ŋga molonŋ duŋ tuŋ piiye baa-mi aa uŋ piiyenŋ baa-mi nelma manŋ nuŋ-i mi sa nu-ma, kutienŋo waa nerienŋo muŋmi wulaa aa mei fere-i mi bi waa nerienŋ muŋ fuŋ u wulaa.

¹² Terienŋgu fanŋgu-na, Diilonŋ-Yallenŋ hāŋ nuŋmba-i fŋŋgɔbaa-ba manŋ, nanŋ kuŋ ba huonŋ-nu, gbāanŋ na da bamanŋ kāayāŋ Diilonŋ-dūŋ-baamba kā yaanŋ-na.

¹³ A ce dumaanŋo-na, umanŋ piiyenŋ nelfelemma-na, u saaya u cārā Diilonŋo hā-yo ku fŋŋgūŋo-i u tuŋ hielnu uŋ warŋ mamanŋ.

¹⁴ Da mi ta mi cārā Diilonŋo-i nelfelemma-na, mi huŋga cārā ninsonŋo, ŋga mi sa suŋ miŋ warŋ mamanŋ.

¹⁵ Terienŋgu fanŋgu-na, mi ka ce bige-i? Mi ka cārā Diilonŋo-i nelfelemma-na, mi ka bi cārā-yuŋ mi nelma-na. Mi ka hāl neini-i a tuŋnu Diilonŋo-i nelfelemma-na, mi ka bi hāl-ni tuŋnu-yuŋ mi nelma-na.

¹⁶ Ni ma'i sī, da ŋ jaal Diilonŋo-i nelfelemma-na yonŋ, niŋ yerŋ baa bamanŋ ba ka ce nie suŋ wuŋ ŋ pāa Diilonŋo-i jaaluŋgu aa da ba sie wuŋ: «Ma cie?»

17 Nj jaalun da ku fie fa nie nie, ku sie gbāa kāyā moloŋo Diilonj-hūmelle-na.

18 Muo minj yar-nanj hiere nelfelemma wamma-na, mi jaal Diilonjo-i mafamma-na.

19 Nga Diilonj-dūŋ-baanj miε die tigiinj, mei sa piye nelfelemma-na agaga aa nuomba sie da manama kūŋ. Mei taara mi piye da ku fie waa nelma hāi yonj, ma suur nuomba tūnni-na ba sire baa-ma.

20 Tobinj namaa, baa na ta na jōguonj ŋaa bisālŋ namaa, taa na ce bīncomma. Nga da kuo kuubabalaanj cemma-i, cieŋ na fere bisāmbiej namaa. Bafamba sa suo kuubabalaanjgu cemma-i.

21 Ma nyegāanj *ānjlnamma-na wuo: Itienjo ciera:

«*Minj taaranj mi wanj mamanj baa *Isirahel-baamba-i, mi ka ce nieraamba yaa wanj-ma baa-ba.*

Mi ka piye niertimma baa-ba.

*Mafanj da ma fie ce, ba sie nu mi nunju-i.»**

22 Terienju fanju-na, ku pigāanj wuo nelfelemma saa ce Diilonj-dūŋ-baanj maa-na, ma cie bamanj saa hūu Yesu maama-i ba maa-na; aa Diilopɔpuɔrunju saa ce bamanj saa hūu Yesu maama-i ba maa-na, ŋga ku cie Diilonj-dūŋ-baanj maa-na.

23 Nga Diilonj-dūŋ-baanj da ba tigiinj hiere aa donj ta ba piye nelfelemma-na ba hieroŋo-na hiere, nelgbāngbālānj duo jo ji suur na hōlma-na, sisō umanj saa hi hūu Itienjo maama-i, a da na ce dumaanjo-na, u sie cira na piela wēi?

24 Nga da na waa hiere ta na ce Diilopɔpuɔrni, aa umanj saa hi hūu Itienjo maama-i u jo ji suur nu na piye, u ka suo terienju-na wuo u maacemma saa fa. Nanj wanj mamanj hiere u kūŋju-na u sie gbāa ju-ma.

25 Kufanjgu huonju-na, u maama manj naa fuo, ma ka hel bomborma-na hiere. Mafanj da ma ce, u ka dūuna jaal Diilonjo-i aa cira: «Coima saa fa, Diilonjo dii baa-na kelkel!»

Diilojaalenj saaya di ce dumaa

26 Tobinj namaa, nanj saaya na ta na ce dumaa ku yaa daaku: Da na tigiinj na-naa, umanj duo da nalāanjgu, u hāl. Umanj duo da nelma duo piye pigāanj banamba-i, u gbāa piye-mei. Diilonj duo carra umanj baa nelma, u gbāa wanj-ma. Umanj duo waa duo piye nelfelemma-na, u piye. Umanj duo waa duo hielnu nelfelej daama-i ba nelma-na, u hielnu-mei. Mamanj daama-i hiere ma saaya ma ta ma kāyā Diilonj-dūŋ-baamba-i Diilonj-hūmelle wuosaanjgu-na.

27 Bamanj piyenj nelfelemma-na, ba saa saaya ba cor nuomba hāi sisō ba siei. Aa da ba'a ba piye, ba ta ba piye ba hā ba-naa; aa molo saaya u waa tuo hielnu-mei.

28 Da kuo molo saa da duo hielnu-mei, ba yanj aa ba ta ba piye ba huonj-na baa Diilonjo.

29 Diilonj unj puor bamanj baa u nelma-i, ba hāi sisō ba siei da ba piye, banamba ne da kuo banj waanj mamanj ninsoŋo.

30 Nga Diilonj duo carra moloŋo na hōlma-na baa nelma, umanj duonj tuo piye, u saaya u budii aa Diilonj unj caraaya umanj, u piye u maama-i.

31 Diilonj duo puor-na hiere baa nelma, na gbāa wanj-ma, ŋga na saaya na ta na piye na da-na-diei, ku yaa ma ka suur nuomba tūnni-na aa sirinjja ka da-ba.

32-33 Diilonjo sa taara nuomba ta ba ce wēima-i ba yun-*nu*, u taara ma ta ma ce manj saaya ma ce dumaa. A ce dumaanjo-na, bamanj cieŋ u pɔpuorni-i, ku fōŋgūo dii-bei ba ta ba gbā ba bel ba fere.

* 14:21 Isayi (Ēsaie) 28.11-12

Ņaa maņ ceņ dumaa Diilon-đūnni-na hiere,

³⁴ Diilon-đūņ-baņ da ba tigiņ ba-naa, caamba saaya ba suuye ba nunni-i; ba saa saaya ba ta ba piīye. Ņaa maņ bi nyegāaņ dumaa *āņjīnamma-na wuō ba saaya ba ta ba hiire ba fere.

³⁵ Cieņo maņ duō tuō taara u yuu nelma namma suō, u cie da ba kūņ cīngu-na u ka yuu u bōb-i. Cieņo saa saaya u piīye Diilon-đūņ-baamba hōlma-na, ku saa fa.

³⁶ Na daa niē sī Diilon-nelma hilaa namaa terieņ-nu'i wei? Sisō na daa niē sī namei nuō-ma na da-na-die i yōņ wei?

³⁷ Umaņ duō cira fuō ce Diilopōpuōrungu, sisō *Diilon-Yalle hāa fuō fōņgūō, kutieņo saaya u suō wuō miņ nyegāaņ mamaņ hā-na daama-i ma hilaa Itieņo nuņ-nu.

³⁸ Umaņ duō cīna nel daama-i, Diilono ka bi cīna kutieņo-i.

³⁹ Tobīņ namaa, terieņgu faņgu-na, taa na taara Diilopōpuōrni cemmaņ-fōņgūō yaa-i, űga baa na cie moloņo wuō u baa piīye nelfelemma-na.

⁴⁰ Kumaņ gbāaņ, da na'a na ce mamaņ, ma saaya ma ce fafamma, ijieni saa saaya ni waa ma cemna-na.

15

Kirsa siremmaņ-kūņgu-i

¹ Tobīņ namaa, miņ waaņ *Neldōdōlma maņ baa-na na hūu-ma aa bel-ma nammu hāi, mi taara mi tir ma yaa baa-na fiefie-i-na.

² Miņ waaņ-ma baa-na dumaa, da na saa bibirre-mei, aa gbāa bel-ma nammu hāi, ma ka kor-na, da ma'i sī na ce gbāņgbāņ.

³ Nelma maņ suurii mei fere-i mi tūnni-na, mi bi diyaa ma yaa-i na tūnni-na. Maa dii baa yuņgu. Ma yaa daama wuō: *Kirsa kuu i āmbabalma maama-na űaa maņ waaņ dumaa Diilon-nelma-na.

⁴ Uņ kuu ba fuure-yuō, sieļiņ-yiņgu-i u sire hel cīncorre-na űaa Diilon-nelmaņ waaņ-ma dumaa.

⁵ Uņ hilaa, u caraaya Pier aa sire carra u *hāalābiemba maņ waa cīncieluo ba hāi baamba-i.

⁶ Ku huoņgu-na, tobimba maņ daa-yo, ba curaa nuōmba nuōsiba hāi komuōņa ndii-i. Ba waa hiere terduōņ-nu aa da-yo. Banamba kuu-bei, űga ba bōi dii yogo.

⁷ Kufaņgu huoņgu-na, u carra Sake-i, aa carra u *pōpuōrbiemba-i hiere.

⁸ Kufaņgu huoņgu-na fiefie-i-na, u suō carra muōņo-i. Mi waa űaa biloņo maņ saa vāa aa ba hoņ-yo.

⁹ Na saa da, Yesu pōpuōrbiemba-i hiere ba bōyaa muōmei nuō-i. Mi cie karaaņgu baa Diilon-đūņ-baamba-i cor, ba saa naa saaya ba ta ba bī-mi Yesu pōpuōrbiloņ muō.

¹⁰ űga miņ yeņ dumaa nyuņgo-i-na, mi saaya mi ta mi jaal Diilono yaa-i. Diilon uņ cie baa-mi aa hā-mi fōņgūō maņ, mi saa hūu-yo nanna, mi cie maacemba-i baa-yo a yaņ Yesu pōpuōrbiemba namba-i hiere. Mi suyaa mie mi saa ce-ma baa mei fereņ fōņgūō, mi cie-ma baa Diilon-fōņgūō.

¹¹ Terieņgu faņgu-na, bafamba o, muō o, i waņ Neldōdōlduōņ daama yaa-i baa nuōmba-i. Namaa na bi hūyāa ma yaa-i.

Kuomba siremmaņ-kūņgu-i

¹² Bige-i cie die tie piīye yiē *Kirsa siire hel kuomba hōlma-na, banamba ta ba piīye na hōlma-na wuō kuomba sie gbāa sire?

13 Da kuɔ kuomba sie gbāa sire ninsoŋo, suɔ Kirsaa saa sire ke!

14 Aa da kuɔ Kirsaa saa sire, in wanj mamaŋ nelgbāŋgbālamma, aa na haa na nanŋa-i yuɔ gbāŋgbāŋ.

15 A naara kufanŋu-i, miɛ in wuɔran in wanj mamaŋ, da kuɔ kuomba sie gbāa sire, ma sɪ kuu dii ŋaa i wuɔra i kar coima i haa Diilonŋo-na wuɔ u siire Kirsaa-i hiel-o kuomba hɔlma-na.

16 Da kuɔ kuomba sie gbāa sire, suɔ Kirsaa saa sire.

17 Aa da kuɔ Kirsaa saa sire, na haa na nanŋa-i yuɔ gbāŋgbāŋ aa na āmbabalma dii ma yunŋu.

18 Dumaanŋo-na, ku bi pigāan wuɔ Diilonŋ-dūŋ-baamba man kuu ba sie ka da Diilonŋo-i.

19 Da kuɔ in haa i nanŋa-i Kirsaa-i-na ku kāyā-yiɛ hɛma-na bande yon, nuɔmba-i hiere ba bɔyaa miɛmei nuɔ-i.

20 Ŋga Diilonŋ wuɔ i wanj ninsoŋo-i, Kirsaa siire hel kuomba hɔlma-na. Diilonŋo siire u yaa igēna duɔ pigāan wuɔ kuomba ka sire fuɔ temma-i.

21 Na saa da, nelduɔŋo diei un diyaa kuliinŋu-i dumaa hɛma-na, nelduɔŋo diei ka ce kuomba sire dumɛi.

22 Adāma huonŋ-baambaŋ kun hiere dumaa Adāma maama-na, Yesu huonŋ-baamba ka bi sire hiere dumɛi Yesu barguɔ-i-na.

23 Baŋ ka sire cu ba-naa dumaa ku yaa daaku: Kirsaa fuɔ siire tɪ, u yaa siire dɛlɛu. Duɔ ji jo, bamanŋ cuu u huonŋ-nu, ba ka suɔ sire.

24 Mafanŋ da ma ce, miwaanŋo tɪmma yaa hii: Kirsaa ka hūu fɔŋgūo-i baa yuntesɪnni-i a naara himma-i ni taamba wulaa, aa hā i To-i Diilonŋo-i baa nelle-i.

25 Dumandɛ-i-na, Kirsaa ka tɛɛ yuntesɪnni-na, Diilonŋ duɔ ji mal u bigāarāamba-i huonŋu man nuɔ-i, u suɔ bir nelle-i hā Diilonŋo-i.

26 Un ka kɔsuɔŋ u bigāarāŋo man tuogbuole-na u yaa kuliinŋu-i.

27 Ma nyɛgāan Diilonŋ-nelma-na wuɔ: «*Diilonŋo diyaa wɛima-i hiere u nan-na.*»* Ŋga da ba cira Diilonŋo diyaa wɛima-i hiere u nanŋ-na, ku saa ce ŋaa fuɔ fɛɛɛ uu dii u nan-na dɛ! Ku'i sɪ.

28 Diilonŋ duɔ ji dii wɛima-i hiere Bɛpolŋo nanŋ-na, Bɛpolŋo ka bir dii u fɛɛɛ Diilonŋo nanŋ-na. A ce dumaanŋo-na, Diilonŋo yaa ka waa wɛima-i hiere ma yunŋu-na.

29 Kuɔ bikuomba saa naa waa da ba sire, bamanŋ baatisen ba sɔlaanŋu-i, baa naa waa hie ta ba batisen? Da kuɔ kutienŋo sie sire, ŋ ce ba batisen-ni u maama-na yunŋ haku-i nuɔ-i?

30 Aa miɛ fɛɛɛ-i, kuɔ ba saa naa waa da ba sire, ii naa waa hie tie sāa kuliinŋu-i hɔnni manŋ jon?

31 Coima saa fa, muɔ baa kuliinŋu-i i huul i-naa yinni manŋ jon. Ma sɪ na suyaa wuɔ nanŋ hūyāa Itienŋo-i Yesu-Kirsaa maama-i mi huonŋga tɛɛ baa-na ke? Terienŋu fanŋu-na na saaya na bi suɔ wuɔ kuliinŋu hūŋ ku cu-mi yinni manŋ jon.

32 Efesi-i-na bande-i-na, mi bigāarāamba dii mi huonŋu-na ŋaa jarbaa. Minŋ malāa baa-ba dumaa, da kuɔ mi malāa baa-ba da mi da bɪŋkūŋgu hɛma-na bande yon, yunŋ haku-i dii-kuɔ? Da kuɔ kuomba sa sire, baŋ wanŋ-manŋ dumaa: «*Juonŋ i tie ce i bāanŋu-i, kuliinŋu saa maa.*»†

33 Baa na taaal na-naa: Nelfɛɛinŋ duɔ cu nelbalaŋ huonŋ-nu, ku blɛna u fafaanŋu-i.

* 15:27 Gbelicmanŋ-malāanŋu (Psaume) 8.7 † 15:32 Isayi (Ésaïe) 22.13

34 Na piera bói, yaan aa na bir na jo hümefafalle-na aa na ne kuubabal-aangu cemma-i aa na yan-ku. Mi suyaa mié na hólma-na banamba saa hi suó Diilonjo-i yogo, ku'i cié mi ta mi wan-ma senserre da di da-na.

Kuomban ka sire waa dumaa

35 Unaa gbáa tuó joguón wuó: «Kuomba ka sire nié? Aa da ba sire, ba ka waa nié?»

36 Mimiá, ma sí da η duu dímma-i ma pa aa díbelle hór ké?

37 Niη duu kuman, díbelle yaa yon fielu si dii. Ku gbáa waa jijabelle, ku gbáa bi waa kunganu.

38 Da η duu-de, Diilonjo ce di sire pa a hiel fielu-i kun dolaanu fuó dumaa. Dímma dii baa ma fielu ma fielu.

39 Támmaη-niini-i hiere nii bi dii dumei: Nelbiliemba kúóma dii ma den, bímbaamba maama-i ma den, huriimba maama-i ma den, titiraamba maama-i ma bi den.

40 Bímbínni bi dii doro-i-na baa híema-na hiere. Dór-niini dii ni den baa híemaη-niini-i.

41 Báangu carramma dii ma den, ceíηo maama-i ma den, mœηa maama-i ma bi den. Halle mœηa-i a-naa nuó, a sa carra carraduóma.

42 Kuomba siremmaη-kúngu ka waa dumei. Da ba dii kuloηo-i híema-na u hór ηaa díbellen ηór dumaa. Duó ji sire, u sa tiraa suó ban bíη kuman kuliíngu-i.

43 Uman duó tuó suur híema-na, u ko hujarre aa fónḡú sa waa-yuó. Duó ji sire hel, u maama sa fa baa fafaangu-i aa fónḡú tiraa waa-yuó.

44 Da ba ta ba fuure, ba fuure kúóóómma, ηga baman ka sire, ba ka sire baa dór-kúóma. In yey híema-na baa kúóma-i dumaa, *Diilon-Ÿalle ka bi há-ye kúóféemma dumei doro-i-na.

45 Na saa da, Diilon-nelma ciéra wuó: «*Diilon un maa nelbilonjo man díelúó-i-na, u diyaa cicélma-i yuó*»‡; ba taa ba bí u yaa Adáma-i. Ÿga Adáma[§] man juó jo huonḡu-na, u yaa háan nuómba-i cicélma-i.

46 Kúóóómma yaa juón díelúó aa suó há dór-maama-i.

47 Ba maa Adáma man díelá-wuonjo-i baa híema, aa háalíη-wuonjo hel doro jo.

48 Híemaη-baamba dii ηaa ban maa uman baa híema-i un yey dumaa, aa dór-baamba waa ηaa uman hílaa doro-i-na jo un yey dumaa.

49 In yey híemaη-wuonjo temma-i dumaa, i ka bi waa Dórwuonjo temma dumei.

50 Tobin namaa, min taaran mi wan maman baa-na, ma yaa daama: In yey baa i kúóma man daama-i, i síe gbáa suur *Diilon-nelle-na baa-ma. I kúóη daama-i kúóóómma, ma hór, i ce nié gbáa tíe baa-ma aa da cicélma man sa tíeη dede-i?

51 Mi ka puure Diilonjo kusúnḡu-i píḡaan Diilon-dún-baan namaanjo-i: Na saa da, i síe ku hiere ηga i hieronjo-i hiere i kúóma ka bir.

52 Miwaanjo tímman-yiíngu-i, yerre ka bu. Yer da díe ji bu, i kúóma ka pán bir hóduonḡu aa kuomba ka sire baa kúóféemma a waa gbula ba síe gbáa ku.

53 I kúóη daama-i kuliíngu yar-ma, aa ma hór, a ce dumaanjo-na, ma saaya ma bir kuliíngu baa ta ku yar-ma, aa ma baa ta ma bi hór.

‡ 15:45 Miwaanjo jlnamman-sebe (Genèse) 2.7

§ 15:45 Adáma man juó huonḡu-na u yaa *Kírsa-i.

54 In kunj aa tie hōr, i kūōj da ma ji bir a ce i sa tiraa i ku aa i sa tiraa i hōr, mamarj nyegāanj Diilonj-nelma-na, ma'i saa ce mafamma-i wei? Ma nyegāanj Diilonj-nelma-na wuo:

«Kuliinggu gbaraa fuo, ba yaraa-ku!»*

55 Kuliinj nuō, η fōngūō curaa hie?

Nyanaa η puōlungu-i hie?»†

56 Kuliinggu puōlungu yaa āmbabalma-i aa āmbabalma fōngūō hel *ānjīnamma yaa nuō-i.

57 Nga yaanj i tie jaal Diilonj-o. U yaa cie ku sa yar-e Itienj-o Yesu-Kirsa barguō-i-na.

58 Terienjgu fanjgu-na, mi jēnaanj namaa, yieraayan na donj, molo baa ji gbāa halanj-na na munyerammu-na. Taa na gbu na kā yamma baa Itienj maacemma-i. Na saaya na suō wuo nanj cej mulēma manj Itienj maacemma-na, na sa ce-ma gbānjgbānj.

16

Korēntitaamba kakayanjgu-i

1 Kumanj ηaa gbeinalle kūngu-i da na kāyā *Yerusalemu Diilonj-dūnj-baamba-i, minj waanj mamarj baa Galasi Diilonj-dūnj-baamba-i, ciej maaduōma famma yaa-i.

2 Jumaansi jumaansi, nelienj nelienj, uη saanu baa kumanj, u hiel-ku u tiera-kuō u ferēj nuō u jīna. Baa na cira na cie-muō aa suō da na donj gbeinj namma-i.

3 Da mi ji kā, na ka hiel nuōmba, mi puōr-ba baa nanj daa kumanj Yerusalemu-i-na, aa nyegēj sebe haa-kuō ba ka hā-ba.

4 Da kuō mei ferē-i mi saaya mi kā, i ka kā hiere.

Polj saaya u cor terni manj nuō-i

5 Mi ka kā Maseduōni aa suō cor kā na wulaa.

6 Da mi kā, mi taara mi da huōnggu cēle baa-na, halle mi jōguōj da mi ce waanj-huōnggu-i hiere kusuōj-nu'i, ku yaa da mi ji'a mi cor kā kusuōj-nu, na ka kāyā-mie mi cor.

7 Mi sa taara mi ka yiera mi gbeinj aa cor. Mi taara Diilonj duō sie, mi da yinni baa-na cēle.

8 Nga mi taara mi ce *Pāntekōti-i Efesi bande aa suō ta mi kā.

9 Diilonj tigiinj terfafaanjgu hā-mi mi da mi ce mi maacemma-i, η sie suō wuō mi bigāarāamba ciinu.

10 Timote duō kā, na bel-o fafamma u kūōma baa senj. Fuō baa muōj-o-i i ce maacenduōma yaa-i Itienj suōnggu-na.

11 Molo baa bēj-yo. Duō ji hi tamma, na kāyā-yuō u jo ji hi-mi baa hōfelle. Mi cie-yo bande-i-na baa Diilonj-dūnj-baamba-i.

12 Mi diyaa sireinj Apolosi-i-na ji gbē; mie u gbonu baa tobimba-i kā na terienjgu-na, u saa hūu-ma duō kā fiēfiē. Duō ji da huōnggu manj u ka kā.

Nelperiema

13 Baa na duōfūj, yieraayan na donj Diilonj-hūmelle-na. Baa na yanj na kūōma senj, waanj na ferē.

14 Nanj cej mamarj hiere, ma saaya ma ta ma pigāanj na nelnyulmu nolaanjgu-i.

* 15:54 Isayi (Ēsaie) 25.8 † 15:55 Ose (Osée) 13.14

¹⁵ Ma sī na suō Sitefanasi-i baa u dumellen-baamba-i ke? Ma sī na suyaa wuō Akayi-i-na hiere ba yaa hūyāa Yesu maama-i igēna, aa ba yaa bi vaa ba fēre baa Diilon-*maacemma-i* Diilon-dūn-baamba hōlma-na ke? Terienġu fanġu-na, tobiņ namaa, jande, mi cārā-nei,

¹⁶ taa na nu bafamba temma-i ba wulaa baa bamaņ nyaarāa ta ba ce maacemma-i baa-ba.

¹⁷ Sitefanasi-i, baa Fōrtunatusi-i, a naara Akayikusi-i ba jomma dōlaanu-miē cor. Miņ daa bafamba-i, ku ciē ņaa mi daa namei.

¹⁸ Baņ juō, ba fiē mi huōŋga-i ņaa baņ bi fēŋ namaa muumu-i dumaa. Bafamba temma-i na gbē na ta na gbēliē-ba, nelfafaamba.

¹⁹ *Asi Diilon-dūn-baamba-i hiere ba jaalaa-na. Akilasi-i baa Pirsika-i* a naara Diilon-dūn-baamba maņ tigiin ba terienġu-na, ba pāa-na Itienġo horre jaaluņġu.

²⁰ Diilon-dūn-baamba maņ dii hiere bande-i-na, ba jaalaa-na.

Taa na jaal na-naa fafamma ņaa cēduō-*bierj* namaa.

²¹ Muō Pol, mi pāa na jaaluņġu; muōmei nyegāaņ terienġ daaku-i baa mi fēreņ nana.

²² Umaņ duō cira Itienġo maama sa dōlnu-yuō, kutienġo dāņgāaņ! «Maranata!»† – Itie, jo!

²³ Itienġo-i Yesu-i u kāyā-nei.

²⁴ Na maama dōlnu-miē hiere Yesu-Kirsa horre-na.

* **16:19** Pirsika yerre nande yaa wuō Pirsili. Niēņ Pōpuar. 18.2. † **16:22 Maranata:** Ku yunġu yaa wuō: Itienġ nuō, jo! Niēņ Amp. 22.20.

Polŋ nyegāaŋ sebeháallŋo maŋ há Korēntitaamba-i Nelmuoyamma

Polŋ nyegāaŋ sebedielāŋo-i há Korēntitaamba-i, ku huonŋu-na, nuamba namba ji ta ba piye wuɔ Yesu *pɔpuɔrbilɔŋo sɪ. Ku saa dɔlnu-yuɔ. Uŋ juɔ'a u bir duɔ ká ba wulaa, u nyegēŋ sebe daayo-i duɔ kaala nelma namma baa-ba.

Nelma diei yuu u huonŋa-i: U taara terni-na hiere nuamba suɔ i To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ka saa. U maacemma mulɛma ciinu cor. Nŋa u fɛe u huonŋa-i baa-ma (sap. 1-7).

U piye kpɔkpuɔla naŋ maama; wuɔ Korēntitaamba firnu ba nammu-i a gbāa da kāyá *Yerusalemu Diilon-dūŋ-baamba-i fafamma (sap. 8-9).

U nuŋgu hii bamaŋ yaan fuɔ nelma-i aa jo baa ba deŋ maama ji ta ba waŋ baa Korēntitaamba-i. Wuɔ kutaamba cie ba fere Yesu pɔpuɔrbiemba yun-taamba a ne da Yesu pɔpuɔrbiemba sɪ. Bombolma sa suɔ aa dɔlnu-bei. Wuɔ Yesu pɔpuɔrbilɔŋ-maacemma sɪ mafamma-i. Fuɔ fere-i Yesu pɔpuɔrbilɔŋo, nŋa u cie u fere cekúɔ duɔ gbāa ce banamba da yunŋu. U sa taara yerre, u sa bi taara gbeinŋa. U waan Diilonŋ-nelma-i baa Korēntitaamba-i gbāŋgbāŋ; u saa ji hūu warbelle molonŋ wulaa. U pigāaŋ wuɔ Diilonŋo ce u nelnyulmu-i gbāŋgbāŋ (sap. 10-13).

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, Yesu-Kirsa *pɔpuɔrbilɔŋo muɔ nŋaa Diilonŋ uŋ'a ma ce dumaa. Muɔ baa mi natobiŋo-i Timofe-i, miemei nyegāaŋ sebe daayo-i die há Diilonŋ-dūŋ-baanŋ namaa namanŋ dii Korēnti-i-na a naara bamaŋ bi dii Akayi* huonŋa-na hiere.

² I To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ba kāyá-nei aa fɛe na hɔmmu-i.

³ Yaanŋ i tie tuɔlnu Diilonŋo-i Itienŋo-i Yesu-Kirsa To-i. U yaa hujarre tienŋo-i. U yaa Diilonŋo maŋ diyaanŋ sireinŋa-i yiɛ weima-na hiere.

⁴ U dii sireinŋa yiɛ i mulɛmaŋ-hɔnni-na hiere i die gbāa tie bi dii sireinŋa bamaŋ cienŋ mulɛma-i ma sinni-na hiere nŋaa fuɔ uŋ dii-yiɛ dumaa.

⁵ Na saa da, inŋ siire bie *Kirsa mulɛma-i bāmbāale dumaa, Diilonŋo bi dii sireinŋa yiɛ bāmbāale dumei Kirsa barguɔ-i-na.

⁶ Die tie mulɛŋ, i sa mulɛŋ gbāŋgbāŋ, ku ce sireinŋa ta a da-na aa ta ku bi kor-na. Aa Diilonŋ duɔ tuɔ dii sireinŋa yiɛ, u taara i bi tie dii namaanŋo-na na ta na hɪrā mulɛma-i mie temma-i.

⁷ Terienŋu fanŋu-na, i huleinŋa sa tie baa na maama-i. I suyaa wuɔ naŋ siyaa ta na mulɛŋ mie temma-i, na ka bi da sireinŋa-i mie bi temma-i.

⁸ Tobinŋ namaa, i taara na suɔ mamaŋ daa-ye *Asi-i-na. Mulɛma naa silaa jɪnya-yiɛ cor, i taa i taara i yunni, i saa naa hūu-ma wuɔ i ka hel-mei.

⁹ Ii naa tɛna baa-ma wuɔ i kuliinŋ-belle hii. Nŋa mafamma cie pigāaŋ-ye wuɔ i baa haa i nanŋa-i mie fereŋ fɔŋgúɔ-i-na. I haa-ka Diilonŋ-na, wuɔ u yaa gbāa sire kuomba-i.

¹⁰ U yaa kuraa-ye kuliinŋ daaku-na aa u ka tiraa kor-e ku temma-na. Coima saa fa, i haa i nanŋa yuɔ haama famma-i wuɔ u ka tiraa kor-e.

* 1:1 Korēnti dii Akayi huonŋ-na.

11 Aa namaa bi fere-i na kāyā-yie baa na Diilocārälle-i u kor-e. A ce dumaanjo-na duo nu nuomba boi cacārāngu aa ce baa-ye, ku ka bi ce nuomba boi da nelma jaal-o i maama-na.

Pol buraana u kamma-i Korēnti-i-na

12 In bilaa i fere dumaa terni nanni-na ku huraa namaa terienju-na, ku yaa gbu ku fe i hōmmu-i. I suyaa wuo i cie maacenfafamma. I sa kā moloj terien-nu baa hōmmu hāi; i kā baa huōnga diei. Diilonj-āncemma, nelbilienj-maama sī. Diilonjo kāyā-yie i firnu i hōmmu-i baa-na weima-na hiere.

13 Aa in nyegēj nelma man i hā-na, ma yunju saa fuo. Da na kalan da maman, ma yaa-i. Mi huōj-na ma ka kaala na wulaa.

14 Dumandē-i-na ku saa kaala na wulaa wuo Itienjo-i Yesu jommanj-yiinju-i, na hōmmu ka fe baa-ye aa mie muumu bi fe baa namaanjo-i.

15-16 Min ŋa naa haa mi nanga-i nei dumaanjo-na wuo na hōmmu fe baa-ye, mi cira mi ka kā namaa terienju yaa nuo-i igēna aa suo cor kā Maseduoni-na. Aa da mi ka hel Maseduoni-i-na, mi tiraa bir jo na wulaa ku ce i hāi a naara kunanju na hōfelle-na. Aa da mi ji ta mi cor da mi kā *Yude-i-na, na kāyā-mie mi hi.

17 Ŋa mi kammann'a ma saa ji hel, ku ce ŋaa ku pigāan wuo mii naa bel-ma baa mi nanyuōjgu wei? Sisō huhurmantien mu; da mi waj maman, cuo sie kaal, mi bir baa mi huōjgu.

18 In waj nelma man baa-na, huhurma diei maa si dii mei; Ninsontienjo yaa mi siera.

19 Mei fere-i baa Silasi-i a naara Timote-i in waan Diilonj-Bienjo man maama-i baa-na, in waan Yesu-Kirsa man maama-i baa-na, huhurma diei maa si dii-yuo. U weima-i hiere maa naa konj.

20 Na saa da, Diilonj un paa nunni man hiere, fuo yaa ka ce-ni. Ku'i cie fuo yerre-na i tie jaal Diilonjo-i wuo «Ma cie!» a tie ce-yo boi.

21 Aa Diilo fuo fere yaa kāyāj miejo-i baa namaanjo-i hiere *Kirsa huōjgu-na. U yaa hiela u yufelle yie

22 aa haa u danyuo-i yie a ce-ye fuo baan mie. U bi hāa-ye u *Yalle-i i die suo wuo i ka da un jēna ciilunju man tuo cie-ye.

23 Na saa da, kumanj cie mi saa tiraa bir kā Korēnti-i-na na wulaa, mi saa ta mi taara mi ce kuujanju nei ku'i cie. Diilonjo yaa mi siera; da kuō mi kar coima u baa yan-mi.

24 I sa taara i guor-na baa Diilonj-hūmellenj-kūnju-i. Na bilaa-de nammu hāi t, ŋa i taara i kāyā-nei na hōmmu fe baa di wuosaanju-i.

2

1 A ce dumaanjo-na mie mi sie bir kā na wulaa ka tiraa du na hōmmu-i.

2 Namei fienj mi huōnga-i, da mi kā ka du na hōmmu-i, hai ka da fe mei kaanjo-i?

3 Bamanj saaya ba fe mi huōnga-i, mi sa taara mi kā ba ka du-ka, ku'i cie mi naa mi bir aa nyegēj sebe* hā-na. Mi suyaa mie mi huōj da ka fe, ku bi dōlnu namaanjo-i hiere.

4 Coima saa fa, minj taa mi nyegēj sebe fanjo-i mi huōnga saa naa waa huōnga, mi nyegāan-jo baa nyinyolma. Mi saa nyegēj-jo da mi ce-na kuujanju, ŋa mi nyegāan-jo na da na suo wuo mi kuye na kūnju-i.

* 2:3 Sebe fanjo saa dii Diilonj-nelma sebe-i-na; nyunjo ku bāanjo-na molo sa suo un yen kusuo-ju.

Ba sa muo cálmuoŋtiero ctila ctingu

⁵ Umanj cie kuujaŋgu-i miε na hólma-na, kutienjo saa ce-ku muo-na, ŋga u cie-ku na hieroŋo'i nuo-i. Da miε mi sie dii gbuoya-kuo, mi gbáa cira u cie-ku na fŋgũo nuo.

⁶ Nanj nuolaaya kutienjo-i dumaa, ku ka gbē baa-yo.

⁷ Fiefie-i-na, yaan aa na ce jande yuo aa na dii sireŋa yuo, ku yaa hódulle sie cõruonu-yuo a seŋ u kũma-i.

⁸ Jande, mi cārā-nei, bilaan-yoŋ fafamma u suo wuo u maama dõlnu-nei.

⁹ Na saa da, miŋ nyegãan sebe-i† hã-na yunju manj nuo-i ku yaa daaku: Mi taa mi taara mi ce-na ne da kuo na nu mi nunju-i weima-na hiere.

¹⁰ Da na ce jande umanj nuo-i, meï bi ce jande kutienjo-na. Na saa da, da kuo naacolŋ daayo calãa-mi, mi cie jande yuo, aa mi niε namei aa ce jande faŋo-i. *Kirsaa yaa mi siera.

¹¹ Mi sa taara i yaŋ ma dõl *Sitãni-i ku'i cie mi ta mi ce-ma dumaanjo-na. I saa bi yaŋ u kusũŋ-maama-i suo-ma.

Pol saa yiera Torasi-i-na

¹² Miŋ kãa Torasi-i-na da mi ka wanj *Kirsaa *Neldõdõlma-i, Itienjo naa gbuu tigiin terienju-i hã-mi mi da mi wanj-ma.

¹³ Nga miŋ kãa, mi saa ka da mi natobinjo-i Tite-i, mi huõŋga saa gbãa tlena terduõŋ-nu. Mi naa mi cārã hũmelle-i Torasitaamba wulaa a nyaanu-yuo jo Maseduõni-i-na.

Kirsaa hulaanju dii-yie

¹⁴ I sie gbuu gbãa jaal Diilonjo-i! Inj yeŋ horre-na baa *Kirsaa-i, Diilonjo taa i yaan-na. A ce die cor terienju terienju, nuõmba suo wuo Kirsaa yaraa bigaarãŋo-i. U cie die cor terienju terienju, ba ta ba nu Kirsaa hũlaanju-i yie.

¹⁵⁻¹⁶ Na saa da, Diilonjo wulaa, ii dii ŋaa Kirsaa natikolo nuõmba hólma-na. Bamanj biyaa hũmebabalalle-i, bafamba wulaa kuliin-hũlaanju'i dii-yie ta ku jo baa kuliinju. Bamanj biyaa konkor-hũmelle-i, cicelmaŋ-hũlaanju'i dii-yie ta ku jo baa cicelma. Hai gbãa ce maaceŋ daama temma-i?

¹⁷ Nga miεŋo-i Diilonjo'i hãa-ye baa-ma wuo i ce-ma. Nuõmba boi cie Diilonj-nelma-i ta ba taara gbeinja baa-ma. Miε ii si dii kufanju taamba temma-i. Miε inj yeŋ Kirsaa horre-na, i sa wanj Diilonj-nelma-i baa hõmmu hãi; i wanj-ma baa huõŋga diei Diilonjo yufelle-na.

3

Tobistfelenni maaraa anjnamma-i

¹ Namaa wulaa, miŋ waanj manj daama-i, na ka tiraa cira i kaal i ferε wei? Sisõ na taara die i kã na terienju-na, i kã baa sebe ka pigãan wuo nelfafaan miε ŋaa banamban ceŋ-manj dumaa wei? Mi sie sie aa ce-ma. Mi sa bi taara namaa sebe-i da mi gbãa kã yaŋga nanja.

² Miε sebe yaa namaa ferε-i. Sebe faŋo nyegãan i hõmmu-na. Nuõmba-i hiere ba gbãa da-yo aa kalanjo.

³ Sebe faŋo-i *Kirsaa yaa nyegãan-yo. Ku da-nei wuo u yaa nyegãan-yo aa puor miε fuo baa-yo. U saa nyegẽŋ-yo baa nyegẽdiele, u nyegãan-yo baa

† 2:9 U waanj sebe faŋo maama yaa-i verse 3-i-na.

Cicēlmantienjo *Yalle. U saa bi nyegēŋ-yo tãmpēllen, u nyegāan-yo nelbilien-hõmmu-na.*

4 Kirsa cie i haa i nanŋa Diilonjo-na, ku'i cie i tie wan mafamma-i.

5 I suyaa wuɔ ma maaraa-ye i die gbāa ce maaceŋ daama-i baa mie fereŋ fõŋgũ-i. I fõŋgũ hel hiere Diilon-na.

6 U yaa hãa-ye baa ku fõŋgũ-i i tie wan *tobisifelenni maama-i baa nuamba-i. Tobisifelenni fanni saa nyegēŋ tãmpēllen ŋaa *Moisi *añŋnamman nyegāan tãmpēlle-na dumaa. Ŋga ni hila *Diilon-Yalle-na. Anjŋamma jo baa kuliŋgu a ne da Diilon-Yalle jo baa cicēlma.

7 Anjŋammaŋ taa ma nyegēŋ huɔŋgu man nuɔ-i tãmpɛŋa-na, Diilonjo naa carra Moisi-i baa cecerma nan temma, a ce *Isirahel-baamba saa gbāa da ba ne u yaanŋa-i.† Anjŋamma man juɔŋ baa kuliŋgu, ma jomma da ma fa fafaan daaku temma-i a ne da ma sa cɔ,

8 Diilon-Yalle maacemma ka fa ka hi hie?

9 Anjŋamma man calaan nuamba-i, ma maacemma da ma fa fafaan daaku temma-i, Diilon-Yalle man cieŋ nuamba-i nelviimba, difande maama ka fa ka hi hie?

10 Halle i gbāa cira fafaanŋu man waa añŋamma huɔŋgu-na, ku sie gbāa fi baa fiefie ku kũŋgu-i.

11 Bɩŋkũŋgu man saa waa da ku cɔ, Diilonjo duɔ migāan-ku migāan daama temma-i, kuman cuɔŋ u ka migāan-ku ka hi hie?

12 I haa i nanŋa-i ku yaa nuɔ-i ku'i cie i nunni sa ce yelma baa nelma-i.

13 I sa ce ŋaa Moisiŋ taa u ce dumaa. Fuɔ taa u suuye u yaanŋa-i baa kompanŋa‡ wuɔ *Isirahel-baamba baa da u yaanŋan dɩŋ ka kã dumaa.

14 Ŋga kuu naa gbuu bɩŋ dũŋgu Isirahel-baamba-na a ce ba saa ta ba suɔ u nelma tuole-i. Halle ji hi baa nyunŋo, da ba ta ba kalan *Tobisicɔlonniŋ-sebe-i, kompanŋa cienu-bei yogo, ba sa da ma tuole-i. Da ŋ haa ŋ nanŋa-i Kirsa yaa nuɔ-i, kompanŋa halan ŋ yaanŋa-na.

15 Ji hi baa nyunŋo, Isirahel-baan da ba ta ba kalan Moisi sebebaa-ba-i, ku ce ŋaa kompanŋa cienu-bei ba sa da ma tuole-i dei.

16 Ŋga ŋaa man nyegāan dumaa: «*Umaŋ duɔ bir jo Itienjo wulaa, kompanŋa halan u yaanŋa-na.*»§

17 Ban gbēŋ Itienjo man bande-i, Diilon-Yalle yaa-i. A ne da Itienjo Yal da di waa kusuwɔŋ-nu, kutaamba waa ba fereŋ nuɔ.

18 Mie man kompanŋa halan i yammu-na hiere, Itienjo fafaanŋu da-yie. I duɔŋ tie bibirre i kã die ka fa Itienjo temma. Itienjo Yalle maacemma yaa mafamma-i.

4

Pol kũɔma saa seŋ baa Diilon-maacemma-i

1 Diilonjo yaa cie baa-ye aa hã-ye maacenfaŋ daama-i ku'i cie i kũɔma sa seŋ baa-ma.

2 I ciinaana kukulman-maacemma-i baa senda-wɛima-i hiere. I sa tãal nelienjo, i sa bi wan Diilon-nelma-i baa huhurma. I wan ninsoŋ-belle yaa-i i

* **3:3 Tãmpēllen:** Pol piye *Moisi *añŋamma maama yaa bande-i-na. Maa naa nyegēŋ tãmpēllen. Nien Helman-sebe-i-na (Exode) 24.12. **Nelbilien-hõmmu-na:** *Seremi ciera wuɔ añŋafelemma ka nyegēŋ nelbiliemba hõmmu-na. Nien Seremi sebe-i-na (Jérémie) 31.33. † **3:7** Nien Helman-sebe-i-na (Exode) 34.27-35. ‡ **3:13** Nien Helman-sebe-i-na (Exode) 34.33-35. § **3:16** Helman-sebe (Exode) 34.34

kaala-die baa nuomba-i Diilonjo yufelle-na. I ce mafamma-i nelienjo nelienjo u duo suo wuo huhurmantaan mie sl.

³ In wanj *Neldodolma man, da kuɔ ma cieɲu, da kuɔ ma sa kaala, kuu dii ŋaa ma saa kaala baman biyaa hūmēbabalalle-i ba yaa wulaa-i.

⁴ Kufanġu taamba ciinaana Neldodolma-i. *Sitani cuu ba yammu-i hiere. U yaa miwaanġ daayo tienjo-i. U cie ba sa da cecerma man dii Neldodolma-na ta ma pigāanġ *Kirsā fafaanġu-i. A ne da da ŋ da Kirsā-i ŋ daa Diilonjo yaa-i.

⁵ I sa wanj mie ferēŋ-maama baa nuomba-i; i wanj Yesu-Kirsā maama'i baa-ba, wuo u yaa Itienjo-i. Mie fuo, i gbāa wanj kumanj i kūŋgu-na, i gbāa cira i cāa namei Yesu fuo maama-na.

⁶ Diilonjo man naa ciēra: «Cecerma saaya ma hel a karnu kukulma-i», uuduɔŋo fanġo yaa bi diyaa cecerma-i i hōmmu-na i tiē da u fafaanġu-i Kirsā yaanġa-na i suo-ku.

⁷ Na saa da, i sa gbāŋ muonumma ŋaa yerruŋ-bitonni, ŋga Diilonjo hāa miēŋo-i nelfafanġ daama temma-i i die hi nelbiliemba-i baa-ma. Mafamma cie nuomba da ba suɔ wuo hiŋ daama temma hilaa Diilonj-na, mie maacemma sl.

⁸ I ce sūlma-i ma sūnni-na hiere, ŋga ku saa nuol-e dede. I hōmmu calaanu, ŋga i kūɔma saa seŋ.

⁹ Ba huol i yammu-i, ŋga Diilonjo saa nanna-yiē dede. Ba se-ye ba nanna, ŋga i saa tē-manġ.

¹⁰ Yinni manġ jonġ Yesu mullema temma haa-yiē, i nal u kuliŋgu-i i ne. Diilonjo ce mafamma-i Yesu-Kirsā himma da ma ta ma bi da-yiē.

¹¹ Mie manġ dii cicēlma-i, yinni manġ jonġ kuliŋgu hūŋ ku cu-ye Yesu maama-na. Mafamma ce u himma da ma ta ma da tāmmanġ-nuɔŋ miēŋo-na.

¹² Terienġu fanġu-na, mie i mal baa kuliŋgu-i namaa na da na gbāa da cicēlma manġ sa tēŋ dede-i.

¹³ Ma nyēgāanġ Diilonj-nelma-na wuo: «*Mi hūyaa-ma ku'i cie mi wanj-ma.*» * Mie i bi hūyāa Yesu maama-i dumei ku'i cie i tiē wanj-ma.

¹⁴ I suyaa wuo umanġ siire Itienjo-i Yesu-i hiel-o kuomba hōlma-na, u ka bi sire miēŋo-i u temma-i, aa kā baa-ye ka jīna u caan-nu baa namaanjo-i hiere.

¹⁵ Kumanġ haanġ-yiē daaku-i hiere, ku haa-yiē namaa maa-na. Ku haa-yiē Diilonj-hujarre da di ta di hi nuomba-i hiere di kā. A ce dumaanjo-na, jaaluŋgu manġ ka ta ku hā Diilonjo-i, ku ka ciinu, aa nuomba ka ta ba bi u yefafalle.

¹⁶ Ku'i cie na da i kūɔma sa seŋ da. I kūɔŋ da ma fie ta ma pōtɔr, kunanġu'i naaraayanġ i huleiŋa-na yinni manġ jonġ.

¹⁷ Mullema manġ haanġ-yiē fiēfiē-i-na, ma ka tī. Aa i gbāa cira mullema sl. Ma tigiŋ fafaanġu'i ma cie-ye, aa fafaanġu fanġu temma si dii, aa ku sa ji tī dede.

¹⁸ Baŋ'a ba sa da kumanġ baa ba yufelle, mie i fara i ne ku yaa-i. Baŋ danġ kumanġ baa ba yufelle-i ku sa cɔ, ŋga baŋ'a ba sa da kumanġ baa ba yufelle, ku sa ji kā terienġu.

5

¹ Na saa da, hīema-na bande-i-na, i kūɔma dii ŋaa gbuganni, ma sa cɔ. Ŋga i suyaa wuo die ku, Diilonjo ka hā-ye kūɔfelemma dɔrɔ-i-na. Kūɔfelemma famma ka waa ŋaa kolluŋ-dūnni a ce i siē tiraa gbāa ku.

² In yerġ terienġu manġ nuɔ-i fiēfiē-i-na, i gbu i niya kūɔma famma damma-i a ce i tiē waana.*

³ Ŋga i suyaa wuo die hel gbuganġ daani-na, i siē tē be Belle.

* 4:13 Gbeliemanġ-nalāanġu (Psaume) 116.10 * 5:2 Nienġ Ɔrɔm. 8.2.

⁴ I sa taara i ku aa suɔ da kūɔŋ daama-i, i taara i da-ma cicēlma ku'i cie i tie niya aa tie waana.

⁵ Diilo fuɔ fere yaa tigiin i cicuɔŋgu-i dumaanŋo-na tuɔ cie-ye, aa hā-ye u *Yalle-i i die suɔ wuɔ uŋ tigiin kuman hieri i ka da-ku.

⁶ A ce dumaanŋo-na sireiŋa da-ye yinni man jon, aa i suyaa wuɔ die waa baa i kūɔŋ daama-i, i maa baa Itienjo nelle-i.

⁷ Kuman cie mi wan-ma dumaanŋo-na, i ne in haa i nanŋa-i kuman nuɔ-i aa tie wuɔ, i sa ne in dan kuman baa i yufienja.

⁸ Sireiŋa dii-ye ninsonjo, ŋga i taara i yan i kūɔŋ daama-i aa kā ka waa Itienjo caan-nu.

⁹ Ŋga kuman yunŋu, i taara i fē Itienjo huɔŋga-i. Ii dii baa i kūɔŋ daama-i wa, ii si dii baa-ma wa, i taara i fē u huɔŋga-i.

¹⁰ Na saa da, i ka cor hieri *Kirsa wulaa u yuu-ye. Neliŋo neliŋo, uŋ cie kuman hēma-na bande-i-na, ku faa wa, ku balaan wa, u ka da u maacemma sulu-i.

Korŋkor-maacemma

¹¹ Ban bŋŋ kuman a kŋŋ Itienjo-i i suɔ-ku, ku'i cie i tie gbŋŋ baa nuɔmba da ba sie-ku. Diilonjo suɔ i kusunni-i hieri fafamma. Aa namaa fere-i mi suyaa wuɔ na bi suɔ-ye fafamma.

¹² I sa taara i tiraa kaal i fere baa-na, ŋga i taara na hɔmmu fē baa-ye. Ku yaa baman yaan hɔmmu-i aa ta ba ne bomborma, na ka ta na suɔ ba siema.

¹³ Aa miŋŋo-i, die pepiena kusuɔŋ-nu, i pepienaana Diilon-maa-na; die bi waa welewele kusuɔŋ-nu, i cie welewele namaa maa-na.

¹⁴ Na saa da, *Kirsa nelnyulmu taa yaanŋa ye i āncemma-na hieri. Miŋ man hūyāa-ma wuɔ nelduɔŋo diei' i kuu nuɔmba-i hieri ba maama-na, miŋ man hūyāa-ma wuɔ i kuu baa kutienjo-i, Kirsa nelnyulmu taa yaanŋa ye i āncemma-na hieri.

¹⁵ Kuman cie u ku nuɔmba-i hieri ba maama-na, u taa u taara baman dii cicēlma-i hieri, ba baa tiraa tē bafamba fereŋ maa-na, ba tē fuɔ maa-na. Fuɔ man kuu ba sɔlaanŋu-i aa sire.

¹⁶ Terienŋu fanŋu-na, i sa tiraa i ne moloŋo munyierammu aa kŋŋ-yo. Die lūɔ-i-na, i taa i ne Kirsa-i nelbilogbŋŋgbālŋo, ŋga fiŋfiŋ-i-na, i sa tiraa i ne-yo dumaa.

¹⁷ Da ŋ gbŋŋ suur Kirsa horre-na, ŋ cie nelfelŋ nuɔ: Ancɔlɔmma curaa, ānfelɔmma' i duɔŋ.

¹⁸ Kufanŋu-i daaku-i hieri Diilon-maacemma. U yaa cie Kirsa dii-ye i-naa nuɔ baa-yo aa dii korŋkor-maacemma-i i nan-na.

¹⁹ Na saa da, Diilonjo puɔraa Kirsa ji dii nelbiliemba-i ba-naa nuɔ baa-yo, u saa fer ba cālmuɔ-i. Aa u hāa miemei baa korŋkor-āndaanŋu-i.

²⁰ Terienŋu fanŋu-na, i cie Kirsa pɔpuɔrbien miŋ. Kuu dii ŋaa Diilonjo muo u natiŋa nei. Jande, niŋ Kirsa-i aa na sie Diilon-korŋkoro-i na suur na-naa nuɔ baa-yo.

²¹ Kirsa saa naa ce halle āmbabalma diei, ŋga Diilonjo haa i āmbabalma-i hā u yaa-i duɔ gbāa duɔ ce-ye nelviin miŋ fuɔ barguɔ-i-na.

6

¹ Terienŋu fanŋu-na, in cer maacemma-i baa Diilonjo-i, jande, i cārā-nei, Diilon uŋ cie baa-na cemma man, baa na bel-ku baa na nanyuɔŋgu.

² Na saa da, Diilonjo ciera wuɔ:

«*Niŋ cāarā kumaŋ, ku huəŋ da ku hi, mi ka ce-ku hā-ni.*

*Koŋkor-yiŋ da ku hi, mi ka kor-ni.»**

Mi tūnu-ŋei, koŋkor-yiŋgu yaa daaku-i. Diiloŋo taara u kor-na huəŋ daaku yaa nuə-i.

³ I sa taara i guəl unəŋ gbeini a ce nuəmba ji da muncālmū i maacemma-na.

⁴ I yaan aa tiε ce wεima-i hiere i pigāaŋ wuə Diiloŋ-cāarāaŋ miε kelkel. Mułēma-i baa sūłma-i a naara korma sa ce-ye bŋŋkūŋgu, i caa-ni hūmmaŋ-temma.

⁵ Ba muyaa-ye babalaa, aa dii-ye kaso-i-na, aa tūu nuəmba-i kūnna-yiε. Kunie maacemma maaramma ce i sa da duəfūŋ, i sa bi da wuo niwuoni.

⁶ I pigāaŋ wuə Diiloŋ-cāarāaŋ miε i viisŋni-na, baa i Diiloŋ-hūmelle suəma-na, baa i hohŋanaŋa-na, baa i fafaanŋu-na, baa *Diiloŋ-Yalle maacemma-na, baa i nelnyufafamma-na,

⁷ baa i ninsoŋo wamma-na, baa Diiloŋ-fŋŋgūə bi barguə-i-na. I cie viisŋni yaa-i i bercebimbŋni-i tiε muo baa-ni aa tiε cənya i fεrε baa-ni.

⁸ Yiŋgu nanŋu ba ce i ce bəi, yiŋgu nanŋu ba ture i yammu-i. Ba waŋ i yebabalande-i dii, ba waŋ i yefafalle-i dii. Ba ne-ye wuə coikartaan miε, a ne da i waŋ ninsoŋo yaa-i.

⁹ Ba ne-ye ŋaa ba sa suə-ye, a ne da ba suə-ye fafamma. Ba ne-ye wuə bikuəŋ miε, a ne da miεmei daaye i gbeini-na. Ba huol i yammu-i ŋga ba saa gbāa ko-ye.

¹⁰ Ba ce kuuaŋgu yiε, i hōmmu bir yaŋ aa ta mu fε. Ba ne-ye wuə nawalaan miε, a ne da miεmei ciεŋ nuəmba bəi waamba. Ba ne-ye wuə bŋŋkūŋgu sɪ baa-ye, ba saa suə wuə miεmei bŋŋkūntaan miεŋo-i kelkel.

¹¹ Mi jēnaaŋ namaa, Korēntitaan namaa, i fūnuŋ firnu i hōmmu-i a piye baa-na.

¹² I saa fuo i kusūnni-i ŋei, ŋga namei fuyaa na kusūnni-i miε-na.

¹³ A ce dumaanŋo-na mi ka piye baa-na ŋaa mi piye baa mi bisāłmba: Firiŋuŋ na bi hōmmu-i baa-ye fafamma!

Cecerma-i baa kukulma-i ni siε gbāa gbonu

¹⁴ Bamaŋ saa hūu Kirsā-maama-i, baa na dii na nuŋgu baa-ba ba āncemma-na. Kuufafaanŋu-i baa kuubabalaanŋu gbāa ce niε kā hūmeduole? Cecerma gbāa nunu ma-naa baa kukulma-i nunuŋ hama-i temma-i?

¹⁵ *Kirsā-i baa *Sitāni-i, ba gbāa suurnu ba-naa niε niε? Sisə uman Kirsā horre-na, u gbāa gbonu ce hama-i baa uman si dii-diε?

¹⁶ Diiloŋ-dūŋgu-i baa tŋni-i ni piyaa ni-naa bige-i nuə-i? Miεmei Ciεłmantienŋo dūŋgu-i ŋaa fuə fεrεŋ waanŋ-ma dumaa wuə:

«*Mi ka tlen ce mi bāŋgu-i baa-ba.*

Mi ka waa ba Diiloŋ muə

aa ba waa mi baamba.»†

¹⁷ Terienŋu faŋgu-na, Itienŋo nel daama vii namei wuə:

«*Hilaan ba hōłma-na, biriŋ ba huəŋ-nu.*

Bay bŋŋ kumaŋ bŋŋkūbabalaanŋu-i, baa na yiεya-kuə,

ku yaa mi ka yaŋ na piε-mi.‡

¹⁸ *Mi ka waa na To muə*

aa na waa mi bεpuəŋ namaa baa mi bien namaa.»§

Itienŋo-i Wεimantienŋo āndaanŋu yaa-i.

* 6:2 Isayi (Ésaïe) 49.8 † 6:16 Buolman-sebe (Lévitique) 26.12; Esekiel (Ézéchiel) 37.27 ‡ 6:17 Isayi (Ésaïe) 52.11; Esekiel (Ézéchiel) 20.34 § 6:18 Samiel sebehāalŋo (2 Samuel) 7.14; Isayi (Ésaïe) 43.6

7

1 Mi jēnaaŋ namaa, nuŋ daaku temmaŋ pāa baa-ye, yaaŋ i migāaŋ i kūōma-i baa i hōmmu-i i halaŋ dugaŋgu maŋ dii-niē hiere aa i vaa i fere i tie kāŋ Diiloŋo-i a ce nelfaafaŋ miē kelkel.

Pol huŋga fle

2 Baa na fuo na kusūnni yiē! I saa ce kuujaŋgu molo-na, i saa kōsuōŋ moloŋo, i saa bi du moloŋo.

3 Na baa da niē sī mi piye de-i-na da mi cāl-na, ma'i sī. Mi waan-ma baa-na cor tī miē: I kuye na maama-i bāaŋgu-i baa isuōŋgu-i, halle kuliŋgu siē gbāa hiel na maama-i i hōmmu-na.

4 Mi haa mi nanŋa-i nei cor. Mi huŋga fle baa-na cor. Ku'i ciē in fiē i mulleŋ, mi kūōma saa kara yinduōŋgu, aa mi huŋga fle da yogogo.

5 Na saa da, in juō Maseduōni-i-na* i saa da tuoleŋ-muntienammu. I ciē mullema-i ma sīnni-na hiere: I bigāaraamba siē yaŋ-ye, korma siē tiraa yaŋ-ye.

6 Nŋa Diilo fuō maŋ diyaan siriŋa-i nuōmba-na, u ciē Tite jomma dii siriŋa yiē.

7 Aa Tite jomma yaa saa dii siriŋa-i yiē yon, nan diyaa siriŋa-i yuō baa nelma maŋ, u juō ji hi-ye baa-ma a fē i hōmmu-i. U ciēra wuō mi kūōma gbuu bel-na, wuō mamaŋ ciē cor ma saa dōlnu-nei, wuō na vaa na fere ta na ce na kāyā-miē. Ku'i ciē mi huŋga tiraa fē naara.

8 Na saa da, miŋ saan sebe maŋ hā-na cor, uu naa guōla na hōmmu-i. Miŋ nuō-ma, maa naa jaŋ-mi, aa kuu naa ce-mi biŋkūngu.

9 Nŋa fiēfiē-i-na, u maama sa jaŋ-mi. Mi huŋga fle. Ku saa ce ŋaa na hōmmuŋ ŋa naa guōla ku'i fiē mi huŋga-i de, ŋa hōguōla daayon juō baa kumaŋ, ku'i fiē-ka. U ciē na bir na ciluō-i. Na hōguōla faŋo naa jo Diiloŋ-jomma, a ce dumaanjo-na i saa ce kuujaŋgu nei.

10 Bige-i ciē mi waŋ-ma dumaanjo-na? Hōguōla maŋ duō jo Diiloŋ-jomma-i, u jo baa bibirremma a ce ŋ biē koŋkor-hūmelle. Hōguōla faŋo temma-i u maama sa jaŋ-ni. A ne da hōguōla maŋ juōŋ nelbilien-jomma-i, u jo baa nelien-kōsuōma.

11 Namaa wuōŋon juō Diiloŋ-jomma, niēŋ u ānfaanjo-i na hōlma-na: U ciē na sire yiera na gbeiniŋ, u ciē na gbāa piye kor na fere, u ciē mamaŋ ciē cor ma jaŋ-na, u ciē na ta na kālāla Diiloŋo-i, u ciē mi kūōma bel-na, u ciē Diiloŋ-maama yu na hōmmu-i, u ciē na cāl āmbabalma cetienjo-i. Na ciluō pigāaŋ wuō namaa nuŋgu saa waa nel daama-na.

12 Terienŋu faŋgu-na, da na da mi nyegāaŋ sebe-i hā-na, mi saa nyegēŋ-yo umaŋ cālāa cemma-i fuō maa-na, uŋ cālāa umaŋ†, mi saa bi nyegēŋ-yo fuō maa-na; ŋga nan vaa na fere baa i maama-i dumaa, mi nyegāaŋ-yo na da na suō ma yaa-i Diiloŋo yufelle-na.

13 Ku'i ciē ŋ da siriŋa daa-ye. A naara kufaŋgu-i, na hieronjo-i nan bilaa Tite-i fafamma dumaa a fē u huŋga-i, kufaŋgu juō ji tiraa naara kunaŋgu i hōfelle-na boi.

14 Miŋ waŋ ninsoŋo-i baa namaanjo-i dumaa yinni maŋ jon, mi bi waŋ-yo baa Tite-i dumei. Miŋ kaalaa na kūŋgu-i baa-yo dumaa, u bi kaa da-ku dumei, a ce dumaanjo-na, na saa ture mi yaanŋa-i.

* **7:5 In juō Maseduōni-i-na:** Niēŋ 2.13. † **7:12** Ku biyaa ŋaa kutienjo cālāa Pol fuō fere yaa-i. Saa-ku baa 2.5.

¹⁵ Duɔ ne na hieroŋo-i naŋ taa na nu u nuŋgu-i dumaa, naŋ taa na káalá-yuɔ dumaa, baa naŋ bilaa-yo fafamma dumaa, na maama migáaŋ ta ma dɔlnu-yuɔ ma naara.

¹⁶ Terienŋu faŋgu-na mi huɔŋga fie, mi gbáa haa mi naŋga-i nei weima-na hiere.

8

Yaaj na nammu ta mu fara

¹ Tobiiŋ namaa, Diilonŋ uŋ cie baa Maseduɔni Diilonŋ-dūŋ-baamba-i dumaa, i taara i pigáaŋ-na ku yaa-i na suɔ-ku.

² Weima boi daa-ba. Nga baŋ ŋa naa fie waa mullema-na, ba hommu naa gbuu fe da yogogo a ce ba firnu ba nammu-i, ŋ sie suɔ wuɔ nawalkir-eiŋa.

³ Mi daa-ma nuɔ! Ba muoraaya ba feɛ. Mi gbáa cira ba muoraaya ba feɛ cor yeɛ, a ne da molo saa guor-ba.

⁴ Ba fūnuŋ nyaar wuɔ i ce jande aa i yaŋ bafamba bi da saanŋ ba kakáyaŋgu-i a há Diilonŋ-baamba maŋ *Yerusalemu-i-na.

⁵ Iŋ taa i jɔguɔŋ kumaŋ, ba cie cor kufaŋgu-i: Ba siyaa Itienŋo wulaa, aa tiraa sire sie mie i wulaa ŋaa Diilonŋ uŋ taaraŋ-kuɔ dumaa.

⁶ Maŋ cie dumaanŋo-na, i dii sireiŋa Tite-i-na wuɔ uŋ cie namaa na doŋ kpɔkpɔɔla maŋ da na káyá sūntaamba-i, u gbáŋ u ka perienŋ-yo.

⁷ Namaanŋo-i Diilonŋo firiiinu u huɔŋga-i baa-na weima-na hiere. Na wuɔ u hūmelle-i diŋ saaya di wuɔ dumaa, na suɔ u nelma wamma-i, na suɔ ma belle-i, na hinu páama-i aa iŋ háaláayá-nei nelnyulmu* maŋ, na bilaa-mu nammu hái. Terienŋu faŋgu-na gbáaŋ na firnu na nammu-i kpɔkpɔɔla daayo-na.

⁸ Ku saa ce ŋaa mi guor-na na da na ce-ma. Nga mi piiye da mi tūnu-nei yoŋ na da na suɔ banambaŋ yuu nyɔlma baa-ma dumaa aa ce ba temma, ku yaa mi ka suɔ na nelnyulmu nolaanŋu-i.

⁹ Itienŋo-i Yesu-Kirsanŋ cie baa-ye dumaa, na saa bi yaŋ-ku suɔma: U waa muɔriŋo dɔɔ-i-na, ŋga u nie u muɔrētesinni-i aa yaŋ-ni duɔ gbáa duɔ ji káyá nawalaanŋ mieŋo-i. U cie ku yaa-i a ce-ye muɔraanŋ mie.

¹⁰ Mi piiye mi kusūŋ-maama yaa baa-na, aa ma yaa faa cemma na wulaa. Na saa da, belle maŋ curaa, namei siyaa kpɔkpɔɔla daayo kūŋgu-i igēna, aa namei tiraa sire baa-ku igēna.

¹¹ Naŋ ŋa naa sire yiera baa-ma dumaa, cieŋ-maŋ dumei bende-i-na a saanu baa kumaŋ dii na nammu-na.

¹² Da ŋ firnu ŋ huɔŋga-i baa Diilonŋo-i, ŋ da u siyaa niŋ daa kumaŋ da ŋ há-yo; u sie cira ŋ ka cuo ji há-yo.

¹³ Ba saa cira na muora na feɛ a há banamba-i wuɔ na káyá-bei. Nga ba taara na waa kuuduɔŋgu hiere a ta na saa.

¹⁴ Dumande-i-na, ku haaya baa namaanŋo-i, na gbáa káyá bamaŋ dii naaluɔ-i-na. Ku yaa yiinŋu naŋgu namaa da na ji waa naaluɔ-i-na aa ku haaya baa bafamba-i ba ka ne na yaan-na. Na ka ce dumei gbáa ce kuuduɔŋgu

¹⁵ ŋaa maŋ nyegáaŋ dumaa Diilonŋ-nelma-na wuɔ:

«Ku waa umaŋ duɔ fie biera *mani-i boi, u sa haaya u wulaa, aa umaŋ duɔ fie biera-yuɔ cekú, u sa yor-yu.»†

Titebaa-ba ka ka Korēnti-i-na

* **8:17 Iŋ haaláayá-nei nelnyulmu maŋ:** Nienŋ Kor. dŋe. 13. † **8:15 Helmanŋ-sebe (Exode) 16.18.**

¹⁶ I sie gbuu gbāa jaal Diilonŋo-i, u cie na maama waa kpelle Tite huŋga-na ŋaa maŋ yeŋ kpelle miε hŋmmu-na dumaa.

¹⁷ Iŋ ciεra u bir kā na wulaa, u saa dure. U ciεra na terienŋu kāmmanŋ-maama waa u huŋga-na dii yiinaa.

¹⁸ I natobiŋo naŋo dii, Diilonŋ-dūŋ-baamba kaal-o terni-na hiere *Neldɔɔlma wamma-na; i ka ce u saanŋ-yo ba kā.

¹⁹ Diilonŋ-dūŋ-baamba hielaa u yaa-i u duɔ kā baa-ye *Yerusalemu-i-na ka hā-ba congoruon daaku-i. I ce kufanŋu-i Itienŋo duɔ da yefafalle nuamba nunni-na, aa ba bi suɔ wuɔ i jɔguon kuufafaanŋu baa-ba.

²⁰ I sa taara nuamba ji blēna i yerre-i congorbuɔ daayo maama-na.

²¹ I taara i tiε ce kumanŋ faa Itienŋo yaanŋa-na halle baa nelbiliemba bi yaanŋa-na.

²² I natobiŋo naŋo bi dii, i daa u hinu pāama. Dumandε-i-na, u fūnuŋ haa u nanŋa nei a ce kunanŋu migāanŋ naara u pāama-na. I ka ce u kā baa-ba.

²³ Terienŋu fanŋu-na, kumanŋ ŋaa Tite kūŋgu-i, u yaa mi wuɔratienŋo, u yaa mi namaacenceronŋo. Aa tobimba hāi baamba maŋ ka saanŋ-yo, bafamba-i Diilonŋ-dūŋ-baamba pɔpuɔrbiemba; ba āncemma ce nuamba ta ba bī *Kirsa yefafalle.

²⁴ Da ba ka hi, na bel-ba ku belma. Ciεŋ ba suɔ wuɔ ba maama dɔlnu-nei kelkel, ku yaa Diilonŋ-dūŋ-baamba-i terni-na hiere ba ka suɔ wuɔ na sa dɔl-ba na nuŋ-nu yon, aa ba ka suɔ wuɔ i sa kaal-na gbānŋbān.

9

Kakāyanŋu

¹ Kakāyanŋu maŋ saaya ku kā *Yerusalemu Diilonŋ-dūŋ-baamba wulaa, manamma si dii mi da mi naara ku kūŋgu-na.

² Mi suyaa miε na taara na ce biŋkūŋgu. Mi gbelaanŋ-na Maseduɔnitaamba yaanŋa-na miε: «Akayi* Diilonŋ-dūŋ-baamba tigiinŋ tī dii bendiala da ba kāyā Yerusalemu Diilonŋ-dūŋ-baamba-i.» Maŋ yeŋ kpelle na hŋmmu-na dumaa, ku diyaa sireiŋa ba boi-na.

³ Mi sa taara mi ce coikartienŋ muɔ ku'i cie mi wuɔya puɔr tobiŋ daaba-i na wulaa. Gbāanŋ da mi ji ta mi kā, mi kā ka da na tigiinŋ ninsonŋo ŋaa miŋ waanŋ-ma baa-ba dumaa.

⁴ Ni ma'i sī, miŋ waanŋ baa Maseduɔnitaamba-i miε i haa i nanŋa nei, diε kā baa-ba ka da na saa tigiinŋ tī, senserre ka da-mi baa-ba; mi sie gbāa waŋ namaa diele maama.

⁵ Ku'i cie naŋ pāa kakāyanŋu maŋ nuŋgu-i, mi cārā tobiŋ daaba-i miε ba ta yaanŋa miε kā tigiinŋ-ku cie-mi. Da mi kā ka da-ku mi yaanŋ-na, ku yaa ka pigāanŋ wuɔ ku dɔlaanu namei na ce; molo saa guor-na.

Niŋ duu kumanŋ ŋ kar ku yaa-i

⁶ Na saa da, da ŋ duu cεkūɔ, ŋ ka kar cεkūɔ. Da ŋ bi duu boi, ŋ ka kar boi.

⁷ Neliεŋo neliεŋo, u fara u nanŋa-i ŋaa maŋ yeŋ dumaa u huŋga-na, u baa ce u hŋmmu-i mu hāi u baa bi guor u fεrε. Bige-i cie mi waŋ-ma dumaanŋo-na? Ku yunŋu yaa daaku: Umanŋ faaranŋ u nanŋa-i baa hɔfafanŋa, fuɔ maama yaa dɔlaanunŋ Diilonŋo-i.

⁸ Aa Diilonŋo yaa gbāa haaya bimbīnni-i ni sīnni-na hiere hā-na, a ce-na biŋkūntaanŋ namaa, na ta na par na ce sāmma-i ma sīnni-na hiere

⁹ ŋaa maŋ nyεgāanŋ dumaa Diilonŋ-nelma-na wuɔ:

* 9:2 Korēnti dii Akayi huonŋ-na. Niεŋ 1.1.

«U friinu u nanja baa sūntaamba-i.

U sām̄ma sa ji ku dede!»†

¹⁰ Uman hān gonjuonaŋo-i dīduuma-i, aa tuō hā-yo u nuŋ-juuru-i, u ka bi firnu u huōŋga-i hā namaaŋo-i na dīduuma-i aa ce na sām̄ma da belle.

¹¹ Na ka ce ninsoŋ-waaŋ namaa, ta na gbā na ce na sām̄ma-i hōnni-na hiere. A ce dumaŋo-na die hi bamaŋ baa na kakāyāŋgu-i, ba ka gbuu jaal Diilonŋo-i ku maama-na.

¹² Na saa da, nan ceŋ kakāyāŋgu maŋ daaku-i, ku sa kāyā Diilonŋ-dūŋ-baamba yon, ŋga ku ka ce nuōmba bōi ta ba ce Diilonŋo-i kasi saa da-yo.

¹³ Kakāyāŋ daaku ka pigāaŋ nan yuu nyōlma baa Diilonŋ-maama-i dumaa. Nan siyaa *Kīrsa *Neldōdōlma-i ta na wuō baa-ma dumaa, ku ka ce Diilonŋ-dūŋ-baamba famba ta ba gbeliēŋ Diilonŋo-i. Nan friinu na hōmmu-i a cal na nagāŋ-niini-i baa bafamba-i dumaa, ka cor baa banamba-i hiere, ba ka gbeliēŋ-yo ku maama-na.

¹⁴ Diilonŋ uŋ ciē baa-na cem̄ma maŋ, ku ka ce ba ta ba cārā Diilonŋo-i ba hā-na a pigāaŋ wuō na kūŋgu dōlnu-bei.

¹⁵ Yaan i tiē jaal Diilonŋo-i! Uŋ ciē sām̄ma maŋ yiē ma siē gbāa waŋ.

10

Pol pigāaŋ u fŋŋgōtestinni-i

¹⁻² Muō Pol, mi taara nelma diei na wulaa. Nuōmba gbīē-ku dumaa wuō da mi waa na hōlma-na mi waa hīnni, aa da mi hel na hōlma-na mi ta mi ce. Jande, mēi fere'i cārāŋ-nei baa *Kīrsa hōhīnanja temma. Baa na yaŋ da mi ji kā na wulaa mi kā baa bubuōsīnni. Banamba gbīē-ku dumaa wuō nelgbāŋgbālāŋ muō, kere fŋŋgūō si dii-miē Diilonŋ-hūmelle-na. Mi ka pigāaŋ kutaamba-i mi jāyām̄ma-i.

³ Nelgbāŋgbālāaŋ miē ninsoŋo, ŋga i sa mal nelgbāŋgbālāaŋ-maluŋgu.

⁴ Iŋ kuoraaya i fere baa nimaŋ maluŋ daaku-na, nelgbāŋgbālāaŋ-niini sī; Diilonŋ-niikuoranni. Ni yaa kāayāŋ-yiē i tiē muonu Diilonŋ-bigāarāambaŋ cīeŋ terni maŋ nuō-i. I suye coikartaamba nūnni-i baa ni yaa-i.

⁵ Bombolmantaamba maŋ ciyaŋ nuōmba-i Diilonŋo suōma-na, i yar-ba baa ni yaa-i. Bamaŋ sa hūyāaŋ āŋhūuma-i, i gbāŋ baa-ba ba ta ba nu Kīrsa nuŋgu-i baa ni yaa-i.

⁶ Aa da na ji ta na nu i nuŋgu-i fafamma huōŋgu maŋ nuō-i, i ka pigāaŋ ānyagarmantaamba-i i jāyām̄ma-i.

⁷ Na ne nelma-i dōrō yon aa ta na piye. Uman duō suō wuō fuō Kīrsa wuōŋo, kutieŋo saaya u bi suō wuō miēŋo-i Kīrsa baan miē fuō temma-i.

⁸ Itieŋon hāa-ye fŋŋgūō maŋ, da ku fiē waa mi ciē bombolma baa-yo cēllē, sēserre siē gbāa da-mi. U hāa-ye baa-yo i die kāyā-nei na nan kaasīnni Diilonŋ-hūmelle-na, u saa hā-ye baa-yo wuō i kōsuōŋ-na.

⁹ A ce dumaŋo-na, mi sa taara na ta na jōguōŋ wuō mi du-na baa mi sebhāa-ba-i.

¹⁰ Banamba ciēra wuō mi cē mi cor mi sebhāa-ba-na a ne da da mi waa na hōlma-na, mi waa ŋaa ciēŋ muō aa da mi ta mi piye, mi nelma sa sire kūōma.

¹¹ Bamaŋ waŋ mafamma-i, ba saaya ba suō wuō iŋ maa aa tiē nyegēŋ mamaŋ i hā-na, die kā i ka bi ce-ma.

¹² Na saa da, bamaŋ kaalaŋ ba fere, miē i siē siē saa i fere baa-ba, i siē bi gbāa fi baa-ba. Bafamba saa ba fere baa bafamba fere yon. Ba fi ba fere baa-na nuō. Miminsīnni nanni maaraa nifanni-i wēi?

13 A ne da miēŋo-i i siē siē kaal i fere ji cor ku terienḡu-i. Diilonḡ uŋ hāa-ye maacemma maŋ, i bāl ma yaa nuo-i. Ma yaa kaa baa-ye i ka hi namaa terienḡu-i.

14 Diilonḡ uŋ'a i kā terni maŋ nuo-i hiere, namaa terienḡu nunḡu bi dii. A ce dumaanjo-na, inḡ kaa ka hi-na baa Kirsā *Neldōdōlma-i, i saa cor ku terienḡu-i.

15 Terienḡu fanḡu-na, i sa kaal i fere banan maacemma-na. Nga i taara na yiera donḡ Diilonḡ-hūmelle-na i maacemma ta ma da belle ma kā na hōlma-na a saanu baa Diilonḡ uŋ huōnu suonḡu-i dumaa.*

16 Mafan da ma ce, i ka bi gbāa tiē wanḡ Neldōdōlma-i nileiŋa maŋ na kōtōnni-na, ku yaa i siē tiē kaal i fere banan maacemma-na ba terni-na.

17 Diilonḡ-nelma ciēra wuo: «*Umanḡ duō tuō taara u kaal u fere, u saaya u cira: «Dilo baa Itieŋo yaa-i.»*»†

18 Terienḡu fanḡu-na, ku saa ce ŋaa umanḡ kaalaanḡ u fere u yaa faa de! Nga Itienḡ uŋ kaal umanḡ u yaa faa.

11

Baa na ta na siē nelma-i hiere

1 Mi ka ce mi miminsinni-i baa-na cēlle, jande, tieraaŋan mi nuonḡu-i.

2 Na saa da, na maama dōl-minḡ a ce mi ta mi ce yelma nei. Aa yelma famma hīlaa Diilonḡ-na. Kuu dii ŋaa mi fi-na hiere darru a hā bibieŋo diei baa-na. Bibieŋo fanḡo yaa *Kirsā-i. Mi taara na tiē fafamma dumandē-i-na a ji hi na nyemun-yiinḡu-i mi hā-yo baa-na.

3 Mi suyaa miē fuō da-u-diei maama yaa yuu na hōmmu-i. Mi kālā miē na baa ji yanḡ ba tāal-na bir-na u huonḡ-nu ŋaa Awanḡ yaanḡ jleŋo tāal-o dumaa baa u nudōdōlḡu-i.*

4 Mi niē da umanḡ duō jo baa mamanḡ, na tiera u nuonḡu-i: Ba juō baa Yesu nanḡ maama o, na siē-ma. Ba juō baa *Diilonḡ-yalle nanḡ maama o, na siē-ma. Ba juō baa neldōdōlma nanḡ maama o, na hūu-ma.

5 Nanḡ kaal bamanḡ wuo Yesu *pōpuōrbienḡ-kireiŋa, mei wulaa, ba saa buo muō-na.

6 Nelma dii yonduo mi nuḡu-na ninsoŋo, ŋga weima sa yar-mi suōma. Namaa fere-i na suō-mi nyunḡo sī.

7 Mi waanḡ Diilonḡ-*Neldōdōlma-i baa-na gbāngbānḡ mi saa hūu bīŋkūŋu na wulaa. Mi ciē mi fere cekuō a gbāa da mi ce na ce bōi. Minḡ ciē kufanḡu-i, ku ce mi cālāa cemma wei?

8 Minḡ waa na terienḡu-na, yammu nanḡ Diilonḡ-dūŋ-baamba'i taa ba kāyā-miē. Kuu dii ŋaa mi hūyāa bafamba nagāŋ-niini yaa a fa namaa maama.

9 Ku saa ce ŋaa bīŋkūŋ-maama saa waa-miē na terienḡu-na de! Nga mi saa ji kā yinduonḡu unanḡ nuō ŋ wulaa wuo ŋ hā-mi daaku baa daaku. Nimanḡ maama-i waa-miē hiere, tobimba maŋ naa hel Maseduōni-na kā, ba kaa baa-ni ka hā-mi.† Weima-na hiere mi bilaa mi fere, kumanḡ ka ce mi baa ji ce conḡorouŋu na wulaa, aa mi ka cor ta mi bel mi fere dumēi.

10 Mi huōŋga fiē baa mafamma-i. Aa Akayī huōŋga-na hiere, molo siē gbāa ce mi nanna nelma famma-i. Minḡ wanḡ mamanḡ coima sī. Kirsā yaa mi siēra; u hāalāyā-miē u ninsoŋo wamma-i.

* 10:15 Nieŋ Drom. 15.17-21. † 10:17 Seremi (Jérémie) 9.23; Kor. dīe. 1.31 * 11:3 Awanḡ yaanḡ jleŋo taal dumaa: Nieŋ Miwaanḡo jlnamanḡ-sebe-i-na (Genèse) 3.1-6,13. † 11:9 Nieŋ Filip. 4.15-18.

11 Ku ce na maama sa dāl-minŋ ku'i ciε mi sa siε na nagāŋ-niini-i wεi? Ma'i sɪ. Diilo fuo fεrε suyaa wuo na maama dālnu-miε.

12 Nga mi siε hūu warbelle na wulaa ku yaa bamaŋ taaraayan da ba saa ba fεrε baa-ye ba siε gbāa.

13 Kufanŋu taamba-i Kirsa pɔpuorbiemba sɪ; huhurmantaamba. Ba ciε ba fεrε Kirsa pɔpuorbiemba.

14 Baa na yaŋ ku ce-na gberε: *Sitāni fuo fεrε sa ce u fεrε dɔrpɔpuorbilɔŋo dii wεi?

15 U cāaraaŋ da ba ce ba fεrε ānfafammanciraamba, ku ce niε aa ce-na gberε? Nga banŋ ciε maacembabalamma maŋ, Diiloŋo ka pā-ba baa ma sully-i.

Polŋ daa sūlma maŋ

16 Mi ka tiraa tir-ma baa-na: Molo baa tuo ne-muo mimilāŋ muo. Da na yaŋar ta na ne-mi mimilāŋ muo, dumaanŋo-na yaanŋ mi bi kaal mi fεrε baa-na cεlε a ce mi miminsɪnni-i.

17 Miŋ ka waŋ mamaŋ fiεfiε-i-na, Itienŋ kusūŋ-maama sɪ. Mi ka kaal mi fεrε ŋaa mimilāŋ muo.

18 Nuomba bɔi kaal ba fεrε a saanu baa banŋ yεŋ dumaa; muomi ka bi kaal mi fεrε.

19 Namaa namaŋ wuo na nu nelma, namei tieraaayan mimiεlmba nonni-i, dumaa sɪ wεi?

20 Na siε ba ta ba ce-na ŋaa kɔraaŋ namaa. Na siε ba ta ba du-na. Na siε ba ta ba hūu na nagāŋ-niini-i. Na siε ba ta ba fiεna-nei. Na siε ba ta ba ture na yammu-i aa na sa waŋ weima.

21 Miε i saa da holle ce kufanŋu temma-i nei; jande, baa na gāŋ baa-ye!

Mi ka tiraa cor baa mi miminsɪnniŋ-āndenni-i. Banamaŋ siε ba kaal ba fεrε mamaŋ nuo-i, muomi ka bi siε kaal mi fεrε mei.

22 Kutaamba-i *Ebirebaa ninsoŋo. Mei fεrε-i Ebireyieŋ muo. *Isirahel-baamba. Mei fεrε-i Isirahel-wuoŋ muo. *Abiramu hāayεlmba. Mei fεrε-i unanŋo'i muoŋo-i.

23 Ba ciε mi da mi piiye ŋaa mi yuŋgu siire. Ba'a bafamba *Kirsa cāaraamba; ŋga mei curaa bafamba-i. Mi mulāaŋ ku maacemma-na yaŋ-ba. Ban diyaa-mi kaso-i-na dumaa, ku maaraa bafamba kūŋgu-i. Ban muyaa-mi dumaa, ku maaraa bafamba kūŋgu-i. Miŋ yuraaya kuliŋgu-i dumaa, ku maaraa bafamba kūŋgu-i.

24 *Yuifubaa-ba muyaa-mi i ndii. Muoru da-du-diei-na hiere, ba muyaa-mi comeyufieŋ komorre baa cɪncieluo nennaa‡.

25 *Oromebaa-ba muyaa-mi i siei aa mi bigāaraamba nanŋ-mi baa tāmpēlɛiŋa-i da ba ko-mi i diei. § Baatonŋo ciinu baa-mi i siei, aa mi ciε isuoyiŋgu diei baa bāaŋ-yiŋgu diei hūmma-na i diei.

26 Mi wuoramma-na nilɛiŋa-na, hɔnni bɔi dii hūmma wuyaa-mi naa, cuobaa-ba bilaa-mi naa, mi nellenŋ-tobimba-i Yuifubaa-ba bilaa-mi naa, *niεraamba bilaa-mi naa. Mi curaa nilɛbabaleiŋa-na aa cor terbabalanni-na hɛhuleiŋa-na. Dāmmanŋ-nuoraanŋu wuyaa-mi naa, coikartaamba maŋ wuo bafamba Kirsa-baamba, ba ciε-ye sūlma.

‡ 11:24 A saa baa ba *Moisi *anŋɪnamma-i ba saa saaya ba muo nelɛiŋo-i ku cor comeyufieŋ komuɔŋa hāi. Ku'i ciε ba ta ba muo nuomba-i ba yiera comeyufieŋ komorre baa cɪncieluo nenna. Niεŋ Anŋɪnamma tiyemmanŋ-sebe-i-na (Deutéronome) 25.3. § 11:25 Niεŋ Pɔpuor. 16.22; 14.19.

²⁷ Mi cie maacenŋkepkelma boi, mi mulaaŋ cor. Hōnni boi dii, mi taa mi cō mi yufien-na; nyulmu'i daamu, hūŋkuōsłnni'i daani! Hōnni boi dii, da mi ce mi naa mi cō nyulmu. Waanŋu mulaaŋ-mi aa niidiini saa bi tiraa waa baa-mi.

²⁸ Mi ka fiinaŋ ma boluoŋu-na. A naara mafamma-i hiere, yinni maŋ jonj mi jōguōŋ Diiloŋ-dūŋ-baamba-i hiere ba maama.

²⁹ Umanj duō saa nanj kaasłnni dei Diiloŋ-hūmelle-na, mi da ŋaa muōmei saa nanj kaasłnni. Moloŋ duō nanna Diiloŋ-hūmelle-i, ku sa suō aa janj-mi.

³⁰ Da kuō mi saaya mi kaal mi fere, mi ka kaal mi fere mi nayusłnni yaa nuō-i.

³¹ Diiloŋo-i Itienjo-i Yesu To-i, banj gbelienj umanj hōnninj jonj, u suyaa wuō mi sa kar coima.

³² Miŋ waa Damasi-i-na, fāmaano manj waa terienŋu-na Aretasi bāanŋu-na, wuō jłena nuōmba nelle dumienja yammu-na hiere wuō da miē mi hel, ba bel-mi.

³³ Ŋga ba yaan-ba aa dii-mi sāmbara nuō a hiel-mi baa fontālma koko-i-na a jłna-miē bomborma-na mi ta. Ku cie dumei mi gbāa kor u nammu-na.*

12

Diiloŋo caraaya Pol

¹ Na saa da, a kaal ŋ fere yunŋu si dii-kuō, ŋga mi sie gbāa budii; fuō mi kaal mi fere. Miŋ ka kaal mi fere mamaŋ nuō-i gboluonj daaku-na, Itienj uŋ caraaya-miē a pigāan-mi mamaŋ, mi ka dii mi nuŋgu-i ma yaa nuō-i.

² Mi suō Diiloŋ-dūŋ-wuonjo nanjo-i*, Diiloŋo biyaa-yo kā baa-yo dii u terienŋu-na dii fēnfelle-na aa bir jo baa-yo; ku bienj cincieliuo a naa yaa de-i. U kāa baa fuō fere yaa wa, u kāa baa u yalle wa, mei sa suō kunanŋu ji cor Diilo fuō fere-i.

³⁻⁴ Miŋ suyaa ma diei maama manj, Diiloŋo kāa baa naacolj daayo-i u nelle-na. U kāa baa fuō fere yaa wa, u kāa baa u yalle wa, mi sa suō kunanŋu ji cor Diiloŋo-i. Uŋ kāa terienŋu-na ka nu nelma manj, ma sie gbāa wanj; aa molo saa saaya u hiel-ma u nuŋgu-na.

⁵ Mi gbāa kaal fuō temma yaa-i a yanj mei fere-i. Muōmi kaal mi fere mi nayusłnninj yonj.

⁶ Da ku dōl-miŋ, mi gbāa kaal mi fere aa mi sie kar mi huoyasanŋa ŋaa mimilāŋ muō. Ŋga mi sie kaal mi fere. Mi sa taara ba haa-mi dōrō ji cor. Mi taara banj nuŋ mamaŋ mi nuŋgu-na baa banj daa mi ciluō-i dumaa ba kāŋ-mi saa baa ni yaa-i.

⁷ Na saa da, Diiloŋ uŋ biyaa-mi ka pigāan-mi nelma manj u nelle-na ma waa nelbuō cor. U sa taara mi ce bombolmantienj muō ku'i cie u yanj mi ta mi mulienj mi kōma-na. Ku cie ŋaa u hāa *Sitāni-i hūmelle-i u tuō gāŋ baa-mi mi baa gbāa ce bombolmantienj muō.

⁸ Mi cāarā Itienjo-i i siei wuō u hiel-mi mulienj daama-na.

⁹ Miŋ cāarā-yuō dumaano-na, u gbē-mi wuō: «Miŋ ceŋ baa-ni dumaa ku ka gbē baa-ni. Mi fōŋgūō da nayusłnninj-huonŋu'i nuō-i fafamma.» Uŋ juō piieye dumaano-na, mi naa mi yanj aa ta mi kaal mi fere mi nayusłnni'i nuō-i. Ku yaa *Kirsā fōŋgūō ka hiel-mi.

¹⁰ Ku'i cie na da mi huonŋa fle baa mi nayusłnni-i, baa mi tuosłnni-i, baa mi yaahuolo-i, baa mi sūłma-i, baa mi mulēma-i Kirsā maama-na. Muō da mi naa yunŋu huonŋu manj nuō-i, huonŋu fangu'i nuō-i fōŋgūō da-miē.

* 11:33 Nienj Popuor. 9.23-25. * 12:2 Pol gbē fuō fere yaa dumaano-na. Nienj verse 7-i-na.

Pol huŋga cuu baa Korēntitaamba-i

¹¹ Na ciε mi ta mi piiye ŋaa mi yuŋgu siire, a ne da namei naa saaya na ta na kaal-mi. Mi siε gbāa cii muonu canŋa ninsoŋo, ŋga nan kaal baman bafamba-i wuɔ Yesu *pɔpuɔrbien-kireiŋa, ba saa buɔ muɔ-na halle cekɔ.

¹² Kumanŋ pigāŋ wuɔ Yesu pɔpuɔrbilonŋ muɔ, ku ciε na hɔlma-na: Mi fie mi huŋga-i baa weima-i hiere, Diilonŋo kāayā-miε mi ce gbere-weima bɔi baa nelma bɔi na hɔlma-na.

¹³ Mi ciε bige-i hā Diilonŋ-dūŋ-baamba namba-i aa mi saa ce-ku hā na-maanŋo-i? Mi saa yagar-ma miŋ'a mi saa ce na yiεra baa mi yuŋ-maama-i. Da kuɔ miŋ ciε mafamma-i mi cālāa cemma, ciεŋ-miŋ jande.

¹⁴ Muɔmei daami mi tigiŋ tɪ da mi kā na wulaa sieliŋ-kāmma-i, aa namaa nuŋgu siε waa mi yuŋ-maama-na. Mi taara namei, mi sa taara na nagāŋ-niini. Na saa da, bisālm̄ba sa fie ba bɪncuɔmba, bɪncuɔmba'i fiyaan ba bisālm̄ba.

¹⁵ Mi ka hiel mi nanŋa-i mi fere aa tiraa siεya mi kɔɔma-i na maama-na. Ku ce na maamanŋ fūnuŋ ma dɔlnu-miε dumandε-i-na, mi maama ka ta ma balannu namaanŋo-i wei?

¹⁶ Na suyaa wuɔ mi saa har mi yuŋ-maama-i haa hā-na. Ŋga banamba ka cira huhurmantienŋ muɔ; kefe mi yaan-na aa cure-nei.

¹⁷ Miŋ saan bamanŋ ba kā na wulaa hiere, mi ciε u diei ka taal-na hūu biŋkūŋgu na wulaa dede wei?

¹⁸ Mi nanŋ cāarā Tite kā na wulaa baa tobiŋo manŋ miŋ waan u maama-i baa-na; Tite kaa taal-na hūu biŋkūŋgu na wulaa wei? Tite-i baa muɔŋo-i i saa ce maacenduɔma yaa wei? I saa wuɔ hūmeduɔle yaa wei?

¹⁹ Dii yiinaa na jɔguŋ wuɔ sɪ i piiye die kor i fere. Ma'i sɪ. In yenŋ *Kirsā horre-na, ku'i ciε i tie piiye dumaanŋo-na; Diilonŋo yaa i siεra. Mi jēnaanŋ namaa, i taara na nanŋ kaasɪni Diilonŋ-hūmelle-na ku'i ciε i tie wanŋ daama-i hiere baa-na.

²⁰ Mi holle tie baa kāmma-i na terienŋu-na wuɔ sɪ mi siε ka da-na miŋ taaranŋ mi ka da-na dumaa. Da mi saa bi ka da-na dumaanŋo-na, namaa na ka bi piel mi maa-na. Berru-i, baa yelma-i, baa hɔdulle-i, baa nenemuŋgu-i, baa yebɛnande-i, baa dondorre-i, baa bombolma-i, baa ŋŋuɔlma-i, mi sa taara mi ka da-ni na terienŋu-na.

²¹ Mi holle tie wuɔ sɪ da mi kā na terienŋu-na Diilonŋo ka tiraa ture mi yaanŋa-i na hɔlma-na. Mi holle tie wuɔ sɪ mi ka kā ka da nuɔmba bɔi saa nanna ba maacembabalamma-i yogo. Wuɔ sɪ mi ka kā ka da ba curaa baa ba *fuocesɪnni-i baa ba biŋwosɪnniŋ-maacemma-i. Kufanŋgu ka ce mi kaal ba yuŋ-nu.

13

Nelperiema

¹ Mi kāmma i siεi yaa de-i na wulaa. Ma nyegāanŋ Diilonŋ-nelma-na wuɔ: «*Siertaamba hāi sisɔ ba siεi da ba da nelma manŋ nuɔ-i hiere, ma ka fiεnu.*»*

² Miŋ ŋa naa kā hāalŋ-kāmma-i mii naa hi gboya āmbabalmanciraamba-i. Dumandε-i-na, miŋ yenŋ yargaa yogo, mi ka tir-ma baa-na na hieronŋo-i hiere: Da mi kā ka da umanŋ sa wuɔyaanŋ hūmelle-i, mi siε yanŋ-yo.

³ Ma sɪ na taara na suɔ da kuɔ miŋ wanŋ mamanŋ *Kirsā nuŋ-āndaanŋgu ke? Na ka suɔ-ma. Kirsā-i nayusɪnnintienŋo sɪ, u ka ce bibesɪnni na hɔlma-na.

* **13:1** Anŋnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 19.15

⁴ Barŋ taa ba gbu-yo huonŋu man nuo-i, u waa nayusinnintienŋo ninsonŋo, ŋga uŋ kuu aa sire, Diilonŋ-fŋŋgũo dii-yuo. Miε fεre-i maaduoma, inŋ yen horre-na baa-yo, i naa yunŋu, ŋga Diilonŋ-fŋŋgũo cie i ka da fŋŋgũo. Die kã, i ka pigaanŋ-na baa-yo i ciluo-i-na.

⁵ Nieŋ na hõmmu-i aa na yuu na fεre na ne da kuo na wuo Diilonŋ-hũmelle-i fafamma. Nieŋ na hõmmu-i na ne, Yesu-Kirsa si dii-muo wei? Mi saa yagar-ma da kuo na saa hũu u maama-i.

⁶ Ŋga mi suyaa miε da na ne miε ciluo-i, na ka suo wuo i wuo Diilonŋ-hũmelle-i fafamma.

⁷ Inŋ cãrãŋ kumanŋ Diilonŋo wulaa, ku yaa daaku: Na hiel na nanga ambabalma cemma-na. Ku saa ce ŋaa i taara i pigaanŋ wuo miε i faa de! Ma'i sɪ. Ŋga i taara na vaa na fεre baa anfafamma cemma yaa-i, halle nuonŋ da ba fiε cira miε i sa wuo Diilonŋ-hũmelle-i fafamma, wei-ma sɪ.

⁸ Na saa da, miε i gbãa cu ninsonŋo huonŋ-nu yonŋ, ŋga i siε gbãa cie-yo u maacemma-na.

⁹ Namaa da na da fŋŋgũo Diilonŋ-hũmelle-na, aa ba fiε ta ba piiye wuo miε i naa yunŋu, wei-ma sɪ. Inŋ cãrãŋ kumanŋ Diilonŋo wulaa i hã-na, i taara u kãyã-nei na bir jo hũmefafalle-na a ji hi na fuonŋu-i Diilonŋ-hũmelle-na.

¹⁰ Mi sa taara da mi kã, mi ka ta mi nuola-nei ku'i cie mi waa yargaa aa nyεgēŋ sebe daayo-i hã-na. Na saa da, Itienŋ uŋ hãa-mi fŋŋgũo manŋ, u hãa-mi baa-yo wuo mi kãyã-nei na nanŋ kaasɪnni u hũmelle-na, u saa hã-mi baa-yo wuo mi kɔsuonŋ-na.

¹¹ Tobinŋ namaa, mamarŋ tɪyãa ma yaa daama: Taa na nyε! Gbãanŋ na hi na fuonŋu-i Diilonŋ-hũmelle-na. Taa na dii sireinŋa na-naa nuo. Taa na nunu na-naa. Bilaanŋ na-naa fafamma. Mafanŋ da ma ce, Diilonŋo-i nelnyulmuntienŋo-i baa yaafɛllentienŋo-i u ka waa baa-na.

¹² Taa na jaal na-naa fafamma ŋaa cεduonŋ-bienŋ namaa.

Diilonŋ-dũŋ-baamba-i hiere ba pãa na jaalunŋu.

¹³ Itienŋo-i Yesu-Kirsa kãyã-nei. Diilonŋo pigaanŋ-na uŋ dɔl-nanŋ dumaa aa u *Yalle waa baa-na hiere.

Polŋ nyegāan sebɛ maŋ hā Galasitaamba-i Nelmuoyamma

Pol nyegāan sebɛ daayo-i hā Galasi Diilon-ɗūŋ-baamba. *Yuifubaa-ba waa-bei, *niɛraamba bi waa. Ba nuɔ Yesu-Kirsa maama-i Pol yaa wulaa-i aa hūma. Nga huɔŋgu nanŋu juɔ hi, nuɔmba namba kā ka ta ba guɔl ba gbɛini-i. Kutaamba taa ba piye wuɔ Pol fuɔ fɛrɛ-i Yesu *pɔpuɔrbilon-kerre sɪ, aa uŋ waŋ Diilon-nelma-i dumaa, ma yaanŋa'i sɪ. Ba taa ba bi piye wuɔ niɛraamba maŋ hūyāa Yesu maama-i ba saaya ba *jā a saa baa Yuifu ba *aŋjɪnamma-i.

Baŋ piyeŋ dumaanjo-na, ma kā ka hi Pol. Pol wuɔ nyegēŋ sebɛ daayo-i a tagaaya pigāan-ba ba da ba suɔ wuɔ fuɔ-i Yesu pɔpuɔrbilonjo-i kelkel (sap. 1–2). U biyaa *Tobiscɔlonniŋ-sebɛ maama-i tagaaya pigāan-ba wuɔ molo sie gbāa wuɔ Yuifu ba aŋjɪnamma-i a ce nelviinjo Diilonjo yufelle-na; kerɛ da ŋ hūu Yesu maama-i ku yaa gbāa ce-ni nelviin nuɔ (sap. 3–4). Wuɔ Yesu-Kirsa hūyāa Diilon-ɗūŋ-baamba-i aŋjɪnamma nyisēnni-na a ce ba waa ba fɛrɛŋ nuɔ; kerɛ ba yaŋ ba hɔmmu fɛ gbarnu. Nga wuɔ baŋ yeŋ ba fɛrɛŋ nuɔ, ba baa naŋ hālmaan-ŋu baa kufanŋu-i a ta ba ce kumaŋ dɔlaanuj-bei. Ba yaŋ *Diilon-yalle ta di ta ba yaan-na ba aŋcemma-na hiere (sap. 5–6).

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, Yesu-Kirsa *pɔpuɔrbilon muɔ. Pɔpuɔrbilosinni fanni-i mi saa da-ni nuɔŋ nammu-na, mi saa bi da-ni nelieŋ bargɔ-na, ŋga Yesu-Kirsa-i baa i To-i Diilon maŋ siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, ba yaa hāa-mi baa-ni.

² Muɔ baa tobimba maŋ dii bande-i-na hiere, i jaalaa Diilon-ɗūŋ-baan namaa namaŋ dii Galasi-i-na.

³ I To-i Diilonjo-i, baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i, ba kāyā-nei aa fɛ na hɔmmu-i.

⁴ Yesu-Kirsa ciɛ u fɛrɛ tāmman-kūŋgu a pir i āmbabalma-i i yunni-na a duɔ hūu-ye miwababalan daayo nammu-na ŋaa i To-i Diilon uŋ taaran-kuɔ dumaa.

⁵ Terieŋgu fanŋu-na, yaan bɔbɔima ta ma haa Diilonjo-na hɔnni maŋ jon! Ma ce dumaa.

Neldɔɔɔlma dii ma diei yoj

⁶ Naŋ duɔŋ ta na ciina Diilonjo-i donduo dumaanjo maŋ nuɔ-i, ku cuu mi huɔŋga-i; ŋ sie suɔ wuɔ u yaa ciɛ baa-na aa bɪ-na *Kirsa barguɔ-i-na duɔ ce-na u baan namaa; ba bir yaŋ ufanjo-i aa ta na gbar na nyaanu neldɔɔɔlma namma.

⁷ A ne da neldɔɔɔlma namma si dii ji fa yii baa Kirsa maama-i. Ba taa-na. Ba taara ba cure Kirsa *Neldɔɔɔlma-i.

⁸ Inŋ waan Neldɔɔɔlma maŋ baa-na, uman duɔ kā ka waŋ u deŋ maama baa-na, Diilo baa yaŋ kutienjo-i. Halle da ku fiɛ'a miɛmɛi, Diilo baa yaŋ-ye. Da ku fiɛ'a *dɔrpɔpuɔrbilonjo, Diilo baa yaŋ-yo.

⁹ I gbɔyā-nei baa-ma cor, mi tiraa mi tir ma yaa baa-na daama-i: Naŋ hūyāa Neldɔɔɔlma maŋ, uman duɔ kā ka waŋ u deŋ maama baa-na, Diilo baa yaŋ kutienjo-i.

¹⁰ Namaa wulaa, dumandɛ-i-na mi taara nelbiliemba'i dɔl-mi waa mi taara Diilonjo'i dɔl-mi? Mi taara mi ce kumaŋ dɔlaanuj nelbiliemba wei? Kuɔ mi taa mi taara nelbiliemba dɔl-mi, mi naa saa gbāa waa Kirsa cāaran muɔ.

Polŋ daa Yesu pɔpuɔrbilosinni-i dumaa

11 Tobin namaa, yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Minj waan *Neldodolma man baa-na, nelbilon huoyasanga si.

12 Mi saa nu-ma nelien nuŋ-nu, mi saa bi haalá-mei molon wulaa; Yesu-Kirsa fuo fere yaa tigaaŋ-mi baa-ma.

13 Minj ŋa naa ta mi wuo *Yuifu ba Diilon-ŋumelle-i dumaa, na saa bi wan-ma numma. Mi taa mi ce Diilonŋo dūŋ-baamba-i kpāncōlgūo mi cor. Mi taa mi taara mi muonu Diilonŋo dūŋgu-i.

14 Mii naa silaa vaa mi fere cor baa Yuifu ba Diilon-ŋumelle wuosaangu-i; a ce dumaango-na, mi nabaamba-na, nuamba boi saa ta ba fi baa-mi.

15 Ŋga ku huongun juo hi, uman hiela u yufelle mie dii mi nyu kusungu-na, u cie baa-mi aa bi-mi ce-mi u wuon wuo,

16 aa pigaaŋ-mi u Biŋŋo-i mi da mi wan u maama-i baa *nieraamba-i. Mafamma cie, mi saa pie molon caan-nu wuo mi ka yuu-yo baa nelma.

17 Mi saa bi ka *Yerusalemu-i-na ka ne baman taa yaanga wuo-na Yesu pɔpuɔrbilontesinni-na. Mi yaan aa sire ka Arabi*. Ku huongu-na, mi suo bir jo Damasi-i-na.

18 Mi cie bienja siei aa suo da mi ka Yerusalemu-i-na da mi ka taara Pier† suo. Minj kaa da-yo, mi cie yinni cinciuelo baa ni ndii yon baa ufaŋo-i.

19 Minj kaa terienŋu-na, da ma hel fuo baa Itienŋo haango-i Sake-i-na, mi yufelle saa haa Yesu *pɔpuɔrbilonŋo nan-na.

20 Minj wan maman daama-i coima si; Diilonŋo yaa mi siera.

21 Minj hilaa terienŋu-na, mi ka Siiri mara wuo, aa sire terienŋu-na a ka Silisi mara wuo.

22 Baman cuu Kirsa huon-nu *Yude-i-na, ba saa naa hi da mi yufelle yogo.

23 Ba taa ba nu nuamba piye yon wuo: «Uman taa u ce-ye kpāncōlgūo-i, u yaan fi fi-e-i-na aa tuo wan Yesu maama baa nuamba-i; ŋ sie suo wuo uu naa gbuu cō-ma.»

24 Kunj cie dumaango-na, baa ta ba gbelien Diilonŋo-i mi maama-na.

2

Yesu pɔpuɔrbiemba daa ba-naa Yerusalemu-i-na

1 Bien cinciuelo baa a naa ku huongu-na, mi tiraa bir ka *Yerusalemu-i-na baa Barnabasi. Mii naa bi ce Tite ka baa-mi.

2 Mi kaa Diilon-kamma. Minj kaa, yiinŋu nanŋu-na, yie da i-naa baa Diilon-dūŋ-baamba yaataamba-i ba kula. Minj wan *Neldodolma-i dumaa baa *nieraamba-i, mie suur ma yaanga-na a piye tūnu-bei. Mi saa ta mi taara mi maacemma ce maacengbāngbālamma ku'i cie mie suur ma yaanga-na a piye tūnu-bei.

3 Halle mi nawuonŋo-i Tite waa nieryienŋo, ŋga molo saa ji guor-o yinduonŋu wuo u *já.

4 Ŋ sie suo wuo huhurmantaamba namba waa guol baa Diilon-dūŋ-baan mienŋo-i. Bafamba taa ba taara u já. Ba yagalaa suur baa-ye da ba ne in yon i feren nuo dumaa Yesu-Kirsa horre-na aa da ba bir ce ku yaa sōgōlnu *Moisi *anŋnamma-i i gbeini-na.

5 I saa hūu aa hā-ba halle cekūo. I cie mafamma-i ninsoŋo man dii Neldodolma-na u duo gbāa tie u temma-i na da na suo-yo.

* **1:17 Arabi:** Nelle nan yerre-i dumaango-na. † **1:18 Pier** yerre nande yaa wuo Sefasi. Nien Nsaa 1.42.

⁶ Miŋ piye tūnu yaataamba-i, ba saa da manamma naara. A ne da ba kɛŋ ba yaa-i nelbɔmbɔmbaa-ba-i Diilonɔ-dūngu-na, ŋga baŋ niɛ kumaŋ aa ta ba kɛŋ-ba, mɛi sa ne kufanɔu-i. Diilonɔ sa ce ciɛluɔ.

⁷ Ba saa da manamma haa. Ŋga ba daa Diilonɔ uŋ puɔraa Pɛr dumaa wuɔ u waŋ Neldɔdɔlma-i baa *Yuifubaa-ba-i, u bi puɔraa muɔŋo-i dumɛi wuɔ mi waŋ-ma baa nieraamba-i.

⁸ Uŋ puɔraa Pɛr dumaa Yuifubaa-ba wulaa, u bi puɔraa muɔŋo-i dumɛi banamba wulaa.

⁹ Sake-i baa Pɛr a naara Nsɛa-i ba taa ba kɛŋ ba yaa-i Diilonɔ-dūŋ-baamba yuntaaŋ-kirɛiŋa-i. Bafambaŋ juɔ suɔ wuɔ Diilonɔ'i ciɛ baa-mi aa hɛ-mi maaceŋ daama-i, baa dii hūmma muɔ baa Barnabasi-i i nammu-na a pigaaŋ wuɔ ba hūyɛa-ma. Terienɔu fanɔu-na, yiɛ saa-ma baa i-naa; miɛ yiɛ i ka kɛ nieraamba hɔlma-na ka tiɛ waŋ Yesu maama-i, bafaŋ ba'a ba ka kɛ Yuifu ba wulaa.

¹⁰ Ba taaraaya nelma diei yoŋ i wulaa: wuɔ i baa yaŋ ba sūntaamba maama karaanu-yiɛ Yerusalemu-i-na. Mi bi ciɛ-ma ma cemma-i.

Pol calaa Pɛr nuɔmba-na

¹¹ Ku huonɔu-na, Pɛr wuɔ ji jo Antiyosi-i-na i wulaa. Uŋ juɔ, mi saa yaŋ-yo; uu naa silaa cɛl cor.

¹² Uŋ juɔ, u taa u gbonu u wuo niiwuoni-i baa tobimba maŋ *nieraamba-i. Huonɔu naŋgu juɔ hi, Sake wuɔ saan nuɔmba jo. Bafamba taa ba kuye *jɛmman-kūŋgu-i. Baŋ juɔ, Pɛr wuɔ kɛalɛ, u sa tiraa wuo niiwuoni-i baa nieraamba-i.

¹³ *Yuifubaa-ba namba waa baa-yo, bafamba-i hiere baa bi suuye ba yufienɔa-i aa cu Pɛr huonɔ-nu. Halle Barnabasi fuɔ fɛɛ yaan ba taal-o dii-yo ba dawɔruɔ-i-na.

¹⁴ Miŋ juɔ da ba ciluɔ sa kɛ hūmeduɔle baa ninsonɔ maŋ dii *Neldɔdɔlma-na, miɛ fulnu Pɛr nuɔmba-na miɛ: «Nuɔni maŋ Yuifuyienɔ nuɔ, nuɔ da ŋ yaŋ Yuifusinni-i aa ce ŋ fɛɛ nieraanɔ nuɔ, ma da niɛ ŋ ta ŋ taara ŋ guor nieraamba-i ce-ba Yuifubaa?

¹⁵ «Miɛ fuɔ, miɛ huonɔ baa Yuifusinni-i; nieraanɔ miɛ sɪ, ba kɛŋ ba yaa-i ɛmbabalmanciraamba-i wuɔ ba sa wuɔ *Moisi *ɛŋɔnɔnɔmma-i.

¹⁶ Ŋga i suyaa wuɔ nelie sie gbɛa wuɔ ɛŋɔnɔnɔmma-i a ce nelviinɔ Diilonɔ yufelle-na. Da ŋ hūu Yesu-Kirsa maama-i, ku yaa Diilonɔ tuɔ kɛŋ-ni nelviinɔ nuɔ. Ku'i ciɛ miɛ i bi hūu Yesu-Kirsa maama-i die gbɛa ce nelviinɔ miɛ Diilonɔ yufelle-na. Ku saa ce ŋaa ɛŋɔnɔnɔmma wuɔsaanɔu yaa ka ce-ye nelviinɔ miɛ Diilonɔ yufelle-na de! In hūyɛa Yesu-Kirsa maama-i, ku yaa ka ce-ye nelviinɔ miɛ, ni ma'i sɪ ɛŋɔnɔnɔmma wuɔsaanɔu sie gbɛa ce moloŋo nelviinɔ.

¹⁷ Miɛ maŋ Yuifubaa miɛ, da kuɔ in hūyɛa Yesu maama-i die vii Diilonɔ yaanɔa-na, i ciɛ ɛmbabalmanciraanɔ miɛ baa nieraamba-i hiere kuuduonɔu, ku yunɔu yaa wuɔ *Kirsa yaa diyaanɔ nuɔmba-i ɛmbabalma cemma-na ke! A ne da ma'i sɪ.

¹⁸ Miŋ naana hūmelle maŋ, da mi tiraa bir jo-die, ku pigaaŋ wuɔ mi calaa cemma.

¹⁹ Na saa da, ɛŋɔnɔnɔmma ciɛ mɛi hiel mi naŋga ma wuɔsaanɔu-na da mi ta mi ce baa Diilonɔ. Kuu dii ŋaa ba gbuu-mi baa Kirsa-i ko-mi. A ce dumaanɔ-na ɛŋɔnɔnɔmma sie gbɛa yuu-mi baa weima.

²⁰ Kuu dii ŋaa mi kuu, mi yalle taa aa Kirsa diele yaa cɛr waa-miɛ. Miŋ yeŋ terienɔu maŋ nuɔ-i nyunɔo-i-na, mi haa mi naŋga-i Diilonɔ-Bienɔ yaa nuɔ-i. U yaa dɔlaa-mi aa hūu-ma ku mi maama-na.

21 Mi sie clina Diilonjo hujarre-i. Kuɔ añjɩnamma yaa taa ma ce-ye nelviinj mie Diilonjo yufelle-na, dumaanjo-na Kirsaa kuliingu naa ce gbãngbãñ.»

3

Anjɩnamma sa ce neliejo nelviinj

1 Galasitaan namaanjo-i daana-i, na yunni kuu aa yan-na. Hai molojo-i bɛnaana na yunni-i bɛnanan daama temma-i? Nj sie suɔ wuɔ Yesu-Kirsan kuu yungu man nuɔ-i *daanngu-na, ma waan kaala baa namaanjo-i.

2 Mi ka yuu-na baa nelma diei yon: Diilonjo hãa-na u *Yalle-i wuɔ na wuɔyaa *Moisi *anjɩnamma yaa fafamma sisɔ u hãa-na baa-de wuɔ na yieraaya nu *Neldɔɔlma-i aa hũu-ma?

3 Bige-i cie na yunni ku aa yan-na dumaanjo-na? Bige-i cie nan duɔn man baa *Diilonj-Yalle-i na ta na taara na perien-ma fiefie-i-na baa namaa ferɛn fɔngũɔ?

4 Na daa nelma bɔi. Na yuu ba'a Diilonjo pigãan-na baa-ma gbãngbãñ wei? U saa pigãan-na baa-ma gbãngbãñ!

5 Diilonj duɔ hã-na u Yalle-i aa tuɔ ce gbere-weima-i na hɔlma-na, u ce kufanngu-i wuɔ na wuɔ añjɩnamma sisɔ u ce-ku wuɔ na nuɔ Neldɔɔlma-i aa hũu-ma?

6 Na saa da, Diilonj-nelma ciera wuɔ: «*Abiramu hũyaa Diilonj-nelma-i aa haa u nannga yuɔ ku'i cie Diilonjo tuɔ kan-yo nelviinj.»*

7 Terienngu fanngu-na, na saaya na suɔ wuɔ baman hũyaa Diilonj-nelma-i Abiramu temma-i, ba yaa Abiramu bisãñ-kirein-a-i.

8 A saanu baa manan nyegãan Diilonj-nelma-na, Diilonjo taara *nieramba man da ba hũu u maama-i u dii-ba baa nelviimba, ku'i cie u wuɔya wan neldɔɔl daama-i baa Abiramu-i wuɔ: «Mi ka ta mi cor baa nuɔnei mi ce baa dũnni-i hiere hẽma-na.»†

9 A ce dumaanjo-na, Abiraman haa u nannga-i Diilonjo-na u ce baa-yo dumaa, uman duɔ bi haa u nannga-i yuɔ u ka bi ce baa-yo Abiramu temma-i.

10 A ne da baman haa ba nannga añjɩnamma wuɔsaanngu-na, Diilonjo waasaan-ba. Bige-i cie mi wan-ma dumaanjo-na? Ma nyegãan Diilonj-nelma-na wuɔ: «Baman sa wuɔyaan anjɩnamma-i hiere ma kũngu-na, Diilonjo ka waasa-bɛi.»‡

11 Aa bi tiraa nyegɛn wuɔ: «Uman duɔ haa u nannga Diilonjo-na, nelviinj; u ka kor.»§ Terienngu fanngu-na, ku kaalaaya wuɔ molo sie gbãa wuɔ añjɩnamma-i a ce nelviinj Diilonjo yufelle-na.

12 Nga ma bi tiraa nyegɛn wuɔ: «Uman duɔ gbãa wuɔ anjɩnamma hũmier-a-i hiere, a ka kor-o.»* Terienngu fanngu-na, ku pigãan wuɔ a haa n nannga-i Diilonjo-na baa a haa n nannga-i añjɩnamma wuɔsaanngu-na, nelduɔma sɩ.

13 Nga molo saa gbãa wuɔ añjɩnamma-i ma kũngu-na hiere. A ce dumaanjo-na Diilonjo naa waasa-yie. Nga Yesu-Kirsan kuu *daanngu-na, ku pigãan wuɔ u hũyaa mie waasamma-i ce-ma u maama. Kumari cie mi wan-ma dumaanjo-na, ma nyegãan Diilonj-nelma-na wuɔ: «Da ba nun uman daan-nu, ku pigãan wuɔ Diilonjo waasaan kutienjo-i.»†

* 3:6 Miwaanjo jɩnamman-sebe (Genèse) 15.6 † 3:8 Miwaanjo jɩnamman-sebe (Genèse) 12.3 ‡ 3:10

Anjɩnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 27.26 § 3:11 Abakuke (Habaquq) 2.4 * 3:12 Buolman-sebe (Lévitique) 18.5; Orã. 10.5 † 3:13 Anjɩnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 21.23

14 Ku cie dumei Diilonj unj ŋa naa pã nunḡu maŋ baa Abiramu-i wuɔ u ka ce baa-yo, Yesu-Kirsa ce ku jo ji bure bi hi niɛraamba-i. Aa Diilonj unj pãa u Yalle maŋ nunḡu-i, i hieroŋo-i inj hũyãa u maama-i ku'i cie i tie da-de.

15 Tobin namaa, mi ka waŋ nelma diei a pigãaŋ-na a saa baa kuŋ ceŋ dumaa i tie da-ku: Molonj duɔ pã nunḡu baa u nanoljo aa nyɛgɛŋj sebe aa haa u niele, u sie gbãa ka bir jo baa huonj-ãndaanḡu.

16 A ne da Diilonjo pãa u nunḡu-i baa Abiramu-i baa u huonḡu-i. Ba saa cira: «U huonj-baamba». Ku ka ce ŋaa baa dii boi. Ba ciɛra: «U huonḡu». A pigãaŋ wuɔ uu dii u diei; aa u yaa *Kirsa-i.

17 Minj taaranj mi waŋ mamanj ma yaa daama: Diilonj unj pãa nunḡu maŋ baa Abiramu-i, Moisi añjnamma sie gbãa jo bien nuosiba hãi baa bien kororre baa cinciɛluo ku huonḡu-na ji boruona-kuɔ. Ma sie gbãa ce.

18 Da kuɔ Diilonj unj pãa nunḡu maŋ, ku da añjnamma wuosaanḡu'i nuɔ-i, ba sa tiraa bi kufanḡu-i nupãlle. A ne da Diilonj unj cie baa Abiramu-i uu naa pã nunḡu'i baa-yo aa ce-ma.

Anjnamma yunḡu yaa haku-i?

19 Terienḡu fanḡu-na, Diilonjo hãa-ye *añjnamma-i yunḡu haku-i nuɔ-i? U naaraaya-meɪ u nupãlle-na i die tie da i maacembabalamma-i. U cie ku yaa-i a tuɔ cie *Abiramu hãayɛljo jomma-i; nupãlle vii u yaa-i. Anjnamma famma-i *dɔŋpɔpuorbienba'i hãa *Moisi-i baa-ma u jo baa-ma ji hã-ye.

20 A ne da Diilonj unj pãa nunḡu maŋ baa Abiramu-i, molo saa waa ba hɔlma-na, Diilo fuɔ fɛɛ yaa piye baa Abiramu-i.

21 Terienḡu fanḡu-na, añjnammanj waŋj mamanj, ma hilaa ma deŋ baa Diilonj-nupãlle-i wei? Ma saa hel ma deŋ! Kuɔ añjnamma namma waa ta ma gbã ma kor nuɔmba-i, maa naa gbãa ta ma ce nelienjo-i nelviinjo Diilonjo yufelle-na.

22 Nga Diilonj-nelma karaa ãndaanḡu-i wuɔ ãmbabalma cuure nuɔmba-i hierɛ, a ce dumaanjo-na bamanj da ba hũu Yesu-Kirsa maama-i, Diilonj unj pãa nunḡu maŋ, u ka ce-ku hã-ba.

23 Aa *Kirsa maama suɔ da ma jo, añjnamma naa ce-ye ŋaa kasobienj mie fuɔ Diilonjo ji pigãaŋ-ye Kirsa maama-i i die hũu-ma.

24 A ce dumaanjo-na, añjnamma naa waa i yunḡu-nu ta ma dii-ye hũmelle-na ma cie Kirsa duɔ jo i die hũu u maama-i a ce nelviinj mie Diilonjo yufelle-na.

25 Kirsanj juɔ aa i hũu u maama-i, añjnamma sa tiraa ma ye i yunḡu-na.

26 Fiefie-i-na, nanj hũyãa Yesu-Kirsa maama-i, na cie Diilonj-bisãlŋ namaa hierɛ.

27 Namaa namanj *baatisenj hierɛ a suur Kirsa horre-na, na biyaa Kirsa maama.

28 *Yuifuyienj nuɔ o, Yuifuyienj nuɔ sɪ o, kɔriɛŋ nuɔ o, kɔriɛŋ nuɔ sɪ o, bibienj nuɔ o, cicienj nuɔ o, yunḡu si dii-kuɔ. Na cie baaduɔŋ namaa Yesu-Kirsa horre-na.

29 Aa da na waa Kirsa baanj namaa, na cie Abiramu huonj-baanj namaa, a ce dumaanjo-na, Diilonj unj pãa nunḡu maŋ baa Abiramu-i na nunḡu dii-kuɔ.

4

1 Minj taaranj mi waŋ mamanj baa-na ma yaa daama: Kuu dii ŋaa bisãlaanjo maŋ saaya u sire wuɔ u bincɔin-ciilunḡu. Ciilunḡu vii u yaa-i, nga u yaanḡan'a ka saa hi kaala yogo, uu dii ŋaa kɔriɛŋo: U sie gbãa ce kumanj dɔlaanu-yuɔ baa ciilunḡu daaku-i.

² Nuamba'i dii ta ba ne fuo fere-i aa bi ta ba ne u weima-i ba cie u bincain un diyaa huongu man ku da ku hi.*

³ Ku yaa naa waa nja mie kungu-i. I waa nja bisaln mie. Bincun-humelle naa guor i tie wuo-de nja koraa mie.

⁴ Nga Diilon un nja naa dii huongu man, kunj juo hi, u saan u Biemo jo. U juo ciero'i ji hon-yo *anjnamma banju-na

⁵ Duo gbaa saa i yunni-i, mie man waa anjnamma nyiseni-na. U cie mafamma-i i die gbaa die ce Diilon-bisaln mie.

⁶ Nan yen Diilon-bisaln namaa, ku'i cie Diilono saan u Biemo *Yalle-i† na hommu-na. Di yaa ciero i tie bi Diilono-i «Baba».

⁷ Terienju fangu-na, na sa tiraa na ye koraa namaa, naa dii bepuon namaa. Nan yen u bepuon namaa, u ka ha-na ciilungu man un jiena-kuo duo ha u bisalmba-i baa-ku.

Galasitaamba maama yuu Pol huonga-i

⁸ Dieudo-i-na, na saa ta na suo ninson-Diilono-i, a ce dumaano-na naa naa ta na ko na fere na ha diiliesosyaamba.

⁹ Nga fiefie-i-na, na suo ninson-Diilono-i, mi gbaa cira Diilono yaa suyaan-nan fiefie-i-na, ma da nie na ta na taara na bir dii na yunni-i ansosomma-na? Na taara na bir jo korsinni-na wei?

¹⁰ Na fiela yinni nanni, baa caamba namba, baa biena naja ta na ce ponsanni aa ta na tie maraama wuo na ce Diilon-huonga.

¹¹ Na ce korma ta ma da-mi baa-na. Ku ce min cie mullema man baa-na, mi cie-ma gbangban wei?

¹² Tobin namaa, muo min cie mi fere namaa temma-i dumaa, jande, mi carā-nei, ciero na fere mei bi temma-i dumei. Na saa ce kuujangu diei mie.

¹³ Na suyaa wuo min waan *Neldodolma-i baa-na die-la-wamma-i, jarma'i cie mi wan-ma baa-na.

¹⁴ Min waa jarma-na, naa naa gbaa clina-mie, naa naa gbaa bi ta na ce nyenyelma mie, nga mafamma saa ce. Na yaan aa bel-mi nja *dorpupurbilon muo, na bilaa-mi nja muomei Yesu-Kirsa-i.

¹⁵ Mi suyaa mie ku naa na'a na ka gbaa, naa naa hiel na yufienja-i ha-mi. Na hommu naa gbuu fe huongu fangu-na da yogogo. Bige-i juo ce? Hofelle falle curaa hie?

¹⁶ Min waan ninson-o-i baa-na ku'i cie na da nie si mi bigaan-ja wei?

¹⁷ Baman gbaraan ba nyaanu-nei, ban joguon maman baa-na, ma saa fa. Ba taara ba kar-na muono-na na waa baa ba yaa-i ta na gbar na nyaanu-bei.

¹⁸ Da n ta n kuye anfafamma-i honni man jon, ku faa; ku saa saaya ku waa mei yufellen jon.

¹⁹ Mi bisaln namaa, na maama gbu ma ko-mi, ma jan-mi nja ciero kusun da ku bel-o kunj jan-yon dumaa. Da mi ji suo wuo na cie baaduon namaa baa *Kirsa-i, ku yaa jan daama ka ciire-mie.

²⁰ Mi huonga cuu baa-na, a ce dumaano-na mi gbuu ta mi taara dumandε-ina mi waa na hōlma-na a suo min ka wan maman baa-na.

Abiramu horre maama

²¹ Namaa naman taaraayan na bir ka *Moisi *anjnamma-na, na'a nie? Na saa nu maman waan anjnamman-sebe-i-na wei?

* 4:2 Pol ba banju-na, Girekibaa-ba wulaa, tuono yaa pigaan u bepohon hii bibieno huongu man nuo-i. Huongu fangu'i nuo-i tuon duo uu si dii, bepoho gbaa wuo u ciilungu-i. † 4:6 Diilon-Yalle-i baa u Biemo Yalle-i Yadole yaa-i.

²² Ma nyegāan wuɔ: *Abiramu daa bepolno diei baa kɔrcieŋo-i, aa u bi diei baa nebicieŋo-i.‡ Kɔrcieŋo-i ba taa ba bɪ-yo Agaar aa bɪ nebicieŋo-i Sara.

²³ Kɔrcieŋo bieŋo huɔŋ nelbilieŋ homma, a ne da nebicieŋo bieŋo-i Diilonɔ'i paa nunŋu baa-yo aa hā-yo baa-yo.

²⁴ Nelma famma gbāa bi pigāan-ye bige-i? I gbāa saa caan daaba-i ba hāi-i-na baa *tobisinni hāi. Diēla-tobisinni yaa nimanɔ cie Sinayi tānunŋu-na.§ Ni yaa juɔ baa kɔrsinni-i. I gbāa saa ni yaa baa Agaar.

²⁵ Agaar yerre yaa haa Sinayi tānunŋu-na dii Arabi-i-na. Agaar bi dii ŋaa ninɔ daa *Yerusalemu-i dumaa nyunŋo-i-na, bamanɔ dii-yuɔ, ba yaa u bisalmba-i; anɔŋnamma cie-ba kɔraamba.

²⁶ Ŋga Yerusalemu manɔ dɔrɔ-i-na, u yaa dii ŋaa nebicieŋo-i, uu dii u fereŋ nuɔ; u yaa miɛ nyu-i.

²⁷ Na saa da, Diilonɔ-nelma ciɛra wuɔ:
«*Cɛparŋo bisalmba ka ciinu yanɔ cɛnikɔruɔ baamba-i.*

*Terienŋu fanŋu-na, cieŋ nuɔni manɔ ŋ nanŋa saa ka ŋ huɔŋ-nu dede, fɛ ŋ huɔŋga-i. Ta ŋ nyɛ ŋ tataala, nuɔni manɔ saa da ku jamma-i dede.»**

²⁸ Tobinɔ namaa, *Isakinɔ yɛŋ nupällen-bilonɔ dumaa, namaa naa bi dii nupällen-bisālŋ namaa dumɛi.

²⁹ Ŋga naacombilonɔ manɔ huɔŋ nelbilieŋ homma-i, unɔ taa u ce umanɔ huɔŋ *Diilonɔ-Yalle homma-i kpāncɔlgɔ-i dumaa, kuu bi dii dumɛi nyunŋo-i-na.

³⁰ Ŋga Diilonɔ-nelma waan wuɔ niɛ kufanŋu kɔŋgu-na? Ma ciɛra wuɔ:
«*Kɔrcieŋo bieŋo siɛ gbāa wuɔ tuonɔ ciilunŋu-i kuuduɔŋgu baa nebicieŋo bieŋo-i. A ce dumaanɔ-na, donya kɔrcieŋo-i baa u bieŋo-i.»†*

³¹ Tobinɔ namaa, terienŋu fanŋu-na, miɛ ii si dii kɔrcieŋo bisālŋ miɛ, ŋga ii dii nebicieŋo bisālŋ miɛ; ii dii i fereŋ nuɔ.

5

Ii dii i fereŋ nuɔ

¹ *Kirsa hüyāa-ye i die waa i fereŋ nuɔ kelkel. Terienŋu fanŋu-na, gbāan ba baa ji tiraa dii-na kɔrsinni-na!

² Nieŋ, muɔ Pol, miŋ ka wanɔ manɔ baa-na ma yaa daama: Da na ce ba *jā-na, Kirsa maama siɛ tiraa waa baa yunŋu na wullaa.

³ Yaan mi tiraa tir-ma baa-na: Umanɔ duɔ ce ba jā-yo, kutienɔ saaya u wuɔ *Moisi *anɔŋnamma-i ma kɔŋgu-na hiere kpāŋkpaani.

⁴ Namaa namanɔ vaa na fere baa anɔŋnamma-i wuɔ na taara na vii Diilonɔ yaanŋa-na, na buɔra baa Kirsa-i; Diilonɔ anɔfamma kuraaya-nei.

⁵ Miɛ fuɔ, inɔ hüyāa Kirsa maama-i, i suyaa wuɔ Diilonɔ ka tuɔ kāŋ-ye nelviin miɛ. *Diilonɔ-Yalle cie i tɛna kufanŋu tɛnamma yaa-i.

⁶ Da ŋ waa Yesu-Kirsa horre-na, ŋ *jā o, ŋ saa jā o, yunŋu si dii-kuɔ. Kumanɔ yunŋu, ku yaa i hüu u maama-i a tɛ dɔl baa i-naa.

⁷ Naa naa biɛ hūmefafalle. Hai moloŋo-i juɔ ce na nanna-die? Hai juɔ ce na ciina ninsoŋo-i?

⁸ Na saaya na suɔ wuɔ umanɔ bɛ-na ce-na u baanɔ namaa, fuɔ maacemma si mafamma-i.

⁹ Siini-i baa ni yornumma-i ninɔ sirenɔ burjūmmu-i dumaa, nelduɔŋo diei gbāa guɔla Diilonɔ-din-baamba-i hiere dumɛi.

‡ 4:22 Nieŋ Miwaanɔ ŋnamman-scbe-i-na (Genèse) 15-21. § 4:24 Nieŋ Helman-scbe-i-na (Exode) 19-24. * 4:27 Isayi (Ésaie) 54.1 † 4:30 Miwaanɔ ŋnamman-scbe (Genèse) 21.9-10

10 Muɔ fuɔ, Itienjo cie mi holle sa tie baa na maama-i. Mi suyaa wuɔ na sie jɔguɔŋ na den maama baa muɔmin jɔguɔŋ mamarj. Nga umarj guɔlaarj na gbeini-i, duɔ fie waa nie nie, Diilonjo ka yuu-yo.

11 Tobin namaa, mamarj ŋaa meɪ maama-i, kuɔ mi Diilonj-nelma wamma-na, mi naa cor ta mi piye baa nuɔmba-i wuɔ da ŋ ta ŋ taara ŋ vii Diilonjo yaanjan na fuɔ ŋ jã, baa naa waa hie ta ba huol mi yaan-na? Aa Kirsarj kuu *daanjan-na, baa naa waa hie ta ba ciina ku nelma-i?

12 Bamarj huolaarj na yammu-i baa *jãmmarj-kũŋgu-i, ba yaarj bafamba fererj canni-i ta ba cie bige-i? Ba sa fũnuŋ kar-ni nanna bɔlbɔl wɛi? Ku yaa i ka suɔ wuɔ jãmmarj-maama dii kpelle ba wulaa.

I baa fer i kusũŋ-maama-i

13 Tobin namaa, namaanjo-i Diilonjo bɛ-na ce-na u baarj namaa, na da na waa na fererj nuɔ. Nga baa na ce kufarjgu-i gboruonju a ta na ce kumarj dɔlaanu-nei. Yaarj aa na yarj na maama ta ma dɔlnu na-naa na ta na kãyã na-naa.

14 Na saa da, *Moisi *ãŋjnamma-i hiere ma juɔ ji gbura ma-naa nelma diei mamarj daama yaa nuɔ-i wuɔ: «*Ta ŋ dɔl ŋ nanoljo-i ŋaa niŋ dɔl ŋ ferɛ duma.*»*

15 Nga da na bir yarj aa ta na hel na gãŋ baa na-naa, na bigãarj na-naa ŋaa bɪmbaarj namaa; da na saa gbãŋ, na ka kɔsuɔŋ na-naa.

16 Minj ka warj mamarj baa-na ma yaa daama: Yaarj *Diilonj-Yalle ta di ta na yaan-na, ku yaa na ka ne na kusũnnij-maama-i aa yarj-ma.

17 Nelbilonjo kusũŋ-maama-i baa Diilonj-Yalle kusũŋ-maama-i maaduoma sɪ. Diilonj-Yalle kusũŋ-maama-i baa nelbilonjo kusũŋ-maama-i ma sa kã hũmeduale. Ma hãi-i-na, ma sa gbo baa ma-naa; ku'i cie na sa gbã na ce kumarj dɔlaanuŋ-nei.

18 Da na yarj Diilonj-Yalle ta na yaan-na, ãŋjnamma sie tiraa gbãa yuu-na ba wɛima.

19 Kumarj daarj nelbiliemba hɔlma-na ku sa puul. Ku yaa daaku: saasorsinni, tɪlãsinni, bɪŋwosinni,

20 cufɛbuole, isɔmma, bigãaru, berru, nahuɔŋga, hɔdulle, yelma, bɔrɔmma, nuharuŋgu,

21 nenemuŋgu, konhiliŋgu, gbuolaarjgu, ni yaa kãarj dumaanjo-na. Minj waarj mamarj baa-na cor, mi ka tiraa tir-ma baa-na: Bamarj ciarj kufarjgu-i, ba sie da munsuurmu *Diilonj-nelle-na.

22 Nga Diilonj-Yallerj dii kumarj nelierj nuɔ ŋ huɔŋga-na, ku yaa daaku: nelnyulmu, hɔfɛlle, yaafɛlle, hɔhɪnanja, hujarre, fafaarjgu, viisinni,

23 hɛhɛŋo, gbãŋgbãmuŋgu. Anjnamma sa ciina nifanni-i daani-i.

24 Bamarj hũyãa *Kirsã maama-i, ba gbuu ba kusũnnij-maama-i baa ba hɔbabalammu-i *daanjan-na ko-ni hiere.

25 Da kuɔ ii dii tɛna Diilonj-Yalle tɛnamma, i saaya i tie ce diŋ taaranj i tie ce kumarj.

26 Yaarj i nanna bombolma-i baa ãntaaramma-i baa nenemuŋgu-i i hɔlma-na.

6

Yaarj i tie kaya i-naa

1 Tobin namaa, *Diilonj-Yallerj yerj baa namaa namarj, da na da molo ce kuubabalaarjgu, na bel-o da hɛhɛɛ na dii-yo hũmefafalle-na. Aa na bel na ferɛ unarj nuɔ ŋ baa ji suur fuɔ nallu-na.

* 5:14 Buolmarj-sebɛ (Lévitique) 19.18

² Taa na kāyā na-naa. *Kirsa taara ku yaa na wulaa.

³ Uman̄ duɔ tuɔ ne wuɔ sɪ u temma si dii, a ne da u sie gbāa cii muonu can̄ga, kutien̄o t̄aal u fere.

⁴ Nelīn̄o nelīn̄o, u ne fuɔ ferēn̄ ciluɔ-i u ne. Duɔ da u faa, u gbāa tuɔ muo u p̄amp̄inan̄ga-i a saa baa fuɔ ferēn̄ ciluɔ-i; nga u baa muo-ka wuɔ fuɔ b̄oyaa mel̄-na.

⁵ Nelīn̄o nelīn̄o baa u yun̄-maama.

⁶ Uman̄ duɔ tuɔ hel u wan̄ Diilon̄-nelma-i baa-ni, kutien̄o saaya u da kunan̄gu η nagān̄-niini-na.

⁷ Baa na t̄aal na fere: Molo sie gbāa b̄in̄ Diilon̄o yaan̄ga-i. Da η duu kuman̄, η ji kar ku yaa-i.

⁸ Uman̄ duɔ vaa u fere baa kuman̄ d̄olaanun̄ fuɔ fere, ma ka wuo-yo; nga uman̄ duɔ vaa u fere baa kuman̄ d̄olaanun̄ Diilon̄-Yalle-i, di ka p̄ā-yo baa cic̄lma man̄ sa t̄ien̄ dede.

⁹ Baa na yan̄ i k̄ūma sen̄ baa ānfafamma cem̄ma-i. I k̄ūn̄ da ma saa kara, i ka da i maacem̄ma sully-i dun̄ saaya du da huɔnḡu man̄ nuɔ-i.

¹⁰ Terien̄gu fan̄gu-na, die da i fere huɔnḡu huɔnḡu, i saaya i tie ce ānfafamma-i nuɔmba-na hierē, ku huraa baman̄ dii Diilon̄-d̄un̄-baamba horre-na.

Andaperien̄gu

¹¹ Muɔm̄ei h̄uyāa ta mi nyeḡēn̄ fiēfiē-i-na baa mi ferēn̄ nan̄ga, na saa da m̄ei nyeḡēm̄ma dii wagaga.

¹² Baman̄ guoraan̄-nan̄ wuɔ na *jā, ba sa taara nelbiliem̄ba bigāan̄-ba *Kirsa kulīngu maama-na *daan̄gu-na, ku'i cie. Ba taara yerre yon̄.

¹³ Baman̄ kuuyen̄ *j̄amman̄-k̄ūngu-i daaba-i wuɔ *ānj̄inamma, bafamba fere-i ba sa wuɔ ānj̄inamma-i. Nga ba guor-na da na jā aa ba da ba gbelīn̄ ba fere.

¹⁴ Muɔ fuɔ, mi sa gbelīn̄ mi fere, nga mi gbelīn̄ Itien̄o-i Yesu-Kirsa yaa u diei yon̄. U yaa siyaa ba ko-yo i solaan̄gu-na. Fuɔ kulīngu yaa cie miwaan̄o b̄imb̄inni nuon̄gu hel muɔ-na; ni sa tiraa gbāa yuu-mi baa w̄eima.

¹⁵ Terien̄gu fan̄gu-na, η *j̄āa o, η saa jā o, yun̄gu si dii-kuɔ. Kuman̄ yun̄gu, ku yaa η ce nelf̄el̄en̄ nuɔ.

¹⁶ Baman̄ wuɔyaan̄ h̄ūmel̄ daade-i hierē, Diilon̄o f̄ē ba h̄ōmmu-i aa kāyā-bei, ba yaa Diilon̄-baamba-i kelkel.

¹⁷ P̄aduɔn̄a man̄ mi k̄ūma-na, a pigāan̄ wuɔ Yesu nol̄n̄ muɔ, molo baa tiraa u mull̄en̄-mi.

¹⁸ Tobin̄ namaa, Itien̄o-i Yesu-Kirsa u kāyā-nei hierē. Ma ce dumaa.

Polŋ nyegāaŋ sebe maŋ hā Efesitaamba-i Nelmuoyamma

Polŋ taa u nyegēŋ sebe daayo-i u waa kaso. U nyegāaŋ-yo hā Diilonŋ-dūŋ-baamba maŋ waa Efesi. Ba hōlma-na, *Yuifubaa-ba waa, *niēraamba bi waa. Pol taa u taara ba hieroŋo-i ba suō Diilonŋo kusūŋgu-i ku yaa ku ka gbāa kāyā-bei ba tēnamma-na.

Diilonŋ uŋ taa u taara mamaŋ aa miwaaŋo suō duō donŋ, u waaŋ ma yaa pigāaŋ-ba sebe domma-na; wuō Diilonŋo ciēra *Kirsā yaa ka waa bīm̄bīnni-i hiere ni yuŋgu-na baa nuōmba-i hiere ba bi yuŋgu-na; a ce dumaanŋo-na, bamaŋ hūyāa Yesu-Kirsā maama-i, Yuifubaa-ba-i baa niēraamba-i hiere, ba ciē baaduōmba fiefiē-i-na (sap. 1-3).

Diilonŋ-dūŋ-baambaŋ saaya ba bel ba-naa dumaa, u nuŋgu hii kufanŋu-i; wuō ba yaŋ ba maama ta ma dōlnu ma-naa, ba ta ba kāŋ ba-naa aa bi ta ba kāŋ Diilonŋo-i (sap. 4-6).

Jaaluŋgu

¹ Muō Pol, Yesu-Kirsā *p̄p̄uorbilonŋ muō ŋaa Diilonŋ uŋ'a ma ce dumaa. Muōmei nyegāaŋ sebe daayo-i da mi hā namaa namanŋ hūyāa Yesu-Kirsā maama-i Efesi-i-na a ce Diilonŋ-dūŋ-baaŋ namaa.

² I To-i Diilonŋo-i, baa Itieŋo-i Yesu-Kirsā-i, ba kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Diilonŋ uŋ ciē baa-ye dumaa Yesu-Kirsā barguō-i-na

³ Yaanŋ i tie tuōlnu Diilonŋo-i, Itieŋo-i Yesu-Kirsā To-i. Inŋ yeŋ horre-na baa *Kirsā-i, u ciē baa-ye aa hā-ye darciiluŋgu-i ku sīnni-na hiere dōrō-i-na.

⁴ Aa Diilonŋo suō duō jīna miwaaŋo-i, u yufelle naa hel-yiē i diē waa fuō baaŋ miē Kirsā barguō-i-na. U ciē mafamma-i i diē waa welewele u yaanŋa-na cālmuō baa waa-yiē.

⁵ I maama dōlaanu-yuō, a ce dii ku domma-na, u taa u taara u ce-ye u bisālŋ miē Yesu-Kirsā barguō-i-na.

⁶ Terieŋgu fanŋu-na, yaanŋ i tie jaal Diilonŋo-i wuō u firinu u huōŋga-i baa-ye cor a hā-ye u Bēduōla-i.

⁷ U yaa ciē tāmmanŋ-kūŋgu a sāa i yunni-i aa pir i āmbabalma-i. Diilonŋo pigāaŋ-ye u fafaanŋu-i dumei ku sīnni-na hiere.

⁸ U firinu u huōŋga-i baa-ye a ce-ye nelnurāaŋ miē baa cēcēmuntaanŋ miē.

⁹ U pigāaŋ-ye u kusūŋgu-i. Anfafamma maŋ waa u huōŋga-na dii ku domma-na, u pigāaŋ-ye baa-ma.

¹⁰ Ma cemmaŋ-huōŋ da ku hi, u ka ce-ma: U ka tigiin dōrbīm̄bīnni-i hiere baa hīēmaŋ-niini-i aa haa Kirsā-i ni yuŋ-nu.

¹¹ Diilonŋo hielaa u yufelle yiē dii ku domma-na a saanu baa fuōŋ taaranŋ ku ce dumaa. Diilonŋo ce weima-i hiere kuŋ dōlaanu fuō dumaa. Terieŋgu fanŋu-na inŋ yeŋ Kirsā horre-na, uŋ pāa nuŋgu maŋ baa-ye, u hāa-ye baa-ku.

¹² A ce dumaanŋo-na, miē maŋ haa i nanŋa-i Kirsā-i-na igēna, yaanŋ i tie gbēleŋ Dombuō-i.

¹³ Namaa fere-i nanŋ bi nuō ninsoŋo-i, nanŋ nuō koŋkor-*Neldōdōlma-i, na hūyāa Kirsā maama-i. Nanŋ hūyāa-ma dumaanŋo-na, Diilonŋo dāanya-nei baa u *Yalle-i uŋ ŋa naa pā dimanŋ nuŋgu-i baa-na.

14 Di yaa f1eŋ i həmmu-i wuə Diilonŋ duə ji kor-e gbula i ka da i nielūə-i. Terienŋu fanŋu-na, yaanŋ i tiε jaal Dombuə-i.

Pol caara Diilonŋ-i hā Efesitaamba-i

15 Tobinŋ namaa, ku'i ciε minŋ juə nu wuə na haa na nanŋa Itienŋo-i Yesu-i-na aa ta na dəl Diilonŋ-dūŋ-baamba-i hiere,

16 mi sa nanna yinŋu baa Diilonŋo jaalma-i na maama-na. Na maama sa karaanu-miε.

17 Aa mi cārā Itienŋo-i Yesu-Kirsa Diilonŋo-i, i To manŋ fafaanŋu tienŋo-i, wuə u hā-na u *Yalle-i di ce-na nelnurāanŋ namaa a pigāanŋ-na baa-yo na suə-yo dεi.

18 U puur na yufienŋa-i na suə unŋ b1ε-na mamānŋ nuə-i, aa unŋ j1εna ciilu-fafaanŋu manŋ tuə cie u baamba-i na bi suə ku s1nni-i,

19 aa bi tiraa suə unŋ ceŋ maacemma-i baa himma manŋ temma-i u hā miε manŋ hūyāa u maama-i.

20 U siire Yesu-i hiel-o kuomba həlma-na baa hiduəma famma yaa-i a j1na-yuə u caanŋu-na dii dərə-i-na.

21 Yuntēs1nni-i hiere, baa f1ŋgōtes1nni-i hiere, baa nellentes1nni-i hiere ka hel baa himma-i hiere, *Kirsa dii ni dərə. Nelbōmbōmbaa-ba manŋ dii nyunŋo-i-na baa bamanŋ juənŋ biš1nuə-i-na hiere, Kirsa dii ba yunŋ-nu.

22 Diilonŋo haa-yo b1mb1nni-i hiere ni yunŋ-nu, aa bi haa-yo fuə dūŋ-baamba bi yunŋ-nu.

23 Diilonŋ-dūŋ-baamba yaa Kirsa borre-i; ba weima-i hiere ma kāa ka jūŋ u yaa nuə-i. U yaa weima-i hiere miwaanŋo-na.

2

Diilonŋo kuraa-ye gbāŋgbāŋ

1 Dielūə-i-na, na āmbabalma-i baa na cālmuə naa ce-na ŋaa bikuonŋ namaa Diilonŋo wulaa.

2 Na taa na wuə nelbilienŋ temma; naa naa cu *j1na ba yuntienŋo huonŋ-nu. Bamanŋ cīnaana Diilonŋo nunŋu-i u yaa diyaa-ba kuə.

3 Miε fεrε-i ii naa bi waa dumεi; i taa i ce kumanŋ dəlaanu-yiε, i taa i ce i yufienŋ-maama. A ce dumaanŋo-na, Diilonŋo naa ka gāŋ baa-ye ŋaa unŋ kaa gāŋ baa bafamba-i dumaa.

4 Ŋga Diilonŋo hujarre temma si dii, i maama silaa dəlnu-yuə cor,

5 a ce i āmbabalmanŋ ŋa naa fiε ce-ye bikuonŋ miε, u siire-yiε baa *Kirsa-i. Diilonŋo ciε baa-na ku'i ciε na kor.

6 Inŋ suurii Kirsa horre-na, Diilonŋo siire-yiε baa-yo a hiel-e kuomba həlma-na i ka tiε ce i bāanŋu-i baa-yo dərə-i-na.

7 U ciε mafamma-i duə pigāanŋ bamanŋ juənŋ miε huonŋu-na hiere wuə Yesu-Kirsa horre ciε u fa baa-ye cor.

8 Nanŋ hūyāa Kirsa maama-i ku'i ciε Hujarrentienŋo kor-na gbāŋgbāŋ. Namaa cufaluŋgu s1; Diilonŋ-maacemma.

9 U saa ne na ānafamma aa kor-na, ku yaa molo siε gbāa gbēliεŋ u fεrε.

10 Na saa da, Diilonŋo yaa maa-ye aa ce-ye nuəfelaanŋ miε Yesu-Kirsa horre-na i diε tiε ce ānafamma. Anafamma famma-i u tigiinŋ-ma dii ku domma-na i diε tiε ce-ma.

Kirsa horre ciε Yuifubaa-ba-i baa niεraamba ce baaduəmba

11 Ma s1 na suyaa wuə dielūə-i-na na waa *niεraanŋ namaa? *Yuifubaa-ba taa ba b1-na wuə na saa *jā, aa ta ba gbē ba fεrε wuə ba jāa a saa baa pāduəŋa manŋ ba kūəma-na.

12 Huɔŋgu faŋgu-na, naa naa maa *Kirsai-na; na waa niɛraaŋ namaa, na nuŋgu saa waa baa *Isirahel-baamba-i; na nuŋgu saa waa Diilon-nupɔŋgu-na, na saa ta na hiŋ bliŋkɔŋ taalunɔ, aa na saa ta na suɔ Diilonjo-i.

13 Nga fiɛfiɛ-i-na, namaa namaŋ naa gbuu maa Diilonjo-na, naŋ suurii Yesu-Kirsa horre-na, u tamma piyaa-na yuɔ.

14 Yesu-Kirsa yaa juɔ baa yaafɛlle-i. U ciɛ Yuifubaa-ba-i baa niɛraamba ce baaduɔmba. Bigaaru man waa ba hɔlma-na ɲaa dɔŋkɔruɔŋgu ta ku karnubei, u kuu naara-kuɔ.

15 U buraana Yuifu ba *anɲnamma-i baa ma hɔmienja-i hiere, aa gbonu niɛraamba-i baa Yuifubaa-ba-i ce-ba baaduɔmba u horre-na. U juɔ baa yaafɛlle-i jomma famma yaa-i.

16 Kirsa kuu *daaŋgu-na a tigiin niɛraamba-i baa Yuifubaa-ba-i hiere ce-ba baaduɔmba, aa dii-ba ba-naa nuɔ baa Diilonjo-i. U kuu a hiel bigaaru-i ba hɔlma-na.

17 Terienɔgu faŋgu-na, namaa namaŋ naa maa, baa namaa namaŋ naa piɛ hiere, Kirsa juɔ baa yaafɛllen-nelma ji waŋ baa-na.

18 Na saa da, Kirsa ciɛ i hieronjo-i hiere i gbɔa tie piɛ Diilonjo-i *Diilon-Yalle barguɔ-i-na.

19 A ce dumaanjo-na, na sa tiraa na ye niɛraaŋ namaa Diilon-baamba hɔlma-na; na ciɛ Diilon-dɔŋ-baaŋ namaa, gbulgbulgbul.

20 Naa dii ɲaa kpɔŋkparabaa namaa aa Diilonjo ce-na tuɔ ma dubuɔ baa-na. Dubuɔ faŋo-i Yesu *pɔpuɔrbiemba yaa ku tuole-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba-i, aa Kirsa yaa tintɔŋbo-i.

21 Fuɔ yaa bilaaya-kuɔ ku yiɛra ku gbeini-na ta ku yuure ku kɔ da ku ce Diilon-dɔŋgu.

22 Namaa naŋ bi yeŋ Kirsa horre-na, na nuŋgu dii dɔŋ daaku-na. Diilon-Yalle dɔŋgu yaa ka waa dɔŋgu faŋgu-i.

3

Polɔ saaya u ce maacemma manɔ

1 Ku'i ciɛ muɔ Pol, baŋ diyaa muɔmi manɔ kaso-i-na wuɔ mi waan Yesu-Kirsa maama-i baa *niɛraaŋ namaanjo-i, mi ta mi cɔrɔ Diilonjo-i mi hɔ-na.

2 Diilon uŋ ciɛ baa-mi a hɔ-mi maacemma manɔ, wuɔ mi ce-ma a kɔyɔ-nei, na saa bi yaŋ nelma famma-i numma.

3 Diilonjo pigaaŋ-mi u kusɔŋgu-i. Mi hii dii mi nuŋgu-i cellɛ nelma famma-na baa-na cor.

4 Da na kalaŋ mi sebe-i, na ka da miŋ suyaa Diilonjo kusɔŋgu-i dumaa a kɔ *Kirsa maama-na.

5 Nelma famma-i, Diilonjo saa naa pigaaŋ yiinataamba-i baa-ma. Nga fiɛfiɛ-i-na, u *Yalle pigaaŋ Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa fuɔ fɛrɛŋ baamba-i baa-ma hiere.

6 Nelma famma yaa daama wuɔ: Niɛraaŋ namaanjo-i naŋ suurii Yesu-Kirsa horre-na, *Neldɔdɔlma ciɛ na da na wuɔ ciiluduɔŋgu baa *Yuifubaa-ba-i, na ciɛ baaduɔŋ namaa baa Yuifubaa-ba-i; Diilon uŋ pɔa nuŋgu manɔ, na nuŋgu dii-kuɔ.

7 Diilonjo-i bibienjo! U ciɛ baa-mi a ce-mi Neldɔdɔl daama watien muɔ.

8 ɲ siɛ suɔ wuɔ Diilon-dɔŋ-baamba-i hiere ba bɔyaa muɔmi nuɔ-i, ɲaa Diilonjo ciɛ baa-mi aa hiel-mi mi da mi ka waŋ Kirsa anfafamma manɔ maatɔmma sɪ baa niɛraamba-i.

⁹ Aa Diilonɔŋ uŋ ceŋ u kusũŋgu-i dumaa, mi kaala-kuɔ baa nuɔmba-i. U yaa hielaa bĩmbĩnni-i hiere. Dii ku domma-na u yaan nel daama-i u huɔŋ-na.

¹⁰ U cie-ma dumei duɔ ce Diilonɔŋ-dũŋ-baamba da ba pigãan yuntaamba-i baa fõŋgõtaamba manɔ dii dɔrɔ-i-na u cẽcẽmunɔŋgu-i ku sɔnni-na hiere.

¹¹ Mafamma-i daama-i hiere ma waa u huɔŋga-na dii ku domma-na. U cie Itienɔ-i Yesu-Kirsa ce ma yaa daama-i.

¹² Inɔ yey baa Yesu-Kirsa-i aa tiraa haa i nanɔga yuɔ, i ka da holle pie Diilonɔŋ-i.

¹³ Terienɔŋu fanɔgu-na, jande, minɔ ceŋ sũlma manɔ na maama-na, baa na yanɔ ma seŋ na kũɔma-i. Sũlɔ daama yaa ka ce na ce bɔi.

Polɔ cãranɔ kumanɔ Diilonɔŋ wulaa

¹⁴ Ku'i cie mi ta mi dũuna i To-i Diilonɔŋ yaanɔga-na aa ta mi cãrã-yuɔ.

¹⁵ Tonaamba-i hiere dɔrɔ-i-na baa hĩɛma-na ba tosnĩni hilaa u yaa nuɔ-i.

¹⁶ Wuɔ uŋ yey nelbuɔ, u ce u *Yalle dii holle nei.

¹⁷ Aa nanɔ haa na nanɔga-i *Kirsa-i-na, u ce u maama yu na hõmmu-i. U kãya-nei na nanɔ kaasĩnni u hũmelle-na aa nelnyulmu da muntĩɛnammu na hõmmu-na,

¹⁸ ku yaa Diilonɔŋ-dũŋ-baanɔ namaanɔ-i hiere na kũŋgu-na, na ka gbãa suɔ Kirsa nelnyulmu nolaanɔŋu-i.

¹⁹ Kirsa nelnyulmu manɔ cuu nelbiliemba hõmmu-i, mi cãrã Diilonɔŋ-i wuɔ u kãya namaanɔ-i na suɔ mu yaanɔga-i, ku yaa na hõmmu ka gbuu yu baa Diilonɔŋ maama-i.

²⁰ Umanɔ gbãa hã-ye cor inɔ cãrã kumanɔ baa inɔ jɔguɔŋ-ma dumaa a saanu baa u fõŋgũɔ manɔ ciɛŋ maacemma-i i hõmmu-na,

²¹ jaaluŋgu gbĩɛ baa u yaa-i Diilonɔŋ-dũŋgu-na yinni manɔ jonɔ Yesu-Kirsa barguɔ-i-na! Ma cie.

4

Diilonɔŋ-dũŋ-baamba dii baaduɔmba

¹ Jande, terienɔŋu fanɔgu-na, banɔ diyaa muɔmi manɔ kaso-i-na wuɔ mi cãa Itienɔ-i, mi cãrã-nei, yaan na wuɔsaanɔŋu saa baa Diilonɔŋ uŋ taaranɔ-kuɔ dumaa.

² Taa na hiere na fɛɛ aa na waa hĩɛhĩɛ baa na-naa. Baa na yanɔ na hõmmu ta mu huol. Taa na dɔl baa na-naa aa umanɔ duɔ ce umanɔ kumanɔ, kutienɔ tiil-ku namanɔ-temma.

³ *Diilonɔŋ-Yallenɔ cie na ce kuuduɔŋgu dumaa, gbãanɔ yaafɛlle ce na tĩɛ dumei.

⁴ *Kirsa borre dii di diei yonɔ, Diilonɔŋ-Yalle-i di bi diei ŋaa Diilonɔŋ uŋ cie na haa na nanɔga-i nelduɔma diei nuɔ dumaa.

⁵ Itienɔ dii u diei pe, aa na hũyãa nelduɔma diei, aa *batɛmu duɔŋo yaa nanɔ daa-yo.

⁶ Diilonɔŋ bi dii u diei, aa u yaa i hieronɔ-i hiere i To-i. U yaa i yuŋ-nu hiere. U bie i hieronɔ-i hiere u ce u maacemma-i, aa waa i hieronɔ-i i hõmmu-na.

⁷ Ŋga i hieronɔ-i hiere, Kirsa cie baa-ye a hã-ye i de-i-deŋ maacemma a saanu baa uŋ taaranɔ-kuɔ dumaa.

⁸ Ba nyɛgãanɔ fuɔ maama'i Diilonɔŋ-nelma-na wuɔ:

«Uŋ nyugãanɔ kã dɔrɔ-i-na,

u kãa baa kasobiemba

*aa u calaa bĩmbĩnni hã nelbiliemba-i.**

⁹ A ne da da ba cira: «U nyugãanɔ kã dɔrɔ-i-na» ku pigãanɔ wuɔ u hiiriye igẽna hĩɛma-na.

* 4:8 Gbeliemãnɔ-nalãanɔŋu (Psaume) 68.19

10 Uman̄ hiiriye, uuduŋo fan̄o yaa tiraa bir nyugūŋ kā dərɔ-i-na duɔ gbāa duɔ gbuo terni-i hiere.

11 U yaa hāa nuɔmba-i ba da-ba-den̄ maacemma: U cie banamba Yesu *pɔpuɔrbiema, aa ce banamba ta ba ce u pɔpuɔrŋu, banamba *Neldɔdɔlma waraamba aa banamba tayaanaaba sisɔ Diilonelpigāataamba.

12 U cie ma yaa-i a ce Diilon̄-baamba ta ba gbā ba ce u maacemma-i ba kāyā ba-naa ba nan̄ kaasinni Diilon̄-hūmelle-na.

13 Mafan̄ da ma ce, i ka suɔ Diilon̄-Bieŋo-i hiere kuuduŋgu aa hūu u maama-i. I ka ce habɪncuɔŋ miɛ Diilon̄-hūmelle-na a tie suɔ wɛima-i hiere Kirsa temma-i.

14 I sie tiraa waa ŋaa bisālŋ miɛ nuɔmba ta ba tāal-e ba pira-yie Diilon̄-hūmelle-na ŋaa fafalmuŋ wuɔraŋ mu bɪŋ baa beŋo dumaa hūmmaŋ dərɔ. Nuɔmba sie tiraa ta ba gbā ba guɔl i gbeini-i.

15 Ŋga yaan̄ nelnyulmu waa i ninsoŋo wamma-na, ku yaa i ka bie Kirsa maama-i hiere. U yaa i yun̄gu-i aa miɛ i waa u borre-i.

16 Fuɔ yaa cie i bel-i-naa fafamma bel daama temma-i tie kāyā i-naa; nelieŋo nelieŋo baa u maacemma. Die tie ce i maacemmambaa-ba-i man̄ saaya ma ce dumaa, ŋ da kunaŋgu naara-yie aa ŋ da i nan̄ kaasinni fafamma nelnyulmu-na.

Anfɛleŋo

17 Miŋ gbu mi cārā kuman̄ na wulaa Itieŋo yerre-na ku yaa daaku: Jande, baa na tiraa na ta na ce ŋaa baman̄ sa suyaan̄ Diilon̄o-i ban̄ cen̄ dumaa. Yun̄gu si dii ba ānjɔguɔma-na.

18 Ba nyaayā ba fɛɛ aa ba sa bi tiraa suɔ bɪŋkūŋgu; a ce dumaan̄o-na ba nungu si dii Diilon̄-horre-na. Ba ānjɔguɔma cuure aa yan̄-ba.

19 Ba sa suɔ ban̄ bɪŋ kuman̄ senserre-i; a ce dumaan̄o-na ba maacemma yaa tilāsinni-i; ba naa ma yaa-i ba wuo juuru-i.

20 Na suyaa *Kirsa-i baa ma yaa wɛi?

21 Mi suyaa miɛ na nuɔ u maama-i aa ba hāalāyā-nei baa ninsoŋo man̄ dii u hūmelle-na

22 wuɔ na nanna na āncɔlɔmma-i. Nan̄ taa na ce maman̄ dɛlɔɔ-i-na, na hiel na gboluŋgu mɛi. Ambabalma cemma taa ma dɔlnu-nei ŋaa bige-i! Ma yaa taa ma dii-na hūmebabalalle-na.

23 Aa bi hāalā-nei wuɔ na yan̄ *Diilon̄-Yalle bir na ānjɔguɔma-i.

24 Wuɔ na bie Diilon̄-huŋga a ce nuɔfelaan̄ namaa aa ninsoŋo ce na waa nelviin̄ namaa baa nuɔfafaan̄ namaa.

25 Terieŋgu fan̄gu-na, hielaan̄ na nan̄ga coima-na. I cie duduɔŋ-baan̄ miɛ, a ce dumaan̄o-na na hieroŋo-i hiere na saaya na ta na wan̄ ninsoŋo-i baa na-naa.

26 Uman̄ u huɔŋ da ka guɔla, u bel u fɛɛ u baa ji ce cāl. Aa u gbāŋ u hiire u huɔŋga-i aa bāan̄-yufelle suɔ da di suur.

27 Baa na yan̄ *Sitāni da mumbelmu nei.

28 Uman̄ duɔ tuɔ cuo, u yan̄ cuoyun̄gu-i aa u sieya u napuɔŋa-i a taara u yerren̄-kūŋgu aa bi da kāyā sūntaamba-i.

29 Baa na yan̄ āndababalaan̄gu diei hel na nunni-na. Nelma man̄ gbāa kāyā tobimba-i aa dii sireiŋa-bei, na ta na wan̄ ma yaa-i.

30 Baa na guɔla Diilon̄-Yalle huɔŋga-i, Diilon̄o dāanya-nei baa di yaa-i tuɔ cie kon̄kor-yiin̄gu-i.

31 Baa na ta na nyɔ na nonni-i baa na-naa. Yaan̄ yavāale-i baa hɔdulle-i. Yaan̄ ijieni-i baa tuosinni-i. Nieŋ āmbabalma-i ma sinni-na hiere aa na yan̄-ma.

³² Taa na ce ɗanfafamma na-naa nuɔ aa na ta na ce hujarre na-naa nuɔ. Taa na ce jande na-naa nuɔ ɗaa Diilonɗ uɗ ciɛ jande nei dumaa Kirsa barguɔ-i-na.

5

Na weima-i hiere ma saaya ma waa cecerma-na

¹ Namei Diilonɗ-bisãlɗ namaaɗo-i, na maama sa suɔ aa dɔlnu-yuɔ. Terienɗu fangu-na, gbãaɗ na ta na ce u temma.

² Nelnyulmu saaya mu ta na weima-i hiere ma yaan-na *Kirsa temma-i. Kirsa dɔlaa-ye fuɔ a ji hũu-ma ku i maama-na. U pãa u fere, a ce u fere tãmmaɗ-kũngu maɗ dɔlaanɗ Diilonɗo-i.

³ Namaaɗo-i Diilonɗ-baaɗ namaa, a ce dumaanɗo-na bɗɗwosĩnni-i baa pɔpɔrsĩnni-i ni sɗnni-na hiere ka hel baa cãcaaya-i mi sa taara mi nu ni maama na hɔlma-na.

⁴ Tɗlãsínniɗ-ãndaanɗu saa bi saaya ku hel na nunni-na, baa miminsĩnniɗ-ãndenni-i ka hel baa ɗndasɔsɔnni-i hiere. Yaan aa na ta na jaal Diilonɗo yaa.

⁵ Na saa da, da ɗ ta ɗ ce cãcaaya-i, kuu dii ɗaa ɗ yaan Diilonɗo-i aa ta ɗ kuye ɗ yufien-ɗiini, a ce dumaanɗo-na bamaɗ ciɛɗ cãcaaya-i, baa bɗɗwosĩnni-i, baa pɔpɔrsĩnni-i, ba siɛ da munsuurmu Kirsa-i baa Diilonɗo-i ba nelle-na.

⁶ Baa na yanɗ ba tãal-na baa nelsɔsɔmma pira-nei. Daaku temma yaa ciɛɗ Diilonɗo tuɔ gãɗ baa ɗnyagarmantaamba-i.

⁷ Terienɗu fangu-na, baa na cu ba huonɗ-nu.

⁸ Dɗelũɔ-i-na, naa naa waa kukulma-na; fiɛfiɛ-i-na, naɗ yey Itienɗo horre-na, naa dii cecerma-na. A ce dumaanɗo-na, taa na wuɔ ɗaa cecermanɗ-biemaɗ wuɔ dumaa; ba hɔmmu kuɗɗ.

⁹ Cecermanɗ-bisãlmba ɗncemma yaa ɗanfafamma, baa viisĩnni, baa nin-sowalle.

¹⁰ Gbãaɗ na ta na suɔ kumaɗ dɔlaanɗ Itienɗo-i.

¹¹ Baa na dii na gboluonɗu kukulmaɗ-maacemma-na; belle si dii-mɛi. Yaan aa na ta na firre bamaɗ ciɛɗ-maɗ.

¹² Baɗ fuo ba ce mamaɗ; senda-weima; ma siɛ gbãa waɗ.

¹³ Na saa da, da ɗ firre moloɗo-i, uɗ ceɗ mamaɗ ɗ da ma hilaa hiere bomborma-na.

¹⁴ A ne da weinɗ da ma hel bomborma-na, ma kaala nuɔmba-i hiere ba wulaa. Ku'i ciɛ ba'a:

«Duɔfũmmuntie, sire!
Sire ɗ hel kuomba hɔlma-na
Kirsa ka pa baaɗu nie.»

¹⁵ Terienɗu fangu-na, niɛɗ na wuɔsaanɗu-i torro. Baa na ta na ce bisãnsĩnni, taa na ce bɗncɔmma.

¹⁶ In yey yinni maɗ nuɔ-i daani-i, yifafanni sɗ. A ce dumaanɗo-na, vaanɗ na fere baa kuufafaanɗu cemma-i. Baa na gonya ɗnsɔsɔmma.

¹⁷ Baa na ce bisãnsĩnni, yaan aa na taara Itienɗo huɗɗa-i na suɔ-ka.

¹⁸ Baa na ta na nyɗɗ kolma-i na ye. Kongbuolaanɗu bɗɗna nɗliɛɗo. Yaan *Diilonɗ-Yalle yaa ta di yu na hɔmmu-i hɔnni maɗ jonɗ.

¹⁹ Diilonɗ-Yallenɗ diyaa neini maɗ na nunni-na, taa na hãl-ni na dii sireinɗa na-naa nuɔ. Taa na hãl gbɗɗliemaɗ-neini-i na tuɔlnu Itienɗo-i baa huɗɗa diei.

²⁰ Taa na jaal i To-i Diilonɗo-i hɔnni-na hiere baa weima-na hiere Itienɗo-i Yesu-Kirsa maama-na.

Diilonɗ-dũɗ-baaɗ ansorɗe

²¹ Niɛɗ *Kirsa-i aa na ta na siɛ na-naa wulaa.

²² Caan namaa, taa na sie na bɔlbaa-ba wulaa ŋaa nan sie Itienjo wulaa dumaa.

²³ Na saa da, bibienjo yaa cienjo yungu-na ŋaa Kirsan yen Diilon-dünj-baamba yungu-na dumaa. Diilon-dünj-baamba yaa fuɔ borre-i aa fuɔ u ce ba konkortienjo.

²⁴ A ce dumaŋjo-na, cienjo saaya u tuɔ sie u bɔlɔ wulaa weima-na hiere ŋaa Diilon-dünj-baamba sie Kirsa wulaa dumaa.

²⁵ Bolaan namaa, taa na dɔl na caamba-i ŋaa Kirsan dɔlaa Diilon-dünj-baamba-i dumaa aa hüu-ma ku ba maama-na

²⁶ a bɔ-ba ba den hã Diilonjo-i baa-ba. U cie u nelma-i baa hümma a caya-bei da welewele

²⁷ ba da ba ta ba ne fafamma u yaanŋa-na; dugaanŋu baa waa molo-na, unan küɔma baa yii iyiemba, aa cãlmuɔ baa bi waa molo-na.

²⁸ Bibienjo saaya u yan u cienjo maama ta ma dɔlnu-yuɔ dumɛi ŋaa fuɔ fɛɛɛn küɔma maaman dɔlnuŋ-yuɔ dumaa. Uman duɔ tuɔ dɔl u cienjo-i, kuu dii ŋaa u dɔl u fɛɛɛ.

²⁹ Na saa da, ŋ sie gbãa bigãan ŋ fɛɛɛ, ŋga ŋ taara niwuoni ŋ hã ŋ fɛɛɛ aa ta ŋ ne ŋ fɛɛɛ fafamma ŋaa Kirsan nen Diilon-dünj-baamba-i dumaa.

³⁰ Ba yaa mienjo-i aa miɛmɛi Kirsa küɔma-i.

³¹ Ma nyegãan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Ku'i cie bibienjo ka yan u to-i baa u nyu-i aa waa baa u cienjo ba gbonu ce kuuduŋgu.*»*

³² Nel daama tuole dii purru. Muɔ fuɔ, mɛi ciera ma vii Kirsa yaa-i baa Diilon-dünj-baamba-i.

³³ Ŋga ma bi vii namaanjo-i: Bibienjo bibienjo, u saaya u tuɔ dɔl u cienjo ŋaa un dɔl u fɛɛɛ dumaa; aa cienjo cienjo, u tuɔ sie u bɔlɔ wulaa.

6

Bɛncuɔmba-i baa ba bisalmba-i ban saaya ba waa dumaa

¹ Bisãlŋ namaa, taa na nu na bɛncuɔmba nunni-i ŋaa Itienj un taaran-kuɔ dumaa, ku'i faa. Namaa maama yaa mafamma-i.

²⁻³ «*Ta ŋ kan ŋ to-i baa ŋ nyu-i ku yaa ŋ huŋga ka fɛ aa ŋ ka da yinni hɛma-na.*»* Nelma famma yaa Diilon-ãnjɛnadielãmma man baa nupãlle-i.

⁴ Bientobaa namaa, baa na ta na du na bisãlmba hɔmmu-i, yaan aa na nuola-bei fafamma, na dii nelfafamma ba tũnni-na ŋaa Itienj un taaran-kuɔ dumaa.

Kɔraamba-i baa ba yuntaamba-i ban saaya ba waa dumaa

⁵ Kɔraan namaa, taa na nu na yuntaamba nunni-i, aa na firnu na hɔmmu-i baa-ba na ta na kãn-ba ŋaa nan ceŋ dumaa baa *Kirsa-i.

⁶ Baa na ta na ce ba yufellen yon ba da ba dɔl-na. Nan yen Kirsa kɔraan namaa, friinun na hɔmmu-i na ta na ce Diilon un taaran kuman.

⁷ Flɛn na hɔmmu-i baa ba maacemma-i. Baa na ta na ne-ma ŋaa nelien-maama, taa na ne-ma ŋaa Itienjo maama.

⁸ Na saaya na suɔ wuɔ kɔriɛn nuɔ o, kɔriɛn nuɔ sl o, nin cie ãnfafamma man, Itienjo ka pã-ni baa-ma.

⁹ Yuntaan namaanjo-i, taa na bi ce maaduɔma yaa-i baa na kɔraamba-i. Baa na ta na nuola-bei. Na saaya na suɔ wuɔ namaa baa bafamba-i hiere Yunteduŋjo'i dii-nɛi dɔrɔ-i-na. Aa Yuntienjo fanjo sa ce ciɛluɔ.

* **5:31** Miwaanjo jɛnamman-sebe (Genèse) 2.24
tiyemman-sebe (Deutéronome) 5.16

* **6:2-3** Helman-sebe (Exode) 20.12; Anjɛnamma

Diilonj uŋ hāa-ye bercebimbinni maŋ

¹⁰ Mamanj tlyāa ma yaa daama: Itienjo fōŋgūo temma sī, a ce dumaanjo-na yaan na fōŋgūo tuo hel u yaa nuo-i.

¹¹ Diilonj uŋ hāa-na bercebimbinni maŋ, biyaan-niŋ na tereŋ na yiera, ku yaa *Sitāni sie gbāa yii baa-na.

¹² Na saa da, i sa gāŋ baa nelbiliemba, i gāŋ baa jlnabaa, baa kartaamba, baa hiriemba, baa isuotaamba.

¹³ Terienju faŋgu-na, Diilonj uŋ hāa-na bercebimbinni maŋ hiere, biyaan-niŋ; baa na yaŋ ku diei! Ku yaa Sitāni duo diire-nei yiinju yiinju, na yiera ku diei nuo. Ma ka dōl-na.

¹⁴ Siireŋ na tereŋ na yiera: Na ce ninsoŋo-i ŋaa kpaŋkpaanju na pēyē na nageiŋa-i, aa na ce viisinni-i ŋaa kolluŋ-joŋgoruo na dii.

¹⁵ Na ce *Neldōdōlma wamma-i ŋaa naatenni na dii na gbeini-na; yaafelle da ma yaa nuo-i.

¹⁶ Naŋ hūyāa Yesu-Kirsa maama-i baa huŋga maŋ, taa na cīnnu na fere baa huŋga faŋga yaa-i hōnni-na hiere *Bigāarāŋo heiŋa baa ji hi-na.

¹⁷ Cieŋ Diilonj-kororo-i ŋaa kolluŋ-cucūŋgu na dii na yunni-na, aa na bie *Diilonj-Yalle jigāŋga-i, ka yaa Diilonj-nelma-i.

¹⁸ Diilonj-Yalle barguo-i-na, taa na gbu na cārā Diilonjo-i weima-na hiere. Vaan na fere baa Diilocārälle-i aa na ta na cārā na hā Diilonj-dūŋ-baamba-i hiere.

¹⁹ Taa na bi cārā na hā muŋo-i, wuo u kāyā-mie, da mi puur mi nuŋgu-i da mi waŋ Neldōdōlma-i huŋgu huŋgu, mi kūōma baa nyereŋ, aa u pigāan-mi miŋ saaya mi waŋ mamanj.

²⁰ Miŋ feŋ mi ye kaso-i-na, ba puōraa muōmei baa nel daama-i. Terienju faŋgu-na, maŋ gbiē ma waŋ dumaa, taa na cārā Diilonjo-i wuo u kāyā-mie mi kūōma baa nyereŋ baa ma wamma-i.

Jaaluperienju

²¹ Mamanj dii bande-i-na, i natobiŋo-i Tisike duo kā, u ka waŋ-ma baa-na na suo miŋ yereŋ mamanj nuo-i. Tisike maama dii kpelle mi huŋga-na, u vaa u fere baa Itienjo maacemma-i.

²² Mi siire-yuo baa ma yaa-i mie u ka waŋ ma yaanŋa-i baa-na a fē na hōmmu-i.

²³ I To-i Diilonjo-i, baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i, ba fē tobimba hōmmu-i aa ce-ba nelnyulmuntaamba baa āŋhūumantaamba.

²⁴ Bamanj gbu ba kuye Itienjo-i Yesu-Kirsa maama-i bāanju-i baa isuŋgu-i, Diilo kāyā-bei hiere.

Polɔ nyegáan sebe man há Filiputaamba-i Nelmuoyamma

Pol yaa waan Diilon-nelma-i baa Filiputaamba-i ba nu-ma aa húu-ma (Pɔpuar. 16.11-40). Ku huonɔ-*na*, baa bel-o dii-yo kaso Yesu maama-*na*. Filiputaan baa hiel moloŋo ba hólma-*na* baa conɔgoruonɔ u ká ka há Pol dii kaso-i-*na*. Ba bí naacoloŋo-i Epafuloditi. Kufanɔgu maama yaa nu-o-i Pol nyegɛn sebe daayo-i duɔ jaal-ba.

U duɔn a dii sirɛiŋa bei wuɔ ba nyaar *Neldɔdɔlma-*na* aa ba muonu-mɛi terni-*na* hiere. Wuɔ ba ta ba hiire ba fɛrɛ ŋaa Yesuŋ taa u hiire u fɛrɛ dumaa (sap. 1-2). U gbuɔya-bei wuɔ ba bel ba fɛrɛ coikartaamba-*na*, wuɔ da ŋ haa ŋ nanɔa-i Yesu-i-*na*, ku yaa gbáa ce-ni nelviin nuɔ Diilonɔ yufelle-*na*, Yuifu ba Diilon-húmelle wuɔsaanɔ sɪ (sap. 3). U bi piye baa-ba wuɔ ba yan aa ba nu nu-ba-naa ba ce Itienɔ maacemma-i (sap. 4).

U sebe huonɔ-*na* hiere, u diyaa sirɛiŋa Diilon-dún-baamba-*na* wuɔ ban yen Itienɔ horre-*na*, ba ta ba nye. Wuɔ Yesuŋ háa-ye kumanɔ, ku maaraa bímbinni-i hiere, a ce dumaanɔ-*na* umanɔ duɔ haa u nanɔa-i yuɔ weima-*na* hiere, kutienɔ huonɔa gbáa fɛ.

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, muɔ baa Timote, miɛmɛi nyegáan sebe daayo-i. Yesu-Kirsa cáaraan miɛ. I nyegáan-yo die há namaa naman húyáa Yesu-Kirsa maama-i a ce Diilon-dún-baan namaa Filipu-i-*na*, baa na yaataamba-i, baa baman káayán-bei ba maacemma-*na* Diilon-dúnɔ-*na*.

² I To-i Diilonɔ-o-i, baa Itienɔ-o-i Yesu-Kirsa-i, ba káyá-nei bɔi aa fɛ na hɔmmu-i.

Polɔ carán kumanɔ u há Filiputaamba-i

³ Da mi jɔguɔn na maama huonɔgu huonɔgu, mi jaal Diilonɔ-o-i ma yerrenɔ.

⁴ Da mi ta mi cará Diilonɔ-o-i mi há-*na* huonɔgu huonɔgu, mi huonɔga fɛ da yogogo.

⁵ Nan diyaa na nanɔa-i baa-mi *Neldɔdɔlma wamma-*na*, a don dii yidieláŋgu man nan nuɔ Diilon-nelma-i, ji hi baa nyungo, ku'i fɛn mi huonɔga-i.

⁶ Mi suyaa kerre miɛ Diilon un duɔn maacenfaamma man na hɔmmu-*na*, u sie yan-ma boluonɔgu. U ka ce-ma ka bál-ma Yesu-Kirsa jomman-yiinɔgu-*na*.

⁷ Na maama dii kpelle mi huonɔga-*na* cor, a ce da mi ta mi jɔguɔn na kúnɔgu-i jɔguɔn daama temma-i, mi ninsonɔ. Diilon un cie baa-mi aa há-mi maacemma man, na káayá-miɛ mi ce-ma. Na káayá-miɛ kaso-i-*na* bande-i-*na*. Miŋ ŋa naa bi waa mi fɛrɛn nuɔ huonɔgu-*na* ta mi wan Neldɔdɔlma-i mi pigáan nuɔmba-i, ba da ba húu-ma wuɔ ninsonɔ, na káayá-miɛ.

⁸ Yesu-Kirsan dɔl-ɛn dumaa, muɔmi bi dɔl-*na* dumɛi, Diilonɔ yaa mi siera.

⁹ Miŋ carán maman Diilonɔ wulaa mi há-*na*, ma yaa daama: Mi taara nan dɔl na-naa dumaa, u yan kunanɔgu ta ku suur-kuɔ ku naara a ce na ta na suɔ ninsonɔ-o-i aa ta na nu nelma-i ma numma-i.

¹⁰ Ku yaa na ka ta na suɔ kumanɔ faa cemma. Mafan da ma ce, molo sie da cá-*na*, na ka waa nelviin namaa ta na cie *Kirsa jomman-yiinɔgu-i.

¹¹ Yesu-Kirsa ka ce na áncemma-i hiere ma fa. Ku yaa ka ce nuɔmba ta ba gbɛliɛn Diilonɔ-o-i aa ta ba tuɔlnu-yuɔ.

Pol weima-i hiere ma kaa ka juŋ Kirsa yaa nuɔ-i

¹² Tobij namaa, mi taara na suɔ wuɔ mamarŋ daa-mi daama-i, ma birii yarŋ aa ce *Neldɔdɔlma kã yarŋ-na.

¹³ A ce dumaarŋo-na, sorosibaa-ba marŋ nieyarŋ *jãmatigi-i a naara nuɔmba-i hiere ba suyaa wuɔ ba diyaa-mi kaso-i-na *Kirsã maama yaa nuɔ-i.

¹⁴ Barŋ bilaa-mi, ku kãayã Diilonŋ-dũŋ-baamba bɔi ba da holle Itierŋo hũmelle-na. Ba wuɔra ba warŋ Neldɔdɔlma-i halle ba sa kãalã nelierŋo baa ma wamma-i.

¹⁵ Mi suyaa miɛ ba hɔlma-na, banamba warŋ Kirsa maama-i baa nenenunŋu, banamba ta ba warŋ-ma baa yelma; ŋga banamba bi dii ta ba warŋ-ma baa hɔfafarŋga.

¹⁶ Kufarŋgu taamba-i mi maama dɔlnu-bei. Ba suyaa wuɔ Diilonŋo ciɛ mi jo Neldɔdɔlma maama yaa nuɔ-i da mi ji kaala-mei baa nuɔmba-i.

¹⁷ Aa yarŋ bamarŋ warŋ-marŋ baa yelma-i, ba huɔya-maama saa fa, ba taara kunarŋgu naara mi mulɛma-i kaso-i-na.

¹⁸ Ŋga ba warŋ-ma baa yelma o, ba warŋ-ma baa hɔfafarŋga o, weima sɩ. Kumarŋ gbãarŋ, Kirsa maama yaa warŋ. Mi huɔŋga fɛ baa ku yaa-i aa mi sie yarŋ ka guɔla.

¹⁹ Mi suyaa miɛ mafamma-i daama-i hiere, na Diilocãrãlle-i a naara Yesu-Kirsã *Yalle ka ce ma dɔl-mi.

²⁰ Mi tɛnaana baa mafamma cemmarŋ-maama-i mi huɔŋga-na aa mi yaarŋga sie ture gbula. Mi suyaa miɛ mi cicɛlma o, mi kuliirŋgu o, mi ka ta mi ce Kirsa yerre ta di du.

²¹ Mei wulaa, da mi waa cicɛlma-i, mi weima-i hiere ma kãa ka juŋ Kirsa yaa nuɔ-i. Da mi bi tiraa ku, mi saa ciɛ.

²² Ŋga da kuɔ da mi tɛ cicɛlma-i mi ka gbãa fa weima, terierŋgu farŋgu-na da ba yuu-mi, mi sa suɔ miŋ ka par mamarŋ.

²³ Da ba cira mi par, mi huɔŋga dii sɔmma hãi: Kanarŋga'a mi ku, kanarŋga'a mi tɛ cicɛlma. A ku ka waa baa Kirsa-i, mi taara ku yaa-i. Ku yaa faa yarŋ.

²⁴ Ŋga namaa maama-na, da mi tɛ cicɛlma, ku ka buɔ-nei.

²⁵ Miŋ suyaa mafamma-i, mi suyaa miɛ mi ka tiraa da huɔŋgu baa-na, a kãyã-nei Diilonŋ-hũmelle-na aa bi fɛ na hɔmmu-i die.

²⁶ Terierŋgu farŋgu-na, da mi ji gbãa hel kaso-i-na bir kã na wulaa, ku ka fɛ na hɔmmu-i Kirsa horre-na aa naara kunarŋgu u jaalunŋu-na.

Vaarŋ na fere baa Diilonŋ-maama-i

²⁷ Kumarŋ gbãarŋ, na ta na wuɔ na saanu baa *Kirsã *Neldɔdɔlma-i. A ce dumaarŋo-na, mi juɔ gbãa kã wa, mi saa ji gbãa kã wa, da mi jaal yuu, mi nu ba'a na bilaa Diilonŋ-maama-i nammu hãi, aa bel na-naa fafamma aa ce kuuduɔŋgu aa vaa na fere baa maacemma-i nuɔmba bɔi da ba nu Neldɔdɔlma-i.

²⁸ Baa na ta na kãalã na bigãarãamba-i, ku yaa ba ka suɔ wuɔ ba kã dãamu-na aa namaa na ta na kã Diilonŋ-nellerŋ. Diilonŋo'i ciɛ mafamma-i hiere.

²⁹ Kumarŋ ciɛ mi ta mi warŋ mafamma-i, Diilonŋo saa ce baa-ye wuɔ i hũu Kirsa maama yorŋ, u bi ciɛ baa-ye wuɔ i mulɛŋ u maama-na.

³⁰ Narŋ ŋa naa da-mi malunŋgu marŋ nuɔ-i, mi dii-kuɔ yogo, na saa bi yarŋ-ma suɔma; namaa na suurii ku yaa nuɔ-i dumandɛ-i-na.

2*Biyaarŋ Yesu-Kirsã gboluonŋu-i*

1 Nanɗ dii sireinja na-naa nuɔ *Kirsaa horre-na, aa u nelnyulmu ta mu fɛ na hɔmmu-i, nanɗ yɛn kuuduɔŋgu baa *Diilonɗ-Yalle-i, nanɗ dɔl baa na-naa aa ta na ce hujarre na-naa nuɔ,

2 da na ta na taara mi huɔŋga fɛ gbarnu, taa na nunu na-naa. Terienɗu fanɗu-na, na saaya na ta na dɔl na-naa aa ce na hɔmmu-i kuuduɔŋgu baa na anɗɔguɔma-i hiere.

3 Da na'a na ce kumaɗ, baa na ce-ku baa yɛlma, baa na bi ce-ku baa bombolma. Yaanɗ aa na ta na hiire na fɛɛ. Taa na jina na fɛɛ banamba huɔŋ-nu.

4 Baa na ta na jɔguɔŋ namaa maama yonɗ; taa na bi jɔguɔŋ banamba maama.

5 Biyaanɗ Yesu-Kirsaa gboluɔŋgu-i:

6 Uu dii kuuduɔŋgu baa Diilonɗo-i dii ku domma-na, ŋga u saa ne kufanɗu-i.

7 U yaanɗ aa ce u fɛɛ ŋaa kɔriɛŋo.

U ciɛ u fɛɛ kuuduɔŋgu baa nelbiliemba-i.

U ciɛ u fɛɛ nelbilonɗo nelbiliemba hɔlma-na.

8 U siyaa hiire u fɛɛ a nu Diilonɗo nunɗu-i aa hɔu-ma ku kulbabalaanɗu-i *daanɗu-na.

9 Ku'i ciɛ Diilonɗo haa-yo dɔrɔ aa hɛ-yo yuntesinni manɗ maaraa yuntesinni-i hiere.

10 U taara bamanɗ dii dɔrɔ-i-na baa hɛma-na baa bamanɗ suurii hɛma-na, ba ta ba dɔuna ba jaal-o.

11 U taara nuɔmba-i hiere ba suɔ-ma aa wanɗ-ma wuɔ:
«Yesu-Kirsaa yaa Itienɗo-i!» a ce i To-i Diilonɗo yerre ce bɔi.

Diilonɗ-dɔŋ-baamanɗ saaya ba waa duma

12 Terienɗu fanɗu-na, mi jɛnaanɗ namaa, minɗ ŋa naa waa baa-na, na taa na nu mi nunɗu-i. Nyunɗo-i-na, minɗ fiɛ'a mii si dii, diyaanɗ kunaŋgu na naara-kuɔ. Vaanɗ na fɛɛ baa na koŋkoro kɔŋgu-i aa na ta na kɔalɔ Diilonɗo-i.

13 Na saa da, Diilonɗ un taaranɗ kumaɗ, u yaa diyaanɗ ku cemmanɗ-maama-i na hɔmmu-na aa hɛ-na ku fɔŋgɔ-i na ta na ce-ku.

14 Da na ta na ce mamanɗ, molo baa waana, molo baa bi ce ɔndapirre;

15 ku yaa na ka waa nelfafaanɗ namaa, na hɔmmu ka waa welewele. Na ka waa Diilonɗ-bisɔlɗ namaa. Calmuɔ siɛ waa nei huhurmantaamba hɔlma-na baa nelbabalaamba hɔlma-na miwaanɗ daayo-na. Na ka waa ŋaa fitnuɔ ba hɔlma-na

16 ta na wanɗ cicɛlmanɗ-nelma-i baa-ba. Ku yaa *Kirsaa jommanɗ-yiinɗu-i mi huɔŋga ka fɛ baa-na da yogogo. Dumaanɗo-na, mi maacemma ka waa baa yunɗu, mi mulɛma siɛ ce gbɔŋgbɔŋ.

17 Nanɗ hɔyɔa Yesu maama-i aa ce mamanɗ hiere hɛ Diilonɗo-i, kuu dii ŋaa na hiela na fɛɛ sɔrguɔ; a ce dumaanɗo-na, da ba fiɛ ko-mi, ku ka perienɗ yulliye na sɔrguɔ-i. Mafanɗ da ma ce, mi huɔŋga ka fɛ; aa mi huɔŋ da ka fɛ, namaa muumu ka bi fɛ mei kaanɗa temma-i.

18 Namaa fɛɛ-i, na hɔmmu saaya mu fɛ aa mei kaanɗa bi fɛ namaa muumu temma-i.

Pol taara u puɔr Timote-i baa Epafuroditi-i

19 Itienɗo-i Yesu-Kirsaa duɔ siɛ, ku siɛ vaaya, mi ka puɔr Timote ka ne-na aa jo ji tɔnu-miɛ mi huɔŋga fɛ.

²⁰ Fuo yaa dii tuo hel u jəguəŋ na maama-i kelkel meɪ temma-i. U yaa u da-diei yon.

²¹ Banamba-i hiere ba yaan Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba yii baa ba fereŋ-maama.

²² Namaa fere-i na daa Timoteŋ cie maacemma-i cemma man; U vaa u fere ce Diilon-maacemma-i baa-mi ŋaa bisalāan uŋ vaa u fere ce maacemma-i baa u bincəiŋo dumaa.

²³ Mi yuŋ-maari da ma gbāŋ kaala, mi ka puor u yaa na wulaa.

²⁴ Aa mi suyaa miɛ Itieŋo siɛ yan ku da huəŋgu u ka ce meɪ fere-i mi da mi fere kã na wulaa.

²⁵ Mi niɛ da ku saaya mi ce mi natobiŋo-i Epafuroditi bir kã na wulaa. U yaa mi nabentieŋo maaceŋ daama-na, u yaa kãayāŋ-miɛ malun daaku-na. Na puora u yaa baa na kakāyāŋgu-i u ji hã-mi.

²⁶ Na kũma gbuu bel-o. U nuo wuo na nuo u jarma kũŋgu-i, a ce dumaanjo-na u huəŋga saa tɛna terduəŋ-nu.

²⁷ Coima saa fa, u jaan. U jaan fuo tuo yii duo ku; ŋga Diilonjo cie hujarre-yuo aa sire-yuo. Aa fuo da-u-diei nuo sɪ yon, u bi cie hujarre muəŋo-na ni ma'ɪ sɪ kunaŋgu naa naara mi sũlma-i.

²⁸ Mi ka gbāŋ hã-yo hũmelle-i donduo u kã na ka da-yo si na hõmmu ka fɛ. Mafan da ma bi ce, kunaŋgu ka bi parra meɪ añjoguoma-na.

²⁹ Duo hi, na bel-o fafamma. Namaa wuonjo-i Kirsa horre-na. Nuamba famba temma saaya na ta na kãŋ-ba.

³⁰ Bige-i cie mi waŋ-ma dumaanjo-na? U taa u yii duo ku *Kirsa maacemma maama-na. Nan saan-yo u duo ji ce maacemma man hã-mi na fuonjo-na, u cie-ma fuo tuo yii duo tɛ-man.

3

Yesu maama yaa yuŋgu

¹ Tobin namaa, maman tɪyã ma yaa daama: Nan yer Itieŋo horre-na, taa na gbu na nyɛ. Min waan maman baa-na cor, da mi fiɛ bir jo-meɪ, meɪ wulaa weiima sɪ. Aa ku yaa faa baa namaanjo-i.

² Bilaan na fere nelbabalaamba-na. Juoraan daaba temma-i, ba yii baa *jamman-kũŋgu yaa yon.

³ Da ŋ nu wuo ninson-*sinjaanjo-i, ku yaa miɛ kũŋgu-i. Hama-i nuo-i? *Diilon-Yalle fande fere yaa kãayāŋ-yie i tie cãa Diilonjo-i, aa i sa ne *Kirsa-i ye. A naara kufanjo-i i saa haa i nanja-i nelbilien-ancemman.

⁴ A ne da meɪ naa gbãa bi haa mi nanja-i nelbilien-ancemman-na a yan nuamba-i hiere. Mii naa gbãa haa-ka yan-ba niɛ niɛ?

⁵ Muəŋo-i *Ebireyien muo, mi bincũmba-i Ebirebaa. *Isirahel hãayɛŋ muo aa *Bensaamiɛ dũŋ-wuon muo. Min huəŋ, yinni niehã cor, niisɛi yiŋgu-na ba jã-mi. Mi waa *Fariŋyien muo, mi wuoyaa *Yuifu ba Diilon-hũmelle-i Fariŋbaa-ban wuo-den dumaa.

⁶ Mii naa vaa mi fere baa di kũŋgu-i fuo ta mi wuora mi ce Diilon-dũŋ-baamba-i sũlma. Mi wuoyaa-de din saaya di wuo dumaa, molo saa naa waa u gbãa cãl-mi di wuosaanjo-na.

⁷ Daama-i hiere mii naa da ŋaa ma gbãa kãyã-miɛ, ŋga nyuŋgo-i-na, min suyaa Yesu-Kirsa-i, mi daa yuŋgu si dii-meɪ.

⁸ Coima saa fa, min juo gbãa suo Itieŋo-i Yesu-Kirsa-i, mi daa ku temma si dii aa da daama-i hiere ansõsõmma. Fuo maama'i nuo-i min siyaa hiel mi

nanɣa-i wɛima-na hiere. Mi daa daama-i hiere ɲaa hūini. Mi ciɛ mafamma-i da mi gbāa da mi da Kirsai

⁹ a waa baa u yaa-i. Ku saa ce ɲaa miɲ wuɔyaa Yuifu ba Diilon-ɥumelle-i ku'i ciɛ-mi nelviin muɔ de! Ku'i sɪ. Miɲ hūyāa Kirsai maama-i, ku'i ciɛ-mi nelviin muɔ. Viisinni fanni-i, da ɲ hūu Kirsai maama-i, Diilonɔ jarā-niɛ baa-ni.

¹⁰ Miɲ taaran kuman, mi taara mi suɔ Kirsai-i baa himma man ciɛ u sire hel kuomba hɔlma-na. Mi taara mi mulɛɲ fuɔ temma-i aa ku fuɔ kuliɲgu temma-i

¹¹ a gbāa da mi bi sire kuomba hɔlma-na.

Miɲ donyan kuman mi donya ku yaa-i

¹² Ku saa ce ɲaa miɲ donyan kuman mi hii-ku de! Mi saa hi-ku. Yesu-Kirsai hii muɔɲo-i bel-mi, ku'i ciɛ mi vaa mi fɛɛ da mi bi hi miɲ donyan kuman.

¹³ Tobin namaa, mɛi huɔɲ-na, miɲ donyan kuman mi saa hi-ku yogo, ɲga mi ciɛ nelma diei: Maman ciɛ cor hiere, mi hiela-ma mi huɔɲga-na aa vaa mi fɛɛ baa maman juɔɲ.

¹⁴ Teriɲgu fanɣu-na, Diilon uɲ ciɛ Yesu-Kirsai bi-ye duɔ ka pā-ye baa kuman dɔɔ-i-na, mi donya ku yaa-i.

¹⁵ Miɛ man naan kaasinni Diilon-ɥumelle-na hiere, nel daama yaa saaya ma waa i hɔmmu-na. ɲga da kuɔ na hɔmmu calaanu teriɲgu nan-nu, Diilonɔ ka kaala ku teriɲgu-i baa-na.

¹⁶ Da ku fiɛ ce niɛ niɛ, iɲ wuɔyaa ɥumelle man ji hi baa nyuɲgo, yaan i cor baa-de.

¹⁷ Tobin namaa, taa na ce ɲaa muɔ miɲ ciɛ dumaa. Baman suurii miɛ nallu-na, taa na ne ba yaa-i aa na ta na ce.

¹⁸ Mi waan-ma titirre-mɛi cor baa-na miɛ *Kirsai kuu yuɲgu man nuɔ-i *daanɣu-na, nuɔmba bɔi sa kāɲ-ku, a ce dumaanɔ-na kutaamba ciɛ Yesu bigaarāamba. Mi tiraa mi tir ma yaa baa-na aa ta mi kaal.

¹⁹ Kufanɣu taamba yaan Diilonɔ-i aa ta ba cāa ba kusūnni. Kuman saaya ku da-ba senserre, ba gbɛliɛɲ ba fɛɛ ku yaa nuɔ-i. Ba sa jɔguɔɲ manamma miwaanɔ huɔɲgu-na. Ba kā da ba ka kɔsuɔɲ ba fɛɛ.

²⁰ A ne da miɛɲo-i, Diilon-nelle taamba yaa miɛɲo-i. Itiɲo-i Yesu-Kirsai ka hel kusuɔɲ-nu'i ji kor-e. I ne fuɔ ɥumelle yaa-i de-i-na.

²¹ Duɔ jo, u ka bir i kūɔɔɔɔɔɔ daama-i ce-ma ma waa baa fɔɲɔɲ ɲaa fuɔ maaman yɛɲ dumaa. Uɲ ceɲ wɛima hiere baa himma man, u ka ce-ma baa ma yaa-i.

4

Andaperiɲgu

¹ Tobin namaa, na maama dɔlnu-miɛ, na kūɔma gbuu fūnuɲ bel-mi! Namei fiɛɲ mi huɔɲga-i aa namei mi mulɛma sulu-i! Nan saaya na bel Itiɲo nelma-i kpelle dumaa, mi waan ma yaa baa-na daama-i.

² Evodi, nuɔ baa Sɛntisi-i, jande mi gbu mi cārā-nɛi, nan yɛɲ Itiɲo horre-na baa na-naa, yaan aa na ta na nunu na-naa.

³ Mi nahāal, nan fɛɛ-i, jande, mi haa mi nanɣa-i nuɔni nuɔ-i, kāyā caan daaba-i ba suur ba-naa nuɔ. Ba yaa mulāan baa-mi baa Kilema-i a naara mi nabaamba namba-i *Neldɔɔɔɔɔɔ wamma-na. Diilonɔ nyɛgāan bafamba yirɛiɲa-i ti cicɛlman-sebɛ-i-na.

⁴ Nan yɛɲ Itiɲo horre-na, taa na nyɛ yinni man jɔɲ. Mi tiraa tir-ma: Taa na nyɛ!

⁵ Bilaan nuɔmba-i hiere da hɛhɛ. Itienjo jomma piyaa.

⁶ Baa na tie holle baa bɛnkũngu, kuman maama-i da ma waa-nei na cārā-kuo Diilonjo wulaa aa na ta na bi jaal-o.

⁷ Mafan da ma ce, Diilonj-hɔfɛlle man maaraa nelbiliemba anjɔguɔma-i hiere, di ka ce Yesu-Kirsa maama tɛ na hɔmmu-na baa na anjɔguɔma-na.

⁸ Tobin namaa, min ka perien baa manan ma yaa daama: Nelma man ninsoŋo-i hiere, baa manan sa bɛnaanan neliɛn yerre, manan vii, manan kuɔŋ, manan huhurma si dii-mɛi, nelma man faa hiere, mi taara na ta na yii baa ma yaa-i.

⁹ Min hāalāyā-nei baa nelma man, nan nuɔ manan mi nuŋgu-na baa nan daa min ciɛ manan, taa na ce ma yaa-i. Mafan da ma ce, Diilonjo-i Hɔfɛllentienjo ka waa baa-na.

Pol jaalaa Filiputaamba-i

¹⁰ Na gbāan tiraa pigāan-mi wuɔ na saa nanna-miɛ. Maa naa waa na hɔmmu-na dii yiinaa, nga na saa naa da na fɛɛɛ da na ce-ma. A ce dumaanjo-na, mi huɔnga gbuu fɛ da yogogo baa Itienjo hūmelle wuɔsaangu-i.

¹¹ Ku saa ce ŋaa mɛi naaluɔ-i ciɛ mi ta mi piye daama-i de! Ma'i sɛ. Mɛi sa jaana bɛnkũngu; ku miɛn-mi.

¹² Mi suɔ mi fɛɛɛn belma naaluɔ-huɔngu-na, aa bi suɔ mi fɛɛɛn belma kun yen baa-mi huɔngu-na. Hɔnni-na hiere baa weima-na hiere mɛi dii mi fɛɛɛn nuɔ. Mi wuyaa ye o, mi saa wuo ye o, mii dii mi fɛɛɛn nuɔ. Mi daa bɛnkũngu o, mi saa da bɛnkũngu o, mii dii mi fɛɛɛn nuɔ.

¹³ *Kirsa ciɛ mi ta mi gbā mi hɪrā ku makpāanjo-i. U yaa diyaan ku fɔŋgūo-i miɛ.

¹⁴ Nga nan suyaa-ma kāyā-miɛ mi sūlma-na, ku faa.

¹⁵ Filipu Diilonj-dūn-baan namaanjo-i, na saa bi yan-ma suɔma, min duɔŋ *Neldɔdɔlma wamma-i huɔngu man nuɔ-i aa hel Maseduɔni-i-na, Diilonj-dūn-baamba-na hiere, namei kāyā-miɛ yon baa na nagān-niini-i.

¹⁶ Min ŋa naa fiɛ waa Tesalonike-i-na, na kāyā-miɛ ku yuu niele.

¹⁷ Ku saa ce ŋaa mi taara na ta na hel na kāyā muɔ yinni man jon, nga mi taara kuanɔgu naara na anfafamma sulu-i.

¹⁸ Nan saan niman miɛ hiere, mi daa-ni; Epafuroditi juɔ ji hā-mi baa-ni. Na ciɛ mi ce bɛnkũntien muɔ. Mi sa tiraa taara bɛnkũngu. Na kakāyāngu dii ŋaa tāmman-kũngu. Tāmman-kũngu man ku hūlāangu dɔlaanu Diilonjo-i u siɛ-ku.

¹⁹ Min cuu Diilonjo man huon-nu'i, bɛnkũngu saa naa baa-yo. Nan taaran niman hiere u ka hā-na baa-ni Yesu-Kirsa horre-na.

²⁰ Yaan i tie gbɛliɛn i To-i Diilonjo-i hɔnni man jon. Ma ciɛ.

Jaaluperienjo

²¹ Jaalaan na nellen-baamba man hūyāa Yesu-Kirsa maama-i a ce Diilonj-dūn-baamba. I baamba man dii baa-mi bande-i-na, ba jaalaa-na.

²² Diilonj-dūn-baamba man dii bande-i-na hiere, ba jaalaa-na. I baamba man bi ciɛn *jāmatigi maacemma-i ba gbuu pā na jaalungu.

²³ Itienjo-i Yesu-Kirsa u kāyā-nei hiere.

Polḡ nyegāaḡ sebe maḡ hā Kolositaamba-i Nelmuoamma

Pol nyegāaḡ sebe daayo-i hā Diilonḡ-dūḡ-baamba maḡ waa Kolosi. Ku biyaa ḡaa Pol fuo fere saa hi nelle falle-i dede, u wuoratiengo naḡo-i kāa ka waḡ Diilonḡ-nelma-i baa-ba ba hūu-ma. U wuoratiengo faḡo-i ba taa ba bī-yo Epafirasi. Fuo taa u bi hel Kolosi yaa nuo-i.

Huonḡu naḡu juo hi, baa dii Pol kaso. Huhurmantaamba namba kā ka ta ba guo Kolositaamba gbeini-i wuo da ḡ ta ḡ taara ḡ ka da Diilonḡ-o-i ḡ saaya ḡ ta ḡ buol *dorpupuorbiemba-i aa ḡ saaya ḡ *jā. ḡ saaya ḡ bi ne niuwuoni nanni baa niinyonni nanni aa yaḡ-ni, baa ma temma boi. Epafirasi wuo kā ka hi Pol baa-ma.

Pol wuo nyegāḡ sebe daayo-i a gbuya Diilonḡ-dūḡ-baamba-i wuo Diilonḡ uḡ cie Yesu-Kirsa kor-ba dumaa, ku gbē; kuaḡu si dii da ku ce naara-kuo. Nelbilieḡ āncemma sie gbāa ce nelieḡ nuo ḡ ka da Diilonḡ-o-i. Da ḡ haa ḡ naḡga-i Yesu-Kirsa-i-na yonḡ, ḡ kuraa nyuḡo, ḡ kuraa biḡnuo (sap. 1-2).

Ku huonḡu-na, u dii u nuḡu-i a piye pigāaḡ-ba baḡ saaya ba ta ba wuo hūmefeleḡ daade-i dumaa ku ta ku doḡnu *Kirsa-i (sap. 3.1-4.1-6). U piraanḡ u sebe-i baa jaalupalle (sap. 4.7-18).

Jaaluḡu

¹ Muo Pol, Yesu-Kirsa *pupuorbilon muo ḡaa Diilonḡ uḡ'a ma ce dumaa. Muo baa mi natobino-i Timote-i, miemei nyegāaḡ sebe daayo-i

² die hā namaa namaḡ hūyāa Yesu-Kirsa maama-i Kolosi-i-na a ce Diilonḡ-dūḡ-baanḡ namaa. I natobimba yaa namaaḡo-i Yesu-Kirsa horre-na.

I To-i Diilonḡo kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Polḡ cāraḡ Diilonḡo baa maaḡ

³ Hōnni maḡ jonḡ i cārā Itieno-i Yesu-Kirsa To-i i hā-na, aa tie jaal-o na maama-na.

⁴ Ku yuḡu yaa daaku wuo: Naḡ haa na naḡga-i Yesu-Kirsa-i-na dumaa, baa naḡ doḡ Diilonḡ-dūḡ-baamba-i hiere dumaa, i nuo-ku.

⁵ *Neldodolma yaa ninsoḡ kerre-i, maḡ hii-na, ma pigāaḡ-na Diilonḡ uḡ tigiḡ kumaḡ tuo cie-na doḡo-i-na. Naḡ haa na naḡga-i kufanḡu bḡḡkūḡu-na, ku'i cie na hūu Yesu maama-i aa ta na doḡ na-naa dumande-i-na.

⁶ Neldodolma gbuo terni-i hiere ma kā, aa ta ma bi ce ma maacemma-i ḡaa maḡ ceḡ dumaa namaa na hōlma-na. Dii yiḡḡu maḡ nuo-i naḡ nuo-ma, maa dii ta ma ce maacemma-i na hōlma-na. Naḡ nuo-ma, na suyaa wuo ninsoḡo aa tiraa suo wuo Diilonḡ-o-i hujarrentieno.

⁷ Epafirasi yaa cie kufanḡu maacemma-i baa-na, u yaa i jleḡo, u yaa i nabentieno. Maacembilofeleḡo'i *Kirsa suonḡu-na na hōlma-na.

⁸ *Diilonḡ-Yalleḡ diyaa nelnyulmu maḡ na hōmmu-na, u waanḡ mu maama baa-ye.

⁹ Ku'i cie dii iḡ nuo na maama-i, i faya i fere tie cārā Diilonḡ-o-i i hā-na. I cārā-yuo wuo u yaḡ u *Yalle ce-na nelnurāaḡ namaa baa cēcēmuntaaḡ namaa, ku yaa na ka suu u huonḡa-i fafamma.

¹⁰ Ku yaa na ka gbāa ta na ce kumaḡ doḡaanuḡ-yuo weima-na hiere. Na ka ta na ce ānfafamma-i ma siḡni-na hiere, aa na ka migāaḡ ta na suu Diilonḡ-o-i na kā.

11 I cārā-yuɔ, fuɔ maŋ u fɔŋgũɔ temma si dii, wuɔ u hā-na ku fɔŋgũɔ-i na gbāa ta na yiera baa weima-i hiere na hɔmmu baa ta mu huol.

12 I Tonj jiena ciilufafaanɔ maŋ dii gbagbaaman-nelle-na tuɔ cie u baamba-i, u cie namaanɔ-i ku wuotaan namaa; a ce dumaanɔ-na yaan na hɔmmu fɛ na ta na jaal-o.

13 U hūyāa-ye kukulma nyisenni-na a kā baa-ye u Biɛŋo nelle-na. U Biɛŋo maama sa suɔ aa dɔlnu-yuɔ.

14 Fuɔ yaa cie i kor aa i āmbabalma hur halan.

Da ŋ da Yesu-i ŋ daa Diilonɔ yaa-i

15 Moloŋ yufelle siɛ gbāa haa Diilonɔ-na, ŋga uŋ yɛŋ dumaa, ku da u Biɛŋo yaa nuɔ-i. Diilonɔ uŋ maa bɔmbɔnni maŋ hiere, uu dii ni yaan-na.

16 Bige-i cie mi waŋ-ma dumaanɔ-na? Diilonɔ cie u yaa hiel bɔmbɔnni-i hiere dɔɔ-i-na baa hɛma-na. Inj danj nimanj baa inj'a i sa da nimanj hiere; himma-i baa nellentesinni-i baa fɔŋgɔtesinni-i ka hel baa yuntesinni-i hiere, fuɔ yaa hielaa-ni a vii u ferɛ baa-ni.

17 U yaa taa yaanɔa bɔmbɔnni-na hiere, aa bɔmbɔnni-i hiere fuɔ yaa cie ni tɛ.

18 U yaa Diilonɔ-dūŋ-baamba yuŋgu-i aa bafamba waa u borre. U yaa mundommu-i. U yaa siire igēna kuomba hɔlma-na a duɔ gbāa waa yaanɔa hiere.

19 Ku dɔlaanu Diilonɔ-i u dii u sɔnni-i hiere u Biɛŋo-na.

20 U cie u yaa dii fuɔ ferɛ-i baa nelbiliemba-i ba-naa nuɔ. U Biɛŋ uŋ kuu kɔnna u tamma maŋ *daanɔgu-na, ma yaa diyaa yaafelle-i hɛma-na baa dɔɔ-i-na hiere.

21 Namaa ferɛ-i, dɛlɔɔ-i-na, naa naa maa Diilonɔ-na. Nanj taa na ce āmbabalma maŋ, a naara ānjɔgɔbabalamma maŋ waa na kusunni-na, maa naa ce na bigaanj Diilonɔ-i.

22 Ŋga fiɛfiɛ-i-na, u cie u Biɛŋo jo ji ku nelbilonj temma a dii-na na-naa nuɔ baa-yo, na da na waa nelfafaan namaa u caanɔgu-na cālmuo baa waa-nɛi.

23 Ŋga na saaya na ce Yesu maama-i ŋaa gboruonɔgu a yiye-meɪ yiera; na baa yanj molo taal-na halan-na na munyierammu-na. Nanj nuɔ *Neldɔdɔlma-i aa haa na nanɔa-i Diilonɔ ciilunɔgu-na, baa na yanj molo pira-nɛi. Nelma famma-i ba wanj ma yaa-i terni-na hiere baa nuɔmba-i aa muɔ Pol mi ce ma watienj muɔ.

Pol maacemma-i

24 Minj ceŋ mulɛma maŋ daama-i fiɛfiɛ-i-na na maama-na, ma dɔlnu-mie mi ta mi nyɛ baa-ma. *Kirsanj mulɛŋ mulɛma maŋ Diilonɔ-dūŋ-baamba *maama-na, muɔmi suyaanu mulɛma famma yaa-i dumandɛ-i-na.

25 Mi cie Diilonɔ-dūŋ-baamba famba cāaranj muɔ. Diilonɔ hāa-mi maacemma famma yaa-i na hɔlma-na wuɔ mi wanj u nelma-i hiere baa-na.

26 Nelma famma naa fuo yiinataamba-na, ŋga fiɛfiɛ-i-na u pigaanj u dūŋ-baamba-i baa-ma.

27 U taara ba suɔ nel daama gbāa kāyā nuɔmba-i nilɛinɔa-na hiere kāyamma maŋ. Nelma famma yaa daama: Kirsā dii na hɔmmu-na, u yaa fiɛŋ na hɔmmu-i wuɔ na ka da Diilonɔ-i.

* **1:24 Diilonɔ-dūŋ-baamba:** Ma nyɛgāanj girekimma-na wuɔ: «Kirsanj mulɛŋ mulɛma maŋ u borre maama-na...» Ba gbɛ Diilonɔ-dūŋ-baamba yaa dumaanɔ-na. Nɛɛŋ Kol. 2.19.

²⁸ I wan̄ Kirsa fan̄o maama yaa-i baa nuɔmba-i hiere; die da uman̄, i dii bl̄ncuɔŋ-nelma u t̄unni-na a tigiin̄-yo fafamma Kirsa horre-na a h̄a Diilon̄o-i baa-yo.

²⁹ Ku'i cie na da mi ce maaceŋ daama-i aa Kirsan̄ h̄aa-mi f̄ŋḡuɔ man̄, mi vaa mi fere baa u yaa-i. U yaa k̄aȳaŋ-mie.

2

¹ Namaan̄o-i baa Lawodisetaamba-i, ka hel baa baman̄ bi nuɔ mi maama-i namaa temma-i aa ba sa suɔ-mi, mi taara na suɔ min̄ vaa mi fere duma na maama-na.

² Mi vaa mi fere vaama famma-i da mi dii sirein̄a nei aa nelnyulmu da mu ce na bel na-naa fafamma, aa Diilon̄o duɔ h̄a-na c̄eɕem̄un̄gu-i ku s̄inni-na hiere. Ku yaa na ka suɔ u kus̄un̄gu-i, ku yaa na ka suɔ *Kirsa-i.

³ Nelnulle-i hiere baa c̄eɕem̄un̄gu-i hiere nii dii baa u yaa-i.

⁴ Mi sa taara nudɔdɔltie naa t̄aal-na, ku'i cie mi ta mi wan̄ mafamma-i.

⁵ Min̄ fie'a mii si dii na caan̄-nu, mi huɔŋga dii. Aa da mi da nan̄ ceŋ na weima-i fafamma duma, baa nan̄ bilaa Kirsa maama-i kpelle duma, ku sa gbuu suɔ aa d̄lnu-mie.

Kirsa yaa weima-i hiere

⁶ Nan̄ h̄uȳaa Itien̄o-i Yesu-Kirsa maama-i duma, taa na wuɔ na saanu baa-ma dumei.

⁷ Naan̄ kaas̄lni u horre-na aa na yan̄ na weimambaa-ba-i hiere na h̄a u yaa-i. Nyaaraan̄-yuɔ ŋaa man̄ waan̄ baa-na duma aa na gbu na ta na ce Diilon̄o-i kasi saa da-yo.

⁸ Baa na yan̄ molo ji kar u huɔyasanga cure-nei bl̄ena-nei. Ban̄ wan̄ maman̄ baa-na, ba bl̄ncuɔŋ-maama. Ma hilaa nelbilien̄ an̄jɔguɔma-na h̄ema-na bande, *Kirsa maama s̄i.

⁹ Bige-i cie mi wan̄-ma dumaan̄o-na? Ku yun̄gu yaa daaku wuɔ: S̄inni man̄ dii Diilon̄o-na hiere, ni yaa bi dii Kirsa-i-na.

¹⁰ Aa u yaa cie namaa na da Diilon̄-bimb̄lni-i hiere ni k̄un̄gu-na. U yaa f̄ŋḡotes̄lni-i hiere baa yuntes̄lni-i hiere ni yun̄gu-na.

¹¹ Fuɔ maama yaa nuɔ-i namaa na *j̄a, aa *j̄amma famma-i nelbilien̄-maama s̄i, Kirsa maama. Ku yaa hielaan̄ an̄jɔḡobabalamma-i i h̄ommu-na.

¹² Nan̄ daa *batemu-i kuu dii ŋaa ba fuuriiye-nei baa Kirsa-i aa na sire baa-yo. Diilon̄o himma man̄ siire-yuɔ hiel-o kuomba h̄olma-na, nan̄ haa na nan̄ga-i mei ku'i cie na sire baa-yo.

¹³ Diel̄uɔ-i-na, na ambabalma-i baa nan̄ ŋa na'a na saa j̄a, kuu naa ce-na ŋaa bikuon̄ namaa Diilon̄o yaan̄ga-na. Ŋga fiefie-i-na, u siire-nei baa Kirsa-i. U hurii i ambabalma-i hiere.

¹⁴ I c̄almuɔ ŋa naa nyeḡeŋ sebe man̄ nuɔ-i, Kirsa kuliin̄gu cie u taalnu-yuɔ.

¹⁵ U Bieŋo kuliin̄gu bi cie u yar u bigaaraamba-i aa h̄u f̄ŋḡotes̄lni-i baa yuntes̄lni-i ba wulaa, aa bel-ba vaa-ba hel baa-ba nuɔmba-i hiere ba da ba suɔ wuɔ u yaraa-ba.

¹⁶ Terien̄gu fan̄gu-na, nuɔmban̄ c̄al-nan̄ duma na niwuonin̄-k̄un̄gu-na baa na niinyon̄nin̄-k̄un̄gu-na, baa na ta na k̄an̄-ku. Ban̄ bi c̄al-nan̄ duma ponsanni k̄un̄gu-na, baa ceifeleŋo k̄un̄gu-na a naara *yiflen̄an̄gu k̄un̄gu-na, baa na bi ta na k̄an̄ kufan̄gu-i.

¹⁷ Ban̄ nyaaraa maman̄ nuɔ-i daama-i hiere, ma waa ŋaa nelma man̄ juɔŋ ma foguon̄gu, a ne da Kirsa yaa ma belle-i.

¹⁸ Bamaŋ wuɔ bafamba sa ce bombolma aa ta ba buol *dɔrɔpɔuɔrbiemba-i, baa na yaŋ ba taal-na hiel-na hɔntɔbilonɔ. Baŋ waŋ mamaŋ hiere, ba ciɛra wuɔ Diilonɔ'i caraaya-bei baa-ma. Bafamba fɛrɛŋ ɔnjɔguɔma ce ba ta ba hɔgɔrra.

¹⁹ Ba saa bel Kirsa maama-i nammu hɔi, a ne da u yaa i yunɔu-i aa miɛ i waa u borre-i. Fuɔ yaa ciɛ i bel i-naa fafamma bel daama-i temma-i tiɛ kɔyɔ i-naa aa kunaŋgu ta ku suur-yiɛ ku naara ŋaa Diilonɔ un taaran-kuɔ dumaa.

²⁰ Naŋ kuu baa Kirsa-i, nelbiliemba nunni siɛ tiraa gbɔa bel-na. Ma daa nie na ta na nu ba nunni-i ŋaa naa dii baa-ba? Da ba ce ba'a:

²¹ «Daaku saa saaya ŋ yiɛya-kuɔ, daaku saa saaya ŋ wuo-ku, daaku saa saaya ŋ biɛ-ku.»

²² Nimaŋ nifanni-i daani-i hiere ni cor ni kɔ baa ni yaanɔa. Ancemma famma-i daama-i nelbiliemba'i juɔ baa-ma.

²³ Da ŋ ta ŋ ne-ma, ma biyaa ŋaa ma faa; ma guor-ni ŋ cɔrɔ Diilonɔ-i, aa ce ŋ hiere ŋ fɛrɛ, aa tiraa ce ŋ ce ŋ kuɔma-i kpɔncɔlgɔ. Nga yunɔu si dii-mɛi, ma sa ce nelieŋ nuɔ ŋ suɔ ŋ fɛrɛŋ belma kelkel.

3

¹ Naŋ siire baa *Kirsa-i kuliingu-na, vaan na fɛrɛ baa dɔr-niini taaramma yaa-i. Kirsa dii kusuɔŋ-nu'i tɛna Diilonɔ caanɔgu-na.

² Yaan hɛmaŋ-niini-i aa na vaa na fɛrɛ baa dɔr-niini yaa-i.

³ Na saa da, naa dii ŋaa na kuu aa na yaleiŋa kɔ ka ciŋ baa Kirsa-i Diilonɔ-na.

⁴ Na yaleiŋa tienɔ yaa Kirsa-i. Duɔ jo yiingu maŋ nuɔ-i, na ka bi waa baa-yo ta na ce na baanɔgu-i.

Ancɔmma baa ɔnfɛmma

⁵ Terieŋgu faŋgu-na, hielaan ɔnjɔgɔbabalamma-i na hɔmmu-na; ma yaa diyaan-naŋ biŋwosinni-na, baa tilɔsinni-na hiere, baa figliŋ-hɔlmaanɔgu-na, baa cɔncaaya-i-na. Na saa da, da ŋ ta ŋ ce cɔncaaya-i, kuu dii ŋaa ŋ yaan Diilonɔ-i aa ta ŋ kuye ŋ yufieŋ-niini.

⁶ Mafamma temma yaa juɔŋ baa Diilonɔ-berru-i.

⁷ Namaa naŋ ŋa na'a na saa hi suɔ *Kirsa-i, na taa na ce ku yaa-i.

⁸ Nga fiɛfiɛ-i-na, hɔdulle-i, baa hɔguɔla-i, baa hɔbabalanɔa-i, baa tuosinni-i, baa tilɔsinniŋ-ɔndɛnni-i, nieŋ-niŋ hiere aa na yaŋ-ni.

⁹⁻¹⁰ Naŋ naana na ɔncɔmma-i aa suur ɔnfɛmma-na, hielaan na nanɔa coima-na. Yinni maŋ jon Diilonɔ ce-na nelfelaan namaa na da na waa fuɔ temma a ta na suɔ-yo fafamma.

¹¹ Terieŋgu faŋgu-na, *Yuifuyieŋ nuɔ o! Yuifuyieŋ nuɔ sɔ o! N *jɔa o! N saa jɔ o! N suɔ sebɛ o! N sa suɔ sebɛ o! Pɛrruntiyieŋ nuɔ o! Kɔrieŋ nuɔ o! Nebiŋ nuɔ o! Na ciɛ hiere kuuduɔŋgu, unaa saa buɔ unan-na. Nga kumaŋ yunɔu, ku yaa Kirsa-i. U yaa wɛima-i hiere na hieronɔ-i hiere na wulaa.

¹² Diilonɔ yufellen hilaa-nei u ce-na u baan namaa aa tuɔ dɔl-na, namaa na bi saaya na waa hujantaan namaa, aa na ta na kɔyɔ na-naa. Na saaya na waa hɛhɛ, aa na ta na hiere na fɛrɛ. Baa na bi yaŋ na hɔmmu ta mu huol.

¹³ Uman duɔ ce uman kuujanɔ, kutienɔ tiil-ku namman-temma. Aa wɛiŋ da ma waa bamaŋ hɔlma nuɔ-i, ba yaŋ ma tɛ ŋaa Itieŋ un yaan namaa maama tɛ dumaa u huɔŋa-na.

¹⁴ Nga kumaŋ yunɔu hiere, ku yaa ŋaa nelnyulmu-i. Nelnyul da mu waa-nei, ku yaa na ka gbɔa bel na-naa fafamma.

15 Kirsan̄ juō baa yaafelle man̄, Diilo yan̄ na ta na kuye di maama. Na saa da, Diilonjō jɔguɔŋ difande maama yaa-i baa-na na da na gbāa ce baaduɔŋ namaa. Taa na gbu na ce-yo kasi saa da-yo.

16 Yaan̄ Kirsā nelma da muntienafafammu na hɔmmu-na. Taa na hāalā naa baa-ma aa na ta na dii nelma na-naa tūnniŋ. Na ta na ce-ma bɪncɔmma. Taa na jaal Diilonjō-i baa *Diilon̄-Yallen̄ dii neiini man̄ na nunni-na. Taa na hāl-ni na tuɔlnu-yuɔ aa hāl-ni gbeliɛŋ-yo baa na hɔmmu-i hiere.

17 Nan̄ wan̄ mamān̄ hiere, baa nan̄ ceŋ mamān̄ hiere, taa na ce-ma ŋaa Kirsan̄ taaran̄-kuɔ dumaa. Aa fuɔ barguɔ-i-na, taa na ce i To-i Diilonjō-i kasi saa da-yo.

Diilon̄-dūŋ-baambaŋ saaya ba waa dumaa ba dūnniŋ-hɔmmu-na

18 Caan̄ namaa, taa na siɛ na bɔlbaa-ba wulaa ŋaa Itier̄ uŋ taaran̄-kuɔ dumaa.

19 Bɔlaan̄ namaa, yaan̄ na caamba maama ta ma dɔlnu-nei; baa na ta na vāa na yammu-i baa-ba.

20 Bisāl̄ŋ namaa, da ku fiɛ ce niɛ niɛ, taa na nu na bɪncuɔmba nunni-i, ku yaa dɔlaan̄uŋ Itier̄o-i.

21 Bientobaa namaa, baa na ta na ce kuujan̄gu na bisālm̄ba-na, ku gbāa seŋ ba kūma-i.

22 Koraan̄ namaa, da ku fiɛ ce niɛ niɛ, taa na nu na yuntaamba nunni-i. Baa na ta na ce ba yufellen̄ yon̄ ba da ba dɔl-na. Da ba hā-na maacemma-i, niɛŋ Itier̄o-i aa na ce-ma baa huɔŋga diei.

23 Ŋ maacemma da ma fiɛ waa hama-i temma-i, firnu ŋ huɔŋga-i ŋ ce-ma. Baa ta ŋ ne-ma wuɔ neliɛŋ maama, ta ŋ ne-ma ŋaa Kirsā maama.

24 Na saaya na suɔ wuɔ Itier̄o ka pā-na. Uŋ j̄lɛna ciilun̄gu man̄ tuɔ cie u baamba-i, na ka da-ku. Itier̄o yaa Kirsā-i aa na cāa u yaa-i.

25 Diilonjō sa ce ciɛluɔ; a ce dumaan̄o-na, umān̄ duɔ ce maacembabalamma-i ma ka wuo-yo.

4

1 Yuntaan̄ namaa, bilaan̄ na kɔraamba-i fafamma ban̄ bel neliɛŋo dumaa. Na saaya na suɔ wuɔ unan̄jo dii dɔrɔ-i-na namaa bi yun̄gu-na.

Amperiema

2 Vaan̄ na ferɛ na ta na cārā Diilonjō-i hɔnni man̄ jon̄. Taa na ce-yo kasi saa da-yo.

3 Aa na bi ta na cārā-yuɔ na hā miɛŋo-i; wuɔ u tigiin̄ terien̄gu-i u hā-ye i gbāŋ wan̄ *Kirsā maama-i baa nuɔmba-i. Diɛlūɔ-i-na maa na fuo, ŋga fiɛfiɛ-i-na Diilonjō pigāan̄-ye baa-ma. Mii dii kaso-i-na mafamma maama yaa nuɔ-i.

4 Miŋ saaya mi wan̄-ma kaala-mɛi dumaa nuɔmba suɔ-ma, cārāŋ-yuɔ u hā-mi ku f̄ŋgūɔ-i.

5 Taa na suɔ na ferɛŋ bel-ma baman̄ saa hi hūu Yesu maama-i ba hɔlma-na. Baa na gonya ānsɔɔmma aa na yan̄ kuufafaan̄gu cemma-i.

6 Na saaya na ta na suɔ nuon̄gu baa nuɔmba-i aa na yan̄ belle waa na nelma-na, ku yaa umān̄ duɔ yuu-na baa nelma na ka suɔ u siɛma.

Jaaluperien̄gu

7 Mamān̄ dii-miɛ bande-i-na, Tisike duɔ kā, u ka wan̄-ma baa-na. Mi kuye u maama-i. U yaa mi natobiŋo, u yaa mi wuɔratien̄o, u ce pāama baa-mi Itier̄o maacemma-na.

⁸ Mi siire-yuɔ baa ma yaa-i miɛ u ka wan ma yaanɔa-i baa-na a fɛ na hɔmmu-i.

⁹ Ba ka ce hɔmelle-i kuuduɔŋgu baa na neller-woŋo-i Onesimu-i. I natobinɔ nanɔ'i ufaŋo-i *Kirsaa horre-na, u wuɔ Kirsaa hɔmelle-i fafamma. Mi bi kuye fuɔ maama-i. Da ba kã, mamaŋ dii bande-i hiere, ba ka wan-ma baa-na.

¹⁰ Aritarke maŋ dii baa-mi kaso-i-na, u jaalaa-na. Marke maŋ Barnabasi ba horonɔ bi pãa na jaaluŋgu. Kumaŋ ŋaa Marke kɔŋgu-i, mi waan-ma baa-na ti; duɔ kã yiinɔ maŋ nuɔ-i na terienɔgu-na, na bel-o fafamma.

¹¹ Baŋ bliŋ Yesu maŋ Yutusi-i u bi jaalaa-na. Na saa da, *Yuifubaa-ba maŋ hɔyãa Kirsaa maama-i, ba siei baan daaba yaa dii baa-mi i tie wan *Diilonɔ-baanɔgu maama-i. Ba kãayã-miɛ bɔi.

¹² Epafirasi* bi pãa na jaaluŋgu. Uŋ yeŋ Kirsaa cãarãŋo, u vaa u fere tuɔ cãrã Diilonɔ-i u hã-na hɔnni maŋ jɔŋ na da na bel Diilonɔ-hɔmelle-i nammu hãi aa nan kaasinni die a gbãa ta na ce Diilonɔ huɔŋga-i weima-na hiere.

¹³ Mi ka gbeliɛŋ-yo u huɔŋ-nu: U vaa u fere na maama-na baa Lawodise-taamba maama-na ka hel baa Irapolisitaamba-i hiere.

¹⁴ I jɛŋo-i Like-i daatɔryiɛŋo-i a naara Demasi-i ba bi pãa-na jaaluŋgu.

¹⁵ Jaalaan i natobimba maŋ dii Lawodise-i-na, baa Ninfa-i baa Diilonɔ-dɔŋ-baamba maŋ tigiin ba cãrã Diilonɔ-i u dumelle-na.

¹⁶ Da na kalaŋ sebɛ daayo-i ti, na saan-yo na hã Diilonɔ-dɔŋ-baamba maŋ dii Lawodise-i-na bafamba bi ka kalaŋ-yo. Mi nyegãan unanɔ bi hã bafamba-i, da ba kalaŋ-yo ba ka saan-yo bi hã namaa na kalaŋ.

¹⁷ Waan baa Arsipe-i wuɔ mei ciɛra Itien uŋ hãa-yo maacemma maŋ, u gbãŋ u ce-ma fafamma.

¹⁸ Mi pãa-na jaaluŋgu bɔi. Muɔ Pol, muɔmei nyegãan terien daaku-i baa mi fereŋ nanɔga. Yaan ma ta ma tɛnu-nei wuɔ mii dii kaso.

Diilo kãyã-nei.

* **4:12** Ma nyegãan girekimma-na wuɔ: Na neller-woŋo-i Epafirasi bi pãa na jaaluŋgu. Saa-ku baa 1.7.

Polj nyegáañ sebedieláño manj há Tesaloniketaamba-i Nelmuoyamma

Polj hilaa háalñ-helma-i tuó wuóra u wanj Diilonj-nelma-i, u hii Tesalonike nelle-i ku yaa nuó-i. Uñ hii wanj-ma, nuamba namba hũu-ma. Nga *Yuifubaa-ba manj waa terienju-na, banamba saa hũu-ma baa-yo, a ce u saa da huonju, wuó ta ká Bere (Pɔpuɔr. 17.1-10). Ku huonju-na, u wuóratienjo-i Timote wuó ji nyaanu-yuó ka da-yo dii Korɛnti.

Uñ birii u huonju-i aa kumanj ce Tesalonike-i-na, Timote wuó suur ku yaannga-na a tũnu-yuó. Kuó gbuu silaa dólnu-yuó. Wuó nyegɛñ sebe daayo-i a saanj-yo há Tesaloniketaamba-i.

U duwɔj baa Diilojaale; wuó u nuó wuó ba nyaaráa Yesu maama-na aa ba maama tiraa ta ma dólnu ma-naa (sap. 1). Ku huonju-na, u dii u nuonju-i uñ cie maacemma-i dumaa ba hólma-na Tesalonike-i-na (sap. 2-3). U diyaa sireinja bei wuó ba ta ba ce kumanj dolaanuj Diilonjo-i. Kumanj saa bi kaalaa ba wulaa kuomba siremmanj-kũngu-na, baa *Kirsaa jommanj-kũngu-na, u kaalaaya-kuó baa-ba wuó Itienjo ka jo, aa bamanj hũyáa u maama-i ba ka waa baa-yo (sap. 4-5).

Jaalunju

¹ Muó Pol, muó baa Silvɛ* a naara Timote, miɛmei nyegáañ sebe daayo-i a die há Diilonj-dũñ-baanj namaa namanj cuu Itienjo-i Yesu-Kirsaa huonju-nu dii Tesalonike-i-na. Diilonjo káyá-nei aa fɛ na hõmmu-i.

Tesaloniketaambanj wuó Diilonj-hũmelle-i dumaa

² Yinni manj jonj i jaal Diilonjo-i na maama-na hiere, aa die tie cārã-yuó huonju huonju, na maama sa karaanu-yie.

³ Ninsie ninsie, nanj haa na nanja-i Itienjo-i Yesu-Kirsaa-i-na dumaa, baa nelnyulmunj yenj kpelle dumaa na hõmmu-na, a naara nanj gbu na niya u jomma-i dumaa, die tie jaal i To-i Diilonjo-i, mafamma sie gbáa karaanu-yie.

⁴ Tobin namaa, i suyaa wuó Diilonjo dóláa-na aa fiel-na ce-na u baanj namaa.

⁵ Inj waanj *Neldodólma manj baa-na, ma saa waa nelgbãngbálamma yonj, *Diilonj-Yalle himma waa-mei aa ninsonj-kerre yaa-i. I suyaa i fɛrɛñ belma na hólma-na die káyá namei na da na fa.

⁶ Na cie ñaa miɛ baa Itienjo-i inj cie dumaa: a hũu Diilonj-nelma-i ba ta ba gbu ba mullɛñ-na ma maama-na. Nga, banj fie ba mullɛñ-na, Diilonj-Yalle fie na hõmmu-i.

⁷ Nanj cie mafamma-i, bamanj hũyáa Diilonj-nelma-i Maseduoni-i-na, baa Akayi-i-na hiere, na pigáañ-ba hũmefafalle yaa-i.

⁸ Itienjo maama hilaa na terienju-na a bure ka hi Maseduoni-i baa Akayi-i hiere; aa ba'i sí yonj, nanj haa na nanja-i Diilonjo-na dumaa, nuamba nuó-ma terni-na hiere ka saa. A ce ii si dii die mullɛñ i fɛrɛ wanj manamma meɪ.

⁹ Inj kãa na terienju-na aa na ka bel-e fafamma dumaa, ba wanj-ma terni-na hiere, aa tiraa ta ba wanj wuó na naana na cuffɛña-i aa cu ninsonj-Diilonjo huonju-nu ta na cãa-yo. U yaa Cícɛlmantienjo-i.

* 1:1 Silvɛ yerre nande yaa wuó Silasi.

¹⁰ Dε-i-na, na cie u Bieṅo-i Yesu jomma yaa-i a hel dōrō-i-na. U p̄ieṅ u yaa-i sire-yuō kuomba hōlma-na. U yaa ka kor Diilonjo-i hā-ye.

2

Polḡ cie maacemma maṅ Tesalonike-i-na

¹ Tobij namaa, namaa fere-i na suyaa wuō i saa kā na nelle-na gbāṅgbāṅ.

² Baṅ tuoraaya-yie dumaa aa ce-ye kpāncōlgūō-i Filipu-i-na aa i suō diε kā na terieṅgu-na, na saa waṅ-ku suōma. Aa iṅ k̄āa, i bigāārāamba fiε ka cira ba siε waṅ-ye, Diilonjo hāa-ye holle i gbāṅ waṅ *Neldōdōlma-i baa-na.

³ Iṅ waṅ mamaṅ baa-na, ninsoṅ-kerre yaa-i, i sa jōguōṅ-na baa kuubabal-aṅgu, i sa bi taara i tāal moloṅo.

⁴ Diilonjo niε da i hōmmu faa, ku'i cie u hā-ye baa Neldōdōlma-i wuō i waṅ-ma baa nuōmba-i. Uṅ ciεra i waṅ mamaṅ, i waṅ ma yaa-i. Ku saa ce ṅaa i piye nuōmba da ba dōl-e, ṅga i piye Diilonjo'i duō dōl-e. U yaa suyaan i hōmmu-i hiere.

⁵ Na suyaa kerre wuō i saa tiε piye dawōruō, i saa bi tiε piye na da na hā-ye biṅkūṅgu; Diilonjo yaa i siεra.

⁶ I saa taara yerre na terieṅgu-na, ka feṅ ji bī terni nanni-na.

⁷ A ne da iṅ yeṅ Yesu-Kirsa *p̄opuōrbien miε, ii naa gbāa haa i fōṅgūō-i nei. ṅga mafamma saa ce; i yaanṅ aa bel-na da hīehīe ṅaa baṅ bel bisālāaṅo dumaa.

⁸ Na maama dōlnu-yie ma cor, a ce iṅ ṅa naa kā diε ka waṅ Neldōdōlma-i baa-na, kuō kuliṅgu na fiε jo, ii naa hūu-ma ku na maama-na. Coima saa fa, na maama dii kpelle i hōmmu-na cor.

⁹ Tobij namaa, iṅ cie muḷiema maṅ na hōlma-na, ma maama t̄yāanu-nei kε? I cie maacemma-i bāaṅgu-i baa isuōṅgu-i a taara i nuṅ-juuru-i i fere. I waa mafamma-na aa bi tiε waṅ Neldōdōlma-i baa-na.

¹⁰ Iṅ cie kumaṅ na daa-ku, Diilo fuō fere bi daa-ku. I ciluō naa fa aa vii baa-na na hōlma-na. I saa cāl moloṅo.

¹¹ Na suyaa kerre wuō ii naa bel Diilon-dūṅ-baan namaaṅo-i hiere ṅaa i bisālḡ namaa

¹² A dii nelma-i na tūnni-na, aa dii sireiṅa nei, aa waṅ-ma kuola-mei baa-na wuō na ta na ce Diilonjo huōṅga. U yaa b̄ieṅ-naṅ wuō na ka ce na bāaṅgu-i baa-yo u nelle-na.

¹³ Iṅ waan Diilon-nelma-i baa-na, na suō-ma wuō Diilon-nelma, kere nelieṅ-nelma s̄l, aa hūu-ma; i bi jaal Diilonjo-i yinni maṅ joṅ mafamma-na. Ninsie ninsie, Diilon-nelma. Ma kāyā ma hūutaan namaaṅo-i na hōmmu-na.

¹⁴ Tobij namaa, Diilon-dūṅ-baamba maṅ dii *Yude-i-na, *Yuifubaa-baṅ haa yaahuolo maṅ bei, namaa nellen-baamba bi haa yaahuolo faṅo temma yaa nei. Mamaṅ daa bafamba-i, ma'i bi daa namaaṅo-i.

¹⁵ Yuifuduōṅ daaba'i kuō Itieṅo-i Yesu-i baa *Diilop̄opuōrbiembra-i, aa tiraa haa yaahuolo-i miεṅo-na. Ba bigāaṅ nuōmba-i hiere; ba maacemma sa dōlnu Diilonjo-i.

¹⁶ Ba sa taara i piye pigāaṅ *nieraamba suō baṅ ka kor dumaa. A ce dumaaṅo-na, ba migāaṅ ba naara kumaṅgu ba āmbabalma-na. Ma saa ji fa Diilonjo juō yagar gāṅ baa-ba.

Tesaloniketaamba kūma bilaa Pol

¹⁷ Tobij namaa, iṅ fiε ta hel na hōlma-na, i hōmmu dii kusuōṅ-nu'i. Iṅ taa, ku saa da yinni na kūma fūnuṅ bel-e, a ce i gbuu vaa i fere diε gbāṅ bir kā ka ne-na.

¹⁸ Inj duoj tie waņ-ma wuō i ka kā ka ne-na, ku yuu niele. Muō Pol, muō fuō mei suyaa mi maama-i. Nga hōnni maņ jōņ *Sitāni tuō boruona i hūmelle-i.

¹⁹ Haba-i cieņ i tie hīņ Diilon-ṗapāmungu taalungu-i? Haba-i fieņ i hōmmu? Namei sī wēi? Itieņo-i Yesu duō ji jō, namei ka ce i ce bōi.

²⁰ Coima saa fa, namei ka ce i ce bōi, namei ka fē i hōmmu-i.

3

¹ Ku'i cie na da inj buōra i-naa nuō aa i sa tiraa nunu-ņei, ma saa ji fa, i naa i tiena i kula Ateni-i-na

² aa puōr i natobiņo-i Timote-i na wulaa. Timote ce Diilon-maacemma; u wuōra u waņ *Neldōdōlma-i baa nuōmba-i. I puōraa u duō ka dii sireiņa nei na Diilon-hūmellen-kūņgu-na

³ kumaņ ka ce yaahuolo maņ haaņ-yie daayo-i u baa ji ce unaj nuō ņ nanna hūmelle-i. Namaa fere-i na suyaa wuō mie maņ hūyāa Kirsa-maama-i kuu dii ņaa i bi hūyāa-ma die mulleņ yaa-i.

⁴ Inj waa na hōlma-na, ii naa gbuja-ņei wuō mie maņ hūyāa Diilon-maama-i, ba ka ce-ye kpāncōlgūō. Ninsie ninsie, ma bi cie; na saa waņ-ma damma.

⁵ Ku'i cie na da miņ'a mi sa nunu-ņei, mi da mi sie gbāa tiena da mi cie, mi naa mi puōr Timote-i u duō ka ne Diilon-maamaņ yeņ dumaa na hōmmu-na aa ji tūnu-mie. Mi holle naa ta di tie wuō sī *Sitāni daa munsuurmu na hōlma-na a ce i maacemma ce maaceņgbāņgbālāmma.

⁶ Nga Timoteņ kāa aa jō, u juō baa nelfafamma ji tūnu-yie. U ciera wuō Diilon-maama dii kpelle na hōmmu-na yogo, aa na dōl na-naa. Aa tiraa cira na gbu na kuye i maama; wuō na kūōmaņ bilaa mieņo-i dumaa, mie maama bi bilaa namaaņo-i dumēi.

⁷ Tobij namaa, inj fie i ye yaahuolo-na baa mullema-na, inj juō nu wuō Diilon-maama dii kpelle na hōmmu-na, sireiņa daa-ye.

⁸ Naņ nyaarāa Itieņo maama-na, i kūōma firiinu fiefie-i-na.

⁹ Naņ fēņ i hōmmu-i dumaa Diilon-hūmelle-na, i sie gbuu gbāa jaal Diilon-o-i!

¹⁰ Bāaņgu-i baa isuōņgu-i, i gbu i cārā-yuō wuō u kāyā-yie i bir kā na wulaa ka da-na baa i yufelle, aa nelma maņ saa kaala na wulaa Diilon-hūmelle-na, i kaala-mēi baa-na.

¹¹ I To-i Diilon fuō fere-i, baa Itieņo-i Yesu-i, ba hā-ye hūmelle-i i gbāņ bir kā na wulaa.

¹² Aa naņ dōl na-naa dumaa, aa bi ta na dōl nuōmba-i hiere, Itieņo tuō dii kumaņgu u naara-kuō, a ce na ta na dōl na-naa ņaa mie inj dōl-naņ dumaa.

¹³ U migāaņ na hōmmu-i a ce-na nelfafaana namaa a ce Itieņo-i Yesu duō ji jō baa u baamba-i, i To-i Diilonō baa da cālmuō nei.

4

Wuōsaņgu maņ dōlaanaņ Diilonō-i

¹ Tobij namaa, mamaņ tīyāa i die waņ-ma baa-na, ma yaa daama: Naņ saaya na ta na wuō wuōsaņgu maņ ku ta ku dōlnu Diilonō-i, i pigāaņ-na baa-ku. Ninsie ninsie, na bi wuō wuōsaņgu faņgu yaa-i. Nga fiefie-i-na, i gbu i cārā-ņei, nieņ Itieņo-i Yesu-i aa na dii kumaņgu na naara-kuō.

² Itieņo-i Yesuņ'a i tie wuō wuōsaņgu maņ, na saa bi waņ-ku suōma; i waaņ-ku baa-na cor.

³ Diilon ņj taaraņ kumaņ, u taara na ciluō fa; u sa taara na ta na ce biņwosinni.

4 U taara na hieroṅo-i na vii baa na caamba-i fafamma, na baa yaṅ nelbilibemba da na yireiṅa mumbienammu,

5 na baa yaṅ cakūṅgu ta yaanṅa nei ṅaa bamaṅ sa kāalāayāṅ Diilonṅo-i kuṅ taa yaanṅa bei dumaa.

6 Cakūṅ daaku-i, molo baa ce gbomma famma-i u nanolṅ-na. I waanṅ-ma baa-na tī kuola-mei wuṅ, bamaṅ ciēṅ gbomma famma temma-i, Diilonṅo ka suu ma sɔlaanṅu-i hiere bei.

7 Na saa da, Diilonṅo saa cira i tiē wuṅra i ce pɔpɔrsinni, ṅga wuṅ i yaṅ i ciluo fa.

8 Terienṅu fanṅu-na, umāṅ duṅ cīna nel daama-i, u baa da nie sī u cīnaana nelbilien-nelma, ṅga Diilonṅo maṅ hāa-na u *Yalle-i, kutienṅo cīnaana u yaa-i.

9 Tobinṅ namaa, maṅ saaya na ta na dɔl na-naa dumaa, Diilo fuṅ fere pigāanṅ-na baa-ku tī. A ce dumaanṅo-na, molo sie tiraa muliēṅ u fere wuṅ u nyegēṅ-ku hā-na.

10 Diilonṅ uṅ taaranṅ na ta na dɔl na natobimba-i dumaa, ninsie ninsie na bi dɔl na-naa dumei Maseduani-i-na hiere. ṅga tobinṅ namaa, jande, i cārā-nei, diyaanṅ kuanṅu na naara-kuṅ.

11 Taa na kuye yaafellenṅ-kūṅgu-i na muntienammu-na, baa na ta na dii na nunni-i nelma maṅ saa hi-na, taa na bi taara na nuṅ-juuru-i na fere ṅaa inṅ waanṅ-ma baa-na dumaa.

12 Mafanṅ da ma ce, puonṅ-nuṅmba ka ta ba kāṅ-na, aa na ka gbāa ta na fa na yunninṅ-maama-i na fere.

Itienṅo jommanṅ-kūṅgu-i

13 Tobinṅ namaa, i taara na suṅ ninsoṅo-i bamaṅ suurii hīema-na tī ba kūṅgu-na, ku yaa ku sie ta ku janṅ-na ṅaa bamaṅ sa hīēṅ taalunṅu Yesu jomma-na kuṅ janṅ-baṅ dumaa.

14 Inṅ hūyāa-ma wuṅ Yesu kuu aa sire, kuu dii ṅaa i bi hūyāa-ma wuṅ bamaṅ hūyāa u maama-i aa ku, yiinṅu dii baa yiinṅu, Diilonṅo ka sire-bei ba ka waa baa Yesu-i.

15 I gbāa waṅ mamaṅ baa-na a saa baa Itienṅo nuṅ-āndaanṅu-i ma yaa daama: wuṅ duṅ ji tuṅ jo yiinṅu maṅ nuṅ-i, miē maṅ kaa waa cicēlma-i, i sie ta yaanṅa bamaṅ suurii hīema-na.

16 Yiinṅu fanṅu-na, Diilonṅo ka ce ku donṅ. I ka nu *dɔrpɔpuarbiemba yuntienṅo piiye da gbagaga, aa Diilonṅ-yerre bu. Die i ne, i da Itienṅo hiire u jo. Bamaṅ hūyāa u maama-i aa ku, ba yaa ka sire igēna.

17 Bafanṅ da ba sire, miē maṅ kaa waa cicēlma-i huṅṅu fanṅu-na, u gbonu-yiē baa-ba a tetēṅ-ye kā baa-ye dii nyaasinni-na i ka jārā Itienṅo-i dii dɔrɔ-i-na aa pāṅ tīē baa-yo gbula.

18 Tobinṅ namaa, taa na waṅ nel daama-i na dii sireiṅa na-naa nuṅ.

5

1 Tobinṅ namaa, Itienṅo jommanṅ-belle-i baa u jommanṅ-yiinṅu-i ku kaalaaya na wulaa.

2 Namaa fere-i na suyaa wuṅ u jommanṅ-yiinṅu ka tugol nuṅmba-i ṅaa cuoyuo uṅ tugol dumaa isuṅṅu-na.

3 Huṅṅu maṅ nuṅ-i nuṅmba da ba ji ta ba cira: «Fiefiē-i-na, terienṅu fiē, i huleiṅa sa tie baa weima»; kufanṅu huṅṅu'i nuṅ-i yaahuolbabalanṅo ka tugol-ba ṅaa cakusüntienṅ u kusūṅṅuṅ tugol-o dumaa. Molo cɛraa u kor yaahuolo daayo-na.

⁴ Nga namaaŋo-i, mi natobin namaa, naa si dii kukulma-na yiin daaku da ku gbāa tugol-na ŋaa cuoyuo un tugol dumaa.

⁵ Na hieroŋo-na hiere, cecermaŋ-bisālŋ namaa, na ce na weima-i gbagbaama-na. Kukulmaŋ-nuoŋ miε sī, isuŋtaan miε sī.

⁶ Terienŋu faŋgu-na, baa na yan j gonya duofūmu banamba temma-i, ku saaya i tŋe i yufien-na, aa i suo i ferēŋ belma.

⁷ Nuamba hinu ba duofūŋ isuŋŋu'i nuo-i, aa ba bi hinu ba nyoŋ ba kure isuŋŋu'i nuo-i.

⁸ Nga miε in yen cecermaŋ-bisālŋ miε, ku saaya i suo i ferēŋ belma. In hūyāa Yesu maama-i baa huoŋga maŋ, i ce huoŋga faŋga-i baa i nelnyulmu-i i tŋe cīnuu i ferε *Bigāaraŋo heina baa ji hi ye. Aa in hīŋ koŋkoro taalunŋu-i, kuu dii ŋaa i diyaa kollun-cucūnni-i tŋena.

⁹ Diiloŋo saa fiε-e duo ji gāŋ baa-ye, u fiεlaa-ye Itienŋo-i Yesu-Kirsa duo kor-e.

¹⁰ U kuu miε maama yaa nuo-i, wuo duo ji bir jo, i kuu tŋ wa, ii dii cicēlma yogo wa, i waa baa-yo.

¹¹ Terienŋu faŋgu-na, na saaya na cor ta na dii sirēiŋa na-naa nuo aa ta na kāyā na-naa Diiloŋ-hūmelle-na.

Pol diyaa nelma Tesaloniketaamba tūnni-na

¹² Tobin namaa, bamaŋ cieŋ Diiloŋ-maacemma-i na hōlma-na, Itien un haa bamaŋ na yunŋu-na ba da ba ta ba pigāaŋ-na hūmelle-i, jande, i cārā-nei, taa na kāŋ-ba.

¹³ Taa na kāŋ-ba fafamma, aa na ta na dōl-ba ba maacemma maama-na. Taa na nunu na-naa fafamma.

¹⁴ Tobin namaa, bamaŋ yagaraa maacemma-i, jande, i cārā-nei, diyaaŋ nelma ba tūnni-na aa na ta na dii holle kortaamba-na. Taa na kāyā bamaŋ saa nan kaasīnni Diiloŋ-hūmelle-na yogo. Baa na yan na hōmmu ta mu huol baa moloŋo.

¹⁵ Bilaan na ferε unan nuo ŋ baa ji ce ŋ nanolŋo kuubabalaanŋu wuo ŋ suu sōlaanŋu. Yaan aa na ta na kuye kuufafaanŋu maama yaa-i bāanŋu-i baa isuŋŋu-i, namaaŋo-i na-naa nuo a ka cor baa niεraamba-i hiere.

¹⁶ Yaan na hōmmu ta mu fē yinni maŋ joŋ.

¹⁷ Taa na cārā Diiloŋo-i hōnni maŋ joŋ.

¹⁸ Taa na jaal Diiloŋo-i weima-na hiere. Nan hūyāa-ma cu Yesu-Kirsa huonŋu, Diiloŋo taara na ta na ce ku yaa-i.

¹⁹ Baa na ta na cie *Diiloŋo Yalle-i di maacemma-na.

²⁰ Da ba wan nelma maŋ baa-na aa cira Diilopopuorunŋu, baa na biε-ma nelsōmma.

²¹ Nga taa na ne nelma-i hiere torro; da na da mamaŋ faa, na ce ma yaa-i.

²² Niεŋ āmbabalma-i ma sīnni-na hiere aa na yan-ma.

Jaaluperienŋu

²³ Diiloŋo-i Hōfēllentienŋo bir-na fuo birma aa u tuo niya-nei fafamma. Ku yunŋu yaa daaku: U tuo niya na yaleiŋa-i baa na hōmmu-i baa na kūōma-i; cālmuo baa ji da-nei Itienŋo-i Yesu-Kirsa jommaŋ-yiinŋu-i.

²⁴ Diiloŋo maŋ biε-na, u pāa nunŋu wuo u ka ce-ma, u ka bi ce-ma. U sa wan weima aa ji bir baa huon-āndaanŋu.

²⁵ Tobin namaa, taa na bi cārā Diiloŋo-i na hā miεŋo-i.

²⁶ Taa na jaal tobimba-i hiere fafamma ŋaa ceduoŋ-bieŋ namaa.

²⁷ Mi gbu mi cārā-nei, jande, niεŋ Itienŋo-i aa na kalan seβε daayo-i na pigāaŋ Diiloŋ-dūŋ-baamba-i hiere.

²⁸ Itieņo-i Yesu-Kirsa u kāyā-nēi hiere.

Polŋ nyegáan sebháallŋo maŋ há Tesaloniketaamba-i Nelmuoyamma

Tesaloniketaamba saa naa da tuoleŋ-muntŋenammu baa Yesu-Kirsa jommaŋ-künŋu-i. Ba hólma-na, banamba naa cira wuɔ *Kirsa juɔ tŋ, banamba yagar maacencelle wuɔ miwaanŋo tŋe tŋ aa nuɔmba namba'i bir yiara baa ba yuŋ-maama-i. Polŋ daa-ma dumaanŋo-na, u nyegēŋ sebe daayo-i duɔ kaala nelma yaanŋa-i baa-ba. U jaalaa Diilonŋo yaa igēna ba maama-na aa cārā-yuɔ wuɔ u káyā-bei ba ta ba wuɔ u hümelle-i fafamma (sap. 1).

Ku huonŋu-na, u suɔ dii u nuŋgu-i Yesu jommaŋ-künŋu-na, wuɔ «Nelba-balanŋo» yaa saaya u jo igēna. U ka jo ji ce u fere wuɔ u yaa Diilonŋo-i, a taał nuɔmba bigaan Diilonŋo-i.

Polŋ suyaa mafamma-i dumaanŋo-na, u donŋ tuɔ dii nelma Diilonŋ-dünŋ-baamba tünni-na, wuɔ mulŋeŋ da ma fie'a ma ka ko-ba, ba nyaar Diilonŋ-hümelle-na (sap. 2). U bi taaraaya-kuɔ Tesaloniketaamba wulaa wuɔ ba ta ba cārā Diilonŋo-i ba há fuɔ fere-i, aa yentaamba ta ba ce maacemma ba taara ba nuŋ-juuru-i yinni maŋ jonŋ fuɔ temma-i, aa ba baa bi yaŋ ánfafamma cemma-i (sap. 3).

Jaalunŋu

¹ Muɔ Pol, muɔ baa Silvē* a naara Timote, miemei nyegáan sebe daayo-i die há Diilonŋ-dünŋ-baanŋ namaa namaŋ cuu Itienŋo-i Yesu-Kirsa huonŋ-nu dii Tesalonike-i-na.

² I To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i, ba káyā-nei aa fē na hõmmu-i.

Pol dii sirēiŋa Tesaloniketaamba-na

³ Tobinŋ namaa, Diilonŋ-hümellenŋ-künŋuŋ yuŋ na hõmmu-i ku ká dumaa, a naara nanŋ dól na-naa na bi ká dumaa, i sie gbáa yaŋ Diilonŋo jaalma-i; aa ku yaanŋa yaa dumaanŋo-na.

⁴ Nanŋ ceŋ sülma maŋ nuɔmba nammu-na, a naara nanŋ mulŋeŋ mulŋema maŋ, aa na yagar nyaar Yesu maama-na, ku sa gbuu fē i hõmmu-i puona. A ce dumaanŋo-na die ká terienŋu terienŋu, i bie na künŋu-i a piye pigáan Diilonŋ-dünŋ-baamba maŋ dii terienŋu-na.

⁵ Tobinŋ namaa, nanŋ mulŋeŋ *Diilonŋ-nelle maŋ maa-na-i, kumaŋ haanŋ-nei daaku-i, ku'i ka ce di saaya-nei. Ku yaa pigáan wuɔ Diilonŋo suɔ pámma. Nelŋeŋ nuɔ ninŋ saaya baa kumaŋ, Diilonŋo bi pá-ni baa ku yaa-i.

⁶ Na saa da, bamaŋ cieŋ-nanŋ sülma-i, Diilonŋo daa ku saaya u bi ce ku-taamba-i sülma a suu ku sólaanŋu-i.

⁷ Aa banŋ ceŋ namaa namaŋ sülma-i, u ka hiel-na sülma-na baa miēŋo-i hiere Itienŋo jommaŋ-yiŋgu-i. I ka da u jo dərɔ-i-na baa u *dərɔpɔurbiemba-i; ba hii hiere.

⁸ Dáncaamu ka dii-yo huonŋa u tuɔ jo. Duɔ jo, bamaŋ ciinaana Diilonŋo-i aa bi ciina Itienŋo *Neldɔdɔlma-i, u ka gbo kakálle-i ba yunni-na.

⁹ Kumaŋ ka haa-bei ku yaa daaku: Diilonŋo ka kɔsuonŋ-ba gbula, ba sie da pie Itienŋo-i, ba sie da unŋ ceŋ u bāanŋu-i dumaa.

* 1:1 Silvē yerre nande yaa wuɔ Silasi.

¹⁰ Nŋa bamaŋ hŷyáa u maama-i, yiŋ daaku-na, ba ka ta ba tuɔlnu-yuɔ aa gbuu ta ba ne-yo ŋaa ba ka wuo-yo. Inŋ waanŋ u maama-i baa-na na hŷu-ma, namaa na kaa bi waa ba hɔlma-na.

¹¹ Ku'i cie na da i cārā Diilonŋo-i yinni maŋ jonŋ i hā-na, wuɔ unŋ blɛ-na mamaŋ nuɔ-i, u hā-na ku fŋŋgũɔ-i na gbāa ce-ma. Aa ānfafamma maŋ yuu na hɔmmu-i, u hā-na ma cemmanŋ-fŋŋgũɔ-i, aa ce na yu nyɔlma baa Diilonŋ-hŷmellenŋ-kŷŋgu-i.

¹² Da ma ce dumaanŋo-na, na ka ce Itienŋo-i Yesu ce bɔi aa fuɔ ka bi ce na ce bɔi. Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i banŋ yenŋ hujantaamba, ba yaa wuɔ ma ce dumaanŋo-na.

2

Itienŋo jommaŋ-kŷŋgu-i

¹ Tobinŋ namaa, kumaŋ ŋaa Itienŋo jommaŋ-kŷŋgu-i baa i tigiima-i u caanŋgu-na ku kŷŋgu-i,

² jande, i cārā-nei, da na nu ba'a Itienŋo juɔ, baa na yanŋ na hɔmmu cu donduo dumaa, baa na bi yanŋ na huleinŋa caar. Umanŋ duɔ cira Itienŋo jomma hii, baa na hŷu-ma. Halle da ba fiɛ cira wuɔ Diilopɔpuɔrunŋu, baa na hŷu-ma. Ba gbāa bi cira miemei waanŋ-ma sisɔ miemei nyegāanŋ-ma, ba taal-na.

³ Baa na yanŋ molo da nelma taal-na. Halle da ba fiɛ hel baa ku nelma-i hie, baa na hŷu-ma. Na saa da, aa Itienŋo jommaŋ-yiinŋgu suɔ da ku hi, nuɔmba ka cina Diilonŋo-i aa Nelbalaŋo maŋ kaaŋ dāamu-na u ka carra ba da-yo.

⁴ Nuombaŋ buol nimaŋ hiere, ka hel baa Diilo fuɔ fere-i, u ka sire wuɔ fuɔ sa taara-niɛ, keɛɛ fuɔ maaraa-ni hiere. Aa u ka bel diilonŋo-i kã ka suur tɛna *Diilodubuɔ-i-na wuɔ fuɔ yaa Diilonŋo-i.

⁵ Ma si ma tɷyāanu-nei wuɔ minŋ waa na terienŋgu-na, mi taa mi waŋ-ma baa-na ke?

⁶ Fiefie-i-na, na suyaa kumaŋ bilaaya-yuɔ ta ku cie u yiinŋgu da ku hi u duɔ jo.

⁷ Na saa da, Nelbalaŋo duɔŋ u maacemma-i tɛ dii cicaara, ku tɷyāa umanŋ bilaaya-yuɔ u halanŋ u yaanŋga-na.

⁸ Duɔ halanŋ u yaanŋga-na, i ka da-yo. Kufanŋgu huɔŋgu yaa nuɔ-i Itienŋo ka bál-o baa u nufafalmu, aa unŋ juɔ baa bibɛsinni maŋ, ku ka kɔsuɔŋ-yo.

⁹ Nelbalaŋ daa u ka jo baa *Sitāni himma a ji ce gbere-weima-i ma sinni-na hiere duɔ gbāa duɔ taal nuɔmba-i cure-bei.

¹⁰ U ka jo ji ce kuubabalaanŋgu-i ku sinni-na hiere a cure bamaŋ kaaŋ dāamu-na. Ninsoŋo maŋ naa waa u gbāa kor-ba, u saa dɔlnu-bei ba cina-yuɔ.

¹¹ Ku cie dumei Diilonŋo hā-ba pirammaŋ-hɔmmu a ce ba ta ba hŷu coima-i wuɔ ninsoŋo.

¹² Terienŋgu fanŋgu-na, bamaŋ saa hŷu ninsoŋo-i aa kuubabalaanŋgu cemma ta ma dɔlnu-bei, Diilonŋo ka pigāanŋ-ba u jáyamma-i.

Diilonŋo fiɛlaa-na duɔ kor-na

¹³ Tobinŋ namaa, na maama dii kpelle Itienŋo huɔŋga-na. Diilonŋo fiɛlaa namei dii ku domma-na* duɔ kor-na u *Yalle maŋ ciɛŋ-naŋ nelfafaanŋ namaa di barguɔ-i-na, baa ninsoŋo maŋ naŋ siyaa-yo u bi barguɔ-i-na. A ce dumaanŋo-na, miɛ i siɛ gbāa yanŋ u jaalunŋu-i na maama-na.

* 2:13 Girekimma-na terienŋ daaku gbāa bi nu nuŋ daama-i: «U fiɛlaa namei igɛna...»

14 Inj waan *Neldɔɔlma manj baa-na, u blɛ-na baa ma yaa-i duɔ kor-na na da na ta na ce na baaŋgu-i baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i.

15 Tobinj namaa, terienjgu fanjgu-na, bilaanj Diilonj-maama-i kpelle, aa inj waan mamanj baa-na i nunni-na, baa inj nyegaaŋ mamanj hã-na hiere, baa na yanj ma karaanu-nei.

16 Itienjo-i Yesu-Kirsa fuɔ fere-i, baa i To-i Diilonjo manj dɔlaa-ye aa ce hujarre yiɛ tuɔ dii sireiŋa yiɛ, aa ce i haa i nanjga-i biŋkufafaan-nu,

17 ba hã-na holle aa ta ba dii sireiŋa nei, a ce na maacemma-i baa na aŋɗenni ta ni fa hiere.

3

Taa na cãrã Diilonjo-i na hã-ye

1 Tobinj namaa, mamanj tlyãa ma yaa daama: Taa na cãrã Diilonjo-i na hã-ye; wuɔ u yanj Itienjo nelma gbuo terni-i hiere donduo donduo, aa ma da fɔŋgũɔ ŋaa manj daa fɔŋgũɔ dumaa namaa terienjgu-na.

2 Nuɔmba hiero saa hũu-ma, a ce dumaanjo-na, taa na bi cãrã Diilonjo-i wuɔ u hũu-ye nelbabalaamba nyisɛnni-na.

3 Itienjo sa bir baa huonj-ãndaanju; u ka dii holle nei aa bi tuɔ niya-nei na baa ji suur *Bigãarãŋo nammu-na.

4 Itienjo ciɛ i suɔ wuɔ diɛ wanj mamanj baa-na na ce-ma aa na ka cor ta na ce-ma.

5 Itienjo-i Yesu-Kirsa ce na ta na dɔl Diilonjo-i aa ce na ta na hĩrã mulɛma-i fuɔ temma-i.

Na saaya na suur miɛ nallu yaa nuɔ-i

6 Tobinj namaa, na hɔlma-na, bamanj bilaa yelma-i tɛna aa ba sa ce inj waan mamanj baa-na, niɛŋ Itienjo-i Yesu-Kirsa-i aa na kar-bei hiere.

7 Namaa fere-i na suyaa nanj saaya na ta na ce kumanj a biɛ miɛ maama-i. Inj kãa na terienjgu-na, na daa i ciɛ i fere yentaanj miɛ wei?

8 I saa hũu molonj kuuwuonjgu dede wuo-ku gbãŋgbãŋ. I ciɛ maacemma-i baaŋgu-i baa isuonjgu-i ŋaa i ka ko i fere tiɛ da i nuŋ-juuru-i i fere

9 a ne da namei naa saaya na yiera baa i yunj-maama-i. Ŋga i ciɛ mafamma-i diɛ pigãan-na nelma.

10 Inj waa na terienjgu-na, i saa fuo-ma nei; i taa i wanj-ma baa-na yiɛ: «Umanj duɔ u sa taara u ce maacemma-i u bi ne niwuoni-i aa u yanj-ni.»

11 Da na da i wanj mafamma-i, i nuɔ wuɔ na hɔlma-na banamba bilaa diilonjo-i yanj ba maacemma-i aa ta ba wuɔra ba dii ba nunni-i mamanj saa hi-ba.

12 Inj taaranj kumanj kutaamba wulaa ku yaa daaku: Ba ne Itienjo-i Yesu-Kirsa-i aa ba belnu maacemma-i ba ta ba ce-ma manj saaya ma ce dumaa a yiera baa ba yunj-maama-i ba fere.

13 Tobinj namaa, namaa fuɔ, baa na yanj kuufafaanju cemma-i.

14 Inj waan mamanj sebe daayo-na, umanj duɔ saa ce-ma, na ne kutienjo-i aa na yanj-yo; baa na tiraa na gbonu na ce weiima baa-yo, ku yaa senserre ka da-yo.

15 Mi saa cira na pãŋ bigãanj kutienjo-i, ŋga na dii nelma u tũŋ-nu; namaa wuonjo'i.

16 Hɔfɛllentienj fuɔ fere u tuɔ fɛ na hɔmmu-i weiima-na hiere baa hɔnni-na hiere. Itienjo waa baa-na hiere.

17 Muɔ Pol, mi pãa-na jaalunju. Muɔmei nyegãan jaalunj-terienj daaku-i baa mi fereŋ nanjga. Mi haa mi niele-i dumɛi koko mi sebebãa-ba-na.

¹⁸ Itienjo-i Yesu-Kirsa u káyǎ-nɛi hierɛ.

Polñ nyegáañ sebedieláño man há Timote-i Nelmuoyamma

Timote to waa Girekiyiēño, aa u nyu-i Yuifuciēño. Nyuño naa hūu Yesu maama-i. Timote-i baa Pol ba kaan da ba-naa Lisire (Pōpuw. 16.1-3). Ku huongu yaa nuō-i Timoten juō ce Pol namaacanceronjo tuō wuōra baa-yo niēiñja-na. Huongu nanju juō hi, Pol wuō kar-o jina Efesi u duō kāyā Diilon-dūñ-baamba-i ba suō tigiima (1.3). U nyegáañ sebaaba-ba hāi hā-yo a dii sireiñja yuō ku maacemma-na.

Diēlā-wuonjo yaa daayo-i. U gbuōya-yuō wuō nuōmba namba dii ta ba gul Diilon-dūñ-baamba gbeini-i wuō miwaan daayo bimbinni saa fa, wuō cadiile saa bi fa, aa niwuoni nanni saa bi tira fa wuoma-i. Pol yan aa tagaaya pigáañ Timote-i wuō Diilon uñ hielaa niman hiere ni faa (sap. 1 baa 4).

U bi tagaaya pigáañ-yo Diilon-dūñ-baambañ gbē ba ta ba cārā Diilonjo-i dumaa, aa yaataamba-i baa ba huon-baambañ gbē ba waa dumaa (sap. 2-3).

Timoten saaya u bel nuōmba-i dumaa Diilon-dūñgu-na a saanu baa ba sinni-i, Pol waan ku yaa-i perien aa dii nelma u tūnni-na (sap. 5-6).

Jaaluñgu

¹ Muō Pol, muōmei nyegáañ seba daayo-i. Yesu-Kirsa *pōpuw-bilon muō ŋaa i koñkortienjo-i Diilon uñ'a ma ce dumaa baa in haa i nanja-i Yesu-Kirsa man nuō-i.

² Mi nyegáañ-yo da mi há Timote nuōnei. Diilon-hūmelle-na, nii dii mei ferēñ biēñ nuō. I To-i Diilonjo-i, baa Itienjo-i Yesu-Kirsa-i, ba ce hujjarre niē aa kāyā-niē aa fē ŋ huonga-i.

Nelpirataamba kūñgu-i

³ Mi tamma-na da mi kā Maseduōni-i-na, mii naa hi dii sireiñja niē wuō ŋ tēna Efesi-i-na ŋ yiera bamañ waan Diilon-nelma-i baa coima-i.

⁴ Wan baa-ba wuō ba hiel ba nanja bñcuōñ-nelsōsōmma-na baa huolun-maama-i, ma jo baa ijiesōsōnni. Ma sa kāyā nelie suō Diilon-huonja-i. Da ŋ haa ŋ nanja-i Diilonjo-na, ku yaa ŋ ta ŋ suō u huonja-i.

⁵ Kumañ ciē miē ŋ ce-ma dumaanjo-na, mi taara Diilon-dūñ-baamba-i hiere ba ta ba dōl nuōmba-i baa huonja diei, ba waa nelfafaamba, aa ba haa ba nanja Diilonjo-na ku haama.

⁶ Banamba yaan daama-i hiere aa biē nelsōsōmma ta ba wan. Ba haaraa hūmelle-na.

⁷ Ba ciē ba ferē *aññamma pigāataamba, a ne da ban nyaarāa maman nuō-i ta ba wan-ma, bafamba ferē-i ba sa suō ma yunju-i.

Aññamma añfaanjo-i

⁸ I suyaa wuō da ŋ wuō *aññamma-i man saaya ma wuō dumaa, ma faa.

⁹ Aa i saaya i suō wuō Diilonjo saa jina aññamma-i nelviin maa-na, u jēna-mei nelbalaan maa-na. Ba yaa haba-i? Ba yaa bubōlaamba-i, baa yaagbārāamba-i, baa āmbabalmanciraamba-i, baa bamañ sa kāañ Diilonjo-i, baa bamañ biēnaanaj u yerre-i, baa bamañ kuōñ ba tobāa-ba-i sisō ba nyubaa-ba-i, baa nelkuraamba namba-i,

¹⁰ baa bamañ cierañ bliñwosinni-i, baa bamba mañ cierañ ba-naa, baa bamañ suoraan pörtöbaa-ba-i, baa coikartaamba-i, baa bamañ hielaan ba nienja-i Diilono-na coima-na. Bamañ sa wuoyaan ba saanu baa ninsoño-i hiere, añjnamma jiena bafamba maama yaa nuo-i.

¹¹ Bañ hää-mi *Neldödölma mañ wuo mi wañ-ma, ninsoñ daayo da ma yaa nuo-i. Neldödöl daama piie Diilono yuntesinnin-maama baa u fafaañ-maama.

Pol pá Kirsa-i jaaluñgu

¹² Mi jaal Itienjo-i Yesu-Kirsa-i, u haa u nanğa mie aa hiel-mi käyā-mie mi ta mi cāa-yo,

¹³ η sie suō wuo dīelūō-i-na mi taa mi blēna u yerre-i aa ta mi ce karaañgu baa u baamba-i. Mi huōñga taa ka doñ ka cor. Ņga u yaan aa ce hujarre mie wuo min'a mi saa hūu Yesu maama-i, mi sa suō ku yuñgu.

¹⁴ Itienjo Yesu-Kirsa cie baa-mi cor. U cie mi haa mi nanğa yuo aa tiraa ce mi ta mi döl-o.

¹⁵ Nel daama-i nuharuñgu si dii-mei: Yesu-Kirsa juō hlēma-na duō ji kor āmbabalmanciraamba. A ne da muōmei ba yuntien muōño-i.

¹⁶ Ņga u cie hujarre āmbabalmanceron muō mi temma-na duō pigāañ u hōhlnañga-i. U cie kufañgu-i duō dii sirēinja nuōmba-na ba da ba hūu u maama-i a da cicēlma mañ sa tleñ dede-i.

¹⁷ Yaan i tie gbēlieñ Diilono-i aa i tie tuōlnu-yuo. Uu dii gbula, u sa ji kā terienju. Moloñ yufelle sie gbāa haa-yuo. U yaa u diei-i Diilono-i. Ma cie.

¹⁸⁻¹⁹ Mi biē, mi ka hā-ni maacemma a saa baa Diilon uñ ηa naa ce ba wañ mamañ η kũñgu-na cor. Bañ waañ mamañ, da ma tleñu-nie, η ka tle Diilon-hūmelle-na aa gbāa ce maacenfafamma baa huōñga diei. Banamba suyaa kumañ sa dōlaan uñ Diilono-i aa cor ta ba ce-ku. A ce dumaañño-na ba Diilon-hūmellen-kũñgu kũōna.

²⁰ Imene nuñgu dii kutaamba-na baa Alesāndire-i hiere. Mi nyaa-ba hā *Sitāni baa-ba, ku yaa ba ka yañ Diilono yerre blēnamma-i.

2

Diilocaralle faa

¹ Min taarañ kumañ dīelā-kũñgu-i Diilon-dūñ-baan mie i wulaa, mi taara i tie jaal Diilono-i aa tie cārā-yuo i hā nuōmba-i hiere.

² Na ta na cārā-yuo na hā fōñgōtaamba-i baa yuntaamba-i hiere, kumañ ka ce i kũōma fē, i waa i fereñ nuō tie cāa Diilono-i aa tie ce kuuviñgu.

³ Da na ta na jaal-o aa ta na cārā-yuo na hā nuōmba-i hiere, ku yaa faa aa tiraa ta ku dōlnu i koñkortienjo-i Diilono-i.

⁴ Diilono taara nelbiliemba-i hiere ba kor aa suō ninsoño-i.

⁵ Na saa da! Diilono dii u diei yoñ, aa koñkortienjo diei dii nelbiliemba hōlma-na baa-yo. Koñkortienjo faño-i nelbilono. U yaa Yesu-Kirsa-i.

⁶ Diilon uñ ηa naa dii huōñgu mañ duō kor nelbiliemba-i ba āmbabalma-na kuñ juō hí, u yaa pāa u fere a sāa ba yunni-i. U cie ku yaa-i a pigāañ wuo Diilono taara u kor nelbiliemba-i hiere.

⁷ Ku'i cie na da Diilono cie-mi u nelwarañ muō, aa bi ce-mi Yesu *pōpuōrbilon muō, mi ta mi wañ Yesu maama-i *nieraamba hōlma-na, ba da ba nu ninsoño-i aa hūu-yo. Mi sa kar mi huoyasañga, mi wañ ninsoño yaa-i.

⁸ Terienju fangu-na, mi taara bibemba ta ba cārā Diilono-i terni-na hiere. Aa da ba'a ba cārā-yuo, ba cārā-yuo baa hōfafañga; ba baa cārā-yuo baa hōdulle, ba baa bi cārā-yuo baa berru ba hōmmu-na.

⁹ Mi bi taara caamba ta ba suó ba ferēñ diiyamma. Ba baa yan̄ bisinni ta yaan̄ga bei; ba yan̄ ni gbē baa-ba. Ba baa ta ba dii gbeibuó ba yukuosinni migamma-na, baa niibilenni-na, baa kompammu-na.

¹⁰ Ba yan̄ aa ba ta ba kuye ánfafamma cemma yaa-i. Cien̄o man̄ wuó fuó káalá Diilon̄o-i u saaya u tuó ce ku yaa-i.

¹¹ Aa da ba ta ba wan̄ Diilon̄-nelma-i baa-ba, ba saaya ba finan̄ aa hiire ba ferē ta ba nu.

¹² Mi sa taara cien̄o sire yiēra wuó u wan̄ Diilon̄-nelma, u saa bi saaya u waa bibien̄o yun̄-nu, u par flinamma yon̄.

¹³ Yun̄ haku-i nuó-i mi ta mi wan̄ mafamma-i? Mi niē da Diilon̄o maa bibien̄o yaa igēna aa suó ji ma cien̄o-i.

¹⁴ Aa *Sitāni saa gbāa táal bibien̄o-i, u táalaa cien̄o yaa-i u cāl Diilon̄o-i.

¹⁵ Nga cien̄o man̄ duó hūu Yesu maama-i, aa wuó Diilon̄-hūmelle-i fafamma, aa nelnyulmu waa-yuó, u horre ka kor-o.

3

Yaatesinnij saaya ni da dumaa Diilon̄-dūnggu-na

¹ Uman̄ duó tuó taara yaatesinni-i Diilon̄-dūnggu-na, kutien̄o taara maacenfafamma; nuharungu si dii-mei.

² Diilon̄-dūng-baamba yaatien̄o-i, cālmuó saa saaya u da-yuó, u saaya u waa cien̄o diei tien̄o, u saaya u tuó suó u ferēñ belma, u saaya u waa nelnurāño, u saaya u waa nelfefeñño aa tuó sie u har niraamba-i. U saaya u gbāa tuó kalan̄ nuamba-i Diilon̄-nelma-i.

³ U saa saaya u waa konyorōño, u saa saaya u waa hodoron̄o, u saa bi saaya u waa berkartien̄o, nga u saaya u waa hiehlentien̄o, u saa saaya u yan̄ gbein̄-maama ta yaan̄ga yuó.

⁴ U saaya u suó fuó ferēñ dumellen̄-baamba nuolamma a ce u bisálmba ta ba nu u nun̄gu-i aa ta ba kán-yo weima-na hiere.

⁵ Nelien̄o man̄ sie gbāa nuola u dumellen̄-baamba-i fafamma u ce niē gbāa bel Diilon̄-dūng-baamba-i fafamma?

⁶ Yaatien̄o saa saaya u waa nelfeñño Diilon̄-hūmelle-na. Duó waa nelfeñño, bombolma gbāa cōruonu-yuó. A ce dumaan̄o-na, maman̄ daa *Sitāni-i ma ka da-yo.

⁷ Ku bi saaya u yefafalle waa puon̄-nuómba nunni-na, ku yaa ba sie ji dii ba yaan̄ga-i yuó a ce Sitāni da mumbelmu yuó.

Diilon̄-dūnggu maacenciraamba maama

⁸ Kuuduōnggu yaa baa Diilon̄-dūnggu maacenciraamba-i, ba ciluó saaya u vii aa ba baa waa huhurmantaamba. Ba saa saaya ba yan̄ kolma ta yaan̄ga bei, aa ba baa taara huhurman̄-gbein̄a-i.

⁹ Diilon̄ un̄ pigāñ-ye ninson̄o man̄ u hūmelle-na, ba sie-yo aa ba bel-o baa huōnga diei.

¹⁰ Da na'a na há uman̄ Diilon̄-dūnggu maacemma-i, na saaya na ne kutien̄o ciluó-i igēna. Da na da u faa, na suó na há-yo baa-ma.

¹¹ Caamba* man̄ cien̄ maacenduóma famma-i ba saaya ba bi vii, ba saa saaya ba waa yebienataamba. Ba saaya ba ta ba suó ba ferēñ belma aa yan̄ huhurma-i weima-na hiere.

* 3:11 Girekimma-na terien̄ daaku gbāa bi nu nun̄ daama-i: «Ba caamba ciluó saaya u vii...»

¹² Diilon-ɗunɗu maacenceronjo saaya u waa cɛnjo diei tierjo. U saaya u tuɔɔ u dumellen-baamba nuolamma.

¹³ Diilon-ɗunɗu maacenceronjo manj cɛn u maacemma-i fafamma, nuɔmba bi u yefafalle aa u da holle u piiye unj haa u nanɗa-i Yesu-Kirsa-i-na mamanj nuɔ-i.

Diilon unj puuriye nelma manj pigaan-ye

¹⁴ Timote, Diilon ɗuɔ siɛ, ku siɛ da huɗngu mi ka kã ka ne-ni. Nga mi nyegɛn seɓe daayo-i da mi hã-ni,

¹⁵ wuɔ da η saa ji ta η da-mi, u kãyã-niɛ η suɔ η fɛɛn belma Diilon-ɗunɗu-baamba hɔlma-na, η suɔ η fɛɛn belma Cicɛlmantienjo baamba hɔlma-na. Ba yaa ninsonjo tuole-i

¹⁶ Coima saa fa, Diilon unj pigaan-ye nelma manj Yesu-Kirsa kɔnɗu-na ma temma si dii.

Wuɔ *Kirsa juɔ nelbilonj temma i ji da-yo.

*Diilon-Yalle ciɛ i suɔ wuɔ nelviinjo.

*Dɔɗɔpuɔɗbiemba daa-yo.

Ba waan u maama-i baa niɛraamba-i nilɛnɗa-na hiere.

Ba hũyãa u maama-i terni-na hiere.

Aa Diilonjo biyaa-yo ka jina u caan-nu.

4

Bilaan na fere coikartaamba-na

¹ *Diilon-Yalle waan-ma gbar-ma wuɔ miwaanjo tɔmmanj-huɗngu-na, ba-namba ka cɛna Yesu-i aa cu coikartaan huon-nu ta ba nu Sitãni-nelma.

² Ba ka yanj hukurantaamba famba taal-ba pira-bei.

³ Ba wuɔra ba piiye wuɔ ãnsorre saa saaya di ce, aa cira niwuoni nanni dii ni saa saaya wuoma. Nga η saaya η suɔ wuɔ niwuoni fanni-i Diilonjo hielaani hã bamanj hũyãa u maama-i aa ta ba suɔ ninsonjo-i wuɔ ba ta ba jaal-o aa ta ba wuɔ-ni.

⁴ Diilon unj hielaan nimanj hiere ni faa. I saa saaya i cɛna kuuwuonɗu nanɗu wuɔ ku saa fa. Nga da η'a η wuɔ kumanj, η saaya η jaal Diilonjo-i ku maama-na.

⁵ Ku yunɗu yaa daaku: Diilon-nelma-i baa u cãrãmma yaa migãan niwuoni-i hiere.

⁶ Da η ta η piiye nel daama-i η pigãan tobimba-i, η ka ce maacembilofɛɛnjo nuɔ Yesu-Kirsa suonɗu-na. Ku yaa ka pigãan wuɔ η flãa Diilon-hũmelle-na aa η kalaan hũmefafalle-i hi η fuonɗu-i.

⁷ Nelma manj sa kãan hũmeduɔle baa miɛ Diilon-hũmelle-i, baa yanj ma ta ma suur η tũnni-na. Ta η kuye Diilon-kunɗu yaa-i.

⁸ Da η ta η kuye ponsanɗu manj firiinunj η kũɔma-i, ku faa, ηga ku sa fa wɛima bɔi. A ne da da η ta η kuye Diilon-kunɗu-i ku fa nyunɗo ku maama-i aa tiraa fa bisɗj ku maama-i hã-ni.

⁹ Nel daama-i nuharunɗu si dii-mɛi, nuɔmba-i hiere ba saaya ba hũu-ma.

¹⁰ Inj haa i nanɗa Cicɛlmantienjo-na, ku'i ciɛ i tiɛ ce maacemma-i aa vaa i fere vaan daama temma-i. U yaa nelbiliemba-i hiere ba konkortienjo-i, ku huraa bamanj hũyãa u maama-i.

¹¹ Ninj saaya η ta η wanj mamanj baa-ba ma yaa mafamma-i.

¹² Baa yanj molo dii u yaanɗa-i niɛ wuɔ bisãlãan nuɔ. Diilon-ɗunɗu-baamba saaya ba ta ba ne nuɔnɛi aa ta ba ce. A ce dumaanjo-na, η nun-ãndaanɗu saaya ku ta ku fa baa η ciluɔ-i hiere. Nj saaya η ta η dɔl nuɔmba-i hiere aa η haa η nanɗa-i Diilonjo-na ku haama. Cãlmuɔ saa saaya u da-niɛ.

¹³ Vaa ŋ fɛrɛ ŋ ta ŋ kalan Diilon-ŋelma-i baa nuɔmba-i aa ŋ ta ŋ firnu-mɛi ŋ cie mi jomma-i.

¹⁴ Diilon ŋ puɔraa ba wanj maman ŋ kɔŋgu-na aa yaataamba haa ba nammu-i niɛ aa cārɔ Diilonɔ hā-ni fɔŋgũɔ manj, baa hũu-yo ŋ nanna.

¹⁵ Minj waanj maman baa-ni hiere, bel-ma nammu hai aa ŋ ta ŋ ce-ma manj saaya ma ce dumaa, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ Diilon-maacemma wuɔ ŋ wulaa.

¹⁶ Suɔ ŋ fɛrɛŋ belma, aa ninj wanj Diilon-ŋelma manj, ŋ ta ŋ ne-ma torro. Vaa ŋ fɛrɛ baa ma cemma-i, ku yaa ŋ ka kor ŋ fɛrɛ aa bi kor bamanj ka nu-ma ŋ wulaa.

5

Timoteŋ saaya u bel Diilon-dũŋ-baamba-i dumaa

¹ Bincɔiŋo manj duɔ cɔl, piye baa-yo da yambaa ŋaa ŋ tohoiŋo ŋ dii-yo hũmelle-na. Da ku waa naacolonɔ, piye baa-yo ŋaa cɛduɔŋ-bienj namaa.

² Da ku waa cabincɔiŋo, ŋ piye baa-yo ŋaa ŋ nyu, aa da ku waa cabisɔlɔaŋo, ŋ piye baa-yo ŋaa ŋ tũ; baa huɔŋga diei.

Bikulcaamban saaya ba bel dumaa

³ Bikulcaamba manj taamba sɛ-bei koikoi, bel-ba fafamma.

⁴ Ŋga bisɔlŋ da ba waa baa uman, sisɔ u hāayɛlmba, ba yaa saaya ba yiera baa ba dũŋ-maama-i a pigāan wuɔ ba kɔalɔ Diilonɔ-i ninsonɔ. Da ba yiera baa-ma dumaanɔ-na, ba bincɔamban cie kumanj hā-ba, ba suu ku sɔlaanɔ yaa dumaanɔ-na. Diilonɔ taara ku yaa-i.

⁵ Da ŋ nu wuɔ bikulcieŋo-i, u yaa uman tienɔ sɛ-yuɔ. Fuɔ temma-i u haa u nanɔga-i Diilonɔ yaa nuɔ-i, u cārɔ u yaa-i bāanɔgu-i baa isuɔŋgu-i wuɔ u kɔyɔ-yuɔ.

⁶ A ne da bikulcieŋo manj cieŋ u bāanɔgu-i, u ne colcol ŋga u kuu, u Diilon-hũmellen-huɔŋga kuu aa yanj-yo.

⁷ Ŋ saaya ŋ ta ŋ titirre nel daama yaa baa-ba, ku yaa ba sie ji ce cɔl.

⁸ Umanj duɔ u sa ne u huraa-ba-i fafamma, ku huraa fuɔ fɛrɛŋ dũŋ-baamba-na, kutienɔ hilaa Diilon-hũmelle huonj-nu. Bamanj sa suyaan Diilonɔ-i ba boyyaa-yuɔ.

⁹ Bikulcaamba manj naa vii baa ba bɔlbaa-ba-i aa ba bienj yu bienj komuonj sa-a-sie, na saaya na bie bafamba yireiŋa yaa-i ta na kɔyɔ-bei.

¹⁰ Da na'a na kɔyɔ uman, u yefafalle saaya di waa nuɔmba nunni-na, u saaya u suɔ u bisɔlmba nuolamma, u saaya u tuɔ ce niraamba nersinni-i fafamma, u saaya u tuɔ saara Diilon-dũŋ-baamba gbeini-i*, u saaya u tuɔ kɔyɔ sũntaamba-i aa bi tuɔ ce ānafamma-i ma sinni-na hiere.

¹¹ Bikulcaamba manj saa vāa yogo, baa dii ba nunɔgu-i kɔyɔmma-na. Da ŋ dii-ku, bekũŋ da ku ji muonu ba yunni-i, ba ka ciel *Kirsaa maama-i jɛna kɔtuɔŋgu aa ta ba taara ba sonj.

¹² A ce dumaanɔ-na banj pāa nudɛlɛŋgu manj baa Kirsaa-i, ba ka guɔla-kuɔ a taara weiima hā ba fɛrɛ.

¹³ A naara kufanɔgu-i, da na bie-ba ta na kɔyɔ-bei, ba ka ce yentaamba ta ba wuɔra ba bɛŋ nuɔŋ-dumien-na, ba nunni ka ta ni ko-ba, ba ka ta ba dii ba nunni-i nelma manj saa hi-ba.

¹⁴ Terienɔ fanɔgu-na, meɛ taara bikulcabisɔlmba bir sonj a honj bisɔlmba aa yiera terduɔŋ-nu ta ba ce ba dũŋ-huɔya-maacemma-i, ku yaa i bigaarāamba sie da nunɔgu yie.

* 5:10 *Yufubaa-ba jarɔ ba niraamba-i dumɛi. Nieŋ Like 7.44.

¹⁵ Kumarj cie mi ta mi warj mafamma-i, bikulcaamba namba naana hümelle-i tñ aa cu *Sitäni huonj-nu.

¹⁶ Cieñjo marj duw hūu Yesu maama-i aa bikulcaamba waa u dūñ-baamba-na, u i saaya u tuw käyā-bei aa yarj Diilonj-dūñ-baamba ta ba käyā bamarj taamba si-bei.

Diilonj-dūñ-baamba yaataambanj saaya ba bel dumaa

¹⁷⁻¹⁸ Diilonj-nelma ciera wuw: «Nūñj duw tuw muo dīmma-i, η saa saaya η vaa u nuñgu-i» aa tiraa cira: «Maacembiloño saaya baa u maacemma sullu-i».† Terienju fanju-na, Diilonj-dūñ-baamba yaataamba marj cieñj ba maacemma-i fafamma, na saaya na ta na bi ne ba yaarj-na fafamma; ku huraa bamarj vaa ba fεε baa Diilonj-nelma wamma-i.

¹⁹ Da ba ta ba cäl yaatienjo-i baa mamarj, aa siertaamba saa yu ba häi sisw ba siei, baa hūu-na.

²⁰ Umarj duw cäl, warj baa-yo banamba yufelle-na, ku yaa bafamba ka kälä.

²¹ Jande, ne Diilonjo-i baa Yesu-Kirsa-i baa *dörpöpuorbiemba-i aa η ce nel daama-i ηaa mirj waarj-ma baa-ni dumaa. Baa ta η ce cieñju.

²² Da η'a η sa suw umarj ku kaala, baa tugol η haa η nammu-i u yunju-na η cārā Diilonjo-i η hä-yo wuw u tuw ce maacemma Diilonj-dūñgu-na. Baa yarj banamba ji celienj-ni baa ba balaarju-i. Baa yarj cälmuw da-nie.

²³ N kusunjuñ η'a ku sa däl-ni, baa ta η nywñ hūñkoljo-i yonj, ta η nywñ duvērjo-i tēntēñ.

²⁴ Nuwmba narj cälmuw dii u sa fuo; a ne da banamba dii ba tēna ba āndaarju-na aa suw da ba cälmuw-i.

²⁵ Anfafamma sa bi fuo dumei. Halle da ku fie vaaya nie nie, ma ji hel.

6

Kōraambanj saaya ba waa dumaa baa ba yuntaamba-i

¹ Kōraamba saaya ba ta ba kārj ba yuntaamba-i fafamma, ku yaa molo sie da bēna Diilonjo yerre-i aa bi bēna i hümelle diele-i.

² Kōraamba marj ba yuntaamba hūyāa Yesu maama-i, ba baa yagar ba nunni-i wuw ba natobimba. Ba saaya ba suw wuw ba yuntaamba hūyāa Yesu maama-i aa ba maama bi dälnu Diilonjo-i. Terienju fanju-na, ba saaya ba firnu ba hōmmu-i ta ba ce maacemma-i fafamma ba hä-ba. Niñ saaya η ta η warj mamarj baa nuwmba-i ma yaa mafamma-i.

Pol diyaa nelma Timote tūnni-na

³ Umarj duw yarj Itienjo-i Yesu-Kirsa nelmarj-kerre-i aa tuw warj u denj maama baa nuwmba-i, umarj duw haar Diilonj-hümelle-na,

⁴ kutienjo ce bombolma. U sa suw kuyunju, aa nuharunju'i dōlaanunju-yuw baa āndapirre aa tiraa tuw ce berru nelsōwmma-na. Ku yaa juwñ baa nenemunju-i, baa cōcogoluw-i, baa tuosñni-i, baa ānjōgababalamma-i,

⁵ baa āndapirre-i bamarj sa jōgaarj kā yaarj-na ba hōlma-na. Ba ciinaana ninsoño-i aa bir ta ba ne wuw sñ Diilonj-hümelle-i gbeitaara-hümelle.

⁶ Coima saa fa, da η haa η nanga-i Diilonjo-na, weisñni nanni saa maar nifanni-i, nga η saaya η waa nelienj nuwñi marj sa nienunj molonj bñkūñgu.

⁷ N saa da, i juw miwaanjo-na baa i nienja ndii, i ka bi bir baa i nienja ndii.

† **5:17-18** Nieñ Anjñnamma tiyemmarj-sebe-i-na (Deutéronome) 25.4 baa Kor. dñ. 9.9; Matie 10.10; Like 10.7.

8 Kumaŋ gbɛaŋ, die tie da i nuŋ-juuru-i baa kompammu-i i hl, nifanni ka saanu baa-ye.

9 Bamaŋ kuunɔ gbeinɔ huonɔ-nu, *Sitani hi ba yaa-i u dii-ba u juonɔ-na. U gbu-ba baa bafamba fɛɛɛŋ yufienɔ-niini yaa-i u bel-ba. A ne da yunɔ si dii-nie, ni kosuonɔ-ba yonɔ.

10 Nɔ saa da, gbein da a ta a dolnu-nie a cor, ku yaa diyaanɔ-ninɔ ɛmbabalma sinni-na hiere. Gbein-maama taa yaanɔ banamba-na a ce ba nanna Diilonɔ-humelle-i, a ce dumaanɔ-na mulɛma si dii bei dei.

11 Nɔga nuɔ ninɔ yɛŋ Diilonɔ-wuonɔ nuɔ, baa dii nɔ gboluonɔgu maacembabalan daama-na. Ta nɔ kuye viisinninɔ-kunɔgu-i, baa nelnyulmunɔ-kunɔgu-i aa nɔ haa nɔ nanɔga-i Diilonɔ-na. Ta nɔ hira nɔ kuma-i aa nɔ ta nɔ ce nuamba-i hiehie.

12 Vaa nɔ fɛɛɛ Diilonɔ-humelle-na. Baa yanɔ Diilonɔ-nelle korra-nie. Diilonɔ joguonɔ-ni baa difande maama yaa-i ku'i cie u bi-ni ce-ni u wuonɔ-nuɔ. Nɔ waanɔ difande maama yaa-i fafamma nuamba yufelle-na ku belle-na.

13 Fieɛie-i-na, mi ka piiye baa-ni Diilonɔ manɔ haanɔ nelbiliemba-i baa bimbaamba-i cicelma-i u nu, aa Yesu-Kirsa manɔ waanɔ ninsonɔ-i baa *Pɔse-Pilati-i u bi nu.

14 Ninɔ nuɔ nelma manɔ, ce-ma manɔ saaya ma ce dumaa, baa yanɔ calmuɔ da-nie, baa yanɔ ba da antaalamma haa-nie a ji hi Itienɔ-i Yesu-Kirsa jomma-i.

15 Diilo fuɔ fɛɛɛ yaa diyaa yinɔgu fanɔgu-i.

U yaa u diei Itienɔ-i;

anfafamma-i hiere ma tienɔ-i.

U yaa jamatigibaa-ba-i hiere ba Jamatigi-i, aa bi waa yuntaamba-i hiere ba Yuntienɔ-i.

16 Fuɔ yaa sa kuunɔ u diei yonɔ. Cecerma manɔ dii u terienɔgu-na

molo sie gbɛa pie ma caanɔ-nu.

Molo saa da u yufelle dede

aa molo sie bi gbɛa da u yufelle.

Yuntesinni-i baa fonɔtesinni gbie baa u yaa-i kudei.

Ma cie.

Bɔnkuntaamba maama

17 Wanɔ baa bamaŋ bɔnkuntaamba-i wuɔ ba yanɔ bombolma-i, aa ba baa haa ba nanɔ ba nagɛn-niini-na; ni gbɛa biena aa yanɔ-ba. Ba yanɔ aa ba haa ba nanga-i Diilonɔ-na. Bɔnkunɔgu bɔnkunɔgu, u yaa firiinu u huonɔga-i ha-ye baa-ku bambaaile i tie ce i baanɔgu-i.

18 Wanɔ baa-ba wuɔ ba ta ba ce kuufafaanɔgu. Ba yanɔ ba anfafamma maara. Ba ta ba ce samma aa ba yanɔ ba nammu ta mu fara fieɛie.

19 Da ba ta ba ce mafamma-i, kuu dii nɔaa ba tiera munterfafamu-na ba jina da ba gbɛa ji da cicelma manɔ sa tieŋ dede-i.

Andaperienɔgu

20 Timote, Diilonɔ unɔ haa-ni nelma manɔ, bel-ma nammu hai. Andasɔonni manɔ sa kaanɔ humeduale baa mie Diilonɔ-humelle-i, hiel nɔ nanɔga nie. Bamaŋ karaanɔ coima-i wuɔ bafamba suɔ yienɔgu, banɔ fanunɔ ba-naa nelma manɔ nuɔ-i, baa dii nɔ nunɔgu-i mei.

21 Ba daa nie si ba suɔ yienɔgu, a ce dumaanɔ-na, ba naana Diilonɔ-humelle-i. Diilo kayɛ-nei.

Polŋ nyegáan sebeháallŋo maŋ há Timote-i Nelmuoyamma

Pol waa kaso aa nyegēŋ sebe daayo-i a há Timote-i. Huŋgu fangu-na, u taa u muŋeŋ aa nuŋmba naa nanna-yuŋ. Uŋ juŋ suŋ wuŋ u yinni tie ti, mamaŋ waa u huŋga-na, wuŋ nyegēŋ-ma duŋ há Timote-i baa-ma. Pol nyegáan sebe daayo yaa perien Diilonŋ-nelma-na.

U duŋ u sebe-i baa jaaluŋgu. U jaalaa Diilonŋo-i Timote maama-na aa suŋ gboya Timote-i wuŋ u tuŋ ce fuŋ temma; u vaa u ferē baa Diilonŋ-maacemma-i kerē bamaŋ cieŋ-maŋ ba yammu huol baa ma cemma-i (sap. 1-2).

Wuŋ nuŋmba bir baa ba huŋgu aa ta ba waŋ Diilonŋ-nelma-i baa coima, ŋga Timote u yaŋ aa u bel Diilonŋ-maama-i nammu hái, aa uŋ háaláayá mamaŋ, u nyaar-meŋ fafamma (sap. 3).

Sebe periema-na, Pol kaalaa u súlma-i, ŋga wuŋ yinduŋgu u saa ji hel Diilonŋo huonŋ-nu dede. Diilonŋ uŋ káayá-yuŋ dumaa, u nuŋgu bi tiraa hi mafamma-i (sap. 4).

Jaaluŋgu

¹ Muŋ Pol, muŋmeŋ nyegáan sebe daayo-i. Yesu-Kirsa *pəpuərbiŋon muŋ ŋaa Diilonŋ uŋ'a ma ce dumaa. Diilonŋ uŋ paa nuŋgu-i wuŋ umaŋ duŋ suur Yesu-Kirsa horre-na uŋ ka da cicēlma maŋ, wuŋ mi wuŋra waŋ mafamma maama yaa-i.

² Timote, mi biēŋ nuŋ, mi nyegēŋ sebe daayo-i da mi há nuŋeŋi. I To-i Diilonŋo-i baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa-i ba ce hujarre nie aa káayá-nie aa fē ŋ huŋga-i.

Pol dii sireŋŋa Timote-i-na

³ Mi jaal Diilonŋo-i. Mi cāa u yaa-i baa huŋga dieŋ ŋaa mi bŋncuŋmbaŋ siire ce-ma dumaa. Da mi ta mi cārā-yuŋ huŋgu huŋgu, ŋ maama sa karaanu-mie.

⁴ Niŋ kaalaa kaaluŋgu maŋ*, ku maama saa karaanu-mie; a ce dumaanŋo-na, ŋ kūŋma gbuu bel-mi. Mi taara mi da ŋ yufelle ku yaa mi huŋga ka fē.

⁵ Niŋ hūyāa Yesu maama-i baa huŋga dieŋ dumaa, mafamma saa bi karaanu-mie. Ku duŋ baa ŋ nyubŋncōŋŋo-i Losi yaa igēna, ŋ nyu-i Enisi sire biē-ku, mi suyaa mie nuŋ ŋ bi siire biē kuuduŋgu fanŋu yaa-i.

⁶ Terienŋu fangu-na, mi ka tir nel daama-i baa-ni: Miŋ haa mi nammu-i nie aa cārā Diilonŋo-i u há-ni fōŋgūŋ maŋ, baa yaŋ u kusirre ŋ wulaa.

⁷ Baa tie holle; Diilonŋ uŋ háa-ye u *Yalle maŋ, di sa ce-ye kortaan mie, di dii holle yie aa ta di ce i tie dōl i-naa aa tie suŋ i ferēŋ belma.

⁸ Terienŋu fangu-na, baa ce senserre baa Itienŋo nelma wamma-i. Aa baŋ diyaa muŋŋo-i kaso-i-na fuŋ maama-na, baa bi ce senserre aa ŋ hel mi huonŋ-nu. Diilonŋ uŋ háa-ye fōŋgūŋ maŋ, yaŋ i ce u yaa gboruonŋu aa i hŋrā muŋŋema-i *Neldōdōlma maama-na.

⁹ Diilonŋo yaa kuraa-ye aa ce-ye u baan mie. U saa ne i fafaanŋu aa ce-ma! U taa u taara u cor baa Yesu-Kirsa-i ce-ye dei ku'i cie. Ma waa u huŋga-na aa miwaanŋo suŋ duŋ jŋna.

* 1:4 Ku gbāa waa uŋ kaalaa kaaluŋgu maŋ Yesu pəpuərbiemba maacemma sebe-i-na 20.37.

¹⁰ Fieŋe yaa nuo-i i Konkortienŋo-i Yesu-Kirsa jomma cie i da cedeiŋ daayo-i. U yaa juo ji yiera kuliŋgu-i ku maacemma-na aa pigaaŋ wuo die huu Neldodolma-i i ka da cicelma man sa tŋeŋ dede-i.

¹¹ Diilonŋo cie-mi Yesu *pɔpuorbilŋ muo mi ta mi wuora mi wan Neldodol daama yaa-i mi pigaaŋ nuomba-i baa-ma.

¹² Ku'i cie ŋ da mi ce sũlŋ daama temma-i. Nga senserre sa da-mi baa-ma. Mi suo miŋ haa mi nanŋa-i umanŋ nuo-i aa mi suyaa mie uŋ haa-mi mamanŋ, ku fãŋgũo dii-yuo u duo gbãa ce mi bella-mei ji hi gẽŋgeriyiŋgu-i.

¹³ Miŋ waan ninsonŋ-nelma manŋ baa-ni, ta ŋ wuo ma hũmelle-i. Nelnyulmu manŋ dii-yie baa Diilonŋ-hũmelle huonŋa manŋ dii-yie Yesu-Kirsa horre-na, bel-ni fafamma.

¹⁴ *Diilonŋ-Yallen yerŋ ŋ huonŋa-na, bel nel daama-i fafamma.

¹⁵ Ŋ saa bi yanŋ-ma suoma, Diilonŋ-dũŋ-baamba manŋ *Asi-i-na ba naana-mie hiere, halle baa Fisel baa Ermoseni-i hiere ba naana-mie.

¹⁶ Nga Diilo kãyã Onesifor dumellenŋ-baamba-i. Miŋ fie mi ye kaso-i-na, senserre sa da-yo baa nuomba-i; u juo u dii sireiŋa mie.

¹⁷ Uŋ diyaa u gboluonŋu-i *Ɔramu-i-na, u taaraaya-mie fuo ji da-mi.

¹⁸ Gẽŋgeriyiŋgu-na, Itienŋo kãyã-yuo a ce Diilonŋo ce hujarre yuo. Uŋ cie kumanŋ hã-mi Efesi-i-na, nanŋ ferẽ-i ŋ suo-ku ŋ yanŋ nuomba-i hiere.

2

Ŋ saaya ŋ hĩrã ŋ kũoma-i Yesu-Kirsa maama-na

¹ Mi bie, nuo fuo, Yesu-Kirsaŋ cie baa-ye cemma manŋ, yanŋ ku ta ku dii sireiŋa nie.

² Miŋ waan nelma manŋ baa-ni nuomba boi yufelle-na, ne nuomba namba ŋ dii-ma ba nammu-na. Kutaamba saaya ba vii, aa ba saaya ba gbãa ta ba hãalã banamba baa-ma.

³ Ta ŋ hĩrã ŋ kũoma-i ŋaa sorosiyieŋ nuo Yesu-Kirsa huonŋu-na.

⁴ Sorosiyieŋo manŋ duo tuo taara u ce u yuntienŋo huonŋa-i, u sa dii u nanŋa-i weima namma-na, u tuo yii baa sorosisĩnni yaa yonŋ.

⁵ Aa da ba'a na finu gbaruŋ-nu aa nanŋ sa gbar ban'a na gbar dumaa, nanŋ ka ce nie gbãa yar?

⁶ Suontienŋ uŋ mulãanŋ baa u suonŋu-i, fuo yufelle yaa saaya di hel igẽna u diŋma-na.

⁷ Miŋ wanŋ nelma manŋ baa-ni, ne-ma torro aa Itienŋo ka ce ŋ suo ma yaanŋa-i hiere.

⁸ Yanŋ Yesu-Kirsa maama ta ma tŋenu-nie, *Davidi hãayelŋo, u kuu aa sire ŋaa manŋ waan dumaa *Neldodolma-na. Mi wuora mi wanŋ Neldodolma famma yaa-i.

⁹ Mi mulŋeŋ nelma famma maama yaa nuo-i. Ba bilaa-mi vaa-mi ŋaa nelbalaŋ muo. Nga banŋ fie vaa-mi, ba saa gbãa vaa Diilonŋ-nelma-i.

¹⁰ Ku'i cie ŋ da mi nie Diilonŋo yufellenŋ hila bamanŋ nuo-i aa hĩerã mulŋeŋ daama-i hiere. Mi cie mafamma-i Yesu-Kirsa duo bi kor bafamba-i ba da suur Diilonŋ-nelle-na.

¹¹ Nel daama-i coima sĩ:

Da kuo i huỹãa-ma a ku baa Yesu-Kirsa-i,
i ka bi sire a waa baa-yo.

¹² Aa die hĩrã mulŋema-i fuo maama-na,
i ka ce i bãanŋu-i baa-yo.

Die clina-yuo,

fuɔ ka bi c̄lina-yie.

¹³ Da kuɔ huhurmantaan̄ mie,

fuɔ-i huhurmantien̄o s̄i;

u sie gb̄aa yagar fuɔ fereŋ nuŋ-āndaan̄gu-i.

Timoten̄ saaya u bel u fere dumaa

¹⁴ Diilon̄o yufelle-na, ta η wan̄ nel daama ta ma t̄enu nuɔmba-i, wuɔ ba baa ḡaŋ baa molon̄o nelman̄-yun̄-nu. Ijieni fanni sa fa weima. Uman̄ duɔ waa nu-ni, ku b̄ena u Diilon̄-h̄umellen̄-k̄un̄gu-i.

¹⁵ Gb̄aŋ waa nelfefeiŋ nuɔ Diilon̄o yufelle-na. N̄ maacemma saa saaya ma ta ma da-ni senserre. Wan̄ Diilon̄-nelma-i man̄ saaya ma wan̄ dumaa.

¹⁶ Hiel η nan̄ga āndas̄os̄onni-na baa āndenni man̄ sa k̄aŋ h̄umeduole baa mie Diilon̄-h̄umelle-i. Baman̄ waan̄ nifanni temma-i, ba maa Diilon̄o-na ba k̄a.

¹⁷ Ba nelma dii ηaa p̄ac̄oɔ ta ma guola nuɔmba yunni-i ma k̄a. Unan̄o yaa Imene-i aa unan̄o yaa Fileti-i.

¹⁸ Ba yaan̄ ninson̄o-i aa ta ba pira nuɔmba-i Diilon̄-h̄umelle-na wuɔ kuomba siire cor̄ t̄i.

¹⁹ Nga Diilon̄ un̄ j̄ena d̄untuole man̄, dii dii di temma-i. Ma nyeḡaan̄ d̄untuole fande-na wuɔ: «Itien̄o suɔ u baamba-i.» Aa tiraa nyeḡeŋ wuɔ: «Uman̄ duɔ cira fuɔ dii baa Itien̄o-i, kutien̄o saaya u hiel u nan̄ga kuubabalaan̄gu-na.»

²⁰ Da η suur wein̄ d̄un̄gu-na, ma s̄i η da jukalni-i ni sinni-na hiere ke? Da ku waa yibuɔ, u hiel sukpepellun̄-niini yaa-i, aa da ku waa yigb̄aŋgb̄al̄aŋgu-i u hiel sud̄ad̄ollun̄-niini.

²¹ Kuu bi dii dumei baa miēŋo-i. Min̄ tagaaya āmbabalma sinni man̄ piḡaan̄-ni daani-i, uman̄ duɔ bel u fere nie, kutien̄o ka waa ηaa jukalni man̄ ban̄ tieraaaya-nie j̄ina ta ba hiel-ni yib̄ōmb̄ōmbaa-ba-na. Ni ka waa ta ni fa ni tien̄o maama-i u tuɔ bie-ni u ce maacen̄fafamma-i ma sinni-na hiere.

²² Timote, naacieman̄ kuyen̄ niibabalanni man̄, ne-ni aa η yan̄-ni. Ta η kuye viis̄inni, baa Yesu maama, baa nelnyulmu. Taa na nunu na-naa fafamma baa baman̄ c̄aar̄an̄ Itien̄o-i baa huŋga diei.

²³ Baa dii η nuŋgu-i mimins̄innin̄-āndenni-na baa nels̄os̄omma-na, ni jo baa berru.

²⁴ A ne da Itien̄o c̄aar̄an̄o saa saaya u ce berru. U saaya u fa baa nuɔmba-i hiere aa tuɔ suɔ ba h̄aal̄amma baa Diilon̄-nelma-i, aa waa h̄oh̄lantien̄o.

²⁵ U saaya u tuɔ tagaaya Diilon̄-nelma-i da yambaa u piḡaan̄ ānyagarmantaamba-i, ku nie s̄i Diilon̄o ka k̄aȳ-bei ba nanna ba cil̄obabalan̄o-i aa sie ninson̄o-i.

²⁶ *Sit̄ani bilaa-ba ce-ba u k̄oaramba; mafan̄ da ma ce, ku yaa ba ka gb̄aa h̄u ba fere u k̄ors̄inni-na aa waa ba fereŋ nuɔ.

3

Balaan̄gu man̄ ka waa miwaan̄o t̄imma-na

¹ N̄ saaya η suɔ wuɔ miwaan̄o t̄imma-na yinni nanni ka huol.

² Nuɔmba ka ta ba ce nahuŋga, gb̄ein̄-maama ka ta yaan̄ga bei, bombolma ka ce ba ta ba kaal ba fere. Ba ka ta ba tuora Diilon̄o-i. Ba sie ji ta ba nu ba b̄inc̄uamba nunni-i. Ba sie ji ta ba suɔ ānfafamma-i. Ba sie ji ta ba k̄an̄ Diilon̄-b̄in̄k̄un̄gu.

³ Ba ka waa h̄oduraamba, yeb̄ienataamba, kakarkuontaamba, bub̄olaamba, ba sie ji ta ba suɔ ban̄ bl̄n̄ kuman̄ ānfafamma-i.

4 Ba ka ta ba hel ba-naa honniŋ aa waa hõhuoltaamba. Bombolma ka cõruõnu-bei. Ba yufienj-maama ka ta yaanŋa bei a waŋ Diilonj-maama-i.

5 Ba ka ta ba cu nuõmba yammu-i wuõ ba wuõ Diilonj-hümelle, a ne da ba hõmmu-na ba cõnaana u fõŋgüõ-i. Baa ta ŋ piẽ kufanŋu taamba-i.

6 Ba hõlma-na, banamba wuõra dumienja-na ba tãal cakakarkuontaamba-i ba dii-ba ba kuõcuõŋgu-na. Caamba famba saa nan kaaslnni Diilonj-hümelle-na, ba yufienj-maama taa yaanŋa bei.

7 Bãanŋu-i baa isuõŋgu-i ba taara ba suõ yienŋu, ŋga ninsoŋo yaraa-ba suõma.

8 Sanesi-i baa Sãmbiresi-i* ban cõnaana *Moisi-i dumaa, daaba bi cõnaana ninsoŋo-i dumei. Ban jõguõŋ maman ma saa fa. Ba Diilonj-kũŋgu saa jãal kaanŋu.

9 Nŋa ku siẽ vaaya nuõmba ka suõ wuõ daaba sa waŋ ninsoŋo ŋaa ban suyaa baa Sanesibaa-ba-i† dumaa.

10 Nuõ fuõ, ŋ daa miŋ hãalãayã nuõmba-i kumanj. N daa mi ciluõ-i. N suõ miŋ donyanj kumanj. N suõ mi Diilonj-hümellenj-kũŋgu-i. N daa miŋ koŋ mi huõŋga-i dumaa. N suõ mi nelnyulmunj-kũŋgu-i aa ŋ suõ miŋ nyaarãa Diilonj-maama-na dumaa.

11 Kumanj haa-mie Antiyõsi-i-na, baa Ikoniyõmu-i-na, a naara Lisire-i-na, ŋ suõ-ku. Miŋ ciẽ sũlma manj, ŋ suõ-ma. Muŋienj hama-i mi saa ce-ma? Nŋa Itienj hielaa mi yunŋu-i meĩ hiere.

12 Ku yaanŋa yaa dumaanjo-na; bamanj da ba ta ba taara ba wuõ Diilonj-hümelle-i diŋ saaya di wuõ dumaa Yesu-Kirsa horre-na, ba ka muŋienj.

13 Nŋa nelbabalaamba-i baa huhurmantaamba ka cor baa ba balaanŋu-i. Ba ka pira banamba-i aa bi pira ba fere.

14 Nuõ fuõ, niŋ hãalãayã kumanj aa siẽ-ku wuõ ninsoŋo, bel-ku nammu hãi. N suyaa niŋ hãalãayã-kuõ umanj wulaa-i.

15 N suyaa Diilonj-nelma-i dii ŋ bisãnsinnij. Da ŋ haa ŋ nanŋa-i Yesu-Kirsa-i-na, ma yaa gbãa ce-ni nelnurãŋ nuõ ŋ kor.

16 Mamanj nyegãan Diilonj-nelma-na hiere, ma hilaa Diilonj nuŋ-nu. Ma kãyã nelie suõ ninsoŋo-i, ma hiel coima molonj nuŋ-nu, ma dii nelienjõ hümefafallenj aa ce-ni nelviinj nuõ.

17 Diilonj-nelma tigiinj Diilonj-nolŋo-i fafamma u hi u fuõŋgu-i tuõ gbã u ce añfafamma-i ma sinni-na hiere.

4

Waŋ Diilonj-nelma-i

1 Yesu-Kirsa jomma maama-na duõ ji ger cicẽlmantaamba-i baa bikuõmba-i, baa u *nellenteslnni bi maama-na, mi ka waŋ nel daama-i kuõla-mei baa-ni Diilonjõ yufelle-na baa Yesu-Kirsa fuõ fere bi yufelle-na:

2 Ta ŋ waŋ Diilonj-nelma-i baa nuõmba-i. Ku balaanj o, ku faa o, ta ŋ waŋ-ma. Dii nuõmba-i hümefafalle-na. Umanj duõ cãl, waŋ-ma baa-yo wuõ u cãlãa, aa ŋ ta ŋ bi dii sireinjã bei. Mafamma-i daama-i hiere, ta ŋ ce-ma baa hõhnanŋa.

3 N saa da, yiinŋu dii baa yiinŋu, nuõmba ka ta ba gbar ninsoŋo-na ba nyaanu ba yufienj-maama. Ba ka hiel ba yufellenj-nuõmba da bãmbãale ba ta ba piieye kumanj suuriinunj-bei.

* **3:8 Sanesi-i baa Sãmbiresi-i:** *Yuifu ba blncuõmba taa ba bl Esipitaan hiriemba-i dumei. Nieŋ ba maacemma-i Helmanj-sebe-i-na (Exode) 7.11-12. † **3:9 Sanesibaa:** Ku birii a saanu baa cerna Girekimma-na ma nyegãan wuõ «Sanesi baa Sãmbiresi». Nieŋ 3.8.

⁴ Ba ka cŋina ninsoŋo-i aa ta ba nu nelsosomma.

⁵ Nŋa nuwŋo-i, ta ŋ suw ŋ ferŋ belma weima-na hiere, ta ŋ hŋrā ŋ kŋoma-i, ta ŋ kuye *Neldodolma wamma-i. Diilonŋ uŋ hāa-ni mamanŋ hiere, ce-ma manŋ saaya ma ce dumaa.

Pol yinni tŋe tŋ

⁶ Muw fuw, mi yinni tŋe tŋ. Mi ka ce ŋaa tāmmanŋ-kŋŋgu hā Diilonŋo-i.

⁷ Mi kŋw ciefafaŋgu. Minŋ taa mi donya kumanŋ mi hii-ku. Mi saa nanna Diilonŋ-hŋmelle-i.

⁸ Fieŋe-i-na, mi viisInninŋ-nyantuoluo dii tuw cie-mi. Itienŋ uŋ suw u ger, u ka hā-mi baa-yo gēŋgeryiŋgu-na. Aa muw sŋ mi diei yonŋ, u jommanŋ ka dŋnu bamanŋ hiere, bamanŋ niyaŋ u jomma-i, u ka hā kutaamba-i baa ba bi baamba-i.

⁹ Gbāŋ ŋ jo donduo mi wulaa.

¹⁰ Demasi nanna-mie aa tuw yii baa miwaanŋ daayo huoya-niini. Dumandē-i-na, u taa kā Tesalonike. Kiresā fuw kā Galasi aa Tite kā Dalmasi.

¹¹ Like yaa tŋyāa baa-mi u diei yonŋ. Ta ŋ jo baa Marke-i, u maacemma dii mi wulaa bŋi.

¹² Mi puwraa Tisike-i Efesi.

¹³ Da ŋ ta ŋ jo, ŋ bie mi waanŋ-jonŋgoruo-i Karpusi wulaa dii Torasi-i-na ŋ ji hā-mi, baa sebhāa-ba-i. Cāaniŋ-sebhāa-ba* kŋŋgu yaa dii kpelle yaŋ.

¹⁴ Alesāndire manŋ fānaŋo-i, u cie karaaŋgu baa-mi cor, Itienŋo ka pā-yo ku solaŋgu.

¹⁵ Inŋ waanŋ Diilonŋ-nelma manŋ, u cŋinaana-mei hiere, a ce dumaanŋo-na bel ŋ ferŋ yuw.

¹⁶ Baŋ'a ba ce mi āndaanŋu-i yidielāŋgu-na, molo saa cu mi huonŋ-nu, ba naana-mie hiere. Diilo baa yuu-ba ku cēmelle.

¹⁷ Baŋ fie nanna mie, Itienŋo saa nanna-mie; u hāa-mi holle mi waŋ u maama-i manŋ saaya ma waŋ dumaa. *Nieraamba-i nileiŋa-na hiere ba nuwma ka saa. Aa u tiraa hūu-mi kuliŋgu nammu-na†.

¹⁸ Itienŋo ka cor tuw hiel mi yunŋu-i weima-na hiere; u ka kor-mi aa ce mi suur u nelle-na. Bŋbŋima gbŋe baa u yaa-i hŋnni manŋ jonŋ. Ma cie.

Jaaluperiŋgu

¹⁹ Jaal Pirsika-i‡ baa Akilasi-i a naara Onesifŋr dumellenŋ-baamba-i ŋ hā-mi.

²⁰ Erati tŋyāa dii Korēnti. Turofimu saa da hŋnni mi yaŋ-yo dii Mileti.

²¹ Gbāŋ ŋ jo aa waanŋgu suw da ku tā.

Ebulusi pāa ŋ jaalunŋu, baa Pudēnsi-i, baa Linusi-i, baa Kulodiya-i a naara Diilonŋ-dŋŋ-baamba namba-i hiere.

²² Itienŋo tŋe baa-ni. U kāyā-nei hiere.

* **4:13 Cāaniŋ-sebhāa-ba:** Bafamba taa ba ce cāani yaa ŋaa sebhāa ba nyegēŋ. † **4:17 Kuliŋgu nammu-na:** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāanŋ girekimma-na uwŋ: Aa tiraa hūu-mi jara nunŋu-na. ‡ **4:19** Pirsika yerre yaa Pirsili. Niŋŋ Popuŋr. 18.2.

Polŋ nyɛgáan sɛbe man há Tite-i Nelmuoamma

Tite waa Pol wuɔratienjo nanjo. Nga u saa waa *Yuufuyienjo; u waa *nieryienjo aa hũu Yesu maama-i (Gal. 2.1-3). U káayá Pol bɔi u maacemma-na. Polŋ nyɛgáan sɛbe daayo-i há-yo huɔngu man nuɔ-i, u waa Kireti. Pol naa ce u tlena terienju-na duɔ káayá Diilonŋ-dũn-baamba-i ba suɔ ba maacemma belma Diilonŋ-dũnŋu-na.

Pol piiye Diilonŋ-dũn-baamba yaataamban gbɛ ba waa dumaa, aa cira baman mieláan Diilonŋ-nelma-i ba pira nuɔmba-i, ba ta ba nuola-bɛi (sap. 1). U pigáan Tite-i un saaya u wan maman baa Diilonŋ-dũn-baamba-i: Bĩncuɔmba-i, cicɔraamba-i, naaciamba-i baa kɔraamba-i, nelienjo nelienjo baa u nelma (sap. 2). Ku huɔngu-na, u dii u nunŋu-i Diilonŋ-dũn-baamban saaya ba ta ba wuɔ gboluonŋu man, aa da na ta na nunu na-naa tlenamma-na kun faa dumaa (sap. 3).

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Pol, muɔmei nyɛgáan sɛbe daayo-i. Mi cáa Diilonjo aa tiraa waa Yesu-Kirsa *ɔɔpuɔrbilon muɔ. Diilonjo yufellen hilaa baman nuɔ-i, u puɔraa-mi wuɔ mi káayá-bɛi ba hũu u maama-i aa pigáan-ba ninsoŋo-i ba da ba ta ba wuɔ u hũmelle-i fafamma.

² Mafamma da ma ce, Diilonjo-i Ninsontien un pãa cicɛlma man nunŋu-i aa suɔ duɔ jina miwaanjo-i, ba ka ta ba hɪn ma taalunŋu.

³ Diilonjo-i i konkortien un ŋa naa dii huɔngu man duɔ kor nelbiliemba-i, kun juɔ hi, u puɔr-mi baa u nelma-i mi ta mi wuɔra mi wan-ma baa nuɔmba-i ba da ba suɔ-ma.

⁴ Tite, mi nyɛgɛn sɛbe daayo-i da mi há nuɔnei baa-yo. Mei ferɛn bierŋo'i nuɔŋo-i i Diilonŋ-hũmelle-na. I To-i Diilonjo-i baa i Konkortienjo-i Yesu-Kirsa-i ba káayá-niɛ aa fɛ ŋ huɔnga-i.

Diilonŋ-dũn-baamba yaatienjo stnni-i

⁵ Tite, mi yaan-ni Kireti-i-na ŋ da ŋ perien maacemma man tɪyã cemma terienju-na aa ŋ da ŋ wuɔra fiɛl yaataamba há Diilonŋ-dũn-baamba-i nileinŋa-na hiere ŋaa min wanŋ-ma baa-ni dumaa.

⁶ Da ŋ'a ŋ fiɛl uman, cálmuo saa saaya u da-yuɔ aa u saaya u waa cienjo diei tienjo. U bisálmba saaya ba hũu Yesu maama-i, ba ciluɔ saaya u vii aa ba saaya ba ta ba nu ba bĩncuɔmba nunni-i.

⁷ Diilonŋ-dũn-baamba yaatienjo ce Diilonŋ-maacemma, a ce dumaanjo-na cálmuo saa saaya u da-yuɔ. U saa saaya u waa bombolmantienjo, u huɔnga saa saaya ka maar-o, u saa saaya u tuɔ ce konhiliinŋu, u saa saaya u waa berkartienjo, u saa bi saaya u tuɔ wuo huhurma-na.

⁸ Ku saaya u tuɔ suɔ niraamba belma aa waa ánfafammanceronjo. Ku saaya u waa nelnuráŋo, aa waa nelviinjo, aa tiraa waa Diilonŋ-nolinjo. Ku saaya u tuɔ suɔ u ferɛn belma.

⁹ Kutienjo saaya u nyaar Diilonŋ-nelma-na a wuɔ ma hũmelle-i ŋaa un háaláayá-mei dumaa, ku yaa u ka gbãa wanŋ-ma fafamma a dii sireinŋa nuɔmba-na aa da nunŋu nuharuntaamba-na.

Bel ŋ ferɛ coikartaamba-na

¹⁰ Na saa da, yaagbārāamba maaraaya; ba nunni sa suɔ aa dɔl. *Yuifubaa-ba manj suurii Yesu horre-na, ba yaa bɔi. Da ba ce ba ta ba piye ba taal banamba-i.

¹¹ Mamanj saa saaya wamma, ba wanj ma yaa-i da ba da nallā ba nienja-i. Baa yanj ba cor baa-ku, ba guɔla dumienja bɔi dumaanjo-na.

¹² Ba nellen-tobinjo nanjo waa tuɔ suɔ yienju, u saa fuo-ma, u waan-ma wuɔ: «Kiretitaamba sa wanj ninsonjo gbula. Ba balaan njaa kēlāamba aa tiraa waa yentaamba. Ba yii baa ba kusūnni yonj.»

¹³ Uɲ waanj mamanj, u saa kar coima. Terienju fangu-na, fulnu-bei njanj ninsonjo-i baa-ba ku yaa ba ka vii Diilonj-hūmelle-na.

¹⁴ Wanj baa-ba wuɔ ba baa fer Yuifu ba yiinatimma-i, ninsonjo sɪ; aa nuɔmba manj cɪnaana ninsonjo-i, ba baa cu ba nelma huonj-nu.

¹⁵ Nelien nuɔ njanj huɔn da ka waa welewele, njanj weima-i hiere ma bi waa welewele dumɛi. Nga bamanj guɔlaaya ba fere aa cɪna Diilonjo-i, fafaangu diei kuu si dii-bei. Ba balaan baa ba hɔmmu-i hiere.

¹⁶ Ba wuɔra ba piye wuɔ bafamba suɔ Diilonjo-i, a ne da banj ceɲ kumanj ku pigāan wuɔ ba sa suɔ-yo. Ba balaan cor, ba sa nu nelien āndaangu, ānfafamma yaraa-ba cemma ma kūnjan-na hiere.

2

Babɪncuɔmban saaya ba waa dumaa

¹ Tite, Diilonj-hūmellenj taaranj kumanj, nuɔ ta njanj hāalā nuɔmba-i ku yaa-i.

² Wanj baa babɪncuɔmba-i wuɔ ba ta ba suɔ ba fereɲ belma, ba waa bɪncɔfafaamba, ba waa nelnurāamba aa ba nyaar Diilonj-maama-na, ba yanj nelnyulmu waa-bei, aa ba waa hɔhɪnantaamba.

³ Aa njanj bi wanj baa cicɔraamba-i wuɔ ba ta ba ce Diilonj-bisālnj temma. Ba yanj sikuɔnjan-i, ba baa bi yanj kolma ta yaanga bei. Ba ta ba dii nelfafamma nuɔmba tūnni-na.

⁴ Ku yaa cabisālmba ka ta ba suɔ ba dɔl ba bɔlbaa-ba-i baa ba bisālmba-i.

⁵ Ba ka ce nelnurāamba, baa cafafaamba. Ba ka yiera terduɔn-nu aa vii aa ta ba siɛ ba bɔlbaa-ba wulaa. Mafanj da ma ce, molo siɛ da bɪɛna Diilonj-hūmelle yerre-i.

Titenj saaya u ce kumanj hā naaciemba-i

⁶ Dii nelma naaciemba tūnni-na wuɔ ba yanj bisānsɪnni-i.

⁷ Nanj fere-i, njanj saaya njanj njanj ciluɔ fa weima-na hiere; ba ta ba ne u yaa-i aa ta ba ce. Ta njanj wanj Diilonj-nelma-i baa-ba manj yanj dumaa; baa ta njanj puona baa-ma.

⁸ Njanj nelma saaya ma konj, huhurma saa saaya ma waa-mɛi, ku yaa njanj bigāarāamba siɛ da cāl-e. Mafanj da ma ce, ba yammu ka ture.

Kɔraamban saaya ba waa dumaa

⁹ Kɔraamba saaya ba ta ba siɛ weima-i hiere ba nebimba wulaa. Ba ta ba ce ba hɔmmu-i. Ba baa ta ba fanu baa-ba.

¹⁰ Ba baa bi ta ba cuo ba nagān-niini-i. Ba yanj aa ba firnu ba hɔmmu-i baa-ba, ku yaa nuomba ka siɛ Diilonj-nelma-i, u yaa i konjortienjo-i.

Diilonjo hujarre yaa kuraa-ye

¹¹ Na saa da, Diilonjo pigāan-ye u hujarre-i a ce nelbiliemba-i hiere ba da ba gbāa kor.

¹² Diilonj unj ciɛ hujarre-i yiɛ, ku ciɛ i hiel i nanja kuubabalaangu cemma-na, aa ce i sa gbar nyaanu i yufien-niini-i banamba temma-i. U ciɛ kufangu-i i

die gbāa bel i fere fafamma nyungo ku bāan daaku-na, aa vii aa tie ce Diilonj huŋga-i

¹³ I cie yibuŋ maŋ in hīn u taalunju-i. Yiingu fanju-na, i ka da Dombuŋ bəbəima-i, i ka da i konkortienjo-i Yesu-Kirsa bəbəima-i.

¹⁴ U yaa hāa-ba u fere ba ko-yo i salaŋgu-i duŋ hiel i yunni-i āmbabalma-na aa migāan i hōmmu-i da welewele ce-ye fuŋ baan miē i die gbāa tie kuye ānfafamma cemma-i.

¹⁵ Niŋ saaya ŋ ta ŋ waŋ maman ma yaa mafamma-i. Nuŋei yaatien nuŋo-i, ta ŋ dii sireiŋa bei aa ŋ bi ta ŋ nuola-bei. Baa yaŋ molo ce yaadolle baa-ni.

3

Diilonj uŋ taaranj wuŋsaŋgu maŋ

¹ Ta ŋ titirre-mei baa Diilonj-dūŋ-baamba-i wuŋ ba saaya ba ta ba sie faamaambaa-ba wulaa baa yuntaamba bi wulaa. Ba ta ba nu ba nunni-i aa ta ba kuye kuufafaŋgu cemma-i.

² Ba baa waŋ āndaparaŋgu a hā moloŋo, ba baa ce berru baa moloŋo. Ba suŋ ba fereŋ belma aa ba bi bel nuŋmba-i hiere da hīehīe.

³ Na saa da, miē fere-i i waa dumei, i saa tie suŋ kuyunju. I saa tie hūu ānhūuma. Ii naa pira, i taa i ce kumanj dolaanun-ye yon, aa i yufienj-maama naa ta yaanga ye. I maacemma saa naa fa, nenemunju waa-ye. I waa pəpəraan miē aa i taa i bigāan i-naa.

⁴ Ŋga Diilonj-o-i i konkortienj uŋ juŋ'a u ka pigāan nuŋmba-i u fafaŋgu-i baa u nelnyulmu-i yiingu maŋ nuŋ-i kuŋ juŋ hi,

⁵ u kuraa-ye. Inj hii ce ānfafamma maŋ, u saa ne mafamma aa kor-e de! Ŋga i hujarre'i kuŋ-yo u kor-e. U hāa-ye u *Yalle yaa a kor-e. U Yalle caya-ye hūmmanj temma a hur i āmbabalma-i a ce-ye nelfelaan miē i donj tie ce ānfelenjo.

⁶ U puŋraa i konkortienjo-i Yesu-Kirsa yaa jo baa-de sāmbaga yufelle ji hā-ye.

⁷ U cie mafamma-i wuŋ uŋ dola-ye aa ce-ye nelviin miē, inj hīn cicēlma maŋ taalunju-i, i ce ma taan miē.

Bel ŋ fere terbiŋnataamba-na

⁸ Nel daama-i nuharunju si dii-mei, mi taara ŋ waŋ-ma kuola-mei, ku yaa bamanj haa ba nanja Diilonj-na ba ka ta ba kuye ānfafamma cemma-i. Ku faa aa ku kāyā nuŋmba-i hiere.

⁹ Baa nyiesiŋ nelma maŋ yunju si dii-mei, bliŋcuŋ-yireiŋa-i, cəcəgəluŋ-o-i, āndapirre-i *ānjīnamma-na, hiel ŋ nanja nie. Mamanj mafamma-i daama-i hiere yunju si dii ma diei nuŋ, ma sa kāyā nelienjo.

¹⁰ Da kuŋ nelgboroŋo dii na hōlma-na, da ŋ gboya-yuŋ ku yu i hāi aa u saa nanna, hiel-o na hōlma-na.

¹¹ Ŋ suyaa kerre wuŋ fuŋ temma-i u naana Diilonj-hūmelle-i. Aa uŋ yagaraa cor tuŋ ce kuubabalaŋgu-i, u kəsuŋ ŋ fere'i dumaanjo-na.

Andaperienju

¹² Artemasi-i baa Tisike-i mi ka saan unaa kā na wulaa. Duŋ kā, ŋ gbān ŋ jā-mi Nikopolisi-i-na; mi taara mi ka ce waan-huŋgu-i kusuŋ-nu'i.

¹³ Senasi maŋ piyenj u kāyā nuŋmba-i gēŋgerbaa-ba-na, gbān ŋ kāyā-yuŋ baa Apoləsi-i, da ba biē hūmelle-i bliŋkūŋgu baa naa ba wulaa.

¹⁴ I natobimba saa saaya ba waa yonj nelbiliemba; ba saaya ba hāalā ānfafamma cemma-i ta ba gbā ba kāyā sūntaamba-i.

¹⁵ Bamaŋ dii baa-mi hiere bande-i-na ba pãa ŋ jaaluŋgu. In daa jẽnaamba maŋ Yesu horre-na, jaal-ba ŋ hã-ye.
Diilo kãya-nei hiere.

Polŋ nyegāaŋ sebē maŋ hā Filemō-i Nelmuoamma

Filemō waa nelbuō. U nuō Yesu maama-i Pol yaa wulaa-i aa hūu-ma. U waa tēna Kolōsi. Kōraamba waa baa-yo. U kōriēŋo naŋo-i ba taa ba bi-yo Onesimu. Onesimu ji gbar aa naa yaŋ-yo. Uŋ gbaraa dumaanjo-na, yiingu nanŋu-na u kā ka da Pol dii kaso-i-na. Pol wuō piieye Yesu maama-i baa-yo fuō wuō bi hūu-ma.

Huōŋgu nanŋu juō hi, Pol wuō saan-yo hā u yuntienjo-i baa-yo. Ku waa kōriēŋo maŋ duō gbar aa ba hi-yo bel-o, ba sa puona baa u kūma huolma-i. Sebē daayo nyegēmmaŋ-yunŋu yaa kufanŋu-i duō cārā Filemō-i wuō u ce jande aa u yaŋ Onesimu bir suur u dumelle-na, u baa gār baa-yo, u yaŋ aa u bel-o fafamma kere ba cie baaduōmba *Kirsā horre-na.

Pol hiiriye u yalle-i baa u jienjo-i u sebē-i-na. U sa guor-o, u sa kpakpaa-yo, u saa bi cie-yo wuō u baa ce kumaŋ saaya cemma Onesimu-i-na. Nŋa Kirsā nelnyulmuŋ migāaŋ tēnamma-i dumaa, u piieye ma yaa da ma tēnu u jienjo-i baa bamaŋ ka kalaŋ sebē daayo-i hiere.

Jaaluŋgu

¹ Muō Pol, ba bilaa-mi dii-mi kaso-i-na Yesu-Kirsā maama-na. Muō baa mi natobinjo-i Timote-i, miemei nyegāaŋ sebē daayo-i diē hā-ni Filemō. Nuōnei i jien nuō, nuōnei i nabentienj nuō maacemmaŋ-hūmelle-na.

² I bi nyegāaŋ-yo diē hā Diilon-dūŋ-baamba maŋ tigiŋŋ i dumelle-na baa i tūō-i Apiya-i a naara Arsipe-i fuō maŋ vaa u fere tuō ce Diilon-maacemma-i baa-ye.

³ I To-i Diilonjo-i, baa Itienjo-i Yesu-Kirsā-i, ba kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

Pol nuō Filemō maama-i

⁴⁻⁵ Filemō, niŋ dōl Diilon-dūŋ-baamba-i dumaa, baa niŋ haa ŋ nanŋa-i Itienjo-i Yesu-i-na dumaa, mi nuō-ma hiere. A ce dumaanjo-na, da mi ta mi cārā Diilonjo-i huōŋgu huōŋgu, mi ta mi jaal-o ŋ maama-na.

⁶ Mi cārā Diilonjo-i wuō niŋ hūyāa u maama-i i waa horre maŋ nuō-i daade-i, u yaŋ di ta di kā baa di yaanŋa, ku yaa *Kirsāŋ cie ānfafamma maŋ yiē, nuōmba ka suō-ma.

⁷ Kpōr, niŋ dōl Diilon-dūŋ-baamba-i dumaa, ku fē ba hōmmu-i, a ce dumaanjo-na ku dōlaanu-miē cor aa tiraa dii sirēiŋa miē.

Pol cāara Filemō-i a hā Onesimu

⁸ Filemō, *Kirsā yerre-na mi gbāa guor-ni ŋ ce kumaŋ saaya cemma.

⁹ Nŋa mi niē da ku bōyaa mi ne niŋ dōl nuōmba-i dumaa, aa cārā-niē ku yaa faa. Muō Pol, mi yaanŋa cāa, a naara kufanŋu-i ba diyaa-mi kaso Yesu-Kirsā maama-na.

¹⁰ Mi cārā-niē da mi hā Onesimu * yaa-i. U nuō Kirsā maama-i mi nuŋgu-na kaso-i-na bande-i-na aa hūu-ma, a ce dumaanjo-na u cie mi biēŋo.

¹¹ Diēlūō-i-na, u saa tuō fa weima u hā-ni, ŋga fiēfiē-i-na, u ka fa a hā nuōŋo-i aa bi fa hā muōŋo-i.

¹² Mi saan-yo da mi hā-ni, uu dii ŋaa mei fereŋ tāmman-woŋŋo

* **1:10** Onesimu yunŋu yaa wuō «fa weima».

¹³ Miñ yey kaso-i-na bande-i-na *Neldodolma maama-na, mi taa mi taara mi jina-yuo mi caaŋ-nu u tuo ce mi maacemma-i naŋ fuoŋgu-na.

¹⁴ Nga mi sa taara mi ce kumaŋ sa dolaanuŋ-niē. Mi sa taara mi guor-ni ŋ ce añfamma hā-mi. Mi taara da ŋ'a ŋ ce kumaŋ hā-mi ku hel naŋ fereŋ huoŋ-na.

¹⁵ Ku gbāa ce Onesimu furaaya ŋ caaŋgu-na da huoŋgu cellē aa duo bir kā ka waa baa-ni gbula hai gbāa suo?

¹⁶ Gboluoŋ daaku-na, baa bel-o ŋaa koriegbāŋgbālāŋo, bel-o ŋaa ŋ nelkpekpeŋo. U maama dii kpelle mi huoŋga-na; ŋga uŋ kāŋ na da na ka tēna baa na-naa, a naara naŋ tiraa na ye Itieŋo baanŋ namaa na hāi-i-na, u maama saaya ma waa kpelle naŋ huoŋga-na a yaŋ muoŋo-i.

¹⁷ Da ŋ ta ŋ kāŋ-mi ŋ jleŋ muo, bel-o ŋaa niŋ bilaa muoŋo-i dumaa.

¹⁸ Da kuo u cālāa-ni baa weiima, sisō ŋ cēmelle dii-yuo, muoŋmei ka pā-de hā-ni.

¹⁹ Muo Pol, muoŋmei nyegāaŋ nel daama-i baa mi fereŋ naŋga wuo mi ka suu u cēmelle-i. Nga ŋ saaya ŋ suo wuo mei bi cēmelle dii nuoŋo-na: Ŋ saaya ŋ pā ŋ fere a hā-mi.†

²⁰ Mi natobiŋ nuo, jande, ne Itieŋo-i aa ŋ ce-ma ŋaa miŋ waanŋ-ma dumaa; ne Kirsa-i aa ŋ fē mi huoŋga-i.

²¹ Miñ yey terieŋgu maŋ nuo-i, mi suyaa wuo miŋ waanŋ mamaŋ baa-ni daama-i ŋ ka ce-ma, aa tiraa suo wuo ŋ ka ce cor kufaŋgu-i.

²² Naŋ cārāŋ Diiloŋo-i, mi suyaa miē mi ka da hūmelle-i kā na wulaa, terieŋgu faŋgu-na, ta ŋ tigiŋ mi muncōmmu-i ŋ cie-mi.

Jaaluperieŋgu

²³ Epafirasi pāa ŋ jaaluŋgu. Uu bi dii baa-mi kaso-i-na Yesu-Kirsa maama'i nuo-i.

²⁴ Marke-i baa Aritarke-i baa Demasi-i a naara Like-i, bafamba dii baa-mi i tie ce Diiloŋ-maacemma-i, ba bi pāa ŋ jaaluŋgu.

²⁵ Itieŋo-i Yesu-Kirsa kāyā-nēi.

† 1:19 Filemō hūyāa Yesu maama-i Pol yaa wulaa-i ku'i cie Pol wuo u cēmelle dii-yuo.

Sebɛ maŋ nyegāaŋ hā Ebirebaa-ba-i Nelmuoyamma

Umaŋ nyegāaŋ Ebire ba sebɛ-i, kutienjo nyegāaŋ-yo a vii *Yuifubaa-ba maŋ hūyāa Yesu maama-i aa ba ta ba mulɛɛŋ-ba ma maama-na. U diyaa sireiŋa bei Yesu hūmelle wuɔsaanŋu-na; wuɔ da ba fiɛ ta ba mulɛɛŋ-ba di maama-na, ba baa yaŋ ba kūma seŋ.

U tagaaya pigāaŋ-ba wuɔ Yesu-i ponsaan-wuonjo si: U yaa Diilon-ɓienjo-i. Diilonjo ciɛ u yaa-i *jigāntaamba yuntienjo-i. Yesu jigāntesinni deŋ baa Yuifu ba niini-i. Bafamba taa ba kor Diilonjo-i baa tāmman-niini, ŋga ba niikonni saa ta ni gbā ni pir nelieŋ āmbabalma. A ne da Yesu yaa ciɛ u fere tāmman-kūŋgu a pā u fere hā Diilonjo-i. U ciɛ ku yaa-i a pir i āmbabalma-i a dii-ye i-naa nuɔ baa Diilonjo-i. Dumandɛ-i-na, u taa yaanŋa yie ka tɛna Diilonjo caaŋ-nu tuɔ cārā-yuɔ u hā-ye (sap. 1-9).

Sebetienjo diyaa sireiŋa bei Diilon-dūŋ-baamba-na. Sebɛ periema-na, u tiraa dii sireiŋa bei wuɔ ba baa bir baa ba huonŋu Diilon-hūmelle-na. Ba ne yiinataambaŋ wuɔyaa-de dumaa aa ba ta ba ce ba temma. Ba ta ba ne Yesu yaa u diei yon. Ba hīrā mulɛema-i aa ba sieya ba kūma-i fuɔ ku bālma (sap. 10-13).

Diilonjo puɔraa u ɓienjo-i baa u nuŋ-āndaanŋu-i

¹ Yiinaa-i-na, Diilonjo taa u ce u *pɔpuɔrbiemba yaa ta ba piiye baa i bīncuamba-i. Baŋ piiye baa-ba ku yuu niele, aa ba piiye baa-ba sinni ɓoi-na.

² Ŋga fiɛfiɛ-i-na, yiperien daani-na, u ciɛ u ɓienjo yaa piiye baa-ye. Diilonjo curaa baa u yaa-i a hiel miwaanjo-i, aa bir bīmbīnni-i hiere dii u nan-na.

³ Diilonjo ɓɔɓɔima da u yaa nuɔ-i, u fūnun ko Tuonjo-i. U nuŋ-āndaanŋu dii baa fāŋgū. U bilaaya bīmbīnni-i hiere baa ku yaa-i. U pirii nelbiliemba āmbabalma-i aa nyugūŋ ka tɛna Diilonjo-i Weimantienjo caaŋ-nu dii dɔɔ-i-na.

⁴ Diilon-ɓienjoŋ maaraa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i dumaa, u yerre bi maaraa ba yireiŋa-i dumɛi.

Diilon-ɓienjo maaraa dɔrpɔpuɔrbiemba-i

⁵ Na daa Diilonjo gbɛ *dɔrpɔpuɔrbilon hayo-i dede wuɔ:

«Mi ɓienjo yaa nuŋo-i.

Muɔmei huŋ-ni nyunŋo-i-na.»*

Sisɔ u piiye dɔrpɔpuɔrbilon hayo-i maama-i dede wuɔ:

«Mi ka ce u To muɔ, u ka waa mi ɓienjo.»†

Na nuɔ-ma dede wei?

⁶ Ŋga un'a u saan u Bepoldɛlāŋo-i hɛma-na, u ciera wuɔ:

«Dɔrpɔpuɔrbiemba-i hiere ba ta ba dūuna ba jaal-o.»‡

⁷ Uŋ waan mamaj dɔrpɔpuɔrbiemba kūŋgu-na, u ciera wuɔ:

«Mi gbāa ce mi dɔrpɔpuɔrbiemba bir fafalmu,

mi gbāa ce mi maacembiemba bir daamu.»§

⁸ Ŋga u ɓienjo kūŋgu-na, u ciera:

* 1:5 Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 2.7 † 1:5 Samiel sebchāallŋo (2 Samuel) 7.14 ‡ 1:6 Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 97.7 § 1:7 Gbelieman-nalāanŋu (Psaume) 104.4

«Nuɔŋo-i Diilonɔ nuɔ, η yuntesinni dii gbula.

Ny sa ce η faamaanstnni-i baa huhurma.

⁹ Kumaŋ vii, ku yaa dɔlaanuŋ-nie, η bigaay ambabalma fuɔ.

Diilo, ku'i cie η Diilonɔ hiel nuɔnei η nabaamba halma-na

*a hure namma-i nie a ce-ni nelbuɔ nuɔ a fɛ η huɔŋga-i.»**

¹⁰ U bi tiraa cira:

«Itie, nuɔnei hielaa hɛma-i dii ku domma-na,

nanɔ fɛrɛŋ nammu yaa maa dɔrɔ-i.

¹¹ Nifanni-i daani-i hiere ni ka gbuo,

ŋga nuɔ fuɔ η sa ji gbuo dede.

Ni ka vaa hiere ηaa kompammu.

¹² *Ny ka pumannu-nie ηaa banɔ pumannuŋ jonɔgoruo dumaa jina kɔtuɔŋgu.*

Ny ka hor-ni ηaa banɔ hor niidiini dumaa.

Nga nuɔ nii dii η temma-i η sa ji ka teriŋgu.»†

¹³ Diilonɔ gble dɔrɔpuɔrbiɔlonɔ hayo-i dede wuɔ:

«Jo η ji tɛna mi caay-nu;

aa η yanɔ mi mal η bigaaraamba-i ha η ce η baaygu-i bei.»‡

¹⁴ Dɔrɔpuɔrbiɔmba dii yonɔ ta ba ce Diilonɔ maacemma; molo sa da ba yufelle. Diilonɔ puɔr-ba ba ta ba jo ba kɔyɔ unɔ ka kor bamaŋ.

2

Bilaay Diilonɔ-nelma-i nammu hai

¹ Maŋ juɔ waa dumaay-na, inɔ nuɔ Diilonɔ-nelma maŋ, i saaya i gbuu bel-ma nammu hai, ku yaa i sie ji nanna humelle-i.

² Na saa da, *dɔrɔpuɔrbiɔmba maŋ dɔrɔpuɔrbiɔmba, ba nelma waa baa fɔŋgɔ. Umanɔ duɔ yagar ba nunɔgu-i unɔ taaraŋ kumaŋ u da-ku.

³ Nga koŋkoro daayo temma nelma-i, die bel-ma baa i nanyuɔŋgu, i ka ce nie gbɔa kor yaahuolo-na? Itie fuɔ fɛrɛ yaa juɔ baa nel daama-i dɛlɔɔ, ku huɔŋgu-na, bamaŋ nuɔ-ma Itienɔ nunɔgu-na, ba tiraa tir-ma wuɔ ninsoŋo.

⁴ Ma tirma-na, Diilonɔ taa u ce gberɛ-weima bɔi, baa nelma bɔi, duɔ hiel coima-i ba nunni-na, aa bi tuɔ cal u *Yalle papamunɔgu-i a saa baa kunɔ dɔlaanu fuɔ fɛrɛ-i dumaa.

Yesu juɔ baa koŋkoro

⁵ Inɔ wanɔ miwaanfelɛŋo maŋ maama-i wuɔ u jo dii, Diilonɔ saa ha *dɔrɔpuɔrbiɔmba baa u tesinni-i.

⁶ Ma nyegaaŋ Diilonɔ-nelma-na teriŋgu nangun-na wuɔ:

«Diilo, yunɔ haku-i dii nelieŋo-na

aa η bel-o fafamma belɔ daama temma-i?

Yunɔ haku-i dii nelbilonɔ-na

aa η vaa η fɛrɛ baa u kunɔgu-i vaay daama temma-i?

⁷ *Ny birii-yo dɔrɔpuɔrbiɔmba huon-nu celle. Ny cie u ce bɔi.*

⁸ *Ny haa-yo bimbinni-i hiere ni yunɔ-nu.»**

Da kuɔ Diilonɔ haa nelieŋo-i bimbinni-i hiere ni yunɔ-nu, ku yunɔgu yaa daaku wuɔ bɔŋkunɔgu si dii kumaŋ tɔyaa nelieŋo si dii ku yunɔ-nu. A ne da i sa da nelieŋo yuntesinni-i bimbinni-na hiere fiefie-i-na yogo.

* 1:9 Gbeliemaŋ-nalaaygu (Psaume) 45.7-8 † 1:12 Gbeliemaŋ-nalaaygu (Psaume) 102.26-28 ‡ 1:13 Gbeliemaŋ-nalaaygu (Psaume) 110.1 * 2:8 Gbeliemaŋ-nalaaygu (Psaume) 8.5-7

9 Nga Diilonɔ ɔn birii Yesu maŋ dɔrɔpɔurbiemba huonɔ-*na* celle, i daa u cie u ce boi. Ʋn kuu kuliŋgu maŋ, Diilonɔ nie ku yaa-i aa ce u ce boi. Terienɔ fangɔ-*na*, Diilonɔ hujarre yaa cie u nal kuliŋgu-i ne nelbiliemba-i hiere ba maama-*na*.

10 Diilonɔ maŋ hielaa bimbɔnni-i hiere, aa bimbɔnni-i hiere ni tyaa fuɔ tɛma, u taa u taara nuɔmba boi suur u nelle-*na* ta ba ce ba baaŋgu-i baa-*yo*. A ce dumaanɔ-*na* uu naa saaya u yan Yesu mulɛŋ a perienɔ u jomman-*yunɔ*-i duɔ gbaa duɔ puur hɔmelle-i haa-*ba*.

11 Yesu yaa piriin nelbiliemba aɔmbabalma-i. Fuɔ fere-i baa ɔn piriin baman aɔmbabalma-i, Toduɔn bisalɔmba. Ku'i cie senserre sa da-*yo* u duɔ bi-*ba* u haɔmba.

12 U ciera wuɔ:

«Diilo, mi ka wan ŋ maama baa mi haɔmba-i,
mi ka gbɛliɛŋ-ni ŋ baamba hɔlma-*na*.»[†]

13 U tiraa cira wuɔ:

«Muɔmi ka haa mi nanɔga-i Diilonɔ yaa nuɔ-i.»[‡]

Aa tiraa cira:

«Muɔmɛi daami baa Diilonɔ ɔn haa-mi bisalɔmba maŋ.»[§]

14 Ʋn gbɛn bisalɔmba maŋ, baa dii taɔman-niemba hiere. Ku'i cie fuɔ bi ce u fere taɔman-nɔnɔ ba temma, a ku kɔsuɔn *Sitani; u yaa diyaan kuliŋgu-i nuɔn dumiɛŋa-*na*.

15 Yesu cie ku yaa-i a kor kuliŋgun taa ku dii korma baman nuɔ-i. Kuu naa ce-*ba* ŋaa kɔraamba.

16 Ku saa ce ŋaa u juɔ duɔ ji kaa dɔrɔpɔurbiemba de, u juɔ duɔ ji kaa *Abiramu haayɛlɔmba.

17 Ku'i cie uu naa saaya u ce u fere u haɔmba nabieraŋo weima-*na* hiere a jo ji ce *Diilɔjigantaamba yuntienɔ maŋ hujantienɔ aa vii baa Diilonɔ-jiganga-i duɔ pir nuɔmba aɔmbabalma-i halan-*ma* ba yunni-*na*.

18 Fuɔ fere ɔn mulaan ban taa ba taara ba guɔl u gbɛini-i huonɔ maŋ nuɔ-i, u suyaa ku yaanɔga-i, a ce dumaanɔ-*na* u gbaa kaa baman gbɛini-i guɔlaan.

3

Yesu maaraa Moisi-i

1 Tobin namaa, ku'i cie Diilonɔ ɔn bɛe namaa naman hiere ce-*na* u baan namaa, na saaya na ta na ne Yesu yaa-i. Diilonɔ puɔraa u yaa-i. In wan Diilonɔ-hɔmelle maŋ maama-i, u yaa di *jigantaamba yuntienɔ-i.

2 Diilonɔ yaa haa-*yo* baa maacemma famma-i. U cie u maacemma-i Diilonɔ yaanɔga-*na* maŋ saaya ma ce dumaa ŋaa *Moisinɔ cie u maama-i Diilonɔ-dunɔ-*na* dumaa.

3 Yesu maaraa Moisi-i. U maaraa-*yo* nie nie? Ba sie gbaa gbɛliɛn dunɔ-*yo*-i ji cor ku matienɔ-i.

4 Dunni-i hiere nuɔmba'i maa-ni ninsonɔ, ŋa na saaya na suɔ wuɔ bimbɔnni-i hiere Diilonɔ'i maa-ni.

5 Moisi fuɔ waa maacembilonɔ yonɔ. U cie u maacemma-i maŋ saaya ma ce dumaa Diilonɔ-dunɔ-baamba hɔlma-*na*. Diilonɔ naa saaya u ji ce mamanɔ, Moisi naa wuɔya tuɔ suor ma yaa-i.

6 Nga *Kirsaa fuɔ fere yaa Bepolɔnɔ-i. U bi cie u maacemma-i maŋ saaya ma ce dumaa. U yaa Diilonɔ-dunɔ-baamba yunɔ-*na*. In haa i nanɔga-i kumanɔ nuɔ-i

[†] 2:12 Gbɛlieman-nalaaŋgu (Psaume) 22.23 [‡] 2:13 Samiel sebɛhaalɔnɔ (2 Samuel) 22.3 [§] 2:13 Isayi (Ésaïe) 8.18

aa tiɛ gbɛliɛŋ i fɛrɛ, ku maama da ma saa hel i hɔmmu-na, miɛmɛi u dũŋ-baŋ miɛŋo-i.

Diilonɔ tigiŋ fiisaŋ-terienɔgu tuɔ ciɛ u baamba-i

⁷*Diilonɔ-Yalle daa ma yaa di cira wuɔ:

«Da na nu Diilonɔ nelma-i nyunɔgo-i-na,

⁸baa na ctina-mɛi

ŋaa na bɛncuɔmba naŋ puu baa-yo duma

yiŋgu maŋ ba naŋ fiɛŋ-yo dii *hɛkuraanɔgu-na.»

⁹Diilonɔ ciɛra wuɔ:

«Na bɛncuɔmba daa miŋ ciɛ kumaŋ bien komuɔŋa hɛi hɔlma-na,

ŋga ba bilaa diilonɔ-i a fiɛŋ-mi da ba ce-mi ne

¹⁰ku'i ciɛ mi cira:

«Ba sa gbɛŋ haarma,

miŋ taaraŋ ba ce kumaŋ ba yaan-ku.»

Mi huɔŋga duu baa-ba cor.

¹¹Kaŋ duu baa-ba dumaanɔ-na mi waasa miɛ:

«Miŋ tigiŋ fiisaŋ-terienɔgu maŋ, ba cɛraa ba da suur-ku.»*

¹²Tobiŋ namaa, terienɔgu faŋgu-na, bilaan na fɛrɛ, na hɔlma-na unaa baa ji ce ɛnyagarmantienɔ a ji tuɔ ctina Ciceɔlmantienɔ-i.

¹³Nyunɔgo ku baaŋ daaku-na, Diilonɔ tiraa u taara u piiye baa-ye. A ce dumaanɔ-na taa na dii sireiŋa na-naa nuɔ yinni maŋ jon; ku yaa bɛŋkũŋgu siɛ gbɛaa tɔal unanɔ nuɔ dii-ni ɛmbabalma cemma-na a ce-ni ɛnyagarmantienɔ nuɔ.

¹⁴Ii dii *Kirsaa kuoyataaŋ miɛ nyunɔgo-i-na. Nga diɛ tiɛ taara i tiɛ u kuoyataaŋ miɛ, iŋ haa i nanɔga-i kumaŋ nuɔ-i dii ku domma-na, i saaya i haa i nanɔga kuɔ.

¹⁵Ma waanɔ wuɔ: «Da na nu Diilonɔ nelma-i nyunɔgo-i, baa na ctina-mɛi ŋaa na bɛncuɔmba naŋ puu baa-yo aa ctina-mɛi duma.»†

¹⁶A ne da na bɛncuɔŋ haba-i nuɔ Diilonɔ nelma-i aa pu baa-yo? *Moisinɔ hielaa bamaŋ hiere Esipi-i-na ba'i sɛi wɛi?

¹⁷Aa Diilonɔ huɔŋga duu baa haba-i bien komuɔŋa hɛi hɔlma-na? Baaduɔŋ daaba'i sɛi wɛi? Ba yaa calaa aa ka ka ku dii hɛkuraanɔgu-na.

¹⁸Diilonɔ waasaŋ wuɔ haba-i siɛ da suur u fiisaŋ-terienɔgu-na? Baaduɔŋ daaba'i sɛi wɛi? Ba yaa naa yagaraa wuɔ ba siɛ nu Diilonɔ nuŋgu-i.

¹⁹Terienɔgu faŋgu-na, kumaŋ ciɛ i bɛncuɔmba saa gbɛaa suur fiisaŋ-terienɔgu-na, ku yunɔgu yaa daaku: Ba yagaraa wuɔ ba siɛ haa ba nanɔga Diilonɔ-na ku'i ciɛ.

4

¹Diilonɔ unɔ pɛa nuŋgu maŋ wuɔ i gbɛaa suur u fiisaŋ-terienɔgu-na, u saa bir-ku yogo. Terienɔgu faŋgu-na, bilaan na fɛrɛ, na hɔlma-na unaa baa ji hel hɔntɔbilonɔ.

²Na saa da, miɛ iŋ nuɔ *Neldɔdɔlma-i duma, i bɛncuɔmba bi nuɔ-ma dumɛi. Nga banɔ nuɔ mamaŋ, ba saa huɔ-ma hiŋ, a ce dumaanɔ-na ma saa gbɛaa fa wɛima hɛ-ba.

³Miɛ maŋ haa i nanɔga Diilonɔ-ɛndaanɔgu-na, i ka suur fiisaŋ-terienɔgu daaku-na. Miŋ gbɛŋ fiisaŋ-terienɔgu maŋ, Diilonɔ waanɔ kufanɔgu maama yaa u nelma-na wuɔ:

«Ku'i ciɛ mi huɔŋgaŋ duu baa-ba mi waasa miɛ:

* **3:11** Gbelieman-nalaaŋgu (Psaume) 95.7-11 † **3:15** Gbelieman-nalaaŋgu (Psaume) 95.7-8

«*Miŋ tigiinj fiisaan-terienju maŋ, ba cɛraa ba da suur-ku.*»^{*}

Diilonjo yaa piye dumaa, a ne da u bālāa u maacemma-i dii miwaanjo jnamman-huon-nu.

⁴ Diilon-nelma piye *yitfenanjo maama terienju nanju-na wuɔ: «*Diilonj uŋ balāa u maacemma-i, wuɔ fiisa niehāi yiingu-na.*»[†]

⁵ Ma bi waan bande-i-na wuɔ:

«*Miŋ tigiinj fiisaan-terienju maŋ ba cɛraa ba da suur-ku.*»[‡]

⁶ Baman nuɔ Neldɔdɔlma-i dɛlɔ, ba yagaraa Diilonjo nunju-i, a ce ba saa da suur fiisaan-terienju-na, a ne da nuamba saaya ba suur-kuɔ.

⁷ Ku'i ciɛ Diilonjo tiraa dii nyunjo ku yiingu-i a hā-ye. Ban yagaraa Diilonjo nunju-i, biena boi ku huonju-na, u juɔ ce *Davidi wan ku maama u gbɛlieman-neini-na. Mi nunju hii nelma famma-i cor tɪ wuɔ:

«*Da na nu Diilonjo nelma-i nyunjo-i-na, baa na ctina-mɛi.*»[§]

⁸ Yosuwɛj kaa baa *Isirahɛl-baamba-i kusun-nu, kuɔ fiisaanjo waa, Diilonjo naa waa hie tuɔ piye fiisaanjo nan maama?

⁹ Terienju fanju-na, Diilonj uŋ ciɛ u maacemma-i bāl aa fiisa fiisaanjo maŋ niehāi yiingu-na, ku temma dii ta ku ciɛ u baamba-i.

¹⁰ Uman duɔ da fiisaan daaku-i, u ka fiisa ŋaa Diilonj uŋ ciɛ u maacemma tɪ aa fiisa dumaa.

¹¹ Terienju fanju-na, yaan i gbān i da fiisaanjo fanju-i. Yaan i vaa i fɛɛ unaa baa ji yagar Diilonjo nunju-i a ji hel hɔntɔbilonjo ŋaa i bɪncuɔmban ciɛ dumaa.

¹² Diilon-nelma-i nelkulemma sɪ, maa dii baa fɔŋgɔ. Ma dɔl ma yan nunnī hāi jigāŋga-i. Da ŋ nu-ma, ma suur ŋ huonja-na a fiɛlnu ŋ kusun-maama-i baa ŋ ānjoŋma-i. Ma hɔnu ŋ kusun-maama-i ŋaa ban hɔnnun bɪŋwuonjo dumaa baa jigādɔdɔlŋa.

¹³ Diilonj uŋ hielaa bɪmbɪnni maŋ hiere, ku diei saa fuo-yuɔ, u yufelle diine hiere, u da-ni hiere. U yaa kaa yuu-ye baa in ciɛ maman cor hiere.

Yesu yaa Diiløjigantaamba yuntebuo-i

¹⁴ *Diiløjigāntienjo dii baa-ye. Diiløjigāntienjo fanjo yaa Diiløjigāntaamba yuntebuo-i. U yaa Yesu-i Diilon-Bieno-i. U yaa nyugāan kā Diilonjo wulaa dii dɔɔ-i-na. Terienju fanju-na, uŋ pigāan-ye hūmelle maŋ, yaan i bel-de nammu hāi.

¹⁵ Miɛ *Diiløjigāntaamba yuntienjo-i hujantienjo, da ku ta ku nuɔl-e, u tuɔ kaal u kāyā-yiɛ. Ba ciɛ wɛima-i hiere da ba guɔl u gbɛini-i ŋaa ban guɔl miɛ niini-i dumaa, ŋga yinduonjo u saa ji cāl Diilonjo-i.

¹⁶ Terienju fanju-na, baa na kālā, yaan i piɛ Diilonjo-i hujarrentienjo-i. Die piɛ-yo, u ka ce hujarre yiɛ aa firnu u huonja-i baa-ye aa wɛin da ma da-ye u kāyā-yiɛ.

5

¹ *Diiløjigāntaamba yuntienjo maŋ duɔ hel nelbiliemba hɔlma-na, u maacemma yaa a tɛna tuɔ fa ba maama-i Diilon-hūmelle-na. U yaa buolaan Diilonjo-i aa tuɔ pā niipānni-i u hā-yo āmbabalma maama-na.

² Fuɔ fɛɛ-i ku bi nuɔl-o Diilon-hūmelle-na, a ce dumaanjo-na baman sa suyaan kuyunjo aa ta ba pira, u suɔ ba belma.

³ Aa kun nuɔl-on dumaanjo-na, u saaya u kor Diilonjo-i baa tāmman-kunjo a ce, aa bi kor-o hā banamba-i.

^{*} 4:3 Gbɛlieman-nalāanjo (Psaume) 95.11 [†] 4:4 Miwaanjo jnamman-sebe (Genèse) 2.2 [‡] 4:5 Gbɛlieman-nalāanjo (Psaume) 95.11 [§] 4:7 Gbɛlieman-nalāanjo (Psaume) 95.7

4 Molo sie gbãa bi sire u ferēŋ nuɔ duma a wuɔ fuɔ Diilojigãntaamba yuntienjo; Diilonjo'i hãa-nin̄ kufan̄gu munyierammu-i ŋaa un̄ hãa *Aar̄5-i baa-mu duma a.

5 Kuuduɔŋgu yaa baa *Kirs a-i, fuɔ ferē saa jina u ferē munyierammu fammu-na, Diilonjo'i jlena-yuɔ. U gb̄le-yo wuɔ:

«Mi Biēŋo yaa nuɔŋo-i,

*muɔm̄ei huɔŋ-ni nyun̄go-i-na.»**

6 Terien̄gu nan̄gu-na, u tiraa cira:

«ŋ cie jigãntien̄ nuɔ a waa ku maacemma-na hɔnnin̄ jŋ Melkisedeki temma.»†

7 Yesu naa suɔ wuɔ Diilonjo gbãa hũu-yo kuliin̄gu-na, a ce dumaanjo-na, un̄ waa h̄lema-na, u cãarã-yuɔ, gbuu cãrã-yuɔ baa kaas̄ŋgu baa nyinyɔlma. Un̄ hiiriye u ferē dumaanjo-na Diilonjo yaan̄ga-na, Diilonjo sie u cãramma-i‡.

8 Un̄ ŋa naa fie waa Diilon-Biēŋo, u hũyãa-ma ce sũlma-i a nu Diilonjo nun̄gu-i.

9 Un̄ cie u maacemma-i ka hi u fuon̄gu-i, ku'i cie baman̄ nuɔŋ u nun̄gu-i hiere, u cie ba Kon̄kortienjo a kor-ba gbula.

10 A ce dumaanjo-na Diilonjo cie-yo jigãntaamba yuntienjo Melkisedeki temma.

B̄ncuɔŋ-niiwuoni

11 Terien̄gu daaku-na, nelma bɔi dii i die wan̄-ma, ŋga na tũnni sa tiraa ni ye fiefie, a ce dumaanjo-na ma wamma dii kpelle.

12 Na huɔŋgu cuɔ hũmel daade-na. Naa naa saaya na suɔ yiēŋgu ta na hãalã banamba-i, ŋga namei daana yogo ba saaya ba tiraa hãalã-nei Diilonjo-hũmelle-i ŋaa na suurii-die felemma. Na birii jo nyɔlma-na, a ne da naa naa saaya na ta na wuɔ b̄ncuɔŋ-niiwuoni.

13 Uman̄ duɔ tuɔ m̄sũŋ yogo, tonto; u sa suɔ kuman̄ vii baa kuman̄ saa vii.

14 A ne da niiwuoni yaa b̄ncuɔŋ-niini-i. Ni wuoma miēŋ-ba, a ce dumaanjo-na ba suɔ kuufafaan̄gu-i bɔ-ku kuubabalaan̄gu-na.

6

1 Terien̄gu fan̄gu-na, i ka cor Kirs a hũmelle domman̄-kalanjo-i a tie kã ku yun̄-terien̄-nu. Kuu dii ŋaa dũŋgu tuole jlena t̄i, i saaya i haaya-kuɔ. I sie gbãa tie titirre nelduɔŋ daama-i yinni man̄ jŋ wuɔ na nanna na cilɔbalaanjo-i aa na haa na nan̄ga-i Diilonjo-na. Mafamma waan̄ cor t̄i baa-na.

2 *Batemu ba kũŋgu-i baa a haa ŋ nan̄ga-i nuɔmba yunni-na aa cãrã Diilonjo-i, ku waan̄ t̄i baa-na. Kuomba sireman̄-kũŋgu-i baa Diilonjo un̄ ka ger nuɔmba yun̄-maama-i duma a, ku bi waan̄ t̄i baa-na.

3 I ka yan̄ mafamma-i duma a aa Diilonjo duɔ sie i kã yamma.

4 Nuɔmba man̄ daa Diilonjo gbagbaama-i, baman̄ nalãa Dɔrwuonjo papãmun̄gu-i ne, baman̄ daa *Diilonjo-Yalle-i,

5 baman̄ daa Diilonjo-nelma fafaan̄gu-i, baman̄ nalãa bãan̄gu man̄ juɔŋ ku f̄ŋgũɔ-i ne

6 aa tiraa bir bie ba ãncɔlomma-i cor baa-ma, molo ceraa u gbãa tiraa hiel-ba kuɔ bir dii-ba hũmefafalle-na. Ban̄ yaan̄ Diilonjo-i aa bir suur ba cilɔbalaanjo-na, kuu dii ŋaa ba birii gbu Diilonjo-Biēŋo-i *daan̄gu-na a hã nuɔmba ta ba nyē-yo.

* 5:5 Gbeliem̄an̄-nalãan̄gu (Psaume) 2.7 † 5:6 Gbeliem̄an̄-nalãan̄gu (Psaume) 110.4 ‡ 5:7 Nic̄ŋ Like scbe-i-na 22.42-43.

⁷ Na saa da, diilonɗo duɗo tuɗo dāa fafamma, suonɗu maɗ da ku ta ku ce dɪmma-i fafamma ku hā ku taamba-i, ɗ da Diilonɗo friinu u huɗɗa-i baa suonɗu faɗɗu-i.

⁸ Nga da ku yaɗ aa ta ku pa huɗni baa jukɛlɗo u kula, ku pigāan wuɗ sofafaɗɗu sɪ, ku sie vaaya Diilonɗo ka waasa-kuɗ aa dāamu'i ka caa-ku.

⁹ Mi jēnaaɗ namaa, inɗ feɗ i piye dumandɛ-i, i suyaa wuɗ namaaɗo-i na biyaa hūmefafalle yaa-i da na ka kor.

¹⁰ Diilonɗo saa balan. Nanɗ cie maacemma maɗ hā-yo, ma sie gbāa karaanu-yuɗ. Nanɗ kāyāɗ u baamba-i dumaa, ku pigāan wuɗ u maama dɔlnu-nei.

¹¹ I taara na hieroɗo-i na vaa na fere dumɛi fuɗ ku bālma; ku yaa nanɗ hɪɗ kumaɗ taalunɗu-i, na ka da-ku ku temma-i.

¹² Teriɗɗu faɗɗu-na, baa na dii yelma na fereɗ nuɗ. Diilonɗ uɗ pāa nuɗɗu maɗ, bamaɗ haa ba nanga yuɗ aa fɛ ba hɔmmu-i ta ba cie-ku, taa na ce ba temma.

Diilonɗ-nupalle

¹³ Diilonɗ u nanɗ pāa nuɗɗu-i baa *Abiramu-i wuɗ hielaa u niele u fereɗ nuɗ wuɗ u ka ce-ma. Bɪɗkūɗu si dii kumaɗ maaraa Diilonɗo-i u duɗ hiel u niele-i kuɗ, ku'i cie wuɗ hiel u niele-i u fereɗ nuɗ

¹⁴ aa naa cira: «*Coima saa fa, mi ka silaa ce baa-ni aa hā-ni huonɗu boi.*»*

¹⁵ Abiramu wuɗ bi fɛ u huɗɗa-i tɛna. Uɗ fɛ u huɗɗa-i tɛna tuɗ cie dumaɗo-na, Diilonɗ uɗ pāa nuɗɗu maɗ baa-yo, wuɗ bi ce-ku hā-yo.

¹⁶ Moloɗ duɗ waɗ nelma aa tuɗ taara na suɗ wuɗ ninsoɗo, ɗ da u hielaa u niele-i bɪɗkūɗu maɗ maaraa fuɗ fere-i.

¹⁷ Diilonɗ uɗ pāa nuɗɗu-i baa bamaɗ, uɗ taaraɗ ba suɗ wuɗ ninsoɗo, keɗe u sie ji bir baa huonɗ-āndaɗɗu, ku'i cie u hiel u niele-i u fereɗ nuɗ a haa nupalle-na.

¹⁸ Nelma hāi maɗ daama-na, Diilonɗo sie gbāa bir baa huonɗ-āndaɗɗu. Uɗ pāa nuɗɗu-i aa hiel u niele-i u fereɗ nuɗ, u sie gbāa ni u saa ce-ma. Teriɗɗu faɗɗu-na, miɛ maɗ gbaraɗ ji cɪɗ Diilonɗo-na, uɗ'a u ka hā-ye kumaɗ, nel daama dii sireiɗa yiɛ bāmbāale i tɛ hɪɗ ku taalunɗu-i.

¹⁹ Inɗ hɪɗ kumaɗ taalunɗu-i, ku yaa miɛ kollunɗ-gboruonɗu-i. I bilaaya ku yaa yiera Diilonɗ-hūmelle-na. Ku yaa cie i suɗ wuɗ i ka ciɛl kompaɗa-i suur Diilodubilonɗo-na†.

²⁰ Yesu taa yaanɗa yiɛ suur kusuwɗ-nu'i baa i yunninɗ-maama-i. U yaa cie *Di-ilojigāntaamba yuntienɗo-i a waa ku maacemma-na hɔnninɗ jon Melkisedeki temma.

7

Melkisedeki sɪnni-i

¹ Melkisedeki* waa Salemu jāmatigi, aa tiraa waa Dɔrwuonɗo jigāntienɗo. *Abiramuɗ kāa ka ce berru-i baa jāmatigibaa-ba-i a yar-ba aa bir tuɗ jo, Melkisedeki wuɗ sire ka jārā-yuɗ a cārā Diilonɗo-i hā-yo.

² Abiramuɗ daa bɪmbɪnni maɗ berru-na, wuɗ hā-yo cɪnciel calnumma da-ma-diei nie hierɛ. Melkisedeki yerre yunɗu yaa wuɗ: «jāmatigiviinɗo». A naara kufanɗu-i u waa Salemu jāmatigi, ku yunɗu yaa wuɗ Yaafɛllenɗ-jāmatigi.

³ Molo sa suɗ u to, molo sa suɗ u nyu, molo sa suɗ u bɪncɔinɗo nanɗo. U hommaɗ-maama saa waɗ terienɗu, u kuliinɗ-maama saa bi waɗ terienɗu. A ce

* **6:14** Miwaanɗo jɪnammaɗ-sebe (Genɛse) 22.16-17 † **6:19** Nieɗ Matie sebe-i-na 27.51 baa Ebire ba sebe-i-na 10.20 * **7:1** Nieɗ Miwaanɗo jɪnammaɗ-sebe-i-na (Genɛse) 14.18-20.

dumaanjo-na uu dii njaanin daa Diilonj-Bienjo-i dumaa: U cie *jigantienjo a waa ku maacemma-na honnin jonj.

⁴ Nelbuo kelkel! Na saa da Abiramu fuo man i bincainjo, un kaa da niman hierre berru-na, u birii ni cnciel calnumma da-ma-diei ha-yo wei?

⁵ A ne da *Levi baamba man jigantaamba, a saa baa *Moisi *anjnamma-i, ba yaa saaya ba ta ba huu *Isirahel-baamba nagaj-niini cnciel calnumma da-ma-diei-i, nj sie suu wuo bafamba ferε-i Abiramu haayelmba namba'i.

⁶ Melkisedeki saa waa ba horre-na, nga Abiramu ha-a-yo u bimbinni cnciel calnumma da-ma-diei-i aa u carā Diilonjo-i ha-yo; fuo man Diilonjo naa pa nungu-i baa-yo.

⁷ A ne da i suyaa wuo umanj maaraa u'i caaranj Diilonjo-i ha umanj cekuu.

⁸ Isirahel-baamban panj ba cnciel calnumma-i ba ha Levi baamba man, bafamba ku, a ne da Abiramunj pa a ha umanj, uu dii u saa ku njaanin waan dumaa Diilonj-nelma-na.

⁹ Terienju fanju-na, i gbāa cira Isirahel-baamban panj ba cnciel calnumma-i ba ha Levi man, Abiramunj pa u maama-i a ha Melkisedeki-i Levi fanjo saa naa hi honj yogo nja u pa.

¹⁰ U pa nie nie? Tuonjo-i baa Melkisedeki-i banj daa ba-naa huonju-na, u waa humellenj tuo jo, a ce dumaanjo-na tuonjonj pa kumanj, u nunju dii-kuo.

Kirsa cie jigantienjo Melkisedeki temma

¹¹ Diilonj unj ha *Isirahel-baamba-i *anjnamma man, ma yungu waa *Levi baamba jigantesinni yaa nuu-i. Kuo ba jigantesinni naa hi ni fuonju-i, Diilonjo naa waa hie yanj bafamba-i aa hiel *jigantienjo nanjo Melkisedeki temma? Bafamba manj *Aarō baamba.

¹² A ne da jigantesinj da ni hor, fuo anjnamma bi hor.

¹³ Inj wanj umanj maama-i, jigantesinj daani vii u yaa-i, u bincunjo-niini sl. U bincunjo nanjo saa sire caa jiganga-i dede.

¹⁴ I suyaa-ma hierre wuo Itienjo tobāa-ba haayienjo yaa *Yuda-i, *Moisi saa wanj ba jigantesinnin-maama dede.

¹⁵ Ku migāanj tiraa kaala dei, jigantie daa Melkisedeki temma, uuduwo si baa Levi baamba-i.

¹⁶ U saa ce jigantienjo a bie u bincunjo-maama njaanin cej dumaa anjnamma-na, nga unj yenj u sie gbāa ku, ku yaa cie-yo jigantienjo-i.

¹⁷ Diilonj-nelma gbara-ma wuo:

«*nj cie jigantienj nuu a waa ku maacemma-na honnin jonj Melkisedeki temma.*»[†]

¹⁸ Terienju fanju-na, Diilonjo gbuyaanu nelma namma anjnamma-na wuo yungu si dii-mei; ma sie gbāa kāyā nelienjo.

¹⁹ Na saa da, anjnamma saa gbāa migāanj weima ma hi ma fuonju-i Diilonjo yufelle-na. Nga fiefie-i-na, Diilonjo diyaa-ye humelle man faa yanj. I haa i nanja-i di yaa nuu-i aa tlena. Di yaa cie i gbāa pie Diilonjo-i.

²⁰ A naara kufanju-i, Diilonjo pa nunju aa ce Yesu-i jigantienjo. Ma temma saa ce banamba jigantesinni damma-na.

²¹ Nga ma cie Yesu niini damma-na. Diilonj-nelma gbara-ma wuo:

«*Itienjo hielaa u niele u ferεnj nuu aa u sa ji bir u nunju-i dede.*

U ciera wuo: «Nj cie jigantienj nuu a waa ku maacemma-na honnin jonj.»

²² Terienju fanju-na, Diilonj unj bilaa *tobisifelenni manj baa nelbiliemba-i, Yesu yaa yieraaya baa ni maama-i.

[†] 7:17 Gbelieman-nalāangu (Psaume) 110.4

23 A naara kufanngu-i Levi bisalmba huraa ba-naa boi cor jigantesinni-na; uman duo nyugun duo saa ji waa, unaa hor-o. Ku cie dumei ba ciinu.

24 Nga Yesu fuo dii gbula aa molo sa ji hor-o u jigantesinni-na

25 ku'i bi tiraa ce baman piyaan Diilonjo-i fuo bargu-i-na, u gbaa tuo kor-ba fafamma. Un yey u sie gbaa ku, u cara Diilonjo-i u ha-ba.

26 Teriengu fanngu-na, Yesu yaa *Diilojigantaamba yuntienjo man gble baa-ye. U huanga kuon, u saa cal, u saa ce ambabalma. Diilonjo biyaa-yo ka jina u caan-nu a maa-yo ambabalmanciraamba-na.

27 Uu si dii naa *Diilojigantaamba yuntaamba namba-i: Bafamba kor Diilonjo-i yinni man jon baa tamman-niini bafamba ferer ambabalma maama-na aa tiraa sire kor-o ba neller-baamba bi maama-na. A ne da fuo pa fuo ferer kerre yaa-i a kor Diilonjo-i i diei yon gbula.

28 Anjanman cie baman Diilojigantaamba yuntaamba-i, ku nuol-ba Diilonjo-humelle-na. Nga Diilonjo un hielaa u niele-i u ferer nuoo aa ce uman Diilojigantaamba yuntienjo-i anjanamma huongu-na, fuo ferer Biero yaa-i. U jigantesinni hii ni fuongu-i aa mumbalmu si-nie.

8

Tobisfelenni-maama

1 In wan mamaj, mamaj yungu mei, ma yaa daama: In waan *Diilojigantaamba yuntienjo man maama-i baa-na, u yaa dii baa-ye. Uu dii tlena Diilonjo-i Weimantienjo caan-nu dii doroo-i-na

2 tuo ce u maacemma-i Diilonjo-dun-kerre-na. Dunggu fanngu-i, Itie fuo ferer yaa maa-ku; nelbilibamba si.

3 Diilojigantaamba yuntienjo maacemma yaa a tuo buol Diilonjo-i aa tuo pa niipanni-i u ha-yo. Teriengu fanngu-na, fuo mie wuonjo bi da kunangu a ha Diilonjo-i ke.

4 Kuo uu naa waa hlema-na, uu naa saa gbaa ce halle *jigantienjo. Hama-i nuoo-i? Jigantaamba dii ti ta ba pa niipanni-i ba ha Diilonjo-i a saa baa *anjanamma-i.

5 Baman dii hlema-na bande-i-na, ban cer ba maacemma-i dunggu man nuoo-i, ku kerre yaa doroo-i-na. Diilonjo pigaan *Moisi-i kufanngu cemma yaa-i. U gbuoya-yoo wuo: «Ne, ce-ku fafamma naa min pigaan-ni ku cemma-i dumaa tanungu-na.»*

6 Nga fielie-i-na, Diilonjo un pa nufeliengu man *tobisfelenni-na, ku boyaa delal-kungu-na. Yesu yaa dii i holma-na baa Diilonjo-i tobisinni fanni cemma-na. Teriengu fanngu-na, Diilonjo haa mie jigantienjo-i maacemma man maaraa hleman-jigantaamba maama-i titirre.

7 Kuo tobisidielanni naa fa, Diilonjo naa waa hie tuo bel ninanni?

8 Nga i daa Itienjo taa u cal u baamba-i un piye teriengu man nuoo-i wuo: «Yiingu dii baa yiingu mi ka bel tobisfelenni baa *Israhel-baamba-i a naara *Yuda-baamba-i.

9 Ni sie waa niiduni baa mi nan bilaa ba tobaa-ba nammu-i hiel-ba Esipi-i-na aa naa bel niman baa-ba.

Ba blenaana tobisinni fanni-i ku'i cie mei bi ne-ba aa yan-ba.

10 Min ka bel tobisinni man baa Israhel-baamba-i biera man juon, mi ka dii mi anjanamma-i ba kusunni-na,

* 8:5 Helman-sebe (Exode) 25.40

mi ka nyegēŋ-ma ba hōmmu-na.

Mi ka waa ba Diiloŋ muo

aa ba waa mi baamba.

¹¹ *Yunŋu si dii unaa duo ji cira u pigāaŋ unarŋo baa mi stnni-i.*

Ba ka suo-mi hiere ka saa;

a doŋ bisalmba-na ka hel baa bincuamba-i hiere ba ka suo-mi.

¹² *Baŋ calāa-mi baa mamarŋ,*

mi ka yarŋ ma tŋ, mi ka hiel ba ambabalma-i mi huŋga-na.»†

¹³ Diiloŋ un bŋe tobisŋ daani-i niifeleni, kuu dii ŋaa u cie dielā-niini-i niicolōnni. A ne da bŋŋkūŋgu marŋ vāa, ku kā gbuoma-na.

9

Jigantie buora jigantier-na

¹ Dielā-**tobisinni* waa baa ni buolmarŋ-hūmienja baa ni buolmarŋ-terienŋu hŋema-na bande-i-na.

² Baa naa ce kompadūŋgu aa karnu ku huŋga-i sōmma hāi. Niŋ suur gbuya kumarŋ, ba taa ba bŋ-ku Diiloŋ-dūŋgu. Fitimbaa-ba waa kusuorŋ-nu'i baa Diiloŋ-buruorŋ waa taabale marŋ nuo-i hiere.

³ Hāalŋ-kūŋgu-i, ba taa ba bŋ-ku Diilodubiloŋo.

⁴ Wusūnarŋ-igāŋga narŋa waa terienŋu-na, ka waa sēne-kaarŋa, a naara **tobisinnŋ-kporuo-i*; baa naa tŋŋ-yo baa sēne. Kporuo huŋga-na, sēne-birenja narŋa waa baa **mani* ka huŋga-na. **Aarō* gboruorŋgu marŋ naa puu pūlma-i^{*} kuu naa bi waa a naara tobisinnŋ-nelmarŋ nyegāaŋ tāmpleŋa marŋ nuo-i.

⁵ Ba taa ba kūnna tāmma-i kporuo daayo suuluo yaa nuo-i ba kor Diiloŋo-i ambabalma maama-na. Baa naa kul Seribēbaa-ba† namba jŋna suuluo doro-i-na ba ta ba pigāaŋ wuo Diiloŋo dii. Seribēbaa daaba naa paarnu ba būncemmu-i kporuo yudoro-i-na a cŋnu-yuo. Mii si dii da mi bŋe bŋmbŋŋ daani-i ni yunnŋŋ da mi warŋ ni maama; ma wamarŋ-huŋgu sŋ fiefie-i.

⁶ Kompadūŋgu waa warŋ daama temma yaa-i aa **Diilojigāntaamba* ta ba suur dudŋelāŋgu-na yinni marŋ ŋorŋ ba ce ba maacemma-i.

⁷ Hāalŋ-kūŋgu-na, ba yuntienjo yaa taa u suur u diei yorŋ. Aa u taa u suur i diei belle-na. Fuo ferε-i, baa nuomba-i, baŋ calāa Diiloŋo-i baa mamarŋ hiere, duo u suur, u suur baa bŋŋwuorŋ-tāmma, ka kor-o.

⁸ Terienŋu farŋgu-na, **Diiloŋ-Yalle pigāaŋ-ye* wuo mamarŋ taa ma ce kompadudŋelāŋgu-na, marŋ taa ma ce huŋgu-na, Diilodubiloŋo dumelle saa naa hi puure yogo.

⁹ Kompadūŋ daaku pigāaŋ-ye nelma nyunjo ku bāaŋgu-na. Ku pigāaŋ-ye wuo baŋ pāŋ niipānni marŋ ba hā Diiloŋo-i a naara niikonni-i hiere a saanu baa mamarŋ nyegāaŋ, ni sie gbāa fε ni pātaamba hōmmu-i gbarnu.

¹⁰ Mamarŋ nyegāaŋ, ma pigāaŋ niuwonŋ-kūŋgu yorŋ baa niinyonniŋ-kūŋgu a naara nelien nuo niŋ saaya ŋ migāaŋ ŋ kūoma-i dumaa Diiloŋo yufelle-na. Nifanni-i daani-i hiere nelbilien-āncemma. Ba taa ba ce-ma ba cie Diiloŋo duo bibirre-mei.

¹¹ Fiefie-i-na, **Kirsu juo* ji ce **Diilojigāntaamba* yuntienjo, i die da bisŋ ku fafaaŋgu-i. Un cerŋ u jigāntesinni-i kompadūŋgu marŋ nuo-i, ku maaraa hŋemarŋ-kūŋgu-i aa tiraa fa yarŋ-ku. Kompadūŋgu farŋgu-i nelbiliemba saa ce-ku, ku yunŋu yaa wuo hŋemarŋ-kūŋgu sŋ.

† 8:12 Seremi (Jérémie) 31.31-34

* 9:4 Nierŋ Kāmarŋ-scbe-i-na (Nombres) 17.16-25.

† 9:5

Seribēbaa-ba: Ba bŋ **dorppuorbiemba* namba'i dumaŋo-na.

12 Kirsa suurii-kuo i diei yon̄. U saa suur ka buol baa kaagbuon̄-tamma, u saa bi suur ka buol baa balyun̄-tamma. Nga u suurii ka buol baa fuo fereŋ tamma a kor-e gbula.

13 Baman̄ guolaaya ba fere, ba migaaŋ-ba baa kaagbuon̄-tamma, sisɔ balaaŋ-tamma, da ma'i bi si naanɔnɔŋ-cuon̄gu.

14 Bimbaan̄-tamma da ma gbaa migaaŋ neliɛŋo-i migaaŋ daama temma-i, mie in̄ cie guoyuo man̄, Yesu fuo man̄ saa ce kuubabalaan̄gu da, aa pã u fere hã Diilon̄o-i Diilon̄-Yalle barguo-i-na, fuo tamma ka hur i balaan̄gu-i ka hi hie a migaaŋ i hɔmmu-i i tie caa Diilon̄o-i Cicɛlmantien̄o-i?

15 Ku cie dumɛi u jo ji waa i hɔlma-na baa Diilon̄o-i tobisifɛlenni-na. Cɛlmuo man̄ cie tobisifalɔnni-na, Yesu kuu a kor nuomba-i cɛlmuo faŋo-na. A ce dumaan̄o-na, Diilon̄ un̄ biɛ baman̄ duo ji hã-ba u ciilun̄gu man̄ sa tɛŋ dede, ba ka gbãa da-ku ŋaa un̄ pãa nun̄gu-i baa-ba dumaa.

16 Da ŋ nyegɛŋ sebe a pigaaŋ ŋ ciilun̄gu calnumma-i, da ŋ saa ku, ku sie gbãa cal.

17 Da ŋ waa cicɛlma yogo, sebe huɔya-maama sie gbãa ce. Da ŋ ku, ku yaa ma suɔ gbãa ce.

18 Kuuduon̄gu yaa-i baa Diilon̄-tobisinni-i. Halle dɛlã-niini bilaa baa tãman̄-kun̄gu.

19 Kun̄ cie dumaa ku yaa daaku: Diilon̄ un̄'a ba ta ba wuo hũmieŋa man̄, *Moisi kalaan̄-ya baa-ba hiere igɛna ŋaa an̄ nyegaaŋ dumaa *an̄jnamma-na. Un̄ cie mafamma-i, baa naa ko nambiamba namba baa kaagbolaamba namba, wuo biɛ ba tamma-i a guol baa hũmma, aa ce kumitedãama a vaa *isopefiɛlu a dii misrrã an̄jnamman̄-sebe-i-na aa bi dii misrrã nuomba-na hiere

20 aa cira: «*Diilon̄ un̄ bilaa tobisinni-i baa-na baa tãman̄-niini man̄, ni tamma yaa-i.*»‡

21 Aa naa bi misrrã kompadun̄gu-na baa ku bimbinni-na hiere.

22 A saa baa an̄jnamma-i, ba migaaŋ bimbinni boi baa tamma-i. Aa ambabalma sie gbãa pir ni tãman̄-kun̄gu saa ko.

23 Hieman̄-bimbinni migaaŋ migaaŋ daama temma yaa-i baa bimbaan̄-tamma, ŋa dɔr-niini yaa kireŋa-i, nifanni migaaŋ baa tamma man̄ boyaa bimbaan̄-tamma-na.

24 Bige-i cie mi wan̄-ma dumaan̄o-na? Ku yun̄gu yaa daaku, nelbiliemban̄ maa Diilon̄-dun̄gu man̄, Kirsa saa suur kufan̄gu-na, u suurii Diilon̄-dun̄-kerre yaa nuɔ-i dɔro-i-na, ka waa u caan̄-nu tuɔ wan̄ i yun̄-maama-i baa-yo.

25 Aa tobisifalɔnni-na, belle belle, Diilojigãntaamba yuntien̄o suur Diilodubilon̄o-na baa bɩŋwuon̄-tamma ka kor Diilon̄o-i. Nga Kirsa suurii a ka pã fuo fereŋ kerre yaa-i i diei yon̄ a hã Diilon̄o-i.

26 Die i ne miwaan̄on̄ duon̄ dii huon̄gu-na ji hi baa nyun̄go, kuɔ uu naa u pã u fere ku yu niele, uu naa mulɛŋ boi de! Nga u juo i diei yon̄ gbula miwaan̄o tãman̄-huon̄ daaku-na, a ji ce u fere tãman̄-kun̄gu duo gbuonu ambabalma-i.

27 Neliɛŋ nuɔ ŋ ku i diei yon̄ a kã Diilon̄o ka yuu-ni.

28 Kuuduon̄gu yaa baa Kirsa-i, u cie u fere tãman̄-kun̄gu a hã Diilon̄o-i i diei yon̄ a pir nuomba ambabalma-i. U ka bir jo. Duo jo gboluon̄gu fan̄gu-na, u sa ji pir ambabalma, u ji kor baman̄ ciyaan̄ u duo ji kor-ba.

‡ 9:20 Helman̄-sebe (Exode) 24.3-8

10

1 *Anjɪnamma ciɛ ta ma pigāan biɪŋ ku fafaanɔ yalle yaa yon; nga ma'i si fafaanɔ faŋgu fɛɛ-i. A ce dumaanɔ-na, baman kuraan Diilonɔ-i baa tammaŋ-niini-i bienaŋ jon, tammaŋ-niini fanni cɛraa ni gbāa migāan-ba ba hi ba fuonɔ-i Diilonɔ yufelle-na.

2 Kuɔ nii na'a ni ka gbāa, nii naa pir ba cālmɔ-i bei i diei gbula aa ba sie tiraa nunu-yuɔ. A ce dumaanɔ-na dii yiinaa baa naa hiel ba nanɔa buolma-na.

3 Na saa da, belle belle, buolɔ daama ce nuɔmba āmbabalma maama ta ma tɛnu-bei.

4 Hama-i nuɔ-i? Balɔ-tamma-i baa kaagbolaan-tamma sie gbāa pir nelieŋo āmbabalma-i halan-ma u yunɔu-na.

5 Ku'i ciɛ Kirsan taa u jo hɛma-na, u gbɛ Diilonɔ-i wuɔ:

«Ŋ ciera ŋ sa taara tammaŋ-kūŋgu baa biŋkūpāŋgu.

Nga ŋ hāa-mi kūɔma mi da mi bir-ma hā-ni.

6 Baŋ koŋ tammaŋ-niini maŋ aa kukul-ni, ni maama sa dɔlnu-nie, āmbabalmaŋ-tammaŋ-kūŋgu-i maaduɔma.

7 Ku'i ciɛ mi cira:

Diilo, muɔmei daami!

Mi juɔ da mi ji ce niŋ taaran kuman,

*ŋa maŋ nyɛgāan dumaa mi kūŋgu-na Diilon-nelma-na.»**

8 Uŋ puurii u nuŋgu-i, neldielamma maŋ juɔ, ma yaa daama: «Ŋ ciera ŋ sa taara tammaŋ-kūŋgu baa biŋkūpāŋgu, ŋ sa taara baŋ koŋ tammaŋ-niini maŋ aa kukul-ni, ŋ sa bi taara āmbabalmaŋ-niini-i, kɛɛɛ ni sa dɔlnu-nie.» A ne da anjɪnamma yaa juɔ baa niipāŋ daani-i hiere.

9 Aa tiraa cira: «Muɔmei daami, mi juɔ da mi ji ce niŋ taaran kuman.»

Ku pigāan wuɔ u huraa āncencɔlomma-i baa maafɛmma.

10 Diilon ŋ taa u taara kuman, Yesu-Kirsa ciɛ ku yaa-i. U paa u fɛɛ i diei yon gbula tammaŋ-kūŋ temma, a pir i āmbabalma-i.

11 Yinni maŋ jon Diilojigāntaamba kā ba ce ba maacemma-i. Ba hinu ba kor Diilonɔ-i korduŋ daama yaa-i baa tammaŋ-niini, a ne da tammaŋ-niini cɛraa ni gbāa pir nelieŋ āmbabalma.

12 Nga *Kirsa paa u fɛɛ i diei yon a pir nuɔmba āmbabalma-i aa kā ka tɛna Diilon caan-nu gbula

13 tuɔ ciɛ Diilonɔ duɔ mal u bigāarāamba-i hā u ce u bāanɔu-i bei.

14 A ce dumaanɔ-na, ŋ pirii baman āmbabalma-i, u paa u fɛɛ-i diei yon a migāan-ba ba hi ba fuonɔ-i gbula.

15 *Diilon-Yalle bi waan ma yaa-i wuɔ:

16 «Itieŋo ciera:

*Miŋ ka bel *tobistni maŋ baa-ba biena maŋ juɔŋ,*

mi ka dii mi anjɪnamma-i ba hɔmmu-na,

mi ka nyɛgɛŋ-ma ba kusūnni-na.»

17 Aa tiraa cira:

«Mi ka hiel ba āmbabalma-i mi huɔŋga-na

baa ba cālmɔ-i hiere.»†

18 Da kuɔ Diilonɔ hielaa i āmbabalma-i u huɔŋga-na, yun haku-i dii ŋ ka tiraa pā kuupāŋgu da ŋ hur-ma?

Yaan i piɛ Diilonɔ-i baa huɔŋga diei

* 10:7 Gbelimaŋ-nalāanɔ (Psaume) 40.7-9 † 10:17 Seremi (Jérémie) 31.33-34

19 Terienḡu fanḡu-na, tobiḡ namaa, Yesu tām̄ma cie i suō wuō i ka gbāa tie suur Diilodubilonḡ-na.

20 U pāa u fere tām̄maḡ-kūḡ temma, a taalnu kompaḡa maḡ waa Diilodubilonḡ dumelle yaanḡa-na a puure hūmefelende hā-ye. Hūmelle fande yaa cicēlmaḡ-hūmelle-i.

21 A ce dumaḡo-na, *Diilojigāntaamba yuntienḡo maḡ dii baa-ye *Diilonḡ-dūḡgu yuḡgu-na, u temma si dii.

22 Terienḡu fanḡu-na, i āmbabalma āḡḡḡuḡmaḡ hilaa i hōmmu-na aa i ce koḡ, yaan i piē Diilonḡ-o-i baa huōḡa diei aa i gbu i haa i nanḡa yuō ku haama.

23 U sa pā nuḡgu aa ji bir baa huon-āndaanḡu, a ce dumaḡo-na, iḡ faranḡ i ne kumaḡ aa tie waḡ ku maama, yaan i nyaar-kuō kpelle.

24 Yaan i tie kāyā i-naa i dii sireiḡa i-naa nuō nelnyulmu cemma-na baa ānfafamma bi cemma-na.

25 Baa na yaḡ i tie bir i tigiimambaa-ba-na ḡaa banambaḡ miēḡ-kuō dumaa. Aa ji tiraa da nanḡ daa Itienḡo jomma piē ma jo de-i-na, yaan aa i tie dii sireiḡa i-naa nuō.

26 Na saa da, iḡ suyaa ninsoḡo-i, die suuye i yufieḡa-i aa cor tie ce kuubabalaanḡu-i, tām̄maḡ-kūḡgu nanḡu si dii kumaḡ gbāa pir i āmbabalma-i.

27 Die suuye i yufieḡa-i, kumaḡ tīyāa ku yaa daaku: I tieḡa baa hotiele-i i tie cie geḡḡeryiḡu-i baa dāḡḡḡḡḡḡḡ maḡ ka wuō Diilonḡo bigāaraamba-i.

28 Umanḡ duō cāl *Moisi *āḡḡnamma-i, aa nuōmba hāi siō ba siei da-yo aa waḡ-ma, hujarre si dii-kuō; ba ko kutienḡo-i.

29 Terienḡu fanḡu-na, umanḡ duō saa dii Diilonḡ-Bieḡo nuḡgu-i, umanḡ duō saa kāḡ *tobisinnḡ-tām̄ma maḡ pirii u āmbabalma-i, umanḡ duō tuō blēna *Diilonḡ-Yalle yerre-i, ḡ sie suō wuō di yaa pigāan-yeḡ Diilonḡo hujarre-i, fuō kūḡgu ka waa niē? Ku sie balanḡ yaḡ umanḡ calāa āḡḡnamma-i wei?

30 Umanḡ ciera:

«Muōmei ka suu sōlaanḡu-i;

muōmei ka pā nelieḡo nelieḡo baa uḡ cie kumaḡ.»

Ma si i suō kutienḡo-i ke? U yaa Diilonḡo-i. U tiraa cira wuō:

«Itienḡo ka ce u baamba āndaanḡu-i.»‡

31 Diilonḡo-i Cicēlmantienḡo-i, u nel da ma bel-ni, hotiele dii-kuō de!

32 Yaan aa na ne kumaḡ curaa: Nanḡ hilaa kukulma-na, ku domma-na mulieḡ hama-i saa haa-nei? ḡḡa ma saa gbāa ḡnya-nei.

33 Na hōlma-na, ba taa ba tuora banamba aa ce-ba kpāncōḡḡḡ nuōmba-na. Bamaḡ naa tie, ba saa nanna baḡ ceḡ bamaḡ kpāncōḡḡḡ-i; ba taa ba kāyā-bei.

34 Na siyaa mulieḡ baa kasobiemba-i aa na bi siyaa ba hūu na nagāḡ-niini-i ni maama saa jaḡ-na, aa suō kerre wuō bimbifafanni nanni dii baa-na a yaḡ baḡ hūyāa nimaḡ aa ni sa ji kā terienḡu.

35 Terienḡu fanḡu-na, nanḡ daa holle maḡ dii ku domma-na, baa na yaḡ di korra-nei, ku yaa Diilonḡo ka pā-na bōi.

36 Vaan na fere na ta na ce Diilonḡ uḡ taaranḡ kumaḡ a gbāa da na da uḡ pāa nuḡgu maḡ.

37 Na saa da, ma nyegāanḡ Diilonḡ-nelma-na wuō:

«Ku saa maa, ku tīyāa celle

aa umanḡ saaya u jo, u jo.

U sie vaaya.

38 Umanḡ vii mi hūmelle-na, uḡ haa u nanḡa-i mie, u ka kor;

‡ 10:30 Anḡḡnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 32.35-36

ɲga duɔ nanna hūmelle-i, ku siɛ dɔlnu-miɛ baa-yo.»[§]

³⁹ Bamanɲ naana hūmelle-i aa ta ba kā da ba ka balla, miɛ ii si dii baa-ba. Nga bamanɲ hūyāa-ma da ba ka kor, ii dii baa ba yaa-i.

11

Nagahaalen-maama

¹ A haa ɲ nanɲa-i Diilonɔ-na ku yunɲu yaa wuɔ niɲ hɪɲ kumanɲ taalunɲu-i, ɲ suyaa wuɔ ɲ ka da-ku, ku bi pigāanɲ wuɔ niɲ'a ɲ sa da kumanɲ baa ɲ yufelle, ɲ suyaa wuɔ kuu dii.

² Yiinataamba naa haa ba nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ Diilonɔ gbɛliɛɲ-ba.

³ I haa i nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ i suɔ wuɔ Diilonɔ hielaa miwaanɔ-i baa u nuɲ-āndaanɲu yonɲ, a ce dumaanɔ-na inɲ danɲ nimanɲ hiere baa i yufiɲa-i ni hilaa inɲ'a i sa da kumanɲ baa i yufiɲa yaa nuɔ-i.

⁴ Abɛl naa haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ u pā bɪɲkūfafaanɲu hā Diilonɔ-i a yanɲ Kayine-i*. Uɲ ɲa naa haa u nanɲa Diilonɔ-na, ku'i ciɛ Diilonɔ gbɛliɛɲ-yo wuɔ u vii aa cira u niipānni dɔlaanu-yuɔ. Abɛlɲ haa u nanɲa-i Diilonɔ-na, uɲ fiɛ ku, u nelma dii-ye hūmefafalle-na yogo.

⁵ Enoki naa haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ Diilonɔ biɛ-yo ka jɪna u caanɲ-nu u saa yanɲ u ku†. Ba juɔ'a ba ne naa-yo; moloɲ yufelle saa ji tiraa haa-yuɔ. Aa u suɔ duɔ ta, Diilonɔ naa wanɲ-ma wuɔ u kūɲɲu dɔlaanu-yuɔ.

⁶ Da ɲ saa haa ɲ nanɲa-i Diilonɔ-na, ku siɛ gbāa dɔlnu-yuɔ baa-ni. Umanɲ piyaanɲ Diilonɔ-i, u saaya u hūu-ma wuɔ Diilonɔ dii, aa u pā bamanɲ taaraayanɲ-yuɔ.

⁷ *Nowe naa haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ Diilonɲ uɲ gbuɔya-yuɔ baa mamanɲ, u hūu-ma a ne da ma saa naa hi ce yogo. U nuɔ Diilonɲ nuɲɲu-i aa ce begubuɔ-i a suur baa u dumɛllɛɲ-baamba-i hiere hūmma saa da wuo-ba. Uɲ ciɛ mafamma-i u pigāanɲ wuɔ mamanɲ daa banamba-i ba'i taaraaya-mɛi. Aa uɲ haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ u ce nelviinɲ Diilonɲ wulaa.‡

⁸ *Abiramu naa haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ u nu u nuɲɲu-i aa hūu-ma hel ba nelle-na ta tuɔ kā Diilonɲ uɲ pāa nuɲɲu-i baa-yo wuɔ u ka hā-yo nelle manɲ; a ne da u saa tuɔ suɔ di saanɲu.

⁹ Uu naa haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ uɲ pāa nuɲɲu-i wuɔ u ka hā-yo nelle manɲ u kā ka tɛna-diɛ ɲaa nerierɲo tuɔ cɔ kompadūɲ-nu. *Isaki-i baa *Yakɔbu-i, ba bi waa kompadūnni yaa nuɔ-i aa nuduɔɲɲu yaa bi pāa baa bafamba-i.

¹⁰ Diilonɲ uɲ fuu nelle manɲ aa ma-de u fɛɛɛ, dūnni yiɛraaya dei, Abiramu yufelle waa di yaa nuɔ-i.

¹¹ Sara waa cɛɲyɛiɲo, ɲga uu naa bi haa u nanɲa Diilonɔ-na ku'i ciɛ u gbāa duɔ da bilonɲo; ɲ siɛ suɔ wuɔ uu naa cor bilodalle-i gbuu maa. Uu naa suɔ wuɔ umanɲ pāa nuɲɲu-i baa-yo wuɔ u ka da bilonɲo u siɛ gbāa tāal-o, ku'i ciɛ ma bi dɔl-o.

¹² Ku ciɛ dumɛi bibiɛɲo diei honɲ a dii hɛma yu a ne da uu naa tuɔ yii baa u yunɲu. U huonɲu ciinu ɲaa niɲ daa mɔɛɲa-i dumaa dɔɔ-i-na; molo siɛ gbāa kāɲ-ku.‡

¹³ Bamanɲ bafamba-i daaba-i hiere, ba haa ba nanɲa Diilonɔ-na ji ku. Diilonɲ uɲ pāa nuɲɲu manɲ, ba saa hi-ku; ɲga ba faara da-ku yaa-i a ce ba hōmmu gbuu

§ 10:38 Abakuke (Habaquq) 2.3,4 * 11:4 Nierɲ Miwaanɲo jɪnammanɲ-sɛbe-i-na (Genɛse) 4.3-10. † 11:5 Nierɲ Miwaanɲo jɪnammanɲ-sɛbe-i-na (Genɛse) 5.21-24. ‡ 11:7 Nierɲ Miwaanɲo jɪnammanɲ-sɛbe-i-na (Genɛse) 6-9. § 11:12 Nierɲ Miwaanɲo jɪnammanɲ-sɛbe-i-na (Genɛse) 22.17.

fɛ baa-ku. Bafamba fere waan-ma wuɔ bafamba-i huncortaamba, bafamba muntɛnammu si hɛma-i.

¹⁴ Bamanj piiyen dumaanjo-na, ku pigaan wuɔ ba taara ba nelle.

¹⁵ Ban hilaa dimanj nuɔ-i, kuɔ di kɔma naa bel-ba, baa naa gbɛa bir kɛ-die.

¹⁶ Nga ba taa ba taara dimanj faa yan difande-i. Ba taa ba taara dɔnelle. Ku'i cie Diilonjo sie ba ta ba bi-yo ba Diilonjo. Na saa da, u migaan terienju hɛ-ba u nelle-na.

¹⁷ Abiramu naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie Diilonj unj fɛ ce-yo ne wuɔ u pɛ Isaki-i hɛ-yo, u saa yagar. U siyaa duɔ pɛ u bɛduɔla-i hɛ Diilonjo-i.

¹⁸ A ne da Diilonjo naa pɛ nunju baa-yo wuɔ: «Isaki yaa ka hɛ-ni huonju.»*

¹⁹ Abiramu naa suɔ wuɔ Isaki duɔ fɛ ku, Diilonjo ka gbɛa sire-yuɔ, ku'i cie Diilonjo bir u biɛnjo-i hɛ-yo. Nel daama cie antigɛama.

²⁰ Isaki naa bi haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie u cɛrɛ-yuɔ hɛ Yakɔbu-i baa Esawu-i ba bisɛnuɔ maama-na.†

²¹ Yakɔbu naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie unj juɔ tuɔ yii duɔ ku u cɛrɛ-yuɔ hɛ Yosefu bɛpuɔmba-i ba yunnin aa yiye u bɔle-i a dɔuna jaal Diilonjo-i.‡

²² Yosefu naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie unj juɔ pie kuliingu huonju manj nuɔ-i, u wanj-ma wuɔ *Isirahel-baamba ka hel Esipi-i-na aa pigaan banj saaya ba ce kumanj baa u kogonni-i.§

²³ *Moisi bɛncuɔmba naa haa ba nanja Diilonjo-na ku'i cie banj huonjo-yo ba fuo-yo u ce caamba siei. Baa naa da u faa cor a ce ba saa kanj jamatigi andaanju-i.*

²⁴ Moisi naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie u yaanganj juɔ cɛ u yagar wuɔ ba baa bi-yo jamatigi haayɛljo.

²⁵ U nie fiisaanju-i aa yan-ku; wuɔ fiisaanju manj banj cej-kunj ambabalma halma-na ka sa cɔ; aa hirɛ u kɔma-i ka mulɛn baa Diilonj-baamba-i.

²⁶ Uu naa ne da da nj hirɛ tuosinni-i *Konkortienjo manj ka jo u temma-i, kuu dii baa yunju a yanj weisinni-i hierɛ Esipi-i-na. U taa u fara u ne Diilonj unj ka pɛ-yo baa kumanj.

²⁷ Moisi naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie u hel Esipi-i-na u saa kanj jamatigi hodulle-i. U nyaarɛa nja u da Diilonjo-i baa u yufelle.

²⁸ Uu naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie u ce *korsinni timmanj-ponsaanju-i. U cie Isirahel-baamba hure tamma ba dumienj-yammu-na wuɔ *dɔrɔpɔurbilongo manj kuonj nuɔmba-i duɔ ji tuɔ cor, u baa ko Isirahel-baamba bɛpuɔmba-i.†

²⁹ Isirahel-baamba naa haa ba nanja Diilonjo-na ku'i cie humma taal somma hai dammanj-nuoradama-i-na‡ aa ba wuɔ cor terkuraan-nu. Esipitaan ba a ba niya-bei ce ba temma-i humma wuo-ba.

³⁰ Isirahel-baamba naa haa ba nanja Diilonjo-na ku'i cie ba nu u nunju-i aa wuɔ cilɛ Yeriko-i yinni niediei. Niehai yinju-na nelle-koko wuɔ cii.

³¹ Araabu manj waa saasorcienjo-i uu naa haa u nanja Diilonjo-na ku'i cie u har Isirahel-baamba manj naa juɔ da ba ji cuo ne nelle-i, a ce dumaanjo-na ba saa ko-yo baa bamanj saa ta ba nu Diilonjo nunju-i.§

* **11:18** Miwaanjo jɛnammanj-sebe (Genɛse) 21.12 † **11:20** Nienj Miwaanjo jɛnammanj-sebe-i-na (Genɛse) 27.28-29,39-40. ‡ **11:21** Nienj Miwaanjo jɛnammanj-sebe-i-na (Genɛse) 48.1-20; 47.31.

§ **11:22** Nienj Miwaanjo jɛnammanj-sebe-i-na (Genɛse) 50.24-25 baa Helmanj-sebe-i-na (Exode) 13.19.

* **11:23** Ba gbɛ Esipi jamatigi manj naa ciera ba ko bisalmba-i. Nienj Helmanj-sebe-i-na (Exode) 1.8-22.

† **11:28** Nienj Helmanj-sebe-i-na (Exode) 12.1-30. ‡ **11:29** Nienj Helmanj-sebe-i-na (Exode) 14.21-31 baa

Porɔur. 7.36. § **11:31** Nienj Yosuwe sebe-i-na (Josue) 2.

³² Mi tiraa waŋ wuɔ niɛ? Mi siɛ da mi fɛɛ a piiye Sedeɔ maama-i, baa Baraku maama-i, baa Samusɔ maama-i, baa Yefite maama-i, baa *Davidi maama-i, baa *Samiel maama-i a naara *Diilopɔpuɔrbiemba bi maama-i.*

³³ Baŋ haa ba naŋga Diilonɔ-na, ba ciɛ berru-i a huu jamalābaa boi. Ba wuɔyaa hūmelle aa Diilonɔ uŋ pāa nuŋgu maŋ baa-ba, ba daa-ku. Ba suuye jārbaa-ba nunni-i.

³⁴ Ba diyaa-ba dāamu-na nga bɪŋkūngu saa ce-ba. Ba kuraa jigānga-na. Fōŋgūɔ saa waa-bei, nga Diilonɔ diyaa fōŋgūɔ bei. Ba ciɛ naŋkarbabaa berru-na. Ba duɔnya nileiŋa boi sorosibaa ba gbar.

³⁵ Caamba namba naa haa ba naŋga Diilonɔ-na ku'i ciɛ u sire ba kuomba-i hā-ba.

Ba muyaa nuɔmba namba ko-ba wuɔ ba ciɛ niɛ ta ba wuɔ Diilonɔ-hūmelle-i. Kuɔ baa naa clina-diɛ baa naa gbāa yaŋ-ba, nga ba yagaraa kufanɔu-i wuɔ da ba ku, Diilonɔ ka sire-bei ba ta ba ce ba bāanɔu-i baa-yo.

³⁶ Ba bi nyiɛ banamba sūlma aa muo-ba aa vaa banamba dii-ba kaso.

³⁷ Ba naaŋ banamba baa tāmpɩɛŋa ko-ba. Ba karaanu banamba sɔmma hāi, aa fō banamba baa jigāmmu ko-ba. Muncɔmmu saa waa baa banamba. Kutaamba taa ba wuɔra ba bɪŋ. Ba taa ba hɪ cāni. Bɪŋkūngu saa waa baa-ba. Nuɔmba mulāan-ba aa ce-ba sūlma.

³⁸ Miiwaanɔ saa naa saaya baa-ba. Ba taa ba wuɔra ba bɪŋ hɪɛŋ-nu, tānni-na aa ta ba cɔ fonnɪŋ.

³⁹ Bamaŋ bafamba-i daaba-i hiere, Diilonɔ gbelaan-ba wuɔ ba haa ba naŋga yuɔ, a ne da uŋ pāa nuŋgu maŋ, ba saa da-ku.

⁴⁰ Bige-i ciɛ ba saa da-ku? Diilonɔ niɛ da miɛ diɛ hi i fuonɔu-i baa bafamba-i hiere kuuduɔŋgu aa da-ku, ku yaa bɔyaa. U saa tuɔ taara bafamba da-ku miɛ i yaan-na ku'i ciɛ.

12

Yaan i htra i kūɔma-i

¹ Teriɛngu fanɔu-na, nelpūngu maŋ siire wuɔ Diilonɔ-hūmelle-i daaku-i, ku taa i yaan-na ta ku pigāan-ye hūmelle-i. A ce dumaanɔ-na, kumaŋ bilaayan-yiɛ i sa gbā i kā yamma Diilonɔ-hūmelle-na, yaan i hiel i naŋga kuɔ. Ambabalma maŋ sɔgolaanuj i gbeini-na fɛu, yaan i yaŋ-ma aa i vaa i fere baa gbarunɔu maŋ dii i gbeini-na.

² Yaan i tiɛ ne Yesu yaa-i. U yaa ciɛ i haa i naŋga-i yuɔ aa u yaa ka ce i haa-ka hi i fuonɔu-i. U hɪɛrā kuliinɔu-i *daanɔu-na, u saa ne ku senserre-i. Hafɛlle maŋ taa di cie-yo, u taa u fara u ne di yaa-i. Fiefie-i-na, uu dii tɛna Diilonɔ caan-nu.

³ Niiɛŋ uŋ hɪɛrā nelbabalaamba bigāaru-i dumaa, ku yaa kūɔkaralle siɛ ta di mulɪɛŋ-na.

⁴ Nan yɛŋ malunɔu maŋ nuɔ-i baa āmbabalma-i, unaa saa tɛɛ-maŋ yogo do!

⁵ Aa Diilonɔ uŋ dii sireiŋa maŋ nei wuɔ u bisalŋ namaa, sireiŋa fanɔ maama karaanu-nei wɛi? Ma nyɛgāan wuɔ:

«Mi biɛ, Itiɛŋ duɔ kaya ŋ yunɔu-i mamaŋ nuɔ-i, baa biɛ-ma ansɔsɔmma. Duɔ nuola-niɛ, baa yaŋ ŋ kūɔma kara.»

* **11:32 Sedeɔ:** Niiɛŋ u kūngu-i Gɛŋgertaamba sebe-i-na (Juges) 6-8. **Baraku:** Niiɛŋ u kūngu-i Gɛŋgertaamba sebe-i-na (Juges) 4.6-16. **Samusɔ:** Niiɛŋ u kūngu-i Gɛŋgertaamba sebe-i-na (Juges) 14-16. **Yefite:** Niiɛŋ u kūngu-i Gɛŋgertaamba sebe-i-na (Juges) 11. ***Davidi:** Niiɛŋ u kūngu-i Samiel sebedɛɩɩlāŋo-na (1 Samuel) 17.23-51. ***Samiel:** Niiɛŋ u kūngu-i Samiel sebedɛɩɩlāŋo-na (1 Samuel) 7.9-11.

6 *Uman maama-i dolaanun Itieno-i, u dii u yaa-i humefafalle-na.*

*Un bti man u bieno, u muo u yaa-i.»**

7 Taa na hira mullama-i, Diilonjo dii-na humefafalle-na baa ma yaa-i. U ce dumei baa u bisalmba-i. Namaa daa bisalaan hayo-i dii aa u to sa nuola-yuo?

8 Diilonjo nuola u bisalmba-i hiere. Duo yan namaano-i u sa nuola-nei, na saaya na suo wuo u bisalji-kirein namaa si; na to dii u denj.

9 Tonaamba dii baa-ye hama-na bande-i-na ta ba nuola-yie aa i tie kan-ba. Ku ce nie i sie nu i To man dor-i-na u nunju-i aa da cicelma man sa ten dede-i?

10 I tobaa-ba nuolaaya-yie a saanu baa kunj dolaanu bafamba dumaa, aa ba nuolamma balaa hama-na bande yonj. A ne da Diilonjo ne mie fafaangu'i aa tuo nuola-yie i die bir fuo birma.

11 Da ba ta ba nuola-nie, ban nuolan-nie huonju man nuo-i ku sa dolnu-nie, ku bir yan aa ta ku jan-ni. Nga da nj sie ba nuola-nie, ku huonju jo baa viisinni baa yaafelle.

12 Terienju fangu-na, baa na yan na kuma kara.

13 Biyaan humefafalle ku yaa baman gbeini-i nuyaanu ku ka ta ku buo-bei ku ka, ku sie hor-bei.†

Anjbuyamma

14 Gbaan kpelle na ta na dol nuomba-i hiere aa na yan Diilonjo bir-na u birma. Uman duo saa yan Diilonjo bir-o, u sie gbaa da Itieno yufelle.

15 Bilaan na fere unan nuo nj baa ji cina Diilonjo hujarre-i. Baa na yan ceinj-purru da unan-na na holma-na a ji tuo celien banamba-i baa u balaangu-i.

16 Molo baa ji dii u nanja bhwosinni-na, molo baa bi bel Diilonj-binkungu nanju baa u nanyuonju Esawu temma-i: Esawu huraa u bepolsinni-i baa jukalaangu.

17 Na suya wuo ku huonju-na u juo tuo taara tuonjo cara Diilonjo-i ha-yo bepumba namba temma, nga tuonjo saa huuma. Un fie kaal cara-yuo ma saa dol-o.‡

18 Namaano-i nan piyaa Diilonjo-i dumaa, kuuduonju si baa *Isirahel-baamba-i. Bafamba kaa tanun-nu. Ba daa daamu-i, baa fafalmu-i a naara kukulberre nan temma tanunju-na.

19 Ba nuo yerre buu, aa bi nu molo piye da gbagaga. Ba cara kutienjo-i wuo u baa tiraa u piye baa-ba.

20 Un waan man, ma saa ta ma du dei ba tunni-na ku' i cie. U gble-ba wuo: «*Uman duo yieya tanun daaku-i, halle da ku fie waa btiwuonjo, na nan kutienjo-i baa tamptena na ko-yo.*»§

21 Nelma man cie tanunju-na*, maa naa silaa ta ma nyen kuma ma cor, a ce *Moisi fuo fere u cira: «Korma cie mi kuma gbuu ta ma nyen!»†

22 Nga kuuduonju si baa namaano-i. Namaa na kaa *Sinyo-tanun-nu, na kaa Cicelmantienjo nelle yaa nuo-i; *Yerusalem man dor-i-na, na kaa u yaa nuo-i. *Dorpuorbiemba dii u yufelle ta ba ce ba banju-i.

23 Namaano-i, na suurii Diilonj-bepumba-na. Ba yireina nyegan dor-i-na. Na piyaa Diilonjo-i, u yaa nelbiliemba-i hiere ba genjertienjo-i. Na suurii nelviimba-na. Ba yaa hii ba fuonju-i Diilonj-terienju-na.

* 12:6 Bincun-nelma-sebe (Proverbs) 3.11-12 † 12:13 Isayi (Ésaie) 35.3 ‡ 12:17 Nien Miwaanjo jnamman-sebe-i-na (Genèse) 25.29-34; 27.30-40. § 12:20 Helman-sebe (Exode) 19.12-13

* 12:21 Nien Helman-sebe-i-na (Exode) 19-20 baa Anjnamma tiyemman-sebe-i-na (Deutéronome) 4-5.

† 12:21 Nien Anjnamma tiyemman-sebe-i-na (Deutéronome) 9.19.

24 Namaaŋo-i, na piyaa Yesu maŋ *tobisifɛlenni yaan̄ga-na. U yaa kuu k̄nna u t̄amma-i. U t̄amma k̄aaȳa-yiɛ a yaŋ Abel maama-i.‡

25 Terien̄gu fangu-na, bilaŋ na fere! Baa na yagar wuɔ na siɛ nu umaŋ piyen̄ baa-na u nelma-i. Umaŋ taa u piye baa Isirahel-baamba-i h̄ema-na bande-i-na, bamaŋ naa yagar wuɔ ba siɛ nu u nelma-i, ba saa gb̄aa kor yaahuolo-na. Umaŋ piyen̄ baa mien̄o-i, uŋ yen̄ d̄ɔɔ, diɛ saa nu u nun̄gu-i, i ka ce niɛ gb̄aa kor-yuɔ?

26 U piye dede fuɔ h̄ema sagalla§; ŋga fiɛfiɛ-i-na, u p̄aa nun̄gu baa-ye wuɔ: «Mi ka tiraa sagalla h̄ema-i i diei baa d̄ɔɔ-i naara.»*

27 Uŋ waan̄ mafamma-i, ku piḡaan̄ wuɔ ku yiinḡu-na, uŋ hiela bimb̄inni maŋ hiere, ni ka biɛna halan̄ aa yaŋ niman̄ siɛ gb̄aa biɛna.

28 In̄ ka ce i baan̄gu-i nelle maŋ nuɔ-i, di siɛ gb̄aa biɛna. Terien̄gu fangu-na, yaan̄ i tiɛ ce Diilono-i kasi saa da-yo. I tiɛ c̄aa-yo aa i tiɛ jaal-o kun̄ d̄laanu-yuɔ dumaa. I tiɛ dii u nun̄gu-i aa i tiɛ k̄aal̄a-yuɔ.

29 Ni ma'i s̄i u ce ŋaa d̄aamu.†

13

Kumaŋ d̄laanuŋ Diilono-i

1 Namaaŋo-i, yaan̄ na maama cor ta ma d̄olnu ma-naa ŋaa c̄duɔŋ-bien̄ namaa.

2 Baa na yagar niraamba harma na dumien̄a-na. Na saa da, banamba tiȳaa niraamba harma-na, a ji har *d̄ɔɔp̄ɔp̄uɔɔbiɛmba aa ba saa suɔ.

3 Yaan̄ bamaŋ dii kaso-i-na ba maama ta ma tiɛnu-nei; ku waa ŋaa naa dii baa-ba kaso-i-na. Aa nan̄ yen̄ t̄ammaŋ-nuɔŋ namaa, baa na yaŋ ban̄ cen̄ bamaŋ s̄ulma-i ba maama karaanu-nei.

4 Neliɛŋo neliɛŋo, u saaya u tuɔ k̄an̄ ānsorre-i aa bamaŋ dii ānsorre-na ba vii baa ba-naa, ni ma'i s̄i, bamaŋ cien̄ saasors̄inni-i baa *fuoces̄inni-i Diilono ka ḡan̄ baa-ba.

5 Gbein̄-nyulmu saa saaya mu ta yaan̄ga nei. Yaan̄ na naḡan̄-niini ta ni ye-na. Na saa da, Diilo fuɔ fere ciɛra wuɔ:

«Mi siɛ yaŋ-ni ŋ diei,

Mi siɛ nanna-niɛ gbula.»*

6 Terien̄gu fangu-na, neliɛŋo neliɛŋo, u gb̄aa da holle cira:

«Itien̄o yaa kaayan̄ muɔ;

mi siɛ kaala b̄iŋk̄uŋgu

Nelbilo fuɔ gb̄aa ce bige-i miɛ?»†

7 Na yaataamba maŋ siire waŋ Diilon̄-nelma-i baa-na, baa na yaŋ ba maama karaanu-nei. Nien̄ ban̄ siire haa ba nan̄ga-i Diilono-na dumaa ji ta ba ku, aa na ce ba temma.

8 Yesu-Kirsan̄ waa dumaa cicuɔŋgu-na, uu dii dum̄ei nyun̄go-i-na, aa u ka bi tiɛ dum̄ei yinni maŋ joŋ.

9 Baa na yaŋ ba hel baa nelma yan̄ga nan̄ga a ji pira-nei miɛ h̄umelle-na. Baa na yaŋ ba cu na yammu-i baa niwuonin̄-maama. Na saa da, ku saaya Diilon̄-hujarre yaa ce neliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga tiɛna terduɔŋ-nu, niwuonin̄-maama s̄i. Bamaŋ firaa niwuonin̄-maama-i, ma saa k̄aȳa-bei dede gbula.

‡ 12:24 Yesu kuliingu ciɛ i suɔ hujarre-i a ne da Abel k̄uŋgu taa ku taara solaangu. § 12:26 Nien̄

Helman̄-sɛbe-i-na (Exode) 19.18. * 12:26 Ase (Agḡe) 2.6 † 12:29 Anjnamma tiyemman̄-sɛbe

(Deut̄eronome) 4.24 * 13:5 Anjnamma tiyemman̄-sɛbe (Deut̄eronome) 31.6,8; Yosuwe (Josue) 1.5

† 13:6 Gbelieman̄-nal̄aangu (Psaume) 118.6,7

¹⁰ Yesu cie u fere tãmmaŋ-kũngu a pir i ãmbabalma-i. *Diilojigãntaamba maŋ curaa baa bĩncuŋ-jigãnga-i kompadũngu-na, ba nuŋgu si dii baa-ye.

¹¹ Da ba ko bĩmbaamba-i dumandɛ-i-na, *Diilojigãntaamba yuntienjo suur baa tãmma yaa Diilodubilonjo-na ka kor Diilonjo-i ãmbabalma maama-na, aa bĩmbaamba famba fere-i ba hel baa-ba gborsannin ka caa-ba.

¹² Ku'i cie na bi da Yesu kuu gborsannin duɔ pir nuɔmba ãmbabalma-i baa fuɔ fereŋ tãmma-i.

¹³ Terienju fanju-na, yaan i hĩrã tuosĩnni-i fuɔ temma-i aa i hel i nyaanu-yuɔ dii gborsanni-na.

¹⁴ Na saa da, ninsoŋ-nelle si dii baa-ye hĩema-na bande-i-na dimaŋ cuɔŋ, i taara bisin ku diele yaa-i.

¹⁵ Yaan i tie pã jaaluŋgu-i hõnni maŋ jon i hã Diilonjo-i Yesu maama-na. Miɛ tãmmaŋ-kũngu yaa kufanju-i. I tie ce-yo boi baa i nuŋ-ãndenni-i.

¹⁶ Baa na yaŋ ãnfafamma cemma maama karaanu-nei, aa na bi ta na kãyã na-naa ŋaa ceduŋ-bien namaa, kufanju temma saa baa tãmmaŋ-kũngu maŋ dɔlaanuj Diilonjo-i.

¹⁷ Taa na nu na yaataamba nunni-i, taa na sie ba wulaa. Ba yaa kãyãŋ-nei Diilon- hũmelle-na. Ba suyaa wuɔ yiinju dii baa yiinju, Diilonjo ka yuu-ba baŋ cie kumaŋ na hõlma-na. Gbãaŋ ba ta ba ce ba maacemma-i baa hõfelle. Da na du ba hõmmu-i ku sie fa weiima hã-na.

¹⁸ Taa na cãrã Diilonjo-i na hã-ye. I suyaa wuɔ i hõmmu kuɔŋ; i taara i tie ce kumaŋ faa hõnni-na hiere.

¹⁹ Jande mi gbu mi cãrã-nei: Cãarãŋ Diilonjo-i u yaŋ mi bir donduo kã na wulaa.

Jaaluperienju

²⁰⁻²¹ Diilonjo yaa hõfelle tienjo-i, u siire Itienjo-i Yesu-i hiel-o kuomba hõlma-na. U kãyã-nei na ta na gbã na ce ãnfafamma-i ma sĩnni-na hiere a gbãa ta na ce u huɔnga-i. U ce Yesu-Kirsa bir-e uŋ taaraŋ i waa duma. Yesu-Kirsa yaa i ninsoŋ-tayaana-i. U yaa cie u fere tãmmaŋ-kũngu a bel Diilonjo *tobisĩnni-i baa-ye. Tobisĩnni fanni sa ji boruona dede. Jaaluŋgu gbĩe baa u yaa-i hõnni maŋ jon! Ma cie!

²² Tobin namaa, mi diyaa nelma'i na tũnni-na. Mi saa nyegẽŋ-ma boi. Jande fiɛŋ na hõmmu-i baa ma numma-i.

²³ Yaan mi tũnu-nei, ba naana i natobiŋo-i Timote-i. Duɔ jo donduo, mi ka kã baa-yo i ka ne-na.

²⁴ Mi jaalaa yaataamba-i baa Diilon-dũŋ-baan namaaŋo-i hiere. *Itali-taamba pãa-na jaaluŋgu.

²⁵ Diilo kãyã-nei hiere.

‡ 13:20-21 Girekimma-na ba bĩe Yesu-i «ãncĩnaŋo» bande-i-na. Ba taara ba pigãaŋ wuɔ u yaa i yaanga-na Diilon-hũmelle-na tuɔ kãyã-yie. Fuɔ fere yaa bĩe u fere dumaŋo-na. Niɛŋ Nsãa sebe-i-na 10.11.

Saken nyegāan sebɛ man Nelmuoyamma

Sake man nyegāan sebɛ daayo-i u waa yaatienjo Diilonj-dūngu-na *Yerusalemu-i-na (Gal. 2.9). U nyegāan-yo a hā Diilonj-dūnj-baamba manj dii hienju-na hiere, a duo pigāan-ba banj saaya ba ta ba hel ba ce dumaa yinni man jonj.

Sake nungu hii nelma bai: U waan gbeinteslnni maama, baa nawalslnni maama. Aa weinj da ma da-ni ninj saaya nj nyaar dumaa Diilonj-hūmelle-na u waan-ku (sap. 1). Wuɔ ciɛluɔ saa fa tɛnamma-na aa bi tiraa cira Diilonj-nelma sa hūu yonj nunj-nu, da nj hūu-ma, ma saaya ma ta ma da nj ciluɔ-i-na, ni ma'i sɪ nj ce gbānjgbānj (sap. 2). Wuɔ i bel i fɛɛ i nunni-na, aa tagaaya pigāan Diilonj unj bɪnj kumanj nelnulle-i (sap. 3). Wuɔ Diilonj-dūnj-baamba yanj berru-i baa ba-naa cālma aa ba hiel ba nanja bombolma-na (sap. 4).

Sebɛ periema-na, u gbuɔya waamba-i aa dii sirɛinja Diilonj-dūnj-baamba-na wuɔ ba fɛ ba hōmmu-i ba ta ba cie Itienjo jomma-i aa ba ta ba cārā Diilonjo-i wɛima-na hiere (sap. 5).

Jaaluŋgu

¹ Diilonj-dūnj-baanj* namaa namanj dii hienju-na hiere, mi jaalaa-na! Muɔ Sake, mi cāa Diilonjo baa Itienjo-i Yesu-Kirsa, muɔmei nyegāan sebɛ daayo-i da mi hā-na.

Taa na nye baa na sūlma-i

² Tobinj namaa, wɛima wɛima da ma da-ni, ta nj gbu nj nye baa-ma.

³ Na saa da, weinj da ma da-ni aa nj nyaar Diilonjo-na, ku yaa ciɛnj nj nanj kaaslnni fafamma Diilonj-hūmelle-na.

⁴ Nja na saaya na gbānj, na kaaslnni suur kā yaan-na, ku yaa na ka da fōnjgūɔ yiera fafamma aa bɪnjkūnjgu sɛ naa-nei.

⁵ Nelnulle da di yor umanj nuɔ-i, u cārā-die Diilonjo wulaa, u ka hā-yo baa-de. Diilonjo firinu u huɔnjga-i baa nuamba-i hiere.

⁶ Nja ma diei dii, da nj'a nj cārā bɪnjkūnjgu bɪnjkūnjgu Diilonjo wulaa, baa ce nj hōmmu-i mu hāi, haa nj nanja-i yuɔ wuɔ u ka hā-ni ninj cārānj kumanj. Umanj ciɛnj u hōmmu-i mu hāi, uu dii njaa hūmma, fafalnu ta mu wuɔra mu pira-meɪ.

⁷⁻⁸ Fuɔ temma-i unj'a u sa kā yaduɔnjga u wɛima-na hiere dumaanjo-na, u baa tuɔ hɪnj taalunju wuɔ sɪ u ka da bɪnjkūnjgu Itienjo nammu-na.

⁹ Diilonj-dūnj-baamba manj nawalaamba-i, ba ta ba nye; Diilonjo ka ce-ba nelbōmbōmbaa u hūmelle-na.

¹⁰ Aa waamba ta ba bi nye; Diilonjo ka hiire-bei. Baa dii njaa pūlma; ba sa cɔ.

¹¹ Da ma ce ma pu ta ma ne da fafamma, bāanj da ku huol, ma pɔtɔr hūl diire hiere, nj sa tiraa da ma fafaanjo-i. Waamba dii dumɛi, da ba ce ba tɛ ba maacemma-na ji kanu aa yanj-ma.

¹² Weinj da ma da umanj aa u nyaar Diilonjo-na, kutienjo yunju dɔlaa. Unj nyaarāa Diilonjo-na, Diilonjo ka pā-yo baa cicɛlma manj sa tɛnj dede. U maamanj dɔlnunj bamanj, u pāa cicɛlma famma nunju yaa baa-ba.

* **1:1** Ma nyegāan girekimma-na wuɔ: «*Isirahel dūnni cɪncieluo baa ni hāi baamba.» Ba bɛ Diilonj-baamba yaa dumaanjo-na.

13 Anjogɔbabalamma da ma waa umarj huɔŋ-na'i, u baa cira Diilonjo'i diyaa-ma u huɔŋga-na. Molo sie gbāa taa Diilonjo-i dii-yo kuubabalaangu cemma-na, aa fuɔ fere sa bi taa neliɛŋo dii-yo kuubabalaangu cemma-na.

14 Neliɛŋ nuɔ ŋ kusurj-maama yaa kaaŋ baa-ni ka taa-ni dii-ni kuubabalaangu cemma-na.

15 Da ŋ sie ŋ kusurj-maama-i, ku'i juɔŋ baa ambabalma-i. A ne da ambabalj da ma gbuu vaa, ma jo baa kuliingu.

16 Teriengu fangu-na, mi jēnaaŋ namaa, baa na taa na fere!

17 Anfafamma-i hiere, baa bimbifafanni-i hiere ni hel dɔrɔ; Diilonjo yaa haaŋ-yeŋ baa-ni. Baaŋgu-i baa ceŋo-i a naara mɔɛŋa-i hiere, fuɔ yaa hielaani. U hielaani ni ta ni pa aa ta ni suur cuobaa-baŋ kaal duma, ŋga fuɔ fere-i u sa ti baaŋ temma aa yarj-ye kukulma-na.

18 U waarj ninsoŋ-nelma-i baa-ye a ce i hoŋ die gbāa waa yaanga bimbinni marj uŋ hielaani hiere. Ku dolaanu u yaa-i u ce-ma dumaŋo-na.

A nu nelma-i aa ce-ma

19 Mi jēnaaŋ namaa, baa na yarj nel daama karaanu-nei: Yaarj na tūnni waa fiefie. Baa na yarj na nunni ta ni dɔl. Baa na bi yarj na hɔmmu ta mu du fiefie.

20 Na saa da, neliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋ da ka du, ŋ sa ce anviima Diilonjo yufelle-na.

21 Teriengu fangu-na, nelma marj balaarj hiere, hielaarj na gboluɔŋgu mei; aa na bi ne hɔbalaarjga-i aa na yarj-ka. Yaarj bombolma-i aa Diilonjo uŋ diyaa nelma marj na hɔmmu-na, na bel-ma nammu hāi; ma yaa ka gbāa kor-na.

22 Baa na gonya Diilonjo-nelma numma yorj aa na sa ce-ma. U marj duɔ dii mafamma-i u huɔŋga-na u taa u fere.

23 Na saa da, umarj nuɔŋ Diilonjo-nelma-i aa u sa ce-ma, u saa baa umarj nie u fere duɔleŋ-na

24 aa hel ta. U saa maa u maama karaanu u fere.

25 Ŋga anjinafafamma marj cie i waa i fereŋ nuɔ, umarj duɔ tuɔ ne-ma torro, aa bel-ma nammu hāi, umarj duɔ yarj ma tɛnu-yuɔ, aa tuɔ wuɔ ma hūmelle-i, fuɔ temma-i duɔ dii u naŋga-i mamarj nuɔ-i ma fa u wulaa.

26 U marj duɔ cira wuɔ fuɔ wuɔ Diilonjo-hūmelle-i, aa u nunŋu ta yaanga yuɔ, kutiɛŋo taa u fere; yunŋu si dii u Diilonjo-hūmelle wuɔsaarjga-na.

27 Diilonjo uŋ bŋŋ kumarj Diilohūmefafalle-i, ku yaa daaku: A ta ŋ kaaŋ yombimba-i baa bikulcaamba-i aa ŋ baa yarj nelbiliemba celieŋ-ni baa ba balaarjga-i. Diilonjo taara ku yaa-i.

2

Baa na ta na ce cielu

1 Tobin namaa, Itieŋo-i Yesu-Kirsarj yeŋ nelbuɔ aa na haa na naŋga-i yuɔ, baa na ta na ce cielu.

2 Ŋaa nuɔmba hāi da ba jo ji suur na hɔlma-na, unarj-o-i weiŋo, unarj-o-i nawaljo. Weiŋo gbuu diiya u fere da fafamma aa dii sɛɛ-naafonterre, aa nawaljo dii nyarkpātanni kaa hel.

3 Na sire jaal weiŋo-i aa gbɛ-yo wuɔ: «Jo ŋ ji tɛna yarj-na bande.» Aa bir gbɛ nawaljo-i duma wuɔ: «Hāi daayo-i, yiɛra dii teriengu-na! Sisɔ jo ŋ ji tɛna hɛma-na bande!»

4 Da na ta na ce kufarjgu-i, ba sa bi ku yaa-i cieluɔ-i wei? Anjogɔbabalamma'i saa dii-na mafamma-na wei?

5 Mi jēnaaŋ namaa, na saa da! Nelbiliembaŋ neŋ bamarj wuɔ nawalaamba, Diilonjo yufelle hilaa ba yaa-i nuɔ-i u ce-ba waamba u hūmelle-na aa ba da ba suur u *nelle-na ŋaa uŋ paa ma nunŋu-i duma baa u maamarj dɔlnu bamarj.

6 A ne da namaa birii yan nawalŋo-i aa ta na kãŋ weiŋo yaa-i! Ma si waamba yaa ciɛŋ-naŋ sũlma-i aa ta ba bi-na fãamaaŋ ba terni-na ke?

7 Ban haa yefafalle maŋ nei, ba yaa sa biŋnaanãŋ-die wei?

8 Nelma maŋ maaraa *ãnjɩnamma-na hiere, da na wuɔ-ma ŋaa maŋ nyegãaŋ dumaa Diilonŋ-nelma-na, ku faa. Ma nyegãaŋ wuɔ: «Ŋ saaya ŋ dɔl ŋ nanolŋo-i ŋaa niŋ dɔl ŋ ferɛ dumaa.»*

9 Nga namaa da na ta na ce ciɛluɔ, kuu dii ŋaa na cãlãa ãnjɩnamma-i, na cie ãmbabalma'i dumaanŋo-na. Anjɩnamma ka bel-na.

10 Da ŋ ta ŋ wuɔ ãnjɩnamma-i hiere aa ma diei yar-ni wuɔsaanŋu, kuu dii ŋaa ŋ cãlãa-ma hiere ma kũŋu-na.

11 Hama-i nuɔ-i? Umanŋ ciɛra: «Baa ce *fuocesɩnni»†, uuduɔŋo faŋo yaa bi ciɛra: «Baa ko nelieŋo.»‡ Da ŋ fie'a ŋ saa ce fuocesɩnni-i aa sire kã ka ko moloŋo, ŋ saa cãl ãnjɩnamma-i wei?

12 Terieŋgu fanŋu-na, nanŋ suyaa wuɔ Diilonŋo kaa yuu-na a saa baa ãnjɩnamma maŋ ciɛŋ i waa i ferɛŋ nuɔ, taa na piye aa na ta na ce na wei-ma-i na saa baa ma yaa-i.

13 Na saa da, umanŋ duɔ u sa ce hujarre, gẽŋgeryiŋgu-na, Diilonŋo sie bi ji ce hujarre kutieŋo-na. Nga hujarrentieŋo baa tie holle baa yiŋgu fanŋu maama-i.

Ba suɔ Yesu nolŋo-i u ancemma'i nuɔ-i

14 Tobinŋ namaa, umanŋ duɔ tuɔ piye wuɔ fuɔ haa u nanŋa Diilonŋo-na, aa ba sa da-ku u ciluɔ-i-na, yuŋ haku-i dii-kuɔ? Uŋ haa u nanŋa-i dumaa Diilonŋo-na, ku gbãa ce u ka da Diilonŋo-i wei?

15 Ŋaa na hɔlma-na, niidiini si dii baa unanŋo, niwuoni bi si baa-yo u tuo wuɔ.

16 Nanŋ'a na bɔrɔ, na bir gbɛ-yo wuɔ: «I ka waa! Baa yanŋ waanŋu ko-ni, baa bi yanŋ nyulmu ko-ni.» Kumaŋ maama-i dii-yuɔ da na saa hã-yo baa-ku, yuŋ haku-i dii na nelma famma-na?

17 A haa ŋ nanŋa-i Diilonŋo-na kuu dii dumɛi, da kuɔ ku sa da ŋ ciluɔ-i-na, yuŋgu si dii-kuɔ.

18 Unaa bi gbãa cira: «Banamba haa ba nanŋa Diilonŋo-na, aa banamba ta ba ce ãnafamma.» Mi ka gbɛ kutieŋo-i miɛ: «Nuɔ da ŋ saa ce biŋkũŋgu, nanŋ ka pigãaŋ-mi niɛ mi suɔ wuɔ nanŋ haa ŋ nanŋa-i Diilonŋo-na? Muɔ fuɔ, mei ka pigãaŋ-ni mi nahaale-i mi ancemma-na.»

19 Ma si ŋ hũyãa-ma wuɔ Diilonŋo dii u diei yonŋ ke? Ku faa. Nga ŋ saaya ŋ suɔ wuɔ *jɩnabaa-ba bi hũyãa-ma nanŋ temma-i wuɔ Diilonŋo dii u diei aa ba kũɔma nyɛŋ baa-yo yeɛ.

20 Ŋ sa gbuu jɔguɔŋ kã yaan-na! Ŋ taara mi pigãaŋ-ni wuɔ da ŋ haa ŋ nanŋa-i Diilonŋo-na aa ku sa da ŋ ciluɔ-i-na ŋ ce gbãŋgbãŋ wei?

21 Bige-i naa cie Diilonŋ wuɔ tuɔ kãŋ i biŋcoiŋo-i *Abiramu-i nelviŋo? U ciluɔ'i si wei? Uŋ cie u bepolŋo-i *Isaki-i tãmmaŋ-kũŋgu duɔ pã-yo hã Diilonŋo-i, ku'i cie Diilonŋo tuɔ kãŋ-yo nelviŋo.§

22 Ŋ saa da, uŋ haa u nanŋa-i Diilonŋo-na dumaa, ku kã baa u ciluɔ-i. U ancemma pigãaŋ wuɔ u haa u nanŋa-i Diilonŋo-na ninsoŋ-haama.

23 Mamanŋ nyegãaŋ Diilonŋ-nelma-na wuɔ: «Abiramu haa u nanŋa Diilonŋo-na, Diilonŋo ne u nahaale-i aa cira nelviŋo»*, nelma famma'i saa ce daama-i wei?

* 2:8 Buolmaŋ-scbe (Lévitique) 19.18 † 2:11 Helmaŋ-scbe (Exode) 20.14 ‡ 2:11 Helmaŋ-scbe (Exode) 20.13 § 2:21 Nieŋ Miwaanŋo jɩnammaŋ-scbe-i-na (Genèse) 22. * 2:23 Miwaanŋo jɩnammaŋ-scbe (Genèse) 15.6

Kuŋ cie dumaanjo-na, Diilonjo tuo bi-yo u jleŋjo.

²⁴ Terienġu fanġu-na, na saa da, Diilonjo ne nelieŋjo aŋcemma yaa-i aa dii-yo baa nelviimba-i, u sa ne uŋ haa u nanġa-i fuo-na dumaa yonġ.

²⁵ Kuuduonġu yaa baa Araabu maŋ waa saasorcienjo-i. U ciluo yaa naa cie Diilon wuo tuo kân-yo nelviinjo. U haraa *Isirahel-baamba pɔpɔurbiemba-i. Baŋ juo'a ba ta, u pigaan-ba baŋ saaya ba bie hümelle maŋ ka suur hinni.

²⁶ Na saa da, nelieŋ nuo ŋ yal da die hel aa yan-ni, ba gbâa tiraa bi-ni nelieŋ nuo wei? Kuuduonġu yaa baa daaku-i: Anfafaŋ da ma'a maa si dii ŋ Diilonġ-hümelle wuoŋsaanġu-na, ŋ ce gbânġbânġ.

3

Taa na suo nuonġu

¹ Tobin namaa, na suyaa wuo Diilonġ uŋ ka ġer u nelpigâataaŋ mieŋjo-i dumaa ku ka kuola yan banamba künġu-i. Terienġu fanġu-na, namaa naman taaraayan na ce Diilonelpigâataaŋ namaa, baa na ciinu.

² I hieronjo-na hiere i cäl. Uman sa cälâan u piiyuo-i-na, fuo fuo u faa. Mi gbâa cira, u faa hi u fuonġu-i. U gbâa bel u ferε u aŋcemma-na hiere.

³ Ba dii iyonjo-i süŋjo nuŋġu-na wuo u tuo ce nin taaraŋ u ce kumaŋ: Da ŋ bir-o de, u bir, da ŋ bi bir-o de, u bir.

⁴ Kunaŋġu yaa baatonjo-i. Baatonjo-i baa u bɔbɔima-i hiere, fafal da muo fie maara nie nie, u gbartienjo miel-o baa yileng a yonġ.

⁵ Kuuduonġu yaa-i baa nelieŋ nuo ŋ jumelle-i: Di yuraanu, ŋga di ce nelkânġkareinġa aa ta di kaal di ferε.

Na saa da, däncoinjo diei gbâa caa nelle-i hiere!

⁶ Jumelle dii ŋaa dâamu. Bîŋkûbabalaanġu nanġu-i i kûɔma-na dumaanjo-na. Di celieŋ nelieŋ nuonjo-i baa di balaanġu-i. Di balaanġu hilaa *Sitâni wulaa. Di kɔsuon-ni baa balaan daaku-i fuo ŋ kuliinġu.

⁷ Nelbilonjo gbâa nuola bîmbaamba-i hiere ba bir fuo birma a ta ba nu u nuŋġu-i: Huriimba-i baa niibûulni-i a naara titiraamba-i, u birii banamba u birma.

⁸ Ŋga jumelle-i, molo sie gbâa nuola-die. Di balaan cor aa di sa bi tiraa yiera terduon-nu. Di yuu baa tîmma.

⁹ I tuolnu i To-i Diilonjo-i baa di yaa-i, aa bi tie waasa nuomba-i baa di yaa-i. A ne da Diilonjo'i hielaa-ba aa ce-ba fuo nabieraamba.

¹⁰ Nuŋġu maŋ tuolaanunġ Diilonjo-i, ku'i bi waasaan nuomba-i. Tobin namaa, yaanġ i hiel i nanġa kufanġu-na.

¹¹ Namaa daa hünfafamma-i baa hümbabalamma gbâa ta ma hel hünfoeduole-na wei?

¹² Tobin namaa, *yensânġu gbâa maŋ musienġa wei? Sisɔ hâlânġu gbâa maŋ *yensâbienġa wei? Terienġu fanġu-na, hünfafamma sie gbâa da hünfoebabalande-na.

Diilon uŋ bîŋ kumaŋ nelnulle-i

¹³ Na hɔlma-na, u maŋ duo fuo nu nelma aa tuo cē, kutienjo pigaan-ku u ciluo-i-na i ne. Die da u aŋcemma faa aa u sa ce bombolma, i ka suɔ suɔ wuo u nu nelma-i aa tiraa tuo cē.

¹⁴ Ŋga da na ta na ce nenemunġu-i baa yeŋma-i, baa na ta na kaal na ferε wuo namaa nu nelma. Na kar coima.

¹⁵ Nelnulle fande temma sa hel dɔrɔ; di hel hîema-na, nelbilien-diele; *Sitâni'i juo baa-de.

¹⁶ Ku yunḡu yaa daaku: Nenemuḡu-i baa yelman yen kusuḡ-nu, berru-i baa āmbabalma-i ma sɪnni-na hiere nii dii kusuḡ-nu'i.

¹⁷ Nga uman u nelnulle hilaa dɔrɔ, kutienḡ huḡḡa dii welewele igēna, ijieni sa dɔlnu-yuḡ, uu dii hiehiē, u kḡḡu si dii kpelle, u ce hujarre aa u āncemma-i hiere ma faa, u sa ce cieluḡ aa huhurmantienḡ sɪ.

¹⁸ Berrun'a du sa dɔlnu baman, ba fē ba muntienammu-i. Ba maacemma sulu yaa viisinni.

4

Baa na yan na yufien-niini ta yaanḡa-nei

¹ Bige-i juḡḡ baa ijieni-i na hɔlma-na? Bige-i juḡḡ baa berru-i? Na kusuniḡ-maama'i si wei?

² Bɪḡkḡḡ-maama dii-nie, da ḡ saa da ku bɪḡkḡḡ-gu-i, ḡ sire ta ḡ taara ḡ ko moloḡo mafamma-na. ḡ yufelle hilaa bɪḡkḡḡ-nu aa ḡ saa gbāa da ḡ da ku bɪḡkḡḡ-gu-i, ḡ sire ta ḡ kar berru. Nan taaran niman, na sa cārā-nie Diiloḡo wulaa ku'i cie na sa da-ni.

³ Aa na āḡḡḡḡma balaan ku'i cie da na fie cārā kuman Diiloḡo sa hā-na baa-ku. Na cārā na yufien-niini yon, da na ta na ce na bāanḡu.

⁴ Naa dii ḡaa saasorbaa namaa. Na saa suḡ uman ḡbaraan u nyaanu miwaan daayo bɪmbɪnni-i kutienḡ bigāan Diiloḡo-i wei? Uman duḡ tuḡ kuye miwaan daayo bɪmbɪnni-i, ku pigāan wuḡ u bigāan Diiloḡo-i.

⁵ Maman nyegāan Diiloḡ-nelma-na wuḡ: «*Diiloḡ un diyaa u *Yalle man i hɔmmu-na, u sa gbuu sieya-die; u ce yelma di maama-na*»; na yuu ba'a nelsɔḡmma wei?

⁶ Nga Diiloḡo ce baa-ye u cor, ḡaa man nyegāan dumaa Diiloḡ-nelma-na wuḡ: «*Diiloḡo sa gbo baa bombolmantaamba-i, ḡḡa u faa baa baman hiiriien ba fere.*»*

⁷ Terienḡu fanḡu-na, taa na nu Diiloḡo nunḡu-i, aa na baa hūu-ma baa *Sitāni-i, ku yaa u ka yan na da fiisa.

⁸ Piyaan Diiloḡo-i, na ka bi da u piyaa-na. Ambabalmanciraan namaa daana, hielaan na nanḡa āmbabalma-na. Hommu hā-mu-hāi taan namaa temma-i daana-i, hielaan āḡḡḡḡbabalamma-i na hɔmmu-na.

⁹ Na saaya na suḡ wuḡ na maacemma saa fa. Haan na nammu-i na yunḡ-nin na ta na kaal kuliin-kaalunḡu. Yaan nyembɪnni-i aa na ta na kaal. Yaan ponsaanḡu-i aa na haa na nammu-i na yunḡ-nin.

¹⁰ Hiiriien na fere na hā Itienḡo-i ku yaa u ka teten-na dɔrɔ.

Yaan na-naa cālma

¹¹ Tobin namaa, baa na ta na biēna na-naa yireiḡa. Uman duḡ tuḡ biēna u nabentaamba yireiḡa-i, sisḡ duḡ tuḡ cāl-ba, kuu dii ḡaa u biēna Diiloḡ-āḡḡinamma yerre yaa dumaanḡo-na aa tuḡ bi cāl-ma. A ne da uu naa saaya u tuḡ wuḡ ma hūmelle'i, u bir yan aa tuḡ cāl-ma.

¹² Diiloḡo yaa *āḡḡinamma tienḡo-i, u yaa gēḡḡertienḡo-i u diei yon. U yaa gbāa kor nelbiliba-i, u yaa gbāa kɔsuḡ-ba. Terienḡu fanḡu-na, nan hilaa hie aa da namanna ta ḡ cāl banamba-i?

Yaan bombolma-i

¹³ Niēḡ, da na ce na ta na piye wuḡ: «*Bisinuḡ mi ka kā nel daade-na ka ce torḡunḡu belle diei a taara gbeinḡa.*»

* 4:6 Bɪncuḡ-nelman-scbe (Proverbs) 3.34

¹⁴ Namaa naman piijey dumaajo-na, na suɔ Diilono kusungu-i wei? Na suɔ cuo unj ka kaal baa maman wei? Yun haku-i dii namaajo-na? Ma si naa dii ŋaa finfirungu. Cuo duɔ kaal, da ŋ da-ku, cɛlle da ŋ'a ŋ ne, ŋ naa-ku.

¹⁵ Da na'a na piije, na gbɛle na cira: «Diilonj duɔ sie, i ka ce daama baa daama baa daama.»

¹⁶ Nga na sa ce mafamma-i; na yii baa bombolman-ãndenni yaa yonj. Bombolma famma temma saa fa.

¹⁷ Terienju fanju-na, umanj duɔ suɔ anfafamma-i aa yagar ma cemma, kutienjo ciɛ ambabalma'i dumaajo-na.

5

Waamba cilɔbabaŋo-i

¹ Fiɛfiɛ-i-na, waanj namaa niɛŋ, sũlma manj ka har-nei, duonj na ta na kaal higohigo!

² Na nagãnj-niini hɔraa, nyei wuyaa na bĩmbĩnni-i hiere.

³ Gbɛllũɔ bilaa na sɛnɛ-i baa na gbeĩŋa-i hiere. Gbɛllũɔ daayo yaa ka piããnj-na na balaãnj-u-i. U ka kɔsuonj-na ŋaa dãamunj kɔsuonj daãnj dumaã. Miwaanjo tɛ tɛ, aa namaã migãanj ta na kũl gbeĩŋa-i na jina kɔtuonj.

⁴ Maacenciraamba manj ciɛ maacemma-i na sonni-na aa na yagar na saa pã-ba, ba kaal baa na yireĩŋa-i. Banj kaal baa-ya Dombuɔ nuɔ.

⁵ Hɛma-na bande-i-na, na ciɛ na bããnj-u-i. Kumanj dɔlaanu-nei, na ciɛ ku yaa-i. Na wuyaa niidɔdɔlni-i cel da kpɛŋkpɛniɛ ŋaa bĩmbaanj namaã ta na ciɛ na kuliiŋ-yiiŋju-i.

⁶ Na karaã coima-i haa nuɔmba-na aa bel-ba ko-ba, a ne da ba saa ce wɛima. Kutaamba saa gbãã hũu ba fɛɛ na nyisɛnni-na.

Fɛŋ na hɔmmu-i

⁷ Tobinj namaã, fɛŋ na hɔmmu-i na ta na ciɛ Itienjo jommanj-yiiŋju-i. Na saa da kũrãamba-i wei? Da ba duu dĩmma-i ifelle domma-na, ba fɛ ba hɔmmu-i ta ba ciɛ di tĩmma aa da ba suɔ kar-ma.

⁸ Namaã na bi saaya na fɛ na hɔmmu-i dumɛi aa na dii sireĩŋa na fɛɛŋ nuɔ; Itienjo jomma piyaa.

⁹ Tobinj namaã, da na ta na waana baa na-naã, Diilonjo ka yuu-na. Umanj ji geraanj nuɔmba yunj-maama-i u jomma piyaa.

¹⁰ *Diilopɔpɔɔɔbiembanj hɛrã mullɛma-i hĩrãmma manj, ma si ma tĩyãanu-nei kɛ? Hɛrãnj mullɛma-i bafamba temma-i.

¹¹ Na saa da, bamanj nyaarãã tɛ Diilonj-hũmelle-na, i ciɛra wuɔ ba yunni dɔlaã. Yɔbuŋ hɛrã mullɛma-i hĩrãmma manj, ma si na nuɔ ma maama kɛ? Aa ma si na daã Itienjon juɔ pã-yo baa kumanj kɛ? Coima saa fa, Itienjo faa baa nɛbiliemba-i aa tiraa waa hujantienjo.

¹² Tobinj namaã, mamanj gbãnj, nuɔni manj da ŋ'a ŋ sa taara Diilonjo ka yuuni, da ŋ'a ŋ piije, ŋ baa cira «muɔ baa Diilonjo», ŋ baa bi cira «muɔ baa hɛma», ŋ baa gbunj bi bĩŋkũnj yerre. Mamanj da ma ce, ŋ cira ma ciɛ, mamanj da ma saa ce, ŋ cira ma saa ce; gere.

Fɔŋgũɔ dii Diilocaralle-na

¹³ Na hɔlma-na umanj duɔ tuɔ mullɛŋ, u tuɔ cãrã Diilonjo-i. Umanj huonja-i da ka fɛ, u tuɔ hãl neini u tuɔlnu Diilonjo-i.

¹⁴ Umanj duɔ tuɔ janj, u bi Diilon-dũŋ-baamba yaataamba-i ba ji hure namma u yaanga-na Itienjo yerre-na aa cãrã Diilonjo-i hã-yo.

¹⁵ Da ba haa ba nanja Itienjo-na aa cãrã-yuɔ cãrãmma famma temma-i, jeĩŋo ka sire. Itienjo ka sire-yuɔ aa da kuɔ u ciɛ ambabalma, u ka bi hur-ma.

¹⁶ Terienḡu fanḡu-na, da na ce ʼmbabalma maḡ, na tūnu na-naa baa-ma aa na cārā Diilonḡo-i na hā na-naa ku yaa na ka sire na jarma-na. Fōḡgūo maḡ dii nelviinḡo Diilocārālle-na ponsaanḡ-wuonḡo sī.

¹⁷ Na saa da, *Eli waa nelbilonḡo miε temma yaa-i; ḡga u cārā Diilonḡo-i, cārā-yuḡ, cārā-yuḡ wuḡ u baa dāa; Diilonḡo ce bienḡa siεi baa caamba niediei u saa dāa.

¹⁸ Ku huonḡu-na, u tiraa cārā-yuḡ, u donḡ tuḡ dāa ḡonḡorre ḡbāa da di ta di ce.*

¹⁹ Tobinḡ namaa, na hōlma-na, umaḡ duḡ pira Diilonḡ-hūmelle-na, umaḡ duḡ maaya ninsonḡo-i aa unanḡ nuḡ ḡ dii-yo hūmelle-na, ḡ ciε maacenfamma.

²⁰ Na saaya na suḡ wuḡ molonḡ duḡ pira aa ḡ ḡbāḡ baa-yo dii-yo hūmefafalle-na, ḡ kuraa-yo kuliḡḡu-na aa uḡ ciε ʼmbabalma maḡ cor hiere, Diilonḡo ka hur-ma.

* **5:18** Niεḡ Jāmatigi ba sebedlelāḡo-na (1 Rois) 17–18.

Pierñ nyegāañ sebedieláño man Nelmuoyamma

Pier nyegāañ sebe daayo-i a hā Diilonj-dūñ-baamba manj dii *Asi huōngana. Bañ yeñ Yesu horre-na, nuōmba sa dōl-ba. Pierñ daa-ku dumaanjo-na, u nyegēñ sebe daayo-i duō dii sireiña bei. U tagaaya pigāañ-ba Diilonj-dūñ-wuōñonj saaya u waa dumaa bamanj cinaana Diilonj-o-i ba hōlma-na. U tirima baa-ba wuō Yesu fuō ferε bi mulāañ fuō ku ji ta ku ce kuliingū. Nga Diilonjo siire-yuō aa ce u ce bōi. Aa u pāa nunju wuō umanj duō hūu Yesu maama-i u ka ce kutienjo-i Yesu temma-i. Wuō nupālle fande yaa diyaan sireiña-i Diilonj-dūñ-baamba-na, halle da ba fie ta ba ce-ba sūlma-i, ba kūōma sa señ. U diyaa nelma ba tūnni-na; wuō bamanj dii Yesu horre-na, ba bie Yesu maama-i.

Jaalunju

1 Muō Pier, Yesu-Kirsa *pōpuōrbilonj muō. Muōmei nyegāañ sebe daayo-i da mi hā Diilonjo yufellenj hīlaa namaa namanj nuō-i aa na waa hīenju-na. Banamba dii Pō, banamba Galasi, banamba Kapadōsi, banamba *Asi aa banamba Bitini.

2 I To-i Diilonjo yufelle hīlaa-nei ŋaa manj waa u huōngana dumaa u ce u *Yalle bō-na na deñ a ce-na fuō baanj namaa na da na ta na nu Yesu-Kirsa nunju-i aa u tāmma da ma misīrrā-nei a migāañ-na hā-yo.

Diilonjo firnu u huōngan-i u tuō kāyā-nei aa u tuō fē na hōmmu-i.

Nahaale pā nelienjo

3 Yaan j tie tuōlnu Diilonjo-i, Itienjo-i Yesu-Kirsa To-i. U cie hujarre yie aa ce-ye nelfelaan mie Yesu-Kirsa siremma barguō-i-na a ce i migāañ haa i nanğa-i yuō.

4 Aa unj jīena ciilunju manj duō hā u baamba-i, i bi hīñ ku taalunju. Ciilunju fanju sa kusirre, ku sa bīena, ku sa bi pitelle. Diilonjo jīena-kuō tuō cie-na dōō-i-na.

5 Nanj haa na nanğa-i yuō, u niya-nei fafamma duō ji kor-na miwaanjo tīmmanj-yiingū-i. Nuōmba-i hiere ba ka da unj kuraa-na dumaa.

6 Terienju fanju-na, taa na nyε. Mi suyaa mie na yammu huolaa fiefie-i-na, ŋga ku sie kā yaan-na. Taa na nyε.

7 Sēne manj sēne, yiingū dii baa yiingū u ka gbuo; ŋga ba dii-yo dāamu-na a ne da kuō u faa. Namaa nahaale saa buō sēne-i-na wei? Ba ce nie ba sie ne-de si di faa? Ba ne nahaale-i baa yaahuolo yaa-i. Yaahuolo duō saa gbāa kara na kūōma-i Diilonj-hūmelle-na, Yesu-Kirsa duō ji bir jo yiingū manj nuō-i, Diilonjo ka tuōlnu-nei aa gbēliēñ-na aa ce na ce bōi.

8 Na yufelle saa haa Yesu-Kirsa-i-na dede, ŋga u maama dōlaanu-nei. Na saa hi da-yo yogo, ŋga na haa na nanğa-i yuō aa na hōmmu gbuu fē da yogogo. Na hōmmunj fie dumaa, ma sie gbāa wanj.

9 Diilonjonj duōñ tuō kor-na, kufanju hōfelle yaa dumaanjo-na. Nanj haa na nanğa-i Diilonjo-na da na da konkoro manj, na duōñ ta na da-yo.

10 *Diilopōpuōrbiemba siire taara konkoro daayo yaanğa-i aa tūnu-nei Diilonj unj ka firnu u huōngan-i baa-na dumaa.

11 *Kirsa *Yalle waa ba hõmmu-na; dii naa tũnu-bei wuõ Kirsa ka mullej, aa ku huõngu-na u ka ce bõi. A ce dumaanjo-na ba gbuu vaa ba fere da ba suõ ma cemmanj-huõngu-i baa manj ka ce dumaa.

12 Diilõño yanj aa wanj baa-ba wuõ unj puõraa-ba baa nelma manj, ma sie ce bafamba bãan-nu, kere ma ka ce namaa bãan-nu. Nelma famma yaa banj wanj-manj baa-na nyunjo-i-na. Bamanj waanj *Neldõdõlma-i ba yaa waanj-manj baa-na. Diilõño yaa saanj u Yalle-i di ji dii-ma ba nunni-na. *Dõrõpuõrbiemba famba fere-i ba taara ba suõ ma yaanja-i.

Viiſtnni yaa dõlaanuj Diilõño-i

13 Terienju fanju-na, tigiinj na fere, baa na dii na yunni-i. Haanj na nanja-i Diilõño-na ku haama wuõ u ka ce hujarre nei Yesu-Kirsa jommanj-yiinju-na.

14 Taa na nu Diilõño nunju-i ñaa bisãnfefejinj unj nuj u to nuñgu dumaa. Nanj ña na'a na saa ta na suõ kuyunju huõngu-na, kumanj taa ku dõlnu-nei cemba, baa na bir na suur-kuõ.

15 Yaanj na weima-i hiere ma fa ñaa Diilõño maamanj faa dumaa. U yaa buõ-na na denj a ce-na u baanj namaa.

16 Na saa da, ma nyegãanj Diilõñ-nelma-na wuõ: «*Muõminj yerj nelfefejinj muõ dumaa, na saaya na waa nelfafaanj namaa dumei.*»*

17 Da na ta na cãrã Diilõño-i na ta na bi-yo «Baba», na ninsonjo. U yaa pãanj nuõmba-i a saanu baa banj cie kumanj; u sa ce cieluõ. Terienju fanju-na, yinni manj tlyãa na wulaa hõema-na, gbãanj na ciluõ tuõ pigãanj wuõ na kãalã-yuõ.

18 Nanj siire bie ansõsõmma manj na bĩncuõmba wulaa, na suyaa banj sãa na yunni-i baa kumanj a hiel-ni mei. Ba saa sãa-ni baa gbeinja, ba saa bi sãa-ni baa sãne, nifanni sa gbãnj ciima.

19 Nga ba sãa na yunni-i baa tãmma. Aa tãnj hama-i? *Kirsa tãmma. Ba cie-yo ñaa *tũmbilõño manj faa buolma; jarma sí-yuõ, pãdorre sí-yuõ. A ko-yo sãa na yunni-i.

20 Diilõño naa par ma yaa hã-yo aa miwaanjo suõ duõ donj. U cie ma yaa daama hõperienj daaku-na duõ kor-na.

21 Fuõ yaa cie na haa na nanja Diilõño-na. Diilõño siire-yuõ hiel-o kuomba hõlma-na aa ce u ce bõi ku'i cie na haa na nanja Diilõño-na aa ta na hil na ne-yo.

22 Nanj siyaa ninsonjo-i, kuu dii ñaa na migãanj na hõmmu-i da na gbãa ta na dõl na-naa fafamma ñaa cõduõnj-bienj namaa. Terienju fanju-na, yaanj na maama gbuu ta ma dõlnu ma-naa.

23 Na saa da, na cie nelfelaanj namaa, na huõnj fõlomma. Gboluõnj daaku-na nelbilo saa honj-na, Diilõño'i huõnj-na. Nelbiloño ku, ñga Diilõño sa ku. U huõnj-na baa u nuñ-ãndaanju yaa-i. Ku sa ji gbuo dede.

24 Na saa da, ma nyegãanj Diilõñ-nelma-na wuõ:

«*Nelbiliemba-i hiere baa dii ñaa hõenju.*

Ba fafaanju dii ñaa pulma.

Hõen da ku kuol, ku pulma hul.

25 *Ñga Itienjo nelma dii gbula, ma sa ji gbuo dede.*†

Itienjo nelma yaa hama-i? Ma yaa *Neldõdõlma manj banj wanj-manj baa-na.

2

Piyaanj Cicõlmantienjo-i

* 1:16 Buolmanj-sebe (Lévitique) 19.2 † 1:25 Isayi (Ésaïe) 40.6-8

¹ Naņ cie nelfelaņ namaa, hielaņ na naņga balaņgu-i ku sīnni-na hiere, baa nuōmba tāalma-na, baa huhurma-na, baa nenemuņgu-na, baa yebļenande-na.

² Tonto māsūņ nyōlma yaa a vāa. Nyōlmaņ dōlnuņ-yuō dumaa, yaaņ Diilonē-nelma ta ma dōlnu namaaņo-i dumei, ku yaa na ka naņ kaasīnni a kor.

³ *Na daa Itieņ uņ faa dumaa kē*?*

⁴ Piyaaņ-yoņ, u yaa cicēlmantiņo-i, uu dii ņaa tāmpēlle maņ nuōmbaņ cīnaana-diē ņga di yaa hilaa Diilonjo yufelle-na u hiel-de.

⁵ Namaa fēfē-i naa dii cicēlma aa naa bi dii ņaa tāmpēļiņa. Da na piē-yo, Diilonjo ka ce-na ma u *Yalle dūņgu-i baa-na. Na ka waa jigāntaņ namaa ta na pā niipānni-i na hā Diilonjo-i a saa baa u Yallen taaraņ-kuō dumaa. Yesu maama-na, u ka tuō sie na niipānni-i fafamma.

⁶ Diilonē-nelma waaņ-ma wuo:

*«Niēņ, mi hielaa tāmpēfafalle,
mi ka jīna-diē dūņgu tuole-na *Sinyō-i-na.
Umaņ duō haa u naņga diē, u yaaņga sie ture.»†*

⁷ Namaa namaņ haa na naņga-i tāmpēl daade-na, Diilonjo cie na ce bōi. ņga bamaņ saa haa ba naņga diē, ma nyēgāaņ ba kūņgu-na wuo:

*«Dūmarāambaņ cīnaana tāmpēlle maņ,
di yaa juō bella dūņgu-i.»‡*

⁸ Ma tiraa nyēgēņ terieņgu naņgu-na wuo:

*«Nuōmba tisiņ ba fēfē tāmpēl daade-na.
Di mal nuōmba-i.»§*

Baņ'a ba saa nu Diilonjo nuņgu-i ku'i cie ba ta ba tisiņ ba fēfē diē. Ma yaa naa saaya ma da-ba.

⁹ A ne da Diilonjo yufellen-nyōmba yaa namaaņo-i. Namei Itieņo jigāntaņ namaaņo-i. Namei Diilonjo baaņ namaaņo-i. Namei Diilonjo napōrreņ-nyōņ namaaņo-i. U bīe-na hiel-na kukulma-na a jo baa-na u gbagbaama-na na da na ji ta na waņ u maacenfafamma maama-i baa nuōmba-i.*

¹⁰ Dīelūō-i-na, na saa naa waa Diilonē-baaņ namaa; fiēfiē-i-na, na cie Diilonē-baaņ namaa. Dīelūō-i-na, u saa tuō ce hujarre nei; ņga fiēfiē-i-na, u ce hujarre nei.†

Taa na kāņ na yuntaamba-i

¹¹ Mi jēnaaņ namaa, naa dii hūncortaaņ namaa hīema-na bande-i-na. Terieņgu faņgu-na, mi cārā-nei, naņ kuyeņ āmbabalma maņ, hielaņ na naņga mei; ma kōsuōņ nelieņo.

¹² Naņ yeņ *niēraamba hōlma-na, yaaņ na ciluō vii ku yaa da ba fiē ta ba bīēna na yireiņa-i wuō nelbabalaņ namaa, ba ka da na maacenfafamma-i aa ba ka gbēlieņ Diilonjo-i u jommaņ-yiingū-i.

¹³ Niēņ Itieņo-i aa na ta na sie fōņgōtaamba wulaa. Na ta na sie *jāmatigi wulaa, u yaa nuōmba-i hiere ba yuņgu-na.

¹⁴ Na ta na sie fāamaamba-ba wulaa; jāmatigi jēna ba yaa-i niēiņa-na ba ta ba nuola āmbabalmanciraamba-i aa ta ba gbēlieņ ānfafammanciraamba-i.

* **2:3** Gbeliemaņ-nalāaņgu (Psaume) 34.9 † **2:6** Isayi (Ésaie) 28.16 ‡ **2:7** Gbeliemaņ-nalāaņgu (Psaume) 118.22 § **2:8** Isayi (Ésaie) 8.14 * **2:9** Niēņ Helmaņ-sebe-i-na (Exode) 19.5-6; Anjīnamma tiyemmaņ-sebe-i-na (Deutéronome) 4.20, 7.6; Isayi sebe-i-na (Ésaie) 9.1; 43.20-21. † **2:10** Niēņ Ose sebe-i-na (Osée) 1.6,9; 2.1,23,25.

15 Na saa da, Diilonjo taara na ta na ce anfafamma ku yaa mimiɛlmba man sa suyaan kuyunɗu aa ta ba bɛna na yireiɗa-i ba nunni ka suuye.

16 Naa dii na fereɗ nuɔ ninsoɗo, nga baa na paɗ na ce kufanɗu-i gboruonɗu na ta na ce kuubabalaanɗu-i. Na saaya na waa nga Diilon-caarɗan namaa.

17 Taa na dii nuumba-i hiere ba nunɗu-i. Nan yey baa bamanɗ Yesu horrena, yaanɗ ba maama ta ma dɔlɗu-nei. Taa na kaalɗ Diilonjo-i. Taa na dii jamatigi nunɗu-i.

Biyaanɗ Kirsa maama

18 Maacembienɗ namaa, taa na siɛ na yuntaamba wulaa aa na ta na kaɗ-ba fafamma. U balaanɗ baa-ni wa, u faa baa-ni wa, ta ɗ siɛ u wulaa.

19 Na saa da, mulɛma man nan maama si, da ba haa-ma ha-ni aa ɗ siɛ-ma Diilonjo maama-na, ku faa.

20 Da ɗ cal aa siɛ muoru-i, yer hade-i dii-kuɔ? Nga da ba ta ba huol ɗ yaanɗa-i ɗ anfafamma maama-na aa ɗ siɛ yaahuolo fanɗo-i, yerre dii ku yaa nuɔ-i aa ku faa Diilonjo wulaa.

21 Diilonjo taara ku yaa na wulaa. *Kirsu fuɔ fereɗ mulɗanɗ namaa maama-na. U pigaan-na nelma'i dumaanɗo-na na da na ta na ce u temma-i.

22 «Fuɔ man saa cal, aa huhurma diei saa hel u nunɗu-na dede»‡

23 ba tuoraaya-yuɔ, u saa ji siɛ moloɗo. Ba ciɛ-yo sulma-i, u saa ji wur moloɗo. U yaan aa yan-ma ha Diilonjo wuɔ u yaa suyaan u pa.

24 U biyaa i ambabalma-i tuu-ma fuɔ fereɗ yunɗu-na a ka baa-ma *daanɗu-na. U ciɛ ku yaa-i a ce i hiel i nanɗa ambabalma cemma-na a ce-ye nelviin miɛ i tiɛ ce kumanɗ dolaanunɗ Diilonjo-i. Fuɔ mulɛma yaa ciɛ na waa na fereɗ nuɔ dumandɛ-i-na.

25 Naa naa waa ta na wuɔra na yun-nu nga tulmba man baala; nga fiɛfiɛ-i-na na birii jo na tierjo wulaa, u yaa niɛyan-nei.

3

Ansorren-tienamma

1 Kuuduɗunɗu yaa baa caanɗ namaanɗo-i; taa na siɛ na bolbaa-ba wulaa, ku yaa bamanɗ saa huɗ Diilonjo-maama-i ba holma-na, na ciluɔ ka ce ba huɗ-ma. Ku siɛ hi na puur na nunni-i wuɔ na piye baa-ba.

2 Da ba da na ciluɔ faa, aa ne da na kaɗ-ba, ba ka huɗ Diilonjo-maama-i.

3 Baa na ta na kuye bombormanɗ-fafaanɗu-i: Baa na gonya yumigale, baa seɛ ba diima, baa kompafammunɗ-vaama.

4 Yaan aa na ta na taara huɗya-fafaanɗu: Na ta na taara hofafammu baa hohinammu; nifanni sa vaɗ dede. Aa ni yaa dii baa yunɗu Diilonjo wulaa.

5 Yiinaticamba man naa huɗaa Diilonjo-maama-i aa haa ba nanɗa-i yuɔ, ba taa ba diyaa ba fereɗ baa ni yaa-i ba siɛ ba bolbaa-ba wulaa.

6 Unanɗo yaa Sara-i. Sara taa u nu *Abiramu nunɗu-i, a ce dumaanɗo-na u taa u bi-yo «Baba». Da na da holle ta na ce anfafamma-i, namei Sara bienɗ namaanɗo-i kelkel.

7 Kuuduɗunɗu yaa baa bolaaɗ namaanɗo-i; bilaanɗ na caamba-i fafamma na tienamma-na, aa na saaya na suɔ wuɔ na fɔngɔbaa-ba sa saa. Diilonjo unɗ ciɛ baa-na aa cira u ka ha-na cicɛlma man, ba nunɗu bi dii-meɛ. Terienɗu fanɗu-na, taa na kaɗ-ba ku yaa na cacarɗunɗu siɛ gbɗa soɗ yanɗa nanɗa.

Hira mulɛma-i ɗ anfafamma cemma-na

‡ 2:22 Isayi (Esaie) 53.9

⁸ Miņ ka perieņ baa mamaņ ma yaa daama: Yaaj nelduoma yaa yu na hōmmu-i hiere. Bilaaj na-naa kpelle. Taa na dōl baa na-naa ņaa cēduoņ-bieņ namaa. Bilaaj na-naa hēhē, baa na ta na tetēj na fere.

⁹ Baa na ta na suu āmbabalma sōlaaņģu-i baa āmbabalma. Baa na bi ta na suu tuosīni sōlaaņģu-i baa tuosīni. Yaaj aa na ta na haa na nufafaaņģu kutaamba-na. Diiloņo taara ku yaa na wulaa. Da na haa na nufafaaņģu bei, Diiloņo ka bi haa u nufafaaņģu namaaņo-na.

¹⁰ Na saa da, ma nyegāaņ Diiloņ-nelma-na wuō:

«Umaņ duō tuō taara u ce u bāaņģu-i,

umaņ duō tuō taara u huōņģa fē,

kutieņo saaya u hiel u naņģa noparaaņ-āndēni-na baa coima-na.

¹¹ *U saaya u nanna kuubabalaaņģu-i aa tuō ce kuufafaaņģu.*

U vaa u fere weima baa ji suur u hōlma-na baa moloņo.

¹² *Na saa da, Itieņo saa nanna nelviimba-i.*

U tūņģu dii ba cacāraņģu-na.

*Ņģa u sa gbo baa bamaņ cieņ kuubabalaaņģu-i.»**

¹³ Da na vaa na fere baa ānfafamma cemma-i hai ka ce kuubabalaaņģu nei?

¹⁴ Halle da ba fie ce-na sūlma na ānfafamma maama-na, na yunni dōlāa. Baa na ta na kāalā nuōmba-i, baa na bi yaņ na hōmmu ta mu cu baa-ba.

¹⁵ Na saaya na suō wuō *Kirsā yaa u diei Itieņo-i. Taa na dii u nuņģu-i fafamma. Tigiij na ta na cie, umaņ duō yuu-na wuō bige-i cie na haa na nanga Kirsā-i-na, na waņ ma yaaņģa-i baa-yo.

¹⁶ Na fē na hōmmu-i baa ma wamma-i aa na baa bi tēl moloņo. Naņ suyaa kumaņ faa, taa na ce ku yaa-i. Ku yaa bamaņ blēnaanaņ na yireiņa-i Kirsā huōņģu-na ba yammu ka ture.

¹⁷ Diiloņ duō cira ņ mulēj, da ņ mulēj ānfafamma cemma-na, ku bōyaa ņ mulēj āmbabalma cemma-na.

¹⁸ Na saa da, Kirsā fuō fere bi mulāaņ aa ku nelbiliemba āmbabalma maama-na. U cie-ma i diei gbula. Fuō maņ waa nelviinģo, u siyaa ku nelbabalaamba sōlaaņģu-na, duō dii-na na-naa nuō baa Diiloņo-i. Ba kuō-yo, ņģa *Diiloņ-Yalle siire-yuō.

¹⁹ Diiloņ-Yalle yaa bi cie u kā ka piye Diiloņ-nelma-i baa bamaņ dii kuliņģu nyisēni-na.

²⁰ *Nowe bāaņģu-na, ba yaa naa puu bubuōsīni baa Diiloņo-i. Baņ puu bubuōsīni baa-yo dumaaņo-na, Diiloņ wuō fē u huōņģa-i aa yaņ Nowe ce beņo-i. Nuōmba bōi saa suur beņo faņo-na; nuōmba niisiei suuri yon a kor hūmma-na.

²¹ I gbāa saa hūmma famma-i baa *batēmu hūmma. Nuōmba bi kor dumei nyuņģo-i-na batēmu hūmma-na. Batēmu hūmma-i maacemma sī ņ kūōma-na, ņģa ma yuņģu yaa wuō ņ hā Diiloņo-i ņ fere baa huōņģa diei. Yesu-Kirsā siremma yaa cie batemu tuō kor-e.

²² U siire nyuģūņ kā dōrō-i-na ka tēna Diiloņo caaņ-nu, a waa *dōrpōuērbiemba yuņ-nu baa fōņģōtaamba-i hiere.

4

Taa na ce kumaņ dōlaanaņ Diiloņo-i

* 3:12 Gbelicmaņ-nalāaņģu (Psaume) 34.13-17

1 *Kirsañ muláañ u kúoma-na dumaa, namaa fere-i na saaya na tlena baa-ma wuó na ka mulleñ fuó bi temma-i. Na saa da, umañ duó mulleñ u kúoma-na, ʔ da u hielaa u nanʒa ámbabalma cemma-na.

2 U ce mafamma-i duó gbáa nanna nelbiliemba kuuceñgu-i aa tuó ce Diilon-ħuonʒa u yinni boluonʒu man tlyáa hlema-na.

3 Na cie na báañgu-i dei baa *nieraamba-i ba kuuceñgu-na: Na cie na báañgu-i tllásinni-na, baa bíñwosinni-na, baa koñhiliñgu-na, baa wuolalle-na, baa nyolle-na. Aa na duu Diilonʒo huonʒa-i baa na tinni-i.

4 Fieñe-i-na, nieraambañ daa na sa tiraa na ce kakarkuonʒo faño-i baa-ba, ku bir yan aa cu ba hõmmu-i ba bigáañ-na.

5 Nʒa bañ ceñ kumañ hiere, Diilonʒo ka gáñ baa-ba. U tigiin tı duó yuu cicełmantaamba-i baa bikuomba-i hiere.

6 Ku'i cie na da *Neldóðolma bi waañ halle baa kuomba-i. A ce dumaanʒo-na, bañ waa hlema-na aa mamañ fie da-ba a saanu baa ba áncemma-i, fieñe-i-na *Diilon-Ƴalle ka gbáa ce ba sire waa baa Diilonʒo-i.

Taa na suó Diilon-caluo belma

7 Weima-i hiere ma piyaa timma. Terieñgu fanʒu-na, baa na dii na yunni-i, aa na saaya na suó na fereñ belma ta na gbá na cárá Diilonʒo-i.

8 Kumañ gbáañ, yaañ na maama ta ma gbu ma dõlnu ma-naa. Na saa da, *nelnyulmu sa kañ ambabalma boi**.

9 Taa na ce niraamba nersinni-i fafamma, baa na ta na waana baa-ba.

10 Diilonʒo háa-na na da-na-deñ fõñgõbaa hiere. Neliẽño neliẽño u saaya u suó u wuonʒo belma a gbáa duó tuó káyá banamba-i baa-yo.

11 Diilon duó há umañ jumefafalle-i, kutieñ saaya u ce-de tuó wañ Diilon-nelma baa-de. Duó há umañ kakáyámman-fõñgüó-i, u tuó káyá nuomba-i baa u yaa-i. Yesu-Kirsa maama-na, ku saaya na áncemma-i hiere ma ta ma ce nuomba ta ba bí Diilonʒo yefafalle. Yefafalle-i baa fõñgüó-i ni vii u yaa-i hõnni manʒon. Ma cie.

Taa na híra mullema-i Yesu-Kirsa maama-na

12 Mi jënaañ namaa, yaahuolo man haañ-nei daayo-i, baa na yan na hõmmu cu baa-yo; u sagalla-nei duó ne. Baa na da nie sí ba fiẽñ-na baa-yo.

13 Yaañ aa ku ta ku dõlnu-nei wuó na naláa *Kirsa mullema temma ne. Terieñgu fanʒu-na, duó ji jo u fõñgõtesinniñ-jomma-i, na hõmmu ka fẽ gbarnu.

14 Da ba tuora-nei Kirsa maama-na, na yunni dõlaa. *Diilon-Ƴalle dii baa-na aa Diilonʒo bõbõima da di yaa nuó-i.

15 Molo baa yan ba ji bel-o ta ba huol u yaanʒa-i wuó u kuó neliẽño, sisó u cuyaa, sisó u cie kuubabalaanʒu nan temma, da ma'i bi sí u diyaa u nuñgu-i nelma man saa hi-yo.

16 Nʒa da ba ta ba huol ʒ yaanʒa-i wuó Kirsa wuon nuó, baa yan senserre da-ni. Nin yeñ Kirsa horre-na, yan aa ʒ ta ʒ jaal Diilonʒo-i mafamma-na.

17 Geñgeryiñgu hii. Diilonʒo duon tuó gáñ baa u dũñ-baan miemei igẽna. A ne da duó don tuó gáñ baa miẽño-i, geñgero periema ka waa nie baa bamañ clinaana Diilonʒo-*Neldóðolma-i?

18 A saa baa Diilon-nelmañ waañ-ma dumaa:

«Da kuó nelviĩño korma dii kpelle,
ambabalmanciraamba kuñgu ka waa nie?»†

* 4:8 Nieñ Bincuañ-nelmañ-sebe-i-na (Proverbs) 10.12. † 4:18 Bincuañ-nelmañ-sebe (Proverbs) 11.31

19 Terienģu fanģu-na, Diilonģ duo nuoni manģ mullēģ, baa wanģ ņ kūoma kara; cor ņ ta ce ānfafamma-i aa ņ dii ņ fēģ Weimantienģ nanģ-na. U yaa maa-ni. U sa wanģ weima aa ji bir baa huonģ-āndaanģu.

5

Bilaanģ Diilonģ-dūģ-baamba-i dei

1 Fieģē-i-na, mi ka fulnu Diilonģ-dūģ-baamba yaataamba yaa-i. Mēi fēģ-i yaatienģ muo; mi daa *Kirsā mullēma-i nuo baa mi yufelle. Duo ji bir jo duo ji ce u yuntesinni-i, mi ka ce mi bāanģu-i baa-yo. Miģ ka wanģ mamanģ baa yaataanģ namaanģo-i ma yaa daama:

2 Diilonģ unģ hāa-na nuomba manģ, bilaanģ-banģ dei ņaa āncīnanģ unģ bel u muoru-i dumaa. Baa na bel-ba ņaa ba guoraa-na, bilaanģ-banģ baa hofafanģa ņaa Diilonģ unģ taaranģ-kuo dumaa. Baa na bi ce-ku gbeitaara-hūmelle; yaanģ aa na ta na ce-ku baa pāama.

3 Diilonģ unģ diyaa bamanģ na nammu-na, baa na ta na haa na fōģģūo-i bei; yaanģ ba ta ba da namaa cilofafanģo yaa aa ta ba ce.

4 Ku yaa āncīnaamba yuntienģ* duo ji jo, na ka da nyantuoluo manģ sa cuoraayanģ dede.

5 Kuuduonģu yaa baa naacienģ namaanģo-i, taa na sie yaataamba wulaa. Aa na hieronģo-i na saaya na nanna bombolma-i. Na saa da, Diilonģ-nelma ciera wuo:

«Diilonģo sa gbo baa bombolmantaamba-i,
ņģa u friinu u huonģa-i baa bamanģ hiiriyyenģ ba fēģ.»†

6 Terienģu fanģu-na, taa na hiire na fēģ Weimantienģo yaanģa-na ku yaa na tetemmanģ-yiinģ da ku hi, u ka tetēģ-na.

7 U yaa yieraaya baa na yunniģ-maama-i, haraanģ-manģ hiere na hā-yo.

8 Baa na dii na yunni-i! Siirenģ na yiera! Na bigāarāģo-i *Sitāni dii tuo wuora u biģ aa tuo bure ņaa nyulmu bilaa jara. U taara moloģo duo wuo.

9 Bilaanģ Diilonģ-maama-i nammu hāi na bigāarāģo baa ji yar-na. Na saaya na suw wuo terni-na hiere yaahuolo fanģo temma yaa daanģ Diilonģ-dūģ-baamba-i.

10 Na ka mullēģ celle yogo, ņģa Diilo fuo manģ ānfafamma-i hiere ma tienģo-i, u ka bir dii-na na fonni-na. U ka dii sireinģa nei aa ce na yiera donģ u hūmelle-na. U yaa ble-na na da na ta na ce na bāanģu-i baa-yo Kirsā horre-na hōnni manģ jonģ.

11 Fōģģūo dii baa u yaa-i hōnni manģ jonģ! Ma cie.

Jaaluperienģu

12 Mi nyēģānģ sebeyel daade-i da mi dii sireinģa nei aa wanģ baa-na wuo nanģ vaa na fēģ baa Diilonģo manģ maama-i, u yaa ninsonģ-Diilonģo-i. Mi waanģ fuo hujarre maama yaa baa-na. U hujarre temma si dii. Silasi yaa kāaya-mie mi nyēģēģ sebeyel daade-i. U nyaarāa Yesu huonģu-na.

13 Diilonģ-dūģ-baamba manģ *Babiloni-i-na bande-i-na, Diilonģo yufellenģ hilaa bamanģ nuo-i namaa bi temma-i, ba pāa-na jaalunģu. Mi bieģo-i‡ Marke bi jaalaa-na.

14 Taa na jaal na-naa fafamma ņaa ceđuonģ-bienģ namaa.

Namaa namanģ dii *Kirsā horre-na Diilo kāyā-nei.

* 5:4 *Anctinaamba yuntienģo-i*: Ba gbē Yesu fuo fēģ yaa. Nieģ Nsāa sebe-i-na 10.11. † 5:5 Bīncuonģ-nelmanģ-sebe (Proverbs) 3.34 ‡ 5:13 Nieģ Tim. dē. 1.2; Tite sebe-i-na 1.4.

Piernj **nyegáan sebháallŋo manj** **Nelmuoyamma**

Piernj taa u nyegēŋ sebe daayo-i huŋgu manj nuo-i, uu naa suɔ wuɔ u yinni saa tiraa tɛ boi. U taa u taara halle duɔ fi'e'a u saa ji waa, uŋ waanj mamanj baa Diilon-dūŋ-baamba-i Yesu kūŋgu-na, ma baa hel ba hōmmu-na.

U duɔŋ piiye pigáan-ba wuɔ ba saaya ba waa ŋaa Diilonj uŋ taaranj ba waa dumaa, aa Yesu *pɔpuɔrbianj pigáan-ba ninsoŋo manj, ba nyaar-yuɔ nammu hái, ba baa yanj u ji korra-bei (sap. 1).

U gbuɔya-bei wuɔ ba bel ba fere coikartaamba manj wuɔ bafamba háalá nuɔmba-i baa Diilonj-nelma aa cakūŋgu cer muonu ba yunni-i (sap. 2). Sapitiri daayo nyaanu u-naa baa Yuda sebe-i.

U piraanj u sebe-i baa Yesu jommanj-maama. Banamba ci'era wuɔ Yesu sa tiraa u ye dii jomma-na. Pier wuɔ kutaamba kar coima. Wuɔ da ŋ da Yesu hii yin daani-i u sa jo u jo, kuu dii ŋaa u fi'e u huŋga-i baa nuɔmba-i ba da ba suɔ-yo hiere aa bir ba hōmmu-i (sap. 3).

Jaalungu

¹ Muɔ Simo-Pier, Yesu-Kirsa cáaranj muɔ aa tiraa waa u *pɔpuɔrbilonj muɔ. Muɔmei nyegáan sebe daayo-i da mi há Yesu-Kirsa fafaanjanj cie namaa namanj haa na nanŋa-i yuɔ mie temma-i. U yaa i Diilonjo, u yaa i Konjortienjo.

² Nanj suyaa Diilonjo-i baa Itienjo-i Yesu-i, Diilonjo firnu u huŋga-i u tuɔ káyá-nei aa tuɔ fē na hōmmu-i.

Kertlestnni fafaanjanj-i

³ Na saa da, Diilonjo himma pigáan-ye kumanj gbáa fa i maama-i hiere i die gbáa tie wuɔ Diilonj-hūmelle-i diŋ saaya di wuɔ dumaa. Inj suɔ-yo, ku'i cie u ce kufanŋu-i há-ye. U yaa bi'e-ye duɔ ji pigáan-ye u bɔbɔima-i baa u fafaanjanj-i.

⁴ Ku cie dumei uŋ ŋa naa pá nufafaanjanj manj baa-ye, uŋ ŋa naa pá nubámbáale manj baa-ye, u ce-ku há-ye. U cie-ku há-ye i die gbáa hiel i nanŋa nelbiliemba kusūŋ-maama-na, ma kɔsuɔŋ nelienjo; aa bie fuɔ kusūŋ-maama.

⁵ Terienjanj fanjanj-na, gbáanjanj kpelle na naara ánfafamma-i na áŋhūuma-na, aa na taara Diilonjo huŋga-i na suɔ-ka na naara na ánfafamma-i.

⁶ Na ta na suɔ na ferēŋ belma a naara Diilonjo huŋga suɔma-i. Na naara páama-i na bel-ŋ-ferēstnni-na, aa na naara Diilonj-hūmelle wuɔsafafaanjanj-i na páama-na.

⁷ Na ta na ce horre-i a naara na Diilonj-hūmelle wuɔsafafaanjanj-i, aa na naara nelnyulmu-i na horre cemma-na.

⁸ Mamanj daama-i hiere, da ma waa-nei aa na firnu na hōmmu-i baa ma cemma-i, ku yaa pigáan wuɔ na suɔ Itienjo-i Yesu-Kirsa-i aa yunjanj dii u suɔma-na.

⁹ ŋga da ma'a maa si dii umanj nuo-i, kutienjo dii ŋaa yironjo; u sa da dei. Kuu dii ŋaa u yaan ma karaanu-yuɔ wuɔ Diilonjo hurii u ámbabalma-i cor.

¹⁰ Terienjanj fanjanj-na, tobinj namaa, Diilonj u yufellenj hilaa-nei u bi-na, gbáanjanj kpelle na baa ji bir u bablmuɔ-i-na. Da na sie u bablmuɔ-i, na sa ji gbáa cii u hūmelle-na gbula.

¹¹ Mafanj da ma ce, Yesu-Kirsa nellenj-hūmelle ka puure da gbáa a há-na. U yaa Itienjo-i, u yaa i konjortienjo-i aa u nelle sa ji muonu dede.

Bilaan ninsoŋ-i nammu hai

12 Nan feŋ na suo nel daama-i, mi sie budii mi nunŋu-na. Mi suyaa mie na nyaaraa ninsoŋ-belle-na, ŋga mi ka cor ta mi titirre-meŋ baa-na ma ta ma tŋenu-neŋ.

13 Da mi waa yogo mi saa ku, meŋ wulaa ku saaya mi ta mi hāl-ma nalāanŋu baa-na, ku yaa ma sie karaanu-neŋ.

14 Mi suyaa mie ku sie da huonŋu Diilonŋ-babimuo ka hi-mi. Itienŋo-i Yesu-Kirsa gbuoya-mie tŋ baa-ma.

15 Terienŋu fanŋu-na, mi ka gbāŋ kpelle, da mi saa ji waa, nel daama baa karaanu-neŋ.

16 Na saa da, inŋ waanŋ Itienŋo-i Yesu-Kirsa jommanŋ-maama-i baa u fŋŋgūo maama manŋ baa-na, ku saa ce ŋaa i karaa i huoyasanga de! I saa kar i huoyasanga, mie ferε-i i daa u bōboima-i nuo baa i yufelle.

17 I To-i Diilonŋo yaa hāa-yo bōboima famma-i. U tŋyāa dii u yuntesŋni-na doro-i-na aa fara cira: «Mi Biεŋo yaa daayo-i, u maama sa suo aa dōlnu-mie. U yaa fŋeŋ mi huonŋa-i.*»

18 Unŋ taa u piye mafamma-i, mie ferε-i i waa u tānunŋu-na baa Yesu-i a nu un piyenŋ.

19 Ku i cie i fununŋ haa i nanŋa-i *Diilopōpuorbiemba nelma-na. Maa dii ŋaa fitnuo ta ma ce cecerma kukulmanŋ yeŋ terni manŋ nuo-i. Ma ce kufanŋu-i ta ma cie cicānjāale-i. Huonŋu fanŋu yaa nuo-i cuomōele† ka hel a kaala weima-i hiere na hōmmu-na. Terienŋu fanŋu-na, taa na ne-ma torro.

20 Mamanŋ yunŋu, na saaya na suo wuo nelieŋ nuonŋo-i ŋ yundaanŋu-i, ŋ sie gbāa hielnu Diilopōpuorbiembanŋ nyegāanŋ mamanŋ Diilonŋ-nelma-na.‡

21 Na saa da, Diilopōpuorunŋu nanŋu saa jo nelbilonŋ-jomma-i dede, *Diilonŋ-Yalle'i diyaa-kunŋ ba nunni-na.

2*Sulma haraa bamanŋ cie ba ferε Diilopōpuorbiemba (Yuda 4-13)*

1 Nuomba nanŋ cie ba ferε *Diilopōpuorbiemba dumaa *Isirahel-baamba hōlma-na, ma temma ka bi ce namaa hōlma-na. Ba ka jo baa coima nanŋ temma ji ta ba tāal-na. Kutaamba ka cŋina Itienŋo-i, ŋ sie suo wuo u yaa sāa ba yunni-i. A ce dumaanŋo-na ba sie gbāŋ aa kōsuonŋ ba ferε.

2 Nuomba bōi ka cu ba huonŋ-nu ba bŋŋwosŋni-na. Ba ka ce ninsoŋ-hūmelle yerε bŋena.

3 Gbeinŋ-nyulmu ka ce coikartaanŋ daaba kar ba huoyasammu baa-na a hūu na nagāŋ-niini-i. ŋga kumanŋ ka haa-bei, ku suyaa tŋ jŋna; ba kōsuomanŋ-yinni saa maa.

4 Na saa da, halle *dōrpōpuorbiemba manŋ naa cālāa ku huonŋu-na, Diilonŋo saa yanŋ-ba; u vaa-ba dii-ba fobabalaanŋu-na dii kukulma-na a jŋna tuo cie gēŋeryiinŋu-i.

5 U saa bi yanŋ yiinataamba-i, baa naa silaa balanŋ baa-yo cor. U dāa hūmma wuo-ba hiere aa ji yanŋ *Nowe yaa yonŋ baa nuomba niehāi baa-yo*. Nowe taa u hel u wanŋ viisŋniinŋ-maama-i baa-ba, ŋga molo saa ji hūu-ma.

* 1:17 Nieŋ Matie sebe-i na 17.1-5; Marke sebe-i na 9.2-7; Like sebe-i na 9.28-35. † 1:19 Cuomōele-i: Ba gbε Yesu yaa-i. Nieŋ Amp. 22.16. ‡ 1:20 Girekimma-na terieŋ daaku gbāa bi nu nunŋ daama-i:

«Diilopōpuorbiembanŋ nyegāanŋ mamanŋ hiere, nelieŋ huoyasanga sl.» * 2:5 Nowe: Nieŋ u kŋŋu-i Miwaanŋo jŋnammanŋ-sebe-i-na (Genèse) 6.1-7.24.

6 Diilonŋo bi p̄aa Sod̄omutaamba-i baa Gom̄ortaamba-i ba āmbabalma sullu-i; u kukulli nil̄eiŋ daaya-i a piḡaaŋ bub̄olaamba-i m̄amaŋ ka da-ba.†

7 N̄ga u kuraa L̄oti-i. Fūo waa nelf̄eifeiŋo ba h̄olma-na. Baa naa silaa mul̄leŋ-ŋo baa ba b̄iŋwos̄inn̄iŋ-maacem̄ma-i.‡

8 Uŋ waa nelf̄eifeiŋo dumaan̄o-na aa waa ba h̄olma-na tūo da ba cilūo-i aa tūo nu na pīiyuo-i yinni maŋ jon̄, ku tāa ku jaŋ-yo ku cor.

9 Na saa da, Itien̄o sūo uŋ ka hiel nel̄viimba-i dumaa mul̄lema-na aa f̄e nel̄babalaamba-i j̄ina tūo cie ḡeŋgeryiŋgu dūo ji piḡaaŋ-ba u j̄aȳamma-i.

10 Kakarkuon̄-maacem̄maŋ d̄olnuŋ bamaŋ ba ta ba ce-ma aa ba sa k̄aŋ Itien̄o-i, u ka gbo kak̄alle-i bafamba yunni-na.

Coikartaamba maŋ wūo bafamba h̄aal̄a nūomba-i Diilon̄-nelma, bombolma sa sūo aa d̄olnu-bei, aa ba yammu sa sūo aa gb̄aŋ; ba tuora d̄orniembra-i halle ba sa k̄aal̄a.

11 A ne da d̄or̄p̄or̄biembra maŋ d̄or̄p̄or̄biembra, ba f̄oŋḡūo j̄leŋya coikartaan̄ daaba wuon̄o-i, aa ba tiraa hi yaŋ-ba; ŋga ba sa waŋ d̄orniembra yebabalalle baa Diilon̄o-i.

12 N̄ga coikartaan̄ daaba sa c̄e, ba ce ba weima-i ba yuŋ-nu ŋaa b̄imbaamba. Baŋ'a ba sa sūo m̄amaŋ, ba diyaa luŋgu ma yaa nūo-i. Ba ka ko-ba ŋaa baŋ koŋ b̄imbaamba dumaa. Na suyaa wūo b̄imbaamba gb̄le baa komma yaa yoŋ.

13 Baŋ cie āmbabalma maŋ, ma s̄olaŋgu ka suu-bei. Til̄as̄inn̄iŋ-maacem̄ma sa sūo aa d̄olnu-bei, halle b̄ahulaan̄gu-na ba ce-ma. Da ba waa baa-na na ponsanni-na, coikarre d̄olnu-bei ŋaa bige-i! A ce dumaan̄o-na ku b̄iena na yerre-i aa ta ku ce-na senserre.

14 Ba sa da cieŋo baa ba yufelle aa cor-o, aa ba sa ye āmbabalma cem̄ma-na. Bamaŋ saa naŋ kaas̄inni Diilon̄-h̄umelle-na ba hi ba yaa-i ba t̄aal-ba. Gbein̄-maama yuu ba h̄ommu-i cor. Diilon̄o waasaan̄-ba.

15 Ba naana h̄umefafalle-i aa cu Bos̄r bieŋo-i Balamu huon̄-nu. Balamu naa ce u fer̄e Diilon̄or̄p̄or̄bilon̄o. Huhurman̄-gbein̄ja damma taa ma d̄olnu-yuo ŋaa bige-i!

16 N̄ga uŋ'a naa yagar Diilon̄o nuŋgu-i aa tūo taara kumaŋ, u daa-ku: Kak̄umūo'i pīiye baa-yo p̄aŋ ce u nanna u mimins̄inni-i.§

17 Coikartaan̄ daaba dii ŋaa h̄unfonni maŋ kuolaa; baa dii ŋaa diilon̄o maŋ biili aa cor baa fafal̄mu. Diilon̄o tigiin̄ kukulberre nande'i tūo cie-ba ba da ba ka t̄ena.

18 Bombolman̄-āndenni sa sūo aa d̄olnu-bei, a ne da nuŋgu bi si dii ba nelma-na. Ba ce ma yaa-i ba t̄aal bamaŋ naana h̄umebabalalle-i felem̄ma-i wūo ba ta ba ce b̄iŋwos̄inni bafamba tem̄ma-i.

19 Ba waan̄-ma kuola-mei baa-ba wūo da ba sie ba nuŋgu-i ba ka waa ba fer̄eŋ nūo; a ne da bafamba fer̄e-i baa si dii ba fer̄eŋ nūo. Ba kus̄uŋ-maama cie-ba ŋaa koraamba. Ma ka wuo-ba. Na saa da, nel̄eiŋo nel̄eiŋo, dūo yaŋ b̄iŋk̄uŋ-maama ta yaan̄ga yūo, ku b̄iŋk̄uŋgu ce-yo ŋaa ku k̄oriŋo!

20 Bamaŋ suyaa Itien̄o-i Yesu-Kirsa-i, bamaŋ suyaa koŋkortien̄o-i a kor nel̄biliembra āmbabalma cem̄ma-na, da ba ji tiraa yaŋ ma ta yaan̄ga bei, ku miḡaaŋ balaŋ-bei a yaŋ d̄lel̄a-k̄uŋgu-i.

21 Kūo ba saa naa sūo h̄umefafalle-i, kuu naa būo-bei yaŋ suyaa-de aa yagar Diilon̄o nuŋ-āndaan̄gu-i.

22 B̄incūamba cīera wūo: «Juoro sa ta yaŋ u wuosaan̄gu», aa «Per̄ieŋ dūo tūo hel h̄uncelle-na u tūo suur k̄p̄ok̄p̄ot̄uŋgu-na.» Ku yaa ŋaa bafamba k̄uŋgu-i.

† 2:6 Nier̄ Miwaan̄o j̄namman̄-sebe-i-na (Gen̄e) 19.24. ‡ 2:7 Nier̄ Miwaan̄o j̄namman̄-sebe-i-na (Gen̄e) 19.1-16. § 2:16 Nier̄ K̄amman̄-sebe-i-na (Nombres) 22.4-35.

3

Itienjo ka bir jo

¹ Mi jēnaañ namaa, mi nyegāañ sebe nanjo há-na cor tɪ, háallŋ-wuonjo yaa daayo-i. Ba hái-i-na hiere, mi tirii nelma bɔi baa-na da mi kāyá-nei na ta na jɔgɔwɔŋ ɔnjɔɔfafaama.

²*Diilopɔpuɔrbiembanj waanj mamanej cor yiinaa-i-na, yaanj ma ta ma tɛnu-nei a naara Itienjo nuŋ-ɔndaanŋu-i. U yaa konjortienjo-i. U *pɔpuɔrbiemba yaa hii-na baa u nuŋ-ɔndaanŋu-i.

³ Kumanj yunŋu, na saaya na suɔ wuɔ yiperieni-na, nuɔmba namba ka sire ta ba ce ba kuudɔlnunŋu yonj. Ba ka ta ba nyɛ-na

⁴ aa ta ba piiye wuɔ: «Na Yesu paa nunŋu wuɔ u ka bir jo, u cie bige-i aa duɔ jo? I bɪncuɔmbanj kuu ji hi baa nyunŋo, weima dii ma temma-i ŋaa manj waa dumaa dii ku domma-na; ma saa bibirre.»

⁵ Bamanj piiyenj dumaanjo-na, ba yaanj ma karaanu-bei wuɔ Diilonjo cie u nuŋ-ɔndaanŋu yonj a hiel dɔrɔ-i baa hɛma-i. Ba yaanj ma karaanu-bei wuɔ u hielaa hɛma-i hũmma yaa nuɔ-i aa tigiinj-ma terduɔŋ-nu hũmma huɔŋga-na*.

⁶ U bi cie hũnduɔŋ daama yaa-i a kɔsuɔŋ yiinataamba-i *Nowe bāanŋu-na†.

⁷ Aa inj danj hɛma manj daama-i baa dɔrɔ manj daayo-i, Diilonj nuŋ-ɔndaduɔŋ daaku yaa bilaaya-nie jɪna ta ku cie dāamu-i gɛŋgeryiinŋu-na. Yiinŋu fanŋu-na, bamanj sa kāalāayāŋ Diilonjo-i, u ka kɔsuɔŋ-ba.

⁸ Ŋga mi jēnaañ namaa, nelma diei dii na saa saaya na yanj ma karaanu-nei: Na saaya na suɔ wuɔ Itienjo wulaa, yiinŋu diei dii ŋaa bienj nuɔsiba ndii, aa bienj nuɔsiba ndii dii ŋaa yiinŋu diei‡.

⁹ Itienjo sa fɛrɛ baa u nupálle temma-i ŋaa banambanj jɔguɔŋ-ma dumaa. Ŋga namaa maama yaa cie u kũna u huɔŋga-i; u sa taara molo ji kɔsuɔŋ u fɛrɛ; u taara nelienjo nelienjo u ne u cɪɔbabalanjo-i aa yanj-yo.

¹⁰ Na saa da, Itienjo jommanj-yiinŋu ka tugol nuɔmba-i ŋaa cuoyuo unj tugol dumaa. Yiinŋu fanj da ku ji hi, ijiebabalanni nanj temma ka ce aa dɔrɔ pāŋ balla. Dāamu ka hál cɛinjo-i baa bāanŋu-i baa mɔɛŋa-i hiere, aa hɛma-i baa bɪmbɪnni manj dii ma dɔrɔ-i-na hiere, ni ka caa.

¹¹ Nimanj daani-i hiere ninj yɛŋ da ni caa, namaa ciluɔ saaya u waa nie? U saaya u fa ŋaa Diilonj unj taaranj u fa dumaa aa na vaa na fɛrɛ baa Diilonj-maama-i

¹² na ta na cie Diilonj unj diyaa yiinŋu manj, aa na gbāŋ ku hi donduo. Yiinŋu fanŋu-na, dɔrɔ ka bel dāamu caa, aa cɛinjo ka hál baa bāanŋu-i baa mɔɛŋa-i hiere!

¹³ Ŋga miɛŋo-i, Diilonj unj paa nunŋu-i baa-ye wuɔ u ka hiel dɔrfɛɛɛŋo baa hɛfɛɛɛmma há-ye; i cie ni yaa-i. Balaanŋu sie waa terienŋu-na.

¹⁴ Terienŋu fanŋu-na, mi jēnaañ namaa, inj yɛŋ tie cie yiinŋu fanŋu-i, gbāanŋ kɔpelle Diilonjo baa ji da balaanŋu nei, u baa ji da cālmuo nei, ku yaa na huleinja sie ta a tie baa-yo.

¹⁵ Na saaya na suɔ wuɔ Itienjo vaayamma kor nuɔmba ŋaa i jɪɛŋo-i Polŋ bi nyegāañ-ma dumaa há-na. Diilonjo yaa diyaa-ma u nunŋu-na.

¹⁶ Pol waanj nel daama-i u sebebbaa-ba-na hiere. Nelma namaa dii u sebebbaa-ba-na ma suɔma dii kɔpelle. A ce dumaanjo-na, bamanj sa suyaanj

* **3:5** Nienj Miwaanjo jɪnammanj-sebe-i-na (Genèse) 1.6-9. † **3:6** Nienj Miwaanjo jɪnammanj-sebe-i-na (Genèse) 7.11. ‡ **3:8** Nienj Gbɛliemanj-nalāanŋu-na (Psaume) 90.4.

Diilon-nelma-i ká yaan-na aa ba saa tiraa nan kaasŋni u hümelle-na, ba miel-ma. Kutaamba bí miel Diilon-nelma-i hiera ma kungu-na dumei. Ba kósuon ba feré'i dumaanŋo-na.

¹⁷ Mi jēnaan namaa, namaa fuo mi gbuoya-nei ti baa nel daama-i. Bilaan na feré nelbabalaan daaba baa ji pira-nei a ce nan daa munyierafafammu man, mu korra-nei.

¹⁸ Itienŋo-i Yesu-Kirsa cie hujarre yié, yaan aa na ta na nan kaasŋni u huonŋu-na, aa na ta na bi hāalā na su-yo na ká. U yaa konkortienŋo-i, jaalunŋu gbé baa u yaa-i fiefie-i-na baa hōnni-na hiera. Ma cie.

Nsáan nyegáan sebedieláño man Nelmuyamma

Nuomba namba naa ji sire ta ba guɔl Diilon-dün-baamba gbeini-i wuɔ Diilon-Bienjo sie gbáa jo ji hon nelbilon temma; aa tiraa cira Diilon un paa nungu-i wuɔ u ka saan *Korjortienjo man, u'i sí Yesu-i, aa cor ta ba ce kuubabalaanngu-i ba kã. Nsáan daa-ma dumaanjo-na, u nyegên sebe daayo-i há Diilon-dün-baamba-i wuɔ ba bel ba fere kutaamba-na. U waan-ma kaala-mei u sebe-i-na wuɔ Yesu yaa Diilon-Bienjo-i aa u juɔ ji hon nelbilon temma. U waan-ma baa-ye wuɔ: Nelnyulmu tienjo yaa Diilonjo-i. Aa cira Diilonjo dii ñaa gbagbaama hiere; kukubelle diei dii si dii-yuɔ. A ce dumaanjo-na in yen Diilon-bisáñ mie, ku saaya i hiel i nanja ambabalma-na aa ku saaya i tie dɔl banamba-i a pigáan wuɔ i dɔl Diilonjo-i.

Cicëlman-nelma

1 Uman* waa dii ku domma-na, i daa-yo baa i yufienja-i aa ne-yo aa nu u nelma-i baa i túnni-i aa yiéya-yuɔ baa i nammu-i. Kufanngu tienjo yaa cicëlman-nelma-i. I wan fuɔ maama yaa baa-na.

2 Cicëlmantienjo caraaya i da-yo aa tie wan u maama. U waa baa Diilonjo, fiefie-i-na u caraaya i da-yo. I cie cicëlma man sa tñen dede-i ma wataan mie a tie wan-ma baa-na.

3 In daa manan aa nu manan, i bi wan-ma baa namaanjo-i i die gbáa ce baaduñ mie i To-i Diilonjo horre-na. In yen horre man nuɔ-i baa Diilonjo-i, ii dii di yaa nuɔ-i baa u Bienjo-i Yesu-Kirsa-i.

4 Da na da i nyegên nel daama-i die há-na, i taara i hieronjo-i i hõmmu fẽ gbarnu.

Diilonjo yaa gbagbaama-i

5 In nuɔ manan Yesu-Kirsa nungu-na aa tie wan-ma baa-na, ma yaa daama: Diilonjo dii ñaa gbagbaama; kukubelle diei dii si dii-yuɔ.

6 Die cira ii dii u horre-na, aa tie ce kukulman-maacemma-i, i cie coikartaan mie, i saa cu ninsonjo huon-nu.

7 Nga die tie ce i weima-i hiere gbagbaama-na ñaa Diilo fuɔ fere un kuon dumaa, i ka waa horre-na baa i-naa aa u Bienjo-i Yesu tãmma ka ta ma pir i ambabalma-i hiere ma halan-ma yié.

8 Die cira ambabalmanciraan mie sí, i tãal i fere; aa i naana ninsonjo hũmelle-i.

9 Nga die sie i cãlmuɔ-i Diilonjo yaanga-na u ka ce jande yié aa pir i ambabalma-i hiere halan-ma yié. U faa, u sa wan nelma aa ji bir baa huon-ãndaanngu.

10 Diilon wuɔ nuomba-i hiere ba cãlãa; die cira i saa cãl, kuu dii ñaa i cie Diilonjo-i coikartienjo, ku pigáan wuɔ u nelma si dii i hõmmu-na.

2

1 Mi bisáñ namaa, mi sa taara na ta na ce kuubabalaanngu-i ku'i cie na da mi nyegên nel daama-i da mi há-na. Nga uman duɔ pira ce kuubabalaanngu-i,

* 1:1 U gbẽ Yesu-Kirsa yaa-i.

kakáyatięno dii baa-ye i To caańgu-na; u yaa Yesu-Kirsa-i, u yaa Nelviıńo-i, u saa cál dede.

² U yaa paa u fere tammań-kıń temma a pir i ambabalma-i halań-ma i yunni-na. Aa mie sı yonj; u paa u fere duo bi pir nelbiliemba-i hiere ba ambabalma-i.

³ Die tie nu Diilonjo nuń-ńandaańgu-i, ku yaa i gbáa cira i su-ıyo.

⁴ Umanj duo puur u nuńgu-i cira: «Mi suo Diilonjo-i» aa kutienjo sa nu u nuń-ńandaańgu-i, u kar coima, u sa suo Diilonjo-i aa u naana ninsońo hümelle-i.

⁵ Nğa umanj nuoń Diilonjo nuńgu-i, Diilonj-nelnyulmu hii mu fuońgu-i fuo huońga yaa nuo-i kelkel. Die tie nu Diilonjo nuńgu-i, ku yaa i gbáa cira ii dii u horre-na.

⁶ Umanj duo cira fuo dii Diilonjo horre-na, kutienjo saaya u bie Yesu maama-i.

Dodoluj-maama

⁷ Mi jėnaań namaa, miń nyegėń nelma mań da mi hā-na daama-i, maafelemma sı; maacolomma. Na nuo-ma dii ku domma-na. Nel daama-i na nuo-ma cor tı wuo na saaya na ta na dol na-na.*

⁸ Mi gbáa bi cira maafelemma. Ma da *Kirsa wuosaańgu-na aa bi da namaa wuosaańgu-na. Na saa da! Kukulma duoń ta ma ta aa terienjo ta ku kaala baa gbagbaamań-kerre-i.

⁹ Umanj duo cira fuo dii gbagbaama-na aa tuo bigaań u natobińo-i, kutienjo dii kukulma-na yogo.

¹⁰ Umanj u natobińo maama dolnu-yuo, u yaa dii gbagbaama-na. Uń yenj gbagbaama-na dumańo-na, u sie gbáa pira.

¹¹ Nğa umanj duo bigaań u natobińo-i, uu dii kukulma-na. Kukulma yirii-yo a ce u tuo wuo u sa suo uń káń kusuoń-nu.

¹² Mi bisáńj namaa, Yesu-Kirsa maama-na na ambabalma hurii halań, ku'i cie mi ta mi nyegėń sebe daayo-i da mi hā-na.

¹³ Bıncuońj namaa, nań suyaa umanj waa dii ku domma-na, ku'i cie mi ta mi nyegėń sebe daayo-i da mi hā-na. Naacienj namaa, nań yaraa *Bigaarąńo-i, ku'i cie mi ta mi nyegėń sebe daayo-i da mi hā-na.

¹⁴ Bisáńj namaa, nań suyaa i To-i, ku'i cie mi ta mi nyegėń sebe daayo-i da mi hā-na. Bıncuońj namaa, nań suyaa umanj waa dii ku domma-na, ku'i cie mi ta mi nyegėń sebe daayo-i da mi hā-na. Naacienj namaa, na gbáń, ku'i cie mi ta mi nyegėń sebe daayo-i da mi hā-na. Diilonj-nelma dii na hõmmu-na aa na yaraa Bigaarąńo-i.

¹⁵ Terienjo fańgu-na, baa na fer miwaanjo-i baa u balańgu-i. Da na fer-o, i To maama sie gbáa ta ma dolnu-nei.

¹⁶ Na saa da, kumań balań miwaanj daayo-na: Nuomba gbar ba nyaanu ba kusıńj-maama, ba ce cıńcaaya aa tiraa ta ba ce bombolma baa ba nagąń-niini-i. Mafamma-i daama-i hiere Diilonj-maama sı, nelbilienj-huoıya-maama.

¹⁷ Miwaanjo tı u ká baa u balańgu-i hiere, nğa umanj cıńj Diilonjo huońga-i, kutienjo dii gbula; u sa ji ká terienjo.

Kirsa bigaarąmba maama

¹⁸ Mi bisáńj namaa, miwaanjo tımmań-huońgu hii tı. Ma sı ma waan baa-na wuo *Kirsa bigaarąńo ka jo ke? Ku yaa daaku fiefie-i-na nuomba boi bigaań Kirsa-i i hõlma-na. Ku pigaań wuo miwaanjo tımmań-huońgu hii tı.

* 2:7 Nień Nsáa sebe-i-na 13.34.

19 Kutaamba waa baa miεmei aa ji bir i huorj-nu. Kuɔ baa naa waa mie baamba kelkel, baa naa saa bir. Nga mafamma cie i die suɔ wuɔ ba hierorj-o-na, molo saa waa mie wuorj.

20 Kirsa háa namaarj-o-i *Diilorj-Yalle-i, a ce dumaarj-o-na na hierorj-o-i, na suɔ ninsoj-o-i.

21 Ku saa ce njaa na sa suɔ ninsoj-o-i ku'i cie mi ta mi nyegēñ seβε daayo-i da mi há-na de! Na suɔ-yo ku'i cie mi ta mi nyegēñ-yo; aa na bi suyaa wuɔ coima-i baa ninsoj-o-i ni sa gbo.

22 Umanj duɔ cira: «Diilorj uñ pāa nuñgu-i wuɔ u ka saarj *Konkortienj manj u'i sí Yesu-i» ba bi kufanj tuenjo yaa coikartienj-o-i. U yaa Kirsa bigaarānj-o-i. U ciinaana i To-i Diilorj-o-i baa u Biernj-o-i Yesu-i hiere.

23 Umanj duɔ ciina Bepolj-o-i, kuu dii njaa u ciinaana Tuorj yaa-i; aa umanj duɔ sie Bepolj-o-i, kuu dii njaa u bi siyaa Tuorj yaa-i.

24 Terienjgu fanju-na, barj waarj mamarj baa-na dii ku domma-na, yaarj ma tle na hōmmu-na. Narj nuɔ mamarj ku domma-na, da na yarj ma tle na hōmmu-na, na ka tle i To horre-na baa u Biernj-o-i hiere.

25 Uñ pāa nuñgu manj baa-ye, ku yaa daaku: Wuɔ u ka há-ye cicēlma manj sa tleñ dede-i.

26 Bamarj taaraayan ba pira-nei, ba yaa cie mi ji ta mi nyegēñ nel daama-i da mi há-na.

27 Namaa fuɔ, Kirsa háa-na Diilorj-Yalle-i, dii dii na hōmmu-na. Di pigāarj-na weima-i hiere. Aa diñ pigāarj-na mamarj coima sí; ninsoj yaa-i. Terienjgu fanju-na, na taara pigāatienj nanjo da na ce bige-i baa-yo? Nyaarāarj Kirsa-i-na njaa Diilorj-Yallenj waarj-ma baa-na dumaa.

28 Mi bisālñ namaa, nyaarāarj Kirsa-i-na, ku yaa duɔ ji tuɔ jo yiñgu manj nuɔ-i korma sie da-ye baa-yo, aa i yammu sie bi ture u yaarjga-na.

29 Na suyaa wuɔ Kirsa-i nelviñjo. Terienjgu fanju-na, na saaya na bi suɔ wuɔ umanj duɔ tuɔ ce ānviima-i Diilorj-bilorj.

3

Ba suɔ Diilorj-bisālmba-i nie?

1 Nieñ i To-i Diilorj uñ dōlaa-ye dumaa! Ku cie u tuɔ bi-ye u bisālñ mie! Ninsie ninsie, u bisālñ mie. Nga nelbiliembar'a ba saa suɔ Diilorj-o-i, ba saa suɔ wuɔ u bisālmba'i mieñjo-i.

2 Mi jēnaarj namaa, nyuñjo-i-na, ii dii Diilorj-bisālñ mie, njaa inj ka waa dumaa jebi bislñuɔ-i-na, i saa suɔ ku yaa yogo. Inj suyaa ma diei maama manj, ma yaa daama: *Kirsa duɔ ji jo, uñ yēñ dumaa, i ka bi da-yo dumēi; aa uñ yēñ dumaa, i ka bi waa dumēi.

3 Bamarj haa ba nangarj Kirsa-i-na aa tlena kufanj tlenamma-i, ba hielaa ba nangarj āmbabalma-na da ba gbārj ce nelfafaamba Kirsa temma-i.

4 Āmbabalma yaa a maar Diilorj nuñgu-i. Terienjgu fanju-na, umanj duɔ tuɔ ce āmbabalma-i, kutienj maar Diilorj nuñgu yaa dumaarj-o-na.

5 Na suyaa wuɔ Yesu-Kirsa juɔ hēma-na duɔ ji pir āmbabalma. Fuɔ-i āmbabalmarj-huorjga si dii-yuɔ.

6 A ce dumaarj-o-na, umanj duɔ nyaar-yuɔ, nj da kutienj yaarj āmbabalma-i. Nga umanj duɔ cor tuɔ ce āmbabalma-i, nj suɔ kerre kutienj sa suɔ-yo aa u saa da-yo dede.

7 Mi bisālñ namaa, baa na yarj ba pira-nei baa viislnnñ-kūñgu-i. Umanj ciēñ kuuviñgu-i u yaa nelviñjo-i a bie Yesu-Kirsa maama-i.

⁸ Nḡa umañ duo tuo ce ámbabalma-i, kutienjo dii baa *Sitáni. Na saa da, Sitáni duonj baa ámbabalma cemma-i dii ku domma-na. Diilonj-Bienjo jommarj-yunḡu-i híema-na, u juo duo ji bíena Sitáni maacemma.

⁹ Umanj duo ce Diilonj-bilonjo, Diilonjo támma'i dii-yuo, a ce dumaanjo-na ḡ da u yaan ámbabalma cemma-i. Unj cie Diilonj-bilonjo, u ce nie gbáa cor tuo ce ámbabalma-i?

¹⁰ Banj suo Diilonj-bisálmba-i dumaa ba bo-ba Sitáni-baamba-na ku yaa daaku: Umanj sa cienj kuuvuḡu-i baa umanj sa dolaanj u natobimba-i, ba hái-i-na hiere Diilonj-bisálmba sí, Sitáni-baamba.

Nin saaya ḡ dól ḡ natobinjo-i dumaa

¹¹ Ma waanj baa-na dii ku domma-na wuo: «I saaya i tie dól i-naa.»*

¹² Molo baa suur Kayine gboluonḡu-na; fuo waa *Sitáni-nolḡo ku'i cie u ko u háanjo-i. Kayine maacemma naa balan aa u háanjo maama cer fa, ku'i cie u bigaan-jo aa ko-yo.†

¹³ Tobinj namaa, terienḡu fanḡu-na, nelbilienj da ba bigaan-na, baa na yanj ku ce-na gberε.

¹⁴ Mie i suyaa wuo i hilaa kuliinj-húmelle-na a bie cicélmánj-húmelle. I natobimba maamanj dolnuḡ-yie, ku'i cie i suo mafamma-i. Umanj sa taaraayanj da u natobinjo-i baa u yufelle, kutienjo dii kuliinj-húmelle-na yogo.

¹⁵ Umanj duo bigaanj u natobinjo-i, kutienjo saa baa nelkoronjo. Aa ma sí na suyaa wuo nelkoronjo-i baa cicélmánj sa tlenj dede-i ba maaya ba-naa ke?

¹⁶ Yesu-Kirsa juo ji ku i maama-na ku yaa cie i suo nelienj nuo nin saaya ḡ dól ḡ natobinjo-i dumaa. Mie ferε-i i bi saaya i húu-ma ku i natobimba maama-na.

¹⁷ Da ku waa baa nuo aa ḡ da ḡ natobinjo-i mulíema-na aa yagar wuo ḡ sie káyá-yuo, nanj ka bel-ma nie cira Diilonj-nelnyulmu temma dii nuo-na?

¹⁸ Mi bisálnj namaa, baa na yanj i tie dól i-naa i nunninj yonj; yaanj ku ta ku da i ciluo-i-na wuo i dól i-naa kelkel.

¹⁹ Die tie dól i natobimba-i, ku yaa pigaanj wuo i cuu ninsonjo huonj-nu aa i huleinja sie ta a tie baa Diilonjo-i.

²⁰ Diilonjo suo weima-i hiere; halle i honj da mu fie'a mu sa húu-ma, baa na yanj ku ce-ye bínkúnḡu. Diilonj unj suo amanj, ma maaraa mie hõmmu-i.

²¹ Aa mi jēnaanj namaa, da kuo i hõmmu húyáa-ma, terienḡu fanḡu-na i gbáa da holle yiera Diilonjo yaanḡa-na a cārā aa u há-ye.

²² Inj nuḡ u nuḡ-āndaanḡu-i aa tie ce u huonḡa-i, ku'i cie die cārā kumanj u há-ye baa-ku.

²³ U nuḡ-āndaanḡu yaa daaku: Wuo i húu u Bienjo-i Yesu-Kirsa maama-i aa i tie dól i-naa ḡaa Kirsanj taaranj-kuo dumaa i wulaa.‡

²⁴ Umanj nuonj Diilonjo nuḡ-āndaanḡu-i, kutienjo dii baa Diilonjo-i aa Diilonjo bi waa baa kutienjo-i. Diilonj unj háa-ye u *Yalle manj, di yaa pigaanj wuo uu dii baa-ye.

4

Ba suo Diilonj-Yalle maacemma-i nie?

¹ Mi jēnaanj namaa, bilaanj na ferε. Na saa da, bamanj karaanj coima-i wuo bafamba *Diilopõpuõrbiemba, ba gbuyaa terni-i hiere. A ce dumaanjo-na umanj duo cira fuo ce u weima-i baa *Diilonj-Yalle fõḡḡu, baa na pānj na cu

* 3:11 Nicḡ Nsáa sebe-i-na 13.34. † 3:12 **Kayine:** Nicḡ u kúnḡu-i Míwaanjo jīnammanj-sebe-i-na (Genèse) 4.1-8. ‡ 3:23 Nicḡ Nsáa sebe-i-na 13.34; 15.12,17.

kutienɔ huonɔ-nu. Cienɔ-yon na ne igɛna, da kuɔ Diilonɔ-Yalle yaa kelkel, na ka suɔ.

² Na gbáa suɔ Diilonɔ-Yallentienɔ-i dumaa ku yaa daaku: Umanɔ duɔ tuɔ piye wuɔ Yesu-Kirsa juɔ ji hon nelbilon temma, kufanɔgu tienɔ yaa Diilonɔ-Yalle diiyuɔ.

³ Nga umanɔ duɔ yagar mafamma-i, kutienɔ-i Diilonɔ-wuonɔ sí, *Kirsa bigáarɛnɔ. Na nuɔ fuɔ maama yaa wuɔ u ka jo, u juɔ tí.

⁴ Nga mi bisálɛ namaa, namaanɔ-i Diilonɔ-baanɔ namaa. Diilonɔ un hãa namaanɔ-i fɛnɔgũ man, u maaraa *Sitánin hãa nelbilibamba-i fɛnɔgũ man, a ce dumaanɔ-na, na maama yaraa coikartaan daaba-i.

⁵ Bafamba-i bande ku taamba; ba piye bande ku tímma. Aa bande ku taamba'i nuɔn ba nelma-i.

⁶ A ne da miɛnɔ-i Diilonɔ-baanɔ miɛ. Umanɔ duɔ tuɔ suɔ Diilonɔ-i n da u nu i nelma-i. Nga umanɔ duɔ Diilonɔ-wuonɔ sí, n da kutienɔ sa nu i nelma-i. I suɔ ninsontienɔ-i dumei a bɔ-yo coikartienɔ-na.

Nelnyulmu tienɔ yaa Diilonɔ-i

⁷ Mi jɛnaanɔ namaa, nelnyulmu hel Diilonɔ-na, a ce dumaanɔ-na yaan i tie dɔl i-naa. Umanɔ duɔ tuɔ dɔl banamba-i, kutienɔ-i Diilonɔ-bilonɔ; ku yunɔgu yaa wuɔ u suɔ Diilonɔ-i.

⁸ Nelnyulmu tienɔ yaa Diilonɔ-i. Umanɔ duɔ u sa dɔl u nabaamba-i, kutienɔ sa suɔ Diilonɔ-i.

⁹ Diilonɔ un pigáanɔ-ye u nelnyulmu-i dumaa ku yaa daaku: U saan u Bɛduɔla jo hɛma-na a ji há-ye baa ninonɔ-cicɛlma-i.

¹⁰ Nelnyul daamu-i, ku saa ce nãa miɛmei dɔlaa Diilonɔ-i de! Nga u yaa dɔlaa-ye aa saan u Biɛnɔ jo ji ce u fɛrɛ tãmanɔ-kũngu a pir i ámbabalma-i halanɔ-ma i yunni-na.

¹¹ Mi jɛnaanɔ namaa, da kuɔ Diilonɔ dɔlaa-ye dɔl daama temma-i, miɛ fɛrɛ-i i bi saaya i dɔl i-naa.

¹² Molon yufelle saa haa Diilonɔ-na dede, nãa die tie dɔl i-naa, u ka waa baa-ye aa u nelnyulmu ka hi mu fuonɔgu-i i hõmmu-na.

¹³ Diilonɔ hãa-ye u *Yalle-i ku'i cie i suɔ wuɔ uu dii baa-ye aa i bi waa baa-yo.

¹⁴ A naara kufanɔgu-i un saan u Biɛnɔ jo hɛma-na duɔ ji kor nelbilibamba-i, miɛ i daa-yo nuɔ baa i yufelle, ku'i cie i tie wanɔ-ma.

¹⁵ Umanɔ duɔ tuɔ piye wuɔ Yesu-i Diilonɔ-Biɛnɔ; kutienɔ dii Diilonɔ horre-na aa Diilonɔ bi waa baa kutienɔ-i.

¹⁶ Aa Diilonɔ un dɔlaa-ye dumaa, i daa-ku aa i haa i nanɔga yuɔ. Nelnyulmu tienɔ yaa Diilonɔ-i. Nelnyul da mu waa umanɔ nuɔ-i, Diilonɔ dii baa kutienɔ-i aa kutienɔ bi waa Diilonɔ horre-na.

¹⁷ Nelnyul da mu hi mu fuonɔgu-i i hõmmu-na, i huleinãa siɛ ta a tie baa gɛngeryiinɔgu maama-i. In biyaa Yesu maama-i hɛma-na bande-i-na, ku'i cie i huleinãa sa tie baa-ma.

¹⁸ Nelnyul da mu waa-niɛ, n holle sa tie baa wɛima. Nelnyul da mu hi mu fuonɔgu-i niɛ, korma ta hierɛ. Diilonɔ-berru yaa juon baa korma-i. Umanɔ duɔ suɔ wuɔ Diilonɔ kaa gãn baa-yo, n da kutienɔ holle tie. Umanɔ duɔ tuɔ kãalã, n suɔ kerre Diilonɔ-nelnyulmu saa hi mu fuonɔgu-i u huonɔga-na.

¹⁹ Miɛnɔ-i, da n da i dɔl nuɔmba-i baa Diilonɔ-i hierɛ, kuu dii nãa Diilonɔ dɔlaa-ye dɛlũɔ ku'i cie.

20 Umanɔ duɔ tuɔ bigáan u natobinɔ-i aa cira fuɔ dɔl Diilonɔ-i, kutienɔ kar coima. Ninɔ danɔ umanɔ baa nɔ yufelle, da nɔ saa gbáa dɔl ufanɔ-i, nɔ ce niɛ gbáa dɔl Diilonɔ manɔ nɔ sa da-yo?

21 *Kirsanɔ háa-ye mananɔ, ma yaa daama: Umanɔ duɔ tuɔ dɔl Diilonɔ-i u saaya u bi tuɔ dɔl u natobinɔ-i.

5

Ba dɔl Diilonɔ-i niɛ?

1 Umanɔ duɔ hũu-ma wuɔ Diilonɔ unɔ saanɔ *Konkortienɔ manɔ u yaa Yesu-i, kutienɔ-i Diilonɔ-bilonɔ. Aa da nɔ ta nɔ dɔl Tuonɔ-i nɔ siɛ gbáa ni nɔ sa dɔl u bisámba-i.

2 Diɛ tiɛ dɔl Diilonɔ-i aa tiɛ nu u nun-ándaangu-i, ku yaa pigáanɔ wuɔ i dɔl u bisámba-i.

3 A dɔl Diilonɔ-i, ku yaa haku-i? Ku yaa a tiɛ ce u nun-ándaangu-i. A ne da u nun-ándaanguɔ saa kuola.

4 Ku saa kuola niɛ niɛ? Umanɔ duɔ ce Diilonɔ-bilonɔ, nɔ da u maama yaraa nelbiliemba-i. Unɔ haa u nanɔga Yesu-i-na, u hielaa u nanɔga nelbiliemba balaangu-na. Ku'i ciɛ u maama yar-ba.

5 Da ma hel bamanɔ hũyáa-ma wuɔ Yesu-i Diilonɔ-Bienɔ, hai molonɔ-i gbáa hiel u nanɔga nelbiliemba balaangu-na?

6 Yesu-Kirsa yaa juɔ hɛma-na ji *batsienɔ hũmma-na aa ce u fɛrɛ támmanɔ-kũngu. Ku saa ce nɔaa u juɔ ji batsienɔ yonɔ dɛ! U juɔ ji batsienɔ aa tiraa ce u fɛrɛ támmanɔ-kũngu. *Diilonɔ-Yalle yaa ninsonɔ tienɔ-i; di yaa pigáanɔ Yesu-Kirsa sínni-i.

7 Bimbinniɔ siɛ pigáanɔ-yenɔ u sínni-i. Bimbinniɔ siɛ niinɔ daani yaa daani:

8 Diilonɔ-Yalle, baa hũmma, a naara támma. Aa ni siɛ-i-na hiere ni pigáanɔ ánduɔma.

9 Ma sí nelbilienɔ da ba da mananɔ aa wanɔ-ma baa-ye, i hũu-ma wuɔ ninsonɔ kɛ? A ne da Diilonɔ-nelma dii baa yungu yanɔ nelbiliemba maama-i. Diilonɔ-nelma yaa hama-i? Ma yaa unɔ waanɔ mananɔ a vii u Bienɔ-i.

10 Terienɔ fangu-na, umanɔ duɔ hũu Diilonɔ-Bienɔ maama-i, Diilonɔ unɔ waanɔ mananɔ u Bienɔ kũngu-na, ma ka tɛ kutienɔ huɔnga-na. Nga umanɔ duɔ saa hũu-ma, kutienɔ ciɛ Diilonɔ-i coikartienɔ. U ciɛ-yo coikartienɔ niɛ niɛ? Diilonɔ unɔ waanɔ mananɔ u fɛrɛnɔ Bienɔ kũngu-na, kutienɔ bilaa diilonɔ-i cɛna-mɛi.

11 Diilonɔ waanɔ wuɔ niɛ u Bienɔ kũngu-na? Wuɔ u háa-ye cicɛlma manɔ, ma da u Bienɔ yaa nuɔ-i. Cicɛlma famma sa tɛ dede.

12 Umanɔ duɔ siɛ Bɛpolnɔ-i, cicɛlɔ daama dii baa kutienɔ-i; nɔga umanɔ duɔ saa siɛ Bɛpolnɔ-i, u siɛ gbáa da cicɛlɔ daama-i.

Diilonɔ sa yagar u baamba wulaa

13 Namaa nananɔ hũyáa Diilonɔ-Bienɔ maama-i, mi nyɛgɛnɔ nel daama-i da mi há namei, na da na suɔ wuɔ na daa cicɛlma manɔ sa tɛnɔ dede-i tɛi.

14 Diɛ tiɛ cǎrǎ Diilonɔ-i i huleinɔ sa tie baa-yo. I suyaa wuɔ diɛ cǎrǎ kumanɔ dɔlaanunɔ-yuɔ, u siɛ yagar.

15 A ce dumaanɔ-na, inɔ suyaa wuɔ u sa yagar i wulaa, i bi suyaa wuɔ diɛ cǎrǎ kumanɔ u ka há-ye baa-ku.

16 Da nɔ da nɔ natobinɔ ce ámbabalma, da kuɔ ámbabalma famma gbáa hur a hiel-o dáamunɔ-hũmelle-na, cǎrǎ Diilonɔ-i nɔ há-yo; Diilonɔ ka kor-o. Kufangu vii bamanɔ ba ámbabalma gbáa hur halanɔ-bɛi. Nga ámbabalma diei dii, ma siɛ

gbáa hur aa ma ká baa ma cetienjo-i dáamu-na*, mi saa cira na cārā Diilonjo-i mafamma-na.

¹⁷ Mamanj saa vii hiere, āmbabalma. Nga āmbabalma-i hiere ma sa ká baa ma cetienjo-i dáamu-na; manamma gbáa hur.

¹⁸ I suyaa wuō Diilonj-bilonjo sa ce āmbabalma, Diilonj-Bienjo dii tuō neya-yuō, a ce dumaanjo-na *Bigāarāño yufelle yuō.

¹⁹ I bi suyaa wuō miēño-i Diilonj-baanj miē, a ne da banamba-i hiere baa dii Bigāarāño nanj-na.

²⁰ I bi tiraa suō wuō Diilonj-Bienjo juō, u yaa Yesu-Kirsa-i. U juō ji ce i tiē suō ninsonj-Diilonjo-i. Ii dii baa-yo ninsonj-Diilonjo horre-na. U yaa ninsonj-Diilonjo-i. U yaa cicēlma manj sa tēñ dede-i ma tienjo-i.

²¹ Mi bisālñ namaa, bilaan na fere cuffeñ-na.

* **5:16** Umanj duō tuora *Diilonj-Yalle-i, jande ceraa u ce-yuō hlēma-na bande-i-na baa dōrō-i-na hiere. Nieñ Matie sebe-i-na 12.31.

Nsáan nyegáan sebcháallŋo man Nelmuoyamma

Nsáa nyegáan sebe daayo-i há Diilonŋ-dún-baamba namba. U bíe ba yaa wuo ciɛŋo nanŋo baa u bisálmba.

Nsáa kuye dádolun-maama'i baa-ba; wuo ba ta ba dól ba-naa; aa ba ta ba wuo ba saanu baa Diilonŋ-nelma-i. U gbuoya-bei wuo bamanŋ ciinaana Yesu-Kirsa-i, ba bel ba fere kutaamba-na.

Jaaluŋgu

¹ Ciɛŋ nuɔ, Diilonŋo yufellen hilaa nuɔni manŋ nuɔ-i, na yaatienŋo nyegɛŋ sebe daayo-i duɔ há nuɔnei baa ŋ bisálmba-i. Coima saa fa, na maama sa suɔ aa dólnu-mie. Aa na maama sa dólnu muɔ mi diei yonŋ; bamanŋ siyaa ninsonŋo-i hiere, na maama bi dólnu-bei.

² Ninsonŋo manŋ dii i hómumu-na, u yaa ciɛ na maama ta ma dólnu-yie. Ninsonŋ daayo dii i hómumu-na u sa ji ká terienŋgu.

³ I To-i Diilonŋo-i baa u Biɛŋo-i Yesu-Kirsa-i, ba ka káyá-yie aa ce hujarre yie aa fɛ i hómumu-i i die gbáa tɛ ninsonŋo hómelle-na aa tie dól i-naa.

A dól ŋ nanolŋo-i ku yaa yunŋgu

⁴ Mi nuɔ wuo ŋ bisálmba namba wuo ninsonŋo hómelle-i ŋaa i Tonŋ taaraaya-kuɔ dumaa i wulaa. Nel daama gbuu silaa fɛ mi huɔŋga-i cor.

⁵ Ciɛŋ nuɔ, miŋ taaranŋ kumanŋ ŋ wulaa fiefie-i-na, ku yaa daaku: Yaanŋ i tie dól i-naa. Ku saa ce ŋaa mi nyegɛŋ nelfɛlemma'i da mi há-ni; nelfɛlemma sí. Iŋ nuɔ mamannŋ cor dii ku domma-na, ma yaa-i.

⁶ Die tie dól i-naa, kuu dii ŋaa i ce Diilonŋo nuŋ-ándaanŋgu yaa-i. Aa Diilonŋo nuŋ-ándaanŋgu yaa haku-i? Ku yaa nanŋ nuɔ nelma manŋ dii ku domma-na wuo na saaya na ta na dól na-naa.*

Bilaanŋ na fere Kirsa bigaaraamba-na

⁷ Na saa da, coikartaamba boi wuɔra terni-na hiere ba taal nuɔmba-i. Kutaamba yagaraa-ma wuo Yesu-Kirsa juɔ ji honŋ nelbilonŋ temma. Ba bí ba yaa-i taalnuɔmbaa-ba-i. Ba yaa *Kirsa bigaaraamba-i.

⁸ Terienŋgu fanŋgu-na, bilaanŋ na fere i maacemma baa ji ce maacenŋbáŋgbálámma na hólma-na. Gbáanŋ na da ma sullu-i du kúnŋgu-na hiere.

⁹ Umanŋ duɔ yanŋ Kirsa maama-i aa tuɔ ce u denŋ-maama, kutienŋo nuŋgu si dii baa Diilonŋo-i. Nga umannŋ duɔ bel-ma nammu hái, u nuŋgu dii baa Diilonŋo-i baa u Biɛŋo-i hiere.

¹⁰ Bamanŋ yaanŋ Kirsa maama-i aa ta ba wuɔra ba wanŋ ba denŋ-maama, umannŋ duɔ ká na wulaa, baa na há-yo muntɛnammu. Halle baa na jaal-o ku jaaluŋgu.

¹¹ Umanŋ duɔ jaal-o, kutienŋo nuŋgu dii baa-yo u maacembabalamma-na.

Nelperiema

¹² Nelma boi dii mi da mi wanŋ-ma baa-na, nga mi sa taara mi nyegɛŋ-ma sebe nuɔ há-na. Diilonŋ duɔ sie, mi ka ká na wulaa. Da mi ká, meí ferɛŋ nuŋgu yaa ka wanŋ-ma baa-na, ku yaa i hómumu ka fɛ gbarnu.

* 1:6 Nieŋ Nsáa sebe-i-na 13.34; 15.12,17.

¹³ Cíeŋ nuɔ, Diilonŋo yufellenŋ hilaŋ ŋ mɔlɔ́ maŋ nuɔ-i, u bisálmba pãa-ni jaaluŋgu.

Nsáan nyegáan sebesielinjo man Nelmuoyamma

Nsáa nyegáan sebe daayo-i há Diilon-dün-baamba yaatienjo nanjo-i baa-yo; ba taa ba bí-yo Gawusi. Gawusi taa u káyá Diilon-dün-baamba-i ku'i cie Nsáa nyegēn sebe daayo-i duó jaal-o aa duó gbuya-yuó wuó u bel u fere Diyotirefu-i-na kere yaatesinni dólnu-yuó a ne da u maacemma saa fa.

Nsáa gbelaan Gawusi-i boi wuó u vii baa Diilonjo-i aa tiraa firnu u huonga-i baa Diilon-dün-baamba-i. U bi kaalaa Diilon-dün-wuonjo nanjo-i, ba taa ba bí-yo Demetursi. Nuomba taa ba bí u yefafalle-i terni-na hiere.

Nsáa pigáan-ye u sebe daayo-na wuó i baa cu nelbabalaamba huon-nu, i yan aa i tie ce ánfafamma-i báanngu-i baa isuonngu-i, ku yaa pigáan Diilon-dün-wuonjo sínni-i.

Gawusi wúsaanngu-i

¹ Gawusi, yaatienjo nyegēn sebe daayo-i duó há nuonei. Kpɔr, coima saa fa, η maama sa suó aa dólnu-mie.

² Mi cārā Diilonjo-i da η dii η nannga-i maman nuó-i ma fa η wulaa, aa η kúuma waa ma ferēn nuó ηaa nin yēn η ferēn nuó dumaa Diilon-hümelle-na.

³ Tobimba namba juó a hel na terienngu-na a jo ji tūnu-mie wuó η bilaa ninsonjo-i nammu hái aa η wuó u hümelle-i. Nel daama gbuu silaa fē mi huonga-i cor.

⁴ Da mi gbuu nu wuó mi bisálmba wuó ninsonjo hümelle-i diŋ saaya di wuó dumaa, ku yaa fleŋ mi huonga-i ku yan weima-i hiere.

⁵ Kpɔr, nin káyān tobimba-i dumaa, ku yaa pigáan wuó η wuó Diilon-hümelle-i fafamma. Halle nin fié'a η sa suó baman, η káyá-bei.

⁶ Tobimba namba juó bande-i-na aa wan-ma baa Diilon-dün-baamba-i wuó η bilaa-ba fafamma. Ta η káyá-bei dumei ηaa Diilon un taaran-kuó dumaa, ba ta ba cor baa ba hümelle-i.

⁷ Ba hilaa ba nilēiŋa-na Itienjo maacemma maama'i nuó-i, ba sa hūu blŋkūngu baman si dii Yesu horre-na ba wulaa.

⁸ Tobimba famba temma-i, i saaya i dii i nannga baa-ba a káyá-bei ninsonjo wamma-na.

Diyotirefu maama baa Demetursi

⁹ Mi nyegáan sebeyungu nanngu a há-na Diilon-dünngu-na. Nga yaatesinnin dólnuŋ Diyotirefu-i, die wan maman u sa ce-ma.

¹⁰ Da mi ká, un ceŋ kuman, mi ka wan-ku tūnu-nei: U wuóra u bíena i yireiŋa-i. Aa u saa bál mafamma-na, tobimba man da ba ká da ba ka har-yuó, u yagar. Moloŋ duó hūu-ma ba da ba har-yuó wuó hí; aa donya kutienjo-i Diilon-dünngu-na.

¹¹ Kpɔr, baa dii η gboluonngu-i nelbabalaamba maacemma-na, yan aa η cu nelfabalaamba. Uman cien ánfafamma-i, Diilon-wuonjo. Nga uman cien kuubabalaanngu-i, u sa suó Diilonjo-i.

¹² Kuman ηaa Demetursi künngu-i, nuomba-i hiere ba bí u yefafalle. Un wuó ninsonjo hümelle-i dumaa, ku pigáan wuó nelfefeinjo. Mie fere-i i bi bí u yefafalle. Aa η suyaa wuó in wan maman u künngu-na, ninsonjo yaa-i.

¹³ Nelma bōi dii mi da mi waŋ-ma baa-ni, ŋga mi sa taara mi nyεgǣŋ-ma sebe nuǎ hǎ-ni.

¹⁴ Diilonŋ duǎ siε, ku siε vaaya, i ka da i-naa; die da i-naa, i ka saa-ma.

¹⁵ Diilo kāyǎ-niε. N jēnaamba pǎa-ni jaaluŋgu. Jaal i jēnaamba maŋ dii terienŋu-na hiere ba da-ba-diei ŋ hǎ-mi.

Yudaŋ nyegāaŋ sebe maŋ Nelmuoyamma

Sebe daayo-i Yuda'i nyegāaŋ-yo. U nyaanu u-naa baa Pier sebehāaliŋo-i (Pier hāa. 2). Yuda-i baa Pier ba sa gbo baa bamaŋ waan Diilon- nelma-i baa coima-i aa ba sie bi tiraa hiel ba nanŋa biŋwosinni-na.

Yuda piye duɔ tūnu Diilon-dūŋ-baamba-i wuɔ baŋ nuɔ Diilon- nelma-i dumaa Yesu *ɔpɔuɔrbiemba wulaa, ba bel-ma dumai aa ba ta ba kāyā ba-naa Diilon-hūmelle-na.

Jaaluŋgu

¹ Muɔ Yuda, Sake hāaŋ muɔ, mi cāa Yesu-Kirsa. Muɔmei nyegāaŋ sebe daayo-i da mi hā i To-i Diilon uŋ dɔlaa bamaŋ aa fiɛl-ba jina tuɔ cie Yesu-Kirsa-i.

² Diilonɔ firnu u huɔŋga-i u tuɔ ce hujarre-nei aa u fɛ na hɔmmu-i aa yu-mu baa nelnyulmu.

Nelbabalaamba ka da-ma (Pier hāa. 2.1-17)

³ Mi jēnaaŋ namaa, Diilon uŋ kuraa-ye hiere dumaa, mi gbuu ta mi taara mi nyegēŋ ku yaa-i hā-na, ŋga sebe daayo kūŋgu cie mi naa mi yaŋ mafamma-i aa da mi nyegēŋ u yaa-i da mi dii sireiŋa nei, wuɔ na vaa na fere baa Diilon-maama-i uŋ hāa u baamba-i baa mamaŋ i diei gbula.

⁴ Na saa da, nelbabalaamba namba yagalaa suur na hɔlma-na; kutaamba sa kaałā Diilonɔ-i. Ba siire ta ba taal-na wuɔ Diilon uŋ faa, da ŋ fiɛ ta ŋ ce biŋwosinni-i u sie gāŋ baa-ni. Ba cinaana Yesu-Kirsa-i, a ne da u yaa i Yuntienɔ-i u diei yon aa tiraa waa Itienɔ. Mamaŋ ka da-ba, ma waan Diilon- nelma-na ku baaŋgu cuɔ.

⁵ Yaan mi tir nel daama-i baa-na: Ma sɪ Itien uŋ kuraa *Isirahel-baamba-i dumaa Esipi-i-na ma tlyāanu-nei ke? Aa ku huɔŋgu-na uŋ kuɔ bamaŋ saa haa ba nanŋa-i yuɔ dumaa, ma diei saa fuo-nei.

⁶ Aa *ɔɔpɔuɔrbiemba maŋ cinaana ba munyerammu-i aa ta halan ba muntermu-na, Diilonɔ bilaa-ba suuye-bei kukulma-na jina tuɔ cie gēŋgeryiŋgu-i duɔ yuu-ba. Yaan mafamma ta ma bi tɛnu-nei.

⁷ Kuuduɔŋgu yaa baa Sodɔmutaamba-i baa Gomɔrtaamba-i a naara niliŋa maŋ a kɔtōnni-na, ba taa ba galla baa ba-naa ba yaŋ-nu aa ba saa bāl-ku nelbiliemba-na yon.* Ku'i cie Diilonɔ dii bafamba-i dāamu-na ba ta ba ce sūlma-i. Dāamu fammu sa diŋ da. U diyaa-ba duɔ pigāaŋ nuɔmba-i nelma.

⁸ Mafammaŋ fiɛ ce, nelbabalaan daaba siire ta ba ce maaduɔma yaa-i. Ba pepienŋu cie ba ta ba guala ba fere, ku cie ba sa kāŋ yuntienɔ, aa tiraa ce ba ta ba tuora ɔɔpɔuɔrbiemba-i.

⁹ Ma sɪ na suɔ Misel maŋ ɔɔpɔuɔrbiemba yuntienɔ-i ke? Baŋ taa ba ce baa-naa baa *Sitāni-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i *Moisi fuuremmaŋ-kūŋgu-na, Misel saa sie piye babalaa hā-yo. Uŋ waan mamaŋ ma diei maama-i, u ciera: «Itienɔ baa yaŋ-ni.»

¹⁰ Ŋga nelbabalaan daaba-i, baŋ'a ba sa suɔ mamaŋ, ba diyaa luŋgu ma yaa nuɔ-i. Ba ce ba weima-i ba yaŋ-nu ŋaa bɪmbaamba. Ma ka wuo-ba.

* 1:7 Nieŋ Miwaanɔ jɪnammaŋ-sebe-i-na (Genɛse) 19.1-29.

11 Sülma haraa-bei! Ba suurii Kayine† nallu-na, aa gbein-maama cie ba nanna hümelle-i Balamu‡ temma-i. Ba änyagarma ka kòsuon-ba ñaa Kore§ maaman kòsaan-yo dumaa.

12 Da na tigiin na-naa da na wuo niiwuoni-i, ba yaa biënaanan na niiwuoni wuoma-i. Senserre sa da-ba baa ba gbuolaangu-i. Ba yii baa ba kusünni yon. Baa dii ñaa diilonjo man biilii aa cor baa fafalmu. Baa dii ñaa tibiingu man sa maan bienja; da ba jün kufanju temma-i kuu dii ñaa ku kuu hin.

13 Ba hel baa ba senserren-maacemma-i bomborma-na ñaa dämman-nuoraanguj hiel ku sämpugaaru-i ku nanna bomborma-na dumaa. Baa dii ñaa mænja man wuoraayan a bin. Diilonjo tigiin kukulberre* nande'i tuò cie-ba ba da ba ka tie terienju-na gbula.

14 Enöki man Adäma häayätילו† waan bafamba maama yaa cor. U ciëra wuo: «Nien, Itienjo ka jo baa u dörpöpuörbiemba-i nellen-yufelle

15 a ji ger nelbiliemba-i hiere ba ändaangu-i. U ka cäl ämbabalmanciraamba-i ba ämbabalma-na hiere. Ban'a ba sa kan-yo, aa ba sa bi nu u nungu-i, ba sie bi tiraa wan ändafafaangu hä-yo, u ka cäl-ba babalaa.»

16 Nelbalaan daaba-i ba hõmmu sa fë da, ba hel ba waana yaa yinni man jon; kuman dõlaa-ban ba gbar ba nyaanu ku yaa-i. Bombolman-ändenni sa suò aa dõlnu-bei aa ta ba puur nuomba ta ba käyá-bei.

Angbuyamma

17 Nga mi jënaan namaa, namaanjo-i, Itienjo-i Yesu-Kirsa *pöpuörbiemban waan man, yaan ma ta ma tñenu-nei.

18 Ba waan-ma baa-na wuo: «Miwaanjo timman-huõngu-na, nuomba namba kaa ta ba ñaa Diilonjo-i aa ta ba ce kuman dõlaanan-bei.»

19 Baman buoran nuomba-i ba-naa nuò, ba yaa bafamba-i. Ba ce ba weima-i ba yun-nu; *Diilon-Yalle sí ba hõmmu-na.

20 Nga mi jënaan namaa, namaanjo-i, taa na ce na weima-i na saanu baa na Diilon-hümellen-künju yaa-i. Di maama saa fa baa fafaangu-i; aa na ta na cárá Diilonjo-i baa Diilon-Yalle-i yaa na hõmmu-na.

21 Baa na yan Diilonjo nelnyulmu maama karaan-nei. Taa na ce-mu na cie Itienjo-i Yesu-Kirsa duò ce hujarre nei aa hä-na cicëlma man sa tñen dede-i.

22 Taa na ce hujarre baman ciën ba hõmmu-i mu hä-mu-hái.

23 Kuraan-ban dáamu-na. Banamba dii na saaya na ta na ce hujarre-bei, nga na saaya na bel na fere ba baa ji celien-na baa ba kakarkuon-maacemma-i. Halle ba niidiini gbäa celien-na.

Diilon-jaalunju

24 Taa na jaal Diilonjo-i, u yaa gbäa ce na sie cii u hümelle-na aa ce-na welewele na yera u yaanga-na baa hõfelle.

25 Yaan i tie jaal-o, u yaa u diei Diilonjo-i. U cie Itienjo-i Yesu-Kirsa jo ji kor-e. Bõbõima-i baa yuntesinni-i, baa fõngõtesinni-i baa nellentesinni-i, nii dii baa u yaa dii ku domma-na ji hi baa fiëfië aa ni sa ji ti dede! Ma cie.

† 1:11 **Kayine:** Nien u künju-i Miwaanjo jInamman-sebe-i-na (Genèse) 4.3-8. ‡ 1:11 **Balamu:** Nien u künju-i Kämman-sebe-i-na (Nombres) 31.16. § 1:11 **Kore:** Nien u künju-i Kämman-sebe-i-na (Nombres) 16.1-35.

* 1:13 Kukulma pigaan wuo ba sa ka da suur Diilon-nelle-na; saa-ku baa Matie 22.13. † 1:14 **Häayätילו:** Ku birii a saanu baa cerna. Ku kaalaya girekimma-na wuo Enöki naa waa Adäma häayëlno häayëlno häayëlno. Adäma häayëlmbanju cu ba-naa dumaa, nien-kun Miwaanjo jInamman-sebe-i-na (Genèse) 5.1-24.

Ampigáamaŋ-sebe Nelmuoyamma

Sebe daayo huɔya-maama-i Yesu-Kirsa yaa caraaya Nsáa-i baa-ma aa ce u nyegēŋ-ma hã Diilon-dünj-baamba-i ba da ba suɔ-ma.

Huɔngu fanɔgu-na, *Oromε ba *jamatigi taa u ce Diilon-dünj-baamba-i kpāncōlgū wuɔ ba cie nie yan ufaŋo-i aa ce Yesu-Kirsa yaa ba Yuntieno-i ta ba jaal-o. Sebe daayo dii sireiŋa Diilon-dünj-baamba-na Diilon-hümelle wuɔsaŋgu-na. Uu dii ŋaa gbānalāŋgu, bĩmbaamba-i baa nelbiliemba-i baa *dɔrɔpɔurbieimba-i ba ce weima-i baa ba-naa. U gbuyaa baa āntigāama: Bĩmbĩpielni dii, dadāa-niini dii, jũŋo dii, *Tũmbilonɔ dii baa u dɔrŋo, saasorciɛŋo dii; ba haa u yerre-i *Babilɔni-i. Babilɔni-i nelle nan yerre-i dumaanɔ-na, ŋga di maacemma saa naa fa ku'i cie sebe daayo-na ba haa di yerre-i saasorciɛŋo-na. Bĩmbĩpielni pigāan fafaanɔ, dadāa-niini pigāan yaahuolo. Jũŋo pigāan *Sitāni-i. Tũmbilonɔ-i baa u dɔrŋo-i, Yesu yaa baa Diilon-dünj-baamba-i. Bĩmbĩnni bɔi dii, nii dii niehã-niehã. Niehã pigāan Diilonɔ beyufienɔ yaa-i.

Sebe domma-na, Yesuŋ caraaya Nsáa-i a wanj mamanj baa-yo *Asi Diilon-dünj-baamba maama-na, ma yaa dii (sap. 1-3). Asi faŋo yaa, banj bĩŋ-yonj Turki-i nyunɔgo-i-na.

Ku huɔngu-na, *Diilonj-Yallenj kãa baa-yo dɔrɔ-i-na u ka da mamanj, u waan ma yaa-i (sap. 4-22). Wuɔ yiŋgu dii baa yiŋgu, Diilonɔ ka kor bamanj haa ba nanɔga yuɔ hiere aa nyaar-yuɔ, aa kɔsuɔŋ Sitāni-i baa u huon-baamba-i hiere. U ka hiel hĩfelemma baa dɔrfeleŋo a tɛna baa u baamba-i.

Domma

¹ Nelma manj naa fuo aa Diilonɔ hã Yesu-Kirsa-i baa-ma u duɔ puure-mei pigāan u cāarāamba-i, ma yaa dii sebe daayo-na. Nelma famma ka donj ta ma ce yibienj daaya-na. Yesu-Kirsa puɔraa u *dɔrɔpɔurbilonɔ-i baa nelma famma-i u ka tũnu u cāarāŋo-i Nsáa-i baa-ma.

² Nsáa unj daa mamanj, Yesu-Kirsanj puɔraa ba ji tũnu-yuɔ baa Diilonj-nelma manj, u waan ma yaa-i sebe daayo-na.

³ Nelma famma cemmanj-huɔngu hii tĩ, a ce dumaanɔ-na, umanj duɔ kalanj sebe daayo-i, kutienj yunɔgu dɔlaa. Bamanj da ba bi nu u huɔya-maama-i aa bel-ma nammu hã, kutaamba yunni bi dɔlaa.

Nsáa jaaluŋgu-i

⁴ Muɔ Nsáa, muɔmei nyegāanj sebe daayo-i da mi hã Diilonj-dũnni niehã manj dii *Asi-i-na. Diilonɔ manj dii, u yaa waa, u yaa ka waa; fuɔ baa yaleiŋa niehã* manj u caanɔgu-na ba kãyã-nei aa fε na hɔmmu-i.

⁵ Yesu-Kirsa fuɔ manj sa ciɛŋ huhurma baa Diilonj-nelma-i, u bi kãyã-nei aa fε na hɔmmu-i. U yaa siire igēna kuomba hɔlma-na, aa u yaa yuntaamba-i hiere hĩema-na ba yuntienɔ-i.

I maama dɔlnu *Kirsa-i. U siyaa ce u ferε tãmmaŋ-kũngu a hũu-ye i āmbalma nyisēnni-na.

⁶ U cie-ye u nelle taan mie aa tiraa ce-ye jigantaan mie i die tie cãa u To-i Diilonɔ-i. Bɔbɔima-i baa fɔŋgɔtesinni gbɛ baa u yaa-i hɔnni-na hiere. Ma cie!

* 1:4 Yaleiŋ daaya pigāan *Diilonj-yalle yaa-i.

7 Níeŋ u yaa juoŋ daayo duherru-na.†

Nuomba-i hiere ba yufelle ka haa-yuo.

Halle baman fũo-yo baa puoluŋgu-i ba ka da-yo.‡

Nuomba-i nileiŋa-na hiere ba ka haa ba nammu-i ba yunnij ta ba kaal u maama-na.

Ninsoŋo! Ma ka ce.

8 Itieŋo-i Diilonŋo-i Weimantieŋo man dii, u yaa waa, u yaa ka waa; u ciera wuo: «Muomei yaanŋa-i, muomei huonŋu-i.»

Yesu pigáan Nsáa-i baa u fere

9 Muo Nsáa, muomei dii baa-na Yesu-Kirsa horre-na. Mulleduoma yaa haan-yie, Diilonŋ-nellen-baan miemei hiere, aa i nyaarãa Yesu-i-na nyaarduoma yaa hiere. Ba bilaa-mi kã baa-mi Patimosi, dii dãmman- nuoraanŋu holle-na, wuo mi cie nie ta mi wan Diilonŋ-nelma-i baa nuomba-i mi pigáan-ba Yesu-Kirsan juo baa ninsoŋo man.

10 Ban naana yiinŋu man ta ba jaal Itieŋo-i kuŋ juo hi, *Diilonŋ-Yal die siremie. Mie mi ne da molo piye mi huonŋ-yanŋa-na da gbagaga ŋaa ba bu yerre.

11 Kutieŋo taa u piye wuo: «Niŋ dan maman, nyegẽŋ-ma sebe nuo ŋ saan-ma ŋ hã nileiŋa niehãi waan daaya Diilonŋ-dũŋ-baamba-i: Efesi, Simine, Pergamu, Tiyatire, Sardesi, Filadelfi a naara Lawodise.»

12 Mi mielãa ku yaa da mi ne uman piyen baa-mi, a da sene-fitmbaa niehãi.

13 Fitmbaa daaba hõlma-na, moloŋo nanŋo waa yiera ŋaa Moloŋ-Bieŋo, uu naa dii jonŋorbuo aa pẽyẽ-yuo u pãmpinaŋga-na baa sene-kpãŋkpaanŋu.

14 U yunŋu naa gbuu pu da cagaa aa u yufieŋa ta a caa ŋaa dãamu.

15 U gbeini taa ni caa ŋaa da ba kul kovellun-biŋkũŋu-i aa hu-ku kuŋ caa dumaa, aa u yalle waa ŋaa hũnjulamman duŋ dumaa.

16 Mõeŋa niehãi waa u nadienŋa-na aa jigãpõruonŋu nanŋu waa u nuŋgu-na, ku waa yammu hãi aa ku maama saa naa fa baa dõdolma-i. U yaanŋa taa ka carra ŋaa bãan da ku hi yuhuonŋa-i kuŋ carran dumaa.

17 Miŋ daa-yo, mi pãŋ cii nanyir u caanŋu-na. U haa u nadienŋa-i mie aa cira: «Baa yan ŋ holle tie. Muomei dielũo-i, muomei tuogbuole-i,

18 muomei Cicẽlmantieŋo-i. Mii naa ku, ŋa fiẽfiẽ-i-na mi siire waa cicẽlma, mi ka tẽ gbula. Kuliinŋu-i baa kuon-nelle-i hiere nii dii mei nan-na.

19 Terienŋu fanŋu-na, nyegẽŋ niŋ daa maman: Maman ciera fiẽfiẽ-i-na baa maman ka jo hiere, nyegẽŋ-ma.

20 Aa niŋ daa mõeŋa niehãi man mi nadienŋa-na daaya-i, baa sene-fitmbaa niehãi-baan daaba-i, yan mi wan ni yunŋu-i pigáan-ni: Mõeŋa niehãi-waan daaya yaa *dõrpõruobiemba man nieyan Diilonŋ-dũŋ-baamba man nileiŋa niehãi-waan daaya-na§, aa fitmbaa niehãi-baan daaba yaa Diilonŋ-dũŋ-baamba man nileiŋa niehãi-waan daaya-na.»

2

Yalle man kãa Efesi Diilonŋ-dũŋ-baamba wulaa

1 «Nyegẽŋ sebe ŋ wan baa *dõrpõruobilonŋo man nieyan Efesi Diilonŋ-dũŋ-baamba-i wuo: «Mõeŋa niehãin yen uman nadienŋa-na-i, aa u tuo wuora sene-fitmbaa niehãi-baamba hõlma-na, u nuŋ-ãndaanŋu yaa daaku:

† 1:7 Nien Daniel sebe-i-na (Daniel) 7.13 baa Marke sebe-i-na 14.62. ‡ 1:7 Sakari (Zacharie) 12.10, Nsãa 19.37 § 1:20 Nileiŋa fanŋa yaa verse 11-na.

² Mi suɔ na maacemma-i baa na mulɛma-i baa na pãama-i hiere. Mi suyaa miɛ na sa gbãa ko na hɔmmu-i baa nelbabalaamba-i. Baman̄ karaan̄ coima-i wuɔ mɛi *pɔpuɔrbiemba, na firiiye-bɛi.

³ Na hinu pãama, na mulãan̄ mɛi maama-na aa na kũɔma saa ji seŋ yinduɔŋgu.

⁴ Nga nelma diei dii ma sa dɔlnu-miɛ baa-na: Mi maaman̄ taa ma dɔlnu-nei dumaa ðɛlɔɔ-i-na, ma sa tiraa dɔlnu-nei dumaa fiɛfiɛ-i-na.

⁵ Jogaan̄ na ne kuŋ ŋa naa waa dumaa yiinaa-i-na baa fiɛfiɛ-i, ku saa pie ku-naa! Yaan̄ aa na ta na ce nan̄ taa na ce dumaa ðɛlɔɔ-i-na. Da na yagar, mi ka jo ji biɛ na fitnuɔ-i halan̄-yo u terien̄gu-na.

⁶ Kuman̄ dɔlaan̄-min̄ baa-na ku yaa daaku: Nikola-baamba maacemman̄ balannuŋ muɔŋo-i dumaa, ma bi balannu namaan̄o-i dumei.»

⁷ «*Diilon̄-Yalleŋ wan̄ man̄ baa Diilon̄-dũŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Uman̄ duɔ u ka nu, u nu! Da ku saa yar uman̄, cicɛlman̄-tibiŋgu man̄ dii Diilon̄-suon̄gu-na*, mi ka hã kutien̄o-i kufan̄gu bien̄a yaa u wuɔ.»

Yalle man̄ kaa Simine Diilon̄-dũŋ-baamba wulaa

⁸ «Nyeɣɛŋ seɓe ŋ wan̄ baa *dɔrɔpuɔrbilon̄o man̄ niɛyan̄ Simine Diilon̄-dũŋ-baamba-i wuɔ: «Uman̄ ðɛlɔɔ-i baa tuogbule-i, uman̄ naa ku aa sire, u ciɛra:

⁹ Mi suɔ na mulɛma-i baa na nawalsinni-i. Nga coima saa fa, nawalaan̄ namaa sɪ, waan̄ namaa. Ban̄ biɛnan̄ na yireiŋa-i biɛnamma man̄, mi suyaa-ku. Baman̄ ciɛŋ kufan̄gu-i ba ciɛra bafamba *Yuifubaa, a ne da Yuifukireiŋa sɪ; ba hieron̄o-i hiere Sitãnitaamba!

¹⁰ Ban̄ ka haa mulɛma man̄ nei, baa na yan̄ ma tie na huleiŋa-i. Na saa da, *Sitãni ka ce ba dii banamba na hɔlma-na kaso a sagalla-nei ne. Ba ka ce-na sũlma-i yinni cɪncieluo. Da ba fiɛ'a ba ka ko-na, baa na ciina Diilon̄o hũmelle-i. Mafan̄ da ma ce, mi ka pã-na baa cicɛlma man̄ sa tɛŋ dede.»

¹¹ «*Diilon̄-Yalleŋ wan̄ man̄ baa Diilon̄-dũŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Uman̄ duɔ u ka nu, u nu! Da ku saa yar uman̄, hãaliŋ-kuliŋgu yufelle-yuɔ.»

Yalle man̄ kaa Pergamu Diilon̄-dũŋ-baamba wulaa

¹² «Nyeɣɛŋ seɓe ŋ wan̄ baa *dɔrɔpuɔrbilon̄o man̄ niɛyan̄ Pergamu Diilon̄-dũŋ-baamba-i wuɔ: Jigãpɔruɔŋgu yen̄ baa uman̄, u piiye baa-na. U jigãŋga dii baa yammu hãi aa ku maama saa fa baa dɔdɔlma-i. U ciɛra wuɔ:

¹³ «Mi suɔ na nelle-i. Mi suyaa miɛ *Sitãni yaa di tien̄o-i. Nga na bilaa mi maama-i kpelle cor, a ce halle ban̄ fiɛ ko Antipasi-i yibien̄a man̄ nuɔ-i na Sitãni-nelle-na, na saa ciina-miɛ. Antipasi saa tuɔ kar u huɔyasan̄ga baa Diilon̄-nelma-i.

¹⁴ Nga nelma diei dii ma sa dɔlnu-miɛ baa-na: Na hɔlma-na, nuɔmba namba cuu Balamu ãndaan̄gu huon̄-nu. A ne da u yaa pigãan̄ Balaki-i u tãal *Isirahel-baamba-i dii-ba cufɛŋ-kũɔma wuoma-na baa biŋwosinni cemma-na.†

¹⁵ A naara kufan̄gu-i, nuɔmba namba bi cuu Nikola-baamba huon̄-nu na hɔlma-na.

* **2:7 Cicɛlman̄-tibiŋgu:** Nien̄ ku kũŋgu-i Miwaan̄o jɪnamman̄-seɓe-i-na 2.8-9 baa Ampigãaman̄-seɓe-i-na 22.2. † **2:14 Balamu-i baa Balaki-i:** Nien̄ ba kũŋgu-i Kãmman̄-seɓe-i-na (Nombres) 25.1-2; 31.16.

16 Terienġu fanġu-na, da na saa bir na cilu-i, ku sie vaaya, mi ka ká kutaamba huon-nu baa jigápuwəŋgu maŋ mi nuŋgu-na.»

17 «*Diilon-Yalleŋ waŋ mamaŋ baa Diilon-dün-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanġ duə u ka nu, u nu! Da ku saa yar umanġ, mi ka hā-yo *mani maŋ fuyaa u tuə wuo aa bi hā-yo támpəpilande. Yefelēlle nyegāaŋ támpəlle fande-na. Da ma hel fuə-i-na, molo sa suə yerre maŋ nyegāaŋ-die.»

Yalle maŋ kaa Tiyatire Diilon-dün-baamba wulaa

18 «Nyeġēŋ sebe ŋ waŋ baa *dərpuərbilonġo maŋ nieyaŋ Tiyatire Diilon-dün-baamba-i wuo: «Diilon-Bieŋo-i, umanġ u yufieŋa caa ŋaa dāamu aa u gbeini ta ni caa ŋaa kovēllu, u ciera wuo:

19 Mi suə na maacemma-i, aa suə na nelnyulmu-i, aa suə wuo na haa na nanġa miē, aa tiraa suə na pāama-i. Mi daa nanġ káyāŋ banamba-i dumaa. Mi suyaa miē na vaa na feŋ feŋie-i a yaŋ dlelú-i-na.

20 Nġa nelma diei dii ma sa dəlnu-miē baa-na: Na tiera cieŋ daayo nuonġu-i na cor. Mi gbē Sesabel yaa-i. Mi daa-yo sə wuo Diilonġo'i puəraa-yo. U kar coima. U taal mi cāraamba-i u dii-ba bŋwosinni cemma-na baa cufieŋ-kūma wuoma-na.

21 Mi hāa-yo huonġu wuo sl u ka nanna, ŋa u sa taara u nanna u bŋwosinni-i.

22 Mi ka ce u galla yaahuol-gallamma. Bamaŋ cieŋ bŋwosinni-i baa-yo hiere, mi ka bi haa yaahuolo beī, mi saa yagar-ma da ba hiel ba gboluonġu cieŋ daayo bŋwosinni-na.

23 Mi ka ko u huon-baamba-i ku yaa Diilon-dün-baamba-i nileiŋa-na hiere ba ka suə wuo muəmei suyanaŋ nelbiliemba kusünni-i baa ba hommu-i. Mi ka pā-na hiere a saa baa nanġ cie kumaŋ na da-na-diei-na hiere.‡

24 ««Aa yaŋ namaa namaŋ saa cu cieŋ daayo huon-nu Tiyatire-i-na, baŋ bŋ kumaŋ wuo «Sitāni-kusūŋgu» na saa taara na suə-ku, a ce dumaaŋo-na mi sie yuu-na baa weima.

25 Nġa ma diei dii: Nanġ nuə mi nuŋgu-i dumaa aa hūu-ku, bilaaŋ-kunġ kpelle dumei fuə mi jomma.

26 ««Da ku saa yar bamaŋ, bamaŋ da ba gbāa ce mi huonġa-i ji hi mi jommaŋ-yiinġu-i, mi ka haa kutaamba-i nileiŋa yuŋ-nu.

27 Ba ka ta ba ce ba fəŋġotesinni-i baa kolluŋ-bōeŋa;

umanġ duə ce ba muonu-yuə ŋaa ba muyaanu bituonġu.‡

28 ««Fəŋġūə faŋo-i muəmi daa-yo mi To yaa wulaa-i; mi ka hā kutaamba-i baa-yo. Mi ka bi hā-ba cuoməele.»

29 «*Diilon-Yalleŋ waŋ mamaŋ baa Diilon-dün-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanġ duə u ka nu, u nu!»

3

Yalle maŋ kaa Sardəsi Diilon-dün-baamba wulaa

1 «Nyeġēŋ sebe ŋ waŋ baa *dərpuərbilonġo maŋ nieyaŋ Sardəsi Diilon-dün-baamba-i wuo: «Diilon-Yaleiŋa niehāi* yeŋ baa umanġ, baa məeŋa

‡ 2:23 Nieŋ Gbeliemaŋ-nalāaŋgu-na (Psaume) 62.13 baa Seremi sebe-i-na (Jérémie) 17.10. § 2:27

Gbeliemaŋ-nalāaŋgu 2.8-9. * 3:1 *Diilon-Yaleiŋa niehāi*: Da ba cira Diilon-Yaleiŋa niehāi, ku saa ce ŋaa Yaleiŋa niehāi dii baa Diilon-i, ŋa ba taara ba piġaŋ wuo u *Yalle dii terni-na hiere aa di suə weima-i hiere.

niehái-i; u ciera wuó: Mi suó na maacemma-i. Nuómba daa nie sí naa dii cicēlma, a ne da na kuu.

² Bige-i cie mi wan-ma dumaarjo-na? Mi nie da na weima sa hel Diilonj-yufellen. Terienju fanju-na, siirenj! Aa kuufafaanju manj tŷyáa cēlle-kūngu-i na wulaa, na ne-ku dei ku baa ji kusirre gbuo!

³ Nanj nuó Diilonj-nelma-i dumaa aa hūu-ma, yaan ma maama ta ma tŷenu-nei na wuó ma hūmelle-i dei aa na nanna na cilóbabalaño-i. Da na saa sire yiera na gbeinij, mi ka jo ji tugol-na űaa cuoyuo muo. Aa ma maaraa-na na suó minj ka jo huonju manj nuó-i.†

⁴ Nga banamba dii na hólma-na Sardesi-i-na, ba saa guóla ba fere. Ku-fanju taamba yaa gbáa pie-mi. Ba ka dii jonjorpielmba i tie wuora.

⁵ « Terienju fanju-na, da ku saa yar umanj, kutienjo ka bi dii jonjorpilano bafamba temma-i, aa mi sa ji hur u yerre-i gbula cicēlmanj-sebe-i-na‡. Mi ka bi sie-ma mi To yaannga-na baa u darpópuorbiemba bi yaannga-na wuó kutienjo-i mei wuonjo.»§

⁶ «*Diilonj-Yallenj wanj mamanj baa Diilonj-dūnj-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanj duó u ka nu, u nu!»

Yalle manj kaa Filadelfi Diilonj-dūnj-baamba wulaa

⁷ «Nyegēnj sebe ű wanj baa *darpópuorbilono manj nieyanj Filadelfi Diilonj-dūnj-baamba-i wuó: «Diilonj-nolno manj cálmuo sí yuo, Ninsontienjo-i, *Davidi dielenj yenj baa umanj, umanj duó híl dūngju-i molo sie gbáa bíj-ku, aa duó bíj-ku molo sie gbáa híl-ku, u ciera wuó:

⁸ Mi suó na maacemma-i. Mi suyaa mie fōnjgūó si dii-nei, űga na nuó mi nunju-i aa na saa cīna-mie. Terienju fanju-na, mi puurii dumelle há-na, molo sie gbáa suu dumelle fande-i.

⁹ Niej, Sitánitaamba manj karaanj coima-i wuó bafamba *Yuifubaa, minj ka ce kumanj bei ku yaa daaku: Mi ka guor-ba ba ta ba dūuna ba jaal-na. Ba ka suó ku yaa nuó-i wuó na maama dólnu-mie.*

¹⁰ Nanj nuó mi nunju-i aa vaa na fere, yaahuolo manj ka jo ji sagalla nuómba-i hiere miwaanjo-na, muó mi ka bi káyá namaanjo-i yaahuolo daayona.

¹¹ Mi jomma saa maa; a ce dumaarjo-na nanj hii fuonju manj, gbáanj molo baa ji bir baa u huonju a ce unaa hūu u maacemma sullu-i.

¹² « Da ku saa yar umanj, mi ka ce-yo tibibuó Diilonjo dubuo-i-na, u waa kusuoű-nu'i kudei. Mi ka nyegēnj Diilonjo yerre-i baa mi yefeŷelle-i yuo. Aa bi nyegēnj Diilonjo nelle yerre-i yuo.† Diilonjo nelle yaa Yerusalemufelenjo manj uű saanjo u hel dōrō-i-na tuó hiire u jo.»

¹³ «*Diilonj-Yallenj wanj mamanj baa Diilonj-dūnj-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanj duó u ka nu, u nu!»

Yalle manj kaa Lawodise Diilonj-dūnj-baamba wulaa

¹⁴ «Nyegēnj sebe ű wanj baa *darpópuorbilono manj nieyanj Lawodise Diilonj-dūnj-baamba-i wuó: «Banj bíj umanj «Ninsonjo-i», umanj sa cienj huhurma baa Diilonj-nelma-i, Diilonj uű cie umanj hiel bímbínni-i hiere, u ciera wuó:

† 3:3 Niej Matie sebe-i-na 24.43-44; Like sebe-i-na 12.39-40; Tes. díe. 5.2; Pier háa. 3.10. ‡ 3:5 **Cicēlmanj-sebe:** Diilonj-dūnj-baamba yireinjanj nyegāanj sebe manj nuó-i ba gbē u yaa-i. Ba yaa daa cicēlma manj sa tŷen dede-i. Niej Filip. 4.3. § 3:5 Niej Matie sebe-i-na 10.32 baa Like sebe-i-na 12.8. * 3:9 Niej Isayi sebe-i-na (Ésaie) 49.23; 60.14. † 3:12 Niej Isayi sebe-i-na (Ésaie) 62.2.

¹⁵ Mi suo na maacemma-i. Na saa huol, na saa bi fē. Naa naa gbē na par ma diei!

¹⁶ Nan yey hōlma-na, na saa huol, na saa bi fē, mi ka ture-nei taalun temma.

¹⁷ Da na ce na ta na piiye wuo namaa waan namaa, wuo bimbinni-i hiere nii dii baa namaa. A ne da na saa suo wuo namei sūntaan namaano-i, namei kuon hujarre, namei nawalaan namaano-i, namei yirii, namei tãmporni.

¹⁸ Terienḡu fanḡu-na, mi ka dii nelma na tūnni-na: Da na ta na taara na ce waan namaa kelkel, juon na ji sãa sēne kerre-i mi wulaa, baa bimbipiēlni, na ta na dii na cinnu na kūma-i, ku yaa senserre sie ta di da-na, aa na sãa yufien-tiḡu na ta na dii na yufien-a na ka buo na ta na da baa-ya.

¹⁹ Muo min dōl baman hiere, uman duo cāl, mi nuola-yuo, mi dii-yo hūmelle-na.‡ Terienḡu fanḡu-na, gbāan kpelle na nanna na ciloḡbalaano-i.

²⁰ Na saa da, muomei yiēraaya daami dumelle yaanḡa-na ta mi bī, uman duo nu aa sie mi suur, i ka wuo niwuoni-i baa i-naa.

²¹ «*Kuḡ* a ku saa yar muoḡo-i aa mi kã ka tēna baa mi To-i u fḡḡḡo-i-na dumaa, da ku saa yar uman, mi ka ce kutienḡo jo ji tēna baa muoḡo-i dumei mi fḡḡḡo-i-na.»

²² «*Diilonḡ-Yallenḡ wanḡ mamanḡ baa Diilonḡ-dūn-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanḡ duo u ka nu, u nu!»

4

Ban tuolunḡ Diilonḡo-i dumaa doro-i-na

¹ Kufanḡu huonḡu-na, miē mi tiraa ne a da dumelle nande puurii doro-i-na. Min ḡa naa nu moloḡo manḡ piiye baa-mi, umanḡ yalle-i waa ḡaa ba bu yerre, wuo gbē-mi wuo: «Nyugūn ḡ jo bande mi ji pigāan-ni mamanḡ juon bisḡuo-i-na.»

² Terduonḡu fanḡu-na, *Diilonḡ-Yalle sire-miē. Miē mi ne da mi fere doro. Aa da fḡḡḡotaanḡ-teterre nande-i baa moloḡo di doro.

³ Kutienḡo taa u caa ḡaa jape-tãmpēlle, u caa ḡaa sarduoni-tãmpēlle. Diilonḡ-ḡoruonḡu naa cilã teter daade-i. Ku taa ku caa ḡaa emerodi-tãmpēlle*.

⁴ Titienḡ† komorre baa a naa waa cilã fḡḡḡotaanḡ-teter daade-i. Bincumba komorre baa ba naa-i waa tēna-yei aa dii bimbipiēlni baa sēne-nyantuolbaa ba yunni-na.

⁵ Teterre manḡ waa hōlma-na, di taa di nyiesḡn aa ta di naar ḡaa diilonḡo, di taa di bi ce ijieni. Fitmbaa niehã naa celienḡ jina di yaanḡa-na. Fitmbaa daaba yaa Diilonḡ-Yaleiḡa niehã-waanḡa-i.

⁶ Fḡḡḡotaanḡ-teterre yaanḡa-na, ku waa ḡaa hūmma, da kilekilekile. Da ḡ yiēra, ḡ ta ḡ da ḡ yalle-i. Bimuamba namba naa dii-de huonḡa. Ba waa ba naa. Yufienḡa-i naa gbuo ba yammu-i baa ba honni-i hiere.

⁷ Dielã-wuonḡo waa ḡaa jara, hãalinḡ-wuonḡo waa ḡaa balyunḡu, sielinḡ-wuonḡo yaanḡa waa ḡaa nelbilonḡ-yaanḡa aa Naalinḡ-wuonḡo waa ḡaa kuocuro duo tuo yuul un yey dumaa.‡

⁸ Bimuonḡ daaba waa baa buncemmu niede-niediei. Ba kūma naa gbuo hiere baa yufienḡa ka hel baa ba buncemmu cicaara-i hiere. Bãanḡu-i baa isuonḡu-i ba bi hãl neini yaanḡa-i. Ba taa ba hãl wuo:

‡ 3:19 Bincuoḡ-nelmaḡ-sce (Proverbs) 3.12; Ebire 12.6. * 4:3 Tãmpēlle nande-i ban bliḡ-denḡ dumaano-na, ba ce niibilenni baa-de. † 4:4 Titienḡ daaya bi waa fḡḡḡotaanḡ-titienḡa; ku kaalaaya girekimma-na. ‡ 4:7 Nieḡ Esekiel sce-i-na (Ézéchiel) 1.5-10,22; 10.14.

«U faa, u faa, u faa,
Itienjo-i Diilonjo-i Weimantienjo
man naa waa, u yaa dii, u yaa ka waa;
u faa kelkel.»[§]

⁹ Da ba ta ba hál ba tuolnu fõngõsinnij-teterre Tienjo-i, umanj dii gbula u sa ji kã terienju-i, da ba ta ba hál ba tuolnu-yuo, ba ta ba gbelien-jo aa ta ba jaal-o.

¹⁰ Da ba ta ba ce kufanju-i, bĩncuamba komorre baa ba naa-baan daaba sire dũuna jaal umanj dii gbula aa u sa ji kã terienju-i. Da ba'a ba ce mafamma-i, ba hiel ba nyantuolbaa-ba-i jlna u yaanga-na aa cira:

¹¹ «Diilon nu, Itien nu,
tuolnumma saaya-nie,
gbeliema saaya-nie,
jaalungu saaya-nie,
himma saaya-nie
wuõ nuõnei hielaa bĩmbĩnni manj dii hiere.
Bĩmbĩnni manj dii hiere
ni hilaa nanj helma
aa tle nanj tlema.»

5

Hai ka gbãa puur sebe-i?

¹ Mĩe mi ne da umanj tleanaana fõngõtaanj-teterre-na u bilaaya sebe nanjo u nadienja-na. Sebe fanjo-i baa naa nyegẽnj u yaanga-na baa u huõngu-na hiere aa pĩnj-jo ñaa figĩngu aa nyaar-o sãmma niehãi aa dãnya-mei.

² Aa da *dõrpopuõrbilonjo* nanjo piye da gbagaga wuo: «Hai moloõjo-i ka gbãa yer dãnyõbaa daaba-i halanj-ba aa puur sebe-i?»

³ Molo saa da! Molo saa da dõrõ-i-na, molo saa da hlema-na, molo saa bi da kuõj-nelle-na duõ puur sebe-i a ne u huõya-maama-i.

⁴ Molonj un'ja u saa da dumaanjo-na, mĩe pãnj ta mi kaal higohigo!

⁵ Bĩncuõnj daaba-i, unanjõ gbẽ-mi wuo: «Budii; baa kaal! Ne, jara manj hilaa *Yuda-baamba-na[†], u yaraa u bigãarãamba-i. *Davidi háayẽlõjo yaraa. U ka gbãa yer dãnyõbaa daaba-i aa puur sebe-i.»

⁶ Mĩe mi ne da *Tũmbilonjo nanjo yieraaya fõngõtaanj-teterre caangu-na bimucamba naa-baan daaba hõlma-na, bĩncuamba yaanga-na. U taa u ne ñaa ba cãa u nuõnj-nu. U waa baa yienja niehãi baa yufienja niehãi. Yufien daaya yaa Diilon-Yaleĩnja niehãi-waanja-i[‡]. U saanj a yaa-i terni-na hiere hlema-na.

⁷ Tũmbilonj wuo piẽ umanj tleanaana fõngõtaanj-teterre-na a hũu sebe-i u nadienja-na.

⁸ Bimucamba naa-baan daaba-i baa bĩncuamba komorre baa ba naa-baan daa baa pãnj sire dũuna Tũmbilonjo yaanga-na. Ba waa baa koncoyienja ba yunnij hiere baa sẽne-biremmu. Birenj daamu naa yu baa wusũnanjo. Wusũnanj daayo yaa pigãanj Diilon-baamba cacãranju-i.

⁹ Ba taa ba hál nalãfeliẽnj wuo:

«Banj kuõ-ni,
nj ciẽ nj tãmma-i a sãa nuõmba yunni-i terni-na hiere,
baa dũnni-na hiere,

[§] 4:8 Nienj Isayi sebe-i-na (Ésaie) 6.2-3. * 5:2 Girekimma-na ba pigãanj *dõrpopuõrbilonj daayo sĩnni-i wuo u waa baa fõngũõ ñaa manj waanj dumaa 10.1. † 5:5 Jara manj hilaa Yuda-baamba-na: Nienj Miwaanjo jlnammanj-sebe-i-na (Genèse) 49.9. ‡ 5:6 Diilonj-Yaleĩnja niehãi: Nienj 3.1 baa naaruõ-i cicaara-i-na.

baa nelmambaa-ba-na hiere,
 baa niléiŋa-na hiere
 a há Diilonjo-i.

Nuǝnei gbáa bié sebé-i a yer dányɔbaa-ba-i aa puur-o.

¹⁰ Niŋ sáa bamanj,
 ŋ cié-ba Diilonj-nellenj-baamba
 aa ce-ba jigántaamba
 ba ta ba cáa Diilonjo.
 Ba ka waa híema yuŋ-nu.»

¹¹ Mié mi tiraa ne, a da dɔrɔpuɔrbiemba-i ŋaa slamba! Ba waa ŋaa nyéiŋo;
 molo sié gbáa káŋ-ba. Ba waa kalla bimuɔŋ daaba-i baa bíncuɔŋ daaba-i baa
 fɔŋgɔtaanj-teter daade-i hiere. §

¹² Ba taa ba hál kabakaba wuɔ:
 «Baŋ cáa Tumbilonjo manj nuonj-nu'i,
 himma saaya-yuɔ, wéislnni saaya-yuɔ,
 nelnulle saaya-yuɔ, fɔŋgúɔ saaya-yuɔ,
 bɔbɔima saaya-yuɔ, gbéliema saaya-yuɔ,
 tuǝlnumma saaya-yuɔ!»

¹³ Diilonj uŋ hielaa bímbínni manj hiere, nimanj dɔrɔ-i-na, baa nimanj
 híema-na, baa nimanj kuonj-nelle-na a naara nimanj húmma-na, bímbínni-i
 hiere miwaanjo-na, mié nu ni hál wuɔ:

«Umanj tlenaana fɔŋgɔtaanj-tetterre-na,
 fuɔ baa Tumbilonjo-i,
 tuǝlnumma saaya ba yaa-i,
 bɔbɔima saaya ba yaa-i, gbéliema saaya ba yaa-i,
 fɔŋgúɔ saaya ba yaa-i hɔnni manj jonj!»

¹⁴ Bimuɔmba naa-baanj daa baa sié wuɔ: «Ma cié.» Aa bíncuɔŋ daa baa
 dũuna jaal-ba.

6

Dányɔbaa-ba yerma-i

¹ Ku huonju-na, mi da *Tumbilonjo yiraa dányɔdilélanjo-i. Bimuɔmba naa-
 baanj daaba-i mié nu unanj piye da gbagaga ŋaa diilonjo-i naaraa wuɔ: «Jo
 bande!»

² Mié mi ne da sumpilanjo nanjo hilaa. Umanj waa u dɔrɔ-i-na táanju waa u
 nanja-na. Uŋ juɔ, baa há-yo nyantuoluo wuɔ u yaraa cor; wuɔ ta duɔ ka tiraa
 yar u bigáaráamba-i.

³ Tumbilonj uŋ juɔ yer háalŋ-dányuɔ-i, mié nu háalŋ-bimolonjo ciéra wuɔ:
 «Jo bande!»

⁴ Súŋo nanjo tiraa hel, fuɔ waa dāa ŋaa támma. Uŋ juɔ, umanj waa u dɔrɔ-i-
 na, baa há-yo ku fɔŋgúɔ-i u duɔ tuɔ dii berru terni-na hiere híema-na, a ce
 nuɔmba ta ba hel ba ko ba-naa. Ba háa ufaŋo-i jigápuɔruŋgu.

⁵ Tumbilonj uŋ juɔ yer sielŋ-dányuɔ-i, mié nu sielŋ-bimolonjo ciéra wuɔ: «Jo
 bande!» Mié mi ne da súŋo nanjo hilaa da kirkirkir. Umanj waa u dɔrɔ-i-na,
 kilo waa u nanja-na.*

⁶ Mié nu ŋaa molo piye bimuɔmba naa-baanj daaba hɔlma-na wuɔ: «Yuure
 d̄mma sullu-i. Nj ce yinduɔŋ-maacemmanj-sullu gbáa sáa mahíbiénja-i kilo diei
 yonj aa da kuɔ jjaanja-i, kilobaa-ba siéi. Namma-i baa duvéŋo-i baa yuure
 nifanni sullu-i.»

§ 5:11 Niŋ Daniel sebé-i-na (Daniel) 7.10. * 6:5 Niŋ Sakari sebé-i-na (Zacharie) 1.8; 6.1-8.

⁷ Tumbilonj unj juo yer naalinj-dányuə-i, miε nu naalinj-bimolonjo ciera wuə: «Jo bande!»

⁸ Miε mi ne da surnjo nanjo hilaa, u waa puguu. Umanj waa u dərə-i-na, ba taa ba bī-yo Kuliingju, aa u saatiəno-i ba taa ba bī-yo «Kuonj-nelle». Banj juo, baa hā-ba fōngūə-i wuə ba ko nelbiliemba namba. Da ba calnu nelbiliemba-i sōmma naa-i, ba hā-ba fōngūə-i sōmma diei nuə wuə ba ce berru ko banamba, aa ce nyulmu ko banamba, aa ce jarma ko banamba, aa ce bimbabalmba ko banamba.

⁹ Tumbilonj unj juo yer diilunj-dányuə-i, banj kuə bamanj Diilonj-nelma maama-na, miε da ba yaleiŋa-i mumbuolmunj-terienju cicaara-i-na

¹⁰ a piie da gbagaga wuə: «Yuntienj nuə, nuəni manj faa aa tiraa ta ŋ wanj ninsoŋo-i; bamanj kuə miəno-i, ŋ cie bige-i aa da ŋ yuu-ba? Nj cie bige-i aa da ŋ suu ku sōlaanġu-i nelbiliemba-na?»

¹¹ Baa hā-ba jonġorpielmba hiera ba yunninj, ba dii. Aa naa wanj baa-ba wuə ba fē ba hōmmu-i cēlle, kere banj taaranj nunġu manj ku saa yu yogo. Banj taa aa yanj ba natobimba manj, banj taa aa yanj ba namaacembiemba manj Diilonj-suonġu-na, ba ka bi ko-ba bafamba temma-i. Ba'i ka jo ji yulliye-bēi.

¹² Ku huonġu-na, mi da Tumbilonjo yiraa dányuə manj niediei-wuonjo-i. Unj yiraa-yo terienġu manj nuə-i, hēma gbuu sagalla da dēi! Bāanġ-yufel die bir kau ŋaa kompabilenġa, cēiŋo bir ŋaa tāmma da dāa!

¹³ Mōeŋa par diere hiera hēma-na ŋaa fafalmuŋ hūl kpaani dumaa nanna.

¹⁴ Dərə wuə pīŋ halanġ ŋaa ba pīeŋ fiġliŋġu. Tānni-i baa dāmmanj-nuoraanġunġ ciilāayā nileiŋa manj hiera nie halanġ ni terni-na hiera.†

¹⁵ Nuəmba-i hiera baa gbar ka fuo tānninj: Yuntaamba-i, nelbōmbōmbaa-ba-i, sorosi ba yuntaamba-i, waamba-i, fōngōtaamba-i, baa nuəmba namba-i hiera, kōraamba-i baa nebimba-i hiera, baa gbar ka fuo tānfonninġ!

¹⁶ Aa naa ta ba wanj baa tānni-i wuə: «Ciinġ na haa-yie na fuo-ye, umanj tēnaana fōngōtaanġ-teterre-na u baa da i yufelle aa Tumbilonjo baa bi da-ye ġāŋ baa-ye.‡

¹⁷ Banj ka piġāanġ ba jāyāmma-i yiinġu manj nuə-i ku hii. Hai ka ġbāa kor?»§

7

Dərpəpuərbilonjo haa dányuə Diilonj-cāaraamba-na

¹ Kufanġu huonġu-na, miε da *dərəpuərbiemba naa calaanu yiera hēma-na a suu fafalmu-i terni-na hiera wuə mu baa jo hēma-na, mu baa sagalla hūmma-i, mu baa bi sagalla tibiinġu diei.

² Diilonjo hāa ba yaa-i fōngūə-i ba da ba ġuəla hēma-i baa hūmma-i. Miε mi ne tiraa da dərəpuərbilonjo nanjo hilaa bāpagūŋġu-na tuə jo. Cicēlmantienj unj haa u dányuə-i baa kumanġ, ku waa u nanġa-na. Unj juo hi, wuə piie da gbagaga baa ba naa-baanġ daaba-i wuə:

³ «Baa na hi na ġuəla hēma-i, baa hūmma-i, baa tibinni-i! Yaanġ i haa dānyəbaa Diilonj-cāaraamba yammu-na iġēna.»*

⁴ Banj juo haa-bēi tī, baa bī ba nunġu-i baa-mi: Ba waa nuəmba neifienġ-komuŋa siei baa cīncieluo neifienġa hāi *Isirahēl-dūnni cīncieluo baa ni hāi baamba-na hiera.

⁵ Ba hōlma-na, *Yuda baamba waa neifienġ-niediei,

† 6:14 Nienġ Isayī (Ésaïe) 13.10-13; 34.4; Esekiel (Ézéchiel) 32.7-8; Amosi (Amos) 8.9 baa Yowel (Joël) 2.10; 3.3-4. ‡ 6:16 Nienġ Ose sebe-i-na (Osée) 10.8 baa Like sebe-i-na 23.30. § 6:17 Nienġ Yowel sebe-i-na (Joël) 2.11 baa Sofoni sebe-i-na (Sophonie) 2.2-3. * 7:3 Nienġ Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 9.4-6.

Urubē baamba-i neifierη-niediei,
 Gadi baamba-i neifierη-niediei,
 6 Aser baamba-i neifierη-niediei,
 Nefutali baamba-i neifierη-niediei,
 Manase baamba-i neifierη-niediei,
 7 Siminyo baamba-i neifierη-niediei,
 *Levi baamba-i neifierη-niediei,
 Isakaar baamba-i neifierη-niediei,
 8 Sabulō baamba-i neifierη-niediei,
 Yosefu baamba-i neifierη-niediei,
 *Bensaamie baamba-i neifierη-niediei.

Nelpūngu man kuraa

9 Kufangu huongu-na, mie mi tiraa ne, a da nelpūngu nan temma molo sie gbāa kāη-ba. Baa naa hel terni-na hiere, dūnni-na hiere, nilēiηa-na hiere baa nelmambaa-ba-na hiere a jo ji yiera fōngōtaan-teterre yaanga-na *Tūmbilonjo yaanga-na. Ba waa hiere baa jongorpielmba baa nampurni† ba nammu-na.

10 Ba taa ba piye da gbagaga wuo:

«Uman tlenaana fōngōtaan-teterre-na, Diilonjo yaa-i.
 Fuo baa Tūmbilonjo-i ba'i kuraa-ye.»

11 *Dəpəpuərbiemba-i hiere baa dii fōngōtaan-teterre-i huonga baa bīncuamba-i a naara bimuoamba naa-baan daaba-i. Ban diyaa-ba huonga dumaano-na, baa dūuna hiere teterre yaanga-na a jaal Diilonjo-i.

12 Ba taa ba piye wuo:

«Ninsoηo!
 Tuolnumma saaya Diilonjo-i, gbeliema saaya-yuo,
 nelnulle saaya-yuo, jaalungu saaya-yuo, bəbəima saaya-yuo,
 himma saaya-yuo, fōngūo bi saaya-yuo hōnni man jonj!
 Ma cie.»

13 Bīncuəη daaba-na, unano yuu-mi wuo: «Baman diyaa jongorpielmba-i daaba-i, η suyaa-ba wei? N suyaa ban hilaa kusuəη-nu wei?»

14 Mi gbē-yo mie: «Yuntie, mi daa-ba hie ta mi suə-ba? Jande η sa pigāan-mi ba sīnni-i wei?»

Wuo cira: «Baman hilaa yaahuolbabalanjo-na, ba yaa-i. Ba saaraa ba jongorbaa-ba-i Tūmbilonjo tamma-na ba pusūj.

15 Ku'i cie η da ba yieraaya Diilon-teterre yaanga-na aa ta ba jaal-o bāangu-i baa isuəngu-i u dubuo-i-na. Uman tlenaana teterre-na u ka tuo neya-bēi.

16-17 Aa Tūmbilonjo-i fōngōtaan-teterre-na, u'i ka waa ba āncīlanjo-i. U ka ceη-ba kā baa-ba cicēlman-hūnfoerη-na.

Nyulmu sa ji tiraa bel-ba,
 hūjkuəsīnni sa ji tiraa ko-ba,
 bāangu sa ji tiraa ye-ba,
 babāangu sa ji tiraa muliēη ba kūoma-i.

Aa Diilo fuo ferē yaa ka hur ba nyinyolma-i hiere.»‡

8

Danyuo man niehai-wuonjo yerma-i

† 7:9 Ba taa ba jārā yuntaamba-i baa nampurni yaa ba nammu-na. Nieη Nsāa sebe-i-na 12.13.

‡ 7:16-17 Nieη Isayi sebe-i-na (Ésaie) 25.8; 49.10 baa Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 34.23.

¹ *Tumbilon̄ uñ juo yer dányuō mañ niehái-wuon̄o-i, kuō ce da sensensen̄ doro-i-na l̄er boluon̄ temma.

² *Dor̄p̄opuor̄biemba namba dii niehái Diilon̄o caangu-na u tuō puor̄. Mie mi ne da ba hāa-ba yien̄a niehái ba yunn̄iñ.

³ Dor̄p̄opuor̄bilon̄o naño jo ji yiera mumbuolmuñ-teriengu caangu-na baa sēne-bitiele u nan̄ga-na. Bitiel daade-i ba cie-de ta ba dii wusūnaño die. Uñ juo ji yiera dumaño-na, baa hā-yo wusūnaño-i da bāmbāale wuō u pā-yo mumbuolmuñ-teriengu-na a hā Diilon̄o-i baa Diilon̄-baamba cacārāngu-i fōngōtaañ-teterre yaan̄ga-na. Mumbuolmuñ-terien̄ daaku waa sēne-kūngu.

⁴ Bañ hāa-yo wusūnaño-i, wuō dii-yo bitiele-na, wuō wur kā Diilon̄o-na baa Diilon̄-baamba cacārāngu-i.

⁵ Ku huon̄gu-na, dor̄p̄opuor̄bilon̄ wuō gbāl dāamu mumbuolmuñ-teriengu-na a yu bitiele-i aa fara nanna-die hēma-na. Diilon̄ wuō pāñ don̄ tuō nyies̄iñ aa tuō naar̄, terni-i hiere ijieni aa hēma sagalla.

Yien̄a hii bumma

⁶ Hēmañ sagalaaya dumaño-na, *dor̄p̄opuor̄biemba niehái mañ bañ hāa-ba yien̄a-i, baa tigiñ da ba bu-ya.

⁷ Diełá-wuon̄o bu u yerre-i. Uñ buu-de teriengu mañ nuō-i, diilon̄-tāl̄eiña nañ aa kūnna hēma-na, aa guōlaa baa dāamu baa tām̄ma. Hēma yien̄gu diei kuō caa baa ku tibinni-i ka hel baa hēb̄inaan̄gu-i hiere. Yien̄gu mañ caa, da ba calnu hēma-i sōmma siei, kuu dii ñaa sōmma diei caa.

⁸ Hāal̄iñ-wuon̄o bu u diele-i. Baa nañ kulāngu nan̄gu dii-ku dām̄mañ-nuoraan̄gu-na. Ku waa ñaa t̄anun̄gu ta ku caa. Nuoraan̄gu yien̄gu diei bir tām̄ma hiere. Da ba calnu-kuō sōmma siei, kuu dii ñaa sōmma diei birii tām̄ma-i.

⁹ Ku b̄imbaañ baa ku hiere aa baatombaa-ba mañ waa hōlma famma-na baa bi b̄ena hiere.

¹⁰ Siel̄iñ-wuon̄o bu u yerre-i. Mōek̄añkarre nande hel doro-i-na ta di caa dāamu di jo; jo ji suur nuoranni-na baa hūnfonni-na. Da ba calnu-nie sōmma siei, kuu dii ñaa di suurii sōmma diei nuō.

¹¹ Ba taa ba bi mōele falle-i «Gbagagama». Diñ suurii hūmma mañ nuō-i, maa bir hiere da gbagaga. Mañ cie gbagaga dumaño-na, nuōmba mañ nyuon̄-ma ba fōngūō baa ku.

¹² Naal̄iñ-wuon̄o bu u diele-i. Bāañ-yufelle yien̄gu diei kuō pāñ ku, ceiño-i maaduōma, mōeña nañ aa balla, a ce cecerma parra. Da ba calnu bāanyufelle-i baa ceiño-i sōmma siei, kuu dii ñaa sōmma da-ma-diei naa kuu-nie. Aa calnu mōeña-i sōmma bi siei, sōmma diei naa baala-yei. A ce dumaño-na bāan̄gu saa ta ku ye dumaa aa ceiño saa tuō muora dumaa.

¹³ Mie mi tiraa ne a da kuōcuro naño b̄iñ dii fēnfelle-na aa tuō kaas̄iñ wuō: «Gbere o gbere! Gbere o gbere! Dor̄p̄opuor̄biemba mañ t̄yāa ba siei-baamba-i, da ba bu ba yien̄a-i sūlma haraa nelb̄iliemba-na!»

9

¹ *Dor̄p̄opuor̄bilon̄o mañ diilon̄-wuon̄o bu u yerre-i. Mie da mōele nande diiriye hēma-na. Diñ diiriye dumaño-na, baa hā-de fobabalaan̄gu diele-i.

² Die puur fobabalaan̄gu-i. Nyaas̄ibabalanni nañ temma ta ni hel da kirkirkir, a ce teriengu pāñ bir ce da kullu hiere.

³ Dūñgbermba nañ temma hel nyaas̄iñ daani-na a gbuo hēma-i hiere. Baa naa ce ba ta ba ce ñaa namelmba.

4 Baa gbē-ba wuə ba baa yiéya híenḡu-i, baa dímma-i, baa tibinni-i, ḡa Diilonḡ-dányuə un'ja u sí bamaḡ yammunḡ, kére ba ta ba yii baa ba yaa-i yonḡ.

5 Ba saa cira ba ko-ba, ba'a ba huol ba yammu-i caamba ndii. Namienḡ duə don-ni kunḡ jan-ninḡ dumaa, bafamba ka haa jamma famma temma yaa kutaamba-na.

6 Caamba ndii daayo-na, nuəmba ka ta ba taara kuliinḡu-i ḡa ba sie da-ku. Ba ka mul dáamu taara-kuə, ḡa moloḡ yufelle sie gbáa haa-kuə.

7 Dúnḡberḡ daaba taa ba niya beru domma-i ḡa bercesúnaamba. Ninanni nanni waa ba yunni-na ḡa sēne-nyantuolbaa, aa ba yammu waa ḡa nelbilienḡ-yammu.

8 Ba yukuəslinni waa pōmpər ḡa caan-niini aa ba nyieni-i ḡa jar-nyieni.

9 Ba pámpinammu waa ḡa ba diyaa kəllunḡ-joḡgorbaa-ba'i muə, aa da ba ta ba yuul, ba būncemmu ta mu du ḡa sūḡ-wotorbaa-baḡ duḡ dumaa berunḡ-hūmelle-na.*

10 Pelni waa baa-ba baa tureinḡa ḡa namelmba. Ba ka ce nuəmba-i súlma baa tureinḡa faḡa yaa-i caamba ndii daayo həlma-na.

11 Fobabalaanḡ dielenḡ yenḡ baa dərḡpəuərbilonḡ† maḡ, u yaa dii ba yunḡu-na. Ba bí-yo ebiremma-na «Abadō», girekimma-na «Apolinyə» ku yunḡu yaa wuə Guəyotienḡ.

12 Yaahuol-dielāḡo curaa. Ba hāi tlyāa.

13 Dərḡpəuərbilonḡ maḡ niediei-wuonḡ wuə bu u yerre-i. Míe nu molo piye sēne-mumbuolmunḡ-terienḡu kətōnni naa-i-na, Diilonḡ yaanḡa-na.

14 Kutienḡo taa u piye baa dərḡpəuərbilonḡ maḡ niediei-wuonḡo yaa wuə: «Ba vaa dərḡpəuərbiemba‡ namba jina Efurata§ caanḡu-na, baa dii ba naa. Fir-ba ḡ nanna.»

15 Wuə fir-ba nanna. Diilonḡo naa dii bel daade yaa-i, baa ceinḡ daayo yaa-i, baa yiinḡ daaku yaa-i, baa huonḡ daaku yaa-i, a hā dərḡpəuərbienḡ daaba-i ba da ba ko nelbiliemba-i parra-bei. Da ba calnu-bei sōmma siei, baḡ ka ko bamaḡ, ba ka waa sōmma diei.

16 Bercetaamba waa baa dərḡpəuərbienḡ daaba-i. Ba waa baa sūnaamba. Baa bí ba nunḡu-i baa-mi. Ba waa nuəmba milnyəmbaa nuəsú.

17 Minḡ daa sūnaamba-i damma maḡ baa ba gbartaamba-i ku yaa daaku: Ba kəllunḡ-joḡgorbaa-ba waa dádaa ḡa dáamu, banamba kakau ḡa bula-hūmma, banamba bojūmmu. Sūnaamba yunni waa ḡa jar ba yunni. Dáamu taa mu hel ba nunni-na, baa nyaaslinni, baa naarjūmmu.

18 Dáamu maḡ taa mu hel ba nunni-na baa nyaaslinni-i a naara naarjūmmu-i, guəyə-bimbinni. Nelbiliembaḡ calaanu sōmma siei-i, nie ko sōmma diei bei.

19 Sūnaanḡ daaba himma waa ba nunninḡ, baa ba pelninḡ. Na saa da! Ba pelni waa ḡa jēnaamba. Yunni waa-nie, aa ba taa ba kəsuaḡ nelbiliemba-i baa ni yaa-i.

20 Guəyə-bimbinni siei niinḡ daaninḡ'a ni saa ko bamaḡ, ba saa nanna ba ciləbalaanḡo-i; ba saa yanḡ ba cuffienḡa buolma-i. Ba buol *jinabaa-ba-i dii, ba buol tinni-i dii, a ne da ba yaa cie-ni ba fere. Ba cie ninanni baa sēne, ninanni baa wargbe, ninanni baa kəvəllu, ninanni baa támpienḡa, ninanni baa daanḡu. Ni sa da, ni sa nu, ni sa bi wuə.

* 9:9 Nienḡ Yowel sebe-i-na (Joël) 1.6; 2.4-5.

† 9:11 Dərḡpəuərbilonḡ daayo-i, ba yaa cinaana ba munyerammu-i. Nienḡ Yuda sebe-i-na 6.

‡ 9:14 Dərḡpəuərbiemba daaba-i, ba yaa cinaana ba munyerammu-i. Nienḡ Yuda sebe-i-na 6.

§ 9:14 Efurata-i nuorabuə naḡ yerre-i dumaanḡo-na, ku kaalaaya girekimma-na.

21 Ba saa nanna ba nelkollé-i, baa ba isómma-i, baa ba bíŋwosínni-i, baa ba cuoyunŋu-i.

10

Nsaa wuyaa sebeyelle-i

1 Ku huonŋu-na, mi tiraa da *dǎrpǎpǎrbilonŋo nanŋo hilaa dǎrǎ-i-na tuǎ hiire u jo. U waa baa fǎŋgǎ. Duherru naa dii-yo huonŋa aa diilonŋ-pǎruonŋu waa u yudǎrǎ-i-na. U yaanŋa taa ka caa ŋaa báanŋu, aa u gbeini-i ŋaa dáamu.

2 Sebeyelle nande waa u nanŋa-na, sebeyel daade naa puur. Unŋ juǎ hi, wuǎ dii u nadięgboluonŋu-i dǎmmanŋ-nuoraanŋu-na aa jina u nanyuǎ-kúnŋu-i bomborma-na.

3 Aa naa kaasŋ da gbagaga ŋaa jara buure. Unŋ kaasáan, diilonŋ wuǎ naar da niehá i sie-yo.

4 Unŋ siyaa-yo baa mamanŋ mié mi nyegēŋ-ma jina, mié mi ne da molo nie piye baa-mi dǎrǎ-i-na wuǎ: «Diilonŋ unŋ naaraa wanŋ mamanŋ, baa yanŋ molo nu-ma; baa nyegēŋ-ma.»

5 Dǎrpǎpǎrbilonŋ daa wuǎ sire u nadienŋa-i dǎrǎ-i-na

6-7 aa naa cira: «Ku hii! Dǎrpǎpǎrbilonŋo manŋ tlyáa niehá-wuonŋo-i, duǎ donŋ tuǎ bu u yerre-i Diilonŋ unŋ ŋa naa wanŋ u kusunŋu manŋ baa u cáaraamba-i, unŋ ŋa naa wanŋ u kusunŋu manŋ baa u *pǎpǎrbiemba-i, u ka ce-ku. Diilonŋo yaa mi siera. U yaa hielaa dǎrǎ-i baa híema-i, aa hiel dǎmmanŋ-nuoraanŋu-i baa bímbinni-i hiere, uu dii gbula, u sa ji kǎ terienŋu.»

8 Umanŋ naa piye baa-mi dǎrǎ-i-na u tiraa gbē-mi wuǎ: «Kǎ dǎrpǎpǎrbilonŋo manŋ yieraaya a dii u gboluonŋu diei dǎmmanŋ-nuoraanŋu-na, aa jina ku diei bomborma-na u wulaa, ŋ ka híu sebeyelle manŋ puuri u nanŋa-na.»

9 Mi piyaa kǎ ku yaa-i ka gbē dǎrpǎpǎrbilonŋo-i mié u há-mi sebe-i. U gbē-mi wuǎ mi híu-yo mi wuo-yo. Da mi wuo-yo, u ka waa kpēnne mi nunŋu-na ŋaa sǎllu, ŋa u ka waa gbegege mi kusunŋu-na.

10 Mié híu sebe-i u wulaa a wuo-yo. U waa ŋaa sǎllu mi nunŋu-na da kpēnne, ŋa minŋ juǎ híŋ-yo, u bir da gbegege mi kusunŋu-na.*

11 Ku huonŋu-na, baa gbē-mi wuǎ: «Diilonŋo taara u puǎr-ni baa nuamba bǎi maama, baa nileŋa bǎi maama, baa fǎŋgǎtaamba bǎi maama, ŋ gbíe ŋ ka tiraa wanŋ-ma.»

11

Diilopǎpǎrbiemba hai maama

1 Ku huonŋu-na, baa há-mi gboruonŋu nanŋu, ba fi baa-ku; aa gbē-mi wuǎ: «Sire ŋ ka fi *Diilodubuǎ-i baa mumbuolmunŋ-terienŋu-i, aa ŋ kǎŋ bamanŋ dii ta ba jaal Diilonŋo-i Diilodubuǎ-i-na.

2 Baa ji cira ŋ fi gǎŋgǎwǎŋ-huonŋa-i, ba yaanŋ-ka há *nieraamba baa-ka. Ba ka seŋe Diilonŋo nelle-i* caamba komuǎŋa hái baa ba hái.

3 Kuu dii ŋaa yinni nuǎsiba niediei komuǎŋa siei. Mi ka puǎr mi nuamba hái baa mi nelma-i ba ka ta ba wanŋ-ma yinni fanni-na hiere. Kutaamba ka dii balaanŋ-jonŋorbaa.»

4 Nuamba hái baanŋ daaba dii híema Tienŋo† caanŋ-nu. Baa dii ŋaa *Olivitibinni, baa dii ŋaa fitimbaa.‡

* 10:10 Nięŋ Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 2.8, 3.1-3. * 11:2 Diilonŋo nelle-i bande-i, ba gbē *Yerusalemu yaa-i. † 11:4 Híema Tienŋo yaa Diilonŋo-i. ‡ 11:4 Nięŋ Sakari sebe-i-na (Zacharie) 4.3, 11-14.

⁵ Uman duo tuo taara u ce-ba kuujanɔ, dáamu nammu hel ba nunni-na a kɔsuɔŋ kutienjo-i. Ba bigaaráamba ka ku kuliingu fangu temma yaa-i.

⁶ Baŋ ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i biena man nuɔ-i hiere, ba gbáa bella diilonjo-i u sie daa biena faŋa-na. Ba gbáa bi ce húmma bir támma hiere. Aa ámbabalma man da ma dɔlnu-bei, ba gbáa dii-ma miwaanjo-na huɔŋgu man dɔlaanu-bei.

⁷ Nga da ba ji waŋ Diilon-nelma-i tí, bíŋwobalɔ man dii fobabalaangu-na, u ka hel kar berru-bei aa ko-ba.

⁸⁻⁹ Duo ko-ba, ba sie yan ba fuure-bei; ba ka nanna-bei nellen-huɔŋga-na ponsanatigerre-na. Ba ka tɛ terienɔ-na a ce yinni siei baa boluɔŋgu nuɔmba ta ba jo ba ne-ba. Nuɔmba ka hel terni-na hiere, baa niléiŋa-na hiere, baa dúnni-na hiere, baa nelmambaa-ba-na hiere a ji ne-ba. Man ka ce nelle man nuɔ-i, nelle fande-i nebuɔ; ba gbuu Itienjo-i kusuɔŋ-nu'i ko-yo. Ba gbáa bí nelle falle-i Sodamuš; ba gbáa bi bí-de Esipi di balaangu maama-na.

¹⁰ *Diilopɔpuɔrbienba hái-baan daaba kuliingu ka silaa dɔlnu nel-biliemba-i ji cor. Ba muláan nuɔmba-i cor baa ba nelma-i; a ce dumaanjo-na, ba ka ce ponsaanɔ ma yerren aa há ba-naa bímbínni ponsaan daaku-na.

¹¹ Nga yinni siei baa boluɔŋ daakuɔ juɔ cor, Diilonjo hul fafalnu dii ba memmu-na, ba sire. Baman taa ba ne-ba, korma fúnur bel-ba.

¹² Diilopɔpuɔrbien daaba nu molo piye baa-ba da gbagaga dɔɔ-i-na wuɔ: «Nyugáan ná jo bande!» Ba ta ta ba nyugún ku yaa nuɔ-i baa duherru, ba bigaaráamba ta ba ne ba ta ba ká.

¹³ Huɔŋgu fangu-na, híema gbuu sagalla. Man sagalaaya dumaanjo-na, nelle muonu yiɔŋgu diei. Da ba calnu-die sɔmma cíncieluo-i, sɔmma diei-i muyaanu. Nuɔmba neifienja siei nuɔsiba ndii tɛ-man. Baman tíyáa ba saa ku, ba kúma ta ma nyɛ. Ba ta ba piye wuɔ: «Diilonjo-i bibienjo».

¹⁴ Háalɔŋ-yaahuolo curaa, ŋga ma saa tí; sieɔŋ-wuɔŋjo jo dii.

Yerperiele buu

¹⁵ Ku huɔŋgu-na, *dɔɔpɔpuɔrbilɔŋ man niehá-wuɔŋjo bu u yerre-i. Nuɔmba namba ta ba piye dɔɔ-i-na da gbagaga wuɔ:

«Miwaanjo yuntesínni-i fiefi-e-na ni cie Itienjo da-u-diei niini, fuɔ baa un saan

*Konkortienjo man.

Yuntesin daani ka tɛ baa ba yaa-i ni sa ji tí dede.»

¹⁶ Nuɔŋ daaban piye dumaanjo-na, bíncuɔmba komorre baa ba naa man tɛnaana Diilonjo caanɔ-na, ba sire dúuna hiere a jaal Diilonjo-i

¹⁷ aa cira:

«Itien nuɔ, Diilon nuɔ, Weimantien nuɔ,

nii naa waa, aa nii dii.

Nin húyáa nelle-i a pigáan ŋ fɔŋgɔtesínni-i

i ce-ni kasi saa da-ni.

¹⁸*Nieraamba taa ba gán baa-ni.

Nga fiefi-e-na nuɔnei ka gán baa-ba.

N ka pigáan-ba ŋ jáyamma-i.

Bikuomba germa hii.

N cáaráamba man waan ŋ nelma-i, ba pámmaŋ-huɔŋgu hii,

ka hel baa ŋ baamba man káan-nin hiere,

nelbɔmbɔmbaa-ba-i baa nyuɔnyuɔ-baamba-i hiere ba pámmaŋ-huɔŋgu hii.

Baman bi guɔlaayan híema-i, ba kɔsuɔman-huɔŋgu yaa hii daaku-i.»

19 Ban juo piye tɪ, *Diilodubuɔ man dɔrɔ-i-na wuɔ puur, *tobisɪnnɪŋ-kporuo wuɔ carra dii u huɔŋga-na, diilonɔ wuɔ donɔ tuɔ nyiesɪŋ aa tuɔ naar. Terni-i hiere ijieni. Hɛma sagalla, diilonɔ wuɔ tuɔ gbu u dɔa baa tɔmpɛlɛɪŋa.

12

Gberɛ

1 Ku huɔŋgu-na, miɛ mi ne da gberɛ nanɔ temma dɔrɔ-i-na: ciɛŋo nanɔ. Uu naa dii bɔanyufelle-i jonɔr temma, aa haa u gbeini-i ceɪŋo-na aa dii nyantuoluo baa mɔɛŋa cɪncieluo baa a hɛi yuɔ.

2 Kusɔŋgu waa-yuɔ a hi homma. Kuŋ bilaa-yo ta ku jan-yo, wuɔ tuɔ kaasɪŋ.

3 Miɛ mi ne tiraa da gberɛ nanɔ dɔrɔ-i-na: Jɔŋo nanɔ da dɔa baa yunni niehɛi baa yiɛŋa cɪncieluo! Nyantuolbaa-ba waa u yunni-na hiere.

4 U peliɛŋu pir mɔɛŋa-i yiɛŋu diei nanna hɛma-na. Da ba calnu mɔɛŋa-i sɔmma siei, u pirii sɔmma diei nanna. Wuɔ jo ji yiɛra ciɛŋ daayo caaŋgu-na wuɔ duɔ bɔrɔ u hɪŋ bilonɔ-i.

5 Ciɛŋ wuɔ bɔrɔ naacombilonɔ. Uŋ bi buɔra, baa bie bilonɔ-i kɛ baa-yo ka jɪna-yuɔ Diilonɔ caaŋgu-na. U waa tɛna u fɔŋgɔtaaŋ-teterre-na. Naacombilonɔ daayo yaa saaya u sire waa nileiŋa-i hiere a yuŋgu-na. U ka sire ce u fɔŋgɔ-i baa kɔllɔŋ-bɔɔle.

6 Ban biyaa bilonɔ-i ta baa-yo, nyuŋ wuɔ gbar suur hɛŋ-nu. Diilonɔ naa tigiŋ teriɛŋgu nanɔ dii hɛŋgu-na duɔ ka fie-yo yinni nuɔsiba niediei komuɔŋa siei.

7 Huɔŋgu fanɔgu-na, berru nandu sire dɔrɔ-i-na. Misɛl-i* baa u napɔpuɔrbiemba yaa kɔa ka suuye jɔŋ daayo-i baa u baamba-i.

8 Ban daa ba-naa dumaŋo-na, baa yar jɔŋo-i baa u baamba-i, a ce dumaŋo-na ba saa gbɔa da ba tɛna dɔrɔ-i-na.

9 Ba sie-yo nanna hɛma-na. U yaa jɛbɪncɔŋo-i. U yerre yaa *Sitɔni, dinande yaa *Bigaarɔŋo. U yaa tɔalɔaŋ nuɔmba-i hɛma-na hiere. Ba sie-yo nanna baa u pɔpuɔrbiemba-i hiere hɛma-na.†

10 Miɛ mi ne da molo piye dɔrɔ-i-na da gbagaga wuɔ:

«Fieɛɛ fuɔ, i kuraa.

I Diilonɔ pigaaŋ u fɔŋgɔtesɪnni-i baa u nellentesɪnni-i.

Diilonɔ uŋ saanɔ *Konkortienɔ manɔ,

fɔŋgɔtesɪnni dii u nanɔ-na.

Umanɔ taa u cal i baamba-i baaŋgu-i baa isuaŋgu-i Diilonɔ yaanɔga-na,

ba duɔnya-yuɔ dɔrɔ-i-na.

11 Tumbilonɔ tɔmma-i

baa Diilonɔ-nelma manɔ hilaa i baamba nunni-na,

ma yaa ciɛ ba yar-o.

Ba hɛrɔ kuliŋgu-i ŋaa ku sa jan-ba.

12 Teriɛŋgu fanɔgu-na, namaa namanɔ dii dɔrɔ-i-na hiere, taa na nye.

Ŋga namaa namanɔ dii hɛma-na, baa hɔmma-na, sɔlma haraa-nei!

Sitɔni hiiriye kɛ na wulaa baa hɔdulle,

u suyaa wuɔ u yinni saa tɛ bɔi.»

13 Jɔŋon juo'a u ne da u fɛrɛ hɛma-na, wuɔ sire cu cehuonacienɔ daayo huonɔ-nu.

* 12:7 Misɛl yaa *dɔrɔpuɔrbiemba yuntienɔ-i. Nieŋ Yuda seɛe-i-na 9. † 12:9 Nieŋ Miwaanɔ jɪnammanɔ-seɛe-i-na (Genɛsɛ) 3.1 baa Like seɛe-i-na 10.18.

14 Baa há cieŋo-i kuɔcuro bñncɛmmu hái, u yuul ka diire dii *hɛŋgu-na ban tigiin terienɟu man há-yo u duɔ ka tɛna ce bienɟa siei baa boluonɟu jɛŋo baa da u yufelle.

15 Uɲ yuulii ka diire dumaanɔ-na, jɛŋo wuosa hũmma, kuɔ pãŋ ce nuoraanɟu ta ku bũŋ da ku ka wuo cieŋo-i.

16 Hɛma yan-yo aa naa yiernu hũŋ daama yaanɟa-na, maa bũŋ jo ji suur hiere. Hɛma bir suuye.

17 Jũŋo huɔŋga fũnuŋ du baa cieŋo-i. Bisálmba namba waa baa cieŋo-i. Jũŋo gũunu ka tuɔ gãŋ baa ba yaa-i. Bisálŋ daaba yaa baman nuɔŋ Diilonɔ nuŋgu-i aa bel Yesu nelma-i nammu hái.

18 Ku huonɟu-na, jũŋo jo ji yiera dãmman-nuoraanɟu nuŋgu-na tuɔ ne.

13

Bɪŋwobalɔ nanɔ hilaa hũmma-na

1 Ku huonɟu-na, miɛ mi ne da bɪŋwobalɔ nanɔ hilaa dãmman-nuoraanɟu-na. U waa baa yunni niehái baa yiɛŋa cɪncieluo. Nyantuolbaa-ba waa yiɛŋ daaya-na hiere. Aa Diilonɔ tuosɪnniŋ-yireiŋa naa nyegɛŋ u yunni-na hiere.

2 Bɪŋwobalɔ daayo waa ŋaa kɛlɔ, u gbeini waa ŋaa dãnɪkilaan-gbeini aa u nuŋgu waa ŋaa jara nuŋgu.* Jũŋ wuɔ há-yo himma-i baa yuntesɪnni aa bi há-yo fɔŋɔbãmbãale.

3 Baa naa posol bɪŋwuon daa u yunɟu nanɟu-i babalaa, da ŋ ta ŋ ne-yo ŋaa u ka ku, ŋga pãan daaku jo ji fɛ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gbɛɛ, baa ta ba nyaanu-yuɔ ba ne-yo.

4 Jũŋ uŋ háa bɪŋwuon daayo-i fɔŋgũɔ-i, nuɔŋ baa don ta ba dũuna ba jaal jũŋo-i. Ba taa ba bi dũuna ba jaal bɪŋwuonɔ-i aa ta ba piiye wuɔ: «Hai gbãa saa u fɛɛ baa bɪŋwuon daayo-i? Hai gbãa yii baa-yo?»

5 Baa há bɪŋwuonɔ-i hũmelle-i wuɔ u kaal u fɛɛ aa u tuora Diilonɔ-i. Ba háa-yo hũmelle-i wuɔ u ce u bãanɟu-i caamba komuɔŋa hái baa ba hái.

6 Wuɔ don tuɔ tuora Diilonɔ-i, u bɛna u yerre-i baa u dũŋgu yerre-i ka cor baa baman dii u nelle-na hiere ba yireiŋa-i.

7 Baa bi háa-yo hũmelle-i wuɔ u ce berru baa Diilonɔ-baamba-i. Kɛɛ duɔ ce berru-i baa-ba, u ka yar-ba. Ba haa-yo dũnni-i hiere ni yun-nu, baa terni-i hiere ni yun-nu, baa nelma-i hiere ma yun-nu, baa nileiŋa-i hiere a yun-nu.†

8 Da ma hel baman yireiŋa-i nyegãan cicɛlman-sebe-i-na dii miwaanɔ jɪnamma-na, nelbillemba-i hiere ba ka ta ba dũuna ba jaal-o. Cicɛlman-sebe daayo-i, ban kuɔ *Tũmbilonɔ man, fuɔ wuonɔ-i.

9 Uman duɔ u ka nu, u nu!

10 Diilonɔ duɔ cira ba bel uman, ba ka bel-o; duɔ cira ba cãa uman nuon-nu-i, ba ka bi cãa-ku. Terienɟu fanɟu-na, Diilonɔ-baamba saaya ba hɪrã ba kũma-i aa haa ba nanɟa-i Diilonɔ-na.

Bɪŋwobalɔ nanɔ hilaa hɛma-na

11 Miɛ mi ne tiraa da bɪŋwobalɔ nanɔ hel hɛma-na u jo. Yiɛŋa hái waa u yunɟu-na. A waa ŋaa terbeyun-waanɟa. U taa u piiye ŋaa jũŋ daa uŋ piienɟ duma.

12 Bɪŋwobalɔ man hilaa hũmma-na uu naa há-yo fɔŋgũɔ-i u duɔ tuɔ ce himma-i aa fuɔ tɛna tuɔ ne u tuɔ ce. A ce dumaanɔ-na, uŋ hilaa, u guor

* 13:2 Niɛŋ Daniel sebe-i-na (Daniel) 7.3-6. † 13:7 Niɛŋ Daniel sebe-i-na (Daniel) 7.8,21,25.

nelbiliemba ta ba dūuna ba jaal bñjwobalño man hilaa hūmma-na. Fuo yunġu yaa naa posol babalaa aa fē.

¹³ Uman hilaa hēma-na, u taa u ce himma boi. Halle u taa u ce dāamu ta mu hel dōro-i-na mu diire hēma-na nuōmba-i hiere ba yufelle-na.

¹⁴ Uñ daa fōngūō man tuō gbā u ce himma-i uman hilaa hūmma-na u yufelle-na, u taa u pira nelbiliemba-i. Uu naa wan baa nuōmba-i wuō ban posolaa bñjwobalño man baa jigāpuruōngū-i aa u saa ku, ba ce daanġu ba sisinġu ba jina ba ta ba dūuna ba jaal-o.

¹⁵ Baa naa hā bñjwobalño man hilaa hēma-na ku fōngūō-i u ce ban sisāan uman jina u tuō fiisa aa gbāa tuō piye aa tuō bi ko baman sa dūunaanar ba jaal-o hiere.

¹⁶ Mafamman ciē, bñjwuōñ daa wuō guor nuōmba-i hiere, nelbōmbōmbaa-ba-i baa nyuōnyuō-baamba-i, waamba-i baa nawalaamba-i, kōraamba-i baa nebimba-i wuō ba dānya ba fere ba nademmu-na sisō ba yaadāmma-na.

¹⁷ Dānyuō duō uu si dii nuōni man nuō-i, ŋ siē gbāa sāa bñjkūñġu, ŋ siē bi gbāa suor bñjkūñġu. Bñjwobalño yerre yaa waa dānyuō fanġo-i sisō niele man saa baa u yerre-i.

¹⁸ Terieñ daaku-i nelnurāñ-terieñġu. Niel daade yaa nuōsiba siēi komuōña siēi baa niediei (666). Di pigāñ moloño nar sīnni-i dumaanġo-na. Uman duō tuō cē u jōguōñ u ne.

14

Baman kuraa ba maama-i

¹ Miē mi tiraa ne da *Tūmbiloño yieraaya *Sinyō-tānuñġu-na baa nelpūñġu nar temma. Ba waa nuōmba neifieñ-komuōña siēi baa cñcieluo nuōmba neifieña hāi. Tūmbiloño yerre-i baa u To diele naa nyēgēñ ba yaadāmma-na.

² Miē ta mi nu ba yaleiña-i dōro-i-na. A taa a du ŋaa hūñjulamma, a taa a du ŋaa diiloño'i naaraa. A taa a du ŋaa ba mar konconni.

³ Ba waa ta ba hāl nalāfeliēñġu fōngōtaañ-teterre yaanġa-na, bimuōmba naabaan daaba yaanġa-na, bñncuōmba bi yaanġa-na. Da ma hel bafamba-na, molo siē gbāa suō nalāañ daaku-i hāl-ku. Diiloño sāa bafamba yunni yaa hēma-na. Baa dii nuōmba neifieñ-komuōña siēi baa cñcieluo neifieña hāi.

⁴ Baa dii welewele, ba saa guōla ba fere baa caamba. Ba yaan aa ta ba cu *Tūmbiloño huorñ-nu uñ kāñ terni man nuō-i hiere. Diiloño yufelle hilaa ba yaa-i nuō-i igēna nelbiliemba hōlma-na u sāa ba yunni-i ba da ba ce fuō baa Tūmbiloño-i ba baamba.

⁵ Ba nunni saa puur baa coima-i dede. Cālmuo si dii-bēi.

Dōrpōpuorbiemba siēi maama

⁶ Miē mi ne da *dōrpōpuorbiloño naño yuul dii fēñfelle-na u jo baa neldōdōlma namma. Nelma famma sa ji saara dede. U jo baa-ma duō ji wañ-ma baa nelbiliemba-i terni-na hiere, dūnni-na hiere, nelmambaa-ba-na hiere baa nileiña-na hiere.

⁷ U taa u piye da gbagaga wuō: «Diiloñ uñ ka ġer nuōmba āndaanġu-i huōñġu man nuō-i ku hii tl, a ce dumaanġo-na, taa na kāñ-yo aa na ta na gbeliēñ-yo. Taa na dūuna na jaal uman hielaa dōro-i baa hēma-i. Taa na jaal uman hielaa nuoranni-i baa hūnfonni-i!»

⁸ Dōrpōpuorbiemba naño tiraa cu dīelā-wuōño-i tuō piye wuō: «U muyaanu! *Babilōni muyaanu! Nebuō man cilañ nileiña-i hiere baa u saasorsīnni-i, u muyaanu!»

9 Unaa tiraa cu háalŋ-wuoŋo-i tuó piye da gbagaga wuo: «Uman duó tuó dúuna bŋwobalŋo yaanŋa-na, sisó u karkuuyo* yaanŋa-na, aa dánya u nadienŋa-na, sisó u yaadamma-na,

10 kutienjo sie kor Diilon-beru-na. Diilonjo ka pigáan-yo u jáyamma-i. U ka waa ŋaa ba guoraa moloŋo há-yo kombabalamma u nyon. Kufangu taamba ka mulŋeŋ dáŋgboguŋgu-na, dorpɔpɔrbiemba yaanŋa-na, baa Túmbilonjo yaanŋa-na.

11 Dáamu man muláan-bar, mu sa ji diŋ dede. Mu nyaasinni sa ji yan wurma-i dede. Baman dúunaanaj bŋwobalŋo yaanŋa-na, sisó u karkuuyo yaanŋa-na, baman dánya ba ferε baa u yerre-i, ba cεraa ba da fiisaŋgu gbula.»

12 Ku'i cie Diilon-baamba-i, baman nuon u nuŋgu-i aa haa ba nanŋa-i Yesu-i-na, ba saaya ba híra ba kúoma-i.

13 Ku huonŋu-na, mi nu molo piye baa-mi doro-i-na wuo: «Nyeŋēŋ nel daama-i: «A donj fiεiε-i-na, baman kuonj baa Itienjo maama-i ba hommu-na, ba yunni dɔlaa. *Diilon-Yalle waan-ma wuo ninsonjo, kerε ba ka fiisa, ba silaa ce weima; ba ka da ba mulŋema sulu-i.»

Dĩmma hii karma

14 Miε mi tiraa ne a da nyaasipilanni nanni doro-i-na, moloŋo nanjo waa tlena ni doro-i-na, ŋaa Moloŋ-Bienjo. Sēne-nyantuoluo waa u yunŋu-na baa jukɔrdɔdɔŋgu u nanŋa-na.

15 *Dorpɔpɔrbilonjo nanjo hel *Diilodubuo-i-na a piye da gbagaga baa uman waa tlena nyaasinni-na wuo: «Dĩmma vaa hi karma hŋema-na, bie ŋ jukɔruŋgu-i ŋ donj!»

16 Uman waa tlena nyaasinni-na wuo bie u jukɔruŋgu-i a kar dĩmma-i hiere hŋema-na.

17 Dorpɔpɔrbilonjo nanjo tiraa hel Diilodubuo-i-na dii doro-i-na; jukɔrdɔdɔŋgu bi waa baa fuo-i.

18 Dorpɔpɔrbilonjo nanjo tiraa hel mumbuolmun-terienŋu-na, u yaa waa dáamu tienjo-i. Wuó piye da gbagaga baa jukɔruontienjo-i wuo: «Ne! *Erešē bie hŋema-na, ká baa ŋ jukɔruŋgu-i ŋ ka kar-o.»

19-20 Wuó ce u jukɔruŋgu-i a kar erešē-i hiere hŋema-na aa kúol-o ká baa-yo banj kámal-onj kusonj-nu. Ku waa gborsannin. Baa jámallá erešē daayo-i kámal-o, támma bir yan aa ta ma hel-yuo, gbuu ta ma búŋ ŋaa nuoraanŋu. Ma búŋ kilobaa nuosúo komuonja ndii temma.† Ma pupurma waa súŋ duó suur, u bál u nuon-nu. Daaku-i hiere ku pigáan Diilonjo jáyamma yaa-i.

15

Dorpɔpɔrbiemba juo baa ámbalma niehái

1 Miε mi ne a tiraa da gberε nanj temma doro-i-na: *dorpɔpɔrbiemba niehái baa ámbalma niehái ba nammu-na. Ambalperiema yaa-i. Diilonjo ka pigáan u jáyamma-i baa ma yaa-i a perienj.

2 Aa da kulangu nanŋu ŋaa nuoraanŋu, ku caa ŋaa duolenjo, baa dáamu ku huonŋa-na. Baman yaraa bŋwobalŋo-i, baman saa húu-ma ta ba dúuna u

* **14:9 Karkuuyo:** Banj gbēŋ karkuuyo man bande-i-na, da ba sisŋ daan-bŋkūŋgu, ba bŋ-ku yaa karkuuyo-i. Ku gbáa waa nelienjo, ku gbáa bi waa bŋwuoŋo'i banj sisáan. † **14:19-20** Ma nysgáan girekimma-na wuo: «Ma búŋ sitadibaa nuosiba niisiei.» A saanu baa mie niifinni-i, i gbáa saa-ba baa kilobaa nuosúo komuonja ndii temma.

karkuuyo* yaanġa-na, bamaŋ saa sie ba haa u dányu-*o*-i bei, ba waa yiera nuoraŋ daaku-na. Diilonġ naa há-ba konconni

³ ba ta ba hál *Túmbilonġ nalaanġu-i. Diilonġ-cáarāŋo-i *Moisi háláa-ku cor.

Ba taa ba hál wu-*o*:

«Itieŋ nu-*o*, Diilonġ nu-*o*, Weimantieŋ nu-*o*.

Nġ maacemma temma si dii fafaanġu-na.

Ni-leiŋa-i hiere a Itieŋ nu-*o*.

Nġ āncemma faa aa tíraa vii.

⁴ Itieŋ nu-*o*, nu-*o*nei Diilonġ nu-*o*ŋo-i ŋ diei yoŋ.

Hai moloŋo-i ka sie cira u sie káalá-nie?

Hai moloŋo-i ka sie cira u sie bí ŋ yefafalle?

Nu-*o*mba-i ni-leiŋa-na hiere ba daa niŋ pāŋ fafamma duma ba ba yufelle.

Ba ka jo ji dūna jaal-ni hiere.»

⁵ Ku huonġu-na, mie mi ne da *Diilodubu-*o*-i d-*o*-i-na u puurii, aa da *Tobisinn-*o*-dünġu-i dii huonġa-na.

⁶ Uŋ puurii dumaan-*o*-na, d-*o*r-*o*p-*o*u-*o*r-biemba niehá maŋ naa bella āmbalma-i, baa hel. Baa naa dii joŋgorp-*o*lmba aa pēyē-bei baa sēn-*o*-k-pāŋkpanni. Ba joŋgorbaa-ba taa ba carra.

⁷ Bimu-*o*mba naa-baanġ daaba-na, unanġ há *d-*o*r-*o*p-*o*u-*o*r-bieŋ niehá-baanġ daaba-i sēn-*o*-cimmu niehá. Muu naa yu hiere baa Diilonġ-b-*o*rru, fu-*o* maŋ dii gbula.

⁸ Diilonġo b-*o*b-*o*ima-i baa u himma ce Diilodubu-*o* wu-*o* pāŋ yu baa nyaasinni a ce molo saa naa waa u gbāa suur-yu-*o*, fu-*o* d-*o*r-*o*p-*o*u-*o*r-biembaŋ ju-*o* baa āmbalma niehá maŋ ma cor igēna.

16

¹ Ku huonġu-na, mie nu molo piye da gbagaga Diilodubu-*o*-i-na baa d-*o*r-*o*p-*o*u-*o*r-biemba niehá-baanġ daaba-i wu-*o*: «Diilonġ-b-*o*rru maŋ cimmu niehá-muunġ daamu-na, káan na ka kúnna-du-*o* hēma-na.»

² D-*o*r-*o*p-*o*u-*o*r-bilo-di-*o*lāŋo ta ká ka jier u kaanġa-i hēkuole-na. Pābabalanni naŋ temma doŋ ta ni kar bíŋwobalġo dányu-*o*ŋ waa bamaŋ nu-*o*-i aa ba ta ba dūna u karkuuyo* yaanġa-na. Pāŋ daani maama saa naa fa baa jamma-i.

³ Háal-*o*ŋ-wu-*o*ŋo ká ka jul u kaanġa-i dāmman-*o*-nuoraanġu-na. Hūmma bir hiere ŋaa bikuloŋ-tāmma, a ce dumaan-*o*-na bímbaamba maŋ waa hiere hūmma-na baa ku.

⁴ Sie-*o*l-*o*-wu-*o*ŋo ká ka jier u kaanġa-i nuoranni-na baa hūnfonni-na, hūmma bir hiere tāmma.

⁵ Mie nu d-*o*r-*o*p-*o*u-*o*r-bilonġo maŋ hūmma tien-*o*-i u ciera wu-*o*:

«Diilo, nu-*o*ni maŋ dii, nu-*o*ni maŋ waa;

nu-*o*ni maŋ Diilonġ nu-*o*, ŋ fafaanġu temma si dii.

Niŋ cie nel daama-i duma, ma yaanġa yaa dumaan-*o*-na.

⁶ Baŋ ku-*o* ŋ baamba-i baa ŋ *p-*o*p-*o*u-*o*r-biemba-i,

ku'i cie ŋ há-ba tāmma wu-*o* ba ny-*o*ŋ.

Baŋ taa ba taara kumaŋ ba daa-ku.»

⁷ Ku huonġu-na, mi nu molo piye mumbuolmuŋ-*o*-terieŋġu-na wu-*o*: «Ninsoŋo! Itieŋ nu-*o*, Diilonġ nu-*o*, Weimantieŋ nu-*o*, ŋ maacemma-i hiere ma faa. Da ŋ pá umanġ baa kumaŋ, ku'i saaya baa-yo.»

* **15:2 Karkuuyo:** Nieŋ 14.9 baa naaru-*o*-i-na cicaara-i-na.
naaru-*o*-i-na cicaara-i-na.

* **16:2 Karkuuyo:** Nieŋ 14.9 baa

8 Naaliŋ-wuoŋo ká ka jier u kaanŋa-i báanyufelle-na. Die pāŋ bir ŋaa dáamu gbuu ta ku ye nuamba-i.

9 Báanŋuŋ fié ku ye-ba, ba saa nanna ba cilɔbabalaŋo-i a fɛ Diiloŋo huonŋa-i, ba bir yaŋ aa ta ba tuora-yuo, ŋ sie suɔ wuo mamaŋ daaŋ-baŋ daama-i ma tieŋo yaa ufaŋo-i.

10-11 Diiluŋ-wuoŋo ká ka jier u ciŋŋa-i bliŋwobalŋo fɔŋgɔtaaŋ-teterre-na, u niliŋa-i hiere aa pāŋ bir da kullu. Pānniŋ karaa nuamba-na ta ni muliŋ-ba, baa gbuu ta ba wuo ba nyieni-i, ba saa nanna ba cilɔbabalaŋo-i, ba bir yaŋ aa ta ba tuora Dɔrwuoŋo-i.

12 Niediei-wuoŋo ká ka jul u kaanŋa-i nuorabuɔ naŋo-na, ba bí-yo Efurata. Nuoraanŋ daa kuɔ pāŋ kuol a ce jámatigibaa-ba maŋ hilaanŋ bápaguŋgu-na ba da ba da muncormu.

13 Ku huonŋu-na, mi da *jɪnabaa-ba siei. Unanŋo taa u hel jūŋo nuŋgu-na, unanŋo-i bliŋwobalŋo nuŋgu-na, unanŋo-i u pɔpɔrbilɔŋo nuŋgu-na.† Jɪnabaa daaba waa ŋaa mamaalmba.

14 Ba yaa *Sitáni cáaráamba-i ta ba ce himma-i. Ba ka wuɔra gbura jámatigibaa-ba-i hiere hɛma-na wuo ba ji gāŋ baa Diiloŋo-i Weimantiŋo-i uŋ ka pigāanŋ u jáyamma-i yiinŋu maŋ nuɔ-i.

15 Itiŋo waan-ma wuo: «Niɛŋ, mi ka jo ŋaa cuoyuo muɔ. Umanŋ duɔ saa gonya duɔfumu aa tigiinŋ tɛna baa u joŋgorbaa-ba-i u nuonŋu-na, u yuŋgu dɔlaa. U sie hel bebelle, a ce dumaanŋo-na senserre sie da-yo baa banamba-i.»

16 Jɪnabaa baa tigiinŋ jámatigibaa-ba-i terienŋu nanŋu-na, ba bí-ku ebiremma-na «Armagedɔ».

17 Dɔrpɔpɔrbilɔŋo maŋ niehái-wuoŋo fara jier u ciŋŋa-i a guɔla fafalumu-i. Miɛ nu molo piye da gbagaga fɔŋgɔtaaŋ-teterre-na Diilodubuɔ-i-na wuo: «Ma tɛ!»

18 Huonŋu fanŋu-na, diilonŋ wuo doŋ tuɔ nyiesiŋ aa tuɔ naar, terni-i hiere ijieni. Hɛma gbuu sagalla baa fɔŋgɔ. Diilonŋ uŋ hielaa nelbiliemba-i ma temma saa sagalla dede!

19 Maŋ sagalaaya dumaanŋo-na, nebuɔ maŋ baŋ bliŋ-yonŋ *Babilɔni-i wuo taalnu sɔmma siei. U maacembabalamma saa karaanu Diiloŋo-i, wuo pigāan-yo u jáyamma-i. U ciɛ-yo ŋaa ba haa moloŋo kombabalamma u nyonŋ. Aa niliŋa naŋa-i jámaláaba-ba-na hiere aa muonu.

20 Tānni gbuo hiere ba dámmaŋ-nuoraanŋuŋ diyaa hɛma maŋ huonŋa-i, molo saa suɔ niŋ curaa kusonŋ-nu.

21 Diilonŋ wuo tuɔ dáa baa támpɛkāŋkareinŋa u naŋ nuamba-i. Talle diei gbāa yu kilobaa komuonŋa hái. Kuŋ gbuu silaa balanŋ cor dumaanŋo-na, nuamba ta ba tuora Diiloŋo-i.

17

Babilɔni dii ŋaa saasorcienŋo

1 Ku huonŋu-na, *dɔrpɔpɔrbiemba niehái maŋ waa baa cimmu niehái, unanŋo jo ji gbɛ-mi wuo: «Jo mi ji pigāan-ni kumanŋ ka haa saasorcienŋo maŋ tɛnaana kanni hɔlma-na.

2 Jámatigibaa-ba-i hɛma-na hiere ba gaala baa-yo, u guɔlaaya nuamba yunni-i cor baa u saasorsinni-i niliŋa-na hiere.»

3 Uŋ waan mafamma-i, *Diilonŋ-Yal die sire-miɛ. Mi da dɔrpɔpɔrbilɔŋ daa u kaa baa-mi hɛŋ-nu. Miɛ mi ne da cienŋo naŋo tɛnaana bliŋwodāama naŋo-na,

† 16:13 Bliŋwobalŋo yaa bliŋwuoŋo maŋ hilaanŋ hɔmma-na aa u pɔpɔrbilɔŋo yaa umanŋ hilaanŋ hɛma-na. Niɛŋ sapitiri-i-na 13.

Diilonjo tuoslnniñ-yireiña'i nyegãañ gbuo bliñwuoñ daayo-i hiere. U waa baa yunni niehái baa yieña cñcieluo.

⁴ Cien daayo naa gbuu diyaa u fere baa kompafafanga nanja, ka waa daa kaanga. Sene saa waa dei u nuonju-na baa u nieña-na a naara u niibilenni-i. Sene-ciinja waa u nanja-na, kaa naa yu baa kakarkuonj-bimbinni, baa saasorbimbinni.

⁵ Yerre nande naa nyegẽñ u yaadamma-na. Di yunju naa fuo. Ku yaa daaku wuo: «Babilonibuɔ yaa-i, saasorbaa-ba nyu yaa-i, kakarkuonjo man cien hiere miwaanjo-na u nyu yaa-i.»

⁶ Mi ne da cien daayo nyuoñ Diilon-baamba tamma-i a ye cor kolman temma. Ban kuɔ baman Yesu maama-na, u nyuoñ ba tamma-i ye. Min daa cien daayo-i dan damma-i, kuɔ ce-mi gberẽ.

⁷ Dɔrpɔpɔrbilon wuo gbẽ-mi wuo: «Baa yan ku ce-ni gberẽ! Cien daayo-i baa bliñwuoñjo man tuyaa-yo, mi ka firre-bei pigaan-ni.

⁸ Nin daa bliñwuoñjo man daayo-i baa yunni niehái baa yieña cñcieluo-i, uu naa waa yiinaa-i-na, nga fiẽfiẽ-i-na uu si dii, u kuu. Nga u ka sire hel fobabalaanjo-na. Duo hel, u ka ká baa u yaanga ka kosuoñ u fere. Nelbiliba man ba yireiña si dii cicelman-sebe-i-na dii miwaanjo jnamma-na, da ba ji dajo, ku ka ce-ba gberẽ. Uu naa waa, fiẽfiẽ-i-na, uu si dii, nga u ka bir jo.

⁹ «Terien daaku-na fuo ñ waa cẽcẽmuntien nuɔ baa nelnurán nuɔ. Bliñwuoñjo yunni niehái pigãañ tanni niehái cien daayon tlenaana niman nuɔ-i. Ni bi pigãañ jãmatigibaa niehái.

¹⁰ Jãmatigibaa niehái-baan daaba-na, ba ndii cie ba bãangu-i cor tɪ, aa u diei dii tuɔ ce u kũngu-i; niehái-wuoñjo saa hi nyugũñ yogo. Duo ji nyugũñ, u sie cɔ.

¹¹ Bliñwuoñjo man naa waa aa u saa ji waa, u nunju dii jãmatigibaa niehái-baan daaba-na. U ka tiraa bir jo ji ce jãmatigi, ba ce jãmatigibaa niisiẽi. U ka ká baa u yaanga ka kosuoñ u fere.

¹² «Yieña cñcieluo man nin daa-ya bliñwuoñjo-na daaya-i, jãmatigibaa-ba'i dumaanjo-na, nga ba saa don ba bãangu-i yogo. Ba ka hã-ba hũmelle-i ba ce ba bãangu-i baa bliñwuoñjo-i ler diei yon.

¹³ Nelma diei dii jãmatigibaa daaba hõmmu-na hiere; ma yaa daama: a ce ba fõngũ-i ta ba cãa bliñwuoñjo-i baa-yo.

¹⁴ Ba ka sire ka kar berru *Tũmbilonjo-na, nga Tũmbilonj unj yen yuntaamba-i hiere ba Yuntienjo, aa tiraa waa jãmatigibaa-ba-i hiere ba Jãmatigi, u ka yar-ba. U baamba-i, unj bɛ baman, u yufellen hilaa baman nuɔ-i, baman haa ba nanja-i yuɔ ba ka bi yar jãmatigibaa daaba-i.»

¹⁵ Dɔrpɔpɔrbilonjo tiraa gbẽ-mi wuo: «Nin daa kanni man saasorcien unj tlenaana kusuon-nu, ni pigãañ nuɔmba'i dumaanjo-na, ni pigãañ nileiña'i dumaanjo-na, ni pigãañ nelmambaa-ba'i dumaanjo-na.

¹⁶ Nin daa yieña cñcieluo man daaya-i, mi waan-ma baa-ni mie jãmatigibaa-ba'i dumaanjo-na; bafamba-i baa bliñwuoñjo-i ba ka bigãañ saasorcienjo-i. Ba ka hũu u nagãñ-niini-i aa firre-yuɔ yan-yo bebelle. Ba ka wuo-yo aa caa u boini-i baa daamu.

¹⁷ Diilonjo yaa diyaa-ma ba hõmmu-na wuo ba ce-ma dumaanjo-na, kere u taara-meĩ dumei. Ba ka ce kuuduonju a ce ba fõngũ-i ta ba cãa bliñwuoñjo-i baa-yo. Ba ka ta ba ce dumei ba cie Diilonjo unj waan maman hiere man ka perien ce yinju man nuɔ-i.

¹⁸ «Aa nin daa cienjo man daayo-i, u yaa *Babiloni-i, u yaa nebuɔ-i, u yaa jãmatigibaa-ba-i hẽma-na hiere ba yunju-na.»

18

Babilóni muonumma hii

1 Ku huonǵu-na, mi da *dǽrǽpǽuǽrbilonǵo nanǵo hilaa dǽrǽ-i-na tuǽ hiire u jo. U waa nelbuǽ, u taa u caa ǵaa duǽleǵo, a ce hǽma-i hiere da cerre.

2 U piie da gbagaga wuǽ:

«U muyaanu! Babilónibuǽ muyaanu hiere.

Terienǵu cie *ǵina ba terienǵu fiǽfiǽ-i-na, ku cie ǵina ba muncǽmmu.

Huribabalaamba manǵ molo sa taara u da ba yufelle, ba kǽa ka tǽ kusuǽǵ-nu'i.*

3 Nuǽmba-i nileiǵa-na hiere ba diyaa ba gboluonǵu u saasorsǽbalanni-na. Jǽmatigibaa-ba-i hǽma-na hiere ba gaala baa-yo aa u bisinninǵ-hǽlmaanǵu cie torgociraamba ce waamba hǽma-na hiere.»

4 Ku huonǵu-na, mi tiraa nu molo piie dǽrǽ-i-na wuǽ: «Mei baanǵ namaa, siirenǵ na hel *Babilóni huonǵa-na, ni ma'i sǽ, na nunni ka waa u ǽmbabalma-na, aa kumanǵ ka haa-yuǽ, da na tǽna, ku ka bi haa-nei.

5 U ǽmbabalma haaya ma-naa fuǽ ka ta ma yiǽya diilonǵo-i. Ma diei-maama saa karaanu Diilonǵo-i.

6 Uǵ haa kumanǵ banamba-na, suunǵ ku solaanǵu-i yuǽ. Uǵ cie karaanǵu manǵ baa nuǽmba-i, cieǵ ku temma yuǽ na tir. Uǵ hǽa nuǽmba-i konǵbaanǵo manǵ temma-i ba nyonǵ, diyaanǵ mananǵ bie yan mafamma-i tir na hǽ-yo.

7 Uǵ taaraaya yerre-i dumaa, aa ce u bǽanǵu-i dumaa baa gbeinǵa-i, haanǵ mulǽma-i yuǽ dumei baa yaahuolo-i. Duǽ ce u tuǽ piie u huǽǵ-na wuǽ: «Mii dii ta mi ce mi bǽanǵu-i ǵaa jǽmatigi muǽ. Bikulcieǵ muǽ sǽ, aa balaanǵu cǽraa ku da-mi.»

8 Yinǽuǵu yonǵ ǽmbabalma-i hiere ma ka cure-yuǽ: Jarma ka har-yuǽ, balaanǵu ka har-yuǽ, nyulmu ka bi har-yuǽ. Fuǽ fǽre-i dǽamu ka caa-yo. Ku pigǽan wuǽ Diilonǵ-berru-i ponsaanǵ-duulu sǽ.»†

9 Jǽmatigibaa-ba-i hǽma-na hiere banǵ gaala baa-yo aa ce ba bǽanǵu-i baa-yo, da ba ji da nyaasinni-i tugugu u yudǽrǽ-i-na, ba ka pǽnǵ haa ba nammu-i ba yunninǵ ta ba kaal.

10 Korma ka da-ba ba yiera da yargaa ta ba fara ba ne aa ta ba piie wuǽ: «Gberǽ hayo-i temma-i daayo-i!

Babilóni nanǵ sulǵ daama!

Nuǽ baa ǵ fǽǵǵǽ-i baa ǵ bǽbǽima-i hiere ǵ guǽlamma saa gbuu bonǵ bǽanǵu.»‡

11 Torgociraamba-i hiere hǽma-na ba ka bi waa kuliinǵ-kaalunǵ-nu wuǽ molo sie da sǽa ba niisuorni-i.

12 Sǽne dii baa-ba, baa wargbe, baa niibilefafanni-i ni sinni-na hiere, baa komfafammu-i mu sinni-na hiere, baa dǽnni manǵ huǽǵ vǽmmu, baa gbǽlǵ-nyieninǵ-bǽmbǽnni-i ni sinni-na hiere, baa daafafanninǵ-bǽmbǽnni-i ni sinni-na hiere, baa kǽvellunǵ-bǽmbǽnni-i ni sinni-na hiere, baa kǽllunǵ-nobimba-i ba sinni-na hiere, baa tǽǽfǽfǽinǵa-i a sinni-na hiere.

13 Banǵ ceǵ nantiilma-i baa fiǽlu manǵ, duu dii du sinni-na hiere, baa natikolobaa-ba-i, baa *miir baa wusunambaa-ba-i. Duvǽǵo dii, namma dii, jummu dii, dǽmma dii, niimba dii, tǽlmba dii, sǽnaamba dii, wotorobaa-ba dii, kǽraamba bi dii.§

14 Ba ka ta ba piie wuǽ: «Babilóni, ninǵ taa ǵ kuye nimanǵ hiere ni taa nyaasinninǵ, ǵ bǽmbǽfafanni taa aa yanǵ-ni; ǵ cǽraa ǵ tiraa da-ni.»

* 18:2 Nicǵ Isayi sebe-i-na (Ésaie) 13.19-22. † 18:8 Nicǵ Isayi sebe-i-na (Ésaie) 48.8-9. ‡ 18:10 Nicǵ Esekil sebe-i-na (Ézéchiel) 26.16-17. § 18:13 Nicǵ Esekil sebe-i-na (Ézéchiel) 27.12-13,22.

¹⁵ Torgociraamba manj ciε bñkũntaamba Babilõni-i-na, korma ka da-ba ba yiera da yargaa ta ba fara ba ne aa ta ba kaal kuliinj-kaaluŋgu*
¹⁶ aa ta ba piije wuɔ:
 «Gbεε hayo-i temma-i daayo-i!

Nebuɔ manj taa u diyaa u fεε baa kompafafammu-i mu sinni-na hiere, baa niibilefafanni-i ni sinni-na hiere, baa sēne-bimbĩnni-i ni sinni-na hiere.

¹⁷ Bimbĩfafanj daani bĩenammasaa gbuu boŋ bāaŋgu.»

Bamanj taaraayanj ba nuŋ-juuru-i dāmmaj-nuoraanŋu-na: Baatoŋ-gbartaamba-i, hũncortaamba-i, baa bamanj ciεŋ maacemma baatombaa-ba-na, da ba ji da nyaasĩnni-i tugugu nelle yudɔɔ-i-na, ba ka yiera da yargaa

¹⁸ ta ba fara ba ne aa ta ba piije da gbagaga wuɔ: «Nel daade bɔbɔima temma saa waa!»

¹⁹ Ba ka kũl hĩema kũnna ba yunni-na aa haa ba nammu-i ba yunninj ta ba kaal aa ta ba piije wuɔ:

«Gbεε hayo-i temma-i daayo-i!
 Nebuɔ manj ciε baatontaamba ce waamba hiere baa u bisĩnninj-hālmaanŋu-i, u bĩenammasaa gbuu boŋ bāaŋgu.»†

²⁰ Dɔrtaanj namaa, taa na nyε! Diiloŋ-baanj namaa, taa na nyε! Yesu *pɔpɔurbiej namaa, taa na nyε! *Diilopɔpɔurbiej namaa, taa na bi nyε! Nebuɔ daa uŋ ciε karaanŋu manj baa-na, Diiloŋo pāa-yo baa kufanŋu sullu yaa-i.

²¹ Ku huonŋu-na, mi da *dɔrpɔpɔurbilõŋo nanjo-i, fõŋgũɔ waa-yuɔ. U biyaa tãmpēbuɔ nanjo-i, uu dii ŋaa namelle, a fara nanj-yo dii-yo dāmmaj-nuoraanŋu-na aa cira: «Babilõni, nuɔ baa ŋ bɔbɔima-i hiere, ba ka fara nanna-nie dumandε'i nuɔ-i, molo sie tiraa da ŋ yufelle.

²² Fānaa sie ji waa ŋ huonŋa-na, koncomaraamba sie ji waa, tulahlultaamba sie ji waa, gbamaraamba sie ji waa, nagāŋ-maacenciraamba sie ji waa. Molo cεraa u tiraa nu buor dumma ŋ huonŋa-na.

²³ Fitŋ-cecerma ka gbuo gbula. Molo sa ji tiraa wanj cejāllej-maama ŋ huonŋa-na. Kumanj ciε ku gbuo-nie dumaanjo-na, ŋ torgociraamba ciε ba fεε ba temma si dii hĩema-na hiere, aa ŋ piera nuomba-i nileiŋa-na hiere baa ŋ isõmma-i.

²⁴ A naara kufanŋu-i, ba kuɔ Diilopɔpɔurbiemba-i baa Diiloŋ-baamba-i nanj huonŋa yaa nuɔ-i. Banj kuɔ bamanj hiere hĩema-na, ŋ nunŋu dii ba kuliinŋu-na.»

19

¹ Ku huonŋu-na, mi nu ŋaa nelpũŋgu'i piijenj da gbagaga dɔɔ-i-na wuɔ:

«Yaanj i tie jaal Diiloŋo-i!
 Koŋkoro dii baa u yaa-i, bɔbɔima gbĩε baa u yaa-i,
 himma dii baa u yaa-i.

² U maacemma faa aa ma yaanŋa yaa dumaanjo-na.

U gāanj baa saasorcεnampānto manj taa u celiej nuomba-i hĩema-na hiere baa u kakarkuonjo-i.

Uŋ kuɔ Diiloŋ-cāarāamba manj,
 Diiloŋo suu ku sɔlaanŋu-i yuɔ.

³ Nebuɔ daayo dāamu sa ji dŋ dede,
 u nyaasĩnni sa ji yanj wurma-i dede.»

* 18:15 Nienj Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 27.31,36. † 18:19 Nienj Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 27.29-34.

Aa naa tiraa cira:

«Yaaj i tie jaal Diilonjo-i!»

⁴ Bincuamba komorre baa ba naa-baan daaba-i, a naara bimucamba naa-baan daaba-i*, ba sire duna jaal Diilonjo-i fõngõtaan-tetterre-na aa ta ba piye wuo:

«Ninsojo! Yaaj i tie jaal Diilonjo-i!»

Tumbilõjo dõrõjo ponsaanju-i

⁵ Mafamman cie, molo nie piye fõngõtaan-tetterre yanga-na wuo:

«Yaaj i tie jaal Diilonjo-i!

Namaa naman cãan-yon, namaa naman kãan-yon,

nelbõmbõmbaa namaanjo-i, baa nyuonyu-baan namaanjo-i hiere,

taa na jaal Diilonjo-i.»

⁶ Ku huõngu-na, mi da ñaa nelpõngu'i piiyen. Ba piyuo taa u du ñaa hõnjulamma. Ku waa ñaa diilon-naarma. Ba taa ba piye wuo:

«Yaaj i tie jaal Diilonjo-i!

Itienjo-i Diilonjo-i Weimantienjo yaa weima-i hiere ma yun-nu fiefie-i.

⁷ Yaaj i yan i hõmmu fẽ i tie nye

aa tie gbeliẽ Diilonjo-i!

*Tumbilõjo dõrõjo ponsaanju hii ti,

u dõrõjo tigiin u fere ti.

⁸ Ba hãa dõrcienjo-i jonjorfelenjo u dii.

Ban nyie-yo baa kompanja man, ka caa da muimui!»

Kompan daaka pigãan Diilon-baamba maacenfafamma yaa-i.

⁹ *Dõrõpõrbilõjo gbẽ-mi wuo: «Nyegẽn nel daama-i wuo: «Ban bĩe baman

*Tumbilõjo kãlle-na, ba yunni dõlaa.» Aa tiraa cira: «Nel daama-i hiere ma hilaa Diilo fuo ferẽn nu-nu, huhurma si mei.»

¹⁰ Mi duna u yanga-na mie mi jaal-o, u gbẽ-mi wuo: «Baa ce dumaa! Muo

baa nuõjo-i baa baman wuõyaan Yesun juo baa ninsojo man u hũmelle-i,

ii dii kuuduõngu yaa-i. Diilon-cãarãan mie hiere, unaa saa maar unajo.

Diilonjo'i gbĩe baa jaalun daaku temma-i.»

Yesun juo baa ninsojo man, *Diilopõrbiemban waan maman hiere, ma hilaa u yaa nuõ-i.

Berru wuyaa bõwobalõjo-i

¹¹ Ku huõngu-na, mi da dõrõ puurii. Un puurii dumaanjo-na, mi da naacolõjo nanjo nyugãan sũmpilan-na. Ba bĩ naacolõjo-i Nelviinjo, u yerre nande yaa Ninsontienjo. U suo germa aa u ce berru-i u ninsojo-na.

¹² U yufienja taa a caa ñaa dãamu, aa nyantuolbaa-ba waa bõi u yõngu-na. Yerre nande naa nyegẽn yuo, da ma hel fuo-i-na molo sa suo di yõngu-i.

¹³ Jonjoruo man waa u huõngu-na, uu naa gbuo baa tãmma hiere. U yerre nande yaa waa wuo: Diilon-nelma.

¹⁴ Dorsorosibaa-ba cu u huõn-nu baa sũmpielmba aa naa dii bĩmbĩpielni, dugaanjo saa waa ku diei nuõ.

¹⁵ Jigãpõruõngu waa u nuõngu-na, ku maama saa naa fa baa dõdõlma-i. U ka ce ku yaa-i a muo nuõmba-i nileinã-na hiere. U yaa ka waa ba yun-nu baa kollun-bũle. U yaa ka bi kãmal-ba ñaa ban kãmal *eresẽ dumaa a hiel u hũmma-i, ku yaa ba ka suo Itienjo-i Diilonjo jãyamma-i.

¹⁶ U sinni nyegãan u jonjoruo-i-na baa u corre-na wuo: «Jãmatigi ba Jãmatigi, yuntaamba Yuntienjo.»

* 19:4 Bincunjo daaba-i baa bimucunjo daaba-i, nieñ 4.4,6.

17 Ku huonḡu-na, mi da *d̥ɔrpɔwɔrbilonḡo naḡo yieraaya b̥ānyufelle-na. Wuɔ piye da gbagaga baa d̥ūnaamba-i baa kpaalbaa-ba-i dii f̥ɛnf̥ɛlle-na wuɔ: «Diilonḡo ciɛ kalle, juɔḡ na ji wuo niwuoni-i.

18 Juɔḡ na ji wuo j̥amatiḡi ba k̥ūma-i baa sorosi ba maama-i, baa ba yuntaamba bi maama-i. Juɔḡ na ji wuo s̥ūnaamba-i baa ba taamba k̥ūma-i. Nelbiliemba-i hiere ba k̥ūma dii: K̥ɔraamba-i baa nebimba-i, ba k̥ūma dii; nelb̥ɔmb̥ɔmbaa-ba-i baa nyuɔnyuɔ-baamba maama bi dii, juɔḡ na ji wuo.»

19 Ku huonḡu-na, mi da b̥iḡwobalḡo-i baa j̥amatiḡibaa-ba-i h̥ɛma-na hiere ba tigiḡ baa ba sorosibaa-ba-i da ba ce b̥erru baa s̥umpilantiḡo-i baa u bi sorosibaa-ba-i.

20 S̥umpilantiḡ wuɔ bel b̥iḡwobalḡo-i baa u pɔwɔrbilonḡo-i*. Pɔwɔrbilonḡo faḡo yaa taa u ce gberɛ-wɛima-i u cu nuɔmba yammu-i ba ta ba cu b̥iḡwobalḡo huonḡ-nu. Bamaḡ naa haa b̥iḡwobalḡo d̥ānyuɔ-i ba f̥ɛrɛḡ nuɔ aa ta ba d̥ūna u karkuuyo‡ yaanga-na, u ciɛ gberɛ-wɛima famma yaa a pira-bɛi. S̥umpilantiḡ uḡ bilaa-ba, wuɔ dii-ba ciɛɛlma d̥āḡgb̥ɔḡuḡḡu naḡ temma-na, ku maama saa fa baa h̥ūlāḡu-i.

21 Aa naa ko ba sorosibaa-ba-i hiere nanna baa jig̥p̥ɔruḡḡu maḡ waa u nuḡḡu-na. D̥ūnaamba-i hiere baa kpaalbaa-ba-i baa jo ji ta ba ce ba b̥āḡḡu-i.

20

Bien nuɔsiba ndii yuntestni-i

1 Ku huonḡu-na, miɛ mi ne da *d̥ɔrpɔwɔrbilonḡo naḡo hiire u jo. Fobabalaḡu diele waa u naḡḡa-na baa j̥ɔḡɔbuɔ naḡo.

2 Uḡ juɔ ji hi, u bel j̥ɛb̥iɛɛiḡo-i. U yerre yaa *Sit̥āni, dinande yaa *Big̥āraḡo. U bilaa-yo vaa-yo baa j̥ɔḡɔ-i u duɔ ce bien nuɔsiba ndii.

3 Uḡ vaa-yo dumaḡo-na, u sɛ-yo dii-yo fobabalaḡu-na aa gbonu-kuɔ baa diele-i aa tiɛlāa-kuɔ wuɔ u baa gb̥āa hel ka pira molonḡo bien daaya h̥ɔlma-na. Bien daaya da a cor, ba ka suɔ h̥iel-o nanna u da yinni celle.

4 Kufanḡu huonḡu-na, mi da f̥ɔḡḡɔtaḡ-titiḡḡa. Bamaḡ waa t̥ɛna-yei ba h̥āa-ba f̥ɔḡḡɔ-i ba ta ba gɛr. Aa baḡ kuɔ bamaḡ wuɔ ba cuu Yesu ninsonḡo huonḡ-nu, baḡ kuɔ bamaḡ Diilonḡ-nelma maama-na, miɛ bi da bafamba yalɛḡḡa-i. Kufanḡu taamba saa ta ba d̥ūna b̥iḡwobalḡo yaanga-na baa u karkuuyo* bi yaanga-na. Ba saa naa bi haa u d̥ānyuɔ-i ba f̥ɛrɛḡ nuɔ. Kuḡ ciɛ dumaḡo-na, baa sire kuon-nelle-na a jo ji t̥ɛna f̥ɔḡḡɔ-i-na baa *K̥irsa-i da ba ce bien nuɔsiba ndii.

5 Kuomba sired̥ɛl̥amma yaa-i mafamma-i. Banamba ka ciɛ bien daaya ka t̥ɛl̥aa ba suɔ sire.

6 Bamaḡ ka sire sired̥ɛl̥amma-na, ba yunni d̥ɔlāa! Baḡ yerḡ Diilonḡ-baamba, h̥āalḡ-kuliḡḡu yufelle bɛi. Ba ka ce *Diil̥oj̥ḡāntaamba baa *K̥irsa jig̥āntaamba aa ba ka t̥ɛna f̥ɔḡḡɔ-i-na baa K̥irsa-i bien nuɔsiba ndii daayo-na.

Ba yaraa Sit̥āni-i

7 Bien nuɔsiba ndii-waḡḡ daaya da a cor, ba ka h̥iel *Sit̥āni-i u kaso-i-na.

† 19:20 B̥iḡwobalḡo yaa b̥iḡwuonḡo maḡ hilaa h̥umma-na aa u pɔwɔrbilonḡo yaa umaḡ hilaa h̥ɛma-na.

Niḡ sapitiri 13 baa 16.13. ‡ 19:20 **Karkuuyo**: Niḡ 14.9 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na. * 20:4

Karkuuyo: Niḡ 14.9 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

⁸ Duò hel, u ka wuòra bɪŋ nileiŋa-na hiere a tǎal Gogi-i baa Magogi-i†. Ba bɪ nelbiliba yaa dumaŋo-na. U ka wuòra gbura-bei wuò ba ji ce berru baa Diilonjo-i. Ba ka hel ŋaa nyeiŋo.

⁹ Ba hilaa terni-na hiere a jo ji dii Diilonj-baamba terienŋu-i huòŋga, Diilonj uŋ kuyej nelle maŋ maama-i, ba juò ji dii-de huòŋga. Ŋga dáamu hilaa doro-i-na a jo ji kukul-ba hiere.

¹⁰ Sitáni maŋ taa u tǎal-ba, ba bilaa ufaŋo-i dii-yo dǎŋgboguŋgu-na u kǎ ka yuò bɪŋwobaljo-i baa u pɔpuɔrbilongo-i‡. Ba ka ce súlma-i terienŋu-na báaŋgu-i baa isuŋgu-i ba sa ji hel-mei dede.

Diilonj uŋ ka ger duma

¹¹ Ku huòŋgu-na, mi da fɔŋgɔtaŋ-tetembuò naŋo-i, u waa uupilarjo; baa u Tienjo-i u doro. Doro-i baa hɛma-i ni gbar halan kutienjo caaŋgu-na, molo saa ji tiraa da-ni.

¹² Ku huòŋgu-na, mi da nelbɔmbɔmbaa-ba maŋ kuu baa nyuonyuò-baamba-i hiere, ba yieraaya fɔŋgɔtaŋ-teterre yaaŋga-na, aa da seɛbaa-ba namba puurii, aa bi da cicɛlman-wuòŋo puurii. Baa ger kuon daaba-i hiere ba andaŋgu-i a saanu baa ban cie kuman hɛma-na, a saanu baa maman nyegǎan seɛbaa daaba-na.

¹³ Húmman wuyaa nuamba maŋ hiere, maa jo baa-ba. Kuliŋgu-i baa kuon-nelleŋ wuyaa bamaŋ hiere, nie jo baa-ba. Baa ger ba andaŋgu-i hiere a saanu baa ba maacemma-i.

¹⁴ Ban juò ger-ba tɪ, baa se kuliŋgu-i baa kuon-nelle-i dii-ni dǎŋgboguŋgu-na. Háalɪŋ-kuliŋgu yaa dǎŋgboguŋ daaku-i.

¹⁵ Bamaŋ yireiŋa-i saa waa cicɛlman-seɛ-i-na hiere baa bi se bafamba-i dii-ba dǎŋgboguŋgu-na.

21

Dɔrfelɛŋo baa hɛfɛlemma

¹ Ku huòŋgu-na, mi da dɔrfelɛŋo baa hɛfɛlemma*. Niman waa dɛlɛwɔ-i-na ni gbuyaa. Dámman-nuoraŋgu saa waa.

² Aa da Diilonjo nelle hilaa doro-i-na ta di hiere di jo. Yerusalemufelɛŋo yaa juòŋ dumaŋo-na. U maama saa fa baa fafaŋgu-i. U gbuu migǎan u ferɛ ŋaa sɪŋjǎŋ uŋ diiyan u ferɛ duma dɔ ka puona baa u doro-i.

³ Mie uŋ molo piye da gbagaga fɔŋgɔtaŋ-teterre-na wuò: «Diilonj-muntienammu dii nelbiliba hɔlma-na fiefie-i-na! U ka tɛna baa-ba, ba ka ce u baamba. Fuò ferɛ yaa ka waa baa-ba, u'i ka waa ba Diilonjo-i.†

⁴ U ka hur ba nyinyɔlma-i hiere. Kuliŋgu sie tiraa waa, balaŋgu sie tiraa waa, kaalunŋu sie tiraa waa, mulɛma sie tiraa waa. Ancɔlomma gbuyaa hiere.‡»

⁵ Kufanŋu huòŋgu-na, u maŋ tɛnaana fɔŋgɔtaŋ-teterre-na u cira: «Fiefie-i-na, mi bir bɪmbɪnni-i hiere niifɛlenni.» Aa gbɛ-mi wuò: «Nel daama-i hiere ninsoŋo, nyegɛŋ-ma ŋ jɪna. Huhurma si dii-mei.»

⁶ Aa tiraa cira: «Fiefie-i-na, mi cie mi maacemma-i tɪ! Muɔmei yaanŋa-i, muɔmei huòŋgu-i; muɔmei mundommu-i, muɔmei mumbǎlmu-i.§

† 20:8 **Gogi-i baa Magogi-i:** Ba bɪ Diilonj-bigáaraamba yaa dumaŋo-na bande-i-na. Nien Esekiel seɛ-i-na (Ézéchiel) 38.2; 39.1. ‡ 20:10 Bɪŋwobaljo-i baa u pɔpuɔrbilongo-i, ne-ku 19.20 baa naaru-i

cicaara-i-na. * 21:1 **Dɔrfelɛŋo baa hɛfɛlemma:** Nien Isayi seɛ-i-na (Ésaie) 65.17. † 21:3 Nien Esekiel seɛ-i-na (Ézéchiel) 37.27. ‡ 21:4 Nien Isayi seɛ-i-na (Ésaie) 25.8; 35.10; 65.19. § 21:6 Nien 1.8.

Hūŋkuoŋŋ da ni bel umañ, mi ka hā-yo cicēlmañ-hūnfoelen-hūmma-i gbāŋgbāŋ u nyōŋ.*

7 Da ku saa yar umañ, mi ka pā-yo pāŋ daama yaa-i. Mi ka waa u Diilonŋ muo aa u waa mi bepolŋo.

8 Aa kortaamba-i baa bamañ naana mi hūmelle-i, baa pōpōraamba-i, baa nelkuraamba-i, baa bamañ cieŋ bīŋwosinni-i, baa isuotaamba-i, baa cufēbuoltaamba-i ka hel baa coikartaamba-i ba ka dii bafamba-i dāŋgbōguoŋgu nañ temma-na, ku maama saa fa baa hūlāaŋgu-i. Hāalŋ-kuliŋgu yaa ka waa kufaŋgu-i.»

Yerusalemufēleŋo

9 *Dōrpōpōarbiemba niehāi-baamba mañ naa bella cimmu niehāi-muumu-i baa āmbalperiema-i mu hōmmu-na, unañ jo ji gbē-mi wuo: «jo mi ji pigāaŋ-ni slnjārāŋo-i, jo ŋ ji da *Tūmbiloŋo dōrŋo-i.»

10 *Diilonŋ-yal die sire-mie. Mi da dōrpōpōarbiemba kaa baa-mi tānujaataama naŋo dōrō-i-na ka pigāaŋ-mi Diilonŋo nelle-i, ka pigāaŋ-mi Yerusalemu mañ hilaa dōrō-i-na tuo hūre u jo.

11 Diilonŋo naa ce u tuo caa da kpoikpoi ŋaa fuo uŋ caa dumaa. U taa u caa ŋaa jape-tāmpēlle, da muimui ŋaa kamoeylanni.

12 Kokojaataama naŋo naa dii-yo huŋga, baa dumieŋa cīncieluo a hāi, baa dōrpōpōarbiemba cīncieluo ba bi hāi ba ta ba niya dumieŋ daaya-i. Baa naa nyegēŋ *Israhēl dūnni cīncieluo ni hāi niini yirēiŋa-i dumieŋa yammu-na, dūŋgu dūŋgu baa ku dumelle.

13 Dumieŋa sa-a-siei waa koko yammu naa-i-na hiere: a siei bāpagūŋgu-na, a siei bāsuuruŋgu-na, a siei dōryaŋga-na, a bi siei cicaaryanga-na.†

14 Baa naa jina koko daayo tuole-i baa tāmpŋeŋ cīncieluo a hāi. Baa naa bi nyegēŋ Tūmbiloŋo *pōpōarbieŋ cīncieluo ba hāi baamba yirēiŋa-i tāmpŋeŋ daaya-na.

15 Kuufiŋgu waa baa dōrpōpōarbiemba mañ taa u piiye baa-mi. Ku waa sēne-gboruŋgu. Uu naa saaya u fi nelle-i baa di dumieŋ-yammu-i baa koko fuo fere-i hiere.

16 Nelle naa waa pōgōnni naa, di pōpōrma taa ma saa baa di kpo-kpōmumma-i. Dōrpōpōarbiemba wuo fi-de hiere baa u gboruŋgu-i a da yieŋgu diei yuu sitadibaa‡ neifiŋeŋ-niediei; ku saa baa kilobaa neifelle nuosūo. Di pōpōrma-i baa di kpo-kpōmumma waa kuuduŋgu, halle baa di jajaatamma-i hiere.

17 Wuo fi koko jajaatamma-i a da u yuu nelbilieŋ mie nakōrni§ komuŋe-niehāi baa ni naa; ku saa baa metiribaa komuŋa siei baa ba ndii temma.

18 Koko daayo naa ma baa jape-tāmpēlle, aa nelle fande fere-i di ma baa sēne kerre. Sēne daayo taa u ne u tānu ŋaa kamoelle.

19 Tāmpēfefeŋa-i a siŋni-na hiere a yaa naa ce tuolnu koko tuole-i:

Dieiā-diele-i jape-tāmpēlle,
hāalŋ-diele-i safir-tāmpēlle,
sieiŋ-diele-i agate-tāmpēlle,
naalŋ-diele-i emerodi-tāmpēlle,
20 diilŋ-diele-i onike-tāmpēlle,
niediei-diele-i sarduŋni-tāmpēlle,

* 21:6 Nieŋ Isayi sebe-i-na (Ésaie) 55.1. † 21:13 Nieŋ Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 48.30-35. ‡ 21:16 **Sitadibaa:** Gireki ba niifinni-i. Sitadi diei yuu metiribaa nuosūo. Terieŋgu faŋgu-na, sitadibaa neifiŋeŋ-niediei yuu kilobaa neifelle nuosūo temma. § 21:17 **Nakōrni:** Yiinaatamba taa ba fi baa ba nakōrni-i, a ce dumaŋo-na ba kuufiŋgu-i ba bi-ku nakōruŋgu. Nakōruŋgu diei saa baa metiri boluŋ temma.

niehái-diele-i kirsoliti-támpëlle,
niisiei-diele-i beril-támpëlle,
nennaa-diele-i topasi-támpëlle,
cínciel-diele-i kirsopasi-támpëlle,
cíncieluo baa díelá-diele-i turkuosi-támpëlle
aa cíncieluo baa háalij-diele-i ametisi-támpëlle.

21 Baa naa sisij dumięa cíncieluo baa a hái-waąj daaya dūnfenni-i baa niibilennij-támpęęa. Dūnfieęu diei támpęffille diei. Baa naa ce sęę-kerre a haa ponsanatigerre-na hiere. U taa u ne u tánu ęaa kamoele.*

22 Diilon-đungu saa waa nel daade-na. Itieęo-i Diilon-đungu-i Weimantieęo-i, baa *Tūmbilon-đungu-i, baę yęj ba fęę, yungu si dii Diilon-đungu waama-na.

23 Diilon ųj cie di ta di caa kpoikpoi dumaąo-na, baaę-maama saa waa bei, ceįj-maama saa bi waa bei. Tūmbilon-đungu yaa waa ba fitnuo-i.

24 Nuamba-i nileįa-na hiere, ba ka ta ba ce ba baaęu-i nel daade cecerma-na. Jámátigibaa-ba-i hęma-na hiere, ba ka jo baa ba nagāę-niini-i kusuąj-nu'i.

25 Ba sa suo isuąj nel daade-na, a ce dumaąo-na di dumięa yammu sa bįj da.

26 Ba ka jo baa nileįa-i hiere a bímbifafanni-i baa a daluo-i kusuąj-nu'i.

27 Nęa bįjkūbabalaąj sie gbāa suur-die, pōpōraamba sie gbāa suur, coikartaamba sie bi gbāa suur. Baę nyęgāę bamaę yireįa-i Tūmbilon-đungu cícęlmaę-sebe-i-na, ba yaa ka suur yoj.†

22

1 *Dōrpōuorbilon wuo pigāę-mi cícęlmaę-nuoraąj-u. Ku gbuu ta ku ne da kilekilekile. Ku taa ku bųj ku hel Diilon-đungu-i baa Tūmbilon-đungu-i ba teterre yaa nuo-i*.

2 ku suur nellen-huąga-na. Cícęlmaę-tibięgu waa nuoraąj daaku kōtōnni hái-i-na hiere. Ku taa ku maę cíncieluo i hái benduale-na; ceįj ceįj ku maę. Ba taa ba ce pęrru baa ku fielu-i nileįa-na hiere.

3 Diilon ųj haa u nubabalaąj-u kumaę nuo-i, ku sie gbāa da nel daade-na.

Diilon-đungu-i baa Tūmbilon-đungu-i ba teterre ka waa nellen-huąga-na. Diilon-đungu cāarāamba ka ta ba jo ba jaal-o die.

4 Ba ka ta ba da u yufelle, u yerre ka nyęgēj ba yaadamma-na.

5 Itieęo-i Diilon-đungu ka ce terieęu-i cerre há-ba. A ce dumaąo-na ba sie tiraa ta ba suo isuąj nel daade-na; fitij-maama sie tiraa waa-bei, baaę-maama sie bi tiraa waa-bei. Ba ka tę fōęgūo-i-na gbula, ba sa ji ká terieęu.

Yesu jomma piyaa

6 Ku huągu-na, *dōrpōuorbilon-đungu gbē-mi wuo: «Nel daama-i hiere ninsoę, huhurma si dii-mei. Itieęo-i Diilon-đungu maę diyaąj nelma-i u *pōpōubiembra nunni-na, u puōraa u dōrpōuorbilon-đungu duo ji tūnu u cāarāamba-i mamaę ka ce yibieę daaya-na.»

7 Yesu waąj-ma wuo: «Nieę, mi ka jo yibieę daaya-na! Bamaę bilaa nelma maę nyęgāę sebe daayo-na nammu hái, kutaamba yunni dolaa.»

* 21:21 Nieę Isayi sebe-i-na (Ésaie) 54.11-12. † 21:27 Nieę Isayi sebe-i-na (Ésaie) 60.3-5,11,19-20; 52.1 baa Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 44.9. * 22:1 Cícęlmaę-nuoraąj: Nieę Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 47.1 baa Sakari sebe-i-na (Zacharie) 14.8.

8 Nel daama-i hiere, muo Nsáa mi daa-ma nuo, aa tiraa nu-ma baa mi túnni-i. Miŋ daa-ma dumaajo-na, dorpɔpuorbilono maŋ pigáaŋ-mi baa-ma, mi dúuna u yaanŋa-na da mi jaal-o.

9 U gbɛ-mi wuo: «Baa ce dumaa! Muo baa nuoŋo-i hiere Diilon-ɔ́aráaŋ miɛ. Ii dii kuuduŋgu yaa baa ŋ natobimba-i *Diilopɔpuarbiemba-i, baa bamaŋ bilaa sebe daayo nelma-i nammu hái hiere; unaa saa maar unajo. Diilono'i gbɛ baa jaaluŋ daaku temma-i!»

10 Aa naa cira: «Nel daama cemman-huonŋu hii tí, a ce dumaajo-na baa fuo mamar nyegáaŋ sebe daayo-na.

11 Bamaŋ ciɛŋ kuubabalaanŋu-i, ba cor baa ba kuubabalaanŋu cemman-i. Bamaŋ guolaaya ba fere, ba cor ba ta ba guola ba fere ba ká. Bamaŋ ciɛŋ ánfafamma-i, ba faya ba fere baa ma cemman-i. Bamaŋ biyaa Diilon-maama-i, ba cor ba ta ba ce Diilono huonŋa-i.»

12 Yesu waan-ma wuo: «*Nieŋ, mi ka jo yibien daaya-na! Aa da miɛ mi jo, mi ka bel bŋkúŋgu mi naŋ-na ji pá nelieŋo nelieŋo baa u maacemma sullu-i.*†

13 Muomei yaanŋa-i muomei huonŋu-i, muomei dɛlɛo muomei tuogbuole-i, muomei mundommu-i muomei mumbálmú-i.‡»

14 Bamaŋ saaraaŋ ba jonŋorbaa-ba-i ba yunni dɔlaa. Ba ka da wuo cicɛlman-tibiŋgu biena-i aa da munsuurmu Yerusalemufelɛŋo-na.

15 Nga pɔpɔraamba-i, baa isuɔtaamba-i, baa kakarkuontaamba-i, baa nelku-raamba-i, baa cufɛbuoltaamba-i, baa coimaŋ muyaanu bamaŋ yunni-i hiere ba siɛ da munsuurmu.

16 «Muo Yesu, muomei puɔraa mi dorpɔpuorbilono-i baa nel daama-i u duo ji waŋ-ma pigáaŋ Diilon-dún-baaŋ namaajo-i hiere. Muomei *Davidi háayɛŋ muoŋo-i. Muomei cuomɛle-i§.»

17 *Diilon-Yalle-i baa Túmbilono dɔrŋo-i* ba cira: «Jo!»

Umaŋ duo bi nu-ma, u gbɛ u cira: «Jo!»

Húŋkuɔsŋ da ni bel umaŋ, kutieno jo. Umaŋ duo tuo taara cicɛlman-húmman-i, u jo u ka da-ma gbáŋgbáŋ.

Andaperienŋu

18 Muo Nsáa, mi ka gboya-nei baa nel daama-i: Nelma maŋ waan sebe daayo-na, nuoni maŋ da ŋ nu-ma aa dii kunaŋgu meɪ naara, ámbalma maŋ maama-i waan sebe huonŋa-na, Diilono ka naara-mei ŋ muɛma-na.

19 Umaŋ duo bi hiel kunaŋgu nel daama-na, Diilono ka hiel kutieno nuŋgu-i bímbɛfanni maŋ maama-i waan sebe daayo-na: U siɛ da wuo cicɛlman-tibiŋgu biena-i, u siɛ bi da suur Diilono nelle-na.

20 Ninsowaraŋo yaa waan daama-i baa-mi hiere, u gbaraa-ma wuo: «Mi ka jo yibien daaya-na ninsoŋo.»

Yesu, Itien nuo, jo! Mi taara ku yaa-i.

21 Itieno-i Yesu u káyá-nei hiere.

† 22:12 Nieŋ Gbelieman-naláanŋu-na (Psaume) 28.4 baa Seremi sebe-i-na (Jérémie) 17.10. ‡ 22:13 Nieŋ 1.8. § 22:16 Nieŋ 2.28; 5.5. * 22:17 *Túmbilono dɔrŋo yaa Diilon-dún-baamba-i. Nieŋ 19.5-10.